

ಸಮಾಜ ಸೇವಾ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು

ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ವಿವಿಧ ಇಲಾಖೆಗಳೂ, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸೇವಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳೂ ಕೈಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಸಮಾಜ ಸೇವೆಗಳು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಒಂದು ಗಣ್ಯ ಭಾಗವಾಗಿವೆ. ಶಿಕ್ಷಣ, ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ರೋಗ ನಿವಾರಣಾ ಕಾರ್ಯ, ಬಡಜನರು, ಹೆಂಗಸರು, ಮಕ್ಕಳು, ದುರ್ಬಲ ವರ್ಗಗಳು, ಅಂಗವಿಕಲನರು ಮುಂತಾದವರ ಕಲ್ಯಾಣಕಾರ್ಯ ಇನ್ನೆಲ್ಲವೂ ಸಮಾಜ ಸೇವೆಯ ವಿವಿಧ ಮುಖಗಳು. ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಈ ಬಗೆಯ ಕಾರ್ಯಗಳ ಸಮೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೊಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯ ಸಮಾಜ ಸೇವೆಗಳ ಸಮೀಕ್ಷೆ ಇದಾಗಿದೆ.

ಶಿಕ್ಷಣ

ಬಹು ಹಿಂದೆ ಅಗ್ರಹಾರ, ಮಠ ಮತ್ತು ಘಟಿಕೆಗಳೆಂಬ ವಿದ್ಯಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹರಡಿಕೊಂಡಿದ್ದುವು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇಂದಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿಯೂ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಅಗ್ರಹಾರಗಳಿದ್ದು ಶಾಸನಗಳಿಂದ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಅಗ್ರಹಾರವೆಂದರೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಪಂಡಿತರು ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನೆಲೆ (ಗ್ರಾಮ). ತಮ್ಮ ಜ್ಞಾನಾನ್ವೇಷಣೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಭೂಮಿ, ವಸತಿ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಒದಗಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಜ್ಞಾನಾನ್ವೇಷಣೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಸಟ್ಟಿಮರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು. ಆ ಸಟ್ಟಿಮರಗಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿಗಳನ್ನು ತಾಪೇ ನಡೆಸುವುದು ; ಅಂಥ ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ ಪುರೋಹಿತರಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದು ; ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವುದು ; ಇತರರಿಗೆ ಅಧ್ಯಾಪನವನ್ನು ಮಾಡುವುದು ; ದಾನ ನೀಡುವುದು ; ಮತ್ತು ದಾನವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದು. ಈ ಅಗ್ರಹಾರಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದವರು ರಾಜ

ರಾಣಿಯರು, ಸೇನಾಪತಿಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ಶ್ರೀಮಂತರು. ಕೃಷಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಡೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕ್ರಯಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಆ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವಂತೆ ಪಂಡಿತರನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹಾಗೆ ಆಹ್ವಾನಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪಂಡಿತರ ಸಂಖ್ಯೆ ಮೊದಲೇ ನಿಗದಿಯಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಕೊಂಡ ಭೂಮಿಯನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಅದನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ವಶಕ್ಕೆ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರು ಗೇಣಿದಾರರಿಂದಲೋ ಕಾರ್ಮಿಕರಿಂದಲೋ ವ್ಯವಸಾಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅಂಥ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಂಡಿತರಿಗೆಲ್ಲಾ ಸಮಾನ ಗಾತ್ರದ ಭೂಮಿಯು ಹಿಡುವಳಿ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ದೊಡ್ಡ ಮತ್ತು ಸಣ್ಣ ಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿ ಅವರಿಗಾಗಿ ಕೆಲವು ಬೀದಿಗಳನ್ನು ಬಿಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ನಗರಗಳ ಇಂಥ ಭಾಗಗಳನ್ನು 'ಬ್ರಹ್ಮಪುರಿ' (ಹಾರುವರ ಕೇರಿ) ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಶಿವಮೊಗ್ಗಿಯ ಬೆಳ್ಳಾವಿಯಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಏಳು ಬ್ರಹ್ಮಪುರಿಗಳಿದ್ದವು. ಚಲುಕ್ಕರ ಬಾದಾಮಿಯ ಬ್ರಹ್ಮಪುರಿಯಲ್ಲಿ 2,000 ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿದ್ದರು. ನ್ಯಾಪಾರ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದ್ದ ಐಹೊಳೆಯ ಬ್ರಹ್ಮಪುರಿಯಲ್ಲಿ 500 ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿದ್ದರು.

ಅಗ್ರಹಾರಗಳು ಕೇವಲ ಕರ್ನಾಟಕದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲ. ಕೌಟಿಲ್ಯನ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲೂ ಅ ಪದವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಶಾತವಾಹನರು ಕೆಲವು ಅಗ್ರಹಾರಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಶಿವಮೊಗ್ಗಿಯ ತಾಳಗುಂದವು ಅಂಥ ಅಗ್ರಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿತ್ತು. ಕದಂಬ ಮಯೂರಶರ್ಮನ ಆಜ್ಞೆ ಈ ಅಗ್ರಹಾರಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವನು. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅಗ್ರಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಪಂಡಿತರಿದ್ದರು. ಇವರಿಗೆ ಮಹಾಜನರೆಂಬ ಹೆಸರಿತ್ತು. (ಮೊದಲು ಅಗ್ರಹಾರವನ್ನು ದಾನವಾಗಿ ಪಡೆದ ಕುಟುಂಬಗಳ ಯಜಮಾನರು ಮಹಾಜನರೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು).

ತಾಳಗುಂದದಲ್ಲಿ ಅಂಥ 32,000 ಮಂದಿ ಇದ್ದರು. ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಗುಡಿಗೇರಿಯಲ್ಲಿ 12, ರೋಣದಲ್ಲಿ 84, ಮತ್ತು ನರಗುಂದದಲ್ಲಿ 220 ಮಹಾಜನರಿದ್ದರು. ಈ ಮಹಾಜನರು ಘನ ಪಂಡಿತರಾಗಿದ್ದರೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಬಾದಾಮಿಯಲ್ಲಿನ ಮಹಾಜನರು 14 ವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಾರಂಗತರಾಗಿದ್ದರು (ನಾಲ್ಕು ವೇದಗಳು, ಆರು ವೇದಾಂಗಗಳು, ತರ್ಕ, ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರ, ಪುರಾಣ ಮತ್ತು ಮೀಮಾಂಸೆ, ಇವು 14 ವಿದ್ಯೆಗಳು). ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕುಬಟೂರಿನ ಮಹಾಜನರು ನಾಲ್ಕು ವೇದಗಳಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ನಾಟಕ, ಇತಿಹಾಸ, ಮೀಮಾಂಸೆ, ವಾತ್ಸಾಯನ (ಅಂದರೆ ಅವನ ಕಾಮಸೂತ್ರ), ಭರತ (ಅಂದರೆ ನಾಟ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ) ಮತ್ತು ಗಣಿತಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಣಿತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರು, ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇಂಥ ಅಗ್ರಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲಸುವಂತೆ ದೇಶದ ನಾನಾ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಅಹ್ವಾನ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರಿಗೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಾನವಾಗಿ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಮತ್ತು ಅವು ಗಳು ಎಲ್ಲ ತೆರಿಗೆ ಮತ್ತು ಕಂದಾಯಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತವಾಗಿದ್ದುವು.

ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅಗ್ರಹಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಯಿದ್ದು ಅಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಪಂಡಿತನು ಇರುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಅಕ್ಕಿರಿಗೆ ವೃತ್ತಿ ಅಥವಾ ಬಾಲಶಿಕ್ಷೆ ಅಥವಾ ಕನ್ನಡ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಫಲವಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕೊಡುಗೆಯಾಗಿ ಬಿಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇಲ್ಲವೇ ಸಾಕಷ್ಟು ಹಣವನ್ನು ಪುದವಟ್ಟಾಗಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇಂಥ ಶಿಕ್ಷಕರನ್ನು ಕನ್ನಡ ಪಂಡಿತರೆಂದೋ, ಕನ್ನಡ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರೆಂದೋ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೋಟುಮಟಿಗೆ ಎಂಬಲ್ಲಿನ ಒಬ್ಬ ಶಿಕ್ಷಕನಿಗೆ 24 ಮತ್ತರುಗಳಷ್ಟು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಅಕ್ಕಿರಿಗೆ ವೃತ್ತಿಯೆಂದು ಕೊಡಲಾಗಿತ್ತು. (ಒಂದು ಮತ್ತರು ಎಂದರೆ ಸುಮಾರು ಐದು ಎಕರೆ). ಅವನು ಓದು, ಬರಹ, ಗಣಿತವನ್ನು ಕಲಿಸುವುದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯ, ಭಂದಸ್ಸು, ಮತ್ತು ಅಲಂಕಾರ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸಬಲ್ಲವನಾಗಿದ್ದನಂತೆ. ತನಗೆ ಭೂಮಿಯಿಂದ ಬಂದ ಉತ್ತರಿಯಿಂದ ಅವನು ತನ್ನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಹೊತ್ತು ಊಟವನ್ನು ಹಾಕಬೇಕಾಗಿತ್ತು; ಮತ್ತು ವರ್ಷಕ್ಕೊಂದು ಸಾರಿ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶೆಟ್ಟಿಕೆರೆಯಲ್ಲಿನ ಪುರಾಣಭಟ್ಟನು (ಪುರಾಣವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದವನು) ಗ್ರಾಮದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಓದು ಬರಹ ಮತ್ತು ಗಣಿತಗಳನ್ನು ಕಲಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಅರಸೀಕೆರೆಯ ಹತ್ತಿರವಿರುವ ನರಸಿಂಹಪುರದಲ್ಲಿ ಹೊಯ್ಸಳ ರಾಜ್ಯದ ಒಬ್ಬ ಅಧಿಕಾರಿಯು ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಒಂದು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದನು. ಆ ಗ್ರಾಮದ ಅಗ್ರಹಾರದ ಒಬ್ಬನನ್ನು ಬಾಲ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕಲಿಸಲು ನೇಮಿಸಿದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ವರ್ಷಕ್ಕೆ 12 ಗದ್ಯಾಣಗಳಷ್ಟು ವೇತನ ದೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯದ ಅಡಿಗೆಯವಳಿಗೆ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಮೂರು ಗದ್ಯಾಣಗಳಷ್ಟು

ವೇತನ ದೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಮೈಸೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮಾಲಂಗಿಯಲ್ಲಿನ ಉಪಾಧ್ಯಾಯನಿಗೆ 1290ರಲ್ಲಿ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಆರು ಗದ್ಯಾಣ ವೇತನ ದೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅವನು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ನಾಗರಿ, ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಗ್ರಂಥ ಲಿಪಿ (ತಿಗಳಾರಿ) ಗಳನ್ನು ಕಲಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ (ಎಲೆಯ ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ) ಯಲ್ಲಿನ ಮಹಾಜನರೂ ನವಿಲೂರಿನ ಕುರುಬರೂ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಉಣಕಲ್ಲಿನ ದೇವಾಲಯವೊಂದರ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಶಾಲಾ ಕಟ್ಟಡವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದರು.

ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದಂತೆ ಮಠಗಳಿದ್ದುವು, ಈ ಮಠಗಳಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವುದಕ್ಕೂ, ಊಟಕ್ಕೂ ಅವಕಾಶವಿತ್ತು, ವಿದ್ಯೆಯನ್ನೂ ಕಲಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಮಠಗಳು ವಿದ್ಯಾ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿದ್ದು ಬೌದ್ಧರ ವಿಹಾರಗಳ ಅನುಕರಣೆಯಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದು. ವಿಹಾರಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಚೈತ್ಯಗಳ (ಪೂಜಾ ಮಂದಿರಗಳ) ಹತ್ತಿರ ಇರುತ್ತಿದ್ದುವು. ಜೈನ ಬ್ರಹ್ಮಗಳೂ ಹೀಗೆಯೇ ಪೂಜಾ ಮಂದಿರಗಳಾಗಿದ್ದು ವಲ್ಲದೆ, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಣರು ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದು ಅಧ್ಯಯನ ಅಧ್ಯಾಪನಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕನ್ನಡ ವಡ್ಡಾರಾಧನೆ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಗುರುವು ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಬರುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಅಂಥ ಶಿಷ್ಯರು ಭಿಕ್ಷಾಟನೆ ಮಾಡಿ ಆಹಾರವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. 'ಹತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದಿಂದೀಚೆಗೆ ಮಠಗಳನ್ನು ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಿಗೆ ಹೊಂದಿಸುವ ಅಥವಾ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಿಗೆ ಮಠಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸುವ ಪದ್ಧತಿ ಅಚರಣೆಗೆ ಬಂತು', ಎಂದು ಡಾ|| ಜಿ. ಎಸ್. ದೀಕ್ಷಿತರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ನಂಜನಗೂಡಿನ ಹತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ಒಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾದಾನಕ್ಕಾಗಿ ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ದತ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. 1029ರ ಶಾಸನ ಒಂದರಲ್ಲಿ ಚಾಳುಕ್ಯ ಮಹಾರಾಣಿಯೊಬ್ಬಳು ಒಂದು ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಊಟ ಬಟ್ಟೆ ಮತ್ತು ಔಷಧಿಗಳ ವೆಚ್ಚಕ್ಕಾಗಿ ಆ ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ದತ್ತಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಹಿಕ್ಕಾರಪುರದ ಜಂಬೂರುಮಠದ 1010ರ ಒಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ 16 ಜೊತೆ ಬಟ್ಟೆಗಳಿಗೆ 16 ಗದ್ಯಾಣಗಳನ್ನೂ, ಉಪ್ಪು ಮತ್ತು ಎಣ್ಣೆಗಳಿಗಾಗಿ 12 ಗದ್ಯಾಣಗಳನ್ನೂ, ಉಪ್ಪಿನ ಕಾಯಿಗೆ ಎರಡು ಗದ್ಯಾಣಗಳನ್ನೂ ದಾನ ಮಾಡಿರುವ ದಾಖಲೆ ಇದೆ. ಲಾಕುಳ ಶೈವರಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದ ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ (ಬೆಳ್ಳಾವಿ)ಯ ಕೇದಾರೇಶ್ವರ ಮಠದ ಷೂಠಾಧೀಶರಾಗಿದ್ದ ಕೇದಾರೇಶ್ವರ, ಶ್ರೀಕಂಠಪಂಡಿತ, ಸೋಮೇಶ್ವರಪಂಡಿತ, ವಿದ್ಯಾಭರಣ, ಗೌತಮ ಮತ್ತು ವಾನುಶಕ್ತಿಯವರು 11-13ನೆಯ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿದ್ದವರು. ತಮ್ಮ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಪಾಂಡಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಹೆಸರಾಗಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಜೊತೆಗೆ ವೇದಗಳು, ವ್ಯಾಕರಣ, ಷಡರ್ಶನಗಳು, ಸತಂಜಲಿಯ ಯೋಗಸೂತ್ರ, ಪುರಾಣ, ನಾಟಕ, ಕಾವ್ಯ

ಮುಂತಾದವನ್ನೂ ಹೇಳಿಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಬೆಳ್ಳಾವಿಯಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಬೇರೆ ಪಂಥಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಇನ್ನೂ ನಾಲ್ಕು ಮಠಗಳಿದ್ದುವು. ಆದರೆ ಕೋಡಿಸುತವು ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಗಳಿಸಿತ್ತು. ಈ ವಿದ್ಯಾಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮಕ್ಕಳೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ರಾಜಮನೆತನದವರೂ ಶ್ರೀಮಂತರೂ ತಮ್ಮ ಹೆಣ್ಣು, ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡಿಸಲು ಬೇರೆ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರನ್ನೇ ನೇಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸಂಗೀತ ಮತ್ತು ನೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಕಲಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನೆತನಗಳ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ 12ನೇಯ ವರ್ಷವಾಗುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮದುವೆಯಾಗಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಕಲಿಯಲು ಅವಕಾಶವೇ ಸಿಕ್ಕುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಉನ್ನತ ವ್ಯಾಸಂಗದ ಅವಕಾಶವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರ ಸೈಕಿ ಜೈನರೂ, ಲಿಂಗಾಯಿತರೂ, ವರ್ತಕರೂ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಶಾಲೆಗೆ ಕಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಕೃಷಿಕರಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಇತರ ಕಸುಬಿನ ಜನಗಳಾಗಲೀ (ವಿಶ್ವಕರ್ಮ ಜಾತಿಯವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು) ಬಹು ಕಾಲ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಉನ್ನತ ವ್ಯಾಸಂಗಕ್ಕೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಉದ್ಯೋಗಾವಕಾಶಗಳು ತುಂಬ ಮಿತಿಯಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಮತ್ತು ಅವರ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿ ಉತ್ತಮವಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದುದರಿಂದ ದೂರದ ಊರುಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಲು ಅವರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರಿಗೆ ವಿದ್ಯೆಯ ಮೌಲ್ಯವೂ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಜೊತೆಗೆ ವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಯಾವ ತಕ್ಷಣದ ಆರ್ಥಿಕ ಲಾಭವೂ ಅವರಿಗೆ ಕಾಣುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಪಂಡಿತ ವರ್ಗದ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಮನೋಧರ್ಮವೂ ಒಹುಶಃ ಕೃಷಿಕರ ಮತ್ತು ಇತರ ಇಂಥ ವೃತ್ತಿಯ ಮಕ್ಕಳ ಉನ್ನತ ವ್ಯಾಸಂಗಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಾಗಿತ್ತು.

ವೇದಗಳು, ವೇದಾಂಗಗಳು, ವೇದಾಂತ, ಪುರಾಣ, ನ್ಯಾಯ, ಮೀಮಾಂಸೆ, ಅಗಮ, ನಾಟ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ, ಕಾಮಸೂತ್ರ, ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯ, ವ್ಯಾಕರಣ, ಯೋಗಸೂತ್ರ, ಗಣಿತ, ಭಾಷೆಗಳು, ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರ, ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಅಗ್ರಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಬೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ನೂರಾರು ಅಗ್ರಹಾರಗಳಿದ್ದುವೆಂದು ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಅಗ್ರಹಾರಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆಯು ವಿಜಯನಗರದ ರಾಜರ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮುಂದೆ ಕೆಳದಿ ಮತ್ತು ಮೈಸೂರು ಅರಸರ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ, ಅಂದರೆ 18ನೇಯ ಶತಮಾನದವರೆಗೆ ಮುಂದುವರಿಯಿತು. ದೇವಸ್ಥಾನ, ಕಲಾಕೃತಿಗಳ ನಿರ್ಮಾಣದಂತೆ ಅಗ್ರಹಾರದ ಸ್ಥಾಪನೆಯನ್ನು ಒಂದು ಪುಣ್ಯಕಾರ್ಯವೆಂದು ಬಗೆಯಲಾಗಿತ್ತು. ಉನ್ನತ ವ್ಯಾಸಂಗಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರದ ಮತ್ತು ದೂರದ ಊರುಗಳಿಂದ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಅನೇಕ ಅಗ್ರಹಾರಗಳು ವಸತಿ ಮತ್ತು ಊಟದ ಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಸಾಲೆಪಾವಿಟ್ಟಿಗೆಯ (ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ

ಇಂದಿನ ಸಾಲೊಟಗಿ) ತ್ರಯೀಪುರುಷ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಶಾಲೆಗೆ ಹೊರದೇಶಗಳಿಂದಲೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ 27 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ನಿಲಯಗಳಿದ್ದುವು. ಈ ನಿಲಯಗಳಿಗೆ ದೀಪವನ್ನೊದಗಿಸುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ 12 ನಿವರ್ತನಗಳನ್ನು ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಾನಮಾಡಲಾಗಿತ್ತು. ಇಲ್ಲಿಯ ಅಗ್ರಹಾರದ ಮಹಾಜನರು ಶಾಲೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ವಹಿಸಿದ್ದರು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲು (500 ನಿವರ್ತನಗಳನ್ನು ಭೂಮಿಯು ದಾನವಾಗಿ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಕೂಡ) ಅವರು ತಮ್ಮ ಮನೆಯ ಮದುವೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಐದು ಚಿನ್ನದ ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನೂ, ಉಪನಯನದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಎರಡೂವರೆ ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನೂ, ಚೌಲದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಒಂದೂಕಾಲು ನಾಣ್ಯವನ್ನೂ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಇಟ್ಟು ನಿಧಿಗೆ ದಾನವಾಗಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಶ್ರಾದ್ಧ, ವಿವಾಹ ಮತ್ತು ಹಬ್ಬ ಹರಿದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಹಾರದ ಮಹಾಜನರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಸಹಭೋಜನಕ್ಕೆ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಹತ್ತನೇಯ ಶತಮಾನದ ದಾಖಲೆಯಲ್ಲಿ ಈ ವಿವರಗಳೆಲ್ಲಾ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ.

ಘಟಿಕಾಸ್ಥಾನಗಳು ಪ್ರಾಯಶಃ ವಿದ್ವಾಂಸರ ವಿದ್ಯುತ್ತನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿದ್ದು, ವಿದ್ವಾಂಸನು ಒಂದು ಕ್ಲೃಪ್ತ ಅವಧಿಯೊಳಗೆ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಗೋಷ್ಠಿಯು ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಕರ್ನಾಟಕದ ನಾಗಾಯಿ (ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ಜಿಲ್ಲೆ), ಕಾಡಿಯೂರು ಮತ್ತು ಹೊಟ್ಟೂರು (ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆ), ಕುಕನೂರು (ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆ) ಹೂವಿನಬಾಗಿ, ಮೋರಿಂಗರೆ ತುಂಬ ಪ್ರಮುಖವಾದ ಘಟಿಕಾಸ್ಥಾನಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಇಂಥ ಕಡೆ ಘಟಿಕಾಯಂತ್ರಗಳನ್ನು ಇಡಲಾಗಿತ್ತು. ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾದವನಿಗೆ ಘಟಿಕಾ ಸಾಹಸಿ (ಅಥವಾ ಘೈಸಾಸ) ಎಂಬ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ದೊರಕುತ್ತಿತ್ತು.

ಭಾರತದಲ್ಲಿಯೂ ಇತರ ಭಾಗಗಳಂತೆ ಈ ಅಗ್ರಹಾರಗಳು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾಗಿ ಬಂದ ವಿದ್ಯುತ್ತನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದುವು. ಜೈನರ ಬಸ್ತಿಗಳೂ ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದುವು. ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ, ಅಗ್ರಹಾರಗಳು ಯಾವ ತೊಂದರೆಯನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸದೆ ಮುಂದುವರೆದವು. ಆದರೆ ಬೆಪ್ಪುವಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಅಗ್ರಹಾರಗಳು ತೊಂದರೆಗೊಳಗಾದವು. ಆಗ ಮಂಡ್ಯ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅರ್ಜುನಪುರಿಯ (ಈಗಿನ ಮದ್ದೂರು) ಮಹಾಜನರಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಅವರಿಂದ ಕಿತ್ತುಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಬಿದರಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಮೂದ್ ಗಾವಾನನು ಒಂದು ಮದ್ರಸಾವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಸೇರಿದಂತೆ ಒಂದು ಮಸೀದಿಯೂ, ಒಂದು ಗ್ರಂಥ ಭಂಡಾರವು ಇದ್ದುವು. ಸ್ವಾಧ್ಯಾಪಕರು ಮತ್ತು ಸ್ನಾತಕರಿಗೆ ವಸತಿಗೃಹಗಳೂ ಇದ್ದವು. ಈ ಕಟ್ಟಡವು ಇಂದೂ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದೆ. 1623ರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದ ಪೀತೋ

ದೆಲ್ಲ ವಲೆಯು ಮಾಡಿರುವ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ದೇವಸ್ಥಾನ ದೊಳಗಿನ ಶಾಲೆಯ ವರ್ಣನೆಯು ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿದೆ. ಒಬ್ಬ ಬಾಲಕನು ರಾಗವಾಗಿ ಮಗ್ನಿಯ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಅಮೇಲೆ 'ಒಂದೊಂದಲಿ ಒಂದು' ಇತ್ಯಾದಿ ಹೇಳಿದ ಭಾಗವನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಇತರ ಮಕ್ಕಳು ಅವನು ಹೇಳಿದುದನ್ನು ಅದೇ ರೀತಿ ರಾಗವಾಗಿ ಪುನಃ ಪುನಃ ಪುನಃ ಹೇಳಿದರು. ಹೀಗೆ ಇಡೀ ತರಗತಿಗೆ ಮಗ್ನಿ ಪಾಠವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮಕ್ಕಳು ಅದನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಹರಡಲಾಗಿದ್ದ ಮರಳಿನ ಮೇಲೆ ಬೆರಳಿನಿಂದ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಶೃಂಗೇರಿ, ಉಡುಪಿ, ಗೋಕರ್ಣ, ಮೇಲ್ಕೋಟೆ, ಮುಂತಾದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕೇಂದ್ರಗಳೂ ನೂರಾರು ವೀರಶೈವ ಮಠಗಳೂ ಅನೇಕ ಶತಮಾನಗಳ ಕಾಲ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವಿದ್ಯತ್ತನ್ನು ಪೋಷಿಸುತ್ತಾ ಬಂದವು.

ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಅಲ್ಪಕೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗಳಲ್ಲೂ ಒಂದೇ ರೀತಿಯ ಇಸ್ಲಾಂ ಶಿಕ್ಷಣವು ಅಚರಣೆಗೆ ಬಂತು. ಮಸೀದಿಯು (ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ನಗರಗಳಲ್ಲಿ) ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಮಕ್ಕಳಾಗಲಿ ಮತ್ತು ಮದ್ರಾಸಾಗಲಿ ಎರಡು ಸ್ವರದ ಇಸ್ಲಾಂ ಶಿಕ್ಷಣದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಮಕ್ಕಳಾಗಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಟ್ಟವು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಂತದ್ದಾಗಿದ್ದು, ಮದ್ರಾಸಾಗಲಿ ಪ್ರೌಢ ಅಥವಾ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಟ್ಟದ್ದಾಗಿದ್ದಿತು. ಮಕ್ಕಳಾಗಲಿ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ತಮ್ಮ ದೈನಂದಿನ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಅಚರಿಸಲು ಸಹಾಯಕ ವಾಗುವಂತೆ ಕುರ್ಆನನ್ನು ಕಂಠಪಾಠ ಮಾಡಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಪಾಠ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಓದು, ಬರಹ, ಸರಳ ಗಣಿತಗಳು ಇರುತ್ತಿದ್ದವು. ಮದ್ರಾಸಾಗಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತವನ್ನು ಒಂದೇ ರೀತಿಯ ದಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮತ, ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರ, ರಾಜ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ, ದರ್ಶನಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮುಸಲ್ಮಾನ ಶಿಕ್ಷಣದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಬಳಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ, ಮುಸಲ್ಮಾನ ಅಡಳಿತ ಪ್ರಬಲವಾಗಿ ದ್ದಾಗ (1761-1799), ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಬೆಳ್ಳುಸುಲ್ತಾನನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಸಿಕ್ಕಿತು. ಮುಂದೆ ಸರ್ಕಾರವು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹೊಂದುವಂಥ ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಶಿಕ್ಷಣ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಉರ್ದು ಶಾಲೆಗಳು ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿ ಸರ್ಕಾರವು ಅವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿತ್ತು. ಮುಸಲ್ಮಾನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಏಕರೂಪದ ಶುಲ್ಕರಿಯಾಯಿತೆ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಆಧುನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪ್ರಾರಂಭ

ಮೈಸೂರು ಪ್ರದೇಶ : 1833ರಲ್ಲಿ ಅಂದಿನ ಮೈಸೂರು ರಾಜರು ಮೈಸೂರು ನಗರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಶಾಲೆಯನ್ನು

ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಉಚಿತವಾಗಿತ್ತು. ಸರ್ ಚಾರ್ಲ್ಸ್ ವುಡ್‌ನ ವರದಿಯ ಫಲವಾಗಿ, ಭಾರತದ ಇತರ ಭಾಗಗಳಂತೆ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಆಧುನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವೂ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ 1854ರಲ್ಲಿ ಅರಂಭವಾಯಿತು. ಆ ವರದಿಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪನಿಯ ನಿರ್ದೇಶಕರು ಆಧುನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ರೂಪಿಸಿದ್ದರು. (ಈ ಗ್ಯಾಸೆಟಿಯರ್‌ನ ಒಂದನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ 'ನವೋದಯ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯತೆಯ ಉದಯ' ಎಂಬ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕ್ರೈಸ್ತಪಾದ್ರಿಗಳಿಂದಾದ ಸೇವೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪು. 282 ರಿಂದ ನೋಡಿ). ಮೈಸೂರು ಮತ್ತು ಕೊಡಗುಗಳೆರಡಕ್ಕೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಒಂದು ಶಿಕ್ಷಣ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ದೆವೆರೊ (Devereaux) ಎಂಬುವನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದನು. ಕಮೀಷನರ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಅವರ ನೇರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಇಲಾಖೆ ಇರಬೇಕೆಂದೂ, ಅದರ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಣ ನಿರ್ದೇಶಕರು ಇರತಕ್ಕದ್ದೆಂದೂ ಅವರಿಗೆ ಸಹಾಯಕ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯು ಇರತಕ್ಕದ್ದೆಂದೂ ಆ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿತ್ತು. ಅರಂಭಿಸಬೇಕಾದ ಶಾಲೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಮತ್ತು ಅವಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಹಣವನ್ನು ಆ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿತ್ತು. ಮುಂದಿನ ಮುಖ್ಯ ಹೆಜ್ಜೆ ಎಂದರೆ ಹೋಬಳಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಅಚರಣೆಗೆ ತಂದದ್ದು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಹೋಬಳಿಯಲ್ಲೂ ಒಂದೊಂದು ಶಾಲೆಯನ್ನು ಅರಂಭಿಸಬೇಕೆಂದು ಆ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಆಗ 645 ಹೋಬಳಿಗಳಿದ್ದವೆಂದು ಅಂದಾಜು ಮಾಡಲಾಗಿತ್ತು.

ಮೈಸೂರು ಮಿಷನ್‌ನಿಂದ ಮೊದಲನೆಯ ಮಿಷನ್ ಶಾಲೆ ಅರಂಭವಾಯಿತು. ಇದಕ್ಕೆ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಉದಾರವಾದ ಅನುದಾನವು ದೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಇದು ಕೇಂದ್ರ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗ ಬೇಕೆಂಬ ನಿರೀಕ್ಷೆಯಿತ್ತು. ಆದರೆ ಮೇಲೆ ತಿಳಿಸಿದ ಯೋಜನೆಯು ಮಂಜೂರಾದ ಮೇಲೆ ಆ ಮಿಷನ್ ಶಾಲೆಯು ಕೇಂದ್ರ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. (ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೇಂದ್ರ ಕಾಲೇಜೂ ನಾಲ್ಕು 'ಆಂಗ್ಲೋ-ರೀನರ್ಸಾಕ್ಯುಲರ್' ಶಾಲೆಗಳೂ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿತ್ತು). 1858ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯು ಅರಂಭವಾಯಿತು. ಇದು ಮದ್ರಾಸು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಅಂಗೀಕೃತ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿತ್ತು. ತುಮಕೂರು, ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳನ್ನೂ, ಮೈಸೂರಿನ ಮಹಾರಾಜ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯನ್ನೂ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. (ಇವು ವಿಭಾಗೀಯ ಶಾಲೆಗಳಾದುವು. ರಾಜ ಮನೆತನದ ವಶಕ್ಕೆ ರಾಜ್ಯದ ಅಡಳಿತವು ಬಂದಮೇಲೆ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ತುಂಬ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ದೊರಕಿತು. ಅಲ್ಲಿಂದೀಚೆಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವು ಎಲ್ಲ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲೂ ಪ್ರಗತಿ ಹೊಂದುತ್ತಿದೆ.

1911-1916ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಮಹತ್ವದವಾದ ಕಾಲ. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ

ನೂತನ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಶಿಕ್ಷಣ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಲಾಯಿತು. ಕಡ್ಡಾಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಕೆಲವು ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಯಿತು. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ "ಸೆಕೆಂಡರಿ ಸ್ಕೂಲ್ ಲೀವಿಂಗ್ ಸರ್ಟಿಫಿಕೇಟ್ ಯೋಜನೆ"ಯು ಅಚರಣೆಗೆ ಬಂದಿತು.

ಮೈಸೂರು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ನಿಯಮಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ, 1931ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ—ಅಂದರೆ ಜಿಲ್ಲಾ ಬೋರ್ಡುಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ನಗರಸಭೆಗಳಿಗೆ ವಹಿಸಿಕೊಡಲಾಯಿತು. ಈ ವರ್ಗಾವಣೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಶಾಲೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಬೆಳೆಯಲಿಲ್ಲ, ದಕ್ಷತೆ ಉತ್ತಮಗೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ 1941ರಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಮತ್ತೆ ತನ್ನ ಅಧೀನಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿತು. ಈ ಕೆಳಗಿನ* ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ 1867-68ರಿಂದ 1955-56ರವರೆಗೆ ಇದ್ದ ಶಾಲೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿದೆ.

ಬೆಳಗಾವಿ ಪ್ರದೇಶ: ಬೆಳಗಾವಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಆಧುನಿಕ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಕ್ರಮವು 1826ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಆಗ ಮುಂಬೈಯಲ್ಲಿದ್ದ "ಬಾಂಬೆ ನೇಟಿವ್ ಸ್ಕೂಲ್ ಅಂಡ್ ಸ್ಕೂಲ್ ಬುಕ್ ಸೊಸೈಟಿ" ಎಂಬ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ಮತ್ತು ಧಾರವಾಡಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ಮರಾಠಿ "ವರ್ನಾಕುಲರ್" ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿತು. 1826ಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ, ದೇಶೀಯ ಪದ್ಧತಿಯ ಶಾಲೆಗಳು ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿದ್ದುವು. 1825ರ ಒಂದು ವರದಿಯಂತೆ

ಅಂಥ ಶಾಲೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 270 ಇದ್ದು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ 291 ಉಪಾಧ್ಯಾಯರೂ ಮತ್ತು 3,928 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ ಇದ್ದರು. 1836ರಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಾವಿ ಮತ್ತು ಧಾರವಾಡ ಕಲೆಕ್ಟರೇಟ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡವು ಅಧೀಕೃತ ಭಾಷೆಯಾಯಿತು. ಅಲ್ಲಿದ್ದೀಚೆಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಕನ್ನಡ ಶಾಲೆಗಳು ಅಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾದುವು. 1840ರಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಂಡಲಿಯೊಂದನ್ನು ಸರ್ಕಾರವು ರಚಿಸಿತು. 1855ರವರೆಗೆ ಇದು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದು ಅನಂತರ ಅದರ ಕಾರ್ಯವು ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಗೆ ವರ್ಗಾವಣೆಯಾಯಿತು. ಶಿಕ್ಷಣ ಮಂಡಲಿಯು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ 15 ವರ್ಷಗಳ ಅಲ್ಪ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಧಾರವಾಡ ದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಶಾಲೆಯನ್ನೂ ಧಾರವಾಡ, ಬೆಳಗಾವಿ ಕಲೆಕ್ಟರೇಟುಗಳ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಸೊಲ್ಲಾಪುರದ ಕನ್ನಡ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ "ವರ್ನಾಕುಲರ್ ಸ್ಕೂಲ್" ಎಂಬ 34 ಕನ್ನಡ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿತು; ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿತು; ಕನ್ನಡ ಶಿಕ್ಷಕರನ್ನು ನೇಮಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿತು. ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗ್ರಂಥಾಲಯವನ್ನೂ ಮತ್ತು ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಾಚನಾಲಯವನ್ನೂ ಸ್ಥಾಪಿಸಿತು. 1854ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳದ ಜನರು ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗುವ ವೆಚ್ಚದ ಸ್ವಲ್ಪ ಭಾಗವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂಥ ಒಂದು ಯೋಜನೆಯನ್ನು ತಯಾರಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಯೋಜನೆಯ ಶಸ್ತಿ ಯಾಯಿತು. 1855ರಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಂಡಲಿಯು ರದ್ದಾದ ಮೇಲೆ ಯೋಜನೆಯು ಮುಂದುವರಿಯಲಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ಆ ಭಾಗದಲ್ಲಿ

*

ವರ್ಷ	ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ		ಒಟ್ಟು
		ಬಾಲಕರು	ಬಾಲಕಿಯರು	
1867-68	81	—	—	4,471
1870-71	502	—	—	17,393
1880-81	907	35,219	3,077	38,296
1890-91	1,306	40,261	6,832	47,093
1900-01	1,946	52,118	13,375	65,493
1910-11	2,077	60,168	14,636	74,804
1920-21	8,800	1,83,108	38,866	2,21,974
1930-31	6,395	2,22,816	31,443	2,54,259
1940-41	6,505	2,39,163	35,291	2,74,454
1950-51	10,184	4,21,558	2,13,648	6,35,206
1955-56	12,553	5,66,705	2,93,360	8,60,065

“ವರ್ನ್ಯಾಕ್ಯುಲರ್ ಸ್ಕೂಲು”ಗಳು ಆರಂಭವಾಗಲು ಆಡಳಿತ ಯಾಯಿತು. 1854-55ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಂತದ ಕನ್ನಡ ಭಾಗದಲ್ಲಿ 34 ಕನ್ನಡ ಶಾಲೆಗಳಿದ್ದವು. 1848ರಲ್ಲಿ ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಶಾಲೆ ಆರಂಭವಾದ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿಯೇ-ಅಂದರೆ 1850ರಲ್ಲಿ-ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿ ಸರ್ವಾರ್ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸ್ಕೂಲ್ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಲಂಡನ್ ಮಿಷನರಿ ಸೊಸೈಟಿಯು 1835ರಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಪ್ರದೇಶವನ್ನೂ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿ ಏಳು ಬಾಲಕರ ಶಾಲೆಗಳನ್ನೂ ಆರು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಶಾಲೆಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು. ಬಾಲಕರ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಒಟ್ಟು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 221. ಧಾರವಾಡ, ಗದಗು, ಗುಳೇದಗುಡ್ಡ, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ಮುಂತಾದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಬಾಸೆಲ್ ಮಿಷನ್ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿತು. 1855-1882ರ ಅವಧಿಯು ಮುಂಬೈ ಪ್ರಾಂತದ ಕನ್ನಡ ಭಾಗದಲ್ಲಿನ ಆಧುನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಪದ್ಧತಿಯ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಣೀಯವಾದುದು. ಅದು “ಕನ್ನಡ ಪುನರುಜ್ಜೀವನದ ಕಾಲ”. 1881-82ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಗತಿಯಾಯಿತು. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಾಗಿದ್ದವಾದುವು. ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಭಾಷಾಂತರ ಕಛೇರಿಯು ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಹಳಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಲು ಒಂದು ಸಮಿತಿಯು ರಚಿತವಾಯಿತು. ಡೆಪ್ಯುಟಿ ಚನ್ನಬಸಪ್ಪ, ನೆಂಕಟ ರಂಗೋ ಕಟ್ಟಿ, ಭುಜಂಗರಾವ್ ಹುಯಿಲುಗೋಳ, ಎಸ್. ಕೆ. ರೊಡ್ಡ, ಆರ್. ಎ. ಸವಣೂರ್, ಡಬ್ಲ್ಯೂ. ಎ. ರಸೆಲ್, ಎಸ್. ವಿ. ಪಟವರ್ಧನ್ ಮುಂತಾದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಕನ್ನಡ ಶಾಲೆಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ತುಂಬ ಶ್ರಮಿಸಿದರು. ಸತಾರಾ ಮತ್ತು ಸೊಲ್ಲಾಪುರದ ಕಲೆಕ್ಟರೇಟುಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಕನ್ನಡ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು 1861ರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹೊಸ ಕಲೆಕ್ಟರೇಟಿನ ಅಧೀನಕ್ಕೆ ತರಲಾಯಿತು. ಈ ಹೊಸ ಕಲೆಕ್ಟರೇಟಿನ ಕೇಂದ್ರವು ಕಲಾದಗಿಯಾಗಿತ್ತು. 1863ರಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಒಟ್ಟು ಗೂಡಿಸಿ ಶುದ್ಧ ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗವಾದ ದಕ್ಷಿಣ ವಿಭಾಗ (ಡಿವಿಜನ್) ವನ್ನು ರಚಿಸಲಾಯಿತು. ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದ ಪ್ರಗತಿಯಾಗಲು ಇದು ಸ್ಪೂರ್ತಿ ಕೊಟ್ಟಿತು. 1863ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯ ವಿಷಯಗಳಾದ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ರಸ್ತೆ, ಶಿಕ್ಷಣ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಗೆ ಆಂಗ್ಲೀಕಾರಾರ್ಹವಾದ ಮೇಲುತೆರಿಗೆ ಹಾಕುವುದಕ್ಕೆ ಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟಿ ಅವಕಾಶ ಹಾಗೂ 1869 ಮುಂಬೈ ಸ್ಥಳೀಯ ನಿಧಿಯ ಶಾಸನ ಇವುಗಳು ಸಾಮೂಹಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ವಿಸ್ತಾರಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿದ್ದ ಹಣವನ್ನು ಒದಗಿಸಿದವು. 1881-82ರಲ್ಲಿ 763 ಸರ್ಕಾರಿ ವರ್ನ್ಯಾಕ್ಯುಲರ್ ಶಾಲೆಗಳು ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರದ ಅನುದಾನ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ 17 ಶಾಲೆಗಳಿದ್ದವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ 44,603 ಮತ್ತು 1,110 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿದ್ದರು. ಜಮಖಂಡಿ, ಮುಧೋಳ, ಸವಣೂರು, ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ್ವರ ಮತ್ತು ರಾಮದುರ್ಗ ದೇಶೀಯ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ 47 ಶಾಲೆಗಳಿದ್ದು, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ 2,048 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಇದ್ದರು. ಜೊತೆಗೆ ನಾಲ್ಕು

ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರೋಲೀಸ್ ಇಲಾಖೆ ಶಾಲೆಗಳೂ ಮೂರು ಸರ್ಕಾರಿ ಜೈಲ್ ಇಲಾಖೆ ಶಾಲೆಗಳೂ ಇದ್ದವು. (ಬಾಗಲಕೋಟೆ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಥಾನವಾದ ಮುಧೋಳದಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಸರ್ಕಾರಿ ರಾತ್ರಿ ಶಾಲೆ ಇದ್ದವು; ಇಲ್ಲಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 45 ಮತ್ತು 34). ಇವಲ್ಲದೆ ದಾಖಲಾತಿಗೆ ಸೇರದಿದ್ದ 574 ದೇಶೀಯ (ಗಾಂವಟಿ) ಶಾಲೆಗಳೂ ನಾಲ್ಕು ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿದ್ದವು; ಅದೇ ಮಾದರಿಯ 63 ಶಾಲೆಗಳು ದೇಶೀಯ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿದ್ದವು. ಈ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 8,779 ಮತ್ತು 920 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿದ್ದರು. 1896-1902 ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ವಿಸ್ತರಣೆ ಕುಂಠಿತವಾಗಿತ್ತು. ಇದಕ್ಕೆ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಬರ ಮತ್ತು ಪ್ಲೇಗು ಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕ ರೋಗಗಳು ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದವು. 1919ರ ಸುಧಾರಣಾ ಶಾಸನದಂತೆ ಶಿಕ್ಷಣವು “ವರ್ಗಾಯಿಸಿದ ವಿಷಯ”ವಾಯಿತು. ಇದು ನೂತನ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ವರದಾನವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು. 1922-23ರಂದೀಚೆಗೆ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಬೇಡಿಕೆ ಬಂತು. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳೆಂದರೆ ಶಿಕ್ಷಣದ ವಿಸ್ತರಣೆಯಿಂದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನ ರಲ್ಲುಂಟಾದ ಜಾಗೃತಿ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಚಳವಳಿ. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಿಕ್ಷಣದ ಕಡೆಗೆ ಜನರ ಗಮನ ಹೋಯಿತು. ಜೊತೆಗೆ ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳು ಆಧುನಿಕ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಓದಿ ಅವರು ಸರ್ಕಾರ ನಿಕರಿಗೆ ಅರ್ಹರಾಗಬೇಕೆಂಬ ಬಯಕೆಯೂ ಇತ್ತು. 1923ರ ಮುಂಬೈ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಶಾಸನದಂತೆ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ವಹಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಲು ಎಲ್ಲ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಿದುವು. ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಜನಪ್ರಿಯ ಸರ್ಕಾರವು, ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು 700ಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಬೋರ್ಡ್ ಶಾಲೆಗಳನ್ನೂ 700ಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಇದ್ದ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಖಾಸಗೀ (ಗಾಂವಟಿ) ಶಾಲೆಗಳನ್ನೂ ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಒಂದು ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದಿತು. 1930ರಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದ ಮುಂಬೈ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಶಾಸನವು ಬೋರ್ಡಿನ ಮತ್ತು ಅಡಳಿತಗಳ ಸರ್ವಾಂಗೀಣ ಪ್ರಗತಿಗೆ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತು. 1947ರಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದ “ಮುಂಬೈ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಶಾಸನ”ವು ಜಿಲ್ಲಾ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಂಡಲಿಗಳ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಮೊಟಕು ಮಾಡಿತು. ಇದರಿಂದ ಅವು ಕೇವಲ ಸಲಹಾ ಸಮಿತಿಗಳಾಗಿ ಬಿಟ್ಟವು. ಶಾಲೆಗಳ ಆಡಳಿತ ಮತ್ತು ಹತೋಟಿ ಎಲ್ಲವೂ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ನೇಮಿತವಾದ ಆಡಳಿತಾಧಿಕಾರಿಯ ಕೈಗೆ ಹೋದುವು. ಸಾವಿರಕ್ಕೆ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯುಳ್ಳ ಎಲ್ಲ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಡ್ಡಾಯ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು 1947-48 ರಿಂದ ಸರ್ಕಾರವು ಹಂತ ಹಂತವಾಗಿ ಅಚರಣೆಗೆ ತಂದಿತು. ಮುಂದಿನ ಪುಟದಲ್ಲಿರುವ ಪಟ್ಟಿಯು 1891-92 ರಿಂದ 1955-56 ರವರೆಗಿನ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಆದ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ.

ವರ್ಷ	ಶಾಲೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ
1891-1892	1,309	76,094
1902-1903	1,372	55,298
1921-1922	2,240	1,45,297
1946-1947	4,111	3,04,346
1955-1956	6,086	6.32,000

ಮದ್ರಾಸ್ ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರದೇಶ : ಅಧುನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಅರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಬಳ್ಳಾರಿ ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ದೇಶೀಯ ಶಾಲೆಗಳಿದ್ದವು. ಇವುಗಳನ್ನು "ಅಯ್ಯಗಳ ಮಠ" ಅಥವಾ 'ಪಯಾಲ್' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ವೇದ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತ ಪಾಠಶಾಲೆಗಳೂ, ಚರ್ಚುಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ಯಾಥೋಲಿಕ್ ಪಾದ್ರಿಗಳು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಶಾಲೆಗಳೂ ಇದ್ದವು. ವುಡ್‌ನ ವರದಿಯು ಈ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪ್ರಗತಿಯಾಗಲು ಒಂದು ಹೊಸ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನೇ ನೀಡಿತು. ಮಿಷನರೀ ಸೊಸೈಟಿಗಳು 1838 ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಮಂಗಳೂರು, ಉಡುಪಿ ಮತ್ತು ಬಳ್ಳಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದುವು. 1855 ಮತ್ತು 1858ರಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದ ಅನುದಾನ ಸಂಹಿತೆಯಿಂದ ('ಗ್ರಾಂಟಿಂಗ್-ಇನ್ ಏಡ್ ಕೋಡ್') ಅನೇಕ ದೇಶೀಯ ಶಾಲೆಗಳು ಅಧುನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಪದ್ಧತಿಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಬರುವಂತಾಯಿತು. 1863 ರ ಮದ್ರಾಸ್ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಶಾಸನ, 1871 ರ ನಗರಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಶಾಸನ III, 1871 ರ ಮದ್ರಾಸ್ ನಗರಸಭಾ ಶಾಸನ, ಅದೇ ವರ್ಷದ ಸ್ಥಳೀಯ ನಿಧಿ ('ಲೋಕಲ್ ಫಂಡ್') ಶಾಸನ IV, ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಹಣ ವನ್ನೊದಗಿಸಲು ಸಹಾಯಕವಾದುವು. ಇದರಿಂದ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಒಂದು ಭದ್ರವಾದ ತಳಹದಿ ದೊರೆಯಿತು. 1870-71 ಮತ್ತು 1880-81 ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 73 ರಿಂದ 148 ಕ್ಕೆ ಏರಿತು. ಇದೇ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶಾಲೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 132 ರಿಂದ 726 ಕ್ಕೆ ಏರಿತು. ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವು ಎಲ್ಲ ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಗತಿ ಹೊಂದಲು ಮೊದಲನೆಯ ಮಹಾಯುದ್ಧವು ಅಡ್ಡಿಯೇನೋ ಆಯಿತು. ಆದರೆ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವು ವಿಶೇಷ ರೀತಿಯ ಅರ್ಥಿಕ ಸಹಾಯವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವು ಬಹಳವಾಗಿ ವಿಸ್ತರಿಸಿತು. 1921-1947 ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣವು ಬಹುವಾಗಿ ವಿಸ್ತಾರಗೊಂಡಿತು. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಆದ ಒಂದು ವಿಶೇಷವಾದ ಕಾರ್ಯ ಈ ವಿಸ್ತರಣೆ. 1920 ರ ಮದ್ರಾಸ್ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಶಾಸನದ ಪ್ರಕಾರ

ಜಿಲ್ಲಾ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಂಡಲಿಗಳು (ಎಜುಕೇಶನಲ್ ಕೌನ್ಸಿಲ್) ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವು ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಲು ಬೇಕಾದ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಪಡೆದವು. 1920 ರ ಮದ್ರಾಸ್ ನಗರ ಸಭೆಗಳ ಮತ್ತು ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಶಾಸನ (ಮುನಿಸಿಪಾಲಿಟೀಸ್ ಅಂಡ್ ಲೋಕಲ್ ಬೋರ್ಡ್ಸ್ ಆಕ್ಟ್) ದ ಪ್ರಕಾರ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವು ತಾಲೂಕು ಬೋರ್ಡ್ ಮತ್ತು ಪಂಚಾಯತಿ ಬೋರ್ಡ್‌ಗಳ ಅಧೀನಕ್ಕೆ ಬಂತು. 1934 ರಲ್ಲಿ ತಾಲೂಕು ಬೋರ್ಡ್‌ಗಳು ರದ್ದಾದುವು. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಆ ಬೋರ್ಡ್‌ಗಳ ಅಧೀನದಲ್ಲಿದ್ದ ಶಾಲೆಗಳು ಜಿಲ್ಲಾ ಬೋರ್ಡ್‌ಗಳ ವಶಕ್ಕೆ ಬಂದುವು. 1939 ರಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಂಡಲಿಗಳು ರದ್ದಾದುವು. ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಮಾನ್ಯತೆ ಕೊಡುವ ಹಾಗೂ ಅನುದಾನವನ್ನು ಮಂಜೂರು ಮಾಡುವ ಅಧಿಕಾರವು ಇಲಾಖೆಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಬಂದಿತು. 1881 ರಿಂದ 1955-56 ರವರೆಗೆ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಬಳ್ಳಾರಿ ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಆದ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಪುಟಿ ಎಂಟರಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿದೆ.

1854ಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಕೊಳ್ಳೇಗಾಲ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ದೇಶೀಯ ಶಾಲೆಗಳಿದ್ದವು. 1881-82 ರಲ್ಲಿ ಲೋಕಲ್ ಬೋರ್ಡ್ ಪರೀಕ್ಷಿಸಬೇಕಾದ 32 ಶಾಲೆಗಳ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಲಾಯಿತು. ಆದರೆ 1880 ರ ಅನುದಾನ ಸಂಹಿತೆಯಂತೆ 20 ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪರೀಕ್ಷಿಸಲಾಯಿತು. ಪ್ರಕಟಿತವಾದ ಪಟ್ಟಿಯಂತೆ 431 ಬಾಲಕರನ್ನು I, II, ಮತ್ತು III ನೇಯ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ 240 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಲಾಯಿತು. 1920 ರಲ್ಲಿ 33 ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳಿದ್ದವು. 1943 ರಲ್ಲಿ ಬಾಲಕರು ಮತ್ತು ಬಾಲಕಿಯರಿಗೆ ಇದ್ದ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ರದ್ದು ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಇದರಿಂದ ಕೆಲವು ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಲಾಯಿತು. 1945-46 ರಲ್ಲಿ ತಾಲೂಕಿನ ನಾಲ್ಕು ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ (ಕೊಳ್ಳೇಗಾಲ, ಪಾಳೆಯಂ, ಮೂಡುವನಹಳ್ಳಿ ಮತ್ತು ಕಾನುಗಲೆ) ಕಡ್ಡಾಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಯಿತು. 1947-56 ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ 16 ಹೊಸ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ತೆರೆಯಲಾಯಿತು. 1947 ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 64 ಇದ್ದದ್ದು 1957 ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ 96 ಕ್ಕೆ ಏರಿತು.

ಕಲ್ಕುರ್ಗಿ ಪ್ರದೇಶ : ಆಬ್ದುಲ್‌ಖಾದರ್ ಸರ್ವಾರಿಯು 19ನೇಯ ಶತಮಾನದ ಅದಿಯಲ್ಲಿ ಹೈದರಾಬಾದ್ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ದೇಶೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಪದ್ಧತಿಯ ಒಂದು ನೈಜಚಿತ್ರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. 1854ಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ದೇಶದ ಇತರ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ದ್ವಂತಿ ಹೈದರಾಬಾದ್ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯೂ ಧರ್ಮವನ್ನೂ ಧಾರ್ಮಿಕ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವುದೇ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿತ್ತು. ದೇವಸ್ಥಾನ, ಮಸೀದಿ, ಮಕ್ಕಬಾಗಳಲ್ಲಿ

ವರ್ಷ	ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆ		ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆ	
	ಶಾಲೆಗಳು	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು	ಶಾಲೆಗಳು	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು
1881-82	557	9,956	188	6,986
1891-92	873	19,116	548	12,487
1921-22	ದೊರೆತಿಲ್ಲ	ದೊರೆತಿಲ್ಲ	775	60,266
1931-32	1,211	44,323	1,352	97,033
1946-47	784	53,970	1,249	1,69,946
1955-56	ದೊರೆತಿಲ್ಲ	ದೊರೆತಿಲ್ಲ	1,298	1,74,000

ಪಂಡಿತರು ಮತ್ತು ಮೌಲ್ವಿಗಳಿಂದ ಬೋಧನೆ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಆಳುವವರು ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಮತ್ತು ಮೌಲ್ವಿಗಳಿಗೆ ಅವರ ಸೇವೆಗಳಿಗಾಗಿ ಇನಾಮಗಳನ್ನೂ, ಮಾಸಾಶನವನ್ನೂ, ಜಹಗೀರುಗಳನ್ನೂ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಜಹಗೀರುದಾರರು, ಮನಸಬಾದಾರರು, ದೇಶಮುಖರು ಮತ್ತು ದೇಶಪಾಂಡೆಗಳು ಪೌರ್ವಾತ್ಯ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪರಿಣತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದ ಪಂಡಿತರಿಗೂ ಮತ್ತು ಮೌಲ್ವಿಗಳಿಗೂ ಆಶ್ರಯ ದಾತರಾಗಿದ್ದರು. ಹೈದರಾಬಾದ್ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಅನೇಕ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಪಾಠಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ನಡೆಸಲು ಸಹಿಲರೂ, ಪಟ್ಟಾರಿಗಳೂ ಮತ್ತು ಸಾಧಾರಣ ಜನರೂ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂಥ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಓದು ಬರಹ ಮತ್ತು ಗಣಿತಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಲಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮೌಲ್ವಿಗಳು ಕುರ್-ಆನ್ ಜೊತೆಗೆ ಪಾರ್ಸಿ, ಉರ್ದು ಮತ್ತು ಅರಬ್ಬೀ ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಕಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಪಂಡಿತರು, ಸಂಸ್ಕೃತ ಮತ್ತು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಭಾಷೆಗಳನ್ನೂ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ಬೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

1853 ರಲ್ಲಿ ಹೈದರಾಬಾದ್ ನಗರದಲ್ಲಿ ಸರ್ ಸಾಲಾರ್ ಜಂಗರಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ದಾರುಲ್-ಉಲೂಮ್‌ನಲ್ಲಿ ಆಧುನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಕುರುಹನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ವುಡ್‌ನ ವರದಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಪದ್ಧತಿಯು ರೂಪುಗೊಂಡಿತು. ಏಳನೆಯ (ಸರ್) ಮೀರ್ ಉಸ್ಮಾನ್ ಅಲಿ ಖಾನ್ ಬಹದೂರ್ ಆಸಫ್ ರಘೂದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಬಹು ತೀವ್ರವಾದುವು. ನಂತರ ಬಂದ ಆಳುವವರೂ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವನ್ನು ನೀಡಿದರು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ತಾಲೂಕು ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ಪಾರ್ಸಿ ಶಾಲೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಒಂದು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಭಾಷೆಯ ಶಾಲೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಗುವುದೆಂದು 1859 ರಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರವು ಒಂದು ಪ್ರಕಟಣೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿತು.

1869 ರ ವರೆಗೆ, ಈ ಶಾಲೆಗಳು ರೆವಿನ್ಯೂ ಇಲಾಖೆಯ ಅಧೀನ ದಲ್ಲಿದ್ದವು. 1887-88 ರವರೆಗೆ, ಹೈದರಾಬಾದ್ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮರಾಠಿಯೇ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿತ್ತು. ಅನಂತರ, ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಾಧ್ಯಮವು ಕನ್ನಡವಾಯಿತು. 1911-21 ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ 1,000 ಜನ ಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಮೀರಿದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ಶಾಲೆ ಇರುವಂತೆ ಶಿಕ್ಷಣವು ವಿಸ್ತಾರಗೊಂಡಿತು. 1911 ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವು ಉಚಿತವಾಗಿರಬೇಕೆಂಬ ರಾಜಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸಲಾಯಿತು. 1937 ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳು ಪುನರ್ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೊಂಡುವು. ಅದರಂತೆ ಹಳ್ಳಿಯ ಮತ್ತು ಪಟ್ಟಣಗಳ ಶಾಲೆಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಆದವು. ಮುಂದಿನ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ 1921, 1931, 1935 ಮತ್ತು 1956 ರಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಪ್ರದೇಶ ದಲ್ಲಿದ್ದ ಶಾಲೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದೆ. (ಇದರಲ್ಲಿ ಬಿದರೆಯ ಶಾಲೆಗಳು ಸೇರಿಲ್ಲ)

ವರ್ಷ	ಶಾಲೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ
1921	591	31,138
1931	797	52,221
1935	924	62,172
1956	2,092	1,30,000

ಕೊಡಗು: ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಸರ್ಕಾರವಾಗಲೀ, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸಂಸ್ಥೆ ಅಥವಾ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಾಗಲೀ, ಶಿಕ್ಷಣವು ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾಗಿ ನಡೆಯುವಂಥ ಯಾವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಓದು, ಬರಹ ಮತ್ತು ಲೆಕ್ಕ ಬರೆಯುವುದನ್ನು

ಬಲ್ಲ ಜನರಿಂದ ದೇನೋ ನಿಜ. ಇತಿಹಾಸ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬರುವುದಾದರೆ ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದ ರಾಜರು ಮತ್ತು ಆಮೇಲೆ ಬಂದ ರಾಜರು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕಾದ ಅದಾಯದ ಲೆಕ್ಕಗಳನ್ನು ಇಡಬಲ್ಲ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ಅವರ ಅಧೀನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ರಾಜರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರವು ಜನರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನೇ ಹೊರಲಿಲ್ಲ. ಸಾಧಾರಣ ಜನರು ತಮ್ಮ ತಂದೆಯರಿಂದಲೋ ಅಥವಾ ಹಿರಿಯರಿಂದಲೋ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಗಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ರಾಜರ ಆಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿರುವುದು ಪ್ರತಿಸ್ತೆಯನ್ನು ತರುತ್ತಿತ್ತು. ಲಾಭದಾಯಕವಾಗಿಯೂ ಇತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಆಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಜನರು ಮತ್ತು ಅವರ ಬಂಧುಗಳು ತಮ್ಮ ಸ್ವಪ್ರಯತ್ನದಿಂದಲೇ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಗಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದು ಪರಂಪರಾನುಗತವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಮಡಿಕೇರಿ ಮತ್ತು ವೀರರಾಜಪೇಟೆಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ಅ್ಯಂಗ್ಲೋ ವರ್ನಾಕ್ಯೂಲರ್ ಶಾಲೆಗಳನ್ನೂ ಪೊನ್ನಂಪೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕನ್ನಡ ಶಾಲೆಯನ್ನೂ 1834 ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಕೊಡಗಿನಲ್ಲಿ ಅಧುನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ದೆವರೊ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ಯೋಜನೆಯು ಆಚರಣೆಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ 1857 ರಲ್ಲಿ ಅಧುನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ರಮ ಆರಂಭವಾಯಿತು. 1874-75 ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 44ಕ್ಕೆ ಏರಿತು. ನೇಗಲ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಮೇಲೆ ಅದಕ್ಕೆ ಸರ್ಕಾರ ತನ್ನ ಭಾಗವಾದ ಶೇಕಡಾ 50ನ್ನು ಸೇರಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಇದು ಅದದ್ದು 1884ರಲ್ಲಿ. ಅಲ್ಲಂದಿಚೆಗೆ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವು ಹೆಚ್ಚು ಜನಪ್ರಿಯವಾಯಿತು. 1885 ರಲ್ಲಿ ಮಡಿಕೇರಿ ಮತ್ತು ವೀರರಾಜಪೇಟೆ ನಗರಸಭೆಗಳು ತಮ್ಮ ನಗರಸಭೆಯ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವಂತೆ ಆಜ್ಞೆ ನೀಡಲಾಯಿತು. 1902 ರಲ್ಲಿ ಉಳಿದ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಜಿಲ್ಲಾ ಬೋರ್ಡಿಗೆ ವಹಿಸಿಕೊಡಲಾಯಿತು. 1921-22 ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳು 117 ರಷ್ಟಾದುವು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 8,715 ಆಗಿತ್ತು. 1946-47 ರಲ್ಲಿ ಶಾಲೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 127 ಕ್ಕೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸಂಖ್ಯೆ 13,997 ಕ್ಕೂ ಏರಿತು. ಜೊತೆಗೆ 20 ಖಾಸಗಿ ಅನುದಾನ ಪಡೆಯದ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳಿದ್ದವು. ಹೀಗೆ ಒಟ್ಟು ಶಾಲೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 147 ಇತ್ತು. 1955-56 ರಲ್ಲಿ 221 ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳಿದ್ದು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ 28,000 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ರಾಜ್ಯ ಪುನರ್ಭಂಗದ ನಂತರ : ಪುನರ್ಭಂಗದ ನಂತರ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ರಮಗಳಿದ್ದವು. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ನಿಯಮಗಳೂ, ಆಚರಣೆಗಳೂ ಇದ್ದವು. ಅದುದರಿಂದ ಇಡೀ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಏಕತೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸುವುದು ಕೂಡಲೇ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕೆಲಸವಾಯಿತು. ಇದು ಹಂತ ಹಂತವಾಗಿಯೇ ಆಗಬೇಕಾಗಿದ್ದು

ಕಾರ್ಯ. ಡಿಸೆಂಬರ್ 1957 ರಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಶಿಕ್ಷಣ ಏಕೀಕರಣ ಸಲಹಾ ಸಮಿತಿಯು ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡಿತು. ಆ ಸಮಿತಿಯು ಮಾಡಿದ ಶಿಫಾರಸುಗಳನ್ನು ಶಿಕ್ಷಣದ ವಿವಿಧ ಹಂತಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುವಾಗ ಸೂಕ್ತವಾದೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಲಾಗುವುದು. ಹೊಸ ರಾಜ್ಯದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ರಮಗಳಿದ್ದವು. ಜೊತೆಗೆ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ವಿವಿಧ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ದ್ದು ಅವುಗಳಲ್ಲಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಬಹಳವಾಗಿತ್ತು. ಹಳೇ ಮೈಸೂರು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣವು ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿತ್ತು. ಅದರ ಚಿತ್ರವೇ ಬೇರೆಯಾಗಿತ್ತು. ಬೆಳಗಾವಿ ಪ್ರದೇಶ ಮದ್ರಾಸ್ ಕರ್ನಾಟಕ ಮತ್ತು ಕೊಡಗು ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಬಗೆಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಪದ್ಧತಿ ಇತ್ತು.

ಪೂರ್ವ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ

ಪೂರ್ವ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ('ಪ್ರಿ ಪ್ರಾಯಿಮರಿ') ಶಿಕ್ಷಣವು ಒಂದೊಂದು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ರೀತಿಯದಾಗಿತ್ತು. ಅದರೂ ಒಂದಂಶವು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಅದು ಯಾವುದೆಂದರೆ ಸರ್ಕಾರವೂ ಪೂರ್ವ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ನೇರ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಳೆಯ ಮೈಸೂರು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಶಿಶುವಿಹಾರಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದು ಖಾಸಗಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಮತ್ತು ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಶಿಶುವಿಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವು ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅಂಥವು ಕೆಲವು ಮಾತ್ರ ಇದ್ದುವು. ಮಾನ್ಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದ ಶಿಶುವಿಹಾರಗಳಿಗೆ ಅನುದಾನದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರವು ಅರ್ಥಿಕ ಸಹಾಯವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿತ್ತು. ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅದರ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಶು ತರಗತಿಗಳಿದ್ದವು. ಈ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿನ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಗುತ್ತಿದ್ದ ಪಾಠಗಳೇ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಬೆಳಗಾವಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿಯೂ ಇದೇ ರೀತಿಯ ಶಿಶು ತರಗತಿಗಳಿದ್ದವು. ಪೂರ್ವ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ತರಗತಿಗಳು ಇದ್ದ ಕಡೆ ಅವನ್ನು ಬೇರೊಂದು ಘಟಕವೆಂದೇ ಭಾವಿಸಿ ಅನುದಾನವನ್ನು ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ, ಕೊಳ್ಳೇಗಾಲ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಶಿಶುವಿಹಾರಗಳಿದ್ದವು ; ಜೊತೆಗೆ ಪೂರ್ವ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ಕೆಲವು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಮತ್ತು ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಜೋಡಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಅನುದಾನವನ್ನು ನೀಡುವಾಗ ಅವನ್ನು ವಿಶೇಷ ಶಾಲೆಗಳೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

1957ರಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಲು ಒಂದು ಸಮಿತಿಯನ್ನು ಸರ್ಕಾರವು ರಚಿಸಿತು. ಈ ಸಮಿತಿಯು

ವ್ಯಾಪಕವಾದ ಮತ್ತು ಬಹು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾದ ಶಿಫಾರಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿತು. ಅದರ ಬಹುಸಂಖ್ಯೆಯ ಶಿಫಾರಸ್ಸುಗಳು ಜಾರಿಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಫೋಷಕರಿಗೂ ಮತ್ತು ಖಾಸಗಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೂ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಹೊಣೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡುವುದು ಸರ್ಕಾರದ ನೀತಿಯಾಗಿತ್ತು. 1968-69 ರಲ್ಲಿ 704 ಶಿಶುವಿಹಾರಗಳು ಇದ್ದವು ; ಒಟ್ಟು 45,762 ಮಕ್ಕಳು ಈ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿದ್ದವು. 1979-80ರಲ್ಲಿ 3,118 ಶಿಶುವಿಹಾರಗಳಿದ್ದವಲ್ಲದೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ 1,91,737 ಮಕ್ಕಳಿದ್ದವು. ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ದುರ್ಬಲ ವರ್ಗಗಳ ಮಕ್ಕಳ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಯ ಅಂಗವಾಗಿ ಶಿಶುವಿಹಾರಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಮಾನ್ಯತೆ ಪಡೆಯದ ಶಿಶುವಿಹಾರಗಳು ಸಾಕಷ್ಟಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಮಾಧ್ಯಮದ ಶಿಶುವಿಹಾರಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯೇ ಹೆಚ್ಚು. ಅವುಗಳ ವಿಧಿಸುವ ಫೀಸೂ (ಶುಲ್ಕ) ಹೆಚ್ಚು. ಶಿಶುವಿಹಾರದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಶಿಕ್ಷಕಿಯರು ಬಾಲಸೇವಿಕಾ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಶಿಶುವಿಹಾರ ಶಿಕ್ಷಕಿಯರ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲೂ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ

“ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ” ಎಂಬ ಪದಪುಂಜವು 1955-56ರಲ್ಲಿ ಹಳೆಯ ಮೈಸೂರು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹೊಸ ಅರ್ಥವನ್ನು ಪಡೆಯಿತು. ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ನಾಲ್ಕು ತರಗತಿಗಳನ್ನು ಮಿಡ್ಲಾ ಸ್ಕೂಲಿನ ನಾಲ್ಕು ತರಗತಿಗಳನ್ನೂ ಒಂದುಗೂಡಿಸಲಾಯಿತು. ಅದು ಎಂಟು ವರ್ಷಗಳ ಸಮಗ್ರ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವಾಗಿ ರೂಪುಗೊಂಡಿತು. ಒಂದರಿಂದ ನಾಲ್ಕನೇಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ತರಗತಿಗಳಿದ್ದ ಶಾಲೆಗಳು ಕಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳಾದುವು. ಮುಂದಿನ ನಾಲ್ಕು ತರಗತಿಗಳನ್ನುಳ್ಳ ಶಾಲೆಗಳು ಹಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳಾದುವು. ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನೊದಗಿಸಲು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದ ಹೊಸ ಮಾದರಿ ಮಿಡ್ಲಾ ಸ್ಕೂಲ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಎಂಟು ತರಗತಿಗಳೂ ಇದ್ದವು. ಬೆಳಗಾವಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಅವಧಿ ಏಳು ವರ್ಷವಾಗಿತ್ತು. ಮೊದಲನೇಯ ನಾಲ್ಕು ತರಗತಿಗಳನ್ನು ಕಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಯ ತರಗತಿಗಳೆಂದೂ, ಉಳಿದ ಮುಂದಿನ ಮೂರು ತರಗತಿಗಳನ್ನು ಉನ್ನತ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ತರಗತಿಗಳೆಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೈದರಾಬಾದ್ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಅವಧಿಯು ಏಳು ವರ್ಷಗಳಷ್ಟಿತ್ತು. ಪ್ರಾಥಮಿಕ ತರಗತಿಗಳಿಗೆ ಶಿಶು ತರಗತಿಯನ್ನು ಸೇರಿಸುವುದು ಅಲ್ಲಿನ ಪದ್ಧತಿಯಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಶಿಶು ತರಗತಿಗೆ ಮಕ್ಕಳು ಸೇರಲೇಬೇಕೆಂಬ ಕಡ್ಡಾಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಳೆಯ ಮದ್ರಾಸು ಮತ್ತು

ಕೊಡಗು ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಅವಧಿಯು ಎಂಟು ವರ್ಷವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಹಂತದ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ “ಎಲಿಮೆಂಟರಿ ಎಜುಕೇಷನ್” ಎಂಬ ಹೆಸರಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಐದು ವರ್ಷದ ಆರಂಭ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ‘ಲೋವರ್ ಎಲಿಮೆಂಟರಿ’ ಶಿಕ್ಷಣವೆಂದೂ ಮತ್ತು ಮೂರು ವರ್ಷದ ಉನ್ನತ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ‘ಹಾಯರ್ ಎಲಿಮೆಂಟರಿ’ ಶಿಕ್ಷಣವೆಂದೂ ವಿಭಾಗಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಶಿಕ್ಷಣ ಏಕೀಕರಣ ಸಲಹಾ ಸಮಿತಿಯು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವು ಏಳು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಅಖಂಡವಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಶಿಫಾರಸ್ಸು ಮಾಡಿತು. ಈ ಶಿಫಾರಸ್ಸನ್ನು 1959ರಲ್ಲಿ ಆಚರಣೆಗೆ ತಂದು ಹಂತಹಂತವಾಗಿ ಮುಂದಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೆ ಕೊಡಲಾಯಿತು. 1962-63ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅದು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಜಾರಿಗೆ ಬಂತು. ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಏಕತೆಯನ್ನು ತರಲು ಇದು ಒಂದು ಮುಖ್ಯ ಹೆಜ್ಜೆಯಾಯಿತು.

ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಸೂಚನೆಯಂತೆ ನಡೆದ ಮೊದಲನೇಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಮೀಕ್ಷೆಯು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಸೌಲಭ್ಯಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನೂ ತೋರಿಸಿದ್ದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಅಂಥ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ಇಲ್ಲದಿದ್ದ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನೂ, ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಆರಂಭಿಸಬೇಕಾದ ವಾಸ್ತುಗಳನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರನ್ನು ಕೊಡಬೇಕಾದುದಕ್ಕೆ ಆಧಾರಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿಯಲು ಸಹಾಯಕವಾಯಿತು. 1956-57ರಲ್ಲಿ ಉನ್ನತ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳೂ ಸೇರಿದಂತೆ 22,803 ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಮತ್ತು ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣ ಶಾಲೆಗಳಿದ್ದವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಒಟ್ಟು ಮಕ್ಕಳ ಸಂಖ್ಯೆ 19,17,258. ಅದರ ಹಿಂದಿನ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ದ್ದ ಒಟ್ಟು ಶಾಲೆಗಳು 22,250 ಮತ್ತು ಅವುಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಒಟ್ಟು ಮಕ್ಕಳ ಸಂಖ್ಯೆ 18,31,018. ಎರಡನೇಯ ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಯ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ತೆರೆದಿದ್ದರಿಂದ ಶಾಲೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. 1956-57ರಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಏಕೋಪಾಧ್ಯಾಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಶಾಲೆಗಳೇ ಇಲ್ಲದ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ತೆರೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಶಿಕ್ಷಣ ಸಮೀಕ್ಷೆಯ ವರದಿಯು ಹೊಸ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ತೆರೆಯಲು ಆಧಾರವಾಗಿತ್ತು.

ಮೂರನೇಯ ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಯ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ, ಪ್ರಗತಿಯ ವೇಗ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. 1965ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಎರಡನೇಯ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಮೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಇದರ ಉದ್ದೇಶ ಅಂದು ಇದ್ದ ನೈಜಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಅರಿಯುವುದಾಗಿತ್ತು. ಈ ಸಮೀಕ್ಷೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಶೇಕಡ 90ರಷ್ಟು ಜನ ವಸತಿಗಳು ಮತ್ತು ಶೇಕಡ 97.3ರಷ್ಟು ಜನರು ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಒಂದು ಮೈಲಿ ಯೊಳಗೇ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು. (ಪ್ರಥಮ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಮೀಕ್ಷೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಜನರ

ಶೇಕಡ ಪ್ರಮಾಣ 91.8ರಷ್ಟು). ಶೇಕಡ 0.5ರಷ್ಟು ಜನರು ಮಾತ್ರ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಮೂರು ಮೈಲಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ದೂರ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರಥಮ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಮೀಕ್ಷೆಯ ವರದಿಯಂತೆ 28,539 ಜನವಸತಿಗಳಿಗೆ ಮೂರು ಮೈಲಿಯೊಳಗೆ ಉನ್ನತ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ದೊರಕುತ್ತಿತ್ತು. ಶೇಕಡ 70.75 ಜನರು ಈ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರು. 1965ರ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಮೀಕ್ಷೆಯ ಪ್ರಕಾರ 34,656 ಜನವಸತಿಗಳಿಗೆ ಈ ಅನುಕೂಲವಿತ್ತು. ಶೇಕಡ 91.06ರಷ್ಟು ಜನರಿಗೆ ಈ ಸೌಲಭ್ಯವಿತ್ತು. ಶೇಕಡ 1.9ರಷ್ಟು ಜನರು ಮಾತ್ರ ಈ ಸೌಲಭ್ಯ ಪಡೆಯಲು ತಮ್ಮ ಊರಿನಿಂದ ಐದು ಮೈಲಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ದೂರ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿತ್ತು. 1975-76ರಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು 33,441 ಶಾಲೆಗಳಿದ್ದವು. ಅದರ ಹಿಂದಿನ ವರ್ಷ ಅಂದರೆ 1974-75ರಲ್ಲಿ 32,840 ಶಾಲೆಗಳು ಮಾತ್ರ ಇದ್ದವು. 1974-75ರಲ್ಲಿ ಕಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಮಕ್ಕಳ ಸಂಖ್ಯೆ 32.53 ಲಕ್ಷ. ಇದು 1975-76ರಲ್ಲಿ 33.44 ಲಕ್ಷಕ್ಕೆ ಏರಿತು. ಉನ್ನತ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ, ಇದೇ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು 9.57 ಲಕ್ಷದಿಂದ 9.68 ಲಕ್ಷಕ್ಕೆ ಏರಿತು.

ಐದನೇಯ ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಯು 6-10 ವರ್ಷದ ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳೂ ನೂರಕ್ಕೆ ನೂರರಷ್ಟು ಶಾಲೆಗೆ ಸೇರುವಂಥ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿತು. ಜೊತೆಗೆ 10-13 ವರ್ಷದ ಗುಂಪಿನ ಶೇಕಡ 50ರಷ್ಟು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಶಾಲೆಗೆ ಸೇರುವಂಥ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವ ಯೋಜನೆಯನ್ನೂ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿತು. ಆರನೇಯ ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಯ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಮುಂದಿನ ಯೋಜನೆಯ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ, ಅಂದರೆ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ 6-13 ವರ್ಷದ ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡುವಂಥ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಸರ್ಕಾರವು ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡಿತು. ಅದರ ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳೂ ಶಾಲೆಗೆ ಸೇರುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬ ವಾಸ್ತವಿಕಾವನ್ನು

ಗಮನಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿತು. ಅದುದರಿಂದ ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಶಾಲೆಗೆ ಸೇರದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅನೌಪಚಾರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಮೂಲಕ ಅವರನ್ನು ವಿದ್ಯಾವಂತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಟಿಪ್ಪು ಕೊಂಡಿದೆ. ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಮತ್ತು ಶಾಲೆಗೆ ಹೋದ ಮಕ್ಕಳು ಮತ್ತು ನಿರಕ್ಷರಸ್ಥರಾಗುವ ಸಂಭವವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಉನ್ನತ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಗಮನ ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನಾಲ್ಕನೇಯ ತರಗತಿಯ ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಐದನೇಯ ತರಗತಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಲು ಯೋಜಿಸಲಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳೂ ಮುಂದಿನ ತರಗತಿಗೆ ಹೋದ ಮೇಲೆ, ಅಪರೈಲರೂ ಏಳನೇಯ ತರಗತಿಯನ್ನು ಮುಗಿಸುವವರೆಗೆ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಉಳಿಯುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವು ಕೆಲಕಾಲದ ಮೇಲೆ ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ತೀವ್ರಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಗುರಿಯಂತೆ ಒಂದನೇಯ ತರಗತಿಯಿಂದ ನಾಲ್ಕನೇಯ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿನ ಮಕ್ಕಳ ಸಂಖ್ಯೆ 35 76 ಲಕ್ಷದಿಂದ 39 ಲಕ್ಷಕ್ಕೆ ಏರುತ್ತದೆ. ಐದನೇಯ ತರಗತಿಯಿಂದ ಏಳನೇಯ ತರಗತಿಯ ಮಕ್ಕಳ ಸಂಖ್ಯೆ 10.94 ಲಕ್ಷದಿಂದ 16.40 ಲಕ್ಷಕ್ಕೆ ಏರುತ್ತದೆ. ಈ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರದ ಪ್ರಕಾರ 1983ರ ಅಂತ್ಯದ ಹೊತ್ತಿಗೆ 6-13 ವಯಸ್ಸಿನ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಶೇಕಡ 87ರಷ್ಟು ಮಂದಿ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತಾರೆಂದು ಅಂದಾಜು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. 1981-82ರಲ್ಲಿ 35,161 ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳಿದ್ದವು. ಒಟ್ಟು ಮಕ್ಕಳ ಸಂಖ್ಯೆ 49,71,971 ಇತ್ತು; ಶಿಕ್ಷಕರ ಸಂಖ್ಯೆ 1,03,145 ಇತ್ತು.

ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ 1979ರಲ್ಲಿ ದ್ದ ಎರಡು ವಿಧದ ಶಾಲೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದ ಮಕ್ಕಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ/ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯರು	ಕಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳು		ಹಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳು	
	ಶಾಲೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ	ದಾಖಲಾದವರು	ಶಾಲೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ	ದಾಖಲಾದವರು
ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳು*	22,047	8,74,694	11,217	19,04,351
ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು**	481	6,75,479	696	13,57,473
ಮೊತ್ತ	22,528	15,50,173	11,913	32,61,824

ಒಟ್ಟು ಶಾಲೆಗಳು : 34,441   ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು : 48,11,997

* ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳೂ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳೂ ಇರುವ ಸಂಯುಕ್ತ ಶಾಲೆಗಳು.

** ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿದ್ದ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಶಾಲೆಗಳು.

ಕಡ್ಡಾಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ

1956ಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಕಡ್ಡಾಯ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದೇ ತರನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. 1913ರಲ್ಲಿ, ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನವು ಕಡ್ಡಾಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿತು. ಬರೋಡ ಸಂಸ್ಥಾನದ ನಂತರ ಕಡ್ಡಾಯ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದ ದೇಶೀಯ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಎರಡನೇಯದು. 1913ರ ಮೈಸೂರು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ನಿಬಂಧನೆಯು ('ರೆಗ್ಯುಲೇಶನ್') ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಕಡ್ಡಾಯ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತು; ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣವು ಉಚಿತವಾಗಿತ್ತು. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ 15 ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಈ ನಿಬಂಧನೆಯನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಯಿತು. 1921ರಲ್ಲಿ 240 ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಕಡ್ಡಾಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. 1926ರಲ್ಲಿ ಅಂದಿಷ್ಟು ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿದ ಸಂಸ್ಥಾನ ಶಿಕ್ಷಣದ ತೀವ್ರ ವಿಸ್ತರಣೆಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಇರುವ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಉತ್ತಮಪಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ಕೊಡಲಾಯಿತು. 1941ರ ಮೈಸೂರು ಶಿಕ್ಷಣ ಶಾಸನವು ಕಡ್ಡಾಯ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲು ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತು. ಆದರೆ ಆರ್ಥಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆಡಳಿತ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಸಲುವಾಗಿ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಕೈಬಿಟ್ಟು ತಾವಾಗಿ ಸೇರಿದ ಮಕ್ಕಳ ಹಾಜರಿಯನ್ನು ಕಡ್ಡಾಯ ಮಾಡಲು ಯೋಜನೆ ಲಾಯಿತು. 1944ರ ತಿದ್ದುಪಡಿಯಾದ ಶಿಕ್ಷಣದ ಶಾಸನದ ಪ್ರಕಾರ ತಾವಾಗಿ ಸೇರಿದ ಮಕ್ಕಳ ತಂದೆತಾಯಿಯರು ಅಥವಾ ಪೋಷಕರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಶಾಲೆಗೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಕಳಿಸುವುದು ಕಡ್ಡಾಯವಾಯಿತು. ಇಂಥ ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮ 12ನೇಯ ವಯಸ್ಸಿನವರಿಗೆ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಉಳಿಯಬೇಕಾಯಿತು. 1945-46 ರಲ್ಲಿ ಪ್ರತೀ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಒಂದೊಂದು ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಕಡ್ಡಾಯ ಹಾಜರಿ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಯಿತು. ('ಕಂಪಲ್ಸರಿ ಅಟೆಂಡೆನ್ಸ್ ಸ್ಕೀಮ್'). ಕ್ರಮೇಣವಾಗಿ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಉಳಿದ ತಾಲೂಕುಗಳಿಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಲಾಯಿತು. ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಶಾಲಾ ತನಿಖಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ಹಾಜರಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೂ (ಅಟೆಂಡೆನ್ಸ್ ಆಫೀಸರ್) ಮಕ್ಕಳ ಹಾಜರಿಯನ್ನು ತನಿಖೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಈ ಯೋಜನೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗೆ ಸೇರಿದ ಮಕ್ಕಳ ಮೇಲೆ ಯಾವ ಹತೋಟಿಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. 1950-51 ರಲ್ಲಿ ಈ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಯಿತು. ಈ ಮಧ್ಯೆ 1947-48ರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹೊಸ ಕಡ್ಡಾಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ರಾಜ್ಯದ ಒಂಬತ್ತು ಹೋಬಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಯಿತು. 1948-49ರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಒಂಬತ್ತು ತಾಲೂಕುಗಳಿಗೆ ಈ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಲಾಯಿತು.

ಬೆಳಗಾವಿ ಪ್ರದೇಶದ ಜನರು ಆಗಿಂದಾಗ್ಗೆ ಕಡ್ಡಾಯ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಒತ್ತಾಯ ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಇದ್ದರು. 1912ರಲ್ಲಿ

ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಗೋಖಲೆಯವರು ಕೇಂದ್ರ ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಕಡ್ಡಾಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಸೂದೆಯನ್ನು ಮಂಡಿಸಿ ಅದನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರುವಂತೆ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಒತ್ತಾಯಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಆ ಸಭೆಯು ತನ್ನ ಒಪ್ಪಿಗೆಯನ್ನು ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೆ 1928ರಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಲಭಾಯ್ ಪಟೇಲರು ಬೊಂಬಾಯಿ ಪ್ರಾಂತದ ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿ ಕಡ್ಡಾಯ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ಕೊಡುವ ಮಸೂದೆಯನ್ನು ಮಂಡಿಸಿದರು. ಸಭೆಯು, ಕೆಲವು ಷರತ್ತುಗಳೊಂದಿಗೆ ಈ ಮಸೂದೆಗೆ ಸಮ್ಮತಿಯನ್ನು ನೀಡಿತು. ನಾಲ್ಕು ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ, ಬ್ಯಾಡಗಿ ಪೌರಸಭೆಯೊಂದು ಮಾತ್ರ ಕಡ್ಡಾಯ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದಿತು. ಅಥಣಿ, ಹಲ್ಮಾಳ ಮತ್ತು ಹೊನ್ನಾವರ ಪುರಸಭೆಗಳು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಉಚಿತವಾಗಿ ಕೊಡಲು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದುವು. ಆದರೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕಡ್ಡಾಯ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. 1923ರ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಶಾಸನವು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಮಾಡುವ ಮತ್ತು ಕಡ್ಡಾಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಗುರಿಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿತ್ತು. ಆದರೆ ಹಣದ ಅಭಾವದಿಂದ ಮತ್ತು ಮುಂದೆ 1930 ದಶಕದಲ್ಲಿ, ಸರ್ಕಾರವು ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಕೊಡುವ ಅನುದಾನವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವು ವಿಸ್ತಾರಗೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಅನಂತರ 1940ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪೌರಸಭೆಗಳು ಕಡ್ಡಾಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಜಾರಿ ಮಾಡಿದವು. ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ, ಧಾರವಾಡ, ವಿಜಾಪುರ ಮತ್ತು ಬೆಳಗಾವಿ ಪೌರ ಸಭೆಗಳು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಜುಲೈ 1941, ಜೂನ್ 1942, ಜೂನ್ 1944 ಮತ್ತು 1947ರಲ್ಲಿ ಕಡ್ಡಾಯ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಆಚರಣೆಗೆ ತಂದವು. ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲಾ ಸ್ಥಳೀಯ ಮಂಡಲಿ (ಲೋಕಲ್ ಬೋರ್ಡ್) ಜೂನ್ 1943ರಲ್ಲಿ ಬ್ಯಾಡಗಿ, ಹಾವೇರಿ ಮತ್ತು ರಾಣೇಬೆನ್ನೂರು ನಗರಗಳಲ್ಲಿ ಕಡ್ಡಾಯ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದಿತು. ಇವು ಸ್ಥಳೀಯ ಮಂಡಳಿಯ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಒಳಪಡದ ಪುರಸಭೆಗಳು.

1934ರಷ್ಟು ಹಿಂದೆಯೇ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಕಡ್ಡಾಯ ಶಿಕ್ಷಣವು ಜಾರಿಗೆ ಬಂದಿತ್ತು. ಅದರ ಪ್ರಕಾರ ಶಾಲೆಗೆ ಸೇರಬೇಕಾದ ವಯಸ್ಸಿನ ಮಗುವೊಂದನ್ನು ಶಾಲೆಯಿಂದ ಬಿಡಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. 1945-46 ರಲ್ಲಿ ಕರಾವಳಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಡ್ಡಾಯ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಯಿತು. 1957ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಎಲ್ಲ ಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲೂ ಮತ್ತು 222 ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲೂ ಕಡ್ಡಾಯ ಶಿಕ್ಷಣವು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಡ್ಡಾಯ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು 1945-46ರಲ್ಲಿ ಆರು ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ, 1946-47ರಲ್ಲಿ 35 ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ 1947-48ರಲ್ಲಿ 18 ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಜಾರಿಗೆ

ತರಲಾಯಿತು. ಯುದ್ಧೋತ್ತರ ಪುನರ್ನಿರ್ಮಾಣ ಯೋಜನೆಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಕೊಳ್ಳೆಗಾಲದ ನಾಲ್ಕು ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ - ಕೊಳ್ಳೆಗಾಲ, ಪಾಳಯಂ, ಮೂಡುವನಹಳ್ಳಿ ಮತ್ತು ಕಾಮಗೆರೆ ಗಳಲ್ಲಿ ಕಡ್ಡಾಯ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಯಿತು. 1952ರ ಹೈದರಾಬಾದ್ ಕಡ್ಡಾಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಶಾಸನದ ಪ್ರಕಾರ, ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ 1953ರಲ್ಲಿ ಕಡ್ಡಾಯ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲೂ ಹಂತಹಂತವಾಗಿ ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಯಿತು. ರಾಜ್ಯದ ಏಕೀಕರಣದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕೊಡಗಿನಲ್ಲಿ ಕಡ್ಡಾಯ ಶಿಕ್ಷಣವು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿ ರಲಿಲ್ಲ. ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಸೂಚನೆಯಂತೆ, ಮೂರನೆಯ ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಯ ಅದಿಯಲ್ಲೇ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಏಕರೂಪತೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಕ್ರಮ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಅಂದು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ವಿವಿಧ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸುವುದು ಪ್ರಥಮ ಕರ್ತವ್ಯವಾಯಿತು. ಕರ್ನಾಟಕ ಕಡ್ಡಾಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಶಾಸನವು ವಿಧಾನ ಮಂಡಲಗಳಲ್ಲಿ 1961ರಲ್ಲಿ ಅನುಮೋದಿತವಾಯಿತು. 1961 ಆಗಸ್ಟಿನಿಂದಲೇ ಈ ಶಾಸನವನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಯಿತು.

ಈ ಶಾಸನದ ಪ್ರಕಾರ ಐದು ವರ್ಷ ಹತ್ತು ತಿಂಗಳಿನಿಂದ ಆರು ವರ್ಷ ಹತ್ತು ತಿಂಗಳು ವಯಸ್ಸಿನ ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲರೂ ಒಂದನೇಯ ತರಗತಿಗೆ ಸೇರಲೇಬೇಕಾಗಿದ್ದಿತು. ಇದು ಶಾಸನದ ಆಚರಣೆಯ ಅರಂಭವಾಗಿತ್ತು. ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಅನ್ವಯಗೊಳಿಸುವ ಪೂರ್ವ ಭಾವಿಯಾಗಿ 1961ನೇ ಫೆಬ್ರವರಿಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ಗಣತಿಯನ್ನು ಮೊತ್ತ ಮೊದಲನೆಯ ಬಾರಿಗೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಇದರಂತೆ ಕ್ರಮ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಮುಂದಿನ ವಯಸ್ಸಿನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕಾನೂನನ್ನು ಅನ್ವಯಿಸಿ ಮೂರನೇಯ ಯೋಜನೆಯ ಕೊನೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ, ಆರು ವರ್ಷದಿಂದ ಹತ್ತು ವರ್ಷದವರೆಗಿನ ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಕಡ್ಡಾಯ ಶಿಕ್ಷಣದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯೊಳಗೆ ತರುವ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಾಯಿತು. ರಾಜ್ಯಾದ್ಯಂತ ಕಡ್ಡಾಯ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದ ಮೊದಲನೇಯ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ (1961-62) ಈ ಯೋಜನೆಗೆ ತುಂಬ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ದೊರಕಿತು. ದಾಖಲಾದ ಮಕ್ಕಳ ಸಂಖ್ಯೆ ತುಂಬ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದಿತು. ಕಾನೂನಿನ ಯಾವ ಬಲಾತ್ಕಾರವೂ ಇಲ್ಲದ ಕೇವಲ ಜನರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಒಲಿಸುವುದರಿಂದಲೇ 1961-62ರಲ್ಲಿ ಗಣತಿಯಾದ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಶೇಕಡ 94.8 ರಷ್ಟು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಶೇಕಡ 91.8 ರಷ್ಟು, ಒಟ್ಟು ಶೇಕಡ 93.8 ರಷ್ಟು ಮಕ್ಕಳು ದಾಖಲಾದರು. ಜನಗಳ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯು ಮುಂದಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ತೃಪ್ತಿಕರವಾಗಿಯೇ ಇದ್ದು 1977-78ರ ಕೊನೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ 35.70 ಲಕ್ಷ ಮಕ್ಕಳು ದಾಖಲಾದರು. ಇದು ಗಣತಿಯಾದ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಶೇಕಡ 99.24 ರಷ್ಟಾಗಿತ್ತು. ಅದರೆ ಮಕ್ಕಳ ಹಾಜರಾತಿ, ಅದರಲ್ಲೂ ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿಯ ಹಾಜರಾತಿ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿತ್ತು.

ಜೊತೆಗೆ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಿಡುವ ಮತ್ತು ಒಂದೇ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಕಾಲ ಉಳಿಯುವ ಮಕ್ಕಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಸಾಕಷ್ಟಿತ್ತು. ಇವುಗಳ ಪರಿಣಾಮವೆಂದರೆ, ದಾಖಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಧಿತವಾದ ಪ್ರಗತಿಯು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಭಂಗ ಹೊಂದಿದ್ದು, 1979-80ರಲ್ಲಿ 31.70 ಲಕ್ಷ ಮಕ್ಕಳು ಗಣತಿಯಲ್ಲಿದ್ದರು. ಇದರಲ್ಲಿ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಮತ್ತು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ 17.44 ಮತ್ತು 14.26 ಲಕ್ಷ ಆಗಿತ್ತು. ಅದರೆ 29.921 ಲಕ್ಷ ಮಕ್ಕಳು ಮಾತ್ರ ದಾಖಲಾಗಿದ್ದು, ದಾಖಲಾದ ಮಕ್ಕಳ ಶೇಕಡಾವಾರು ಸಂಖ್ಯೆ 94.36 ಆಗಿತ್ತು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಊಟ, ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಹಾಜರಾತಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವೇತನ, ಪುಸ್ತಕ, ಪಾಟಿ (ಸ್ಲೀಟಿ)ಗಳನ್ನು ಉಚಿತವಾಗಿ ಕೊಡುವುದು, ಮುಂತಾದ ಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಯಿತು. ಜೊತೆಗೆ, ಕಡ್ಡಾಯ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಆಚರಣೆಗೆ ತರಲು ಶಾಲಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಮಿತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲಾಯಿತು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಶಾಲೆಗೂ ಒಂದೊಂದು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಮಿತಿ ಇತ್ತು. ಇದರಿಂದ ಸ್ಥಳೀಯ ಜನರು, ಕಡ್ಡಾಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರುವುದರಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸುವಂತಾಯಿತು. ಈ ಸಮಿತಿಗಳಿಗೆ ದಾಖಲಾತಿ, ಹಾಜರಾತಿ, ಅಗತ್ಯವಾದ ಸಕಲ ಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು, ಕಟ್ಟಡಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ ಮುಂತಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ವಹಿಸಲಾಯಿತು. ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಏಳನೇಯ ತರಗತಿಯ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವಾಗಿ ತೇರ್ಗಡೆ ಹೊಂದಿದವರಿಗೆ ಪ್ರತಿಭಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವೇತನವನ್ನು ಕೊಡುವ ಯೋಜನೆಯೂ ಜಾರಿಗೆ ಬಂತು.

ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣ

ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣ (ಬೇಸಿಕ್ ಎಜುಕೇಶನ್) ಯೋಜನೆಯು ವಾರ್ಧಾ ಶಿಕ್ಷಣ ಯೋಜನೆ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರಿಂದ 1937 ರಲ್ಲಿ ರೂಪಿತವಾಯಿತು. 1938 ರಲ್ಲಿ ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಲು, ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡಲು, ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ವ್ಯಾಪಕವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಮುಂಬೈ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ವಿಶೇಷ ಅಧಿಕಾರಿಯನ್ನು ನೇಮಿಸಿದರು. ಇದು ಅದದ್ದು 1938 ರ ನವೆಂಬರ್ನಲ್ಲಿ, ಅನಂತರ, 1939 ರಲ್ಲಿ ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂಥ ಒಂದು ಸಲಹಾ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಲಾಯಿತು. ಇದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಮೂರೂ ಭಾಷಾ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಅಧಿಕಾರಿ ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರೇತರ ಸದಸ್ಯರು ಇದ್ದರು. ಈ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಅರಂಭಿಸಲು ನಾಲ್ಕು ಸಾಂದ್ರ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಇದರಲ್ಲಿ ಧಾರವಾಡವೂ ಒಂದಾಗಿದ್ದು, ಈ ಸಾಂದ್ರ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ 16 ಕನ್ನಡ ಶಾಲೆಗಳಿದ್ದವು. ದಿಲ್ಲಿಯ ಜಾಮಿಯ ಮಿಲಿಯ ಮತ್ತು ವಾರ್ಧಾಗಳಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ಪಡೆದವರು

ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣ ಶಾಲೆಗಳಿಗಾಗಿ ಅರಿಸಿದ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ತಕ್ಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರು. ಒಂದು ಮತ್ತು ಎರಡನೇಯ ತರಗತಿಗಳಿಗೆ ವಿವರವಾದ ಪಾಠ ಕ್ರಮವನ್ನೂ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ಪಾಠ ಕ್ರಮವನ್ನು ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಚರಣೆಗೆ ಕೊಡಲಾಯಿತು. ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ಕೊಡಲು ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಶಿಕ್ಷಕರ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು 1939ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಇದರಲ್ಲಿ ಧಾರವಾಡವೂ ಒಂದು. ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ದ್ದ ಕೆಲವು ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೂ ಮತ್ತು ಮೆಟ್ರಿಕ್ಯುಲೇಷನ್ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ತೇರ್ಗಡೆ ಹೊಂದಿದ್ದವರಿಗೂ ಕೈ ಕಸುಬು, ಭಾಷೆಗಳು, ಇತರ ಬೌದ್ಧಿಕ ವಿಷಯಗಳು, ಮತ್ತು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಿದ್ಧಾಂತ, ಮನೋವಿಜ್ಞಾನ, ಮತ್ತು ಬೋಧನಾ ಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡಲಾಯಿತು. ಈ ತರಬೇತಿಯ ಅವಧಿ ಒಂದು ವರ್ಷ. 1941-44 ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಆದ ರಾಜಕೀಯ ಅಶಾಂತಿಯಿಂದ ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪ್ರಗತಿಯು ಕುಂಠಿತವಾಯಿತು. ಏನೇ ಆಗಿರಲಿ, ಕೆಲಕಾಲವಾದ ಮೇಲೆ ಮುಂದಿನ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಪಠ್ಯ ಕ್ರಮ ಆಚರಣೆಗೆ ತರುವುದರ ಮೂಲಕ ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಮುಂದು ವರಿಸಲಾಯಿತು. ಪದವೀಧರ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣದ ಬಗೆಗೆ ತರಬೇತಿ ಕೊಡಲು, ಒಂದು ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು 1947-48 ರಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿ ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. 1948-49 ರಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಧಾರವಾಡಕ್ಕೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಲಾಯಿತು. ಇಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣಾ ವಧಿಯು ಒಂದು ವರ್ಷದ್ದಾಗಿದ್ದು ತರಬೇತಿಯು ಡಿಪ್ಲೋಮಾ ನುಟ್ಟಿದ್ದಾಗತ್ತು. 1954-55 ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಕರ ಎಲ್ಲ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರಗಳೂ ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣ ಶಾಲೆಗಳ ಶಿಕ್ಷಕರ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರಗಳಾದವು. ಪಠ್ಯಕ್ರಮವು ತುಂಬ ಬದಲಾವಣೆ ಹೊಂದಿತು. 1949-50 ರಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣಾವಧಿಯು ಒಂದು ವರ್ಷದಿಂದ ಎರಡು ವರ್ಷದಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಧಾರವಾಡ ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೇಂದ್ರದ ಡಿಪ್ಲೋಮಾವನ್ನು ಬಿ. ಟಿ. ಅಥವಾ ಬಿ. ಎಡ್. ಗೆ ಸಮವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಯಿತು.

ರಾಜರ ಆಳ್ವಿಕೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದ್ದ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ, ಮೈಸೂರು ನಗರದಲ್ಲಿ ದ್ದ ವಾರ್ಧಾ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಮಿತಿಯೂ ಕೆಂಗೇರಿ ಯಲ್ಲಿ ದ್ದ (ಬೆಂಗಳೂರು ಉಪನಗರ) ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಂಡಲಿಯೂ 1944ಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಇವೆರಡೂ ಖಾಸಗಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು. ಆ ವರ್ಷ ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿ ಸಭೆಯು 2,000 (ಎರಡು ಸಾವಿರ) ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡಿತು. ವಾರ್ಧಾ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸೇವಾಪ್ರಾಮ ಮತ್ತು ಶಾಂತಿನಿಕೇತನಗಳಿಗೆ ಕೆಲವು ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ಪಡೆಯಲು ಕಳುಹಿಸಲಾಯಿತು. 1947 ರ ಏಪ್ರಿಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗಾಗಿ ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ವಿದ್ಯಾನಗರ ದಲ್ಲಿ ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಶಿಕ್ಷಣ ನಿರ್ದೇಶಕರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ

ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣದ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಸಲಹೆ ಕೊಡಲು ಒಂದು ಸಲಹಾ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಲಾಯಿತು. ತರಬೇತಾದ ಶಿಕ್ಷಕರು ದೊರೆ ತಂತೆ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣ ಶಾಲೆಗಳಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಲಾಯಿತು. 1955-56 ಹೊತ್ತಿಗೆ ಇದ್ದ ಕಿರಿಯ ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣ ಶಾಲೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 264, ಹಿರಿಯ ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣ ಶಾಲೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 11. ಇವುಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಒಟ್ಟು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 16,156; ಶಿಕ್ಷಕರ ಸಂಖ್ಯೆ 749. ಇವರಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ಪಡೆದವರು 558, ತರಬೇತಿ ಪಡೆಯದ ಶಿಕ್ಷಕರ ಸಂಖ್ಯೆ 191. ಶಾಲೆಗಳಿಗಾಗಿ ಅಗುತ್ತಿದ್ದ ವಾರ್ಷಿಕ ವೆಚ್ಚ 5.06 ಲಕ್ಷ.

ಕೊಡಗು ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ (ಕೊಡಗು ರಾಜ್ಯ) ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣ ಯೋಜನೆಯನ್ನು 1953 ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಸೋಮವಾರಪೇಟೆ ತಾಲೂಕಿನ 21 ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳನ್ನೂ, 13 ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳನ್ನೂ ಕಿರಿಯ ಮತ್ತು ಹಿರಿಯ ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣ ಶಾಲೆಗಳನ್ನಾಗಿ (ಕೃಷಿ ಕೆಲಸವು ಮುಖ್ಯ ಕಸಬಾಗಿತ್ತು) ಪರಿವರ್ತಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ವೀರರಾಜಪೇಟೆ ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರವು ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ತರಬೇತಿ ಕೊಡುತ್ತಿತ್ತು. 1954-55 ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸೋಮವಾರಪೇಟೆಯನ್ನು ಇದು ಇತರ ತಾಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ 46 ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳೂ 35 ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳೂ ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣ ಶಾಲೆಗಳಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಲಾಗಿದ್ದವು.

1948 ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣವು ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಉಜಿರೆಯಲ್ಲಿ ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣದ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ಮಂಗಳೂರು ಉಡುಪಿ ಮತ್ತು ಕನ್ನಿಕಂಬಳ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಮೂಲಶಿಕ್ಷಣ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆ ಹೊಂದಿದುವು.

15ನೇ ಪುಟದಲ್ಲಿ 1956-57 ರಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ನಲಯಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣ ಶಾಲೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿದೆ.

ಹೊಸ ರಾಜ್ಯವು, ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವು ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣದ ರೂಪದ್ದಾಗಿರಬೇಕೆಂಬ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿತು. ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ದ್ದ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣ ಶಾಲೆಗಳಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆ ಮಾಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪ್ರಸಾರ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು. 1960-61 ರಲ್ಲಿ 2,068 ಕಿರಿಯ ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣ ಶಾಲೆಗಳೂ, ಮತ್ತು 1,059 ಹಿರಿಯ ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣ ಶಾಲೆಗಳೂ ಇದ್ದವು. 1965-66 ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ, ಕಿರಿಯ ಶಾಲೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು 1,140 ಕ್ಕೆ ಇಳಿಯಿತು ; ಹಿರಿಯ ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣ ಶಾಲೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 2,179 ಕ್ಕೆ ಏರಿತು. ಕಿರಿಯ

ಕಿರಿಯ ವಲಯ	ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣ ಶಾಲೆಗಳು	ಹಿರಿಯ ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣ ಶಾಲೆಗಳು	ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣ ಶಾಲೆಗಳ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆ	ಒಟ್ಟು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣ ಶಾಲೆಗಳ ಶೇಕಡ
ಹಳೆಯ ಮೈಸೂರು	264	11	275	2
ಬೆಳಗಾವಿ	53	555	608	10
ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ	55	—	55	3
ಹಳೆಯ ಮದ್ರಾಸ್	48	19	67	5
ಕೊಡಗು	69	49	118	53
ಒಟ್ಟು	489	634	1,123	5

ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಹಿರಿಯ ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣ ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಪರಿವರ್ತನೆ ಮಾಡಿದುದು ಕಿರಿಯ ಶಾಲೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಕಡಿಮೆಯಾಗಲು ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು. ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ಪಡೆದ ಶಿಕ್ಷಕರ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಪೂರೈಸಲು ಅನೇಕ ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ತೆರೆಯಲಾಯಿತು. ತರಬೇತಿ ಪಡೆದ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗಾಗಿ ಮೂರು ತಿಂಗಳ ಒಂದು ಅಲ್ಪಾವಧಿ ತರಬೇತಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ವಿದ್ಯಾನಗರ, ಗುಡಿಗುಂಟಿ (ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆ) ಮತ್ತು ಜನುಖಂಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಮೂರು ಕೇಂದ್ರಗಳಿಂದ ಒಂದು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು 450 ಶಿಕ್ಷಕರು ತರಬೇತಿ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಪೂರ್ಣ ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರಗಳಿಂದ ತರಬೇತಿ ಪಡೆದ ಶಿಕ್ಷಕರೂ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. 1955-56 ರಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾನಗರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರವೂ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯದ ಬೇರೆ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ 22 ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳೂ ಇದ್ದವು. 1962-63 ರಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಪಾಠ ಕ್ರಮವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದ ಮೇಲೆ ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣ ಪದ್ಧತಿಯೇ ಅಚರಣೆಗೆ ಬಂದಿತು.

ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪುನರ್ವ್ಯವಸ್ಥೆ

ರಾಜ್ಯ ಏಕೀಕರಣಕ್ಕೆ ಮೊದಲು, ಇತರ ವಿಷಯಗಳಂತೆ, ಶಾಲಾ ಪಠ್ಯಕ್ರಮವೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಯಾಗಿತ್ತು. ಸಮಗ್ರ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಲಹಾ ಸಮಿತಿಯು, ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವು ಏಳು ವರ್ಷಗಳಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದೆಂದೂ, ಇದೊಂದು ಅಖಂಡ ವಾದ ಪದ್ಧತಿಯಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದೆಂದೂ ಈ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ (1) ಮಾತೃಭಾಷೆ, (2) ಕನ್ನಡ ಮಾತೃಭಾಷೆಯಲ್ಲದವರಿಗೆ ಮೂರನೇಯ ತರಗತಿಯಿಂದ ಕನ್ನಡದ ಬೋಧನೆ,

(3) ಐದನೇಯ ತರಗತಿಯಿಂದ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಬೋಧನೆ, (4) ನಾಲ್ಕನೇಯ ತರಗತಿಯಿಂದ ಹಿಂದಿ ಶಿಕ್ಷಣ, (5) ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿಜ್ಞಾನ, (6) ಸಾಮಾಜಿಕ ಶಾಲೆಗಳು, (7) ಸಾಮಾನ್ಯ ಗಣಿತ, (8) ಕಲೆ, ಕಸಬು ಮತ್ತು ಇತರ ಸಾಮಾನ್ಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು, ಮತ್ತು (9) ದೈಹಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಅಡಕವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಸಮಿತಿಯು ಶಿಫಾರಸ್ಸು ಮಾಡಿತು. ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದ ಈ ಯೋಜನೆ ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣ ಶಾಲೆಗಳು ಮತ್ತು ಬೇರೆ ಸಾಧಾರಣ ಶಾಲೆಗಳೆರಡಕ್ಕೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಎಲ್ಲ ಶಾಲೆಗಳಿಗೂ ಅನ್ವಯವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಪಾಠಕ್ರಮವು 1959-60ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಗಿ ಕ್ರಮ ಕ್ರಮೇಣ ಮುಂದಿನ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಚರಣೆಗೆ ಬಂದಿತು. 1962-63ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲೂ ಅಚರಣೆಗೆ ಬಂದು, ಎಲ್ಲ ಶಾಲೆಗಳಿಗೂ ಒಂದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಪಠ್ಯಕ್ರಮ ದೊರೆಯುವಂತೆ ಆಯಿತು.

ಸೆಕೆಂಡರಿ ಶಾಲೆಗಳ ಪಾಠಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೊಂದುವಂತೆ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳ ಪಾಠಕ್ರಮವನ್ನು ಮಾರ್ಪಾಡು ಮಾಡಲು 1969ರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಲಹಾ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಸಮಿತಿಯು ಪರಿಷ್ಕಾರಗೊಳಿಸಿದ್ದ ಪಾಠಕ್ರಮವನ್ನು 1971 ರಲ್ಲಿ ಅನುಮೋದಿಸಿತು. ಪರಿಷ್ಕಾರಗೊಳಿಸಿದ ಪಠ್ಯಕ್ರಮದ ಮುಖ್ಯಾಂಶಗಳು ಇವು : (1) ತ್ರಿಭಾಷಾ ಸೂತ್ರದಂತೆ ಮೂರು ಭಾಷೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ, ಮೂರನೇಯ ತರಗತಿಯಿಂದ ಆರನೇಯ ತರಗತಿಯವರೆಗೆ ಕನ್ನಡೇತರರಿಗೆ ಕನ್ನಡ ಬೋಧನೆ ಕಡ್ಡಾಯ ವಾದುದು, (2) ಆರೋಗ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣವು ವಿಜ್ಞಾನ ಶಿಕ್ಷಣದ ಒಂದು ಅಂಶವಾದುದು ಮತ್ತು ಸಮಾಜ ಪಾಠದ ಅಂಗವಾಗಿ ಜನಸಂಖ್ಯಾ ಶಿಕ್ಷಣದ ಸುಲಭ ಪಾಠಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿದುದು, (3) ನೈತಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವು ಕಡ್ಡಾಯವಾದದ್ದು, (4) ದೈಹಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪಾಠಕ್ರಮವು ಕಡ್ಡಾಯವಾದದ್ದು. 1974-75 ರಿಂದ

ಪರಿಷ್ಕೃತ ಪಠ್ಯಕ್ರಮವು ಜಾರಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಇದು ಮುಂದಿನ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮೇಣ ಅಚರಣೆಗೆ ಬಂದಿತು.

ಬೆಳಗಾವಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ, ಜಿಲ್ಲಾ ಲೋಕಲ್ ಬೋರ್ಡುಗಳು ಜಿಲ್ಲಾ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಂಡಲಗಳ ಮೇಲೆ ಯಾವ ಹತೋಟಿಯನ್ನೂ ಹೊಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗುವ ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಹೊರಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಲೋಕಲ್ ಫಂಡ್ ಸೆಸಾಣಿಂದ ಈ ಹಣವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಸೆಸಾ ಅನ್ನು ವಸೂಲಾಡುವುದು ಲೋಕಲ್ ಬೋರ್ಡ್‌ನ ಕರ್ತವ್ಯ ವಾಗಿತ್ತು. ಪೂರ್ಣ ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ ಶೇಕಡ 95ರಷ್ಟು ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಸರ್ಕಾರವೇ ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ 1969 ರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸುಗ್ರೀವಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲರು ಆ ಭಾಗದ ಜಿಲ್ಲಾ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಂಡಲಗಳನ್ನು ರದ್ದು ಮಾಡಿದರು. ಮತ್ತು ಅದೇ ಆಜ್ಞೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಎಲ್ಲ ಶಾಲೆಗಳನ್ನೂ ಸರ್ಕಾರವು ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿತು.

ಸೆಕೆಂಡರಿ ಅಥವಾ ಪ್ರೌಢ ಶಿಕ್ಷಣ

ಕರ್ನಾಟಕ ಏಕೀಕರಣಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ

ಹಳೆಯ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನ: 1858 ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಅಂದಿನ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲೇ ಪ್ರಥಮ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಇದು ಮದ್ರಾಸು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಅಂಗೀಕೃತ ಸಂಸ್ಥೆ ('ಎಫಿಲಿಯೇಟೆಡ್') ಯಾಗಿತ್ತು. ಅನಂತರ ತುಮಕೂರು, ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಮತ್ತು ಹಾಸನಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಮಿಷನ್ ಶಾಲೆಗಳನ್ನೂ, ಮೈಸೂರು ನಗರ ದಲ್ಲಿದ್ದ ಮಹಾರಾಜ ಪ್ರೌಢ ಶಾಲೆಯನ್ನೂ ಸರ್ಕಾರದ ವಶಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. 1871-72 ರಲ್ಲಿ ಮೆಟ್ರಿಕ್ ತರಗತಿ ಯವರೆಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ 11 ಪ್ರೌಢ ಶಾಲೆಗಳಿದ್ದವು.

ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಆರಸು ಮನೆತನಕ್ಕೆ ಮತ್ತೆ ವಹಿಸಿಕೊಟ್ಟಾಗ (1881) 166 ಪ್ರೌಢ ಮಟ್ಟದ ಶಾಲೆಗಳಿದ್ದವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಒಟ್ಟು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 3,084. ಸೆಕೆಂಡರಿ ಅಥವಾ ಪ್ರೌಢ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಹಂತಗಳಿದ್ದವು—ವಿಡ್ಲಾ ಸ್ಕೂಲ್ ಹಂತ ಮತ್ತು ಪ್ರೌಢ ಶಾಲೆಯ ಹಂತ. ಈ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ನಾಲ್ಕು ವಿವಿಧ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು—ವರ್ನ್ಯಾ ಕ್ಯೂಲರ್ ಲೋಯರ್ ಸೆಕೆಂಡರಿ ತರಗತಿಗಳಿದ್ದ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳು, ವರ್ನ್ಯಾಕ್ಯೂಲರ್ ಅಪ್ಪರ್ ಸೆಕೆಂಡರಿ ಶಾಲೆಗಳು, ಅಂಗ್ಲೋ—ವರ್ನ್ಯಾಕ್ಯೂಲರ್ ಶಾಲೆಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರೌಢ ಶಾಲೆಗಳು. ಅಪ್ಪರ್ ಸೆಕೆಂಡರಿ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದವರು ವಿಡ್ಲಾ ಸ್ಕೂಲ್ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ನಲ್ಲಿ ತೇರ್ಗಡೆಯಾದ ಹೊರತು ಅವರನ್ನು ಪ್ರೌಢ ಶಾಲೆಗೆ ಸೇರಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. 1910-11 ರಲ್ಲಿ 16 ಪ್ರೌಢ ಶಾಲೆಗಳಿದ್ದವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಒಟ್ಟು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 3,435. 1930-31 ರವರೆಗೆ ಪ್ರೌಢ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿತ್ತು. ಆ ವರ್ಷ ಪ್ರೌಢ ಶಾಲೆಯ ಮೊದಲನೆಯ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡವು ಶಿಕ್ಷಣ ಮಾಧ್ಯಮವಾಯಿತು. 1913 ರಲ್ಲಿ ಎಸ್.ಎಸ್.ಎಲ್.ಸಿ. ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. 1937-38 ರಲ್ಲಿ ಪಾಠ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಲಾಯಿತು. ಕಡ್ಡಾಯ ಅಥವಾ ಕಂಪಲ್ಸರಿ ಗುಂಪು ಮತ್ತು ಐಚ್ಛಿಕ ಗುಂಪು ಎಂಬ ಎರಡು ಗುಂಪುಗಳನ್ನು ಪಾಠ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸ ಲಾಯಿತು. 1948 ರಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಬೋರ್ಡುಗಳು ಪ್ರೌಢ ಶಾಲೆ ಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದವು. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರೌಢ ಶಿಕ್ಷಣ ವಿಸ್ತರಿಸಲು ಇದು ಕಾರಣವಾಯಿತು.

ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರೌಢ ಶಾಲೆಗಳ ಮತ್ತು ಅವುಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿದೆ.

ವರ್ಷ	ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳು			ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು		
	ಬಾಲಕರ	ಬಾಲಕಿಯರ	ಒಟ್ಟು	ಬಾಲಕರು	ಬಾಲಕಿಯರು	ಒಟ್ಟು
1931	29	5	34	6,568	383	6,951
1943-44	47	15	62	16,032	1,977	18,009
1951-52	181	36	217	53,535	12,195	65,730
1955-56	219	47	266	67,379	16,638	84,017

ಬೆಳಗಾವಿ ಪ್ರದೇಶ : ಬೆಳಗಾವಿ ವಲಯದಲ್ಲಿ 1882ರಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳಿದ್ದವು. ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರದ ಅನುದಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದು ಮಿಷನರಿ ಶಾಲೆಯೂ, ಧಾರವಾಡ, ಬೆಳಗಾವಿ ಮತ್ತು ಕಾರವಾರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯೂ ಇದ್ದವು. ಧಾರವಾಡ ಶಾಲೆಯು 1848ರಲ್ಲಿಯೂ, ಬೆಳಗಾವಿ ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯು 1850 ರಲ್ಲಿಯೂ ಆರಂಭವಾದವು. ಕನ್ನಡ ಪ್ರದೇಶವಾದ ದಕ್ಷಿಣ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಮತ್ತು 47 ದ್ವಿತೀಯ ದರ್ಜೆಯ ಅಂಗ್ಲೋ-ವರ್ನಾಕುಲರ್ ಶಾಲೆಗಳು ಇದ್ದವು. ಪ್ರತಿ ಯೊಂದು ಜಿಲ್ಲಾ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದೊಂದು ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯನ್ನು ತೆರೆಯುವುದು ಸರ್ಕಾರದ ನೀತಿಯಾಗಿತ್ತು. ಅದರಂತೆ ವಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯು 1890ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಇದರಿಂದ ನಾಲ್ಕು ಜಿಲ್ಲಾ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದೊಂದು ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯಿದ್ದಂತೆ ಆಯಿತು. ಪ್ರೌಢಶಿಕ್ಷಣದ ವಿಸ್ತರಣೆಯನ್ನು ಖಾಸಗೀ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಬಿಡಲಾಯಿತು. ಕ್ರೈಸ್ತ ಮಿಷನರಿಗಳು ತಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ತರಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಪುರ ಸಭೆಗಳೂ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಬೆಳಸಲು ಆಸಕ್ತಿ ವಹಿಸಿದ್ದವು. 1921-22ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ 19 ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳಾದವು. ಕೆ.ಎಲ್.ಇ. ಸೊಸೈಟಿ ಮತ್ತು ಕೆ.ಇ. ಬೋರ್ಡ್ (ಕರ್ನಾಟಕ ಎಜುಕೇಷನ್ ಬೋರ್ಡ್) ಮುಂತಾದ ಸೊಸೈಟಿಗಳು ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದವು. ಅವಕ್ಕೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೆಳೆಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಇತ್ತು. ವೃತ್ತಿಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ವೃತ್ತಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಧಾರವಾಡ, ಬೆಳಗಾವಿ ಮತ್ತು ವಿಜಾಪುರಗಳಲ್ಲಿ 1938-39ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. 1939-40ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿದ್ದ ಬಾಲಕರ ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಲಾಯಿತು. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಸರ್ಕಾರಿ ಬಾಲಕಿಯರ ಮಿಡ್ಲ್ ಸ್ಕೂಲನ್ನು ಸರ್ಕಾರಿ ಬಾಲಕಿಯರ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಲಾಯಿತು. 1956ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ 128 ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳು ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿದ್ದವು. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯರ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆ 41,571. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ, ಒಂಬತ್ತು ಮಾತ್ರ ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳಿದ್ದವು.

ಮದ್ರಾಸ್ ಪ್ರದೇಶ : ಪ್ರೌಢಶಿಕ್ಷಣವು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ 1860-61ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಆಗ ಮೆಟ್ರಿಕ್ಯುಲೇಷನ್ ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಅಂಗೀಕೃತ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿದ್ದ ಒಂದು ಶಾಲೆಯನ್ನು ಮಿಷನರಿ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು. 1881-82ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಎರಡು ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳಿದ್ದವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 192. 1891-92ರಲ್ಲಿ ಶಾಲೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ನಾಲ್ಕು ಆಯಿತು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 400ಕ್ಕೆ ಏರಿತು. ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ

ಶತಮಾನದ ಅದಿ ದಶಕಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಖಾಸಗಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಅನೇಕ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದವು. ಇದರಿಂದ ಪ್ರೌಢಶಿಕ್ಷಣವು ಬೆಳೆಯಿತು. ಬಳ್ಳಾರಿ ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ 1923ರಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಪ್ರೌಢಶಿಕ್ಷಣ ಸಮಿತಿ ಅಥವಾ ಡಿಸ್ಟ್ರಿಕ್ಟ್ ಸೆಕೆಂಡರಿ ಎಜುಕೇಷನ್ ಬೋರ್ಡ್‌ಗಳು ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದವು. ಪ್ರೌಢಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. 1931-32ರಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ 17 ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳಿದ್ದವು. 1946-47ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ 29 ಆದವು; 1951ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ 64 ಆದವು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 24,600 ಇತ್ತು. ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ, 1845ರಲ್ಲಿ ವರ್ಲ್ಡ್ ಹೈಸ್ಕೂಲ್ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಇದು ಇಡೀ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿನ ಅತ್ಯಂತ ಹಳೆಯ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆ. 1881-82ರಲ್ಲಿ ಎರಡು ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳಿದ್ದವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿನ ಒಟ್ಟು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 57. 1891ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಇವುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಎಂಟಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 197 ಆಯಿತು. 1932ರವರೆಗೆ ಈ ಸಂಖ್ಯೆ ಎಂಟೇ ಆಗಿದ್ದಿತು. ಆದರೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 2,418 ಆಯಿತು. 1946-47ರಲ್ಲಿ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 11. ಕೊಳ್ಳೇಗಾಲದಲ್ಲಿ 1919ರಲ್ಲಿ ಇಡೀ ತಾಲೂಕಿಗೆ ಒಂದೇ ಒಂದು ಬೋರ್ಡ್ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆ ಇತ್ತು. 1940ರಲ್ಲಿ, ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯ ಉನ್ನತ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡವನ್ನು ಶಿಕ್ಷಣ ಮಾಧ್ಯಮವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲಾಯಿತು. 1947ರಲ್ಲಿ ಇಡೀ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರೌಢ ಶಾಲೆಯೂ ಒಂದು ಮಿಡ್ಲ್ ಸ್ಕೂಲೂ ಇದ್ದವು. 1954ರಲ್ಲಿ ಕೊಳ್ಳೇಗಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಒಂದು ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯನ್ನೂ ಸಿಂಗಾನಲ್ಲೂರಿನಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರೌಢ ಶಾಲೆಯನ್ನೂ ಜಿಲ್ಲಾ ಬೋರ್ಡ್ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು. ಅಂದರೆ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಮೂರು ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳೂ ಜಿಲ್ಲಾ ಬೋರ್ಡ್ ಶಾಲೆಗಳೇ ಆಗಿದ್ದವು.

ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ಪ್ರದೇಶ : ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಹೈಸ್ಕೂಲ್ ಮತ್ತು ಉಸ್ತಾನಿಯ ಹೈಸ್ಕೂಲ್ ಎಂಬ ಎರಡು ವಿಧದ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳಿದ್ದವು. ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಪ್ರೌಢ ಶಾಲೆಗಳು ಮದ್ರಾಸು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಎಸ್.ಎಸ್.ಎಲ್.ಸಿ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಉಸ್ತಾನಿಯ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳು ಉಸ್ತಾನಿಯ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವನ್ನು ಸೇರುವುದಕ್ಕೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದವು. 1875-76ರಲ್ಲಿ ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ನಗರದಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾದ ಅಂಗ್ಲೋ-ವರ್ನಾಕುಲರ್ ಸ್ಕೂಲ್ 1885-86ರಲ್ಲಿ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯಾಯಿತು. ಬಿದರೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಶಾಲೆ 1891ರಲ್ಲಿ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯಾಯಿತು. 1916ರಲ್ಲಿ ಕಲ್ಬುರ್ಗಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಉಸ್ತಾನಿಯ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆ ಇತ್ತು. 1935ರಲ್ಲಿ ಐದು ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳಿದ್ದವು. 1937ರಲ್ಲಿ ಸೆಕೆಂಡರಿ ಎಜುಕೇಷನ್ ಬೋರ್ಡ್ (ಪ್ರೌಢಶಾಲಾ

ಶಿಕ್ಷಣ ಮಂಡಲಿ) ರ ಚಿ ತ ವಾ ಯಿ ತು . ಉಸ್ತಾನಿಯ ಮೆಟ್ರಿಕ್ಯುಲೇಷನ್ ಮತ್ತು ಎಲ್. ಎಸ್. ಎಲ್. ಸಿ. ಕೋರ್ಸ್ ಗಳೆರಡೂ ಪರಸ್ಪರ ಐಕ್ಯವಾಗಿ ಒಂದೇ ಕೋರ್ಸ್ ಆಗಿ ರೂಪು ತಾಳಿತು. ಇದು ಹೈಯರ್ ಸೆಕೆಂಡರಿ ಸರ್ಟಿಫಿಕೇಟ್ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಕೋರ್ಸ್ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆಯಿತು. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಉರ್ದು ಗಳೆರಡೂ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಾಧ್ಯಮಗಳಾದವು. 1956ರಲ್ಲಿ ಅದ ಏಕೀಕರಣದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ 19 ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳಿದ್ದವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ 11 ಸರ್ಕಾರಿ ಶಾಲೆಗಳು ; ಎಂಟು ಖಾಸಗೀ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳು ; 15 ಬಾಲಕರ ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕು ಬಾಲಕಿಯರ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳು.

ಕೊಡಗು : ಮಡಿಕೇರಿಯ ಸೆಂಟ್ರಲ್ ಹೈಸ್ಕೂಲ್‌ನಲ್ಲಿ 1879-80ರಲ್ಲಿ ಮೆಟ್ರಿಕ್ಯುಲೇಷನ್ ತರಗತಿಯೂ ಆರಂಭ ವಾಯಿತು. ಅಗ ಅದು ಒಂದು ಪೂರ್ಣ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯಾಯಿತು. 1909ರಲ್ಲಿ ಫ್ರೆಂಚ್ ಕ್ಯಾಥೋಲಿಕ್ ಮಿಷನ್ ಒಂದು ಬಾಲಕಿಯರ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿತು. 1923ರಲ್ಲಿ ಮಡಿಕೇರಿಯಲ್ಲಿನ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಲೋಆರ್ ಸೆಕೆಂಡರಿ ಸ್ಕೂಲ್ ಮತ್ತು ವಿರರಾಜಪೇಟೆಯಲ್ಲಿನ ಸರ್ಕಾರಿ ಶಾಲೆ ಹೈಸ್ಕೂಲ್ ಮತ್ತು ಕೈ ಏರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು. ಈ ಎರಡು ಶಾಲೆಗಳೂ ಮದ್ರಾಸಿನ ಎಸ್.ಎಸ್.ಎಲ್.ಸಿ. ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ತಯಾರು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. 1946-47ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಕೊಡಗಿನಲ್ಲಿ ಏಳು ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳಿದ್ದವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ, ಎರಡು ಸರ್ಕಾರಿ ಶಾಲೆ ಗಳಾಗಿದ್ದವು, ಒಂದು ಬಾಲಕಿಯರ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯು ಅನುದಾನ ಪಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು, ಮತ್ತು ಉಳಿದವು, ಅನುದಾನವಿಲ್ಲದ ಶಾಲೆಗಳಾಗಿ ದ್ದವು. 1944ರವರೆಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಾಧ್ಯಮವು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಆಗಿತ್ತು. ಅನಂತರ, ಕನ್ನಡವು ಶಿಕ್ಷಣ ಮಾಧ್ಯಮವಾಯಿತು. 1956ರ ಮಾರ್ಚ್ ಹೊತ್ತಿಗೆ, ಐದು ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳೂ, ಆರು ಖಾಸಗಿ ಅನುದಾನ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಶಾಲೆಗಳೂ ಅಂದರೆ ಒಟ್ಟು ಹನ್ನೊಂದು ಶಾಲೆಗಳು ಇದ್ದವು.

ಏಕೀಕರಣದ ಅನಂತರ : ಏಕೀಕರಣದ ಮೊದಲ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ 'ಸೆಕೆಂಡರಿ ಎಜುಕೇಷನ್' ಪದದ ಅರ್ಥ ಒಂದೊಂದು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ರೀತಿಯಾಗಿತ್ತು. "ಸೆಕೆಂಡರಿ ಎಜುಕೇಷನ್" ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ತರಗತಿಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಡೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿದ್ದವು. ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೀತಿಯಾಗಿದ್ದವು. ಹಳೇ ಮೈಸೂರು ಭಾಗದಲ್ಲಿ, ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ಕೋರ್ಸ್ ಇದ್ದ ಶಾಲೆಗಳು ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳು ಎನ್ನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದವು. ಮುಂದೆ ಅಗಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಸುಧಾರಣೆಯಂತೆ, ಸೆಕೆಂಡರಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳಿಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಯೋಜನೆ ಇದ್ದಿತು. ಈ ಹಂತದ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದ ಶಾಲೆಗಳು ಬಹುತೇಕ ಸರ್ಕಾರದ ಶಾಲೆಗಳೇ ಆಗಿದ್ದವು. ಕೆಲವು ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಜಿಲ್ಲಾ ಬೋರ್ಡುಗಳು ಮತ್ತು ಪುರಸಭೆಗಳು

ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಬೆಳಗಾವಿ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಎಂಟನೇಯ ತರಗತಿಯಿಂದ ಹನ್ನೊಂದನೇಯ ತರಗತಿಯವರೆಗೆ ಅಂದರೆ ನಾಲ್ಕು ತರಗತಿಗಳು ಇದ್ದ ಶಾಲೆಗಳು ಸೆಕೆಂಡರಿ ಶಾಲೆಗಳೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದವು. ಈ ವಲಯದಲ್ಲಿನ ಬಹುಸಂಖ್ಯೆಯ ಶಾಲೆಗಳು ಖಾಸಗೀ ಶಾಲೆಗಳಾಗಿ ದ್ದವು. ಕೇವಲ ಕೆಲವು ಮಾತ್ರ ಸರ್ಕಾರ ಅಥವಾ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಅಧೀನದಲ್ಲಿದ್ದವು. (ಹಳೆಯ ಮದರಾಸು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ) ಮೂರು ವರ್ಷದ ಕೋರ್ಸ್ ಸೆಕೆಂಡರಿ ಎಜುಕೇಷನ್ ಎನ್ನಿಸಿ ಕೊಂಡಿತ್ತು. ಈ ವಲಯದಲ್ಲಿನ ಬಹುಸಂಖ್ಯೆಯ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಖಾಸಗೀ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಕೆಲವು ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಕೊಡಗಿನಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರವೂ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಪ್ರೌಢಶಾಲೆ ಗಳನ್ನು ಖಾಸಗೀ ಸಂಸ್ಥೆಗಳೂ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ನಡೆಸುವ ಶಾಲೆಗಳೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಎಲ್ಲ ಪ್ರೌಢ ಶಾಲೆಗಳೂ ಸಂಘಟಿತ ಅಥವಾ "ಕಾಂಪೋಸಿಟ್" ಶಾಲೆಗಳೇ ಆಗಿದ್ದವು. ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರೌಢಶಿಕ್ಷಣದ ಅವಧಿಯು ಮೂರು ವರ್ಷದ್ದಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣದ ಒಟ್ಟು ಅವಧಿ (ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಮತ್ತು ಪ್ರೌಢಶಿಕ್ಷಣವು ಸೇರಿದಂತೆ) ಹತ್ತು ವರ್ಷದಷ್ಟಾಗಿತ್ತು. ಬೆರಲ್ಲ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಶಿಕ್ಷಣ ಅವಧಿಯು ಹನ್ನೊಂದು ವರ್ಷದ್ದಾಗಿದ್ದು, ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಅವಧಿಯು ಏಳು ಅಥವಾ ಎಂಟು ವರ್ಷದ್ದಾಗಿತ್ತು.

ಬೆಸ್ತರಿಗಾಗಿ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಶಾಲೆಗಳು : ರಾಜ್ಯದ ಮತ್ಸ್ಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಇಲಾಖೆಯು ಬೆಸ್ತರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ವಿಶೇಷ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿತು. ಇವುಗಳಿಗೆ "ಫಿಷರೀಸ್ ಸ್ಕೂಲು" ಗಳು ಅಥವಾ "ಮತ್ಸ್ಯ ಶಾಲೆಗಳು" ಎಂಬ ಹೆಸರಿತ್ತು. ಬೆಸ್ತರ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಬೇಕಾದ ಮತ್ತು ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿ ಕೊಳ್ಳುವ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಮತ್ಸ್ಯೋ ದ್ಯಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸರಳ ವಿಷಯಗಳು, ಮತ್ಸ್ಯ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಜ್ಞಾನ, ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ಸಂಪತ್ತು ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಪಾಠ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಈ ಯೋಜನೆಯು 1971ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. 1972ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಆರು ಕಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳೂ, 18 ಹಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳೂ ಮತ್ತು 13 ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳೂ, ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 6,497. ಶಿಕ್ಷಕರ ಸಂಖ್ಯೆ 296. ಕೆಲವು ಕಾಲದ ಮೇಲೆ ಈ ಶಾಲೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಗೆ ವಹಿಸಲಾಯಿತು.

ವಿವಿಧೋದ್ದೇಶ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳು
 ವಿವಿಧೋದ್ದೇಶ ('ಮಲ್ಟಿ ಪರ್ಪಸ್') ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳ ಯೋಜನೆಯು 1955-56ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಹಳೆಯ

ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಸುಮಾರು 13 ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳನ್ನು ವಿವಿಧೋದ್ದೇಶ ಶಾಲೆಗಳನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಲಾಯಿತು. ಬೆಳಗಾವಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ 1955-56ರಲ್ಲಿ ಒಂಬತ್ತು ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳನ್ನು, 1956-57ರಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳನ್ನು ವಿವಿಧೋದ್ದೇಶ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಲಾಯಿತು. ಕೊಡಗು ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ವಿವಿಧೋದ್ದೇಶ ಶಾಲೆಗಳನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಲಾಯಿತು. ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ವಲಯದಲ್ಲಿ 1956-57ರಲ್ಲಿ ಐದು ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ವಿವಿಧೋದ್ದೇಶ ಶಾಲೆಗಳಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಲಾಯಿತು. ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ 1955-56ರಲ್ಲಿ ಐದು ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ 1956-57ರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ರೀತಿಯ ಪಾಠಕ್ರಮಗಳನ್ನು ('ಡೈವರ್ಸ್ ಫೈಡ್ ಕೋರ್ಸ್'ಗಳನ್ನು) ವಿವಿಧೋದ್ದೇಶ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳ ಯೋಜನೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯೊಳಗೆ ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು.

1956-57ರಲ್ಲಿ 535 ಬಾಲಕ ಬಾಲಕಿಯರ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳಿದ್ದವು. ಎರಡು ಮಿಲ್ಲಿ ಶಾಲೆಗಳಿದ್ದವು. ಒಟ್ಟು ಮಕ್ಕಳ ಸಂಖ್ಯೆ 1,25,164. ಬೆಳಗಾವಿ ಮತ್ತು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಮಿಲಿಟರಿ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಒಟ್ಟು ಬಾಲಕರ ಸಂಖ್ಯೆ 471. ಬೆಳಗಾವಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳ ತರಗತಿಗಳಿದ್ದ 31 ಲೋಯರ್ ಸೆಕೆಂಡರಿ ಶಾಲೆಗಳಿದ್ದವು. ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿದ್ದ ಮಿಡ್ಲ್ ಹೈಸ್ಕೂಲ್‌ಗಳು 1958-59ರಲ್ಲಿ ಮಿಡ್ಲ್ ಸ್ಕೂಲ್ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳಾದವು. ಜೊತೆಗೆ ಗಣನೀಯ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳೂ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದವು. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ 1956-57ರಲ್ಲಿ 535 ಇದ್ದ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳು 1968-69ರಲ್ಲಿ 1,833 ಆದವು. ಅಂದರೆ ಶೇಕಡ 243ರಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆ ಬೆಳೆಯಿತು. 1956-57ರಲ್ಲಿ 1.25 ಲಕ್ಷ ಇದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯರ ಸಂಖ್ಯೆ 1968-69ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ 4.60 ಲಕ್ಷದಷ್ಟಾಯಿತು. ಅಂದರೆ ಶೇಕಡ 268ರಷ್ಟು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. 1981-82ರ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಪಠ್ಯಶಾಲೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 2,416ಕ್ಕೆ ಏರಿತು. ಆ ವರ್ಷ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿದ್ದ (ಎಂಟರಿಂದ ಹತ್ತನೇಯ ತರಗತಿಯವರೆಗೆ) ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 7.22 ಲಕ್ಷದಷ್ಟಾಯಿತು. ಆದರೆ 1977-78ರಲ್ಲಿ ಆ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 6.39 ಲಕ್ಷ. 1981-82ರ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಶಿಕ್ಷಕರ ಸಂಖ್ಯೆ 22,407.

ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಲಯಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆ ಶಿಕ್ಷಣದ ರೀತಿಯು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಆಗಿದ್ದು, ಪಠ್ಯವಸ್ತು ಮತ್ತು ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನತೆ ಇದ್ದುದು ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿತ್ತು. ಶಿಕ್ಷಣ ಏಕತಾ ಸಲಹಾ ಸಮಿತಿಯು (ಎಜುಕೇಶನ್ ಇಂಟಿಗ್ರೇಶನ್

ಎಡ್ಜೈಸರಿ ಕಮಿಟಿ) ಪ್ರೌಢಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣವು ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷದ ಗಿರಬೇಕೆಂದು ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡಿತು. ಇದು ಮೊದಲಿಯಾರ್ ಆಯೋಗದ ಶಿಫಾರಸುಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಮಾಡಿದ ಸಲಹೆ. ಹೊಸ ಪಾಠಕ್ರಮವು ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ 1960-61ರಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೆ ಬಂತು. ಆ ವರ್ಷ ಎಂಟನೇಯ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾದ ಈ ಪಠ್ಯಕ್ರಮವು, ಒಂಬತ್ತು ಮತ್ತು ಹತ್ತನೇ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ 1961-62 ಮತ್ತು 1962-63ರಲ್ಲಿ ಅಚರಣೆಗೆ ಬಂದಿತು. 1962-63ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಪ್ರೌಢಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಏಕರೂಪತೆ ಬಂದು ಪಠ್ಯ ವಸ್ತು ಮತ್ತು ಪರೀಕ್ಷೆಯು ಎಲ್ಲ ಶಾಲೆಗಳಿಗೂ ಒಂದೇ ಆದವು.

ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಉನ್ನತ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸುವ ಯೋಜನೆಯು 1963-64ರಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಜಾರಿಗೆ ತರಲು ಆಗಲಿಲ್ಲ; ಭಾಗಶಃ ಅದು ಅಚರಣೆಗೆ ಬಂದಿತು. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ, ಅವಶ್ಯಕ ಅರ್ಹತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಶಿಕ್ಷಕರೂ ಮತ್ತು ಇತರ ಅನುಕೂಲಗಳೂ ಇಲ್ಲದೇ ಇದ್ದದ್ದೇ ಆಗಿತ್ತು. ಈ ಯೋಜನೆಯಂತೆ ಆರಿಸಿದ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ 11ನೇಯ ತರಗತಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಯೋಜನೆಯ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ ದೂರದ ಊರುಗಳಿಗೆ ಹೋಗಲಾರದ ಹಳ್ಳಿಯ ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮ ವ್ಯಾಸಂಗ ವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಲು ಅನುಕೂಲ ಮಾಡಿಕೊಡುವುದೇ ಆಗಿತ್ತು. 1963-65ರ ಅನಂತರ, ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಶಿಕ್ಷಕರನ್ನು ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ತರಗತಿಗಳಿಗೆ ನಿಯೋಜಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಯಾಯಿತು. ಇದರ ಉದ್ದೇಶ ಉನ್ನತ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಶಿಕ್ಷಕರನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದೇ ಆಗಿತ್ತು. ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಉನ್ನತ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸುವ ಕಾರ್ಯ 1964-65ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಆ ವರ್ಷ 50 ಪ್ರೌಢ ಶಾಲೆಗಳು ಉನ್ನತ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳಾದವು. ಈ ಯೋಜನೆಯು ಮುಂದುವರಿದು ಮೂರನೇಯ ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಯ ಅಂತ್ಯದ ಹೊತ್ತಿಗೆ 100 ಉನ್ನತ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳು ಅಸ್ತಿತ್ವ ದಲ್ಲಿದ್ದು, 11ನೇಯ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ 4,312 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ 119 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯರೂ ಇದ್ದರು; ಈ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಸಾದವರು ಮೂರು ವರ್ಷದ ಡಿಗ್ರಿ ಕೋರ್ಸಿಗೆ ಸೇರಲು ಅರ್ಹರಾಗಿದ್ದರು.

ಭಾರತೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಆಯೋಗವು (1964-66) ಮಾಡಿದ ಮುಖ್ಯವಾದ ಸಲಹೆಯೊಂದಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ, ಒಂದನೇಯ ತರಗತಿಯಿಂದ ಹತ್ತನೇಯ ತರಗತಿಯವರೆಗೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕೊಡ ಬೇಕಾದ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪಠ್ಯವಸ್ತುವನ್ನು ತಯಾರಿಸಲಾಯಿತು. ಅದರಂತೆ 1969-70ರಲ್ಲಿ ಒಂಭತ್ತನೇಯ ತರಗತಿಗೂ; 1970-71ರಲ್ಲಿ ಎಂಟನೇಯ ಮತ್ತು ಹತ್ತನೇಯ ತರಗತಿಗಳಿಗೂ ಪಠ್ಯವಸ್ತುವನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ಕೊಡಲಾಯಿತು. ಇದರಂತೆ ಮೂರು

ಭಾಷೆಗಳೂ ಮತ್ತು ಮೂರು ಮುಖ್ಯ ವಿಷಯಗಳೂ ('ಕೋರ್ಸ್ ಸಬ್ಜೆಕ್ಟ್ಸ್') ಪಠ್ಯವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿವೆ. ಪಠ್ಯವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ದುಡಿಮೆಯ ಅನುಭವವನ್ನು ('ವರ್ಕ್ ಎಕ್ಸ್ಪೀರಿಯನ್ಸ್') ಸೇರಿಸಿರುವುದು ಒಂದು ಮುಖ್ಯ ಸುಧಾರಣೆಯಾಗಿದೆ. ಅಂಥ 'ದುಡಿಮೆಯ ಅನುಭವ' (ಕಾರ್ಯಕಾನುಭವ) ದಲ್ಲಿ ವಿವರವಾಗಿ ಹೇಳಿಕೊಡಬೇಕಾದ ಕಸುಬುಗಳೂ, ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಸೂಚಿಸಿರುವ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳೂ ಸೇರಿಕೊಂಡಿವೆ. ಕೆಲವು ದಿನನಿತ್ಯದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳೂ 'ದುಡಿಮೆಯ ಅನುಭವ'ದ ವಿಷಯವಾಗಿವೆ. ಈ ಸುಧಾರಣೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಐಚ್ಛಿಕ ವಿಷಯಗಳು ಯಾವುವೂ ಇಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ ಪಠ್ಯವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನೂ ಕಲಿಯಬೇಕು. ಇದರ ಫಲವಾಗಿ ಮುಖ್ಯ ವಿಷಯಗಳ ಪಠ್ಯವಸ್ತುವಿನ ಮಟ್ಟ ಏರಿತು.

ಪುರಸಭೆಗಳು ಮತ್ತು ತಾಲೂಕು ಬೋರ್ಡುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಶಿಕ್ಷಕರು ಬಹು ಕಾಲದಿಂದ ತಮಗೆ ಬಡ್ಡಿ ಅವಕಾಶಗಳಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಮತ್ತು ನೇಮಕಾತಿ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಿಯಮಗಳ ಪಾಲನೆಯಾಗುತ್ತಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಮನವಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಶಾಲೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ವೆಚ್ಚದ ಶೇಕಡ ನೂರರಷ್ಟು ಅನುದಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಸ್ವಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದ ಪುರಸಭೆ ಮತ್ತು ತಾಲೂಕು ಬೋರ್ಡುಗಳ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರವು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು 1970 ರ ಏಪ್ರಿಲ್ ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರವು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿತು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, 108 ಪುರಸಭೆ ಶಾಲೆಗಳೂ, 332 ತಾಲೂಕು ಬೋರ್ಡು ಶಾಲೆಗಳೂ ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕು ನಗರ ಪಂಚಾಯತಿ ಶಾಲೆಗಳೂ ಇದ್ದವು. ಮೊದಲು, 61 ನಗರಸಭೆಗಳೂ ಮತ್ತು ಮೂರು ನಗರ ಪಂಚಾಯತಿಗಳೂ ತಮ್ಮ ವಶದಲ್ಲಿದ್ದ 71 ಪುರಸಭಾ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ವಹಿಸಲು ಒಪ್ಪಿದವು. ಅದೇ ರೀತಿ, 104 ತಾಲೂಕು ಬೋರ್ಡುಗಳು ತಾವು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ 295 ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ವಹಿಸಲು ಒಪ್ಪಿದವು. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ವಹಿಸಲು ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕಾದ ದಿನಾಂಕವನ್ನು ಸರ್ಕಾರವು ಮುಂದುವರಿಸಿತು. 1978-79 ರ ವೇಳೆಗೆ ವಹಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಈ ಕಾರ್ಯವು ಮುಗಿಯಿತು.

ಸೆಕೆಂಡರಿ ಪರೀಕ್ಷಾ ಮಂಡಲಿ

ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಪರೀಕ್ಷಾ ಮಂಡಲಿಯು 1966 ರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಶಾಸನಬದ್ಧ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಯಿತು. ಎಸ್.ಎಸ್.ಎಲ್.ಸಿ. ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಈ ಮಂಡಲಿಗೆ ವಹಿಸಲಾಯಿತು. ಶಿಕ್ಷಕರ ತರಬೇತಿ, ವಾಣಿಜ್ಯ, ಸಂಸ್ಕೃತ, ನೃತ್ಯ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಈ ಮಂಡಲಿಗೆ ವಹಿಸಿಕೊಡಲಾಯಿತು. ಇದರ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು

ಶಿಕ್ಷಣ ನಿರ್ದೇಶಕರ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ಇವರೇ ಮಂಡಲಿಯ ಮುಖ್ಯ ಕಾರ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳೂ ಆಗಿದ್ದಾರೆ.

ಮಂಡಲಿಯು ಮೂರು ವರ್ಷಕ್ಕೊಂದು ಸಾರಿ ಪುನರ್ರಚಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು, ಒಬ್ಬ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷರು ಮತ್ತು ಒಬ್ಬ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ, 12 ಪದನಿಮಿತ್ತ ಸದಸ್ಯರು, 19 ನಾಮಕರಣ ಸದಸ್ಯರು ಮತ್ತು ಎಂಟು ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯರು ಇರುತ್ತಾರೆ. ಮಂಡಲಿಯು ಕೆಳಕಂಡ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಈಗ ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ಎಸ್.ಎಸ್.ಎಲ್.ಸಿ., ಸಂಸ್ಕೃತ, ಭಾಷಾ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳು, ಕನ್ನಡ ಪಂಡಿತ ಪರೀಕ್ಷೆ, ಉರ್ದು ಮುನ್ನಿ ಪರೀಕ್ಷೆ, ಹಿಂದಿ ವಿದ್ಯಾನ್ ಮತ್ತು ಹಿಂದಿ ಶಿಕ್ಷಕರ ತರಬೇತಿ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳು (ಪೂರ್ವ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಯ ಶಿಕ್ಷಕರ, ಹೈಯರ್ ಮತ್ತು ಲೋಯರ್ ತರಬೇತಿ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳು), ಶಾರೀರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಪರೀಕ್ಷೆ, ಸಂಗೀತ, ನೃತ್ಯ ಮತ್ತು ತಾಳವಾದ್ಯ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳು, ಹೈಯರ್ ಮತ್ತು ಲೋಯರ್ ಡ್ರಾಯಿಂಗ್ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳು, ಕಲಾ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳು (ಉನ್ನತ), ವಾಣಿಜ್ಯ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳು, ಚಲನಚಿತ್ರದಲ್ಲಿನ ಅಭಿನಯ ಮತ್ತು ಹಿನ್ನೆಲೆ ಸಂಗೀತ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳು ಮತ್ತು ಜೂನಿಯರ್ ತಾಂತ್ರಿಕ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳು. ಇವಲ್ಲದೆ, ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವು ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಏಳನೇಯ ತರಗತಿಯ ಪ್ರತಿಭಾವಂತ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಕೊಡುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವೇತನಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡುವ ಯೋಗ್ಯತಾ ನಿರ್ಣಯ ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮಂಡಲಿಯೇ ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ಮಂಡಲಿಯು ಮೌಲ್ಯಮಾಪನವೆಂಬ ತ್ರೈಮಾಸಿಕ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಹೊರ ತರುತ್ತಿದೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಂದ ಬರುವ ಪರೀಕ್ಷಾ ಶುಲ್ಕವು ಮಂಡಲಿಯ ಮುಖ್ಯ ಆದಾಯವಾಗಿದೆ. 1981-82 ರಲ್ಲಿ ಮಂಡಲಿಯು 141.19 ಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಿತು.

ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದನೇಯ ಶುಟದಲ್ಲಿ ವಾರ್ಷಿಕ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳ (ಅಂಕಿ ಸಂಖ್ಯೆಗಳನ್ನು) ವಿವರಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದೆ.

ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿ

ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿ ಇಲಾಖೆಯು 1975-76 ರಲ್ಲಿ ಆಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂತು. ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣದ ಗುಣ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಲು ಒಂದು ನಿಯೋಜಿತ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವುದೇ ಈ ಇಲಾಖೆಯ ಮುಖ್ಯ ಕಾರ್ಯವಾಗಿದೆ. ಈ ಇಲಾಖೆಯು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪೂರ್ವ ಪ್ರಾಥಮಿಕ, ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಮತ್ತು ಸೆಕೆಂಡರಿ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಸೇವಾ ಪೂರ್ವ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವುದರಲ್ಲಿ ನಿರತವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಮತ್ತು ಸೆಕೆಂಡರಿ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿಯಾಗದ ಇರುವ ಎಲ್ಲ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಆ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ

ವರ್ಷ (ಏಪ್ರಿಲ್)	ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಸಾದವರ ಸಂಖ್ಯೆ		
	ಬಾಲಕರು	ಬಾಲಕಿಯರು	ಒಟ್ಟು
1977	63,869	30,691	94,560
1978	78,271	35,579	1,13,850
1979	81,270	39,375	1,20,645
1980	94,614	45,322	1,39,936
1981 (ಹಳೆಯ ಯೋಜನೆ)	11,340	4,908	16,248
1981 (ಹೊಸದು)	44,369	24,463	68,832
1982 (ಹಳೆಯದು)	10,024	3,823	13,847
1982 (ಹೊಸದು)	82,625	42,327	1,24,952

ವರ್ಷ (ಏಪ್ರಿಲ್)	ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಕುಳಿತವರ ಸಂಖ್ಯೆ		
	ಬಾಲಕರು	ಬಾಲಕಿಯರು	ಒಟ್ಟು
1977	1,41,729	62,044	2,03,773
1978	1,55,273	68,855	2,24,128
1979	1,68,609	76,777	2,45,386
1980	1,78,730	83,670	2,62,400
1981 (ಹಳೆಯ ಯೋಜನೆ)	49,316	18,218	67,534
1981 (ಹೊಸದು)	1,23,603	64,072	1,87,675
1982 (ಹಳೆಯದು)	23,581	7,614	31,195
1982 (ಹೊಸದು)	1,72,792	83,702	2,56,494

ಯಿಲ್ಲದೆ ಇರುವ ಒಬ್ಬ ಶಿಕ್ಷಕನೂ ಇಲ್ಲದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯಕವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವುದು ಈ ಇಲಾಖೆಯ ಇತರ ಕಾರ್ಯಗಳು. ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಶೋಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಈ ಇಲಾಖೆಯು ಅಂಥ ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ತಕ್ಕ ಸಹಾಯವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನೆಗಳನ್ನು ಸಮನ್ವಯಗೊಳಿಸಿ ಅವಕ್ಕೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಸೇವಾಪೂರ್ವ ತರಬೇತಿ ಮತ್ತು ಸೇನೆಯಲ್ಲಿ ದೈವರಿಗೆ ಬೇಕಾದ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ತರಬೇತಿಯ ವಿಸ್ತರಣಾ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಮೌಲ್ಯ ಮಾಪನ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುತ್ತದೆ. (ಇಲ್ಲವೇ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತದೆ). ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸಮೀಕ್ಷೆ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವುದು ಮುಂತಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ರಾಜ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆ (ಸ್ಟೇಟ್ ಇನ್‌ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್ ಆಫ್ ಎಜುಕೇಷನ್), ರಾಜ್ಯ ವಿಜ್ಞಾನ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆ (ಸ್ಟೇಟ್ ಇನ್‌ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್ ಆಫ್ ಸೈನ್ಸ್), ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಮತ್ತು ಔದ್ಯೋಗಿಕ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಸಂಸ್ಥೆ (ಅಥವಾ ಎಜುಕೇಷನಲ್ ಅಂಡ್ ವೌಕೇಷನಲ್ ಗೈಡೆನ್ಸ್ ಬ್ಯೂರೋ), ರಾಜ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಮೌಲ್ಯ ಮಾಪನ ಸಂಸ್ಥೆ (ಸ್ಟೇಟ್ ಎವಾಲ್ಯುಯೇಷನ್ ಯೂನಿಟ್), ವಾಕ್ ದೃಶ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ವಿಭಾಗ, ಶಿಕ್ಷಣ ತಂತ್ರ ಘಟಕ (ಎಜುಕೇಷನಲ್ ಟೆಕ್ನಾಲಜಿ ಸೆಲ್), ಪಠ್ಯ ಪುಸ್ತಕ ವಿಭಾಗ ಮತ್ತು

ಶಿಕ್ಷಕರ ತರಬೇತಿ ವಿಭಾಗ-ಈ ವಿಭಾಗಗಳೆಲ್ಲಾ ಈ ಇಲಾಖೆಯ ಅಧೀನದಲ್ಲಿವೆ.

ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಮತ್ತು ಔದ್ಯೋಗಿಕ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಸಂಸ್ಥೆಯು (ಎಜುಕೇಶನಲ್ ಅಂಡ್ ವೌಕೇಶನಲ್ ಗಾಯಿಡೆನ್ಸ್ ಬ್ಯೂರೋ) 1960-61ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು. ಅಗತಾನೇ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಐಚ್ಛಿಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ನೂತನ ಪಠ್ಯ ಕ್ರಮವು ಅಚರಣೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದಿತು. ವೃತ್ತಿ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾಡಬಲ್ಲ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಅಗತ್ಯವಾದ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿತು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಯಾವ ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಮತ್ತು ಯಾವ ಐಚ್ಛಿಕ ವಿಷಯಗಳು ಅವರಿಗೆ ಸರಿ ಹೊಂದುತ್ತವೆ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಈ ಶಿಕ್ಷಕರು ಅವರಿಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವುದು, ಪ್ರಶ್ನೆಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವುದು, ಅಗತ್ಯವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವುದು, ಮುಂತಾದ ಕಾರ್ಯಗಳು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಾಗಿವೆ. ಈ ವಿಭಾಗವು ಕಾರ್ಯಾಗಾರಗಳನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುವುದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ವೃತ್ತಿ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಸಮೀಪನಗಳನ್ನೂ, ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳನ್ನೂ ಏರ್ಪಡಿಸುತ್ತದೆ. 1982-83ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು 1,766 ಸೆಕೆಂಡರಿ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಕರನ್ನು ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ಮಾಡಿತ್ತು.

ರಾಜ್ಯ ವಿಜ್ಞಾನ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಯು (ಸ್ಟೇಟ್ ಇನ್ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್ ಆಫ್ ಸೈನ್ಸ್) 1964ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಯೋಜನೆಯಂತೆ ಆರಂಭವಾದ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಹಣವನ್ನು ಆ ಸರ್ಕಾರವೇ ಕೊಡುತ್ತಿತ್ತು. ಇದರ ಉದ್ದೇಶ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಜ್ಞಾನ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಉತ್ತಮಪಡಿಸುವುದು. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಸಣ್ಣದಾಗಿ ಆರಂಭವಾದರೂ ಈಗ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಮತ್ತು ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳೂ, ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಇದರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಬರುತ್ತವೆ ; ಇವುಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕದಾದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಈ ಸಂಸ್ಥೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಸ್ಥಳದಲ್ಲೇ ಅಗ್ಗವಾಗಿ ದೊರೆಯುವ ವಸ್ತುಗಳಿಂದ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ತೋರಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿರುವ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಕಾರ್ಯವು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಗಮನಿಸತಕ್ಕ ಅಂಶವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ವಿಜ್ಞಾನ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ರಾಜ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆ ನಡೆಸುತ್ತದೆ. ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಯೂನಿಸೆಫ್ ಸಂಸ್ಥೆಯು ವಿಜ್ಞಾನ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹಾಕಿ ಕೊಂಡಿರುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಿಂದ ರಾಜ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಸಹಾಯವನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ. ಯೂನಿಸೆಫ್ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಸಹಾಯದಿಂದ ರಾಜ್ಯ ವಿಜ್ಞಾನ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಯೇ ಸುಧಾರಿತ, ವಿಜ್ಞಾನ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಗಳನ್ನು ('ಸೈನ್ಸ್ ಕಿಟ್ಸ್') ತಯಾರಿಸಿದೆ. ಅವನ್ನು ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಒದಗಿಸಿದೆ. ಇದರ ಇತರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳೆಂದರೆ, ವಿಜ್ಞಾನ ಮೇಳಗಳನ್ನೂ, ಕಾರ್ಯಾಗಾರಗಳನ್ನೂ, ಕೆಲಸದಲ್ಲಿರುವ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ತರಬೇತಿ ಶಿಬಿರಗಳನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುವುದು ; ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಜ್ಞಾನ ಬೋಧನೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಮತ್ತು ಪ್ರೌಢಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಬೋಧನಾ ಕ್ರಮದ ತಿಳುವಳಿಕೆಯನ್ನು ಕೊಡುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು, ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ (ವಿಶ್ವ ವಿದ್ಯಾಲಯ ಮತ್ತು ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಯ್ಯ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಪ್ರದರ್ಶನಾಲಯದ ನೆರವಿನಿಂದ) ವಿಚಾರ ಸಂಕರಣಗಳನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುವುದು. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯ ಒಬ್ಬ ಉಪನಿರ್ದೇಶಕರು ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಸಹಾಯಕರಾಗಿ ಉಪಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರೂ, ರೀಡರುಗಳೂ, ವಿಜ್ಞಾನ ಶಿಕ್ಷಣದ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಕರೂ ಇದ್ದಾರೆ.

ರಾಜ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಯು (ಸ್ಟೇಟ್ ಇನ್ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್ ಆಫ್ ಎಜುಕೇಷನ್) 1964ರಲ್ಲಿ ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಇದೂ ಒಂದು ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಯೋಜನೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಸಂಸ್ಥೆ. ಅದಕ್ಕಾಗುವ ಖರ್ಚನ್ನು ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಪಡೆಯಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಮುಂದೆ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಸ್ಥಳಾಂತರ ಹೊಂದಿತು. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು

ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವು ಶಿಕ್ಷಣದ ಗುಣಮಟ್ಟವನ್ನು ಉತ್ತಮಪಡಿಸುವುದಾಗಿತ್ತು. ಈ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವುದು, ಸಂಶೋಧನೆ ಮಾಡುವುದು, ಅಗತ್ಯವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವುದು ಮತ್ತು ವಿಸ್ತರಣಾ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುವುದು ಮುಂತಾದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿವೆ. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳೆಲ್ಲವು ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಅವರ ಅನುದಿನದ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನೆರವಾಗುವಂಥವುಗಳೇ ಆಗಿವೆ. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ, ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿದ್ದವು. ಅನಂತರ ಸಾಕಷ್ಟು ತಜ್ಞರು ದೊರೆತಂತೆ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳು ಹೆಚ್ಚಿದಂತೆ, ಸೆಕೆಂಡರಿ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಲಾಯಿತು. ಮೇಲಿನ ತರಗತಿ ಕೆಳಗಿನ ತರಗತಿ ಎಂಬುದಾಗಿ ಭೇದ ಮಾಡದೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಬೇರೆ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ವರ್ಗೀಕರಿಸುವುದು, ತರಬೇತಿಹೊಂದದ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಅಂಚೆಯ ಮೂಲಕ ತರಬೇತಿ ಕೊಡುವುದು, ಜನಸಂಖ್ಯಾ ಶಿಕ್ಷಣ ('ಪಾಪ್ಯುಲೇಶನ್ ಎಜುಕೇಶನ್') ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುವುದು, ಅನೌಪಚಾರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುವುದು, ಮುಂತಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಯು ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ.

ವಾಕ್ ದೃಶ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣವು (ಆಡ್ಯೂ-ವಿಜುವಲ್) ರಾಜ್ಯ ಪುನರ್ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಮೊದಲೇ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದು. ಇದು ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿತ್ತು. ಬೆಳಗಾವಿ ಮತ್ತು ಮದ್ರಾಸು ಕರ್ನಾಟಕ ವಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ವಾಕ್-ದೃಶ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣದ ಬಗೆಗೆ ಸಲಹೆ ಮಾಡಲು ವಾಕ್-ದೃಶ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ವಿಭಾಗವು 1947-48ರಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿತ್ತು. ಉಪಕರಣಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳಲು ಸಹಾಯಧನ ಕೊಡುವುದು, ವಾಕ್-ದೃಶ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣದ ಅನುಭವ ಪಡೆಯಲು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಂದ ಶುಲ್ಕ ವಸೂಲಿ ಮಾಡುವುದು, ಸೆಕೆಂಡರಿ ಶಾಲೆಗಳ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವುದು, ಮುಂತಾದವು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಕಾರ್ಯವಾಗಿದ್ದು, ಇವು 1956ರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದವು. ಹಳೇ ಮೈಸೂರು ವಲಯದಲ್ಲಿ 1953ರಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ನಿರ್ದೇಶಕರ ಕಚೇರಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಾಕ್-ದೃಶ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ವಿಭಾಗವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಇದರ ಉದ್ದೇಶ ಬೋಧನ ಸಲಕರಣೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಭೂಪಟ, ಚಿತ್ರಪಟ, ಮಾದರಿ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುವುದೇ ಆಗಿತ್ತು. ವಾಕ್-ದೃಶ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಬೋಧನ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳ ಸಂಗ್ರಹಾಲಯವನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಲಾಗಿದ್ದು, 1968-69ರಲ್ಲಿ 16 ಎಂ.ಎಂ.ನ 1,674 ಫಿಲ್ಮ್‌ಗಳೂ, 400 ಫಿಲ್ಮ್ ತುಕಡಿಗಳೂ ಇದ್ದವು. ಈ ವಿಭಾಗವು ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಚಲನಚಿತ್ರ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸುತ್ತದೆ. 1980-81ರಲ್ಲಿ 4.3 ಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಿಯ ವಾಕ್-ದೃಶ್ಯ ಉಪಕರಣಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳಲು ಈ ವಿಭಾಗವು 150 ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಅನುಮತಿ

ಕೊಟ್ಟಿತು. ವಾಕ್ವಾಕ್ಯ ಶೈಲಿ ಬೋಧಕರಿಗೂ, ಸೆಕೆಂಡರಿ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಇತರ ಬೋಧಕರಿಗೂ, ಶಾಲಾ ಇನ್ಸ್ಪೆಕ್ಟರುಗಳಿಗೂ ತರಬೇತಿ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ಈ ವಿಭಾಗ ನಡೆಸುತ್ತದೆ. ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಚಲನಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಒಂದು ನಿಯೋಜಿತ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. 1982-83ರಲ್ಲಿ 350 ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ 16 ಎಂ.ಎಂ.ನ ಪ್ರೊಜೆಕ್ಟರುಗಳಿದ್ದವು. ಈ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ 2,200 ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಚಲನಚಿತ್ರಗಳಿದ್ದವು. ಇದರಿಂದ ಒಂದು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಲಕ್ಷ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅನುಕೂಲ ವಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಶಿಕ್ಷಕರ ತರಬೇತಿ ವಿಭಾಗವು (ಬೀಚರ್ ಎಜುಕೇಶನ್ ಯುನಿಟ್) ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಆಡಳಿತ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ. 1980-81ರಲ್ಲಿ ಈ ವಿಭಾಗವು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ವಿಷಯಗಳೆಂದರೆ, ಪೂರ್ವ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು, ಬಿ.ಎಡ್. ಕಾಲೇಜುಗಳು, ಸೇವಾನಿರತ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಕರ ತರಬೇತಿ, ಧಾರವಾಡ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾನಗರಗಳಲ್ಲಿರುವ ಶಿಕ್ಷಕರ ಕೇಂದ್ರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳು, ಮುಂತಾದವು. ಈ ಶಿಕ್ಷಕರ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಕರು ವಿಜ್ಞಾನ, ಗಣಿತ, ಕನ್ನಡ, ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನ ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಆಧುನಿಕ ಮತ್ತು ಉತ್ತಮ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬೋಧಿಸಲು ಅವರಿಗೆ ತರಬೇತಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಈ ವಿಭಾಗವು ನೈತಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಭೋಧನ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುತ್ತಿದೆ.

ರಾಜ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ವಸೌಲ್ಯಮಾಪನ ಸಂಸ್ಥೆಯು ('ಎಜುಕೇಶನ್ ಇನ್ವಾಲ್ಯುಯೇಶನ್ ಯುನಿಟ್') 1963ರಿಂದ ಕಾರ್ಯನಿರತ ವಾಗಿದೆ. ಇದರ ಉದ್ದೇಶ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಮತ್ತು ಸೆಕೆಂಡರಿ ಶಿಕ್ಷಣದ ಗುಣಮಟ್ಟವನ್ನು ಸುಧಾರಿಸುವುದು. ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಮತ್ತು ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ನೂತನ ರೀತಿಯ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ('ಓರಿಯಂಟೇಶನ್') ಕೊಡುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಈ ಸಂಸ್ಥೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದೆ. ಕಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಯ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ವಿವಿಧ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾದರಿ ಪ್ರಶ್ನೆಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವ ಕಾರ್ಯಾಗಾರಗಳನ್ನು ಈ ಸಂಸ್ಥೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಪ್ರೌಢಶಾಲಾ ಮುಖ್ಯೋಪಾಧ್ಯಾಯರು, ಶಿಕ್ಷಕರ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು, ವಿಷಯ ತನಿಖಾಧಿಕಾರಿಗಳು- ಇವರುಗಳಿಗೆ ಸಹಾಯಕವಾಗುವ ಪರೀಕ್ಷಾ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ತಯಾರಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಸಾಧನಗಳಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ವಿಷಯ ಜ್ಞಾನದ ಕೊರತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಶಿಕ್ಷಣ ತಂತ್ರ ಕುಟೀರವು (ಎಜುಕೇಶನ್ ಟೆಕ್ನಾಲಜಿ ಸೆಲ್) 1975ರಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಸಲಹೆಯಂತೆ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಎಲ್ಲ ಮಟ್ಟಗಳಲ್ಲೂ ತಿಕ್ಷಣದ ಬಗೆಗೆ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಮಾಡುವುದು, ಶಿಕ್ಷಣದ ಗುಣಮಟ್ಟವನ್ನು ಉತ್ತಮ ಪಡಿಸುವುದು ಮತ್ತು ವಾಕ್ವಾಕ್ಯ ಶೈಲಿ ಬೋಧಕ ಸಾಧನಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಮತ್ತು ಸೇವಾನಿರತ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ತಕ್ಕ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣವು ಪರಿಣಾಮ ಕಾರಿಯೂ ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರವೂ ಆಗಿರುವಂತೆಯೂ ಮಾಡಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತಿರುವ "ಅಪವ್ಯಯ ಮತ್ತು ಜಡತೆ"ಯನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವುದು ಈ ವಿಭಾಗದ ಕಾರ್ಯಗಳಾಗಿವೆ. ಕುಟೀರವು ಆಕಾಶವಾಣಿಗೂ ಮತ್ತು ಶಾಲೆಗಳಿಗೂ ನಡುವಿನ ಸಂಪರ್ಕ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿದೆ. ಈ ಸಂಪರ್ಕದಿಂದ ಶಾಲಾ ಪ್ರಸಾರಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ತಾಂತ್ರಿಕತೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. 1980-81ರಲ್ಲಿ ಈ ಕುಟೀರವು ರೇಡಿಯೋ ಪಠ್ಯ ವಸ್ತುವನ್ನು ತಯಾರಿಸುವುದು, ಎಲ್ಲ ಶಾಲೆಗಳಿಗೂ ಒಂದೇ ವಿಧವಾದ ಪ್ರಸಾರ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ವಸ್ತುವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವುದು, ಶಾಲಾ ಪ್ರಸಾರವನ್ನು ಪರಿಣಾಮ ಕಾರಿಯಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಬರುವಂತೆ ಶಾಲಾಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ತರಬೇತಿ ಕೊಡುವುದು, ರೇಡಿಯೋ ಸಾಹಿತ್ಯ ನಿರ್ಮಾಣ ಕಾರ್ಯಾಗಾರಗಳನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುವುದು, ಮುಂತಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿತು. ತಜ್ಞರ ಭಾಷಣಗಳನ್ನು ಮುದ್ರಿಸಿಕೊಂಡು ಕ್ಯಾಸೆಟ್ಗಳನ್ನು ತಯಾರು ಮಾಡಿ ಅಂಥ ಕ್ಯಾಸೆಟ್ಗಳ ಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ಈ ಕುಟೀರ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ. 1975-76ರಲ್ಲಿ ಆಕಾಶವಾಣಿ, ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರ, ಮತ್ತು ಭಾರತೀಯ ಬಾಹ್ಯಾಕಾಶ ಸಂಸ್ಥೆ ('ಇಸ್ರೋ') ಇವುಗಳ ಸಹಕಾರದಿಂದ ಉಪಗ್ರಹದಮೂಲಕ ದೂರದರ್ಶನ ಶಿಕ್ಷಣ ಪ್ರಯೋಗ ('ಸೈಟ್') ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿತ್ತು. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಕಲ್ಕತ್ತೆ, ರಾಯಚೂರು ಮತ್ತು ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ 400 ಗ್ರಾಮಗಳು ಸೇರಿದ್ದವು. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮತ್ತು ವಯಸ್ಕರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಹೈದರಾಬಾದ್ ನಗರದಿಂದ ಟೆಲಿಪ್ರಸಾರ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮೂಲೆಯ ಹಳ್ಳಿಗಳ ಶಾಲೆಗಳು ಒಂದು ಅತ್ಯಂತ ಆಧುನಿಕ ಮಾಧ್ಯಮದ ಲಾಭವನ್ನು ಈ ಸೈಟ್ (ಎಸ್ ಐ ಟಿ ಇ) ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಿಂದ ಪಡೆಯುವಂತಾಯಿತು. ಕುಟೀರವು ಸೇವಾನಿರತ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಕೊಡುವ ತರಬೇತಿಯಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಮಾಧ್ಯಮಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಕೊಳ್ಳುವ ತಾಂತ್ರಿಕತೆಯನ್ನು ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲೆಯೇ ಪ್ರಪ್ರಥಮ ವಾಗಿ ಸೇರಿಸಿತು. ಸದ್ಯದಲ್ಲಿ ಕುಟೀರವು ಪ್ರೌಢಶಾಲೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾದ ರೇಡಿಯೋ ಪ್ರಸಾರಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಗಮನವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದೆ.

ಪಠ್ಯ ಪುಸ್ತಕ ವಿಭಾಗವು (ಟೆಕ್ನಿಕ್ಸ್ ಬುಕ್ ವಿಂಗ್) ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯದ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಇದು

ಮೊದಲು ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ಬ್ಯೂರೋ ಆಗಿತ್ತು. ಇದು ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದದ್ದು 1958-59 ರಲ್ಲಿ. ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯವು ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದದ್ದು 1969 ರಲ್ಲಿ; ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯಕ್ಕೆ ಪಠ್ಯ ವಸ್ತುವನ್ನು ಉತ್ತಮಪಡಿಸುವುದು, ಶಿಕ್ಷಕರ ಕೈಪಿಡಿಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸುವುದು, ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುವುದು (ಮತ್ತು ಮಾರಾಟಕ್ಕೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುವುದು) ಮತ್ತು ಆರಿಸಿದ ಶಿಕ್ಷಣದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನೆ ಮಾಡುವುದು ಇವೇ ಮುಂತಾದ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಗಳು ಇದ್ದವು. ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಪಠ್ಯ ವಸ್ತುವನ್ನು ಈ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯವು ಸುಧಾರಿಸಿತು. ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಂತೆ ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಮುದ್ರಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಕೆಲವು ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತ ಭಾಷೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ, ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಮತ್ತು ಸೆಕೆಂಡರಿ ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ಎಲ್ಲ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳೂ ಇಂದು ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣವಾಗಿವೆ. ಈ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯವು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಸುಧಾರಿಸುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಕೆಲಕಾಲವಾದ ಮೇಲೆ, ಈ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯವನ್ನು ವಿವಿಜಿಸಿ, ಅದರ ಕೆಲವನ್ನು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ತರಬೇತಿ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನ ಇಲಾಖೆಯ ಆಧೀನದಲ್ಲಿರುವ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ವಿಭಾಗಕ್ಕೆ ವಹಿಸಿ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಇಂದು ಈ ವಿಭಾಗವು ತಯಾರಿಸುತ್ತಿದೆ.

ಗಣ್ಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು

ಸರ್ಕಾರವೇ ನೇರವಾಗಿ ನಡೆಸುತ್ತಿರುವ ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರದ ಮಾನ್ಯತೆ ಪಡೆದಿರುವ ಪ್ರೌಢ ಶಾಲೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಸೆಕೆಂಡರಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಉತ್ತಮಪಡಿಸುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿರತವಾಗಿರುವ ಕೆಲವು ವಿಶೇಷ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳ ಸಮೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಈ ಕೆಳಗೆ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ.

ಸೈನಿಕ ಶಾಲೆ, ವಿಜಾಪುರ: ವಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿರುವ ಸೈನಿಕ ಶಾಲೆಯು ಒಂದು ನಿವಾಸಿ ಶಾಲೆಯಾಗಿದೆ. ಇದು ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ 1963 ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಇದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ದೊರಕುವ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಸೈನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನೂ ಕೊಡುತ್ತಿದೆ. ಖಡಕವಾಸ್ತಾ ದಲ್ಲಿರುವ ನ್ಯಾಷನಲ್ ಡಿಫೆನ್ಸ್ ಅಕ್ಯಾಡೆಮಿಗೆ ಸೇರಲು ಅರ್ಹವಾಗುವಂಥ ಶಾರೀರಿಕ ಮತ್ತು ಬೌದ್ಧಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ವೈಯಕ್ತಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮೂಹಿಕ ಶಿಲವನ್ನು ಬೆಳೆಸುವುದು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಮತ್ತೊಂದು ಗುರಿಯಾಗಿದೆ. ಶಾಲೆಯು ನವದೆಹಲಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕೇಂದ್ರೀಯ ಸೆಕೆಂಡರಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಂಡಲಿಯಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿರುವ ಶಾಲೆಯಾಗಿದೆ. ಅಖಿಲ

ಭಾರತ ಪ್ರವೇಶ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಆರಿಸಿ ಬಂದ 10 ಮತ್ತು 12 ವರ್ಷದ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಶಾಲೆಯ ಆರನೇಯ ಸ್ಟಾಂಡರ್ಡಿಗೆ ಸೇರಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಕೇಂದ್ರ ಲೋಕ ಸೇವಾ ಆಯೋಗವು ಖಡಕವಾಸ್ತಾ ನ್ಯಾಷನಲ್ ಡಿಫೆನ್ಸ್ ಅಕ್ಯಾಡೆಮಿಯ ಪ್ರವೇಶಕ್ಕೆ ನಡೆಸುವ ಪರೀಕ್ಷೆಗೂ ಕೇಂದ್ರ ಸೆಕೆಂಡರಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಂಡಲಿಯು ನಡೆಸುವ ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಸೀನಿಯರ್ ಸರ್ಟಿಫಿಕೇಟ್ ಪರೀಕ್ಷೆಗೂ ಅದೇ ಮಂಡಲಿಯ ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಸೆಕೆಂಡರಿ ಸ್ಕೂಲ್ ಪರೀಕ್ಷೆಗೂ ಈ ಶಾಲೆಯು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುತ್ತಿದೆ. 1980-81 ರಲ್ಲಿ 30 ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಕರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ 528 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಓದುತ್ತಿದ್ದರು.

ಕಿತ್ತೂರು ಚೆನ್ನಮ್ಮ ನಿವಾಸಿ ಶಾಲೆ: ಕಿತ್ತೂರು ವೀರ ರಾಣಿ ಚೆನ್ನಮ್ಮನವರ ಸ್ಮರಣಾರ್ಥವಾಗಿ 1969 ರಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕಿತ್ತೂರಿನಲ್ಲಿ ಕಿತ್ತೂರು ಚೆನ್ನಮ್ಮ ಬಾಲಕಿಯರ ನಿವಾಸಿ ಶಾಲೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಇದನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದವರು ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದವರು. ಆದರೆ ಈಗ ಕಿತ್ತೂರು ರಾಣಿ ಚೆನ್ನಮ್ಮ ಸ್ಮಾರಕ ಸಮಿತಿಯು ಇದನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ಎಲ್ಲ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಸರ್ವಾಂಗೀಣ ವಿಕಾಸ, ಶಿಸ್ತು ಮತ್ತು ನಾಯಕಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಗುಣಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸುವ ಗುರಿಯನ್ನು ಈ ಸಂಸ್ಥೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದೆ. ಶಾಲೆಯ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಆರನೇಯ ಸ್ಟಾಂಡರ್ಡಿಗೆ ಸೇರಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಅವರನ್ನು ಹತ್ತನೇಯ ತರಗತಿಯ ಪರೀಕ್ಷೆಗೂ ಮತ್ತು ಎರಡನೇಯ ಪಿ.ಯು.ಸಿ. ಪರೀಕ್ಷೆಗೂ ತಯಾರು ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಪಠ್ಯ ವಿಷಯಗಳ ಜೊತೆಗೆ, ಪತ್ಯೇತರ ವಿಷಯಗಳಾದ ವ್ಯಾಯಾಮ, ಕ್ರೀಡೆಗಳು, ಕಾಯಕಾನುಭವ, ಸಂಗೀತ, ನೃತ್ಯ, ರೇಖಾ ಚಿತ್ರಗಳ ರಚನೆ, ಚಿತ್ರ ಕಲೆ, ಎಲೆಕ್ಟ್ರಾನಿಕ್ಸ್, ಮಣ್ಣಿನ ಕೆಲಸ, ಭಾಯಾಚಿತ್ರ ಗ್ರಹಣ, ನಾಟಕ ಕಲೆ, ಪ್ರವಾಸ, ಮುಂತಾದ ಹವ್ಯಾಸಗಳಿಗೂ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ. 1980-81 ರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು 374 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿರಿದ್ದರು.

ಇವಲ್ಲದೆ, ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿಯೂ, ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದೊಂದು ಸೈನಿಕ ಶಾಲೆಗಳಿವೆ. ಇವೆರಡನ್ನೂ (ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ) ರಕ್ಷಣಾ ಇಲಾಖೆ ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ಸೈನಿಕ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲದೆ, ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಮಠದವರು ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಸುತ್ತಿರುವ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ವಿದ್ಯಾಶಾಲೆ, ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಹತ್ತಿರದ ಚನ್ನೇನಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಜನಸೇವಾ ಟ್ರಸ್ಟ್‌ನವರು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವ ನಿವಾಸಿ ಶಾಲೆ, ಬಿದರೆಯ ಮಾಣಿಕ್ ಪಬ್ಲಿಕ್ ಸ್ಕೂಲ್, ಕೋಲಾರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮುದ್ದೇನಹಳ್ಳಿ ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಸಾಯಿ ಟ್ರಸ್ಟ್‌ನವರು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವ ನಿವಾಸಿ ಶಾಲೆಗಳು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಇತರ ನಿವಾಸಿ ಶಾಲೆಗಳು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದಕ್ಕೂ ತನ್ನದೇ ಆದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವಿದೆ.

ಕೇಂದ್ರೀಯ ವಿದ್ಯಾಲಯಗಳು

ಕೇಂದ್ರೀಯ ವಿದ್ಯಾಲಯದ ಯೋಜನೆಯು 1962 ರಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದಿತು. ದೇಶದ ಒಂದು ಭಾಗದಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಭಾಗಕ್ಕೆ ವರ್ಗವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ನೌಕರರ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅವಶ್ಯಕವಾದ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು ಇವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದುದರ ಒಂದು ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಅದುದರಿಂದ ಈ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಲ್ಲಾ ಒಂದೇ ಪಠ್ಯವನ್ನು ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿ ಸಮಿತಿ (ಎನ್.ಸಿ.ಇ.ಆರ್.ಟಿ.) ಕೇಂದ್ರ ಸೆಕೆಂಡರಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಂಡಲಿ ಮುಂತಾದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಸಹಕಾರದಿಂದ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿ ಅಂಥ ಪ್ರಯೋಗಗಳಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವನ್ನು ಕೊಡುವುದು ಸ್ಥಾಪನೆಯ ಮತ್ತೊಂದು ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ; ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಐಕ್ಯತೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದು ಮತ್ತೊಂದು ಉದ್ದೇಶ. 1963-64ರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ಮೊದಲನೇಯ ಕೇಂದ್ರೀಯ ವಿದ್ಯಾಲಯವು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಅರ್ಮಿ ಸೌತ್ ಸೆಂಟಿರಾಲ್ನಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಒಂದರಿಂದ ಹನ್ನೊಂದನೇಯ ಸ್ಕಾಂಡರ್ಡಿನವರೆಗೆ ಇಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಐದರಿಂದ ಒಂಬತ್ತನೇಯ ಸ್ಕಾಂಡರ್ಡಿನವರೆಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತವನ್ನು ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಕಲಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಕೇಂದ್ರೀಯ ವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ತಂದೆ ತಾಯಿಯರ ವರ್ಗವರ್ಗಗಳೊಂದೇ ಆಧಾರವಾಗಿದೆ. ಹೆಚ್ಚು ಬೇಗ ವರ್ಗವಾಗುವ ತಂದೆ-ತಾಯಿಯರ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಉಳಿದ ಮಕ್ಕಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆದ್ಯತೆಯನ್ನು ಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಒಂದೂರಿಂದ ಮತ್ತೊಂದೂರಿಗೆ ವರ್ಗವಾಗುವ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರ ನೌಕರರು, ಸ್ವಾಯತ್ತ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ನೌಕರರು, ಸಂಪೂರ್ಣ ಸರ್ಕಾರ ಸ್ವಾಮ್ಯದ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಉದ್ಯೋಗಿಗಳ ಮತ್ತು ರಕ್ಷಣಾ ಇಲಾಖೆಯ ನೌಕರರ ಮಕ್ಕಳ ಜೊತೆಗೆ ವರ್ಗವರ್ಗಗಳಿಲ್ಲದ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ನೌಕರರ ಮಕ್ಕಳೂ, ಮತ್ತೆ ಊರಿಂದೂರಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾದವರ ಇತರರ ಮಕ್ಕಳೂ ಈ ಕೇಂದ್ರೀಯ ವಿದ್ಯಾಲಯಗಳಿಗೆ ಸೇರಲು ಅರ್ಹರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಒಂದರಿಂದ ಎಂಟನೇಯ ಸ್ಕಾಂಡರ್ಡಿನವರೆಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವು ಉಚಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆಮೇಲೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಶುಲ್ಕವು ಇರುತ್ತದೆ. ಕೇಂದ್ರೀಯ ಸೆಕೆಂಡರಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಂಡಲಿಯು ನಡೆಸುವ ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಸೆಕೆಂಡರಿ ಸ್ಕೂಲ್ ಮತ್ತು ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಸೀನಿಯರ್ ಸರ್ಟಿಫಿಕೇಟ್ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಿಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. 1980-81ರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ 14 ಕೇಂದ್ರೀಯ ವಿದ್ಯಾಲಯಗಳಿದ್ದವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ 10,107 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ 539 ಬೋಧಕರೂ, 160 ಬೋಧಕೇತರ ಉದ್ಯೋಗಿಗಳೂ ಇದ್ದರು. ಬೆಳಗಾವಿ ಮತ್ತು ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿನ ಕೇಂದ್ರೀಯ ವಿದ್ಯಾಲಯಗಳು ಮುಂಬೈ

ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಕಚೇರಿಯ ಅಧೀನದಲ್ಲಿಯೂ, ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿನ ಉಳಿದ ಕೇಂದ್ರೀಯ ವಿದ್ಯಾಲಯಗಳು ಹೈದರಾಬಾದ್ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಕಚೇರಿಯ ಅಧೀನದಲ್ಲಿಯೂ ಇವೆ.

ದಿ ಕೌನ್ಸಿಲ್ ಫಾರ್ ಇಂಡಿಯನ್ ಸ್ಕೂಲ್ ಸರ್ಟಿಫಿಕೇಟ್ ಎಕ್ಸಾಮಿನೇಷನ್ ಸಂಸ್ಥೆಯು 1958ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು. ಇದು ಮೊದಲು ಯೂನಿವರ್ಸಿಟಿ ಆಫ್ ಕೇಂಬ್ರಿಜ್ ಲೋಕಲ್ ಎಕ್ಸಾಮಿನೇಷನ್ ಸಿಂಡಿಕೇಟ್ ಸಂಸ್ಥೆಯಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿತ್ತು. ಆಗ ಇಂಟರ್-ಸ್ಟೇಟ್ ಬೋರ್ಡ್ ಫಾರ್ ಆಂಗ್ಲೋ-ಇಂಡಿಯನ್ ಎಜುಕೇಷನ್ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಕೇಂಬ್ರಿಜ್ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ನೆರವಾಗಿತ್ತು. ಇಂಡಿಯನ್ ಸ್ಕೂಲ್ ಸರ್ಟಿಫಿಕೇಟ್ ಪರೀಕ್ಷಾ ಸಮಿತಿ ಇಂಡಿಯನ್ ಸರ್ಟಿಫಿಕೇಟ್ ಆಫ್ ಸೆಕೆಂಡರಿ ಎಜುಕೇಷನ್ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮತ್ತು ಇಂಡಿಯನ್-ಸ್ಕೂಲ್ ಸರ್ಟಿಫಿಕೇಟ್ ಪರೀಕ್ಷೆ ಎಂಬ ಎರಡು ಪರೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತದೆ. ಈ ಸಮಿತಿಯ ಅಂಗೀಕೃತ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ 20 ಶಾಲೆಗಳಿವೆ. 1982ರಲ್ಲಿ, ಈ ಶಾಲೆಗಳು 809 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಇಂಡಿಯನ್ ಸರ್ಟಿಫಿಕೇಟ್ ಆಫ್ ಸೆಕೆಂಡರಿ ಎಜುಕೇಷನ್ ಪರೀಕ್ಷೆಗೂ ಮತ್ತು 73 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಇಂಡಿಯನ್ ಸ್ಕೂಲ್ ಸರ್ಟಿಫಿಕೇಟ್ ಪರೀಕ್ಷೆಗೂ ತಯಾರು ಮಾಡಿತ್ತು.

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿ ಸಮಿತಿ (ದಿ ಕೌನ್ಸಿಲ್ ಫಾರ್ ಇಂಡಿಯನ್ ಸ್ಕೂಲ್ ಸರ್ಟಿಫಿಕೇಟ್ ಎಕ್ಸಾಮಿನೇಷನ್)ಯು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಚಿವಾಲಯದ ತಜ್ಞ ಮತ್ತು ತಾಂತ್ರಿಕ ವಿಭಾಗವಾಗಿದೆ. ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಉತ್ತಮಪಡಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಅದು ದೇಶದ ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ 18 ಕ್ಷೇತ್ರ ಕಚೇರಿಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದೆ. ಈ ಕ್ಷೇತ್ರಾಧಿಕಾರಿಗಳು ರಾಜ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಗಳೊಂದಿಗೆ ನಿಕಟ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅವುಗಳ ಜೊತೆ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮೊದಲು ಈ ಕ್ಷೇತ್ರಾಧಿಕಾರಿಗಳ ಕಚೇರಿಯನ್ನು ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ 1970ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಅದರ ಅದೇ ವರ್ಷ ಅದನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಕಚೇರಿಯು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆ, ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಚಿವಾಲಯ-ಇವೆರಡರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯ ನಡವಿನ ಸಂಪರ್ಕ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿದೆ. ಎನ್.ಸಿ.ಇ.ಆರ್.ಟಿ. ಮತ್ತು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಚಿವಾಲಯಗಳು ತಮ್ಮ ಧೋರಣೆ, ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಗಮನಕ್ಕೆ ತರುತ್ತವೆ. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿನ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ರಾಜ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯು ಎನ್.ಸಿ.ಇ.ಆರ್.ಟಿ. ಮತ್ತು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಚಿವಾಲಯಕ್ಕೆ ವರದಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಬೆಂಗಳೂರಿನ

ಕ್ಷೇತ್ರ ಕಚೇರಿಗೆ ರಾಜ್ಯಸರ್ಕಾರವು 3.70 ಎಕರೆ ಜಮೀನನ್ನು ಉಚಿತವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಈ ನಿವೇಶನದಲ್ಲಿ ಎನ್. ಸಿ. ಇ. ಆರ್. ಟಿ.ಯು ದಕ್ಷಿಣ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಕಚೇರಿಯು ಬರುತ್ತದೆ ಎಂದು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಶುಲ್ಕ ರದ್ದತಿ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವೇತನಗಳು

ಬುದ್ಧಿ ವಂತ ಬಡ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಮ್ಮ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನಗಳು ಹಳೆಯ ಮೈಸೂರು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದವು. ಜೊತೆಗೆ ಶುಲ್ಕ ರಿಯಾಯಿತಿಗಳೂ ಇದ್ದವು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನಗಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ-ಹಿಂದುಳಿದ ಪಂಗಡಗಳ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನ, ನಿಮ್ಮ ವರ್ಗದ (ಮಕ್ಕಳ) ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನ, ಬಾಲಕಿಯರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನ, ಮುಸಲ್ಮಾನ್ ಮಕ್ಕಳ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನ, ಎಲ್ಲ ವರ್ಗಕ್ಕೂ ಸೇರಿದ ಬಡ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನ, ಸಂಸ್ಕೃತ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನ, ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದವರ ಮಕ್ಕಳ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನ, ಪ್ರತಿಭಾವಂತ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನ, ವಿಶೇಷ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನ, ಮಲೆನಾಡು ಮಕ್ಕಳ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನ ಮತ್ತು ಪಾಳೇಗಾರರ ಮಕ್ಕಳ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನ. ಇವಲ್ಲದೆ, ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಕಾಲೇಜುಗಳಲ್ಲಿ ನಿಜ್ಜಾನ ಮತ್ತು ತಾಂತ್ರಿಕಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಉನ್ನತ ವ್ಯಾಸಂಗ ನಡೆಸಲು 'ವಿದೇಶಿ' ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. 1955-56ರಲ್ಲಿ 45 ದತ್ತಿಗಳಿಂದ 279ರಷ್ಟು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನಗಳನ್ನೂ ಕೊಡಲಾಯಿತು. ಈ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲದೆ, ಶೇಕಡಾ 20ರಷ್ಟು ಬಾಲಕರಿಗೆ ಮತ್ತು ಶೇಕಡಾ 50ರಷ್ಟು ಬಾಲಕಿಯರಿಗೆ ಶುಲ್ಕ ರಿಯಾಯಿತಿ ಇತ್ತು. ನಿಮ್ಮ ವರ್ಗದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಶುಲ್ಕದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣ ರಿಯಾಯಿತಿ ಇತ್ತು. ಮುಸಲ್ಮಾನ್ ಬಾಲಕಿಯರು ಮತ್ತು ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಮರಾಠಾ ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಇತರ ಬಾಲಕರು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದುದರ ಅರ್ಧ ಭಾಗವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಶುಲ್ಕವಾಗಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. 1955-56ರಲ್ಲಿ, 18,038 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದಕ್ಕಾದ ಒಟ್ಟು ವೆಚ್ಚ 24.27 ಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಿಗಳು.

ಬೆಳಗಾವಿ ನಲಯದಲ್ಲಿ, ಬಾಂಬೆ ನೇಟಿವ್ ಎಜುಕೇಷನ್ ಸೊಸೈಟಿಯವರು ಬಡವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ವುಡ್ ಪ್ರಣೀತ ವರದಿಯು ಅರ್ಹ ಬಡ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಮ್ಮ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವೇತನಗಳನ್ನು ನೀಡಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ದೇಶನವನ್ನಿತ್ತಿತ್ತು. ಮುಂಬೈ ಸರ್ಕಾರವು 1887-88ರಲ್ಲಿ

ಸ್ಪರ್ಧಾ ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿ, ಮಿಡ್ಲ್ ಮತ್ತು ಹೈಸ್ಕೂಲ್ ಗಳಲ್ಲಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನವನ್ನು ಕೊಡುವ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದಿತು. ಈ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನಗಳು ಮೂರು ವಿಧವಾಗಿದ್ದವು. ಒಂದು ಬಗೆಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನವು ಎಲ್ಲ ವರ್ಗದ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ದೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಉಳಿದ ಎರಡು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನಗಳು, ಮುಸಲ್ಮಾನ್ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯ ಸ್ಥರದ ಜಾತಿಗಳ ಹಿಂದೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ದೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೊಂಕಣ ಮರಾಠರು ಮೊದಲನೆಯ ಜಾತಿಗಳ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಸೇವೆಯ ಪ್ರಶಂಸಾರೂಪವಾಗಿ ಸೆಕೆಂಡರಿ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಜಾತಿಯ ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲರಿಗೂ ಶುಲ್ಕದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣ ರಿಯಾಯಿತಿ ಇತ್ತು. 1885-86ರಷ್ಟು ಹಿಂದೆಯೇ, ಧಾರವಾಡದ ಲಿಂಗಾಯಿತ ಸಂಘವು ಕೆಲವು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿತ್ತು. 1887-1888ರಲ್ಲಿ ಸಂಘವು 80,000 ರೂಪಾಯಿಯ ನಿಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು. ಇದರಂತೆಯೇ, ಮದ್ರಾಸ್ ಕರ್ನಾಟಕ ಮತ್ತು ಕಲ್ಕತ್ತಾ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಅರ್ಹರಾದ ಬಡವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗ ಮತ್ತು ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನಗಳೂ ಮತ್ತು ಶುಲ್ಕ ರಿಯಾಯಿತಿಗಳೂ ದೊರಕುತ್ತಿದ್ದವು.

ರಾಜ್ಯ ಪುನರ್ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ಶುಲ್ಕದ ಮೊಬಲಗೂ ಶುಲ್ಕದ ರಿಯಾಯಿತಿಗಳೂ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವೇತನಗಳೂ ವಿವಿಧ ವಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿದ್ದವು. 1960-61ರಲ್ಲಿ, ವಾರ್ಷಿಕ ಆದಾಯ 1,200 ರೂ. ಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಇದ್ದ ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ಪ್ರೌಢಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣವು ಉಚಿತವಾಯಿತು. 1966-67ರಲ್ಲಿ, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಪ್ರೌಢಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣವು ಉಚಿತವಾಯಿತು. ಪದವಿಪೂರ್ವ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಬಾಲಕರಲ್ಲಿ ಶೇಕಡ 25 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೂ ಮತ್ತು ಬಾಲಕಿಯರಲ್ಲಿ ಶೇಕಡ 50 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯರಿಗೂ ಶುಲ್ಕ ರಿಯಾಯಿತಿ ಇತ್ತು. 1961-62ರಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದರಲ್ಲಿ ಏಕಶೇಕೆಯನ್ನು ತರಲು, ನಿಮ್ಮ ವರ್ಗದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ, ಸೈನಿಕ ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ, ಪಾಳೇಗಾರ್ ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ, ರಾಜಕೀಯ ಸಂತ್ರಸ್ತರ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಸೇವೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಮರಣ ಹೊಂದಿದ ಸರ್ಕಾರಿ ನೌಕರರ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ದೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದೆಲ್ಲ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನಗಳು ರದ್ದಾಗಿ ಅವುಗಳ ಬದಲಿಗೆ ಬಡತನ ಮತ್ತು ಅರ್ಹತೆಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ನೀಡುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನ ಯೋಜನೆ ಜಾರಿಗೆ ಬಂತು. ಈ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನಗಳು ಪ್ರೌಢ ಶಾಲೆಗಳ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ 1966-67ರ ವರೆಗೆ ದೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದವು; ಆ ವರ್ಷ ಇವೂ ರದ್ದಾದವು. ಕಾಲೇಜು ಮತ್ತು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ, ಅನೇಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ

ವೇತನಗಳೂ ಮತ್ತು ಶುಲ್ಕ ರಿಯಾಯಿತಿಗಳೂ ಇವೆ. ಬಡತನ ಮತ್ತು ಅರ್ಹತೆಯ ಮೇಲೆ ದೊರೆಯುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವೇತನಗಳು, ವಿಶೇಷ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನಗಳು, ರಾಜ್ಯವು ಸಾಲದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕೊಡುವ, ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಪ್ರತಿಭಾವಂತ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಕೊಡುವ, ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಸಾಲದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕೊಡುವ, ಬಡತನ ಮತ್ತು ಅರ್ಹತೆಗಳ ಮೇಲೆ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಕೊಡುವ, ವಿಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ನೀಡುವ, ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಭಾಷೆಯು ಹಿಂದಿ ಯಲ್ಲದ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿಯನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಕೊಡುವ, ಹೀಗೆ ವಿವಿಧ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನಗಳು, ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಕರ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ದೊರೆಯುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನಗಳು ಇಂತಹವಾಗಿವೆ.

ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಊಟದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ

ರಾಜರ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿದ್ದ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ 1946-47 ರಷ್ಟು ಹಿಂದಿಯೇ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಊಟದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇತ್ತು. 1951-52ರಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾ ಇಲಾಖೆಯು ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಊಟದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಾಗಿ ರೂ. 37,000 ಗಳನ್ನು ಮಂಜೂರು ಮಾಡಿತು. 57 ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳೂ, 25 ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳೂ ಈ ಯೋಜನೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿದ್ದವು. 9,366 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಈ ಯೋಜನೆಯ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಉದ್ದೇಶವೆಂದರೆ ಪುಸ್ತಿಕರ ಆಹಾರವಿಲ್ಲದೆ ನರಳುತ್ತಿರುವ ದುರ್ಬಲವರ್ಗದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪುಸ್ತಿಕರವಾದ ಆಹಾರವನ್ನೊದಗಿಸುವುದಾಗಿದೆ. ಪುಸ್ತಿಕರವಾದ ಆಹಾರವಿಲ್ಲದೆ ಬಳಲುವವರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಬಡವರ್ಗವೇ. ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಜರಾತಿಯನ್ನು ಉತ್ತಮ ಪಡಿಸುವುದು ಈ ಯೋಜನೆಯ ಮತ್ತೊಂದು ಗುರಿ. ಕಡ್ಡಾಯ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವೂ ಈ ಯೋಜನೆಗಿದೆ. 1963-64 ರಿಂದ 'ಕೇರ್' ಸಂಸ್ಥೆಯು ('ಕೊ ಆಪರೇಟಿವ್ ಆಮೆರಿಕನ್ ರಿಲೀಫ್ ಎನಿವೆಸ್ಟ್‌ಮೆಂಟ್') ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಸಹಾಯವು ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಒತ್ತಾಸೆ ಕೊಡುತ್ತಿದೆ. 1981-82 ರಲ್ಲಿ ಕೇರ್ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ 144 ರೇಂಜುಗಳು ಬರುತ್ತಿದ್ದವು. ಸುಮಾರು 12,68,000 ಬಾಲಕ ಬಾಲಕಿಯರು ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನ ಹೊಂದುತ್ತಿದ್ದರು. ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಿಂದ 2.40 ಲಕ್ಷ ಶಾಲಾ ಮಕ್ಕಳು ಜೊತೆಗೆ 8,060 ಆದಿವಾಸಿ ಮಕ್ಕಳೂ ಪುಸ್ತಿಕರವಾದ ಆಹಾರವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು.

ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಆಹಾರ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲನಿಯವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ

ಕೇಂದ್ರ ಪಾಕಶಾಲಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ('ಸೆಂಟ್ರಲ್ ಕಿಚನ್ ಸ್ಕೀಂ') ಈ ಯೋಜನೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ತರಲಾಯಿತು. ಇದರಿಂದ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಕರು ತಮ್ಮ ಬೋಧನ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಗಮನ ಕೊಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಂತೆ ಕೇಂದ್ರ ಪಾಕಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಆಹಾರವು ತಯಾರಾಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಆಹಾರವನ್ನು ಹಂಚುವ ಕೇಂದ್ರಗಳಿಗೆ ಆಹಾರವು ಸರಬರಾಜಾಗುತ್ತದೆ. ಮೊತ್ತಮೊದಲಿಗೆ 1977-78 ರಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ರೇಂಜುಗಳಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಇಂಥ ಕೇಂದ್ರ ಪಾಕಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. 1978-79 ರಲ್ಲಿ 50 ರೇಂಜುಗಳಲ್ಲಿ 50 ಇಂಥ ಕೇಂದ್ರ ಪಾಕಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. 1980-81 ರಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ 50 ಚಿಕ್ಕ ಕೇಂದ್ರ ಪಾಕಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಒಂದು ಕೇಂದ್ರ ಪಾಕಶಾಲೆಯು 6,000 ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಆಹಾರವನ್ನೊದಗಿಸಿದರೆ ಚಿಕ್ಕ ಕೇಂದ್ರ ಪಾಕಶಾಲೆಯು 3,000 ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಆಹಾರವನ್ನೊದಗಿಸುತ್ತದೆ. 1981-82 ರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಕೇಂದ್ರ ಪಾಕಶಾಲೆಗಳನ್ನೂ ಮತ್ತು ಚಿಕ್ಕ ಕೇಂದ್ರ ಪಾಕಶಾಲೆಗಳನ್ನೂ ಮುಂದುವರಿಸಲಾಯಿತು. 4.80 ಲಕ್ಷ ಮಕ್ಕಳು ಇವುಗಳ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ತಗಲಿದ ವೆಚ್ಚ 43.25 ಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಿಗಳು.

ಜಾಗತಿಕ ಆಹಾರ ಯೋಜನೆ

ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಆಹಾರ ಯೋಜನೆಯ ಪೂರಕವಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯವು ಜಾಗತಿಕ ಆಹಾರ ಯೋಜನೆ ('ವರ್ಲ್ಡ್ ಫುಡ್ ಪ್ರೋಗ್ರಾಂ')ಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದೆ. ಇದು 1972 ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಗಿ ಐದು ವರ್ಷಗಳಷ್ಟು ಕಾಲ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಇದು ಒಂದು ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಯೋಜನೆ. ಸಂಯುಕ್ತ ರಾಷ್ಟ್ರ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಆಹಾರ ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ಸಂಸ್ಥೆಯು (ಎಫ್.ಎ.ಓ.) ಇದನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತದೆ. ಅದು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಿಂದ ಆಹಾರವನ್ನು ಉಚಿತವಾಗಿ ಪಡೆಯುತ್ತದೆ. ಅನಂತರ, ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುತ್ತಿರುವ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಿರದ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಿಗೆ ಹಂಚುತ್ತದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಎರಡು ಯೋಜನೆಗಳು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿವೆ. 90,000 ಮಕ್ಕಳು ಇದರ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಪಡೆಯುವರೆಂದು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ದೊರೆತ ಆಹಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಐದು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದುದರಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನ ಹೊಂದುವ ಮಕ್ಕಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು 1,25,000 ಕ್ಕೆ ಏರಿಸಲಾಯಿತು. ಒಂದು ಯೋಜನೆಯ ಪ್ರಕಾರ 1,29,483 ಜನರು ಇದರ ಪ್ರಯೋಜನ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇವರು ಕಾಲೇಜುಗಳಲ್ಲಿ, ಪ್ರೌಢ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ, ಸರ್ಕಾರಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ನಿಲಯಗಳಲ್ಲಿ, ಸರ್ಟಿಫೈಡ್ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ, ರಿಮಾಂಡ್

ಹೋಂ ಗಳಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಯೋಜನೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ, ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳ ಮತ್ತು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಮತ್ತು ಹಿಂದುಳಿದ ಜಾತಿಗಳ, ರಿಮಾಂಡ್ ಹೋಂ ಗಳ, ಸರ್ವಿಫೈಡ್ ಶಾಲೆಗಳ, ಅನಾಥ ಮಕ್ಕಳು ಮತ್ತು ಗತಿಯಿಲ್ಲದ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ದಾಖಲು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ('ರಿಸೆಪ್ಷನ್ ಸೆಂಟರ್') ಕೇಂದ್ರ ಗಳಲ್ಲಿರುವ ಅನಾಥೆಯರು ಮತ್ತು ಅನಾಥಾಲಯಗಳ ಮತ್ತು ನಿರ್ಗತಿಕರ ಆಶ್ರಯ-ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿರುವ 42,451 ಜನರು ಅನುಕೂಲ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಒಟ್ಟು 2,103 ಆಹಾರ ಕೇಂದ್ರಗಳಿವೆ. ಜಾಗತಿಕ ಆಹಾರ ಯೋಜನೆಯಿಂದಾಗಿ ಆಹಾರ ಕೇಂದ್ರಗಳ ಮಾಸಿಕ ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ ಉಳಿತಾಯವಾಗುವ ಹಣವನ್ನು ಒಂದು ನಿಧಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಅದರಲ್ಲಿರುವ ಹಣವನ್ನು ಶಾಲೆಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈ ನಿಧಿಯ ಹೆಸರು ಜಾಗತಿಕ ಆಹಾರ ಯೋಜನೆಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ನಿಧಿ ('ವರ್ಲ್ಡ್ ಫುಡ್ ಪ್ರೊಗ್ರಾಂ ಡೆವಲಪ್ ಮೆಂಟ್ ಫಂಡ್').

ಬೋಧಕರ ಶಿಕ್ಷಣ

ಉತ್ತಮ ಶಿಕ್ಷಣ ಪದ್ಧತಿಯೊಂದರ ಬಹು ಅಗತ್ಯವಾದ ಅಂಶವೆಂದರೆ ಬೋಧಕರ ತರಬೇತಿಗಾಗಿ ಮಾಡಿರುವ ಸಮರ್ಪಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ. ರಾಜರ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿದ್ದ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ 1860 ರಷ್ಟು ಹಿಂದೆಯೇ ಮೈಸೂರು ನಗರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ತರಬೇತಿ ಶಾಲೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಇದು ಶಿಕ್ಷಕರ ತರಬೇತಿಗಾಗಿ ಅಂದಿನ ಸರ್ಕಾರ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ. ಹೋಬಳಿ ಶಾಲೆಗಳು ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಮೇಲೆ, ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ತಕ್ಕ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಕೊಡಲು ಎಲ್ಲಾ ಜಿಲ್ಲಾ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಾರ್ಮಲ್ ಸ್ಕೂಲುಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. 1877 ರಲ್ಲಿ ಬಂದೊದಗಿದ ಭೀಕರ ಕ್ವಾಮದ ಕಾರಣದಿಂದ, ಎಲ್ಲ ನಾರ್ಮಲ್ ಶಾಲೆಗಳನ್ನೂ ರದ್ದು ಮಾಡಬೇಕಾಯಿತು. ಆದರೆ 1893-94 ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ನಗರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ನಾರ್ಮಲ್ ಶಾಲೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ಇದರಲ್ಲಿ ಅಪ್ಪರ್ ಸೆಕೆಂಡರಿ ಮತ್ತು ಪಂಡಿತ ತರಗತಿಗಳೂ ಇದ್ದವು. 1897 ರಲ್ಲಿ ತುಮಕೂರು ಮತ್ತು ಕೋಲಾರಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದ ನಂತರ ಬೆಂಗಳೂರು, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಮತ್ತು ಹಾಸನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಾರ್ಮಲ್ ಸ್ಕೂಲುಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ತುಮಕೂರಿನಲ್ಲಿ ವೆಸ್ಟಿಯನ್ ಮಿಷನ್ಸ್ ನವರು ಒಂದು ಖಾಸಗಿ ನಾರ್ಮಲ್ ಸ್ಕೂಲನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಕೋಲಾರದ ನಾರ್ಮಲ್ ಸ್ಕೂಲನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ 1931-32 ರಲ್ಲಿ ಮುಚ್ಚಲಾಯಿತು. ಉಪಾಧ್ಯಾಯಿನಿಯರಿಗೆ ತರಬೇತಿ ಕೊಡಲು 1888-89 ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರಿನ ಮಹಾರಾಣಿ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಶಿಕ್ಷಕ ತರಬೇತಿ ತರಗತಿಯನ್ನು ತೆರೆಯಲಾಯಿತು. ಉರ್ದು ಉಪಾಧ್ಯಾಯಿನಿಯರ ತರಬೇತಿಗಾಗಿ 1916-17 ರಲ್ಲಿ ಜನಾನಾ

ನಾರ್ಮಲ್ ಸ್ಕೂಲನ್ನು ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ತೆರೆಯಲಾಯಿತು. ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ವೆಸ್ಟಿಯನ್ ಮಿಷನ್ಸ್ ನವರು ಮಹಿಳೆಯರಿಗಾಗಿ ತರಬೇತಿ ಶಾಲೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಮಿಡ್ಲ್ ಸ್ಕೂಲ್ ಉಪಾಧ್ಯಾಯಿನಿಯರಿಗಾಗಿ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ 1912-13 ರಲ್ಲಿ ಒಂದು ತರಗತಿಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಮಹಾರಾಣಿ ಶಿಕ್ಷಕಿಯರ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ 1928-29 ರಲ್ಲಿ ಇಂಥದೇ ಒಂದು ತರಗತಿಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. 1931-32 ರಲ್ಲಿ ಹಳೇ ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ 11 ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿದ್ದವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂಬತ್ತು ಸರ್ಕಾರಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು, ಒಂದು ಅನುದಾನ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಸ್ಥೆಯೂ ಇನ್ನೊಂದು ಅನುದಾನ ಪಡೆಯದ ಸಂಸ್ಥೆಯೂ ಆಗಿದ್ದವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಎಂಟು ಉಪಾಧ್ಯಾಯರ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳೂ ಮತ್ತು ಮೂರು ಉಪಾಧ್ಯಾಯಿನಿಯರ ಸಂಸ್ಥೆಗಳೂ ಆಗಿದ್ದವು. 1943-44 ರಲ್ಲಿ, ಕೋಲಾರ ಮತ್ತು ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಹೊರತು ಮಿಕ್ಕೆಲ್ಲ ಜಿಲ್ಲಾ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿದ್ದವು. 1931-32 ರಲ್ಲಿ, ನಾಲ್ಕು ದರ್ಜಿಯ ತರಬೇತಿಗಳಿದ್ದವು. 1) ಪದವೀಧರರಲ್ಲದ (ಅಂಡರ್ ಗ್ರಾಜುಯೇಟ್) ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಇದ್ದ ತರಬೇತಿ, 2) ಅಪ್ಪರ್ ಸೆಕೆಂಡರಿ ತರಬೇತಿ, 3) ಲೋಯರ್ ಸೆಕೆಂಡರಿ ತರಬೇತಿ ಮತ್ತು 4) ಸುಧಾರಿತ ವರ್ನ್ಯಾಕುಲರ್ ಟ್ರೈನಿಂಗ್. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕುನೇಯದ ಅವಧಿ ಎರಡು ವರ್ಷವಾಗಿತ್ತು. ಉಳಿದವೆಲ್ಲವೂ ಒಂದು ವರ್ಷದ ತರಬೇತಿಗಳಾಗಿತ್ತು. ಇವೆಲ್ಲದ ಕಲಿತುದನ್ನು ನೆನಪಿಗೆ ತಂದುಕೊಡುವಂಥ ಶಿಕ್ಷಕರ ಅಲ್ಪಾವಧಿ ತರಬೇತಿ ಕೋರ್ಸ್‌ಗಳು ಬೇಸಿಗೆ ರಜಾದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. 1933-34 ರಲ್ಲಿ ಅಪ್ಪರ್ ಸೆಕೆಂಡರಿ, ಲೋಯರ್ ಸೆಕೆಂಡರಿ ಮತ್ತು ವರ್ನ್ಯಾಕುಲರ್ ಟ್ರೈನಿಂಗ್ ತರಗತಿಗಳ ಪಠ್ಯವಸ್ತುವನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಲಾಯಿತು. ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗಿಲ್ಲಾ ಒಂದೇ ರೀತಿಯ ತರಬೇತಿಯು ಆಚರಣೆಗೆ ಬಂದಿತು. ಇದರ ಅವಧಿಯು ಮೂರು ವರ್ಷ ಆಗಿತ್ತು. ಆದರೆ 1950 ರಲ್ಲಿ ಈ ಅವಧಿಯನ್ನು ಎರಡು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಇಳಿಸಲಾಯಿತು. ಇದರ ಹೆಸರನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕರ ಸರ್ವಿಫೈಟ್ ಕೋರ್ಸ್ (ಸಾಧಾರಣ ಮಟ್ಟ ಅಥವಾ ಲೋಯರ್) ಎಂದು ಬದಲಾಯಿಸಲಾಯಿತು. ಪದವೀಧರರಲ್ಲದ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗಿದ್ದ ಅಂಡರ್ ಗ್ರಾಜುಯೇಟ್ ತರಬೇತಿಯು ಶಿಕ್ಷಕರ ಸರ್ವಿಫೈಟ್ (ಉನ್ನತ ಅಥವಾ ಹೈಯರ್) ಟಿ.ಸಿ.ಹೆಚ್. ಎಂದು ಬದಲಾವಣೆ ಹೊಂದಿತು. ಇದರ ಅವಧಿಯು ಒಂದು ವರ್ಷವಾಗಿತ್ತು. 1955-56 ರಲ್ಲಿ, ಏಳು ಟಿ.ಸಿ.ಎ.ಎಲ್. ಸಂಸ್ಥೆಗಳೂ ಏಳು ಟಿ.ಸಿ.ಎಚ್. ಸಂಸ್ಥೆಗಳೂ ಇದ್ದವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ಹೊಂದುತ್ತಿದ್ದ 2,431 ಉಪಾಧ್ಯಾಯಿರೂ ಮತ್ತು 983 ಉಪಾಧ್ಯಾಯಿನಿಯಿರೂ ಇದ್ದರು.

1914ಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ, ಪದವೀಧರ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರ ತರಬೇತಿಗಾಗಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಪದವೀಧರ

ರನ್ನು ಮದ್ರಾಸಿನ ಸೈದಾಪೇಟೆಯ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಎಲ್.ಟಿ. ಪರೀಕ್ಷೆಗಾಗಿ ಕಳಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. 1914ರಲ್ಲಿ, ಮೈಸೂರಿನ ನಾರ್ಮಲ್ ಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಪದವೀಧರರಾಗಿ ಒಂದು ತರಬೇತಿ ತರಗತಿಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. 1925-26ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ಬಿ.ಟಿ. ತರಗತಿಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿತು. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ, ನಾರ್ಮಲ್ ಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿದ್ದ ತರಗತಿಯು ಮಹಾರಾಜಾ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ವರ್ಗಾವಣೆ ಹೊಂದಿತು. ಇದು 1947ರವರೆಗೆ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇತ್ತು. ಆ ವರ್ಷ ಸರ್ಕಾರವು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ವಾದ ಒಂದು ಶಿಕ್ಷಕರ ಕಾಲೇಜನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿತು. ಜೊತೆಗೆ ಒಂದು ಅಭ್ಯಾಸಿ ಶಾಲೆ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಕ್ಟೀಸಿಂಗ್ ಶಾಲೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು 1952ರಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಘಾತಲ್ಲಿಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿತು. 1956ರಲ್ಲಿ ಮಹಾ ಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ ಎಂ.ಎಡ್. ಪದವಿಯನ್ನು ಕೊಡುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಜಾರಿಗೆ ಬಂತು.

1842-43ರ ಮುಂಬೈ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಂಡಲಿಯ ವರದಿಯಂತೆ ಆ ನೇಳೆಗೆ ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಒಂದು ನಾರ್ಮಲ್ ಸ್ಕೂಲ್ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿತ್ತು. ಕನ್ನಡ ಶಿಕ್ಷಕರ ಕೊರತೆಯನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ 1856ರಲ್ಲಿ ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಒಂದು ತರಗತಿಯನ್ನು ತೆರೆಯಲಾಯಿತು. ಇದು ಒಬ್ಬ ಡೆಪ್ಯೂಟಿ ಇನ್‌ಸ್ಟ್ರಕ್ಟರ್‌ನ ನೇರ ಅಧೀನದಲ್ಲಿದ್ದು. 1860-61ರಲ್ಲಿ, ಇದನ್ನು ಬೆಳಗಾವಿಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಲಾಯಿತು. ಇದು ಬೆಳಗಾವಿಯ ಸರ್ವಾಂಗ ಹೈಸ್ಕೂಲಿನ ಮುಖ್ಯೋಪಾಧ್ಯಾಯರ ಅಧೀನದಲ್ಲಿದ್ದು. 1869-70ರಲ್ಲಿ ಇದು ಒಂದು ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾಲೇಜಾಗಿ ಮಾರ್ಪಾಟು ಹೊಂದಿತು. ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದ ನಂತರ, ಇದು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಧಾರವಾಡಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. 1865ರವರೆವಿಗೆ ಕನ್ನಡ ಶಿಕ್ಷಕರ ಕೊರತೆಯಿತ್ತು. ಇಡೀ ಪ್ರದೇಶದ ಮುಖ್ಯ ಅನರ್ಥಕತೆಯು ಕನ್ನಡ ಶಿಕ್ಷಕರ ಕೊರತೆಯೇ ಆಗಿತ್ತು. ಇದನ್ನು ಈ ಕಾಲೇಜು ಪರಿಹರಿಸಿತು. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಇದು ಕನ್ನಡ ಶಿಕ್ಷಕರ ತರಬೇತಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮುಖ್ಯ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸಿತ್ತು. ಧಾರವಾಡದ ಸ್ಥಳೀಯ ಮಂಡಲಿಯು (ಲೋಕಲ್ ಬೋರ್ಡ್) 1895ರಲ್ಲಿ ಉಪಾಧ್ಯಾಯನಿಯರಿಗಾಗಿ ಒಂದು ತರಬೇತಿ ಶಾಲೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿತು. 1903-04ರಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಸರ್ಕಾರವು ವಹಿಸಿ ಕೊಂಡಿತು. 1924ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣದ ಅವಧಿಯನ್ನು ಮೂರು ವರ್ಷದಿಂದ ಒಂದು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಇಳಿಸಲಾಯಿತು; ಆದರೆ 1935ಕ್ಕೆ ನೊಡಲಿನ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬಂತು. ಅನಂತರ, ಮುಂಬೈ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಕರ ತರಬೇತಿ ಸಮಿತಿಯ ಶಿಫಾರಸ್ಸಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ 1938ರಲ್ಲಿ ಈ ಅವಧಿಯು ಎರಡು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಇಳಿಯಿತು. 1946-47ರಲ್ಲಿ ಎಂಟು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಕರ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿದ್ದವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಸರ್ಕಾರಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು (ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕಾಲೇಜುಗಳು ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು). ಇವು

ಗಳಲ್ಲದೆ, ಸೆಕೆಂಡರಿ ಶಿಕ್ಷಕರ ಸರ್ಟಿಫಿಕೇಟ್ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಕರ ಡಿಪ್ಲೋಮಾ ತರಗತಿಗಳೂ ಇದ್ದವು. 1949ರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಕರ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳೂ ಮೂಲ ('ಬೇಸಿಕ್') ಶಿಕ್ಷಣ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆ ಹೊಂದಿದವು. ಅದೇ ವರ್ಷ ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪದವೀಧರ ಶಿಕ್ಷಕರ ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರವು ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಇದು ಪದವೀಧರ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೂ ಇನ್‌ಸ್ಟ್ರಕ್ಟರ್‌ಗಳಿಗೂ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿತ್ತು.

ಸೆಕೆಂಡರಿ ಶಾಲೆಗಳ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ತರಬೇತಿಯು ಅನವಶ್ಯಕ ವೆಂಬ ಭಾವನೆಯು ಅಂದಿನ ಮುಂಬೈ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಇತ್ತು. ಇದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವು, ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕರಾಗಿದ್ದವರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಪದವೀಧರರಾಗಿದ್ದು ಅನುಭವಸ್ಥರಾದ ಮುಖ್ಯೋಪಾಧ್ಯಾಯರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವರು ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆಯೇ ಆಗಿತ್ತು. 1892ರ ಭಾರತೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಆಯೋಗವು ಇಂಥ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗಾಗಿ ಒಂದು ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸ ಬೇಕೆಂದೂ, ಈ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಕಾಲೇಜುಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಓದಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇರಬೇಕಾಗಬೇಕೆಂದೂ ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡಿತು. ಮುಂಬೈ ಸರ್ಕಾರವು 1891-92ರಲ್ಲಿ ಸೆಕೆಂಡರಿ ಟೀಚರ್ಸ್ ಸರ್ಟಿಫಿಕೇಟ್ ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿತು. 1906 ರಲ್ಲಿ ಮುಂಬೈಯಲ್ಲಿ ಸೆಕೆಂಡರಿ ಟ್ರೈನಿಂಗ್ ಕಾಲೇಜು ಆರಂಭ ವಾಯಿತು. ಇದು ಡಿಪ್ಲೋಮಾವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿತ್ತು. 1939 ರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಭಾಗದಲ್ಲಿ, ಮೊದಲ ಸೆಕೆಂಡರಿ ಟ್ರೈನಿಂಗ್ ಕಾಲೇಜು ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು. 1949ರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಮಾನ್ಯತೆ ಪಡೆದು ಅದರ ಅಂಗೀಕೃತ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಯಿತು. 1962ರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವ ವಿದ್ಯಾಲಯವು ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ತನ್ನದೇ ಆದ ಕಾಲೇಜನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿತು. 1965ರಲ್ಲಿ ಜನಮಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರವು ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾಲೇಜನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿತು.

ಬಳ್ಳಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಸರ್ಕಾರವು ತನ್ನ ನಿಧಿಯಿಂದಲೇ ಒಂದು ನಾರ್ಮಲ್ ಸ್ಕೂಲನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿತ್ತು. ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಶಿಕ್ಷಣದ ಅವಧಿ ಒಂದು ವರ್ಷ. ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಟಿರ್ಮ್‌ಗಳಿದ್ದವು. ಇದು 1891ರಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರದ ವಶಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. 1921-22ರಲ್ಲಿ ಮೂರು ಉಪಾಧ್ಯಾಯರ ತರಬೇತಿ ಶಾಲೆಗಳೂ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಾಯನಿಯರ ಒಂದು ತರಬೇತಿ ಶಾಲೆಯೂ ಇದ್ದವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ 268 ಉಪಾಧ್ಯಾಯರೂ ಮತ್ತು 79 ಉಪಾಧ್ಯಾಯನಿಯರು ಇದ್ದರು. ಮುಸಲ್ಮಾನ್ ಉಪಾಧ್ಯಾಯನಿಯರಿಗೆ 1928-29ರಲ್ಲಿ ಒಂದು ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. 1953 ರಲ್ಲಿ ಹೊಸಪೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಒಂದು ತರಬೇತಿ ಶಾಲೆಯಿತ್ತು.

ಬಳ್ಳಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಎರಡು ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳೂ ಅಂಧ ಸರ್ಕಾರದ ವಶಕ್ಕೆ ಹೋದವು. ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ 1881-82ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದು ನಾರ್ಮಲ್ ಸ್ಕೂಲ್ ಇತ್ತು. ಇದರಲ್ಲಿ 19 ಜನರು ತರಬೇತಿ ಹೊಂದುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದು 1892ರಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರಿ ನಾರ್ಮಲ್ ಸ್ಕೂಲಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆ ಹೊಂದಿತು. ಸೇಂಟ್ ಆನ್ಸ್ ನಾರ್ಮಲ್ ಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ 1885-86ರಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡು ಉಪಾಧ್ಯಾಯಿಯರು ತರಬೇತಿ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. 1887-88ರಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪಾವಧಿ ತರಬೇತಿಯ ನ್ಯಾಷನಲ್ ಸ್ಕೂಲುಗಳೆಂಬ ನಾಲ್ಕು ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿದ್ದವು. ಇವು ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಬೋಧಿಸಬೇಕಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದವು; ಅನಂತರ ಇವರು ನಾರ್ಮಲ್ ಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. 1931-32ರಲ್ಲಿ ಎರಡು ಉಪಾಧ್ಯಾಯರ ಸರ್ಕಾರಿ ತರಬೇತಿ ಶಾಲೆಗಳೂ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಾಯಿಯರ ಮೂರು ನಾರ್ಮಲ್ ಸ್ಕೂಲುಗಳೂ ಇದ್ದವು. ಉಪಾಧ್ಯಾಯರ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸೆಕೆಂಡರಿ (ಮಿಡ್ಲ್ ಸ್ಕೂಲ್ ತರಗತಿಗಳು) ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರಿಗಾಗಿಯೂ ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರಿಗಾಗಿಯೂ ಇದ್ದವು. ಉಪಾಧ್ಯಾಯಿಯರ ನಾರ್ಮಲ್ ಸ್ಕೂಲುಗಳ ಪೈಕಿ ಎರಡು ಸರ್ಕಾರಿ, ಒಂದು ಖಾಸಗೀ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು, ಎರಡು ಸರ್ಕಾರಿ ಸ್ಕೂಲುಗಳು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಕಿಯರಿಗಾಗಿ ಇದ್ದು ಅವು ಉಡುಪಿ ಮತ್ತು ಮಂಗಳೂರುಗಳಲ್ಲಿದ್ದವು. 1956-57ರಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ತರಬೇತಿ ಶಾಲೆಗಳಿದ್ದವು; ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಐದು ಉಪಾಧ್ಯಾಯರ ತರಬೇತಿ ಶಾಲೆಗಳು; ಉಳಿದವು ಐದು ಉಪಾಧ್ಯಾಯಿಯರ ತರಬೇತಿ ಶಾಲೆಗಳು. ಇವುಗಳ ಪೈಕಿ ಆರು ಸರ್ಕಾರಿ ಶಾಲೆಗಳು, ನಾಲ್ಕು ಖಾಸಗೀ ಶಾಲೆಗಳು; ಹತ್ತು ತರಬೇತಿ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣ ತರಬೇತಿ ಶಾಲೆಗಳು ; ಏಳು ಸಾಧಾರಣ ತರಬೇತಿ ಶಾಲೆಗಳು. ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕರ ಕಾಲೇಜು ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಪದವೀಧರ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರನ್ನು ಮದ್ರಾಸಿನ ಸೈದಾಪೇಟೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಶಿಕ್ಷಕರ ತರಬೇತಿ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಕಳಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. 1956-57ರಲ್ಲಿ ಸೆಕೆಂಡರಿ ಶಾಲೆಗಳ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ತರಬೇತಿ ಕೊಡಲು ಎರಡು ತರಬೇತಿ ಕಾಲೇಜುಗಳಿದ್ದವು. ಇವು ಯಾವುವೆಂದರೆ, ಮಂಗಳೂರಿನ ಸೇಂಟ್ ಆನ್ಸ್ ಶಿಕ್ಷಕರ ಕಾಲೇಜು ಮತ್ತು ಅದೇ ಊರಿನ ಸರ್ಕಾರಿ ಕಾಲೇಜು ; ಇದು 1950ರಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು.

ಕಲ್ಬುರ್ಗಿಯಲ್ಲಿ 1889-90ರಲ್ಲಿ ಉರ್ದು ಶಿಕ್ಷಕರಿಗಾಗಿ ಒಂದು ನಾರ್ಮಲ್ ಸ್ಕೂಲನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಕೆಲಕಾಲದ ನಂತರ ಇದನ್ನು ಹೈದರಾಬಾದಿಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಲಾಯಿತು. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ನಾರ್ಮಲ್ ಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು.

1899ರಲ್ಲಿ ಈ ಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗಾಗಿ ಒಂದು ತರಗತಿಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಕಲ್ಬುರ್ಗಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಉಪಾಧ್ಯಾಯಿಯರ ತರಬೇತಿ ಶಾಲೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಅನಂತರ 1928ರಲ್ಲಿ ಅದು ಒಂದು ಮಿಡ್ಲ್ ಸ್ಕೂಲ್ ಆಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆ ಹೊಂದಿತು. 1928ರಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕರ ತರಬೇತಿ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಲಾಯಿತು. ಇದರ ಫಲವಾಗಿ ಮೆಟ್ರಿಕ್ಯುಲೇಷನ್ ಪಾಸಾಗಿದ್ದವರಿಗಾಗಿ ಇದ್ದ ಎರಡು ವರ್ಷದ ಅವಧಿಯು ಒಂದು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಇಳಿಯಿತು. ಬೋಧನಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕೈಬಿಡಲಾಯಿತು. ಮಿಡ್ಲ್ ಸ್ಕೂಲ್ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಸಾಗಿದ್ದ ಶಿಕ್ಷಕರ ತರಬೇತಿ ಅವಧಿಯನ್ನು ಒಂದೂವರೆ ವರ್ಷದಿಂದ ಒಂದು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಇಳಿಸಲಾಯಿತು. ಇಂಟರ್ ಮೀಡಿಯೆಟ್ ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪಾಸು ಮಾಡಿದ್ದ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗಾಗಿ ಒಂದು ವರ್ಷದ ತರಬೇತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಾಯಿತು. 1930ರಲ್ಲಿ ಕಲ್ಬುರ್ಗಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕನ್ನಡ ನಾರ್ಮಲ್ ಸ್ಕೂಲನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಉರ್ದು ಮಾಧ್ಯಮವೂ ಇತ್ತು. ಅನಂತರ ಈ ಉರ್ದು-ಕನ್ನಡ ನಾರ್ಮಲ್ ಸ್ಕೂಲು ರಾಯಚೂರಿಗೆ ಸ್ಥಳಾಂತರವಾಯಿತು. 1955ರಲ್ಲಿ ಇದು ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣ ಶಾಲೆಯಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆ ಹೊಂದಿತು. 1956ರಲ್ಲಿ ರಾಯಚೂರು, ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ಮತ್ತು ಬಿದರಿಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಮೂರು ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. 1955ರಲ್ಲಿ ಕಲ್ಬುರ್ಗಿಯಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರವು ಒಂದು ಬಿ. ಎಡ್. ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾಲೇಜನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿತು. ಇದು ಹೈದರಾಬಾದಿನ ಉಸ್ತಾನಿಯ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಮಾನ್ಯತೆ ಪಡೆದು ಅದರ ಅಂಗಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿತ್ತು. ಕರ್ನಾಟಕದ ಏಕೀಕರಣದ ನಂತರ, ಈ ಕಾಲೇಜು ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಅಂಗ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಯಿತು.

ಕೊಡಗಿನ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಕರ ತರಬೇತಿಯು 1861ರಲ್ಲಿ ಮಡಿಕೇರಿಯ ಸರ್ಕಾರಿ ಸೆಂಟ್ರಲ್ ಸ್ಕೂಲಿನ ಪ್ರಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಅವರು ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡರು. 1872ರಲ್ಲಿ, ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಒಂದು ನಾರ್ಮಲ್ ಸ್ಕೂಲನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿತು. ಅದರ ಈ ನಾರ್ಮಲ್ ಸ್ಕೂಲು 1923ರಲ್ಲಿ ರದ್ದಾಯಿತು. ಬೆಂಗಳೂರಿನ ದಂಡಿನ ಪ್ರದೇಶದ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೂ ಮತ್ತು ಕೊಡಗಿನ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೂ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವ ಎರಡು ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಒಂದು ತರಬೇತಿ ಶಾಲೆಯನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದುದೇ ಕೊಡಗಿನ ತರಬೇತಿ ಶಾಲೆಯು ರದ್ದಾಗಲು ಕಾರಣ. 1912ರಿಂದ 1923ರವರೆಗೆ ಎಸ್. ಎಸ್. ಎಲ್. ಸಿ. ಪಾಸಾದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಮಂಗಳೂರಿನ ಸೆಕೆಂಡರಿ ಶಾಲೆಯ (ಮಿಡ್ಲ್ ತರಗತಿಗಳು) ಶಿಕ್ಷಕರ ತರಬೇತಿ ಶಾಲೆಗೆ ಕಳಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

1942ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರು ದಂಡಿನಲ್ಲಿದ್ದ ತರಬೇತಿ ಶಾಲೆಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಲಾಯಿತು. 1944ರಲ್ಲಿ ಕೊಡಗು ಸರ್ಕಾರವು ಮಡಿಕೇರಿಯ ಸೆಂಟ್ರಲ್ ಹೈಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಶಿಕ್ಷಕರ ತರಬೇತಿ ತರಗತಿಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿತು. ಈ ತರಗತಿಯು 1950ರವರೆಗೆ ಆ ಶಾಲೆಯಲ್ಲೇ ಇತ್ತು. ಆ ವರ್ಷ ಅದನ್ನು ನೀರರಾಜಪೇಟೆಯ ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಲಾಯಿತು. ಅದನ್ನು ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣ ತರಬೇತಿಯ ತರಗತಿಯಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು. 1955-56ರಲ್ಲಿ, ಕುಶಾಲನಗರದ ಹತ್ತಿರ ವಿರುವ ಕೊಡಿಗೆಗೆ ಇದನ್ನು ವರ್ಗಾಯಿಸಲಾಯಿತು. ಕೊಡಗಿನ ಪದವೀಧರ ಶಿಕ್ಷಕರು ಮಂಗಳೂರಿನ ಸರ್ಕಾರಿ ತರಬೇತಿ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿಯೇ ಅಥವಾ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿಯೇ ತರಬೇತಿ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು.

ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ, ಕರ್ನಾಟಕ ಏಕೀಕರಣದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕರ ತರಬೇತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸ್ವರೂಪದ್ದಾಗಿ ಇತ್ತು. 1955-56ರಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕರ ತರಬೇತಿ ಶಾಲೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನೂ ಅವು ಇದ್ದ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಮುಂದಿನ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ* ತೋರಿಸಲಾಗಿದೆ.

1982-83ರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು 91 ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿದ್ದವು. ಇದರಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ಹೊಂದುತ್ತಿದ್ದ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರ ಸಂಖ್ಯೆ 5,960. ಉಪಾಧ್ಯಾಯಿನಿಯರ ಸಂಖ್ಯೆ 7,583. ಸೇವಾನಿರತ ಶಿಕ್ಷಕ ಶಿಕ್ಷಕಿಯರಿಗೆ ತರಬೇತಿ ಕೊಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಮೈಸೂರು, ಬೆಂಗಳೂರು ಮತ್ತು ಧಾರವಾಡಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಜೆ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ತೆರೆಯಲಾಯಿತು.

*

ಹೊತೆಗೆ ಶಿಕ್ಷಣದ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಉತ್ತಮಪಡಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಅನೇಕ ತರಬೇತಿ ಮತ್ತು ಪುನಶ್ಚೇತನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕರ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳೂ ತರಬೇತಿ ಕಾಲೇಜುಗಳೂ ರಾಜ್ಯ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿ ಇಲಾಖೆಯೂ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುತ್ತಿವೆ. 1982-83ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ, ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು 10,000 ತರಬೇತಿ ಹೊಂದದ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಕ ಶಿಕ್ಷಕಿಯರ ಪೈಕಿ 5,324 ಶಿಕ್ಷಕರು ಈ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು.

ಪೂರ್ವ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳ ಶಿಕ್ಷಕರ ತರಬೇತಿ : ಮೈಸೂರು ವಲಯದಲ್ಲಿ, ಮೈಸೂರಿನ ಮಹಾರಾಣಿ ತರಬೇತಿ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ 1946-47 ರಲ್ಲಿಯೇ ಶಿಶುವಿಹಾರ ಶಿಕ್ಷಕಿಯರನ್ನು ತರಬೇತಿಗೊಳಿಸಲು ಒಂದು ತರಗತಿಯನ್ನು ತೆರೆಯಲಾಯಿತು. ಈ ಶಿಕ್ಷಣದ ಅವಧಿಯು ಒಂದು ವರ್ಷ. ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರತೀವರ್ಷವೂ 30 ಶಿಕ್ಷಕಿಯರನ್ನು ತರಬೇತಿಗೊಳಿಸುವ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಲಾಯಿತು. ಕೆಲ ಕಾಲದ ನಂತರ ಇದನ್ನು ಮುಚ್ಚಲಾಯಿತು. ರಾಜ್ಯದ ಬೇರೆ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಶಿಕ್ಷಕರ ತರಬೇತಿಗೆ ಯಾವ ಸಂಸ್ಥೆಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ರಾಜ್ಯ ಪುನರ್ಘಟನೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮದ್ರಾಸ್ ಮತ್ತು ಹೈದರಾಬಾದ್ ಮತ್ತು ಮುಂಬೈಯ ಕೆಲವು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಶುವಿಹಾರದ ಶಿಕ್ಷಕಿಯರ ತರಬೇತಿಗೆ ಸೌಲಭ್ಯಗಳಿದ್ದವು. 1966-67ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂಬತ್ತು ಪೂರ್ವ-ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಕಿಯರ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿದ್ದವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಆರು ಖಾಸಗಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ; ಮೂರು ಸರ್ಕಾರ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿನ ಶಿಕ್ಷಣದ ಅವಧಿ ಒಂದು

ವಲಯ	ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ			ತರಬೇತಿ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವರ ಸಂಖ್ಯೆ		
	ಸಾಧಾರಣ	ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣ	ಒಟ್ಟು	ಶಿಕ್ಷಕರು	ಶಿಕ್ಷಕಿಯರು	ಒಟ್ಟು
ಮೈಸೂರು ಪ್ರದೇಶ	14	1	15	1,511	286	1,797
ಬೆಳಗಾವಿ ಪ್ರದೇಶ	5	13	18	1,670	295	1,965
ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ಪ್ರದೇಶ	—	3	3	136	—	136
ಮದ್ರಾಸು ಪ್ರದೇಶ	6	4	10	504	479	983
ಕೊಡಗು ಪ್ರದೇಶ	—	1	1	75	—	75
ಒಟ್ಟು	25	22	47	3,896	1,060	4,956

ವರ್ಷ. ಅವನ್ನು ಸೇರಲು ಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಕನಿಷ್ಠ ವಿದ್ಯಾರ್ಹತೆ ಎಸ್.ಎಸ್.ಎಲ್.ಸಿ. 1969 ರಿಂದೀಚೆಗೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರೌಢ ಶಿಕ್ಷಣ ಪರಿಷತ್ ಮಂಡಲಿಯು ಶಿಶುವಿಹಾರದ ಶಿಕ್ಷಕಿಯರ ತರಬೇತಿಯ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪಬ್ಲಿಕ್ ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. 1982-83ರಲ್ಲಿ 30 ಪೂರ್ವ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಕರ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿದ್ದವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಐದು ಉರ್ದು ಮಾಧ್ಯಮದ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು. ಒಂದು ಮರಾಠಿ ಮಾಧ್ಯಮದ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆ. ಉಳಿದವೆಲ್ಲಾ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಮಾಧ್ಯಮದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು 1,370 ಮಹಿಳಾ ಶಿಕ್ಷಕರು ತರಬೇತಿ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು.

ಭಾಷಾ ಭೋಧಕರ ತರಬೇತಿ : 1956-57ರಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿ ವಿದ್ಯಾಂಸರನ್ನೂ, ಕನ್ನಡ ಪಂಡಿತರನ್ನೂ ಮತ್ತು ಉರ್ದು ಮಾಲ್ಟಿಗಳನ್ನೂ ತರಬೇತಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಸ್ಥೆ ಇಡೀ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಆಗಿತ್ತು. ಅದು ಮೈಸೂರಿನ ಸರ್ಕಾರಿ ಶಿಕ್ಷಕರ ತರಬೇತಿ ಕಾಲೇಜು. (ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಶಿಕ್ಷಕರ ಕಾಲೇಜು ಅಲ್ಲ). ಇಲ್ಲಿಯ ತರಬೇತಿಯ ಅವಧಿ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷ. ಅನಂತರ ಮೈಸೂರು, ರಾಯಚೂರು ಮತ್ತು ಬಾಗಲಕೋಟೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿ ಶಿಕ್ಷಕರ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಇಲ್ಲಿಯ ಶಿಕ್ಷಣದ ಅವಧಿ ಒಂದು ವರ್ಷ. 1961-62 ರಲ್ಲಿ, ಚಿತ್ರಕಲೆಯ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ತರಬೇತಿ ಕೊಡಲು ಒಂದು ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಅಲ್ಲಿಯ ತರಬೇತಿಯ ಅವಧಿ ಒಂದು ವರ್ಷ. ತರಬೇತಿಯು ಮುಗಿದ ನಂತರ ಡಿಪ್ಲೋಮಾ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. 1957-58 ರಲ್ಲಿ, ಜಮಖಂಡಿ ಮತ್ತು ಕಾರವಾರಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರಿ ಶಿಕ್ಷಕರ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಉರ್ದು ಮತ್ತು ಮರಾಠಿ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ತರಬೇತಿ ಕೊಡಲು ಒಂದೊಂದು ತರಗತಿಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಧಾರವಾಡದ ಶಿಕ್ಷಕರ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಕಿಯರ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ 1959-60 ರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಎರಡು ಉರ್ದು ತರಗತಿಗಳನ್ನು ತೆರೆಯಲಾಯಿತು. 1963-64 ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ರೀಜನಲ್ ಇನ್‌ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್ ಆಫ್ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ (ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಭೋಧಕರ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಸಂಸ್ಥೆ) ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಇದರ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ ಪ್ರಾಥಮಿಕ (ಮಿಡ್ಲ್ ತರಗತಿಗಳು) ಮತ್ತು ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಭೋಧನೆಯ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಉತ್ತಮಪಡಿಸುವುದೇ ಆಗಿತ್ತು. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಕರ್ನಾಟಕ ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ಉಳಿದ ರಾಜ್ಯಗಳ ಸಹಕಾರದಿಂದ ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಕೌನ್ಸಿಲ್ ಪಾಲಾಗೊಂಡಿದೆ. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಶಾಲಾ ತನಿಖಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಅಲ್ಪಾವಧಿಯ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ.

ಬಿ.ಎಡ್. ಶಿಕ್ಷಣ : 1956-57ರಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಏಳು ಶಿಕ್ಷಕರ ಕಾಲೇಜುಗಳಿದ್ದವು. ಬೆಳಗಾವಿ, ಬೆಂಗಳೂರು ಮತ್ತು

ಕಲ್ಬುರ್ಗಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು, ಮೈಸೂರು ಮತ್ತು ಮಂಗಳೂರುಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡೆರಡು ಕಾಲೇಜುಗಳು ಇದ್ದವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ 616 ಜನರು ತರಬೇತಿ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಪೈಕಿ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸಂಖ್ಯೆ 121. 1956-57 ಮತ್ತು 1968-69ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಶಿಕ್ಷಕರ ಕಾಲೇಜುಗಳನ್ನು ತೆರೆಯಲಾಯಿತು. ಅಂದರೆ ಆಗ ಇದ್ದ ಈ ಕಾಲೇಜುಗಳ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆ ಹದಿನೇಳು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ, ಮೈಸೂರಿನ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಶಿಕ್ಷಕರ ಕಾಲೇಜು (ರೀಜನಲ್ ಕಾಲೇಜ್ ಆಫ್ ಎಜುಕೇಷನ್) ಸೇರಿದೆ. 1982-83ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಇವುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 48ಕ್ಕೆ ಏರಿತು. (ಇವುಗಳಲ್ಲಿ 4,687 ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳಿದ್ದರು). ಈ ಕಾಲೇಜುಗಳ ಪೈಕಿ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಮಾನ್ಯತೆ ಪಡೆದ ಅದರ ಅಂಗಸಂಸ್ಥೆಗಳಾಗಿದ್ದ ಕಾಲೇಜುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 16, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಏಳು, ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ 15, ಮಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ನಾಲ್ಕು ಮತ್ತು ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಆರು. ಇವುಗಳಲ್ಲದೆ, ಕೆಲವು ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾಲೇಜುಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಜೆ ತರಗತಿಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳಿಗೆ ಸೇವಾನಿರತ ಶಿಕ್ಷಕರು ಮಾತ್ರ ಪ್ರವೇಶ ಪಡೆಯಲು ಅರ್ಹರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿನ ಶಿಕ್ಷಣದ ಅವಧಿ ಎರಡು ವರ್ಷ. ಈ ಯೋಜನೆಯ ಜೊತೆಗೆ, ತರಬೇತಿ ಪಡೆಯದ ಪದವೀಧರರಿಗೆ ತರಬೇತಿ ಕೊಡಲು ಮೈಸೂರಿನ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾಲೇಜು ಮತ್ತು ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳು ಶಾಲೆಗಳ ಸಹಕಾರದೊಂದಿಗೆ ಅಂಚೆ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿವೆ. ಧಾರವಾಡ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾನಗರ (ಬೆಂಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆ) ಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ತರಬೇತಿಯ ಕಾಲೇಜುಗಳಿದ್ದು ಇವೆರಡೂ ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಪದವೀಧರ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರುಗಳಿಗೂ ಮತ್ತು ಶಾಲಾ ತನಿಖಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೂ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದವು. ವಿದ್ಯಾನಗರದ ಕಾಲೇಜು ಅಲ್ಲಿಯ ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರಕ್ಕೆ ಸೇರಿಕೊಂಡಿತ್ತು. 1956-57ರಲ್ಲಿ ಈ ಕಾಲೇಜನ್ನು ಮುಚ್ಚಲಾಯಿತು. ಅದೇ ವರ್ಷ ದೊಡ್ಡ ಬಳ್ಳಾಪುರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಶಿಕ್ಷಕರ ಕಾಲೇಜನ್ನು ತೆರೆಯಲಾಯಿತು. ಅದೇ 1959-60ರಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಧಾರವಾಡ ಕಾಲೇಜಿನೊಂದಿಗೆ ಏಕೈಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. ಧಾರವಾಡದ ಈ ಕಾಲೇಜು ಬೆಳಗಾವಿಯ ಶಿಕ್ಷಕರ ಕಾಲೇಜಿನ ಒಂದು ಅಂಗವಾಗಿ 1947ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಗಿ, 1948ರಲ್ಲಿ ಧಾರವಾಡಕ್ಕೆ ಸ್ಥಳಾಂತರಗೊಂಡಿತ್ತು. ಅನಂತರ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಸ್ವತಂತ್ರ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಯಿತು. ಇದು ಭಾಗಶಃ ನಿವಾಸಿ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿತ್ತು. ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಡಿಪ್ಲೋಮಾ ವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿತ್ತು. 1953ರವರೆಗೆ ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶವನ್ನು ತರಬೇತಿ ಹೊಂದಿದ ಪದವೀಧರರ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸಲಾಗಿತ್ತು. 1953ರಿಂದ 1959ರವರೆಗೆ ತರಬೇತಿ ಪಡೆದ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿ ಪಡೆಯದ ಪದವೀಧರ ಶಿಕ್ಷಕರೆಲ್ಲರಿಗೂ ತಕ್ಕ ದಾದ ಒಂದು ಕೋರ್ಸ್‌ನ್ನು ಈ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ತರಬೇತಿ ನಂತರ ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಡಿಪ್ಲೋಮಾವನ್ನು ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇದನ್ನು ಬಿ.ಎಡ್.ಗೆ ಸಮ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಮೈಸೂರಿನ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾಲೇಜು : ವಿವಿಧೋದ್ದೇಶ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ತರಬೇತಿ ಕೊಡುವ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಚಿವಾಲಯವು 1963 ರಲ್ಲಿ ದೇಶದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾಲೇಜುಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿತು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಕಾಲೇಜೂ ಒಂದು. ಸಾಧಾರಣ ಹೈಸ್ಕೂಲಿನ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ತರಬೇತಿ ಕೊಡುವುದೂ ಇದರ ಇನ್ನೊಂದು ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ವಿಜ್ಞಾನ, ವಾಣಿಜ್ಯ, ಕಲೆ, ಕೃಷಿ, ಗೃಹವಿಜ್ಞಾನ, ಚಿತ್ರಕಲೆ, ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮತ್ತು ತಾಂತ್ರಿಕ ವಿಜ್ಞಾನ ಇವುಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸಲು ತಕ್ಕದಾದ ಬೋಧನ ಕ್ರಮವನ್ನು ಬೆಳೆಸುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಈ ಕಾಲೇಜುಗಳು ಹೊಂದಿದ್ದವು. ಮೈಸೂರು ಕಾಲೇಜು, ಕೇರಳ, ಕರ್ನಾಟಕ, ತಮಿಳುನಾಡು ಮತ್ತು ಅಂಧ್ರ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುತ್ತಿದೆ. ಈ ಕಾಲೇಜು ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಮಾನ್ಯತೆ ಪಡೆದು ಅದರ ಅಂಗಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿದೆ. ವಿಜ್ಞಾನ, ವಾಣಿಜ್ಯ, ಕಲೆ, ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ಗೃಹವಿಜ್ಞಾನದ ಪದವೀಧರರಿಗೆ ಒಂದು ವರ್ಷದ ಬಿ.ಎಡ್. ತರಬೇತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಈ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಪದವೀಪೂರ್ವ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಹೈಯರ್ ಸೆಕೆಂಡರಿ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಸಾದವರಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ಬಿ.ಎಸ್.ಸಿ.ಎಡ್., ಬಿ.ಕಾಂ.ಎಡ್., ಬಿ.ಟೆಕ್.ಎಡ್., ಮತ್ತು ಬಿ.ಎ.ಎಡ್., ಡಿಗ್ರಿಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇದೆ. 1969ರಲ್ಲಿ ಐದು ವಿಸ್ತರಣಾ ಸೇವಾ ಕೇಂದ್ರಗಳಿದ್ದವು. ಮತ್ತು ಎರಡು ವಿಸ್ತರಣಾ ಘಟಕಗಳಿದ್ದವು. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಸೆಕೆಂಡರಿ ಶಿಕ್ಷಣದ ವಿಸ್ತರಣಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿದ್ದು ಶಿಕ್ಷಕರ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿದ್ದವು. 1982-83ರಲ್ಲಿ ಎಂಟು ಸೆಕೆಂಡರಿ ಶಿಕ್ಷಣ ವಿಸ್ತರಣಾ ಕೇಂದ್ರಗಳೂ ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ವಿಸ್ತರಣಾ ಕೇಂದ್ರಗಳೂ ಇದ್ದವು. ಇವುಗಳನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಬಿ.ಎಡ್. ಕಾಲೇಜುಗಳಿಗೂ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಕರ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರಗಳಿಗೂ ಸೇರಿಸಲಾಗಿತ್ತು.

ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು 1953ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಸೆಕೆಂಡರಿ ಶಿಕ್ಷಕರ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣದ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಮತ್ತು ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಕೋರ್ಸ್‌ನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿತು. ಇವೆರಡೂ ರಜದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಕೋರ್ಸ್‌ಗಳಾಗಿದ್ದವು. 1962ರಲ್ಲಿ, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ಎಂ.ಎಡ್. ಕೋರ್ಸ್‌ನ್ನು ಮಿಕ್ಕೈಲಿ ಕೋರ್ಸ್‌ಗಳಂತೆ ಸಾಧಾರಣ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ (ರೆಗ್ಯುಲರ್) ಕೋರ್ಸ್‌ ಅಗಿ ಮಾರ್ಪಾಡು ಮಾಡಿತು.

ಇದರಿಂದ ಶಿಕ್ಷಣ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ ಇಲಾಖೆಯ ಅಂಶವನ್ನು ಪಡೆಯಿತು. 1981-82ರಲ್ಲಿ, ಅನುದಿನ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಎಂ.ಎಡ್. ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ನಲವತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ ರಜದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿನ ಎಂ.ಎಡ್. ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಐವತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ ಇದ್ದರು. ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿಗಾಗಿ 23 ಜನರು ತಮ್ಮ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ನೋಂದಾಯಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ 1958ರಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣದ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ತರಗತಿ (ಎಂ.ಎಡ್.)ಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿತು. 1960ರಲ್ಲಿ ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿತು. 1981-82ರಲ್ಲಿ 48 ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳು ಎಂ.ಎಡ್. ತರಗತಿಯಲ್ಲಿದ್ದರು. 1982ರವರೆಗೆ, 18 ಜನರು ಶಿಕ್ಷಣದ ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರು. ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ, 1967ರಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ವಿಭಾಗವು ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಅಗ ಎಂ.ಎಡ್. ಮತ್ತು ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಕೋರ್ಸ್‌ಗಳು ಆರಂಭವಾದವು. 1981-82ರಲ್ಲಿ ಎಂ.ಎಡ್. ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ 39 ಸ್ನಾತಕರಿದ್ದರು. ಶಿಕ್ಷಣದ ಎಂ.ಫಿಲ್. ಕೋರ್ಸ್‌ 1982-83ರಿಂದ ಆರಂಭವಾಗಿದೆ.

ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಿಕ್ಷಣ

1856ರ ರಾಜ್ಯದ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿಯು ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಅಚರಣೆಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ, ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪಂಡಿತರು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಅನೇಕ ಪಾಠಶಾಲೆಗಳು ಅನುದಾನಕ್ಕೆ ಅರ್ಹ ಸಲ್ಲಿಸಿದುವು. ಈ ಪಾಠಶಾಲೆಗಳು ಭತ್ತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮತ್ತು ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಇವುಗಳಿಗೆ ಅನುದಾನವೊಂದೇ ಮುಖ್ಯವಾದ ಅಡಾಯವಾಗಿತ್ತು. ಶಿಕ್ಷಕರಲ್ಲಿ ಬಹುಜನರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾಗಿದ್ದರು. ವೇದಗಳು, ಕಾವ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಠವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. 1875ರಲ್ಲಿ ಹಳೆಯ ಮೈಸೂರು ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅನುದಾನ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಕೇವಲ 12 ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಾಲೆಗಳಿದ್ದವು. ಕ್ರಮೇಣ ಲಾಕಿಕ ವಿಷಯಗಳಾದ ಗಣಿತ ಮತ್ತು ದೇಶ ಭಾಷೆಗಳ ಬೋಧನೆಯನ್ನು ಈ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. 1889-90ರಲ್ಲಿ, ಮೇಲ್ನೋಟಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಾಲೆ ಮತ್ತು ಮೈಸೂರಿನ ಸದ್ವಿದ್ಯಾಪಾಠಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಮುಖ್ಯ ಶಾಲೆಗಳೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿ, ಅವುಗಳನ್ನು ಪ್ರಾಥಮಿಕಗಳ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಲಾಯಿತು. ಕರ್ನಾಟಕ ಭಾಷೋಚ್ಚೇವಿ ನಿ ಸಭೆಯು 1886-87ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಾಲೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿತು. ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಪಡೆಯಲು ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅದರ ಮೂಲಕ ಕನ್ನಡವನ್ನು ಬೆಳೆಸುವುದು ಇದರ ಅಸೆಯಾಗಿತ್ತು. 1894 ಜನವರಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಸಭೆಯು ಮುಚ್ಚಿ ಹೋಯಿತು. ಅಗ ಇದರ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ನಾರ್ಮಲ್ ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಲಾಯಿತು. 1915-16ರಲ್ಲಿ ಮೂರು ಸಂಸ್ಕೃತ

ಮಹಾಪಾಠಶಾಲೆಗಳೂ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಾಲೆಗಳೂ ಇದ್ದವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ 188 ಮತ್ತು 2,078 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿದ್ದರು. 1943-44ರಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತವನ್ನು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಬೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದ 89 ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿದ್ದವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಆರು ಸಂಸ್ಕೃತ ಮಹಾಪಾಠಶಾಲೆಗಳೂ ಮತ್ತು 83 ಪಾಠಶಾಲೆಗಳೂ ಆಗಿದ್ದವು. ಬಹುಸಂಖ್ಯೆಯ ಇಂಥ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಂತದ ಬೋಧನೆಯು ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಮೈಸೂರಿನ ಮಹಾ ರಾಜಾ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮಹಾಪಾಠಶಾಲೆ, ಮೇಲ್ಕೋಟೆಯ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮಹಾಪಾಠಶಾಲೆ, ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಶ್ರೀ ಚಾಮರಾಜೇಂದ್ರ ವೇದ ಮಹಾಪಾಠಶಾಲೆ, ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಶ್ರೀ ಚಾಮರಾಜೇಂದ್ರ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮಹಾಪಾಠಶಾಲೆ, ಸಿದ್ದಗಂಗಿಯ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮಹಾಪಾಠಶಾಲೆ ಮತ್ತು ಪಂಡಿತ ತರಗತಿಗಳಿದ್ದ ಮೈಸೂರಿನ ಶಿಕ್ಷಕ ತರಬೇತಿ ಕಾಲೇಜು ಈ ಆರು ಅಂಥ ಮಹಾಪಾಠಶಾಲೆಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಈ ಮಹಾಪಾಠಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಪಾಠಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ 2,556 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿದ್ದರು. 1953ರಲ್ಲಿ, ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಶ್ರೀ ಚಾಮರಾಜೇಂದ್ರ ವೇದ ಮಹಾಪಾಠಶಾಲೆಯು ಶ್ರೀ ಚಾಮರಾಜೇಂದ್ರ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮಹಾಪಾಠಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಗತವಾಯಿತು. 1955-56ರಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಸಂಸ್ಕೃತ ಮಹಾಪಾಠಶಾಲೆಗಳು ಮಾತ್ರ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 1,205. ಮೈಸೂರಿನ ಶಿಕ್ಷಕ ತರಬೇತಿ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಪಂಡಿತ ತರಗತಿಯೂ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿತ್ತು. ಆ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ, 80 ವೇದ ಪಾಠಶಾಲೆಗಳು ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಾಲೆಗಳು ಇದ್ದವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ 1,943 ಬಾಲಕರೂ, 338 ಬಾಲಕಿಯರೂ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಳೇ ಮೈಸೂರು ವಲಯದಲ್ಲಿ ಆ ವರ್ಷ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ 1.89 ಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಸಂಸ್ಕೃತ ಪಾಠಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯೂ ಮತ್ತು ವೇದ ಪಾಠಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಮುಜರಾಯಿ ಇಲಾಖೆಯೂ ಧನ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಮೈಸೂರು ಮಹಾರಾಣಿ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಒಂದು ಪಂಡಿತ ತರಗತಿ ಇತ್ತು. ಅದು 1914ರ ಜುಲೈನಲ್ಲಿ ರದ್ದಾಯಿತು.

ಸಂಸ್ಕೃತ ವ್ಯಾಸಂಗಕ್ಕಾಗಿ ಬಳ್ಳಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸನ್ಮಾರ್ಗ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನ ಸಮಾಜಧರ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪಾಠಶಾಲೆಯು 1887 ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು. 1892ರಲ್ಲಿ, ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಸಂಸ್ಕೃತ ಪಾಠಶಾಲೆಗಳಿದ್ದವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ನಿಯಮಿತವಾದಂತೆ ಪಾಠಕ್ರಮಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ವ್ಯಾಕರಣ ಮತ್ತು ಅಲಂಕಾರ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಮಾನ್ಯ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಿಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ತರಬೇತಿ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ಬಳ್ಳಾರಿಯಲ್ಲೂ ಮತ್ತು ಒಂದು ಹೊಸಪೇಟೆಯಲ್ಲೂ ಇದ್ದವು. ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ

ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ಸಂಸ್ಕೃತ ಕಾಲೇಜುಗಳಿದ್ದವು. ಇವು ಉಡುಪಿ, ಕಾರ್ಕಳ ಮತ್ತು ಪೆರ್ಡಾಲ (ಇದು ಈಗ ಕೇರಳದಲ್ಲಿದೆ) ಗಳಲ್ಲಿದ್ದವು. ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿನ ಕಾಲೇಜು ಅಷ್ಟಮಠದ ಯತಿಗಳಿಂದ 1904ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಅದರ ಮುಂದೆ, 1913 ರಲ್ಲಿ ಇದರ ಆಡಳಿತವು ಶ್ರೀಮನ್ ಮಾಧ್ವ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರಬೋಧಿನಿ ಸಭಾ ಎಂಬ ಸಂಸ್ಥೆಯ ವಶಕ್ಕೆ ಹೋಯಿತು. ಅದೇ ವರ್ಷವೇ ಕಾಲೇಜು ಮುಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬಂತು. ಅನಂತರ ಮದ್ರಾಸ್ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ಇದನ್ನು ಶಿರೋಮಣಿ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ತರಬೇತು ಮಾಡಲು ಅರ್ಹವಾದ ಸಂಸ್ಥೆ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿತು. ಕಾರ್ಕಳ ಭುವನೇಂದ್ರ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮಹಾವಿದ್ಯಾಲಯವು 1869 ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಜನಪ್ರಿಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಮತ್ತು ಇತರ ವಿಷಯಗಳ ಬೋಧನೆಯು ಇಲ್ಲಿ ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಇದು ಮದ್ರಾಸ್ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರಾಚ್ಯಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಿಗೆ ('ಓರಿಯಂಟಲ್ ಟೈಟಲ್ಸ್') ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ತರಬೇತು ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು. 1946-47ರಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಏಳು ಉನ್ನತ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಾಲೆಗಳಿದ್ದವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 610. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಆರು ಅನುದಾನ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಒಂದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಧನಸಹಾಯವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಾಚ್ಯಶಾಲೆಗಳ ವಿಶೇಷ ತನಿಖಾಧಿ ಕಾರಿಯು ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಅನುದಾನ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳಿದ್ದವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಇಲಾಖೆಯಿಂದ ಧನ ಸಹಾಯ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯ ಹಿತೋಟಿಯಲ್ಲಿದ್ದು ಅದರಿಂದ ಅನುದಾನ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. 1935ರಲ್ಲಿ ಆರು ಸಂಸ್ಕೃತ ಮತ್ತು ವೇದ ಪಾಠಶಾಲೆಗಳಿದ್ದವು. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಖಾಸಗಿ ಶಾಲೆಗಳೇ ಆಗಿದ್ದವು.

ರಾಜ್ಯ ಪುನರ್ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾದ ನಂತರ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪಾಠಶಾಲೆಗಳು ಮೈಸೂರಿನ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಿಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ತರಬೇತಿ ಮಾಡುತ್ತಿವೆ. ಮೊದಲು ಮುಂಬೈ ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿದ್ದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪಾಠಶಾಲೆಗಳು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆ ಮತ್ತು ಪುಣೆಯ ಸಂಸ್ಕೃತ ವಿದ್ಯಾಪೀಠಗಳೆರಡೂ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಿಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ತರಬೇತು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದೇ ಒಂದು ಪಾಠಶಾಲೆಯು ಮುಂಬೈಯ ಭಾರತೀಯ ವಿದ್ಯಾಭವನವು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ತನ್ನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಕಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. 1956-57ರಲ್ಲಿ ಆರು ಸಂಸ್ಕೃತ ಮಹಾಪಾಠಶಾಲೆಗಳೂ 95 ಸಂಸ್ಕೃತ ಪಾಠಶಾಲೆಗಳೂ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ 1,168 ಮತ್ತು 3,275 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿದ್ದರು.

1982-83ರಲ್ಲಿ, ಏಳು ಸಂಸ್ಕೃತ ಮಹಾಪಾಲಶಾಲೆಗಳಿದ್ದವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಸುಮಾರು 700. ಆ ವರ್ಷ ಇದ್ದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪಾಲಶಾಲೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 201 ಮತ್ತು ವೇದ ಪಾಲಶಾಲೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 42. ಅವುಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ 30,000 ಮತ್ತು 450. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಅನುದಾನ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಶಾಲೆಗಳು. ಇವಲ್ಲದೆ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಮಾನ್ಯತೆ ಪಡೆಯದಿದ್ದ ಶಾಲೆಗಳಿದ್ದವು. ಇವುಗಳನ್ನು ಮಠಗಳು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಅನುದಾನ ಪಡೆಯುವ ಶಾಲೆಗಳು ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಅಚರಣೆಗೆ ಬಂದ ಅನುದಾನ ಸಂಹಿತೆಯ ಪ್ರಕಾರ, ನೆಚ್ಚದ ಶೇಕಡಾ ನೂರರಷ್ಟನ್ನು ಅನುದಾನವಾಗಿ ಪಡೆಯುತ್ತಿವೆ.

1976-77ರಲ್ಲಿ, ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಒಂದನೇಯ ತರಗತಿಯಿಂದ ಅರಸಿದ 50 ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಬೋಧನೆಯನ್ನು ಅರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಎರಡನೇಯ ವರ್ಷ ಇನ್ನೂ 130 ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಲಾಯಿತು. ಎಲ್ಲ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೂ ಉಚಿತವಾಗಿ ಪಠ್ಯ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಪೂರೈಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. 1982-83ರಲ್ಲಿ, 401 ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತವನ್ನು ಒಂದು ವಿಷಯವಾಗಿ ಬೋಧಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ 16,000ಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತವನ್ನು ಕಲಿಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಸಂಸ್ಕೃತ ಮಹಾಪಾಲಶಾಲೆಗಳು ಮತ್ತು ಪಾಲಶಾಲೆಗಳಲ್ಲದೆ, ಅನೇಕ ಸ್ವಯಂ ಸಹಾಯಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿವೆ. ಇವುಗಳ ಪೈಕಿ, ಶೃಂಗೇರಿಯ ಸುರಸರಸ್ವತಿ ಸಭೆ ಮತ್ತು ಭಾರತೀಯ ವಿದ್ಯಾಭವನಗಳು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ವಿವಿಧ ದರ್ಜೆಯ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿವೆ. ಶೃಂಗೇರಿಯ ಸುರಸರಸ್ವತಿ ಸಭೆಯವರು ಐದು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದರ್ಜೆಯ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಎರಡು ಸಾರಿ ರಾಜ್ಯದ 80 ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳು ಫೆಬ್ರವರಿ ಮತ್ತು ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ತಿಂಗಳುಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ಈ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ 4,000ದಿಂದ 5,000 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಭಾರತೀಯ ವಿದ್ಯಾಭವನವೂ ವಿವಿಧ ದರ್ಜೆಯ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿವರ್ಷವೂ ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ಹಳೇಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಪರೀಕ್ಷಾ ಮಂಡಲಿಯು 1925ರಲ್ಲಿ ಅರಂಭವಾಯಿತು. ಈ ಮಂಡಲಿಯು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯಿತು. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಇದು ರದ್ದಾಯಿತು. ಸರ್ಕಾರವು 1982ರವರೆಗೆ, 25 ವೇದ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೂ 40 ಸಂಸ್ಕೃತ ಫಂಡಿತರಿಗೂ ಸನ್ಮಾನ ಮಾಡಿದೆ. ಇದು ಇಂದು ಒಂದು ಕ್ರಮ ಬದ್ಧವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವಾಗಿದೆ.

ಹಿಂದಿ ಶಿಕ್ಷಣ

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯೋತ್ತರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅದರಲ್ಲೂ, ತ್ರಿಭಾಷಾ ಸೂತ್ರವು ಅಚರಣೆಗೆ ಬಂದಮೇಲೆ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಮತ್ತು

ಸೆಕೆಂಡರಿ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ, ಹಿಂದಿ ಶಿಕ್ಷಣ ವಿಷಯವು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಜನಪ್ರಿಯವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈಗ ಸರ್ಕಾರ ಮತ್ತು ಖಾಸಗಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಮತ್ತು ಸೆಕೆಂಡರಿ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಹಿಂದಿಯನ್ನು ಕಲಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಅರನೇಯ ಸ್ವಾಂಡರ್ಡಿನಿಂದ ಹತ್ತನೇಯ ಸ್ವಾಂಡರ್ಡ್‌ವರೆಗೆ ಅದನ್ನು ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಕಲಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ, ಪ್ರೌಢಶಾಲೆ ಮತ್ತು ಕಾಲೇಜುಗಳಲ್ಲಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿಯು ಒಂದಾಗಿದೆ. ಪದವಿಪೂರ್ವ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅನಂತರ ಅದನ್ನು ಒಂದು ಐಚ್ಛಿಕ ವಿಷಯವಾಗಿ ಕಲಿಯಲೂ ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕ, ಮೈಸೂರು, ಬೆಂಗಳೂರು ಮತ್ತು ಗುಲ್ಬರ್ಗಾ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಹಿಂದಿ ವಿಭಾಗಗಳಿವೆ. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯದಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಒಬ್ಬ ನಿರ್ದೇಶಕರಾದ ಇದ್ದಾರೆ. ಈ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯವೂ ಹಿಂದಿ ಶಿಕ್ಷಕರ ತರಬೇತಿಗೆ ತಕ್ಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದೆ. ಮೈಸೂರು, ರಾಯಚೂರು ಮತ್ತು ಬಾಗಲಕೋಟೆಗಳಲ್ಲಿ ಈ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯವು ಹಿಂದಿ ಶಿಕ್ಷಕರ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿತು. ಇವು 1981ರವರೆಗೆ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದವು. ಮೈಸೂರು ಸರ್ಕಾರಿ ಶಿಕ್ಷಕರ ತರಬೇತಿ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಹಿಂದಿ ವಿದ್ಯಾನ್ ತರಗತಿಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿವೆ. ಹಿಂದಿಯು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಭಾಷೆಯಾಗಿಲ್ಲದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಲು, ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಸ್ನಾತಕ ಮತ್ತು ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದೆ.

ಹಿಂದಿ ಯೋಜನೆ ಯೋಜನೆ : ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಚಿವಾಲಯವು ಹಿಂದಿ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಭಾಷೆಯಾಗಿರದ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ನೌಕರರಿಗೆ 1952ರಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿಯನ್ನು ಕಲಿಸುವ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಅರಂಭಿಸಿತು. 1956ರಲ್ಲಿ ಈ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಗೃಹ ಸಚಿವಾಲಯಕ್ಕೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಲಾಯಿತು. ವಿವಿಧ ಸಚಿವಾಲಯದವರಿದ್ದ ಒಂದು ಸಮಿತಿಯು ಕಚೇರಿಯ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಹಿಂದಿಯನ್ನು ಕಲಿಸಬಹುದೆಂಬ ಸಲಹೆಯನ್ನು ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಮಾಡಿತು. ಇದು ಸೇವಾನಿರತ ನೌಕರರಿಗೆ ಕೊಡಬಹುದಾದ ಒಂದು ತರಬೇತಿಯಾಗಿತ್ತು. ಬೆಂಗಳೂರು ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಒಬ್ಬ ಸಹಾಯಕ ನಿರ್ದೇಶಕರಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ಮದ್ರಾಸ್‌ನಲ್ಲಿರುವ ದಕ್ಷಿಣ ಪ್ರದೇಶ ಕಚೇರಿಯ ಅಧೀನದಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರುವ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ, ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣವಾದ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಇಂಥವೇ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ನೌಕರರಿಗೆ ಹಿಂದಿ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಪ್ರಬೋಧ, ಪ್ರವೀಣ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಜ್ಞ್ಯ ಎಂಬ ಮೂರು ದರ್ಜೆಯ ಕೋರ್ಸ್‌ಗಳಿವೆ. ಹಿಂದಿ ಶಿಫ್ಟ್‌ಲಿ ಮತ್ತು

ಬೆರಳಚ್ಚು ಕೋರ್ಸುಗಳೂ ಇವೆ. ಪ್ರಾಜ್ಞ ಮತ್ತು ಹಿಂದಿ ಬೆರಳಚ್ಚು ಪರೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಪಾಸು ಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಒಂದು ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಬಡ್ಡಿ (ಇಂಕ್ರಿಮೆಂಟ್) ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಶೀಘ್ರಲಿಪಿ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಸಾದವರಿಗೆ ಎರಡು ಬಡ್ಡಿಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಯ ಪ್ರಕಾರ 1,500 ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ನೌಕರರು ಹಿಂದಿಯನ್ನು ಕಲಿಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯೇ, ಸ್ವಯಂಸೇವಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿ ಪ್ರಸಾರಕ್ಕೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಪೂರ್ವಭಾವಿ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿವೆ. ಇಂದೂ ಕೂಡ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಹಿಂದಿ ಪ್ರಸಾರಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿವೆ. ಈಗ ಇಡೀ ರಾಜ್ಯದ ಮೂಲೆ ಮೂಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ನಾಲ್ಕು ಮುಖ್ಯ ಸ್ವಯಂಸೇವಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿವೆ.

ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತ ಹಿಂದಿ ಪ್ರಚಾರ ಸಭೆಯ ಕರ್ನಾಟಕ ಶಾಖೆಯು 1935ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಆ ವರ್ಷ ಸಭೆಯು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ವಿವಿಧ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಿಗೆ ಸುಮಾರು 1,000 ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳು ಕುಳಿತುಕೊಂಡರು. ಈ ಸಭೆಯ ಕರ್ನಾಟಕ ಶಾಖೆಯು ಮುಖ್ಯ ಕಚೇರಿಯು ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿದೆ. ಸಭೆಯು ಪ್ರಥಮಾ, ಮಧ್ಯಮಾ, ರಾಷ್ಟ್ರಭಾಷಾ, ಪ್ರವೇಶಿಕಾ, ರಾಷ್ಟ್ರಭಾಷಾ ವಿಚಾರದಾ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಭಾಷಾ ಪ್ರವೀಣ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನ ಮೂರು ನಿಮ್ಮ ಮಟ್ಟದ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳು. ಉಳಿದ ಮೂರು ಉನ್ನತ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳು. ಇವಲ್ಲದೆ ಎಂ.ಎ. ಮತ್ತು ಪಿ.ಎಚ್.ಡಿ.ಗೆ ಸಮವಾದ ಪ್ರಗತ್ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯಾಚಾರ್ಯ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಸಭೆ ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಹಿಂದಿ ಬೆರಳಚ್ಚು ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸಭೆಯ ಮಾನ್ಯತೆ ಪಡೆದ 1,180 ಪ್ರಚಾರಕರಿದ್ದಾರೆ. ಪರೀಕ್ಷೆಗಳು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ರಡು ಸಲ ಫೆಬ್ರವರಿ ಮತ್ತು ಆಗಸ್ಟ್ ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತವೆ. 1982ರ ಆಗಸ್ಟ್ ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದ ವಿವಿಧ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಿಗೆ ಕರ್ನಾಟಕದ 80 ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ 5,395 ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳು ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಪ್ರೌಢ ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರಚಾರಕ ತರಬೇತಿ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರು, ಮೈಸೂರು, ಧಾರವಾಡಗಳಲ್ಲಿ 1951ರಿಂದ 1968ರವರೆಗೆ ನಡೆಸಲಾಯಿತು ಮತ್ತು 1971-72 ಮತ್ತು 1972-73ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಹಿಂದಿ ಬಿ.ಎಡ್. ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಸಲಾಯಿತು.

ಕರ್ನಾಟಕ ಹಿಂದಿ ಪ್ರಚಾರ ಸಮಿತಿಯು 1939ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು. ಇದಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿ ರಿಯಾಸತ್ ಹಿಂದಿ ಪ್ರಚಾರ ಸಮಿತಿ ಎಂಬ ಹೆಸರಿತ್ತು. ಸಮಿತಿಯು ಹಿಂದಿ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದು,

ಪರೀಕ್ಷೆಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುವುದು, ಹಿಂದಿ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದು, ಮಾಸಿಕ ಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವುದು, ಮುಂತಾದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಟ್ಟುಕೊಂಡಿದೆ. ಇದು ವಿವಿಧ ಮಟ್ಟದ ಐದು ಪರೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ಇದರ ಅಂತಿಮ ಪರೀಕ್ಷೆಯು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳ ಬಿ.ಎ. ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಸಮವಾಗಿದೆ. ಸಮಿತಿಯು ಉಚಿತವಾಗಿ ನಡೆಸುವ 110 ಹಿಂದಿ ತರಗತಿಗಳಿಗೆ ಆಗುವ ವೆಚ್ಚದ ಶೇಕಡಾ 75ರಷ್ಟು ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಅನುದಾನವಾಗಿ ಪಡೆಯುತ್ತಿದೆ.

ಮೈಸೂರು ಹಿಂದಿ ಪ್ರಚಾರ ಪರಿಷತ್ತು (ಬೆಂಗಳೂರು) 1943ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು. ಇದರ ಉದ್ದೇಶವೂ ಹಿಂದಿ ಪ್ರಸಾರವೇ ಆಗಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಕನ್ನಡೇತರರಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಭಾಷಾ ಪ್ರಸಾರವನ್ನು ಮಾಡುವ ಗುರಿಯನ್ನೂ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದೆ. ಪರಿಷತ್ತು ಪ್ರಥಮಾ, ಮಧ್ಯಮಾ, ಪ್ರವೇಶ, ಉತ್ತಮ 1, ಉತ್ತಮ 2, ರತ್ನ 1, ರತ್ನ 2 ಮತ್ತು ರತ್ನ 3 ಎಂಬ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿವೆ. ಇವು ಪ್ರಾಥಮಿಕ, ಎಸ್.ಎಸ್.ಎಲ್.ಸಿ., ಪಿ.ಯು.ಸಿ. ಮತ್ತು ಬಿ.ಎ. ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಸಮನಾಗಿವೆ. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯಿಂದ ಮಾನ್ಯತೆ ಪಡೆದ 3,337 ಹಿಂದಿ ಪಂಡಿತರಿದ್ದಾರೆ. ಇವರಲ್ಲಿ 700 ಪಂಡಿತರು ರಾಜ್ಯದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಹಿಂದಿ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಿಗೆ ತಯಾರು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಹಿಂದಿ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನಲ್ಲದೆ ಕನ್ನಡೇತರರಿಗೆ ಕನ್ನಡ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನೂ 1977ರಿಂದ ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ಈ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ರಡು ಸಾರಿ ಫೆಬ್ರವರಿ ಮತ್ತು ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ತಿಂಗಳುಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಬೆರಳಚ್ಚು ಮತ್ತು ಶೀಘ್ರಲಿಪಿ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನೂ ಪರಿಷತ್ತು ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. 1981-82ರಲ್ಲಿ ಪರಿಷತ್ತು ನಡೆಸಿದ ವಿವಿಧ ಹಿಂದಿ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಿಗೆ 21,282 ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳೂ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಿಗೆ 2,164 ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳೂ ಕುಳಿತಿದ್ದರು.

ಕರ್ನಾಟಕ ಮಹಿಳಾ ಹಿಂದಿ ಸೇವಾ ಸಮಿತಿಯು (ಬೆಂಗಳೂರು) 1953ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು. ಈ ಸಮಿತಿಯು ಹಿಂದಿ ಸುಬೋಧ, ಪ್ರಥಮಾ, ಮಧ್ಯಮಾ, ಉತ್ತಮ, ಭಾಷಾ ಭೂಷಣ ಮತ್ತು ಭಾಷಾ ಪ್ರವೀಣ ಎಂಬ ಹಿಂದಿ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳನ್ನು ತಯಾರು ಮಾಡುವ 600 ಪ್ರಚಾರಕರು ಇದ್ದಾರೆ. 1982ರಲ್ಲಿ ನಡೆದ ವಿವಿಧ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಿಗೆ 600 ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ 13,676 ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳು ಕುಳಿತಿದ್ದರು.

ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಹಿಂದಿ ಪ್ರೇಮಿ ಸಮಿತಿ, ವಿಜಾಪುರದ ಹಿಂದಿ ಪ್ರಚಾರಕ ಸಂಘ, ಮಹಿಳಾ ಸಮಾಜಗಳು ಮುಂತಾದ ಪುಟ್ಟ ಪುಟ್ಟ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಹಿಂದಿ ಪ್ರಸಾರ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿವೆ. ಬಳ್ಳಾರಿಯ ಸಮಿತಿಯು 1930ರಲ್ಲಿಯೂ ಮತ್ತು ವಿಜಾಪುರದ ಸಂಘವು 1931ರಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದವು.

ವಾಣಿಜ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ

ಮಹಾರಾಜರ ಅಭ್ಯುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲನೆಯ ವಾಣಿಜ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಯು 1897ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಇದು ಅನುದಾನ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಖಾಸಗಿ ಸಂಸ್ಥೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪತ್ರ ವ್ಯವಹಾರ, ಲೆಕ್ಕಪಟ್ಟಿ ಬರೆಯುವುದು ('ಬುಕ್ ಕಿಪಿಂಗ್') ಮತ್ತು ಶೀಘ್ರಲಿಪಿಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. 1901-02ರಲ್ಲಿ ಇವುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ವಾಣಿಜ್ಯ ಭೂಗೋಳ ಮತ್ತು ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್ ವಿಷಯಗಳು ಸೇರಿದವು. 1906ರಲ್ಲಿ ಹಾರ್ಡ್‌ವಿಕ್ ಮಿಷನ್ ವಾಣಿಜ್ಯ ಶಾಲೆಯು ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು. 1913ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ತಲಾ ಒಂದೊಂದು ಸರ್ಕಾರಿ ವಾಣಿಜ್ಯ ಶಾಲೆಗಳು ಆರಂಭವಾದವು. ಈ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್ ಮತ್ತು ನಾಣ್ಯ ಚಲಾವಣೆ ಶಾಸ್ತ್ರ ('ಕರೆನ್ಸಿ'), ಲೆಕ್ಕ ಬರೆಯುವುದು, ಮತ್ತು ಲೆಕ್ಕಶಾಸ್ತ್ರ, ('ಎಕೌಂಟಿಂಗ್') ವಾಣಿಜ್ಯ ಪತ್ರ ವ್ಯವಹಾರ, ಕಚೇರಿಗಳ ವ್ಯವಹಾರ, ಶೀಘ್ರಲಿಪಿ, ಬೆರಳಚ್ಚು ಮಾಡುವುದು, ರಾಜ್ಯ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರ, ಮರಾಠಿ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ಈ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ತರಗತಿಯು ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಮುಂದಿನ ಹೆಜ್ಜೆಯೆಂದರೆ, ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ವಾಣಿಜ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ತೆರೆಯುವುದು. ವಾಣಿಜ್ಯ ಮತ್ತು ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವಿಸ್ತರಣಾ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳೂ ಇದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾದವು. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಹುಸಂಖ್ಯೆಯ ವ್ಯಾಪಾರಸ್ಥರು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ವ್ಯವಹಾರ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಲೆಕ್ಕವನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದುದರಿಂದ 1921-22ರಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ತರಗತಿಗಳೂ ಮತ್ತು ವಿಸ್ತರಣಾ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳೂ ರದ್ದಾದವು. 1921-22ರಲ್ಲಿ ಮೂರು ವಾಣಿಜ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿದ್ದವು. ಅವರ್ಷ ಅವುಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 185. ಅದರ ಅದರ ಹಿಂದಿನ ವರ್ಷ 332 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿದ್ದರು.

ಈ ಶಾಲೆಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಿಸುತ್ತಿರುವ ವಿಷಯಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸರ್ಕಾರಿ ಕಛೇರಿಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಕಿರಿಯ ಗುಮಾಸ್ತರಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ತರಬೇತಿ ವಿಷಯವಾಗಿದ್ದವು. ಬೆಂಗಳೂರಿನ ವಾಣಿಜ್ಯ ಶಾಲೆಯು 1930ರಲ್ಲಿ ವಾಣಿಜ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣದ ಕೇಂದ್ರ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿತವಾಯಿತು. ಚಾಮರಾಜೇಂದ್ರ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ (ಮೈಸೂರು) 1913ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಗಿದ್ದ ವಾಣಿಜ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ತರಗತಿಯು ರದ್ದಾಯಿತು. ವಾಣಿಜ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಅಭ್ಯುದ್ಧಿಗೊಳಿಸುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಖಾಸಗೀ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಬಿಡಲಾಯಿತು. ಇದರ ಫಲವಾಗಿ ಅನೇಕ ಮಾನ್ಯತೆ ಪಡೆದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದವು. ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಸೆಂಟ್ರಲ್ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್. ಕಾಂ. ತರಗತಿಯನ್ನು ತೆರೆಯಿತು.

ಇದರಿಂದ ಸರ್ಕಾರಿ ವಾಣಿಜ್ಯ ಶಾಲೆಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತು. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಆ ಶಾಲೆಯನ್ನು 1941-42ರಲ್ಲಿ ಮುಚ್ಚಬೇಕಾಯಿತು. ಈ ಡಿಪ್ಲೋಮಾ ತರಗತಿಯು ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ ರದ್ದಾಯಿತು. ಅದರ ಬದಲಾಗಿ ಬಿ. ಕಾಂ. ಡಿಗ್ರಿಯು ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂತು. ಹಿಂದೆ ಈ ಕೋರ್ಸ್ ಮಹಾರಾಜಾ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದು, ಅಮೇಲೆ ಅದು ರದ್ದಾಗಿತ್ತು. ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಬಿ. ಕಾಂ. ತರಗತಿಯಿಂದ ಮೈಸೂರು ಮಹಾರಾಜಾ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಬಿ.ಕಾಂ. ತರಗತಿಯು ಪುನರುಜ್ಜೀವನ ಹೊಂದಿದಂತಾಯಿತು. 1941ರಲ್ಲಿ ವಾಣಿಜ್ಯ ಶಾಲೆಗಳ ತನಿಖಾಧಿಕಾರಿಯ ಹುದ್ದೆಯೊಂದನ್ನು ಮಂಜೂರು ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಇದು ಶಿಕ್ಷಣ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯದಲ್ಲೇ ಇತ್ತು. ಈ ಅಧಿಕಾರಿಯು ವಾಣಿಜ್ಯ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳ ಮಂಡಲಿಯ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯೂ ಆಗಿದ್ದರು. 1955-56ರಲ್ಲಿ ವಾಣಿಜ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣವು 41 ಪ್ರೌಢ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ 1,985 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಓದುತ್ತಿದ್ದರು. ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುವ ಎರಡು ವಾಣಿಜ್ಯ ಕಾಲೇಜುಗಳಿದ್ದವು. ಜೊತೆಗೆ ಕೆಲವು ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಕಲಾಕಾಲೇಜುಗಳಲ್ಲಿ ವಾಣಿಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳ ಬೋಧನೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇತ್ತು. ಆ ವರ್ಷ, ಖಾಸಗಿ ವಾಣಿಜ್ಯ ಶಾಲೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು 72ಕ್ಕೆ ಏರಿತು. ಇವುಗಳ ಪೈಕಿ 25 ಅನುದಾನ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳೂ 47 ಅನುದಾನ ಪಡೆಯದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳೂ ಆಗಿದ್ದವು. ಈ 72 ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು 7,087 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ 763 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯರೂ ಇದ್ದರು. ಪ್ರೊಫೀಷಿಯನ್, ಸೀನಿಯರ್ ಮತ್ತು ಜೂನಿಯರ್ ಎಂಬ ಮೂರು ದರ್ಜೆಯ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ರಾಜ್ಯದ ಬೆಳಗಾವಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ, ರಾಜ್ಯ ಪುನರ್ಭವನೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ ಶಾಲೆಗಳಿದ್ದವು. ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಬೆರಳಚ್ಚು ಮತ್ತು ಶೀಘ್ರಲಿಪಿಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಅನೇಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿದ್ದವು. ಜೊತೆಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ವಾಣಿಜ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಕೆಲವು ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳಿದ್ದವು. 1956ಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ, ಕೊಡಗು ಮತ್ತು ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ವಾಣಿಜ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ರಾಜ್ಯದ ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ವಾಣಿಜ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪಠ್ಯ ಕ್ರಮ ಮತ್ತು ಪರೀಕ್ಷೆಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ, ಎಲ್ಲ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದೇ ವಿಧವಾದ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನೂ ಒಂದೇ ವಿಧವಾದ ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನೂ ಜಾರಿಗೆ ತರಬೇಕಾಯಿತು. 1959-60 ರಲ್ಲಿ, ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲ ವಾಣಿಜ್ಯ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದೇ ಪಠ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಅಚರಣೆಗೆ ತರಲಾಯಿತು. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ನಿರ್ದೇಶಕರನ್ನು ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗುವ ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಖಾಸಗೀ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದ ವಾಣಿಜ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಂಡಲಿಯು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಸಾರಿ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿತು.

ತ್ತಿದೆ. 1964-65 ರಲ್ಲಿ, ವಾಣಿಜ್ಯ ಪರಿಷ್ಕರಣೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿದ್ದ ಪರಿಷ್ಕರಣೆ ವಿಭಾಗಕ್ಕೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಲಾಯಿತು. 1956-57 ರಲ್ಲಿ, ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ 96 ವಾಣಿಜ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿದ್ದವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು 11,360 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿದ್ದರು. 1968-69 ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 286 ಕ್ಕೆ—ಅಂದರೆ 12 ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಶೇಕಡ 198 ರಷ್ಟು ಏರಿತು. 1966 ರಿಂದ, ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಬೆರಳಚ್ಚು ಮತ್ತು ಶೀಘ್ರಲಿಪಿಯನ್ನು ಕಲಿಯುತ್ತಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಮೂರು ರೂಪಾಯಿಯಂತೆಯೂ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ಬೆರಳಚ್ಚು ಮತ್ತು ಶೀಘ್ರಲಿಪಿಗಳನ್ನು ಕಲಿಯುತ್ತಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಐದು ರೂಪಾಯಿಯಂತೆಯೂ ವಾರ್ಷಿಕ ಅನುದಾನವನ್ನು ವಾಣಿಜ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಆದರೆ ಈ ಅನುದಾನವು ಕೆಲ ಕಾಲದ ನಂತರ ರದ್ದಾಯಿತು. 1981-82 ರಲ್ಲಿ, ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ 814 ವಾಣಿಜ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿದ್ದವು. (ಇವುಗಳ ಪೈಕಿ, ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿದ್ದ ವಾಣಿಜ್ಯ ಶಾಲೆಯೊಂದು ಸರ್ಕಾರಿ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿತ್ತು. ಇದು 1956-57 ರಲ್ಲಿ ಆಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು). ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ಇಲಾಖೆಯು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗ ಮತ್ತು ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ 200 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಬೆರಳಚ್ಚು ಮತ್ತು ಶೀಘ್ರಲಿಪಿಯಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ಪಡೆಯಲು ದ್ರವ್ಯ ಸಹಾಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ವಾಣಿಜ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಕನ್ನಡ ಬೆರಳಚ್ಚಿನಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ಕೊಡುವುದನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಕನ್ನಡ ಬೆರಳಚ್ಚು ಯಂತ್ರಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಧನವನ್ನು ಕೊಡುವ ಯೋಜನೆಯು 1971-72 ರಿಂದ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಕನ್ನಡ ಶೀಘ್ರಲಿಪಿಯಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ಕೊಡುವ ವಾಣಿಜ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಶೀಘ್ರಲಿಪಿಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತೀರ್ಣನಾದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೂ 250 ರೂ. ನಂತೆ ದ್ರವ್ಯ ಸಹಾಯವು ದೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ವಾಣಿಜ್ಯ ಶಾಲೆಯು ಪಡೆಯುವ ಗರಿಷ್ಠ ಧನ ಸಹಾಯವು ವರ್ಷಕ್ಕೆ 1,000 ರೂ ಆಗಿತ್ತು. ಆ ವರ್ಷ 37 ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಿಯುತ್ತಿದ್ದ 275 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಈ ದ್ರವ್ಯ ಸಹಾಯ ದೊರೆಯಿತು. ಇದಕ್ಕಾದ ಒಟ್ಟು ವೆಚ್ಚ 30,756 ರೂ.

1956-57 ರಲ್ಲಿ, ಇಡೀ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವ ವಿದ್ಯಾಲಯದ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ವಾಣಿಜ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲೇಜುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಕೇವಲ ಆರು ಆಗಿತ್ತು. 1979-80 ರಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಕಾಲೇಜುಗಳು 30 ಇದ್ದವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 27,710. ಇವರಲ್ಲಿ 1,233 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಗಳಿಗೂ ಮತ್ತು 127 ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೂ ಸೇರಿದ್ದರು. ಇವಲ್ಲದೆ, ಭಾರತೀಯ ವಿದ್ಯಾಭವನದ ಬೆಂಗಳೂರು ಶಾಖೆ, ಐ.ಸಿ.ಎ. ಸಂಸ್ಥೆಗಳು, ಡೇಟಾ ಮ್ಯಾಟ್ರಿಕ್ಸ್ ಕಾರ್ಪೊರೇಷನ್, ಧಾವನ್ ಕಾಲೇಜು (ಇವೆಲ್ಲವೂ ಬೆಂಗಳೂರಿನ

ಲ್ಲಿವೆ), ಮುಂಬೈಯ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಇನ್‌ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್, ವಾಣಿಜ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣದ ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯಲು ಅನುಕೂಲಗಳನ್ನೊದಗಿಸಿವೆ.

ಕೃಷಿ ಶಿಕ್ಷಣ

ಮಹಾರಾಜರ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ನೀಡಲು ಹೆಬ್ಬಾಳದಲ್ಲಿ 1913ರಲ್ಲಿ ಹೆಬ್ಬಾಳ ಕೃಷಿ ಶಾಲೆಯು ಆರಂಭವಾಯಿತು. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಇದು ಕೃಷಿ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪ್ರಥಮ ಶಾಲೆ. ಇದರ ಉದ್ದೇಶ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಕೃಷಿಯನ್ನು ಬೇಸಾಯಗಾರರಿಗೆ ತಿಳಿಸುವುದೇ ಆಗಿತ್ತು. ಚಿಕ್ಕನಹಳ್ಳಿಯ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣರಾಜೇಂದ್ರ ವ್ಯವಸಾಯ ಧರ್ಮಪಾಠ ಶಾಲೆಯು 1916ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು. 1930ರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆರಡು ಶಾಲೆಗಳು ಆರಂಭವಾದವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅನೇಕಲ್ಲಿನ ಹತ್ತಿರದ ರಾಮಕೃಷ್ಣಾಪುರದಲ್ಲಿಯೂ ಮತ್ತೊಂದು ಹಾಸನದಲ್ಲಿಯೂ ಇತ್ತು. ಇವೆರಡರಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣದ ಅವಧಿಯು ಒಂದು ವರ್ಷ ಆಗಿತ್ತು. ಹೆಬ್ಬಾಳದ ಕೃಷಿ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣದ ಅವಧಿ ಮೂರು ವರ್ಷ. ಈ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಮುಗಿದ ನಂತರ ಡಿಪ್ಲೋಮೆ ಸಿಗುತ್ತಿತ್ತು. 1956ರಲ್ಲಿ, ಒಂದು ವರ್ಷದ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದ (ಇದರಲ್ಲಿ ಹೆಬ್ಬಾಳ ಶಾಲೆಯು ಸೇರಲಿಲ್ಲ.) ಐದು ಕೃಷಿ ಶಾಲೆಗಳಿದ್ದವು. 1956-57ರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆರಡು ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ತೆರೆಯಲಾಯಿತು. ಅಂದರೆ, ಆಗ ಇದ್ದ ಒಂದು ವರ್ಷ ಅವಧಿಯ ಶಾಲೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಏಳು. ಆ ವರ್ಷ ಇವುಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಒಟ್ಟು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 497. 1946ರಲ್ಲಿ ಹೆಬ್ಬಾಳದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಕಾಲೇಜು ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಇದು ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಮಾನ್ಯತೆ ಪಡೆದ ಅಂಗಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿತ್ತು. ಇದರಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣದ ಅವಧಿ ಮೂರು ವರ್ಷ. ಶಿಕ್ಷಣ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಬಿ.ಎಸ್ಸಿ.-(ಎಜಿ) ಡಿಗ್ರಿಯು ಸಿಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಬೆಳಗಾವಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ, 1879ರಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಾವಿ ನಗರದ ಸರ್ದಾರ ಹೈಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೃಷಿ ತರಗತಿಯನ್ನು ತೆರೆಯಲಾಯಿತು. ಇದರ ಉದ್ದೇಶ, ಬೇಸಾಯ ಕಸಬಿನಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುವುದು. ಅದೇ ವರ್ಷ ಪುಣೆಯಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಕಾಲೇಜು ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಮುಂಬೈ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಕೃಷಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುವುದೇ ಈ ಕಾಲೇಜಿನ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಬೆಳಗಾವಿ ಶಾಲೆಗೆ ಸೇರಿದ್ದ ವ್ಯವಸಾಯದ ಜಮೀನನ್ನು 1890-91ರಲ್ಲಿ ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆ ಮಂಡಲಿಗೆ ವಹಿಸಲಾಯಿತು. ಕೆಲ ಕಾಲಾನಂತರ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. 1938-39ರಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಮೂರು ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳಿದ್ದವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಜಾಪುರ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯು ಒಂದು. 1939-40ರಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಶಾಸ್ತ್ರ

ಬೋಧನೆಯನ್ನು ಕೆಲವು ಅಯ್ದ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಅರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ದೇವಿಹೋಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಈ ಶಾಲೆಗಳ ಬೋಧಕರಿಗೆ ತರಬೇತಿ ದೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ 1947ರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೃಷಿ ಕಾಲೇಜನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು.

ಕರ್ನಾಟಕ ಏಕೀಕರಣದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಎಂಟು ಕೃಷಿ ಶಾಲೆಗಳಿದ್ದವು. ಇಲ್ಲಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 497. 1958-59ರಲ್ಲಿ, ಹೆಚ್ಚಾದ ಕೃಷಿ ಶಾಲೆಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಲಾಯಿತು. ಉಳಿದ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಪುನರ್ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. ಇದರ ಫಲವಾಗಿ ಕೆಲವು ಶಾಲೆಗಳು ಇನ್ನೂಳಿದ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಗತವಾದವು. 1979-80ರಲ್ಲಿ 13 ಕೃಷಿ ಪಾಠಶಾಲೆಗಳಿದ್ದವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 495.

ಕೃಷಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ

1964-65ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ವಿಜ್ಞಾನ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವನ್ನು ಅರಂಭಿಸುವಾಗ, ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಕೃಷಿ ಕಾಲೇಜುಗಳಿದ್ದವು. ಒಂದು ಕಾಲೇಜು ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿಯೂ ಮತ್ತೊಂದು ಕಾಲೇಜು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿಯೂ ಇತ್ತು. ಇವಲ್ಲದೆ ಪಶುವೈದ್ಯ ಕಾಲೇಜು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ 1958-59ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು. ಕೃಷಿ ವಿಜ್ಞಾನದ ವಿವಿಧ ಶಾಖೆಗಳು ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಬೋಧನೆಗೆ ಅನುಕೂಲ ಮಾಡಿಕೊಡುವುದು, ಅವುಗಳ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಉತ್ತಮಪಡಿಸುವುದು, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕೃಷಿಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಅನುಕೂಲ ಮಾಡಿಕೊಡುವುದು, ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಜನರಿಗೆ ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ಸೋದರ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ತಿಳುವಳಿಕೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಡುವುದು, ಈ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಗುರಿಗಳಾಗಿವೆ. ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ವಿವಿಧ ಕಾರ್ಯಾಂಗಗಳು ಈ ರೀತಿ ಇವೆ: ಕುಲಪತಿ, ಯುವ ಕುಲಪತಿ ('ಪ್ರೊಚಾನ್ಸಲರ್'), ಉಪ ಕುಲಪತಿ ನಿರೋಜಿತ ಮಂಡಲಿ (ರೀಜಂಟರ ಮಂಡಲಿ), ವಿದ್ಯಾ ಮಂಡಲಿ ('ಅಕಾಡಮಿಕ್ ಕೌನ್ಸಿಲ್'), ಅಧ್ಯಯನ ವಿಷಯಗಳ ಮಂಡಲಿ ('ಬೋರ್ಡ್ ಆಫ್ ಸ್ಟಡೀಸ್'), ಡೀನರು, ಸಂಶೋಧನೆ, ಮೂಲ ವಿಜ್ಞಾನ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಮತ್ತು ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ವಿಸ್ತರಣಾ ಕಾರ್ಯದ ನಿರ್ದೇಶಕರು, ಪಶುವೈದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ, ಕೃಷಿವಿಜ್ಞಾನ, ಮತ್ಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ, ಗೃಹವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಶಿಕ್ಷಣ ವಿಭಾಗಗಳ ನಿರ್ದೇಶಕರುಗಳು.

ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ಕೃಷಿ ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಪಶುವೈದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಪದವಿ ತರಗತಿ

ಗಳಿದ್ದವು. ಈಗ ಮತ್ಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ, ತೋಟಗಾರಿಕೆ, ಗ್ರಾಮೀಣ ಗೃಹವಿಜ್ಞಾನ, ವ್ಯವಸಾಯೋತ್ಪನ್ನ ವಿಕ್ರಯ, ಸಹಕಾರ ಶಾಸ್ತ್ರ, ಮತ್ತು ಕ್ಷೀರಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪದವಿ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ಅರಂಭಿಸಲಾಗಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಕೃಷಿ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್‌ನಲ್ಲಿ ಡಿಪ್ಲೋಮಾ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ತೆರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಇಷ್ಟಲ್ಲದೆ ಸಸ್ಯವಿಜ್ಞಾನ, ಪಶುವೈದ್ಯವಿಜ್ಞಾನ, ಮತ್ಸ್ಯವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಜ್ಞಾನಗಳ ವಿವಿಧ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಕೋರ್ಸುಗಳನ್ನು ತೆರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಇವುಗಳ ಡಾಕ್ಟರೇಟ್ ಡಿಗ್ರಿಗಳಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದೆ. ಬೆಳೆ ಮತ್ತು ಕುಕ್ಕುಟ ವಿಜ್ಞಾನಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಡಿಪ್ಲೋಮಾ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ಅರಂಭಿಸಲಾಗಿದೆ. ಬೋಧನ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಿ ಅವನ್ನು ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತರುವುದಕ್ಕೂ ಮತ್ತು ಸಾಧಾರಣ ಜನರಿಗೆ ವಿಶೇಷ ರೀತಿಯ ತಾಂತ್ರಿಕ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ನೀಡುವುದಕ್ಕೂ ಕೃಷಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ಅನೇಕ ರೀತಿಯ ತರಬೇತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಟ್ರುಕೊಂಡಿದೆ. 1968ರಲ್ಲಿ ಜನರು ಸ್ವಾವಲಂಬಿಗಳಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕವಾದ ಬ್ರಿಡ್ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿತು. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಒಟ್ಟು ಅವಧಿ 20 ವಾರಗಳು. ಗೃಹೀಯರಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಿರುವ ಮೂರರಿಂದ ಐದು ದಿನಗಳ ಬ್ರಿಡ್-ಬಿಸ್ತಾ ತಯಾರಿಕೆಯ ತರಬೇತಿಯು ತುಂಬ ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿದೆ. ಕೃಷಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ಬೇಸಾಯಗಾರರಿಗೆ ಅವರ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಮತ್ತು ಯುವಕರಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಬೇಸಾಯ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತಿದೆ.

ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ಇಂದು ಸ್ನಾತಕ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ತರಗತಿಗಳನ್ನೂ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಮೂರು ಟರ್ಮ್ ಇರುವ (ಅಂದರೆ ಟ್ರಿಮೆಸ್ಟರ್) ತರಗತಿಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಿದೆ. ಇದು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ. ಇದು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಗಳಿಸಿರುವ ಜ್ಞಾನದ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನೆಯನ್ನು ಬೋಧಕರೇ ಮಾಡಬಲ್ಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಬೋಧಕರೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ ತಮ್ಮತಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ಕೊರತೆಗಳನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಒಳ್ಳೆಯ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ತನ್ನ ವಾರ್ಷಿಕ ಅಯವ್ಯಯದ ಶೇಕಡ 40ರಷ್ಟನ್ನು ಸಂಶೋಧನೆಗಾಗಿ ವಿನಿಯೋಗಿಸುತ್ತಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಹರಡಿರುವ 40 ಸಂಶೋಧನಾ ಕೇಂದ್ರಗಳು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಸಂಶೋಧನೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯೊಳಗೆ ಬರುತ್ತವೆ. ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತಿರುವ ಭಾರತೀಯ ಕೃಷಿ ಸಂಶೋಧನಾ ಮಂಡಲಿಯವರು (ಇಂಡಿಯನ್ ಕೌನ್ಸಿಲ್ ಆಫ್ ಅಗ್ರಿಕಲ್ಚರಲ್ ರಿಸರ್ಚ್) ನಡೆಸುವ ಸಂಶೋಧನೆಗಳು, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತಿರುವ ಸಂಶೋಧನಾ ಯೋಜನೆಗಳು, ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಾದ ಫೋರ್ಡ್

ಫೌಂಡೇಷನ್ ಮತ್ತು ಸಂಯುಕ್ತ ರಾಷ್ಟ್ರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಂಸ್ಥೆ ('ಯುನೈಟೆಡ್ ನೇಶನಲ್ ಡೆವಲಪ್‌ಮೆಂಟ್ ಫ್ರೋಗ್ರಾಂ') ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಸಂಶೋಧನೆಗಳು, ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಸಂಶೋಧನೆಗಳು— ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಮನ್ವಯಗೊಳಿಸುವಂಥ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ. ಇವುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ವ್ಯವಸಾಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿವಿಧ ಹವಾನಾನವಿರುವ ರಾಜ್ಯದ ಹತ್ತು ಭಾಗಗಳ ಬಗೆಗೆ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಸಂಶೋಧನೆಗಳಲ್ಲಿರಬಹುದಾದ ಕೊರತೆಗಳನ್ನು ತುಂಬುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ತನ್ನ ಸಂಶೋಧನೆಯನ್ನಾಗಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ಇದು ಜಾಗತಿಕ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುವ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕೃಷಿ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಒಂದು ಯೋಜನೆಯಾಗಿದೆ.

ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ವಿಸ್ತರಣ ಕಾರ್ಯವು ಎಂಟು ಅಂಗಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ವಿಸ್ತರಣಾ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಘಟಕಗಳು, ಕಸುಬಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಘಟಕಗಳು, ಪತ್ರ ವ್ಯವಹಾರದ ಮೂಲಕ ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಏರ್ಪಡಿಸುವ ಸಂದರ್ಶನಗಳ ಮೂಲಕ ನೀಡುವ ಕೃಷಿ ಸಲಹಾ ಕಾರ್ಯ, ಬೇಸಾಯಗಾರರ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆ, ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆ, ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರಗಳಿಂದ ಗ್ರಾಮಗಳ ದತ್ತಿ ಸ್ವೀಕಾರ ಕಾರ್ಯ, 'ಪ್ರಯೋಗಾಲಯದಿಂದ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ' ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ('ಲ್ಯಾಬ್ ಟು ಲ್ಯಾಂಡ್') ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪ್ರಾತ್ಯಕ್ಷಿಕೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ, ಇವೇ ಆ ಎಂಟು ಅಂಗಗಳು. 1980-81ರಲ್ಲಿ ಅರು ಕಾಲೇಜುಗಳು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಅಂಗ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಅವು ಯಾವುವೆಂದರೆ, ಹೆಬ್ಬಾಳಿನ ಕೃಷಿ ಕಾಲೇಜು, ಧಾರವಾಡದ ಕೃಷಿ ಕಾಲೇಜು, ಹೆಬ್ಬಾಳಿನ ಪಶುವೈದ್ಯ ಕಾಲೇಜು, ಮಂಗಳೂರಿನ ಮತ್ಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದ ಕಾಲೇಜು, ಧಾರವಾಡದ ಗೃಹವಿಜ್ಞಾನ ಕಾಲೇಜು ಮತ್ತು ರಾಯಚೂರಿನ ಕೃಷಿ ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಂಸ್ಥೆ ಮೂಲವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಮಾನವೀಯ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು, ಕೃಷಿ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹದಿಮೂರು, ಪಶುವೈದ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಒಂಬತ್ತು, ಮತ್ಸ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಮತ್ತು ಗೃಹ ವಿಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಎರಡು ವಿಭಾಗಗಳು 1980-81ರಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದವು. ವಿವಿಧ ಶಾಖೆಗಳಿಗೆ 1,211 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಆ ವರ್ಷ ಸೇರಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಇವುಗಳ ಪೈಕಿ 422 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲೂ 749 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸ್ನಾತಕ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲೂ ಉಳಿದವರು ಕೃಷಿ ತಾಂತ್ರಿಕ ಡಿಪ್ಲೋಮಾ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲೂ ಇದ್ದರು.

ಶಾರೀರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ

ಶಾರೀರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ಅರಿತಿದ್ದ ಅಂದಿನ ಅಧಿಕಾರಸ್ಥರು ಹಳೆಯ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಈ ಶಿಕ್ಷಣ

ವನ್ನು 1937ರ ಹೈಸ್ಕೂಲ್ ಶಿಕ್ಷಣದ ಸುಧಾರಿತ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಕಡ್ಡಾಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಇದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು, ಬಹು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಕೆಟ್, ಫುಟ್‌ಬಾಲ್ ಮತ್ತು ವಾಲಿಬಾಲ್ ಮುಂತಾದ ಕ್ರೀಡೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಬೆಂಗಳೂರಿನ ವೈ.ಎಂ.ಸಿ.ಎ. ಶಾರೀರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರಕ್ಕೆ 1939-40ರಂದ ಹೈಸ್ಕೂಲ್ ಶಿಕ್ಷಕರನ್ನು ತರಬೇತಿಗಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯು ಕಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಇದರಿಂದ ತರಬೇತಿ ಹೊಂದಿದ ಶಿಕ್ಷಕರು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಶಾರೀರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಡ್ರಿಲ್, ಕ್ರೀಡೆಗಳು, ಓಟ ಮುಂತಾದ ಅಟಿಗಳು, ಯೋಗಾಸನ, ಕುಸ್ತಿ, ವ್ಯಾಯಾಮ ಮುಂತಾದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಅನೇಕ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. 1943-44ರಲ್ಲಿ, ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಅನುದಾನ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಐದು ಶಾರೀರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿದ್ದವು. ಬೆಂಗಳೂರಿನ ನ್ಯಾಷನಲ್ ಇನ್‌ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್ ಆಫ್ ಫಿಸಿಕಲ್ ಎಜುಕೇಷನ್, ವ್ಯಾಯಾಮಶಾಲೆ, ವೈ.ಎಂ.ಸಿ.ಎ. (ಇನ್ನೆಲ್ಲ ಬೆಂಗಳೂರಿನವು) ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಯೋಗ ಮತ್ತು ಶಾರೀರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ಮೈಸೂರಿನ ನಾಯಡು ಶಾರೀರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆ—ಇವೇ ಆ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೇಂದ್ರಗಳು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ 1955-56ರ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ 612 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿದ್ದರು.

1913-14ಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಬೆಳಗಾವಿ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿನ ಎಲ್ಲ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೂ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾದ ಶಾರೀರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡುವ ಪದ್ಧತಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. 1913-14ರಲ್ಲಿ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಶಾರೀರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಉತ್ತಮಪಡಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಒಬ್ಬ ಶಿಕ್ಷಣ ತನಿಖಾಧಿಕಾರಿಯನ್ನು ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಮುಂಬೈನ ಪೆಟಿಟ್ ಜಿನ್ಯೂಷಿಯಂನಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ಪಡೆದವರನ್ನು ಕೆಲವು ಶಾಲೆಗಳ ವ್ಯಾಯಾಮ ಶಿಕ್ಷಕರನ್ನಾಗಿ ನೇಮಿಸಲಾಯಿತು. 1937ರಲ್ಲಿ ಮುಂಬೈಯ ಕಾಂದಿವಲಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ವ್ಯಾಯಾಮ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೇಂದ್ರಕ್ಕೆ ಪದವೀಧರ ಶಿಕ್ಷಕರನ್ನು ಶಾರೀರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ತರಬೇತಿಗೆ ಕಳಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಡಿಪ್ಲೋಮಾವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಡಿಪ್ಲೋಮಾ ತರಗತಿಯಲ್ಲದೆ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಸೆಕೆಂಡರಿ ಶಾಲೆಯ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಮೂರು ತಿಂಗಳ ಅಲ್ಪಾವಧಿ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಸೆಕೆಂಡರಿ ಶಾಲೆಯ ಮುಖ್ಯೋಪಾಧ್ಯಾಯರಿಗೆ ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಅಲ್ಪಾವಧಿ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಪ್ರೌಢ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ವ್ಯಾಯಾಮ ಶಿಕ್ಷಣ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲದೆ ಜಿಲ್ಲಾ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವ್ಯಾಯಾಮ ಶಿಕ್ಷಣ ಶಾಲೆಗಳು ಆರಂಭವಾದವು. ಇವು ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಅನುದಾನ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಶಾರೀರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಾದ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಲು ಮತ್ತು ವ್ಯಾಯಾಮಶಾಲೆಗಳು, ಕ್ರೀಡಾ ಮಂಡಲಿ

ಗಳು ಮುಂತಾದವುಗಳ ಉಸ್ತುವಾರಿ ಮಾಡಲು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಿಭಾಗಕ್ಕೂ ಇಬ್ಬಿಬ್ಬರು ಶಾರೀರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಹಾಯಾಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ನೇಮಿಸಲಾಯಿತು. 1946-47ರಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಾವಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮಾನ್ಯತೆ ಪಡೆದ 25 ವ್ಯಾಯಾಮ ಶಾಲೆಗಳಿದ್ದವು. ಶಾರೀರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಡಿಪ್ಲೋಮಾವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಸೆಕಂಡರಿ ಶಾಲೆಗಳ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ, ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಬಡ್ಡಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಹತ್ತು ರೂ. ವಿಶೇಷ ವೇತನವನ್ನೂ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇದು ಶಾರೀರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಭಾರವನ್ನು ಹೊತ್ತು ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಸರ್ಕಾರ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದ ಉತ್ತೇಜನವಾಗಿತ್ತು.

ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ, ಶಾರೀರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವು ಪಶ್ಚಿಮ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಒಂದು ಮುಖ್ಯವಾದ ಅಂಶವಾಗಿತ್ತು. ಶಾರೀರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಹೈಯರ್ ಗ್ರೇಡ್ ಸರ್ಟಿಫಿಕೇಟ್‌ನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ 1943-44 ರಿಂದ ಹತ್ತು ರೂ. ವಿಶೇಷ ವೇತನವೂ ಮತ್ತು ಲೋಯರ್ ಗ್ರೇಡ್ ಸರ್ಟಿಫಿಕೇಟ್ ಪಡೆದವರಿಗೆ ಐದು ರೂ. ವಿಶೇಷ ವೇತನವೂ ದೊರಕುತ್ತಿತ್ತು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಚಳುವಳಿಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ಅಂದರೆ 1930ರಲ್ಲಿ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಯಾಮ ಶಾಲೆಗಳು ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆದವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ, 1933ರಲ್ಲಿ ಅರಂಭವಾದ ಮಲ್ಲಪ್ಪನ ಶಾಲೆಯು ಹೆಸರನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಈ ವ್ಯಾಯಾಮ ಶಾಲೆಯು 1939ರಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾ ವ್ಯಾಯಾಮ ಪರಿಷತ್ತನ್ನು ನಡೆಸಿತು. ಕೊಡಗಿನಲ್ಲಿ ಮಿಡ್ಲ್ ಮತ್ತು ಹೈಸ್ಕೂಲುಗಳೆರಡಲ್ಲೂ ಶಾರೀರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವು ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿತ್ತು. ಕ್ರೀಡಾ ಚಟುವಟಿಕೆಗೆ ವಿಶೇಷ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವಿತ್ತು. 1929ರಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಶಾರೀರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವು ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಹೈಸ್ಕೂಲು ಮತ್ತು ಪ್ರಥಮದರ್ಜೆಯ ಮಿಡ್ಲ್ ಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಶಾರೀರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಉಪಾಧ್ಯಾಯನಿರುತ್ತಿದ್ದ. ಈತನು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವ್ಯಾಯಾಮವನ್ನೂ ಹೇಳಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದನು. 1921ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಎಲ್ಲ ಸರ್ಕಾರಿ ಮಿಡ್ಲ್ ಸ್ಕೂಲುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಶಾರೀರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರಿದ್ದರು. 1931ರಲ್ಲಿ ಹೈಸ್ಕೂಲುಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಹಿಕ್ ಡ್ರಿಲ್ ಆಚರಣೆಗೆ ಬಂದಿತು.

ರಾಜ್ಯ ಪುನರ್ಭಟನೆಯಾದ ಮೇಲೆ, ಸುಧಾರಿತ ಪಠ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಶಾರೀರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಒಂದು ಮುಖ್ಯಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕೊಡಲಾಯಿತು. ಶಾರೀರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಮತ್ತು ಸೆಕಂಡರಿ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಲಾ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಶಾಲೆಯ ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳೂ ಕಲಿಯಲೇಬೇಕಾದ ಪಠ್ಯ ವಿಷಯವಾಯಿತು. ವೇಳಾ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಶಾರೀರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪೀಠಿಯಡ್ಡುಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಲಾಯಿತು. ಇದರಿಂದ ಶಾರೀರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವು ಎಲ್ಲ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ ಸಕ್ರಮವಾಗಿ ಕಲಿಯಬೇಕಾದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲೊಂದಾಯಿತು. ಅದು ಶಿಕ್ಷಕರ

ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪಠ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿಯೇ ಸೇರಿತು. ರಾಜ್ಯಮಟ್ಟ, ವಿಭಾಗಮಟ್ಟ ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾಮಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಶಾರೀರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣಾಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ನೇಮಿಸಲಾಯಿತು. ಇದರಿಂದ ಶಾರೀರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಯೋಜನೆಗೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಬಲ ಬಂದಂತಾಯಿತು. 1956-57ರಲ್ಲಿ, ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ವ್ಯಾಯಾಮ ಶಿಕ್ಷಕರ ಸಂಖ್ಯೆ ಸುಮಾರು 700. 1981-82ರಲ್ಲಿ ಇದು 2,500ಕ್ಕೆ ಏರಿತು.

ಸರ್ಕಾರಿ ಶಾರೀರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾಲೇಜು ಅರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು, ಹಳೆಯ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಶಾರೀರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ (ಯಾವುದಾದರೊಂದು) ಸರ್ಟಿಫಿಕೇಟನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದವರು ಅಥವಾ ಸೇವಾದಳದಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ಹೊಂದಿದವರು ಪ್ರೌಢ ಶಾಲೆಗಳ ಶಾರೀರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಂದು ವರ್ಷದ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಡಿಪ್ಲೋಮಾ ಕೋರ್ಸ್‌ನ್ನು 1959-60ರಲ್ಲಿ ಅರಂಭವಾದ ಸರ್ಕಾರಿ ಶಾರೀರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. 1972-73ರಲ್ಲಿ ಈ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ತರಗತಿ ಅರಂಭವಾಯಿತು. ಆಗ 1967ರಿಂದ ಇದ್ದ ಸರ್ಟಿಫಿಕೇಟ್ ಕೋರ್ಸ್‌ನ್ನು ರದ್ದು ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಈ ಕಾಲೇಜನ್ನು 1976ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ವಹಿಸಲಾಯಿತು. ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ಬಿ.ಪಿ.ಎಡ್. ಮತ್ತು ಎಂ.ಪಿ.ಎಡ್. ಕೋರ್ಸ್‌ಗಳನ್ನು 1972-73ರಲ್ಲಿ ಅರಂಭಿಸಿತು. ಶಾರೀರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ತರಬೇತಿಯ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನೊದಗಿಸುವುದು ಇದರ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ಶಾರೀರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಕಾಲೇಜುಗಳಿವೆ. ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿರುವ ಬೆನ್ಸನ್‌ಸ್ಮಿತ್ ಶಾರೀರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಕಾಲೇಜು ಮತ್ತು ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿರುವ ಮಲ್ಲಪ್ಪನ ವ್ಯಾಯಾಮ ಶಾಲೆ ಮತ್ತು ಅರೋಗ್ಯ ಸಂಸ್ಥೆ - ಇವೇ ಆ ಎರಡು ಕಾಲೇಜುಗಳು. 1974-75ರಿಂದ (ಕರ್ನಾಟಕ) ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ಬಿ.ಪಿ.ಎಡ್. (ಶಾರೀರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಬ್ಯಾಚುಲರ್ ಡಿಗ್ರಿ) ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. 1981-82ರಲ್ಲಿ, ಶಾರೀರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಸರ್ಟಿಫಿಕೇಟ್ ಕೋರ್ಸ್ ಇರುವ 27 ಶಾರೀರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಶಾಲೆಗಳು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಎಸ್.ಎಸ್.ಎಲ್.ಸಿ. ಪಾಸಾದವರಿಗೆ ಒಂದು ವರ್ಷದ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಶಾರೀರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ, ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ತಾಲೂಕು, ಜಿಲ್ಲಾ, ವಿಭಾಗ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಮಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರೀಡೆ, ವ್ಯಾಯಾಮ ಮುಂತಾದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಪರ್ಧೆಗಳನ್ನೂ, ಮೇಲಾಟಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸುತ್ತಿದೆ.

ಸ್ತ್ರೀ ಶಿಕ್ಷಣ

ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವು ಮನೆಗೆಲಸ ಮತ್ತು ಕಸುಬುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ತರಬೇತಿಗಷ್ಟಕ್ಕೇ ಸೀಮಿತವಾಗಿತ್ತು. ರಾಜರ ಅಲ್ಪಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಶಿಕ್ಷಣವು ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಅರಂಭವಾಯಿತು. ಲಂಡನ್ ಮಿಷನ್‌ನವರು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ 1840 ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಕನ್ನಡ ಶಾಲೆಯು ಅರಂಭವಾದ ಮೇಲೆ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಶಿಕ್ಷಣ ಮೊದಲಾಯಿತು. ಅನಂತರ, ಹಿಂದೂ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಶಾಲೆಯು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಅರಂಭವಾಯಿತು. 1867 ರಲ್ಲಿ, ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಮೂರು ಸರ್ಕಾರಿ ಶಾಲೆಗಳೂ ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಅನುದಾನ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಶಾಲೆಗಳೂ ಇದ್ದವು. 1879-80ಕ್ಕೆ ಇವುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 12 ಅಯಿತು. ರಾಜಮನೆತನದ ವಶಕ್ಕೆ ರಾಜ್ಯದ ಆಡಳಿತ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ, ಸ್ತ್ರೀ ಶಿಕ್ಷಣವು ಸ್ವಲ್ಪ ಉತ್ತಮಗೊಂಡಿತು. 1881ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಣಿ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಶಾಲೆಯು ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು. ಇದು 1891ರಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರಿ ಶಾಲೆಯಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿತವಾಯಿತು. 1918ರಲ್ಲಿ, ಸುಮಾರು 24,000 ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದು ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾದ ಮಯಸ್ಸಿನ ಒಟ್ಟು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಶೇಕಡ 4.8 ಆಗಿತ್ತು. ಮಿಡ್ಲ್ ಮತ್ತು ಹೈಸ್ಕೂಲುಗಳ ಪಠ್ಯವಸ್ತುವು 1922ರಲ್ಲಿ ಸುಧಾರಣೆಗೊಂಡಿತ್ತು. ಆಗ ಗೃಹ ವಿಜ್ಞಾನ, ಚಿತ್ರಕಲೆ, ಬ್ರಷ್ ಕೆಲಸ, ಸಂಗೀತ, ಹೊಲಿಗೆ, ಕಸೂತಿ, ರೋಗಿಗಳ ಶುಶ್ರೂಷೆ ಮುಂತಾದ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಒಲವಿರುವ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಪಠ್ಯವಿಷಯಗಳನ್ನಾಗಿ ಸೇರಿಸಲಾಯಿತು. 1937ರಲ್ಲಿ ಎಸ್.ಎಸ್.ಎಲ್.ಸಿ. ಯೋಜನೆಯು ಸುಧಾರಿತವಾಯಿತು. ಆಗ ಪಾಕಶಾಸ್ತ್ರ, ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಒಗೆಯುವ ಕಲೆ, ಗೃಹಿಣಿಯಾದವಳು ಮನೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಕಲೆ, ಕಸೂತಿ ಕೆಲಸ, ಸಂಗೀತ ಮತ್ತು ಚಿತ್ರಕಲೆಗಳನ್ನು ಗೃಹ ಕಲೆಯ ವಿಭಾಗದ ವಿಷಯಗಳನ್ನಾಗಿ ಸೇರಿಸಿ ಇವೆಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನೂ ಐಚ್ಛಿಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಪದವೀಧರ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರನ್ನು ಹೊಸದಿಲ್ಲಿಯ ಲೇಡಿ ಇನ್ಸ್‌ಟಿಟ್ಯೂಟ್ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಗೃಹವಿಜ್ಞಾನದ ತರಬೇತಿಗಾಗಿ ಕಳಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಗೃಹ ವಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಐಚ್ಛಿಕ ವಿಷಯವನ್ನಾಗಿಯೂ ಮಾಡಲಾಯಿತು. 1940ರವರೆಗೆ, ಮಿಡ್ಲ್ ಸ್ಕೂಲ್ ಪಬ್ಲಿಕ್ ಸರೀಕ್ಷೆಯು ಬಾಲಕ ಬಾಲಕಿಯರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಒಂದೇ ಆಗಿತ್ತು. ಆ ವರ್ಷ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತಮ್ಮದೇ ಸರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮಿಡ್ಲ್ ಸ್ಕೂಲಿನ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ನಡೆಸಲು ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಕೊಡಲಾಯಿತು. ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪಬ್ಲಿಕ್ ಸರೀಕ್ಷೆ ಅಥವಾ ಶಾಲಾ ಸರೀಕ್ಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಲಾಯಿತು.

1948-49ರಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು 1,90,841 ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದು ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾದ ಮಯಸ್ಸಿನ ಒಟ್ಟು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಶೇಕಡಾ 5.4ರಷ್ಟಾಗಿತ್ತು. 1951-52ರಲ್ಲಿ 2,71,172 ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಂದೇ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶಾಲೆಯನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಗಂಡುಮಕ್ಕಳ ಸಂಖ್ಯೆಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿತ್ತು; 1948-49ರಿಂದ 1951-52ರವರೆಗೆ ಒಂದನೇಯ ತರಗತಿಯಿಂದ ನಾಲ್ಕನೇಯ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಶೇಕಡವಾರು ಸಂಖ್ಯೆ 75.8; ಅದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗಂಡುಮಕ್ಕಳ ಈ ಸಂಖ್ಯೆ ಶೇಕಡಾ 67.5. 1951-52ರಲ್ಲಿ, ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಮೂವತ್ತಾರು ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳಿದ್ದವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯರ ಸಂಖ್ಯೆ 12,195. ಇವರಲ್ಲದೆ 2,398 ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಸಹ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವಿದ್ದು ('ಕೊ.ಎಜುಕೇಶನ್') ಪ್ರೌಢ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದರು. 1951-52ರಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಮೂರು ಕಾಲೇಜುಗಳಿದ್ದವು. ಕಾಲೇಜುಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಒಟ್ಟು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯರ ಸಂಖ್ಯೆ 2,346. ಇವರಲ್ಲಿ 142 ಸ್ತ್ರೀಯರು ವೃತ್ತಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ವರ್ಷ, ಮೂರು ಶಿಕ್ಷಕಿಯರ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿದ್ದವು. ಅವು ಯಾವುವೆಂದರೆ, ಮೈಸೂರಿನ ಶಿಕ್ಷಕಿಯರ ಕಾಲೇಜು (1888), ಅದೇ ಊರಿನ ಜಿನಾನಾ ನಾರ್ಮಲ್ ಶಾಲೆ (1916) ಮತ್ತು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಸೇಕ್ರೆಡ್ ಹಾರ್ಟ್ಸ್ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ತರಬೇತಿ ಶಾಲೆ (1947). ಜಿನಾನಾ ನಾರ್ಮಲ್ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಉರ್ದು ಶಿಕ್ಷಕಿಯರಿಗೆ ತರಬೇತಿ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮಹಾರಾಣಿ ಶಿಕ್ಷಕಿಯರ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಶುವಿಹಾರಗಳ ಶಿಕ್ಷಕಿಯರಿಗೆ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದು ತರಗತಿ ಇತ್ತು. ಇದು 1946-47ರಲ್ಲಿ ಅರಂಭವಾಯಿತು. ಅದರ 1953ರಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಮುಚ್ಚಲಾಯಿತು. 1951-52ರಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ವೃತ್ತಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಮೂರು ಕೈಗಾರಿಕಾ ಶಾಲೆಗಳಿದ್ದವು. ಅವು ಯಾವುವೆಂದರೆ ಮೈಸೂರಿನ ಸ್ತ್ರೀಯರ ವೃತ್ತಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಶಾಲೆ ('ವೊಕೇಶನಲ್ ಇನ್ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್ ಫಾರ್ ವಿಮೆನ್') ಹಾಸನದ ಮೆಥಡಿಸ್ಟ್ ಮಿಷನ್ ಅನಾಥಾಲಯ ಮತ್ತು ಚನ್ನಪಟ್ಟಣದ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಶಾಲೆ. ಹೆಚ್ಚು ವಯಸ್ಸಾದ ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡಲು ಒಂದು ಯೋಜನೆಯನ್ನು ತಯಾರಿಸಲಾಯಿತು. ಇಂಥ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಬೋಧಕರಿಗೆ ಉದಾರವಾದ ಅನುದಾನವನ್ನು ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅನುದಾನ ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಅನಕಾಶವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಲಾಯಿತು. ಇದು ತುಮಕೂರಿನಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವರ್ಷ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. 1914-15ರಲ್ಲಿ ಇದು ನಿಂತು ಹೋಯಿತು. ಈ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಬೆಳ್ಳಮೆಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ 1911-16ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೆ ತಂದು ಪರಿಷ್ಕರಿಸಲಾಯಿತು. 1915-16ರಲ್ಲಿ, ನಾಲ್ಕು ಕಡೆ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲಾಯಿತು.

ಆಗ 87 ಸ್ತ್ರೀಯರು ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. 1918-19ರ ವೇಳೆಗೆ ಇವರ ಸಂಖ್ಯೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ 17 ಮತ್ತು 297 ಆಗಿ ಅನಂತರ ಕ್ಷೀಣವಾಗುತ್ತಾ ಹೋಯಿತು.

ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವಿವಿಧವಾದ ರಿಯಾಯತಿ ಗಳಿದ್ದವು. ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಮತ್ತು ಮಿಡ್ಲ್ ಸ್ಕೂಲು ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣವು ಉಚಿತವಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರೌಢ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಶುಲ್ಕದಲ್ಲಿ ಅರ್ಧ ರಿಯಾಯತಿ ಇತ್ತು. ಜೊತೆಗೆ ಪೂರ್ತಿ ರಿಯಾಯತಿ ಪಡೆಯುವವರ ಶೇಕಡಾವಾರು ಸಂಖ್ಯೆಯೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿತ್ತು. 1925ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಮಹಿಳಾ ಸಮ್ಮೇಳನವು ನಡೆಯಿತು. ಅದು ಸ್ತ್ರೀ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಚಾರವನ್ನು ಮಾಡಿತು. ಸ್ತ್ರೀ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಕಲ್ಯಾಣ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲು ಒಂದು ವಾತಾವರಣ ಇದರಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾಯಿತು. ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಮಹಿಳಾ ಸೇವಾ ಸಮಾಜ, ಮೈಸೂರಿನ ವಸಿತಾ ಸಮಾಜ ಮುಂತಾದವು ಸ್ತ್ರೀ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದವು. ಮೈಸೂರು ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಮಿತಿಯು ಮಹಿಳೆಯರಿಗಾಗಿ ನಂಜನಗೂಡು ಮತ್ತು ಕೆಂಗೇರಿಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ವಿದ್ಯಾಪೀಠಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ಸಮಿತಿಯು ಹೆಚ್ಚು ವಯಸ್ಸಿನ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಅಕ್ಷರವನ್ನು ಕಲಿಸುವ ತರಗತಿಗಳನ್ನೂ ನಡೆಸುತ್ತಿವೆ. 1931-32 ರಿಂದ 1955-56 ರವರೆಗೆ, ಮೈಸೂರು ವಲಯದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಇದ್ದ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಶಾಲೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಕೆಳಗಿನ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ* ಕೊಟ್ಟಿದೆ.

ಬೆಳಗಾವಿ ವಲಯದಲ್ಲಿ 1855ಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಲಂಡನ್ ಮಿಷನ್ ಸಂಸ್ಥೆಯವರು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಕೆಲವು ಬಾಲಕಿಯರ ಶಾಲೆಗಳಿದ್ದವು. ದೇಶಭಾಷಾ ಶಾಲೆಗಳ ಶಿಕ್ಷಕರು ತಮ್ಮ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಾಲಕಿಯರ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲು ಯಶಸ್ವಿಯಾದರೆ ಅಂಥವರಿಗೆ ಬಹುಮಾನ ವನ್ನು ಕೊಡುವ ಒಂದು ಯೋಜನೆಯನ್ನು 1857-58ರಲ್ಲಿ ಮುಂಬೈ ಸರ್ಕಾರವು ಆಚರಣೆಗೆ ತಂದಿತು. 1866-67ರಲ್ಲಿ ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಐದು ಬಾಲಕಿಯರ ಶಾಲೆಗಳನ್ನೂ, ಕಲಾದಗಿ (ಈಗಿನ ವಿಜಾಪುರ) ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಐದು ಬಾಲಕಿಯರ ಶಾಲೆಗಳನ್ನೂ ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ಬಾಲಕಿಯರ ಶಾಲೆಗಳನ್ನೂ ಅರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ 213, 134 ಮತ್ತು 45 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯರಿದ್ದರು. ಮುಂದಿನ ವರ್ಷ, ಅಂದರೆ 1867-68ರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಶಾಲೆ ಗಳನ್ನು ದಕ್ಷಿಣ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ (ಅಂದರೆ ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ) ಮುಂಬೈ ಸರ್ಕಾರವು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದು ಆಗ 23 ಶಾಲೆಗಳಿದ್ದು, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ 774 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯರಿದ್ದರು. 1881-82ರಲ್ಲಿ, ಈ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಶಾಲೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 47, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯರ ಸಂಖ್ಯೆ 2,595 ಆಯಿತು. ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡಲು ವಿಶೇಷ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕಾಯಿತು. ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದ ಜಾರ್ಜ್ ಎಂಬುವನು, 1,000 ರೂ ದತ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಅದರಿಂದ ಬರುವ ಬಡ್ಡಿಯನ್ನು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಬಹುಮಾನವನ್ನಾಗಿ ಕೊಡುವಂತೆ ಮಾಡಿದನು. 1895-96ರಲ್ಲಿ, ಧಾರವಾಡದ ಸ್ಥಳೀಯ ಮಂಡಲಿಯು ಆ ನಗರದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಶಿಕ್ಷಣ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ತೆರೆಯಿತು. ಇದನ್ನು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ

*

	ಶಾಲೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ				ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯರ ಸಂಖ್ಯೆ			
	1931-32	44-45	51-52	55-56	31-32	44-45	51-52	55-56
ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳು	523	503	610	606	31,297	45,658	69,606	75,572
ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳು	30	79	109	118	2,158	11,522	21,615	25,173
ಪ್ರೌಢ ಶಾಲೆಗಳು	5	19	36	47	383	2,270	12,195	16,638
ಕಾಲೇಜುಗಳು	2	3	3	3	81	560	1,644	2,356
ಇತರರ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು (ಲಭ್ಯವಿಲ್ಲ)	6	127	206		(ಲಭ್ಯವಿಲ್ಲ)	321	3,861	3,669

1907-08ರಲ್ಲಿ ಇದು ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದ ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾಲೇಜಾಯಿತು. 1913ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ, ಮುಂಬೈ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ನಾಲ್ಕು ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು 189 ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಶಾಲೆಗಳಿದ್ದವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು 11,490 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯರಿದ್ದರು. ಎಲ್ಲ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯರ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆ 17,000ಕ್ಕೂ ಮೀರಿತ್ತು. 1921-22ರ ವೇಳೆಗೆ ಒಟ್ಟು ಶಾಲೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 229 ಇದ್ದು 16,926 ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದರು. 1947ರ ಮಾರ್ಚ್ 31ನೇಯ ತಾರೀಖಿನಲ್ಲಿ 402 ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳಿದ್ದು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ 44,285 ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಓದುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವರಲ್ಲಿ 3,443 ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಮೇಲಿನ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿದ್ದರು.

1924ರಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಒಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ವರ್ನ್ಯಾಕುಲರ್ ಫೈನಲ್ ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ನಡೆಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಇದರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ವಿಷಯಗಳಿದ್ದವು. ಸರದಾ ಕಾನೂನು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ವಯಸ್ಸನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿತು. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಬರುವ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. 1938-39ರಲ್ಲಿ ಅಸಿಸ್ಟೆಂಟ್ ಡಿಪ್ಯೂಟಿ ಎಜುಕೇಷನಲ್ ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರ್ ಹುದ್ದೆಯೊಂದನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ತನಿಖೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. 1940-41 ರಿಂದ, ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳಿಗಿದ್ದಂತೆಯೇ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಅನಧಿಯು ಎಂಟು ವರ್ಷ ಆಯಿತು. ಶಿಕ್ಷಣದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಗಂಡು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಬ್ಬರಿಗೂ ಒಂದೇ ಪರೀಕ್ಷೆ ಇರುವಂತಾಯಿತು. ಈ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಹೆಸರು ಪೈಮರಿ ಸ್ಕೂಲ್ ಲೀವಿಂಗ್ ಸರ್ಟಿಫಿಕೇಟ್ (ಮುಲ್ತಿ). ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಇದ್ದ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪರೀಕ್ಷಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು 1948ರಲ್ಲಿ ರದ್ದಾಯಿತು. ಎಲ್ಲ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹೊಲಿಗೆ ಮತ್ತು ಚಿತ್ರಕಲೆಗಳನ್ನು ಕಲಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಯಿತು. ಈ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಉಳಿದ ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿಷಯಗಳಾದ ಭಾಷೆ, ಗಣಿತ ಮುಂತಾದುವುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಕಲಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕೆಲವು ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಗೃಹವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನಿ ಸಂಗೀತಗಳನ್ನು ಕಲಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯೋತ್ತರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಮತ್ತು ಸೆಕೆಂಡರಿ ಶಾಲೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಸಾಕಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಾದವು.

ಬಳ್ಳಾರಿಯಲ್ಲಿ ಲಂಡನ್ ಮಿಷನ್ ಸಂಸ್ಥೆಯು 1833ರಲ್ಲಿ ನೊತ್ತನೊದಲು ಒಂದು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಶಾಲೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿತು. 1882-83ರಲ್ಲಿ, ರೋಮನ್ ಕ್ಯಾಥೊಲಿಕ್ ಕಾನ್ವೆಂಟ್ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಶಾಲೆಯು ಒಂದು ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿತವಾಯಿತು. ಬಳ್ಳಾರಿ ನಗರಸಭೆಯು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರಾಥಮಿಕ

ಶಾಲೆಯನ್ನು 1903ರಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ವಹಿಸಲಾಯಿತು. ಇದು 1928ರಲ್ಲಿ ಮಿಡ್ಲ್ ಸ್ಕೂಲ್ ಆಗಿಯೂ 1931ರಲ್ಲಿ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯಾಗಿಯೂ ಪರಿವರ್ತಿತವಾಯಿತು. ಮುಸ್ಲಿಂ ಮಹಿಳೆಯರಿಗಾಗಿ ಬಳ್ಳಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸರ್ಕಾರಿ ಶಿಕ್ಷಕಿಯರ ತರಬೇತಿ ಶಾಲೆಗೆ ಸೇರಿದಂತೆ ಒಂದು ಮಿಡ್ಲ್ ಸ್ಕೂಲ್ ಇತ್ತು. ಇದು 1942ರಲ್ಲಿ ಸೆಕೆಂಡರಿ ಸ್ಕೂಲ್ ಆಯಿತು. ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಶಿಕ್ಷಣವು ಸಾಕಷ್ಟು ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿತ್ತು. 1881-82ರಲ್ಲಿಯೇ ಏಳು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಶಾಲೆಗಳಿದ್ದವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯೇ 460 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯರು ಓದುತ್ತಿದ್ದರು. ಪ್ರಥಮದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ 92 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯರು ಓದುತ್ತಿದ್ದರು. ಪ್ರಥಮದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ 92 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯರಿದ್ದರು. ಅಂದಿನ ಮದ್ರಾಸು ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮದ್ರಾಸು ನಗರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಮತ್ತಾವ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಇಷ್ಟು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯರಿರಲಿಲ್ಲ. ಸೇಂಟ್ ಆಗ್ನೆಸ್ ಕಾಲೇಜನ್ನು ಕಾರ್ಮಲ್ಯೆಟ್ ಸನ್ಯಾಸಿನಿಯರು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ದ್ವಂದ್ವ ಇಡೊಂದೇ ಮಹಿಳೆಯರ ಕಾಲೇಜು. ಸರ್ಕಾರವು 1912ರಲ್ಲಿ ಮಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿತು. (ಆದೇ ಇಂದಿನ ಸರ್ಕಾರಿ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಸೆಕೆಂಡರಿ ಶಾಲೆ). ಮುಂದಿನ ವರ್ಷ, ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಕಿಯರ ತರಬೇತಿ ತರಗತಿಯನ್ನು ಇದಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಲಾಯಿತು. 1919ರಲ್ಲಿ ಇದು ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯಾಯಿತು. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇತರ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳೆಂದರೆ ಮಂಗಳೂರಿನ ಸೇಂಟ್ ಆಗ್ನೆಸ್ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆ ಮತ್ತು ಉಡುಪಿಯ ಸೇಂಟ್ ಸಿಸಿಲಿಯ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆ. 1931-32ರಲ್ಲಿ, ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಏಳು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳಿದ್ದವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಒಟ್ಟು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯರ ಸಂಖ್ಯೆ 2,474. ಆ ವರ್ಷದಲ್ಲಿದ್ದ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 134. ಇವುಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಸಂಖ್ಯೆ 10,539. ಇವರಲ್ಲದೆ 19,078 ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಬಾಲಕರ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದರು. 1946-47ರಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 16ಕ್ಕೆ ಏರಿತು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯರ ಸಂಖ್ಯೆ 4,703. ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಶಿಕ್ಷಣವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ, ಮಿಷನರಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸೇವೆಯ ಫಲ ಎನ್ನಬಹುದು. ರಾಯಚೂರಿನಲ್ಲಿ 1887ರಲ್ಲಿ ಸೇಂಟ್ ಮೇರಿ ಕಾನ್ವೆಂಟ್ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಇದು ಒಂದು ಮಿಡ್ಲ್ ಸ್ಕೂಲ್ ಆಗಿತ್ತು. 1957ರಲ್ಲಿ ಇದು ಬಾಲಕ ಮತ್ತು ಬಾಲಕಿಯರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಪ್ರವೇಶವಿದ್ದ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯಾಯಿತು. 1930ರಲ್ಲಿ, ಬಿದರೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಶಾಲೆಯು ಮಿಡ್ಲ್ ಸ್ಕೂಲ್ ಆಯಿತು. ಕಲ್ಬುರ್ಗಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಒಂದು ಶಿಕ್ಷಕಿಯರ ತರಬೇತಿ ಶಾಲೆ ಇತ್ತು.

ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೆ ಕೊಡಗಿನಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಶಾಲೆಗಳಿರಲಿಲ್ಲ. 1869ರಲ್ಲಿ ಮಡಿಕೇರಿಯ ಸೆಂಟ್ರೆಲ್

ಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ 12 ಮಕ್ಕಳು ಇದ್ದರು. ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳೆಲ್ಲಾ ವಿಫಲಗೊಂಡವು. ಮಿಷನರಿಗಳು ಆರಂಭಿಸಿದ ಕೆಲವು ಶಾಲೆಗಳೂ ಮಕ್ಕಳು ಬಂದಿದ್ದು ದರಿಂದ ಮುಚ್ಚಿ ಹೋದವು. ಬಾಲಕರ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಾಲಕಿಯರ ಹಾಜರಾತಿಯು ಚೆನ್ನಾಗಿಯೇ ಇತ್ತು. 1884-85ರಲ್ಲಿ, ಬಾಲಕರ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ 519 ಬಾಲಕಿಯರು ಓದುತ್ತಿದ್ದರು. 1904ರಲ್ಲಿ, ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಸ್ತ್ರೀ ಶಿಕ್ಷಣ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಯೋಜನೆಯಂತೆ, 1908-10ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ವೀರರಾಜಪೇಟೆ, ಅಮ್ಮತ್ತಿ, ಎಳಕೇರಿ, ಕುಂದ ಮತ್ತು ಪಾರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಾಲಕಿಯರ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ತೆರೆಯಲಾಯಿತು. 1910-11ರಲ್ಲಿ, 1,922 ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಓದುತ್ತಿದ್ದರು. ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾದ ವಯಸ್ಸಿನ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಇದು ಶೇಕಡಾ 2.47 ಆಗಿತ್ತು. ಅದೇ ವರ್ಷ ಇಡೀ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಇದೇ ಸಂಖ್ಯೆ 0.69 ಆಗಿತ್ತು. 1909ರಲ್ಲಿ, ಮಡಿಕೇರಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅನುದಾನ ಪಡೆಯುವ ಶಾಲೆಯು ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಅದೇ ವರ್ಷ ನಾಪೋಕ್ಲು, ಹುಡಿಕೇರಿ, ಪೊನ್ನಂಪೇಟೆ, ಸೋಮನಾರ ಪೇಟೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಶಾಲೆಗಳು ಆರಂಭವಾದವು. ಆರ್ಥಿಕ ಮುಗ್ಗಟ್ಟಿನಿಂದಾಗಿ 1939ರಲ್ಲಿ ಒಂಭತ್ತು ಸರ್ಕಾರಿ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಲಾಯಿತು. 1923ರಲ್ಲಿ ಮಡಿಕೇರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಲೋಯರ್ ಸೆಕೆಂಡರಿ ಶಾಲೆಯು ಸೆಕೆಂಡರಿ ಶಾಲೆಯಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಯಾಯಿತು. 1961ರಲ್ಲಿ ಇಡೀ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸ್ತ್ರೀ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಕೊಡಗು ಭಾಗವು ಅಗ್ರಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಸಾಕ್ಷರತೆಯು ಶೇ. 28ರಷ್ಟು ಇತ್ತು. 1956-57ರಲ್ಲಿ ಇಡೀ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಮಹಿಳಾ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಮತ್ತು

ಅವುಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯರ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಕೆಳಗಿನ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದೆ.

1980-81ರಲ್ಲಿ, ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ 505 ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಕಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳೂ, 760 ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಹಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳೂ, 77 ಬಾಲಕಿಯರ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳೂ ಮತ್ತು 11 ಮಹಿಳಾ ಜೂನಿಯರ್ ಕಾಲೇಜುಗಳೂ ಇದ್ದವು. ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ 3.01 ಲಕ್ಷ ಬಾಲಕಿಯರೂ, ಸಹ ಶಿಕ್ಷಣವಿದ್ದ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ 18.39 ಲಕ್ಷ ಬಾಲಕಿಯರೂ ಇದ್ದರು. ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳ ಎಂಟು, ಒಂಭತ್ತು ಮತ್ತು ಹತ್ತನೇಯ ಸ್ಕಾಂಡರ್ಡ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು 2,47,039 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯರಿದ್ದರು. 1979-80ರಲ್ಲಿ ಕಲೆ, ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ ವಿಷಯಗಳ ಸ್ನಾತಕ, ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಮತ್ತು ಡಾಕ್ಟರೇಟ್ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ 39,253 ಮಹಿಳೆಯರು ಇದ್ದರು. ಶಿಕ್ಷಣ, ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್, ವೈದ್ಯಕೀಯ ಮುಂತಾದ ವೃತ್ತಿ ಕಾಲೇಜುಗಳಲ್ಲಿ 24,691 ಮಹಿಳೆಯರಿದ್ದರು.

ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆ

ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯು ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ 1857-58ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು. ಅಗ ಒಬ್ಬರು ನಿರ್ದೇಶಕರೂ, ಇಬ್ಬರು ತನಿಖಾಧಿಕಾರಿಗಳೂ, ನಾಲ್ಕು ಉಪ ತನಿಖಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು 30 ಸಹಾಯಕ ಉಪತನಿಖಾಧಿಕಾರಿಗಳೂ ಇದ್ದರು. ಸುಮಾರು ನಾಲ್ಕು ತಾಲೂಕುಗಳಿಗೆ ಒಬ್ಬ ಸಹಾಯಕ ಉಪತನಿಖಾಧಿಕಾರಿ ಇದ್ದರು. 1881ರಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ನಿರ್ದೇಶಕರ ಹುದ್ದೆಯ ಹೆಸರು ಬದಲಾವಣೆಯಾಯಿತು. ಅವರನ್ನು ದಿವಾನರ ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ

*

ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಬಗೆ	ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯರ ಸಂಖ್ಯೆ	ಸಹ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯರ ಸಂಖ್ಯೆ
ಕಾಲೇಜುಗಳು (ಸಾಮಾನ್ಯ ಮತ್ತು ವೃತ್ತಿ)	4	3,037	2,164
ವೃತ್ತಿ ಶಾಲೆಗಳು ಮತ್ತು ವಿಶಿಷ್ಟ ಶಾಲೆಗಳು	—	—	3,969
ಶಿಕ್ಷಕಿಯರ ತರಬೇತಿ ಶಾಲೆಗಳು	13	665	386
ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳು	90	29,800	13,141
ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳು	1,441	1,70,178	4,66,333
ವಯಸ್ಕರ ತರಗತಿಗಳು	—	—	3,249

ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಯಿತು. 1895ರವರೆಗೂ ಇದೇ ಹೆಸರು ಆ ಹುದ್ದೆಗಿತ್ತು. 1895ರಿಂದ 1927ರವರೆಗೆ ಇದೇ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು (ಶಿಕ್ಷಣದ ಮಹಾವೀಕ್ಷಕ) ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರ್ ಜನರಲ್ ಆಫ್ ಎಜುಕೇಷನ್ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ, 1927ರಲ್ಲಿ ಹುದ್ದೆಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯ ನಿರ್ದೇಶಕ ಅಥವಾ ಡೈರೆಕ್ಟರ್ ಆಫ್ ಪಬ್ಲಿಕ್ ಇನ್‌ಸ್ಟ್ರಕ್ಷನ್ ಎಂಬ ಹೆಸರೇ ಜಾರಿಗೆ ಬಂತು. 1927ರಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯು ಪುನರ್ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೊಂಡಿತು. ಇದರಂತೆ ಕೇಂದ್ರ ಕಚೇರಿಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಉಪ ನಿರ್ದೇಶಕರು (ಡೆಪ್ಯುಟಿ ಡೈರೆಕ್ಟರ್) ವಿಭಾಗ ಕೇಂದ್ರಗಳಾದ ಮೈಸೂರು ಮತ್ತು ಶಿವಮೊಗ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಉಪ ನಿರ್ದೇಶಕರು - ಅಂದರೆ, ಇಲಾಖೆಯಲ್ಲಿ ಮೂವರು ಉಪ ನಿರ್ದೇಶಕರು-ಇದ್ದರು. ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾ ವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳು (ಡಿಸ್ಟ್ರಿಕ್ಟ್ ಎಜುಕೇಷನಲ್ ಅಫೀಸರ್) ಇದ್ದರು. ಇವರು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಮಿಡ್ಲ್ ಮತ್ತು ನಾರ್ಮಲ್ ಸ್ಕೂಲ್‌ಗಳ ಮೇಲೆ ಹತೋಟಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು. ತಾಲೂಕು ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕ ತನಿಖಾಧಿಕಾರಿಗಳು (ಅಸಿಸ್ಟೆಂಟ್ ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರ್ ಆಫ್ ಎಜುಕೇಷನ್) ಇದ್ದರು. ರೇಂಜಿನ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳ ಮೇಲೆ ಇವರು ಹತೋಟಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು. (ಕೆಲವು ತಾಲೂಕುಗಳು ಸೇರಿ ಒಂದು ರೇಂಜ್ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು.) ಇವಲ್ಲದೆ ಉರ್ದು ಶಾಲೆಗಳಿಗಾಗಿ ಉಪ ಮತ್ತು ಸಹಾಯಕ ತನಿಖಾಧಿಕಾರಿಗಳೂ ಬಾಲಕಿಯರ ಶಾಲೆಗಳಿಗಾಗಿ ಸಹಾಯಕ ತನಿಖಾಧಿಕಾರಿಯರೂ ಇದ್ದರು. 1946ರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯು ಪುನರ್ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೊಂಡಿತು. ಉಪನಿರ್ದೇಶಕರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಯಾಗಿ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ನಿರ್ದೇಶಕರ ಕಚೇರಿಗೆ ಹೋದರು. ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಥಮಿಕ, ಮಿಡ್ಲ್ ಮತ್ತು ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಉಪನಿರ್ದೇಶಕರು ಇರುವಂತಾಯಿತು. 1955ರಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಇಲಾಖೆಯು ಪುನರ್ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಯಿತು. ಹಿಂದಿನಂತೆ ವಿಭಾಗಗಳ ಉಪನಿರ್ದೇಶಕರು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಿಭಾಗಗಳ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾದರು. ಬೆಂಗಳೂರು, ಮೈಸೂರು ಮತ್ತು ಚಿತ್ರದುರ್ಗಗಳು ಈ ವಿಭಾಗಗಳ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿದ್ದವು. 1950ರಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಪುನರ್ಭಾಗಿಸಿಕೊಂಡ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ರಾಜರ ಅಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಳೆಯ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ನಿರ್ದೇಶಕರೂ, ಮೂರು ಉಪನಿರ್ದೇಶಕರೂ, ಹನ್ನೊಂದು ಶಿಕ್ಷಣಾಧಿಕಾರಿಗಳೂ ಇದ್ದರು. ಜೊತೆಗೆ ಒಂದೊಂದು ರೇಂಜಿಗೂ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಶಾಲಾ ತನಿಖಾಧಿಕಾರಿ (ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರ್ ಆಫ್ ಸ್ಕೂಲ್ಸ್) ಇದ್ದರು.

1953ಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ, ಮುಂಬೈ ಪ್ರಾಂತದ ದಕ್ಷಿಣ ವಿಭಾಗದ ಕೇಂದ್ರವು ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿ ಇತ್ತು. ಎಲ್ಲ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಗಳು ಈ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿದ್ದವು. ವಿಭಾಗದ ಮುಖ್ಯಾಧಿಕಾರಿಯು ಶಿಕ್ಷಣ ತನಿಖಾಧಿಕಾರಿ (ಎಜುಕೇಷನ್ ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರ್) ಆಗಿದ್ದರು. ಈತನಿಗೆ ಇಬ್ಬರು ಸಹಾಯಕ ಶಿಕ್ಷಣ ತನಿಖಾಧಿಕಾರಿಗಳು

(ಅಸಿಸ್ಟೆಂಟ್ ಎಜುಕೇಷನಲ್ ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರುಗಳು) ಸಹಾಯಕ ರಾಗಿದ್ದರು. 1953ರಲ್ಲಿ, ಈ ಜಿಲ್ಲೆಗಳು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಶಿಕ್ಷಣ ತನಿಖಾಧಿಕಾರಿಯ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಬಂದವು. ಈತನಿಗೆ ಒಬ್ಬ ಉಪ ಶಿಕ್ಷಣ ತನಿಖಾಧಿಕಾರಿಯು ಸಹಾಯಕನಾಗಿದ್ದನು. ಸುಮಾರು 50-60 ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ತನಿಖೆ ಮಾಡಲು ಒಬ್ಬ ಸಹಾಯಕ ಉಪತನಿಖಾಧಿಕಾರಿ ಇದ್ದರು. ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳು ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಶಾಸನಬದ್ಧ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ವಶ ದಲ್ಲಿದ್ದವು. ಸೆಕೆಂಡರಿ ಶಾಲೆಗಳೂ ಶಿಕ್ಷಕರ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳೂ ಸ್ಥಳೀಯ ಶಾಲಾ ಮಂಡಲಿಯ ಆಡಳಿತಾಧಿಕಾರಿಗಳೂ ಜಿಲ್ಲಾ ಶಿಕ್ಷಣ ತನಿಖಾಧಿಕಾರಿಯ ಹತೋಟಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದ್ದವು.

1953ಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ, ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯು ಬಳ್ಳಾರಿ, ಅನಂತ ಪುರ, ಕಡಪಾ, ಕರ್ನೂಲ್, ಕೃಷ್ಣಾ ಜಿಲ್ಲೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಶಾಲಾ ವಿಭಾಗದ ತನಿಖಾಧಿಕಾರಿಯು (ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರ್ ಆಫ್ ಸ್ಕೂಲ್ ಡಿವಿಜನ್) ಅಧೀನದಲ್ಲಿದ್ದವು. ವಿಭಾಗ ತನಿಖಾಧಿಕಾರಿಯು ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣಾಧಿಕಾರಿಗಳು (ಎಜುಕೇಷನಲ್ ಅಫೀಸರ್ಸ್) ಮತ್ತು ಉಪ ತನಿಖಾಧಿಕಾರಿಗಳು (ಡೆಪ್ಯುಟಿ ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರ್‌ಗಳು) ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ತನಿಖೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. 1953ರಲ್ಲಿ ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯು ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿಕೊಂಡಾಗ, ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಜಿಲ್ಲಾ ಶಿಕ್ಷಣಾಧಿಕಾರಿಯೂ ಮತ್ತು ಆರು ಶಾಲೆಗಳ ಉಪ ತನಿಖಾಧಿಕಾರಿಗಳೂ ಇದ್ದರು. 1860-61ರಲ್ಲಿ, ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯು ಒಬ್ಬ ಉಪಶಿಕ್ಷಣ ತನಿಖಾಧಿಕಾರಿಯು (ಡೆಪ್ಯುಟಿ ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರ್ ಆಫ್ ಎಜುಕೇಷನ್) ಅಧೀನದಲ್ಲಿದ್ದವು. ಮಲಬಾರ್ ಜಿಲ್ಲೆಯೂ ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯೂ ಈತನ ಅಧೀನದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದವು. 1908-09ರಲ್ಲಿ, ಜಿಲ್ಲೆಗೇ ಒಬ್ಬ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಉಪತನಿಖಾಧಿಕಾರಿಯು (ಅಸಿಸ್ಟೆಂಟ್ ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರ್) ನೇಮಕವಾದನು. ಎಲಿಮೆಂಟರಿ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಸಹಾಯಕ ತನಿಖಾಧಿಕಾರಿಯೂ ಮತ್ತು ಸೆಕೆಂಡರಿ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಶಿಕ್ಷಣ ತನಿಖಾಧಿಕಾರಿಯೂ ತನಿಖೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೊಳ್ಳೇಗಾಲ ತಾಲೂಕು ಕೊನೂರಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಉತ್ತರ ವಲಯ (ನಾರ್ತ್ ಸೆಕ್ಷನ್) ದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಸೇರಿತ್ತು. ಇದು ಮೊದಲನೆಯ ವಿಭಾಗಕ್ಕೆ (ಫಸ್ಟ್ ಡಿವಿಜನ್) ಸೇರಿತ್ತು. 1938ರಲ್ಲಿ ಇದೇ ಒಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ರೇಂಜ್ ಆಯಿತು. ಒಬ್ಬ ಕಿರಿಯ ಉಪತನಿಖಾಧಿಕಾರಿಯು (ಜೂನಿಯರ್ ಡೆಪ್ಯುಟಿ ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರ್) ಇದರ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಕನಾಗಿದ್ದನು. ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ-ಕೊಳ್ಳೇಗಾಲ ಪ್ರದೇಶದ ಎಲಿಮೆಂಟರಿ ಮತ್ತು ಸೆಕೆಂಡರಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಮಂಡಲಿ (ಡಿಸ್ಟ್ರಿಕ್ಟ್ ಬೋರ್ಡ್) ನಗರಸಭೆಗಳು, ಮತ್ತು ಖಾಸಗಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದವು.

1912ರಲ್ಲಿ ಕಲ್ಬುರ್ಗಿಯಲ್ಲಿ ವಿಭಾಗ ಕೇಂದ್ರವಿತ್ತು. ಇದಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬ ವಿಭಾಗ ಶಿಕ್ಷಣ ತನಿಖಾಧಿಕಾರಿ (ಡಿವಿಜನಲ್

ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರ್ ಆಫ್ ಎಜುಕೇಷನ್) ಇದ್ದರು. ಈತನ ಕೈಕೆಳಗೆ ನಾಜರ್ ಅಥವಾ ಉಪಸಹಾಯಕ ತನಿಖಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಇದ್ದರು. ಇವರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. 1914ರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಜಿಲ್ಲೆಗೂ ಒಬ್ಬ ತನಿಖಾಧಿಕಾರಿಯ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ಮಂಜೂರು ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಶಿಕ್ಷಣ ರೇಂಜುಗಳು ಉಪಶಿಕ್ಷಣ ತನಿಖಾಧಿಕಾರಿಗಳ ಅಧೀನದಲ್ಲಿದ್ದವು. ಜಿಲ್ಲೆಯ ಆಡಳಿತಾಧಿಕಾರವು ಜಿಲ್ಲಾ ತನಿಖಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆತ್ತು. ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಹೊಣೆಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸರ್ಕಾರವೇ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡಿತ್ತು.

1857ರಲ್ಲಿ ಕೊಡಗಿನಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯು ಅರಂಭವಾಯಿತು. ಆಗ ಅದು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯ ನಿರ್ದೇಶಕರ ಅಧೀನದಲ್ಲೇ ಇತ್ತು. 1903ರಿಂದ 1924ರವರೆಗೆ ಅದು ಮದ್ರಾಸಿನ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯ ನಿರ್ದೇಶಕರ ಅಧೀನದಲ್ಲಿದ್ದು. 1939ರಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಶಿಕ್ಷಣ ತನಿಖಾಧಿಕಾರಿಯ ಹುದ್ದೆಯು ಮಂಜೂರಾಯಿತು. 1954ರಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣಾಧಿಕಾರಿಯೆಂದು ಈ ಹುದ್ದೆಯ ಹೆಸರು ಬದಲಾಯಿತು.

ರಾಜ್ಯ ಪುನರ್ಭಟನೆಯಾದ ಮೇಲೆ, ಐದು ಶಿಕ್ಷಣ ವಿಭಾಗಗಳು ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದವು. ಇವುಗಳ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಬೆಂಗಳೂರು, ಮೈಸೂರು, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ಧಾರವಾಡ ಮತ್ತು ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ಆಗಿದ್ದವು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಿಭಾಗವೂ ಒಬ್ಬ ಉಪನಿರ್ದೇಶಕರ ಅಧೀನದಲ್ಲಿದ್ದು. ಜೊತೆಗೆ ಕೇಂದ್ರ ಕಚೇರಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಒಬ್ಬ ಉಪನಿರ್ದೇಶಕರಿದ್ದರು. 1960ರಲ್ಲಿ, ಕೇಂದ್ರ ಕಚೇರಿಗೆ ಮೂರು ಸಹ ನಿರ್ದೇಶಕರ ಹುದ್ದೆಗಳು ಮಂಜೂರಾದವು. ಜಿಲ್ಲಾ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸದ ಹೊರೆ ಅತಿಯಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಹಗುರ ಗೊಳಿಸಲು ಮೂವತ್ತನಾಲ್ಕು ಸಹಾಯಕ ಶಿಕ್ಷಣಾಧಿಕಾರಿಗಳ ಹುದ್ದೆಗಳನ್ನು 1960-61 ಮತ್ತು 1961-62ರಲ್ಲಿ ಮಂಜೂರು ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ, ಕೆಲವು ಜಿಲ್ಲಾ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಲವು ಉಪವಿಭಾಗದ ಕೇಂದ್ರ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇದ್ದವು. ಶಾಲಾ ಉಪತನಿಖಾಧಿಕಾರಿಗಳ ಹುದ್ದೆಗಳನ್ನು ಮಂಜೂರು ಮಾಡಿ ತಾಲೂಕು ಮಟ್ಟದ ತನಿಖೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಬಲಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. ಉಪನಿರ್ದೇಶಕರಿಗೆ ಸಹಾಯಕರಾಗಿ ವಿಷಯಗಳ ತನಿಖಾಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು (ಸಬ್ ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರ್ ಆಫ್ ಎಜುಕೇಷನ್) ನೇಮಿಸಲಾಯಿತು. ಇವರು ವಿಭಾಗದ ಪ್ರಾಥಮಿಕಗಳಲ್ಲಿನ ವಿವಿಧ ವಿಷಯಗಳ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಕಾಪಾಡಲು ಉಪನಿರ್ದೇಶಕರಿಗೆ ಸಹಾಯಕರಾಗಿದ್ದರು. ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಇವರು ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರಾಗಿದ್ದರು. 1970ರಲ್ಲಿ ಇಲಾಖೆಯು ಇನ್ನೊಂದು ಸಾರಿ ಪುನರ್ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೊಂಡಿತು. ಆಗ ವಿಭಾಗಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಐದರಿಂದ ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ ಇಳಿಸಲಾಯಿತು. ಆಗ ಶಿಕ್ಷಣ ವಿಭಾಗದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯೂ ರೆವಿನ್ಯೂ ವಿಭಾಗದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯೂ ಒಂದೇ ಆದವು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಿಭಾಗಕ್ಕೂ ಒಬ್ಬ ಸಹನಿರ್ದೇಶಕರು ಮುಖ್ಯಾಧಿ

ಕಾರಿಯಾದರು. ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಶಿಕ್ಷಣಾಧಿಕಾರಿಗಳ ಬದಲು ಉಪನಿರ್ದೇಶಕರು ಬಂದರು. ಇವರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣಾಧಿಕಾರಿಗಳೂ ಮತ್ತು ವಿಷಯ ತನಿಖಾಧಿಕಾರಿಗಳ ತಂಡವೂ ಸಹಾಯಕವಾಗಿದ್ದವು. ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಾಥಮಿಕಗಳೂ ಜಿಲ್ಲಾ ಉಪನಿರ್ದೇಶಕರ ಅಧೀನಕ್ಕೆ ಬಂದವು. ಶಿಕ್ಷಣದ ರೇಂಜುಗಳ ಸಹಾಯಕ ಶಿಕ್ಷಣಾಧಿಕಾರಿಗಳ ಅಧೀನಕ್ಕೆ ಬಂದವು. ಇವರಿಗೆ 75 ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಒಬ್ಬ ರಂತೆ ಪದವೀಧರ ಶಾಲಾ ತನಿಖಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಸಹಾಯಕರಾಗಿದ್ದಾರೆ. 1983ರಲ್ಲಿ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ರಾಜ್ಯಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಹೀಗಿದ್ದಿತು: ಇಲಾಖೆಯ ಮುಖ್ಯಾಧಿಕಾರಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಆಯುಕ್ತರು; 1979ರಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಈ ಹುದ್ದೆಗೆ ಸಹಾಯಕರಾಗಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ನಿರ್ದೇಶಕರು, ಸೆಕೆಂಡರಿ ಶಿಕ್ಷಣ ನಿರ್ದೇಶಕರು, ಪರೀಕ್ಷೆಗಳ ನಿರ್ದೇಶಕರು, ಪದವಿಪೂರ್ವ ಶಿಕ್ಷಣ ನಿರ್ದೇಶಕರು, ವೃತ್ತಿಶಿಕ್ಷಣ ನಿರ್ದೇಶಕರು ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣ ತರಬೇತಿ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನಾ ನಿರ್ದೇಶಕರೂ ಇದ್ದಾರೆ. ಜೊತೆಗೆ ಒಬ್ಬ ಅಧಿಕ (ಅಡಿಷನಲ್) ನಿರ್ದೇಶಕರೂ ಒಬ್ಬ ಆಡಳಿತ ಮತ್ತು ಯೋಜನೆಯ ಸಹ ನಿರ್ದೇಶಕರೂ, ಶಾರೀರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಉಪನಿರ್ದೇಶಕರೂ, ಒಬ್ಬ ಪ್ರಧಾನ ಲೆಕ್ಕಾಧಿಕಾರಿಯೂ ಸಹಾಯಕರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಆಯುಕ್ತರಿಗೆ ಇತರ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯೂ ಇದೆ.

ಪದವಿಪೂರ್ವ ಶಿಕ್ಷಣ

1956-57ರಲ್ಲಿ ಎರಡು ವರ್ಷದ ಇಂಟರ್‌ಮೀಡಿಯಟ್ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ರದ್ದಾಯಿತು. ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಒಂದು ವರ್ಷದ ಪದವಿಪೂರ್ವ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಆಚರಣೆಗೆ ತರಲಾಯಿತು. 11ನೇಯ ಸ್ಕಾಂಡರ್ಡ್‌ನ್ನು ಕೆಲವು ಆರಿಸಿದ ಪ್ರಾಥಮಿಕಗಳಲ್ಲಿ ತೆರೆಯಲಾಯಿತು. ಅಂದರೆ ಈ ಪ್ರಾಥಮಿಕಗಳು ಉನ್ನತ ಪ್ರಾಥಮಿಕಗಳು ಅಥವಾ ಹೈಯರ್ ಸೆಕೆಂಡರಿ ಶಾಲೆಗಳಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿತವಾದವು. ಈ ಉನ್ನತ ಪ್ರಾಥಮಿಕಗಳ ಆಡಳಿತವು ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯ ಅಧೀನದಲ್ಲಿದ್ದು. ಜೊತೆಗೆ ಹಳೆಯ ಇಂಟರ್‌ಮೀಡಿಯಟ್ ಕಾಲೇಜುಗಳಲ್ಲೂ ಈ ತರಗತಿಯು ಇತ್ತು. ಅಷ್ಟಲ್ಲದೆ ಕೆಲವು ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಸ್ಕಾಂಡರ್ಡ್‌ನ್ನು ತೆರೆಯಲಾಯಿತು. ಇವು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳ ಅಧೀನದಲ್ಲಿದ್ದವು. ಕಾಲೇಜು ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯು ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಮೇಲೆ ಈ ಕಾಲೇಜುಗಳು ಆ ಇಲಾಖೆಯ ಅಧೀನಕ್ಕೆ ಬಂದವು. ಒಂದು ವರ್ಷದ ಪದವಿಪೂರ್ವ ಶಿಕ್ಷಣ ತರಗತಿ ಅಥವಾ 11ನೇಯ ಸ್ಕಾಂಡರ್ಡ್ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು, ಕರ್ನಾಟಕ ಮತ್ತು ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳು ಒಂದು ಪಬ್ಲಿಕ್ ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಬರುವ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದವು. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು 10+2+3 ಆಗಿತ್ತು.

ಇದನ್ನು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ಅಂಗೀಕರಿಸಿತು. 71-72ರಿಂದ ಎರಡು ವರ್ಷದ ಪದವಿಪೂರ್ವ ಶಿಕ್ಷಣವು ಜಾರಿಗೆ ಬಂತು. ಈ ಕೋರ್ಸಿನ ಪ್ರಕಾರ ಎರಡು ಭಾಷೆಗಳನ್ನೂ ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕು ಐಚ್ಛಿಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನೂ ಕಲಿಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಐಚ್ಛಿಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನೂ ಆಗೊಂಡ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಪಟ್ಟಿಯಿಂದ ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಸರ್ಕಾರವು 1970ರಲ್ಲಿ ಪದವಿಪೂರ್ವ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಂಡಲಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿತು. ಇದಕ್ಕೆ ರಾಜ್ಯ ವಿದ್ಯಾವಿದ್ಯಾಲಯ ಒಂದರ ಉಪಕುಲಪತಿಗಳು ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಉಪಕುಲಪತಿಗಳ ಅಧಿಕಾರವು ಪರ್ಯಾಯ ಕ್ರಮದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅದರ ಒಬ್ಬರ ಅವಧಿಯು ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಉಪಕುಲಪತಿ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. (1985ರಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪೂರ್ಣ ಕಾಲೀನ ನಿರ್ದೇಶಕರನ್ನು ನೇಮಿಸಲಾಗಿದೆ). ಅದರಲ್ಲಿ ಪದ ನಿಮಿತ್ತ ಸದಸ್ಯರೂ ಮತ್ತು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ನಾಮಕರಣ ಸದಸ್ಯರೂ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಪದವಿ ಪೂರ್ವ ಶಿಕ್ಷಣದ ನಿರ್ದೇಶಕರು ಸದಸ್ಯ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಮಂಡಲಿಯು ಕೇವಲ ಸಲಹಾ ಮಂಡಲಿ, ಶಾಸನ ಮೊಂಡಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗುವಾಗ ರಚಿತವಾದದ್ದಲ್ಲ. ಅದರ ಪರಿಷ್ಕೆಯನ್ನು ನಡೆಸುವುದು ಮುಂತಾದ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ('ಆಟಾನಮಿ')ವಿದೆ. ಈ ನಿರ್ದೇಶಕರ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರ ಕಚೇರಿ ಮಾತ್ರ ಇದೆ. ವಿಭಾಗ ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಕಚೇರಿಯಾಗಲೀ ಇಲ್ಲ. ಈ ಕೇಂದ್ರ ಕಚೇರಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದೇಶಕರಿಗೆ ಸಹಾಯಕರಾಗಿ ಒಬ್ಬ ಉಪನಿರ್ದೇಶಕರೂ ಮತ್ತು ಒಬ್ಬ ಸಹಾಯಕ ನಿರ್ದೇಶಕರೂ ಇದ್ದಾರೆ.

*

ಪದವಿಪೂರ್ವ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪಠ್ಯವಸ್ತು, ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳು ಮತ್ತು ಪರೀಕ್ಷೆಗಳು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಒಂದೇ ಆಗಿದ್ದರೂ, ಈ ತರಗತಿಗಳಿರುವ ಕಿರಿಯ ಕಾಲೇಜುಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಅಧೀನಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿವೆ. ಸಂಯುಕ್ತ ಕಿರಿಯ ಕಾಲೇಜುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯ ತರಗತಿಗಳೂ ಇವೆ. ಇವೆಲ್ಲವು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ನಿರ್ದೇಶಕರ ಅಧೀನದಲ್ಲಿವೆ. ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿರುವ ಪದವಿಪೂರ್ವ ಶಿಕ್ಷಣ ತರಗತಿಗಳು ಕಾಲೇಜು ಶಿಕ್ಷಣ ನಿರ್ದೇಶಕರ ಅಧೀನದಲ್ಲಿವೆ. ಪದವಿಪೂರ್ವ ಶಿಕ್ಷಣ ತರಗತಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಇರುವ ಕಿರಿಯ ಕಾಲೇಜುಗಳು ಪದವಿಪೂರ್ವ ಶಿಕ್ಷಣ ನಿರ್ದೇಶಕರ ನೇರ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿವೆ. ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ * 1981-82ರಲ್ಲಿ ದ್ವಿ ಕಿರಿಯ ಕಾಲೇಜುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನೂ ಮತ್ತು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ದ್ವಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನೂ ತೋರಿಸಿದೆ.

ತೀರ ಇತ್ತೀಚಿನವರೆಗೆ, ಪದವಿಪೂರ್ವ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಂಡಲಿಯು ಒಂದು ಮತ್ತು ಎರಡನೇಯ ವರ್ಷದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಠ್ಯಕ್ರಮ ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿತ್ತು. 49ನೇ ಪುಟದ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳ ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿದೆ.

1978ರಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೇಯ ವರ್ಷದ ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ರದ್ದು ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಇದು ಪದವಿ ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನೂ ಆಗೊಂಡು ಮೂರು ಪರೀಕ್ಷೆಗಳು ಮಾತ್ರ ಡಿಗ್ರಿ ಮಟ್ಟದವರೆಗೆ ಇರಬೇಕು, ಎಂಬ ರಾಷ್ಟ್ರದ ನೀತಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಮಾಡಿದ ನಿರ್ಧಾರ. ಹೊಸ ಪಠ್ಯವಸ್ತುವನ್ನು 1981-82ರಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೇಯ ವರ್ಷದ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಯಿತು.

ಕಿರಿಯ ಕಾಲೇಜುಗಳು	ಸಂಖ್ಯೆ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ
ಸಂಯುಕ್ತ ಕಿರಿಯ ಕಾಲೇಜುಗಳು (ಉನ್ನತ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳು)	379	ಒಂದನೇಯ ವರ್ಷ 1,73,000
ಪದವಿಪೂರ್ವ ಶಿಕ್ಷಣ ತರಗತಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಇರುವ ಜೂನಿಯರ್ ಕಾಲೇಜುಗಳು	78	ಎರಡನೇಯ ವರ್ಷ 1,11,800
ಸಂಯುಕ್ತ ಕಿರಿಯ ಕಾಲೇಜುಗಳು (ಪದವಿಪೂರ್ವ ಶಿಕ್ಷಣ ತರಗತಿಗಳನ್ನುಳ್ಳ ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜುಗಳು)	194	

ವರ್ಷ (ಏಪ್ರಿಲ್ ಪರೀಕ್ಷೆ)	ಮೊದಲನೇಯ ವರ್ಷ			ಎರಡನೇಯ ವರ್ಷ		
	ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಕುಳಿತವರ ಸಂಖ್ಯೆ	ಪಾಸಾದವರ ಸಂಖ್ಯೆ	ಶೇಕಡ	ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಕುಳಿತವರ ಸಂಖ್ಯೆ	ಪಾಸಾದವರ ಸಂಖ್ಯೆ	ಶೇಕಡ
1976	1,12,388	34,097	30.3	76,094	36,182	47.5
1977	1,11,448	38,778	34.8	77,900	40,904	52.5
1978	1,16,643	41,377	35.6	81,119	40,130	49.5
1979	1,38,638	42,149	30.4	90,631	44,572	49.2
1980	—	—	—	1,00,885	49,181	48.2
1981	—	—	—	1,17,807	56,891	48.2

ಶಿಕ್ಷಕರ ಕಲ್ಯಾಣ ಯೋಜನೆಗಳು

ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ಶಿಕ್ಷಕರ ಸಹಾಯ ನಿಧಿಯು 1963-64ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು. ಇದರ ಉದ್ದೇಶ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗಾಗಲೀ ಅವರನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರುವ ಕುಟುಂಬ ವರ್ಗಕ್ಕಾಗಲೀ ತೊಂದರೆಯಾದಾಗ, ಶಿಕ್ಷಕರ ಮಕ್ಕಳ ಮತ್ತು ಅಶ್ರಿತ ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದಾಗ ಅಥವಾ ಬಹಳ ದಿನ ಖಾಯಿಲೆ ಬಿದ್ದಾಗ, ಮರಣ ಸಂಭವಿಸಿದಾಗ ಅಥವಾ ಆಕಸ್ಮಿಕಗಳಿಗೆ ಗುರಿಯಾದಾಗ ಅವರ ನೆರವಿಗೆ ಹಾಗೂ ಶಿಕ್ಷಕರು ಮನೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ದ್ರವ್ಯ ಸಹಾಯವನ್ನು ಮಾಡುವುದು. ತಾಲೂಕು ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುಭವನಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಮುಖ್ಯ ಅಸ್ತತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕರ ವಾರ್ಡ್‌ಗಳಿಗೆ ಈ ನಿಧಿಯಿಂದ ದ್ರವ್ಯ ಸಹಾಯವನ್ನು ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಬಹು ಉತ್ತಮ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಆರಿಸಿದ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಅವರು ನಿವೃತ್ತರಾದ ಮೇಲೆ ಯಾವ ಷರತ್ತೂ ಇಲ್ಲದೆ ಉಚಿತವಾಗಿ ಧನಸಹಾಯವನ್ನು ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈ ನಿಧಿಯು ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಬರುವ ಅನುದಾನ, ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ನೀಡುವ ಸಹಾಯ, ಇತರ ದಾನಗಳು, ಸಹಾಯಾರ್ಥ ಮನರಂಜನಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಿಂದ ಬರುವ ಆದಾಯ, ಶಿಕ್ಷಕರು ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಂದ ಬರುವ ಚಂದಾ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ರೂಪಿತವಾಗುವುದು.

1981ರ ಡಿಸೆಂಬರ್‌ವರೆಗೆ, ಆ ವರ್ಷ ಒಟ್ಟು ಸಂಗ್ರಹವಾದ ಮೊಬಲಗು ರೂ. 6,02,080. ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ವಿನಿಯೋಗವಾದ ಮೊಬಲಗು ರೂ. 1,76,000. ಇದನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕರು ಮತ್ತು ಅವರ ಅಶ್ರಿತರ ಔಷಧೋಪಚಾರಕ್ಕೆ ಕೊಡಲಾಯಿತು. ಈ ಸಹಾಯವನ್ನು ಪಡೆದ ಶಿಕ್ಷಕರ ಮತ್ತು ಅವರ ಅಶ್ರಿತರ ಸಂಖ್ಯೆ 566. ಹುಮನಾಬಾದಿನಲ್ಲಿ ತಾಲೂಕು ಶಿಕ್ಷಕರ ಭವನವನ್ನು

ಕಟ್ಟಿಸಲು 85,000 ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನೂ, ತರೀಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ತಾಲೂಕು ಶಿಕ್ಷಕರ ಭವನವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಲು 25,000 ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನೂ, ರಾಣಬೆನ್ನೂರು ತಾಲೂಕು ಶಿಕ್ಷಕರ ಸಂಘಕ್ಕೆ 1,41,075 ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನೂ ಕೊಡಲಾಯಿತು. ಸುಳ್ಯ, ತಪಟೂರು ಮತ್ತು ಕುಣಿಗಲಾಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುಭವನಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಲು ಹೆಚ್ಚಿನ ಅನುದಾನವನ್ನೂ ಕೊಡಲಾಯಿತು. ಶಿಕ್ಷಕರ ಮಕ್ಕಳ ಉನ್ನತ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಿಗೆ ಒಮ್ಮೆಗೇ 100 ರೂ. ನಿಂದ 1,500 ರೂ. ಗಳವರೆಗೆ ದ್ರವ್ಯಸಹಾಯವನ್ನು ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿವೆ. ಕುಟುಂಬದ ಯಜಮಾನನನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ನಿರಾಶ್ರಿತವಾದ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ತಿಂಗಳಿಗೆ 30 ರೂ. ನಿಂದ 100 ರೂ. ವರೆಗೆ ಧನ ಸಹಾಯ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇನರೆಡು ಇನ್ನಿತರ ರೂಪದ ಸಹಾಯಗಳು.

ಶಿಕ್ಷಕರ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಲ್ಯಾಣ ನಿಧಿಯು 1962ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು. ಇದರ ಉದ್ದೇಶ ಶಿಕ್ಷಕರ ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಮುಗ್ಗಟ್ಟಿನಲ್ಲಿರುವ ಶಿಕ್ಷಕರ ಮತ್ತು ಅವರ ಅಶ್ರಿತರ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವುದು. ಶಿಕ್ಷಕರ ದಿನಾಚರಣೆಯಿಂದ ಅಂದರೆ ಆ ದಿನ ಮಾರಾಟವಾಗುವ ಚಿಕ್ಕ ಬಾವುಟಗಳಿಂದ ಬರುವ ಮೊಬಲಗೇ ಇದರ ಮುಖ್ಯ ಆದಾಯದ ಮೂಲವಾಗಿದೆ. 1981ರ ಡಿಸೆಂಬರ್‌ವರೆಗೆ, ಆ ವರ್ಷ ಸಂಗ್ರಹವಾದ ನಿಧಿಯ ಮೊತ್ತ ರೂ. 43,000. ಈ ಆವಧಿಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ವಿನಿಯೋಗವಾದ ಮೊತ್ತ 2,42,490 ರೂ. ಸಹಾಯ ಪಡೆದ ಶಿಕ್ಷಕರು ಮತ್ತು ಅವರ ಅಶ್ರಿತರ ಸಂಖ್ಯೆ 724.

ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ನೀಡುವ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳು : 1958-59ರಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಕೊಡುವ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳು ಅರಂಭವಾದವು. 1962-63ರಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳು ಅರಂಭವಾದವು.

ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಪ್ರತೀವರ್ಷವೂ ಈ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯು 500 ರೂ. ನಗದು ಮತ್ತು ಒಂದು ಪ್ರಶಂಸಾಪತ್ರ ರೂಪದಲ್ಲಿರುತ್ತವೆ. ಇದನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯವರು ಹೊಸದಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ರಾಜ್ಯಪ್ರಶಸ್ತಿಯು 300 ರೂ. ನಗದು ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದ ಪ್ರಶಂಸಾಪತ್ರದ ರೂಪದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಮೂವರು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಕರೂ ಮತ್ತು ಇಬ್ಬರು ಸೆಕೆಂಡರಿ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಕರೂ ರಾಷ್ಟ್ರಪ್ರಶಸ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರತೀವರ್ಷವೂ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಿಭಾಗದ ಇಬ್ಬರು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಕರೂ, ಒಬ್ಬರು ಸೆಕೆಂಡರಿ ಶಿಕ್ಷಕರೂ ಪ್ರತೀವರ್ಷವೂ ರಾಜ್ಯ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಕರನ್ನು ಆರಿಸಲು ಜಿಲ್ಲಾ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಮಟ್ಟದ ಸಮಿತಿಗಳಿವೆ.

ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಕಲ್ಯಾಣ ನಿಧಿ : ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಕಲ್ಯಾಣ ನಿಧಿಯು 1963-64 ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಇದರ ಉದ್ದೇಶ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದು, ಶುಲ್ಕ ಕಟ್ಟಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡುವುದು, ಪುಸ್ತಕ, ಸಮವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಕೊಳ್ಳಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡುವುದು, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಊಟ ವಸತಿಗಳಿಗಾಗುವ ಖರ್ಚಿಗೆ ಸಹಾಯ ನೀಡುವುದು, ಔಷಧೋಪಚಾರಗಳಿಗೆ ನೆರವಾಗುವುದು, ವಿದ್ಯಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಅವರು ಇರುವ ಸ್ಥಳಗಳಿಂದ ಹೋಗಿ ಬರುವ ಖರ್ಚು ಕೊಡುವುದು, ಮುಂತಾದವು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಊಟ, ಆರೋಗ್ಯ ರಕ್ಷಣೆ ಮುಂತಾದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲು ವಿದ್ಯಾಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ನೆರವು ನೀಡುವುದೂ ಇದರ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ. ಸರ್ಕಾರ ಮತ್ತು ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಕೊಡುವ ಅನುದಾನ, ಇತರ ದಾನಗಳು, ಸಹಾಯಾರ್ಥವಾಗಿ ನಡೆಸುವ ಮನರಂಜನಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಿಂದ ಬರುವ ಆದಾಯ, ಶಿಕ್ಷಕರು ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕೊಡುವ ಚಂದಾ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಈ ನಿಧಿಯನ್ನು ಕೂಡಿಸಲಾಗಿದೆ. 1981ನೇಯ ಡಿಸೆಂಬರ್ ವರೆಗೆ, ಆ ವರ್ಷ 6,29,298 ರೂ.ಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಹಣದಲ್ಲಿ 71,520 ರೂ.ಗಳನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲೂ, 34,500 ರೂ.ಗಳನ್ನು ಬಡವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಪ್ರವಾಸ ಹೋಗಲೂ, 34,944 ರೂ.ಗಳನ್ನು ಬಡವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಮ್ಮ ಕಾಲೇಜು ಅಥವಾ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಾಲೆಗಳ ಶುಲ್ಕವನ್ನು ಕಟ್ಟಲೂ, 1,81,480 ರೂ.ಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಅಂಕ ಪಡೆದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಬಹುಮಾನ ಕೊಡಲೂ, 5,100 ರೂ.ಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಕಲಾ ಸ್ಪರ್ಧೆಗಳಲ್ಲಿ ಗೆದ್ದವರಿಗೆ ಬಹುಮಾನ ನೀಡಲೂ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಲಾಯಿತು.

ಪಶ್ಯೇತರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು

ಭಾರತ ಸ್ಕೌಟ್ ಮತ್ತು ಗೈಡುಗಳು : 1909ರಲ್ಲಿ ಕ್ಯಾಪ್ಟನ್ ಟಿ. ಎಚ್. ಬೇಕರ್ ಎಂಬ ನಿವೃತ್ತ ಸೈನ್ಯಾಧಿಕಾರಿಯು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಬಿಷಪ್ ಕಾಟನ್ ಗಂಡುಮಕ್ಕಳ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಮೊದಲನೆಯ ಸ್ಕೌಟ್ ದಳವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಅನಂತರ ಆ ಚಳವಳಿಯು ದೇಶದ ಇತರ ಭಾಗಗಳಿಗೆ ಪ್ರಸಾರವಾಯಿತು. ಆದರೆ ಈ ದಳಗಳು ಯೂರೋಪಿಯನ್ ಮತ್ತು ಆ್ಯಂಗ್ಲೋ-ಇಂಡಿಯನ್ ಬಾಲಕರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಮೀಸಲಾಗಿದ್ದವು. ಮೈಸೂರು ದೇಶೀಯ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಸ್ಕೌಟ್ ಚಳವಳಿಯು 1918ರಲ್ಲಿಯೂ ಮತ್ತು ಗೈಡ್ ಚಳವಳಿಯು 1927ರಲ್ಲಿಯೂ ಆರಂಭವಾದವು. ಅದರ ಮೊದಲ ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಚಳವಳಿಯು ರಾಜಮನೆತನದ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವನ್ನು ಪಡೆಯಿತು. ಜೊತೆಗೆ ಸರ್ಕಾರದ ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕರ ಸಹಾಯವನ್ನು ಪಡೆಯಿತು. ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರ ಹೈಸ್ಕೂಲಿನ ಮುಖ್ಯೋಪಾಧ್ಯಾಯರಾದ ಮಿ. ಮಿಲ್ಲರ್ ಈ ಚಳವಳಿಗೆ ತುಂಬಾ ಒತ್ತಾಸೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. ಇವರನ್ನು ಮುಂಬೈ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಸ್ಕೌಟ್ ಚಳವಳಿಯ ಜನಕನೆನ್ನಬಹುದು. ಮಿಲ್ಲರ ಫಟಾ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ದೆಸೆಯಿಂದಾಗಿ ಮತ್ತು ಅದು ಗಳಿಸಿದ ಒಳ್ಳೆಯ ಹೆಸರಿನಿಂದಾಗಿ ಆ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಚಳವಳಿಯು ತುಂಬ ಜನಪ್ರಿಯವಾಯಿತು. ಕರ್ನಾಟಕದ ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಕೌಟ್ ಚಳವಳಿಯು ಆರಂಭವಾದದ್ದರಿಂದ ಇಡೀ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಾಗವೇ ಈ ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿ ಮುಂದಾಗಿತ್ತು. 1919-20ರಲ್ಲಿ ಮಿ. ಮಿಲ್ಲರ್ ಅವರನ್ನು ಸ್ಕೌಟ್ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಲೂ ವಿವಿಧ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಮನ್ವಯಗೊಳಿಸಲೂ ಇಡೀ (ಮುಂಬೈ) ಪ್ರಾಂತ್ಯಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಿಯನ್ನಾಗಿ ನೇಮಿಸಲಾಯಿತು. ಹೈದರಾಬಾದ್ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ 1923ರಲ್ಲಿ ಸ್ಕೌಟ್ ಚಳವಳಿಯು ಆರಂಭವಾಯಿತು. 1927-35ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅದು ಬಹು ಬೇಗ ಪ್ರಗತಿಯೊಂದಿತು. 1928ರಲ್ಲಿ ಆ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಗೈಡ್ ಚಳವಳಿಯು ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಕೊಡಗಿನಲ್ಲಿ 1930ರಿಂದ 50ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಕೌಟ್ ಚಳವಳಿಯು ಬಲವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಡ್ಡಾಯ ಅಕ್ವಿಲರಿ ಕೇಡೆಟ್ ಕೋರನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಈ ಚಳವಳಿಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಸ್ತಬ್ಧಗೊಂಡವು. ಮದ್ರಾಸ್ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಚಳವಳಿಯು ಬಲವಾಗಿಯೇ ಇತ್ತು.

1921ರಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಸ್ಕೌಟ್ ಸಂಘವು (ಬಾಯ್ಸ್ ಸ್ಕೌಟ್ ಎಸೋಸಿಯೇಷನ್ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯಾ) ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಇದು ದೇಶದ ಅನೇಕ ಸ್ಕೌಟ್ ಸಂಘಗಳ ಮಿಲನವೆನಿಸಿತು. ಹೀಗೆ ಮಿಲನವಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಡಾ|| ಅನಿಬೆಸೆಂಟೆಡ್ ಇಂಡಿಯನ್ ಬಾಯ್ಸ್ ಸ್ಕೌಟ್ ಎಸೋಸಿಯೇಷನ್ ಕೂಡ ಸೇರಿತ್ತು. ಇದು ಲಂಡನ್ ನ ಬಾಯ್ಸ್ ಸ್ಕೌಟ್

ಇಂಟರ್‌ನ್ಯಾಷನಲ್ ಬ್ಯೂರೋದ ಅಂಗಸಂಸ್ಥೆಯಾಯಿತು. ಅದರ ಹಿಂದೂಸ್ತಾನ್ ಸೌಟ್ ಅಸೋಸಿಯೇಷನ್ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನೂ ಪಡೆದು ಸೇವಾ ಸಮಿತಿ ಅಸೋಸಿಯೇಷನ್ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿಯೇ ಉಳಿಯಿತು. 1950ರ ನವೆಂಬರ್‌ನಲ್ಲಿ, ಬಾಯ್ಸ್ ಸೌಟ್ ಅಸೋಸಿಯೇಷನ್ ಮತ್ತು ಹಿಂದೂಸ್ತಾನ್ ಸೌಟ್ ಅಸೋಸಿಯೇಷನ್ ಪರಸ್ಪರ ಮಿಲನ ಹೊಂದಿದವು. (1950 ರಲ್ಲಿ) ಇಂಡಿಯಾದ ಗರ್ಲ್ಸ್ ಗೈಡ್ಸ್ ಅಸೋಸಿಯೇಷನ್ 1951ರ ಆಗಸ್ಟ್‌ನಲ್ಲಿ ಮಿಲನ ಹೊಂದಿ ಸಂಘದಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯವಾಯಿತು. ಸಂಘದ ಹೊಸ ಹೆಸರು ಭಾರತ ಸೌಟ್ಸ್ ಅಂಡ್ ಗೈಡ್ಸ್. ಇದು ಜಾಗತಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಾದ ವರ್ಲ್ಡ್ ಸೌಟ್ಸ್ ಬ್ಯೂರೋ ಮತ್ತು ವರ್ಲ್ಡ್ ಬ್ಯೂರೋ ಆಫ್ ಗರ್ಲ್ಸ್ ಗೈಡ್ಸ್ ಅಂಗ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಯಿತು. ಇವೆರಡು ಜಾಗತಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು. ಕೆಳಗಿನ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ * 1956-57, 1960-61 ಮತ್ತು 1965-66ರಲ್ಲಿ ಸೌಟ್ ಮತ್ತು ಗೈಡ್‌ಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದೆ.

ಸೌಟ್ ಮತ್ತು ಗೈಡ್‌ಗಳ ಸ್ಟೇಟ್ ಕಮಿಷನರೂ, ಜಿಲ್ಲಾ ಕಮಿಷನರುಗಳೂ ಚಳವಳಿಯ ಇತರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೂ ಸಹಾಯಕರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸ್ಟೇಟ್ ಅಸೋಸಿಯೇಷನ್ ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಸ್ಟೇಟ್ ಅಸೋಸಿಯೇಷನ್ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯನ್ ರೈಲ್ವೇಸ್ (ರೈಲ್ವೆ ರಾಜ್ಯ ಸಂಘ), ಸ್ಟೇಟ್ ಅಸೋಸಿಯೇಷನ್ ಆಫ್ ಸೆಂಟ್ರಲ್ ಸ್ಕೂಲ್ಸ್ (ಕೇಂದ್ರೀಯ ವಿದ್ಯಾಶಾಲೆಗಳ ರಾಜ್ಯ ಸಂಘ), ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳ ರಾಜ್ಯ ಸಂಘ ಮುಂತಾದ ಇತರ ಸಂಘಗಳೂ ಇವೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ರಾಜ್ಯ ಸಂಘಗಳಿಗೂ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದರಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ಹಣಕಾಸಿನ ಆಡಳಿತವನ್ನು ನಡೆಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿದೆ. ಅದರ ಇವುಗಳೆಲ್ಲದರ ನೀತಿ, ಉದ್ದೇಶ ಮತ್ತು ಗುರಿಗಳು ಒಂದೇ ಆಗಿವೆ. ಅವೇ ಚಳವಳಿಯ ನೀತಿ, ಗುರಿ ಮತ್ತು ಉದ್ದೇಶಗಳು.

ಮೊದಲನೆಯ ಬೆಂಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲಾ ಮೇಳವೂ ಮತ್ತು ಸಿಟಿ ಸೌಟ್ ಸಪ್ತಾಹವೂ 1929ರ ಜನವರಿ 27 ರಿಂದ ಫೆಬ್ರವರಿ 3 ರವರೆಗೆ ನಡೆದವು. 1960ರಲ್ಲಿ ಅಖಿಲ ಭಾರತ ತೃತೀಯ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಜಂಬೂರಿಯು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತು. ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ಸೌಟ್ ಮತ್ತು ಗೈಡ್‌ಗಳು ರಾಷ್ಟ್ರದ ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳಿಂದಲೂ ಪ್ರಪಂಚದ ನಾನಾ ಕಡೆಗಳಿಂದಲೂ ಬಂದಿದ್ದರು. ಜಾಗತಿಕ ಮುಖ್ಯ ಗೈಡ್ ಆದ ಲೇಡಿ ಬೆಡನ್ ಸಾವೆಲ್ ಈ ಜಂಬೂರಿಯಲ್ಲಿ ಉಪಸ್ಥಿತರಿದ್ದರು. ಸೌಟ್ ಮತ್ತು ಗೈಡ್ ರಾಜ್ಯ ಸಂಘವು ಜಾಗತಿಕ ಜಂಬೂರಿಗಳು, ಜಾಗತಿಕ ರೋವರ್ ಮೂಟ್‌ಗಳು, ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲ ಜಾಗತಿಕ ಸಮಾರಂಭಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಿದೆ. ಸ್ಟೇಟ್ ಅಸೋಸಿಯೇಷನ್‌ನ ಅನೇಕ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ಸದಸ್ಯರೂ ಮತ್ತು ಅನೇಕ ಕಮಿಷನರುಗಳೂ ಜಾಗತಿಕ ಸಮಾರಂಭಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಸಮ್ಮೇಳನಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಅಂತರ್ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕೇಂದ್ರವಾದ

1965-66ರಲ್ಲಿ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಇಳಿಮುಖವಾದುದಕ್ಕೆ ಶಾಲೆ ಮತ್ತು ಕಾಲೇಜುಗಳಲ್ಲಿ ಅ್ಯಕ್ಟಿವಿಟಿ ಕ್ಯಾಡೆಟ್ ಕೋರ್ಸ್ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಷನಲ್ ಕ್ಯಾಡೆಟ್ ಕೋರ್ಸ್‌ಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದುದೇ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. 1982ರಲ್ಲಿ 54,872, ಕಬ್ಬಾ ಸೌಟ್ಸ್, ಸೌಟ್ ಮತ್ತು ಕಮಿಷನರುಗಳು ಇದ್ದರು. ಅದೇ ವರ್ಷ 16,203 ಬುಲ್ ಬುಲ್ ಫ್ಲಾಕ್ಸ್ ಗೈಡ್ಸ್ ಗೈಡರ್ಸ್ ಮತ್ತು ಕಮಿಷನರುಗಳು ಇದ್ದರು. 1982 ಫೆಬ್ರವರಿಯಿಂದ 1983ರ ಜುಲೈ ವರೆಗಿನ ಅವಧಿಯನ್ನು "ಸೌಟ್‌ಗಳ ವರ್ಷ" ವೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲರು ರಾಜ್ಯದ ಸೌಟ್ ಸಂಘದ ಪೋಷಕರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ರಾಜ್ಯ ಸಂಘಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬ ಅಧ್ಯಕ್ಷರೂ, ಒಬ್ಬ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷರೂ ಇದ್ದಾರೆ. ರಾಜ್ಯದ ಚೀಫ್ ಕಮಿಷನರ್ ಸೌಟ್ ಚಳವಳಿಯ ಮುಖ್ಯಾಧಿಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇವರಿಗೆ

*

ವರ್ಷ	ಪ್ಯಾಕ್ ಟ್ರೂಪ್ ಮತ್ತು ಕ್ರೂಗಳ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆ	ಕಬ್ಬಾ ಸೌಟ್, ರೋವರ್ ಮುಂತಾದವರ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆ	ಫ್ಲಾಕ್ಸ್ ಕಂಪನಿ ಮತ್ತು ಟ್ರೈನಿಂಗ್	ಬುಲ್ ಬುಲ್ ಗೈಡರ್, ರೇಂಜರ್ ಮುಂತಾದವರ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆ
1956-57	1,982	45,512	175	4,418
1960-61	1,443	35,048	261	6,986
1965-66	543	17,195	246	3,927

ಬ್ರಿಟಿಷ್‌ನ ಗಿಲ್‌ನೆಲ್ ಸಾರ್ಕಾ ಅಂತರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ತರಬೇತಿ ತಂಡದ ಸದಸ್ಯರೂ ಆಗಿದ್ದರು.

ಜೂನಿಯರ್ ರೆಡ್‌ಕ್ರಾಸ್ : ಭಾರತೀಯ ರೆಡ್‌ಕ್ರಾಸ್ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಬಾಲಕರ ಶಾಖೆಯೇ ಜೂನಿಯರ್ ರೆಡ್‌ಕ್ರಾಸ್. ಇದೊಂದು ಅಂತರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಸ್ಥೆ. ಜನರಿಗಾಗಬೇಕಾದ ಆರೋಗ್ಯ ಸೇವೆಯನ್ನು ಉತ್ತಮ ಪಡಿಸುವುದನ್ನೇ ಗುರಿಯಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಆ ಗುರಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಲು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಶ್ರಮಿಸುತ್ತಿದೆ. ಅಂತರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಗಣಿತನವನ್ನು ಕುದುರಿಸುವುದು ಇದರ ಮತ್ತೊಂದು ಗುರಿ. ಭಾರತೀಯ ರೆಡ್‌ಕ್ರಾಸ್‌ನ ಜೂನಿಯರ್ ವಿಭಾಗವು 1925ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಮೊದಲು ರೆಡ್‌ಕ್ರಾಸ್ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ 200 ಶಾಲೆಗಳು ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದವು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಜೂನಿಯರ್ ರೆಡ್‌ಕ್ರಾಸ್‌ನ ಸದಸ್ಯರು. ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು ಸಲಹೆಗಾರರೂ ಮತ್ತು ತಿಳುವಳಿಕೆ ಕೊಡುವವರೂ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. 1970ರಲ್ಲಿ 77 ಸದಸ್ಯರಿದ್ದರು; 1982ರಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಖ್ಯೆ 70ಕ್ಕೆ ಇಳಿಯಿತು. ಪ್ರತೀ ವರ್ಷ ಡಿಸೆಂಬರ್‌ನಲ್ಲಿ ರೆಡ್‌ಕ್ರಾಸ್ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತವೆ. 1981ರಲ್ಲಿ 6,209 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಕುಳಿತಿದ್ದರು; 4,720 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತೇರ್ಗಡೆಯಾದರು. 1972ರಲ್ಲಿ 13,943 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಕುಳಿತಿದ್ದರು; ಇವರಲ್ಲಿ 7,013 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಪಾಸಾದರು. ವೈಯಕ್ತಿಕ ಮತ್ತು ಶಾಲಾ ಆರೋಗ್ಯ, ಸಾಮುದಾಯಿಕ ಆರೋಗ್ಯ, ಸೇವೆ ಮತ್ತು ಅಂತರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮೈತ್ರಿ ಎಂದು ಜೂನಿಯರ್ ರೆಡ್‌ಕ್ರಾಸ್‌ನ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ವರ್ಗೀಕರಿಸಿದೆ.

ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣ

ಕರ್ನಾಟಕವು ಮದ್ರಾಸು, ಮುಂಬೈಗಳಂಥ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಕೇಂದ್ರಗಳಿಂದ ಬಹು ದೂರವಿದ್ದುದರಿಂದ ಆಧುನಿಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಶಿಕ್ಷಣ ಸೌಲಭ್ಯವು ಅದಕ್ಕೆ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳ ಮೊದಲ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ (1857) ಡೊರಕಲಿಲ್ಲ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ 19ನೇಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಅನನುಕೂಲವಾಯಿತು. ಬೆಂಗಳೂರು, ಬೆಳಗಾವಿ, ಮೈಸೂರು, ಮತ್ತು ಧಾರವಾಡದಂಥ ಪ್ರಧಾನ ನಗರಗಳೂ ಒಂದು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಹತ್ತಾರು ವರ್ಷಗಳಷ್ಟು ಕಾಲ ಕಾಯಬೇಕಾಯಿತು.

ಮಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಮದ್ರಾಸ್ ಸರ್ಕಾರವು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ದ್ವಿತೀಯ ದರ್ಜೆಯ ಕಾಲೇಜು ಇಡೀ ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾದ ಕಾಲೇಜುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೇಯದು. 1868-69

ರಲ್ಲಿ ಎಫ್.ಎ. ತರಗತಿಯು ಅಗಲೇ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿಿದ್ದ ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು. 1879ರಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಹೆಸರನ್ನು 'ಸರ್ಕಾರಿ ಕಾಲೇಜು' ಎಂದು ಬದಲಾಯಿಸಲಾಯಿತು. ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿಿದ್ದ ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯು 1875ರಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರಿ ಕಾಲೇಜಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆ ಹೊಂದಿತು. ಇದಕ್ಕೆ "ಸೆಂಟ್ರಲ್ ಕಾಲೇಜು" ಎಂದು ಹೆಸರಿಡಲಾಯಿತು. ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ ಅದು ಬಿ.ಎ. ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಕಳಿಸುವ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಪಡೆಯಿತು. ಮೈಸೂರಿನ ಮಹಾರಾಜ ಪ್ರೌಢ ಶಾಲೆಯೂ ಶಿವಮೊಗ್ಗಿಯ ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯೂ ಮದ್ರಾಸಿನ ಎಫ್.ಎ. ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಕಳಿಸುವ ಅವಕಾಶವನ್ನು 1879ರಲ್ಲಿ ಪಡೆದವು. ಮೈಸೂರಿನ ಮಹಾರಾಜಾ ಕಾಲೇಜನ್ನು 1864ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದು 1894ರಲ್ಲಿ ಅದು ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜಾಯಿತು.

1880ರಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರದೇಶದ ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದವು. ಜೆಸುಯಿಟ್ ಪಾದ್ರಿಗಳು ತಮ್ಮ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಮಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅನುಕೂಲವಾದ ವಾತಾವರಣವಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡರು. 1879ರಲ್ಲಿ ಅವರು ಮಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಸೇಂಟ್ ಎಲೋಸಿಯಸ್ ಕಾಲೇಜನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಬೆಂಗಳೂರಿನ ದಂಡಿನ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಟೆಸ್ಟೆಂಟ್ ಮತ್ತು ಕ್ಯಾಥೋಲಿಕ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳೆರಡೂ ಕಾಲೇಜುಗಳನ್ನು ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆರಂಭಿಸಿದವು. ಪ್ರಾಟೆಸ್ಟೆಂಟ್ ಪಾದ್ರಿಗಳು ಬಿಷಪ್ ಕಾಟನ್ ಕಾಲೇಜುಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಕ್ಯಾಥೋಲಿಕ್ ಸಂಸ್ಥೆಯೊಂದು 1882ರಲ್ಲಿ ಸೇಂಟ್ ಜೋಸೆಫ್ ಕಾಲೇಜನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿತು. ಆದರೆ ಕೆಲ ಕಾಲ ನಂತರ ಬಿಷಪ್ ಕಾಟನ್ ಕಾಲೇಜುಗಳು ಮುಚ್ಚಿಹೋದವು. ಬೆಳಗಾವಿ ಮತ್ತು ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ಪ್ರದೇಶಗಳಂತೂ ಅಸಡ್ಡೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗಿದ್ದವು. 19ನೇಯ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲೂ, ಅಲ್ಲಿಯೂ ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹಳೆಯ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ (ದಂಡೂ ಸೇರಿದಂತೆ) ನಾಲ್ಕು ಕಾಲೇಜುಗಳೂ, ಮಂಗಳೂರು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಕಾಲೇಜುಗಳೂ ಇದ್ದವು. ಜೊತೆಗೆ ಮೈಸೂರು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮದ್ರಾಸಿನ ಎಫ್.ಎ. ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಕಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದು ಪ್ರೌಢಶಾಲೆ ಇತ್ತು.

ರಾಜ್ಯ ಪುನರ್ಭಟನೆಗೆ ಮೊದಲು

ಮೈಸೂರು ವಲಯ : ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಭಾಗದಲ್ಲಿ 1900ರಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಕಾಲೇಜುಗಳಿದ್ದವಷ್ಟೆ. 1881ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾದ ಮೈಸೂರು ಮಹಾರಾಣಿ ಪ್ರೌಢ ಶಾಲೆಯು 1902ರಲ್ಲಿ ದ್ವಿತೀಯ ದರ್ಜೆಯ ಕಾಲೇಜಾಯಿತು.

ಇದು ಮದ್ರಾಸು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಅಂಗಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿತ್ತು. ಇದು ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅರಂಭವಾದ ಅತ್ಯಂತ ಹಳೆಯ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಕಾಲೇಜುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು. ಕೆಲವು ಕಾಲದ ನಂತರ ಅಂಪೆರಿ, 19ನೇಯ ಶತಮಾನದ ಅತ್ಯಂತ ಕೊನೆಯ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗಿಯ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ತರಗತಿಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಲಾಯಿತು. ಸಂಸ್ಥಾನಿಕ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಮುಖ ಎನ್ನಬಹುದಾದ ಒಂದು ಘಟನೆಯು 1916 ರಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತು. ಅದೇ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಸ್ಥಾಪನೆ. ರಾಜರ ಅಳ್ಳಿಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನವು ಮದ್ರಾಸು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವಿಸಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಮಹಾರಾಜರು ಯಾವ ಅಂತಿಮ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮದ್ರಾಸು ಸರ್ಕಾರವಾಗಲೀ, ಮದ್ರಾಸು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವಾಗಲೀ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಸಹಾಯಕವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಏನೇನೂ ಸಹಾನುಭೂತಿಯಿಲ್ಲದ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರ ಒಂದು ಕಡೆ, ಕೇವಲ ಎರಡೇ ಕಾಲೇಜುಗಳಿದ್ದ ಪ್ರದೇಶ ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ—ಈ ಎರಡು ಅನನುಕೂಲಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಭಗೀರಥ ಪ್ರಯತ್ನವೇ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಇಷ್ಟಾದರೂ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಸ್ಥಾಪನೆ ಆಗಿಯೇ ಆಯಿತು. ಇದಕ್ಕೆ, ಅಂದು ದಿವಾನರಾದ ಸರ್ ಎಂ. ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಯ್ಯನವರ ದೂರದೃಷ್ಟಿ, ಅವರ ನಿರಂತರ ಪ್ರಯತ್ನ ಮತ್ತು ಅವರಿಗಿದ್ದ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯೇ ಕಾರಣಗಳು. ಇಡೀ ಭರತಖಂಡದಲ್ಲಿನ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಅರನೇಯದು. ರಾಜರ ಅಳ್ಳಿಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಅರಂಭವಾದ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದು. ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ಕಾರಣರಾದ ಸರ್ ಎಂ. ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಯ್ಯ ಮುಂತಾದವರು. “ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ಏಕ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಬೋಧಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವಾಗಿರಬೇಕು” (“ಟೀಚಿಂಗ್ ಯೂನಿವರ್ಸಿಟಿ ಆಫ್ ಯುನಿಟಿರಿಯಿಟಿ”) ಮತ್ತು ತನ್ನ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲದೆ ಮತ್ತು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನೂ ಅಂಗಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಬಾರದು, ಎಂಬ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಈ ಒಂದು ತಾತ್ವಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿದ್ದುದರಿಂದ, ಸರ್ಕಾರದ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಕಾಲೇಜುಗಳೂ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ವಶಕ್ಕೆ ಬಂದವು. ಮದ್ರಾಸು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ಮೆಟ್ರಿಕ್ ಮುಗಿದ ನಂತರ ಡಿಗ್ರಿಗಾಗಿ ಓದಬೇಕಾದ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯನ್ನು ಎರಡು ಹಂತಗಳನ್ನಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸಿತ್ತು, ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಇಂಟರ್ ಮೀಡಿಯೆಟ್ ಅವಧಿ ಮತ್ತು ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಡಿಗ್ರಿ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಅವಧಿ. ಆದರೆ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ಈ ಅವಧಿಯನ್ನು ಒಂದು ವರ್ಷದ ಪ್ರವೇಶ ಹಂತವನ್ನಾಗಿಯೂ ಮತ್ತು ಮೂರು ವರ್ಷದ ಡಿಗ್ರಿ ಹಂತವನ್ನಾಗಿಯೂ ವಿಭಾಗಿಸಿತು. (ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ತನ್ನ ಮೊದಲಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಸರಾಂತ ವಿದ್ವಾಂಸರಾದ ಎಸ್. ರಾಧಾ ಕೃಷ್ಣನ್, ಎ.ಆರ್. ವಾಡಿಯಾ, ಬೃಜೇಂದ್ರನಾಥ್ ಸೀಲ್, ಸಿ.ಆರ್. ರೆಡ್ಡಿ, ಕೆ.ಟಿ. ಷಾ, ಆರ್.ಕೆ. ಮುಖರ್ಜಿ ಮುಂತಾದವರನ್ನು ಅಧ್ಯಾಪಕರನ್ನಾಗಿ ನೇಮಿಸಿಕೊಂಡಿತು).

ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ಅರಂಭವಾದ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ, ಮೈಸೂರು ಮಹಾರಾಜಾ ಕಾಲೇಜು ಮತ್ತು ಬೆಂಗಳೂರು ಸೆಂಟ್ರಲ್ ಕಾಲೇಜುಗಳಂತೆ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿದ್ದ ದ್ವಿತೀಯ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು—ಸರ್ಕಾರಿ ಮಹಾರಾಣಿ ಕಾಲೇಜು ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ವಶಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಸರ್ಕಾರವು, ಹಳ್ಳಿಗರಿಗೆ ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣದ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನೊದಗಿಸುವ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಈ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನೊದಗಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಸೂಕ್ತ ಕ್ರಮವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿತು. 1916 ರಲ್ಲಿ, ಮೈಸೂರಿನ ಮಹಾರಾಜಾ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆ, ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆ ಮತ್ತು ತುಮಕೂರಿನ ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಪ್ರವೇಶ ಪರೀಕ್ಷಾ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ತೆರೆಯಲಾಯಿತು. ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲದ ನಂತರ ಮತ್ತೆ ಐದು ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಇದೇ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ಅರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಸರಿಸಬೇಕಾದದ್ದು ಶಿವಮೊಗ್ಗ. ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು 1917 ರಲ್ಲಿ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಕಾಲೇಜನ್ನು ಮತ್ತು 1924ರಲ್ಲಿ ಮೆಡಿಕಲ್ ಕಾಲೇಜನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ತೆರೆಯಿತು. ಈ ಮೆಡಿಕಲ್ ಕಾಲೇಜನ್ನು ಕೆಲವು ಕಾಲದ ಮೇಲೆ ಮೈಸೂರಿಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಲಾಯಿತು.

ಸ್ಯಾಡ್ಲರ್ ಸಮಿತಿಯು ಶಿಕ್ಷಣದ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ 1939ರಲ್ಲಿ ಒಂದು ವರ್ಷದ ಪ್ರವೇಶ ಪರೀಕ್ಷಾ ತರಗತಿಯನ್ನು ರದ್ದು ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಅವುಗಳ ಬದಲು ಎರಡು ವರ್ಷದ ಇಂಟರ್ ಮೀಡಿಯೆಟ್ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ಅರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. 1932-33ರವರೆಗೆ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಅರು ಇಂಟರ್ ಮೀಡಿಯೆಟ್ ಕಾಲೇಜುಗಳಿದ್ದವು. ಆ ವರ್ಷ, ತುಮಕೂರು ಮತ್ತು ಶಿವಮೊಗ್ಗಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಇಂಟರ್ ಮೀಡಿಯೆಟ್ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಲಾಯಿತು. ಆದರೆ 1940ರಲ್ಲಿ ಇವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ಅರಂಭವಾದ ಮೇಲೆ ಮಹಾರಾಣಿ ಕಾಲೇಜು ಮೊದಲನೇಯ ದರ್ಜೆಯ ಕಾಲೇಜಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿತವಾಯಿತು. ಆಗ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಇದ್ದ ಕಾಲೇಜು ಇದೊಂದೇ. ಆದರೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದವರ ಸಂಖ್ಯೆ ತುಂಬ ಕಮ್ಮಿ ಇದ್ದು, ಇದನ್ನೊಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಸಲು ಕಷ್ಟವಾಯಿತು. ಆದುದರಿಂದ ಇದನ್ನು 1939ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಲಾಯಿತು. ಆದರೆ, ಇದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು

ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ಅರಂಭವಾದ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ, ಮೈಸೂರು ಮಹಾರಾಜಾ ಕಾಲೇಜು ಮತ್ತು ಬೆಂಗಳೂರು ಸೆಂಟ್ರಲ್ ಕಾಲೇಜುಗಳಂತೆ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿದ್ದ ದ್ವಿತೀಯ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು—ಸರ್ಕಾರಿ ಮಹಾರಾಣಿ ಕಾಲೇಜು ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ವಶಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಸರ್ಕಾರವು, ಹಳ್ಳಿಗರಿಗೆ ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣದ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನೊದಗಿಸುವ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಈ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನೊದಗಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಸೂಕ್ತ ಕ್ರಮವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿತು. 1916 ರಲ್ಲಿ, ಮೈಸೂರಿನ ಮಹಾರಾಜಾ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆ, ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆ ಮತ್ತು ತುಮಕೂರಿನ ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಪ್ರವೇಶ ಪರೀಕ್ಷಾ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ತೆರೆಯಲಾಯಿತು. ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲದ ನಂತರ ಮತ್ತೆ ಐದು ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಇದೇ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ಅರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಸರಿಸಬೇಕಾದದ್ದು ಶಿವಮೊಗ್ಗ. ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು 1917 ರಲ್ಲಿ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಕಾಲೇಜನ್ನು ಮತ್ತು 1924ರಲ್ಲಿ ಮೆಡಿಕಲ್ ಕಾಲೇಜನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ತೆರೆಯಿತು. ಈ ಮೆಡಿಕಲ್ ಕಾಲೇಜನ್ನು ಕೆಲವು ಕಾಲದ ಮೇಲೆ ಮೈಸೂರಿಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಲಾಯಿತು.

ಮಕ್ಕಳ ಇಂಟರ್‌ಮೀಡಿಯಟ್ ಕಾಲೇಜನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. 1916ರ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಶಾಸನವನ್ನು 1933ರಲ್ಲಿ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಇದರಂತೆ ಅಕೆಡೆಮಿಕ್ ಕೌನ್ಸಿಲ್ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. 1938ರಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ತಿದ್ದುಪಡಿಯನ್ನು ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಇದರಿಂದ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ಇತರ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಅಂಗಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನಾಗಿ ಅಂಗೀಕರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಆದರೆ ಇದು ಆಚರಣೆಗೆ ಬಂದದ್ದು 1945ರಲ್ಲಿಯೇ. ಆ ವರ್ಷ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಎರಡು ಖಾಸಗೀ ಕಾಲೇಜುಗಳನ್ನೂ (ಬಸಪ್ಪ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಷನಲ್) ಮತ್ತು ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಖಾಸಗೀ (ಶಾರದಾ ವಿಲಾಸ) ಕಾಲೇಜು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದನ್ನು.

1945ನೇ ವರ್ಷವು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರಮುಖ ವರ್ಷ. ಆ ವರ್ಷ ಸರ್ಕಾರವೂ ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು (ಖಾಸಗೀ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ) ಪ್ರವೇಶಿಸಿತು. ಅನೇಕ ಖಾಸಗೀ ಕಾಲೇಜುಗಳೂ ಆ ವರ್ಷ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿಟ್ಟಿವು. 1947-56ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಒಂದೇ ಸಮನೇ ವಿಸ್ತಾರವಾಗುತ್ತಾ ಹೋಯಿತು. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ, ಐದು ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆಯ ಕಾಲೇಜುಗಳೂ ನೂರು ಇಂಟರ್‌ಮೀಡಿಯಟ್ ಕಾಲೇಜುಗಳೂ, ಒಂದು ಮೆಡಿಕಲ್ ಕಾಲೇಜೂ, ಒಂದು ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಕಾಲೇಜೂ, ಒಂದು ಲಾ ಕಾಲೇಜೂ, ಎರಡು ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾಲೇಜುಗಳೂ ಆರಂಭವಾದವು. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಖಾಸಗೀ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಆರಂಭಿಸಿದ ಕಾಲೇಜುಗಳು. ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ಎರಡು ಇಂಟರ್‌ಮೀಡಿಯಟ್ ಕಾಲೇಜುಗಳನ್ನು ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜುನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆ ಮಾಡಿತು. ಜೊತೆಗೆ ನಾಲ್ಕು ಇಂಟರ್‌ಮೀಡಿಯಟ್ ಕಾಲೇಜುಗಳನ್ನೂ ಮತ್ತು ಒಂದು ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾಲೇಜನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿತು. ಸರ್ಕಾರವು ದಾವಣಗೆರೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಕಾಲೇಜನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿತು. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಸೇಂಟ್ ಜೋಸಫ್ಸ್ ಕಾಲೇಜು ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಅಂಗ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಯಿತು. 1956ರಲ್ಲಿ, ಹಳೆಯ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ 14 ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜುಗಳು, 14 ಇಂಟರ್‌ಮೀಡಿಯಟ್ ಕಾಲೇಜುಗಳು, 14 ವೃತ್ತಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾಲೇಜುಗಳು ಇದ್ದವು.

ಮದ್ರಾಸು ಕನ್ನಡ ಪ್ರದೇಶ : 20ನೇಯ ಶತಮಾನದ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ-ಕೊಳ್ಳೇಗಾಲ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ಕಾಲೇಜುಗಳಿದ್ದವು. ಇವೆರಡೂ ಇದ್ದದ್ದು ಮಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ. 1921ರಲ್ಲಿ, ಕಾರ್ಮಲ್ಟೆಟ್ (ಸನ್ಯಾಸಿನಿಯರು) ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಒಂದು ಕಾಲೇಜನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಇದರ ಹೆಸರು ಸೇಂಟ್ ಆನ್ಸ್ ಕಾಲೇಜ್. ಇದು 1924ರಲ್ಲಿ ಸೇಂಟ್ ಆನ್ಸ್ ಕಾಲೇಜು ಎಂಬ ಬೇರೊಂದು ಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆಯಿತು. 1940ರಲ್ಲಿ

ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗಾಗಿ ಒಂದು ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾಲೇಜು ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಂತೂ ಹಿಂದುಳಿದೇ ಇತ್ತು. 1945ರವರೆಗೆ ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕಾಲೇಜೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆ ವರ್ಷ ವೀರಶೈವ ವಿದ್ಯಾವರ್ಧಕ ಸಂಘವು ಬಳ್ಳಾರಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ದ್ವಿತೀಯ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿತು. ಇದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು, 1869ರಲ್ಲಿ ವರ್ಡ್ಸ್ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಎಫ್.ಎ. ತರಗತಿಯೇನೇ ಆರಂಭವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ 1909ರಲ್ಲಿಯೇ ಅದು ಮುಚ್ಚಿಹೋಗಿತ್ತು. ಹಾಗೆಯೇ ಬಳ್ಳಾರಿಯ ಜಿಲ್ಲಾ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯು 1857-85ರ ವರೆಗೆ ಎಫ್.ಎ. ತರಗತಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿತ್ತು. 1948ರಲ್ಲಿ, ಮಂಗಳೂರಿನ ಸರ್ಕಾರಿ ಕಾಲೇಜು ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆ ಹೊಂದಿತು. ಆ ವರ್ಷ ಬಿ.ಎ., ಬಿ.ಎಸ್.ಸಿ., ಬಿ.ಕಾಂ. ತರಗತಿಗಳು ಅಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾದವು. 1950ರಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಶಿಕ್ಷಕರ ಕಾಲೇಜೂ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಮಹಿಳಾಲದ ಜನರಲ್ ಅಕ್ಯಾಡೆಮಿ ಎಫ್ ಎಜುಕೇಷನ್, ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಬೆಳೆಸುವ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿತು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯೋತ್ತರ, ಆದರೆ ರಾಜ್ಯ ಪುನರ್ಭವನೆಯ ಪೂರ್ವದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅದು ಅನೇಕ ಸಾಧಾರಣ ಕಾಲೇಜುಗಳನ್ನೂ, ವೃತ್ತಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾಲೇಜುಗಳನ್ನೂ ಆರಂಭಿಸಿತು. ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಳೆಯ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ವಿಲೀನವಾದ ನಂತರ, ವೀರಶೈವ ಕಾಲೇಜು ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿತವಾಯಿತು.

ಬೆಳಗಾವಿ ಪ್ರದೇಶ : 1917ರವರೆಗೆ, ಬೆಳಗಾವಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಪ್ರದೇಶದ ವಿಧ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಮ್ಮ ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಪುಣೆಗೋ, ಮುಂಬೈಗೋ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರಮುಖ ರಾಜ ಎಸ್. ಆರ್. ರೊಡ್ಡ ಮುಂತಾದವರು 1912ರಲ್ಲಿಯೇ ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಾಲೇಜನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಸಾಕಷ್ಟು ಹಣವನ್ನೂ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಮೊದಲನೇಯ ಜಾಗತಿಕ ಯುದ್ಧವು 1914ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾದ್ದರಿಂದ 1917ರವರೆಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಕಾಲೇಜನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಆಗಲೇ ಇಲ್ಲ. ಆಗ ಆರಂಭವಾದ ಕರ್ನಾಟಕ ಕಾಲೇಜು ಕೇವಲ ಅರ್ಮಿ ಕಾಲೇಜೇ ಆಗಿತ್ತು. 1922-23ರಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರವು ಇಂಟರ್‌ಮೀಡಿಯಟ್ ಮಟ್ಟದವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ ವಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿತು. ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ, ಈ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಬಿ.ಎಸ್.ಸಿ. ತರಗತಿಗಳು ಆರಂಭವಾದವು. ಧಾರವಾಡದ ಕರ್ನಾಟಕ ಎಜುಕೇಷನ್ ಬೋರ್ಡ್ 1920ರಲ್ಲಿ ಕಾಲೇಜನ್ನು ಆರಂಭಿಸುವ ಧೈರ್ಯ ಮಾಡಿತು. ಇದೇ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಕಾಲೇಜು. ಆದರೆ ಇದು ಬಹುಕಾಲ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. 1920-21 ಶಿಕ್ಷಣ ವರ್ಷದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅದು ಮುಚ್ಚಿಹೋಯಿತು. ಬೆಳಗಾವಿಯ ಕೆ.ಎಲ್.ಇ. ಸೊಸೈಟಿಯ ಜನ

ಸಾಮಾನ್ಯರಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾಪ್ರಸಾರ ಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿತು. ಅದು 1933ರಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿ ಲಿಂಗರಾಜ ಕಾಲೇಜನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿತು. 1939-40ರಲ್ಲಿ ರಾಜಾ ಲಖಮನಗೌಡ ಲಾ ಕಾಲೇಜನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕ ಲಾ ಸೊಸೈಟಿಯ ಆರಂಭಿಸಿತು. ಕರ್ನಾಟಕ ಎಜುಕೇಷನ್ ಬೋರ್ಡ್, ಕಾಲೇಜನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ 1940ರಲ್ಲಿ ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಆರ್ಟ್ಸ್ ಕಾಲೇಜನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿತು. ಬಾಗಲಕೋಟೆಯ ಬಸವೇಶ್ವರ ವಿದ್ಯಾವರ್ಧಕ ಸಂಘವು ಆ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ 1944ರಲ್ಲಿ ಬಸವೇಶ್ವರ ಆರ್ಟ್ಸ್ ಕಾಲೇಜನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿತು. ವಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ನಿಜಯಾ ಕಾಲೇಜನ್ನೂ ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು (1945). ಇದು ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಾದ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಪ್ರಗತಿ. 1946-47ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಬೆಳಗಾವಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಐದು ಆರ್ಟ್ಸ್ ಕಾಲೇಜು (ಒಂದು ಸೈನ್ಸ್ ಮತ್ತು ಆರ್ಟ್ಸ್ ಕಾಲೇಜು) ಒಂದು ಲಾ ಕಾಲೇಜು ಮತ್ತು ಒಂದು ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾಲೇಜು ಇದ್ದವು.

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯೋತ್ತರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಪ್ರಮುಖ ಘಟನೆ ಎಂದರೆ ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಆದ ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಸ್ಥಾಪನೆ. ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆ ಅಂಧ್ರ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯೊಳಗಿರಬೇಕೆಂಬ ಸೂಚನೆ ಮತ್ತು ಪುಣೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಮರಾಠಿ ಮಾತನಾಡುವ ಜನರು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ನಿರಂತರ ಯತ್ನ ಇವು ಬೆಳಗಾವಿ ಪ್ರದೇಶದ ಜನರು ತಮ್ಮ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕೆಂಬ ಯತ್ನವನ್ನು ಬಲಗೊಳಿಸಿದವು. ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಸ್ಥಾಪನೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಲು ಮುಂಬೈ ಸರ್ಕಾರವು ಜಸ್ಟಿಸ್ ಎನ್.ಎಸ್. ಲೋಕೂರರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಮಿತಿ ಯನ್ನು ನೇಮಿಸಿತು. ಈ ಸಮಿತಿಯು 1947ರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ವರದಿಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿತು. ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಅದು ಶಿಫಾರಸ್ಸು ಮಾಡಿತು. 1950ನೇ ಮಾರ್ಚ್ ಒಂದನೇಯ ತಾರೀಖು ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ಕಾನೂನುಬದ್ಧವಾದ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿ ಸಂಘಟಿತವಾಯಿತು.

1946-47 ಮತ್ತು 1956ರ ನಡುವಿನ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಹಲವು ಕಾಲೇಜುಗಳು ಆರಂಭವಾದವು. ಕುಮಟಾ ದಲ್ಲಿ 1949ರಲ್ಲಿ ಕೆನರಾ ಕಾಲೇಜು, 1945ರಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿ ರಾಣಿ ಪಾರ್ವತಿದೇವಿ ಕಾಲೇಜು, 1952ರಲ್ಲಿ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಡಗಿಡ್ಡೆಶ್ವರ ಕಾಲೇಜು, 1947ರಲ್ಲಿ ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರಿ ಕೃಷಿ ಕಾಲೇಜು, 1946ರಲ್ಲಿ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಭೂಮರೆಡ್ಡಿ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಮತ್ತು ಟೆಕ್ನಾಲಜಿ ಕಾಲೇಜು, 1947ರಲ್ಲಿ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಜಿ. ಜಿ. ಕಾಮರಾಜ್ ಕಾಲೇಜು, 1955ರಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಲಾ ಸೊಸೈಟಿಯ ಕಾಮರಾಜ್ ಕಾಲೇಜು ಮತ್ತು ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಜಿ. ಎಸ್. ಎಸ್. ಲಾ

ಕಾಲೇಜು ಆರಂಭವಾದವು. 1956-57ರಲ್ಲಿ, ಎಂಟು ಸಾಮಾನ್ಯ ಕಾಲೇಜುಗಳೂ, ಏಳು ವೃತ್ತಿಶಿಕ್ಷಣ ಕಾಲೇಜುಗಳೂ ಇದ್ದವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾಲೇಜು, ಒಂದು ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಕಾಲೇಜು, ಒಂದು ಕೃಷಿ ಕಾಲೇಜು, ಎರಡು ಕಾಮರ್ಸ್ ಕಾಲೇಜು ಮತ್ತು ಎರಡು ಲಾ ಕಾಲೇಜು ಆಗಿದ್ದವು. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಅಂಗೀಕೃತ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಾಗಿದ್ದವು.

ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ಪ್ರದೇಶ : ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೆ ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣದ ಸೌಲಭ್ಯವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಓದಬೇಕಾದರೆ ಹೈದರಾಬಾದಿಗೋ, ಪುಣೆಗೋ, ಮದ್ರಾಸಿಗೋ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿತ್ತು. 1917ರಲ್ಲಿ ಉಸ್ತಾನಿಯ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವೇನೋ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಯಿತು. ಆದರೆ ಈ ಭಾಗದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಅದರಿಂದ ಅಂತಹ ಪ್ರಯೋಜನವೇನೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. 1930ರಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕಲ್ಬುರ್ಗಿಯಲ್ಲಿ ಇಂಟರ್ಮೀಡಿಯೆಟ್ ಕಾಲೇಜು ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಆ ನಗರದಲ್ಲಿಯೂ ಸರ್ಕಾರಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆ ಮತ್ತು ಉಸ್ತಾನಿಯ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳೆರಡನ್ನೂ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿ ಈ ಕಾಲೇಜನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ 1950-51 ರವರೆಗೆ ಉರ್ದುವೇ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿತ್ತು. ಆ ವರ್ಷ ಅದು ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಆಯಿತು. 1952ರಲ್ಲಿ ಅದು ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆಯ ಕಾಲೇಜಾಯಿತು. 1953ರಲ್ಲಿ ಯಾದಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಶಂಕರ್ ಆರ್ಟ್ಸ್ ಕಾಲೇಜು ಆರಂಭವಾಯಿತು. 1954ರಲ್ಲಿ ರಾಯಚೂರು ಎಜುಕೇಷನ್ ಸೊಸೈಟಿಯು ಆ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ವೆಂಕಟೇಶ್ ದೇವಾಯಿ ಕಾಲೇಜನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿತು. 1956ರಲ್ಲಿ ಶರಣ ಬಸವೇಶ್ವರ ವಿದ್ಯಾವರ್ಧಕ ಸಂಘವು ಕಲ್ಬುರ್ಗಿಯಲ್ಲಿ ಶರಣ ಬಸವೇಶ್ವರ ಕಾಲೇಜನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿತು. ಈ ಪ್ರದೇಶದ ಪದವೀಧರ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ತರಬೇತಿ ಕೊಡಲು 1955ರಲ್ಲಿ ಕಲ್ಬುರ್ಗಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಶಿಕ್ಷಕರ ಕಾಲೇಜು ಆರಂಭವಾಯಿತು. 1956ಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಈ ಕಾಲೇಜುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಉಸ್ತಾನಿಯ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಅಂಗಸಂಸ್ಥೆಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಅನಂತರ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಧಾರವಾಡದ ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯೊಳಕ್ಕೆ ಬಂದವು.

ಕೊಡಗು : 1949ಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಕೊಡಗಿನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕಾಲೇಜು ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆ ವರ್ಷ ಮಡಿಕೇರಿಯಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರವು ಒಂದು ದ್ವಿತೀಯ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿತು. 1953-54 ರಲ್ಲಿ ಇದು ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು ಆಯಿತು. 1956ರವರೆಗೆ ಈ ಕಾಲೇಜು ಮದ್ರಾಸು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಅಂಗಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿತ್ತು. ಆ ವರ್ಷ ಅದು ತೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯೊಳಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. 1949ಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ, ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ

ಎಸ್.ಎಸ್.ಎಲ್.ಸಿ. ಪಾಸಾದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯರು ಮೈಸೂರು, ಬೆಂಗಳೂರು, ಮಂಗಳೂರು, ಮದ್ರಾಸು ಮತ್ತು ತರ ಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾಲೇಜುಗಳಿಗೆ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಅನೇಕರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಉನ್ನತ ವ್ಯಾಸಂಗವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಲು ಉದಾರವಾಗಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನವನ್ನು ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ* ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಗಳಿಸಿದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಪುನರ್ಭಟನೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾಲೇಜುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ರಾಜ್ಯ ಪುನರ್ಭಟನೆಯ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ, ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಎರಡು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ತನ್ನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ವಿಭಾಗದ ಮೂರು ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಿತು. ಕೆಲ ಕಾಲದ ನಂತರ, ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯನ್ನು ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಬದಲಾಯಿಸಲಾಯಿತು. ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ತನ್ನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ, ಕೊಡಗು ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೂ ಮತ್ತು ಕೊಳ್ಳೇಗಾಲ ತಾಲೂಕಿಗೂ ವಿಸ್ತರಿಸಿತು. ಕೆಲವು

*

ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಮಣಪಾಲದ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್, ವೈದ್ಯಕೀಯ ಮತ್ತು ಕಾನೂನು ಕಾಲೇಜುಗಳು ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯೊಳಗೇ ಉಳಿದಿದ್ದವು. ಅನಂತರ ಇವೂ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯೊಳಕ್ಕೆ ಬಂದವು. ಆ ಮೊದಲೇ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇತರ ಕಾಲೇಜುಗಳು ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಅಂಗಸಂಸ್ಥೆಗಳಾಗಿದ್ದವು.

ಇಡೀ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಪುನರ್ಭಟನೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ 70 ಕಾಲೇಜುಗಳು ಮಾತ್ರ ಇದ್ದವು. 1975-76ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಈ ಸಂಖ್ಯೆಯು 319 ಆಯಿತು. ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಗತಿಯು ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ರಾಜ್ಯ ಪುನರ್ಭಟನೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಐದು ಕಾಲೇಜುಗಳು ಮಾತ್ರ ಇದ್ದವು. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಸಾಧಾರಣ ಕಾಲೇಜುಗಳೇ. 1975-76ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಇವುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 27ಕ್ಕೆ ಏರಿತು. ಮುಖ್ಯವಾದ ಅಂಶವೆಂದರೆ ವೃತ್ತಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾಲೇಜುಗಳಾದ ವೈದ್ಯಕೀಯ, ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್, ಕಾನೂನು ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾಲೇಜುಗಳು ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅರಂಭವಾದವು. ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಬೆಳೆದಂತೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯೂ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಿತು.

ಪ್ರದೇಶ	ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಗಳಿಸಿದಾಗ				ರಾಜ್ಯ ಪುನರ್ಭಟನೆಯ ಕಾಲಕ್ಕೆ			
	ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆಯ ಕಾಲೇಜುಗಳು	ದ್ವಿತೀಯ ದರ್ಜೆಯ ಕಾಲೇಜುಗಳು	ವಿಶಿಷ್ಟ ವೃತ್ತಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾಲೇಜುಗಳು	ಒಟ್ಟು	ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆಯ ಕಾಲೇಜುಗಳು	ದ್ವಿತೀಯ ದರ್ಜೆಯ ಕಾಲೇಜುಗಳು	ವಿಶಿಷ್ಟ ವೃತ್ತಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾಲೇಜುಗಳು	ಒಟ್ಟು
	ಮೈಸೂರು	8	14	6	28	14	14	14
ಬೆಳಗಾವಿ	5	1	1	7	10*	—	5	15
ಮದ್ರಾಸು ಕರ್ನಾಟಕ	2	2	1	5	4	—	3	7
ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ	—	1	—	1	4	—	1	5
ಕೊಡಗು	—	—	—	—	1	—	—	1
ಒಟ್ಟು	15	18	8	41	33	14	23	70

*(ಕಾಮರಾಜ್ ಕಾಲೇಜು ಸೇರಿ)

ಕಾಲೇಜು ಶಿಕ್ಷಣ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ

ರಾಜ್ಯ ಪುನರ್ಭವನೆಗೆ ಮುಂಚೆ, ಮೈಸೂರು ವಲಯದ ಎಲ್ಲ ಕಾಲೇಜುಗಳೂ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಅಂಗ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಾಗಿಯೂ, ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಕೊಡಗು ಪ್ರದೇಶದ ಕಾಲೇಜುಗಳು ಮದ್ರಾಸು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಅಂಗೀಕೃತ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಾಗಿಯೂ, ಬೆಳಗಾವಿ ಪ್ರದೇಶದ ಕಾಲೇಜುಗಳು ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಅಂಗೀಕೃತ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಾಗಿಯೂ, ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ಪ್ರದೇಶದ ಕಾಲೇಜುಗಳು ಹೈದರಾಬಾದಿನ ಉಸ್ತಾನಿಯ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಅಂಗಸಂಸ್ಥೆಗಳಾಗಿಯೂ ಇದ್ದವು. ಇವುಗಳ ಅಡಳಿತ ಮಾತ್ರ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೀತಿಯಾಗಿತ್ತು. ಮೈಸೂರು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ಕಾಲೇಜುಗಳೂ-ಪ್ರಾಚ್ಯ ಭಾಷಾ ಕಾಲೇಜುಗಳ ಹೊರತು-ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಅಡಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದ್ದವು. ಪ್ರಾಚ್ಯ ಭಾಷಾ ಕಾಲೇಜುಗಳು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ನಿರ್ದೇಶಕರ ಅಧೀನದಲ್ಲಿದ್ದವು. ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ, ಕೊಡಗು ಮತ್ತು ಬೆಳಗಾವಿ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಕಾಲೇಜುಗಳು ಆಯಾ ಸರ್ಕಾರದ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯ ಅಡಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದ್ದವು. ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ವಲಯದ ಕಾಲೇಜುಗಳು ಉಸ್ತಾನಿಯ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಅಡಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದ್ದವು. ಅಲ್ಲಿಯ ಖಾಸಗೀ ಕಾಲೇಜುಗಳಿಗೆ ಉಸ್ತಾನಿಯ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ತನ್ನ ನಿಧಿಯಿಂದಲೇ ಅನುದಾನವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿತ್ತು. ಹೈದರಾಬಾದ್ ಸರ್ಕಾರವು ಉಸ್ತಾನಿಯ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಹಣವನ್ನೊದಗಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ರಾಜ್ಯ ಪುನರ್ಭವನೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂಚೆ, ಈ ಕಾಲೇಜುಗಳನ್ನು ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯ ಅಡಳಿತಕ್ಕೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಲಾಯಿತು. ರಾಜ್ಯ ಪುನರ್ಭವನೆಯಾದ ಮೇಲೆ, ಈ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಕಾಲೇಜುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಹೊಸ ರಾಜ್ಯದ ಶಿಕ್ಷಣ ನಿರ್ದೇಶಕರ ಅಡಳಿತಕ್ಕೆ ಬಂದವು. ಮೈಸೂರು ವಲಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾಲೇಜುಗಳು ಮಾತ್ರ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಅಡಳಿತದಲ್ಲೇ ಉಳಿದವು.

1960ರಲ್ಲಿ, ಕಾಲೇಜು ಶಿಕ್ಷಣ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯವು ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂತು. ಇದರ ಸ್ಥಾಪನೆಯ ಉದ್ದೇಶ ಸಾಮಾನ್ಯ ಕಾಲೇಜುಗಳ ಅಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಏಕತೆಯನ್ನು ತರುವುದಾಗಿತ್ತು. ಈ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯವು ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಸಾಮಾನ್ಯ ಕಾಲೇಜುಗಳೂ 1961-62ರ ವೇಳೆಗೆ ಒಂದೇ ಇಲಾಖೆಯ ಅಡಳಿತಕ್ಕೆ ಬಂದಂತಾಯಿತು. ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾಲೇಜುಗಳು ಮಾತ್ರ ಶಿಕ್ಷಣ ನಿರ್ದೇಶಕರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲೇ ಉಳಿದವು. ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಕಾಲೇಜುಗಳು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಉಳಿದವು. ಕಾಲೇಜು ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯು ಪ್ರಾರಂಭವಾದಾಗ 42 ಕಾಲೇಜುಗಳು ಅದರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿದ್ದವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ 17 ಸರ್ಕಾರಿ ಕಾಲೇಜುಗಳು, 25 ಖಾಸಗೀ ಕಾಲೇಜುಗಳು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಒಟ್ಟು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ-ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯರ ಸಂಖ್ಯೆ 27,338. ಕಾಲೇಜುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 1968-69ರಲ್ಲಿ 136ಕ್ಕೆ ಏರಿತು. ಅಂದರೆ

ಶೇಕಡಾ 324ರಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿದಂತಾಯಿತು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ-ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯರ ಸಂಖ್ಯೆ 99,630. (ಈ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಕಾಲೇಜುಗಳಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದವರ ಸಂಖ್ಯೆಯೂ ಸೇರಿದೆ). 1982-83ರಲ್ಲಿ, 37 ಸರ್ಕಾರಿ ಕಾಲೇಜುಗಳೂ, 256 ಖಾಸಗೀ ಕಾಲೇಜುಗಳೂ ಕಾಲೇಜು ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿದ್ದವು. 1981-82ರಲ್ಲಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಗಳಿಗಾಗಿ 2.60 ಕೋಟಿ ರೂಪಾಯಿ, ಇಲಾಖೆಯ ಇತರ ಕಾರ್ಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗಾಗಿಯೂ 22.27 ಕೋಟಿ ರೂಪಾಯಿ ವೆಚ್ಚವಾದುವು. ಈ ಇಲಾಖೆಗೆ ನಿರ್ದೇಶಕರೇ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು. ಇವರಿಗೆ ಸಹಾಯಕರಾಗಿ ಮೂವರು ಉಪನಿರ್ದೇಶಕರೂ, ಇಬ್ಬರು ಸಹಾಯಕ ನಿರ್ದೇಶಕರೂ, ಇಬ್ಬರು ಲೆಕ್ಕಾಧಿಕಾರಿಗಳೂ, ಒಬ್ಬ ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕರೂ ಇದ್ದಾರೆ; ತಕ್ಕ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯೂ ಇದೆ. ಬೆಂಗಳೂರು, ಮೈಸೂರು ಮತ್ತು ಧಾರವಾಡಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಕಚೇರಿಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳಿಗೆ ಉಪನಿರ್ದೇಶಕರು ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಸಹಾಯಕ ನಿರ್ದೇಶಕರೂ, ಲೆಕ್ಕಾಧಿಕಾರಿಗಳೂ, ಸಿಬ್ಬಂದಿ ವರ್ಗದವರೂ ಇವರಿಗೆ ಸಹಾಯಕರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ನ್ಯಾಷನಲ್ ಕ್ಯಾಡೆಟ್ ಕೋರ್ಸ್

ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ 1948ರಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಷನಲ್ ಕ್ಯಾಡೆಟ್ ಕೋರ್ಸ್ (ಎನ್. ಸಿ. ಸಿ.) ಯೋಜನೆಯು ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ 10 ಅಧಿಕಾರಿಗಳೂ ಭೂ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ 315 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಸೈನಿಕರೂ ಅದರ ಲಭ್ಯರೂಪದ ಆರಂಭದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದ್ದರು. ಇದು ಎಚ್ ಕ್ಯೂ 10ನೇ ವೃತ್ತದ ಕ್ಯಾಡೆಟ್ ಕೋರ್ಸ್ ಅಧೀನದಲ್ಲಿದ್ದು, ಅನಂತರ, ವಾಯು ಸೇನಾ ಶಾಖೆಯನ್ನೂ ಮತ್ತು ನಾವಿಕ ಶಾಖೆಯನ್ನೂ ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಆಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚು ಮಕ್ಕಳು ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಈಗ ಅದು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಅತ್ಯಂತ ದೊಡ್ಡ ಯುವ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ 70,000 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಸೈನಿಕರು ಇದ್ದಾರೆ. ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಎರಡು, ಮೈಸೂರು, ಮಂಗಳೂರು, ಬೆಳಗಾವಿ ಮತ್ತು ಬಳ್ಳಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಹೀಗೆ ಆರು ತಂಡಗಳಿವೆ. 315 ಕಾಲೇಜು ಮತ್ತು 310 ಶಾಲೆಗಳು ಯೋಜನೆಯ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿವೆ. ನ್ಯಾಷನಲ್ ಕ್ಯಾಡೆಟ್ ಕೋರ್ಸ್‌ನ ಉದ್ದೇಶಗಳೇನೆಂದರೆ, ಮುಖಂಡನಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಗುಣಗಳನ್ನೂ, ಸಚ್ಚಾರಿತ್ರ್ಯವನ್ನೂ, ಕ್ರೀಡಾ ಭಾವನೆಯನ್ನೂ, ಸೇವೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಆದರ್ಶವನ್ನೂ ಬೆಳೆಸುವುದೇ ಅಲ್ಲದೆ ಆಪತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೇಶಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಶಿಸ್ತಿನ ಯುವಕ ತಂಡವನ್ನೂ, ಕೌಶಲ್ಯ ಪೂರಿತ ನುರಿತ ಯುವಕ ಪಡೆಯನ್ನೂ ತಯಾರಿಸುವುದು, ಮುಂತಾದವು. ಎಫ್. ಸಿ. ಸಿ. ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಮೂರು ವಿಧವಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಬಹುದು: ಸೈನಿಕ ತರಬೇತಿ, ಸಾಹಸ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸುವ

ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಮತ್ತು ಸಮಾಜ ಸೇವೆ. ಸೈನಿಕ ತರಬೇತಿಯ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ 120 ಪೀಠಯುಜ್ಜಿಗಳನ್ನು ಕಾಲ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇದೆ. ಜೊತೆಗೆ 132 ಪೀಠಯುಜ್ಜಿಗಳನ್ನು ಹೊರಗಡೆ ಶಿಬಿರಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ. 1980-81ರಲ್ಲಿ, 24 ಶಿಬಿರಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲಾಯಿತು. ಆ ವರ್ಷ ಜ್ಯೂನಿಯರ್ ಡಿವಿಷನ್ (ಕಿರಿಯರ ವಿಭಾಗ) ನಲ್ಲಿ 18,079 ವೃತ್ತಿ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅರ್ಹತಾ ಪತ್ರಗಳನ್ನೂ ಸೀನಿಯರ್ ಡಿವಿಷನ್ (ಹಿರಿಯರ ವಿಭಾಗ) ದಲ್ಲಿ 3,393 ಅಂತಹ ಅರ್ಹತಾ ಪತ್ರಗಳನ್ನೂ ಕೊಡಲಾಯಿತು. ಸಾಹಸ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಸೈಕಲ್ ಸವಾರಿಯೂ, ಕಾಡುದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವುದೂ, ಬಸ್ ಪ್ರಯಾಣ, ನೌಕಾಯಾನ, ಯೋಗ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಸೈನಿಕ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಹೋಲುವ ಶಿಕ್ಷಣ ಮುಂತಾದವು ಸೇರಿವೆ. 1980-81ರಲ್ಲಿ, 49 ಸೈಕಲ್ ಪ್ರವಾಸಗಳನ್ನೂ, 48 ಕಾಡುದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಬೇಕಾದ ಪ್ರವಾಸಗಳನ್ನೂ, ಒಂದು ನೌಕಾಯಾನವನ್ನೂ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಲಾಗಿತ್ತು. ರಸ್ತೆ ನಿರ್ಮಾಣ, ರಸ್ತೆ ದುರಸ್ತಿ, ರಸ್ತೆಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇಡುವುದು, ಮರಗಳನ್ನು ನೆಡುವುದು, ಅಸ್ಪೃಶ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ರೋಗಿಗಳ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುವುದು, ತಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಆವರಣಗಳನ್ನು ಚೊಕ್ಕಟಗೊಳಿಸುವುದು, ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ದತ್ತಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ಕೊಳಚೆ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನೂ ತಮ್ಮದೆಂದೇ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುವುದು, ಮುಂತಾದ ಸಮಾಜ ಸೇವಾ ಕಾರ್ಯಗಳು ಎ. ಸಿ. ಸಿ. ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಾಗಿವೆ. 1983 ಸೇರಿದಂತೆ ಇತ್ತೀಚಿನ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ಎ. ಸಿ. ಸಿ. ದಳವನ್ನು ದಿಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಗಣರಾಜ್ಯೋತ್ಸವ ಶಿಬಿರದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದದ್ದೆಂದು ಘೋಷಿಸಲಾಗಿದೆ. ಎ.ಸಿ.ಸಿ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಮತ್ತು ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಕಾಲೇಜುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಕಾದಿರಿಸಲಾಗಿದೆ.

1976ರ ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳ ಶಾಸನ

ಮೈಸೂರು ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳಿಗೆ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಅತ್ಯಗತ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಎಲ್ಲ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸಬಹುದಾದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಶಾಸನವೊಂದನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲು ಸರ್ಕಾರವು ಆಲೋಚಿಸಿತು. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವೇ 1976ರ ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳ ಶಾಸನ. ಈ ಶಾಸನದ ಪ್ರಕಾರ, ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳ ಕುಲಪತಿಯು ಕೇವಲ ಅಲಂಕಾರ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರುವ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲ. ಅಧ್ಯಾಪಕರ ನೇಮಕ, ಅವರ ಮೇಲೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ಶಿಸ್ತಿನ ಕ್ರಮ, ಹೊಸದಾಗಿ ಜಾರಿಗೆ ತರಬೇಕೆಂದಿರುವ ನಿಯಮಗಳು, ನಿಬಂಧನೆ

ಗಳು, ಮುಂತಾದವುಗಳ ಬಗೆಗೆ ಅಂತಿಮ ನಿರ್ಧಾರ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಅವರು ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ. ಹಣಕಾಸಿನ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರವು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಹತೋಟಿ ಪಡೆಯಿತು.

ಅಗಿಂದಾಗ್ಗೆ, ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಲು ಒಂದು (ಪ್ರಭಾವಿ) ಆಯೋಗವನ್ನು ನೇಮಿಸುವ ಅವಕಾಶವು ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿದೆ. ಇದು ಒಂದು ಶಾಸನದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಪೂರ್ಣವಾದ ಅಂಶ. ಈ ಆಯೋಗದಲ್ಲಿ ಇಡೀ ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲೇ ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾದ ಕನಿಷ್ಠ ಮೂರು ಜನ ಶಿಕ್ಷಣ ತಜ್ಞರಾದರೂ ಇರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಮೊದಲನೇಯ ಆಯೋಗವು 1979ರಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಯಿತು. ಇದರ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ದೆಹಲಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಉಪಕುಲಪತಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಮತ್ತು ಹೆಸರಾಂತ ಅಧಿಕ ತಜ್ಞರಾದ ಕೆ. ಎ. ರಾಜ್ ಅವರು; ಡಾ|| ಜಗನ್ನಾಥ ರೆಡ್ಡಿ, ಪ್ರೊ|| ಸಿ. ಎ. ಆರ್. ರಾವ್ ಉಳಿದ ಇಬ್ಬರು ಸದಸ್ಯರು. ಡಾ|| ಜಗನ್ನಾಥರೆಡ್ಡಿಯವರು ಹಿಂದೆ ತಿರುಪತಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಉಪಕುಲಪತಿಯಾಗಿದ್ದರು; ಮತ್ತು ಹೆಸರಾಂತ ರೋಗಲಕ್ಷಣ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರೊ|| ಸಿ. ಎ. ಆರ್. ರಾವ್ ಅವರು ಭಾರತೀಯ ವಿಜ್ಞಾನ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿನ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳು

ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ: 1916ರಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ಅರಂಭವಾದಾಗ ಕೇವಲ ಎರಡು ಶಾಖೆಗಳನ್ನು ಅಂದರೆ ಕಲೆ ಮತ್ತು ವಿಜ್ಞಾನ ಶಾಖೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು. ಅಗ ಅದರಲ್ಲಿದ್ದ ಒಟ್ಟು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಕೇವಲ 593. ನಂತರ, ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ವಿಭಾಗವೂ (1917) ವೈದ್ಯಕೀಯ ವಿಭಾಗವೂ (1924) ಅರಂಭವಾದವು. 1980ರಲ್ಲಿ ಏಳು ವಿಭಾಗಗಳಿದ್ದವು. ಕಲೆ, ವಿಜ್ಞಾನ, ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್, ವೈದ್ಯಕೀಯ, ಕಾನೂನು, ಶಿಕ್ಷಣಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರ ಇವೇ ಆ ಏಳು ವಿಭಾಗಗಳು. ಜನರ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೇ ವ್ಯಾಸಂಗ ವಿಸ್ತರಣಾ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಇದೇ ಮೊದಲನೇಯದು. ಇದು ಯಶಸ್ವಿಯಾಯಿತು. ಅದುದರಿಂದ, 1934ರಲ್ಲಿ ಅಕ್ವಾರ್ಟರ್ನಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು 'ಮೈಸೂರು ಪ್ರಯೋಗ'ವೆಂದು ಶ್ಲಾಘಿಸಲಾಯಿತು. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅದು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಚಾರೋಪನ್ಯಾಸ ಮಾಲೆಯ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಸಾಕಷ್ಟು ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿವೆ. 1956ರಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ಸ್ವಾಯತ್ತತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಿತು. 1960ರಲ್ಲಿ ಸ್ನಾತಕ ಮತ್ತು ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ವಿಭಾಗಗಳು ಬೇರೆ

ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾದವು. ಆಗ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ಅದರ ಇಂದಿನ ಮುಖ್ಯ ಸ್ಥಾನವಾದ 'ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ'ಗೆ ಸ್ಥಳಾಂತರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. 1964ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಮತ್ತು 1980ರಲ್ಲಿ ಮಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳು ಆರಂಭವಾದ ಮೇಲೆ ಅದರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತು. ಇದರಿಂದ ಆಡಳಿತ ನಡೆಸಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯು ಸೀಮಿತವಾಯಿತು. 1981-82ರಲ್ಲಿ ಅದರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ 105 ಕಾಲೇಜುಗಳಿದ್ದವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ 69,258 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ-ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯರಿದ್ದರು. ಈ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಭದ್ರಾ ಜಲಾಶಯದ ಹತ್ತಿರ ಇದರ ಒಂದು ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಕೇಂದ್ರವಿದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ : ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ಆರಂಭವಾದ ಹೊಸದರಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಹಲವಾರು ಅಂಗೀಕೃತವಾದ ಕಾಲೇಜುಗಳೂ, ಒಂದು ಸಂಶೋಧನ ಸಂಸ್ಥೆಯೂ ಸೇರಿದ್ದವು. ಮುಂಬೈ ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರದೇಶದ ಕನ್ನಡ ಸಂಶೋಧನ ಸಂಸ್ಥೆಯೇ ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದೇ ಸಂಶೋಧನ ಸಂಸ್ಥೆ. ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಕಚೇರಿಯೂ ಅದರ ವಿಭಾಗಗಳೂ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿದೆ. ಅದೇ ಧಾರವಾಡದ ಛೋಟಾ ಮಹಾಲೇಶ್ವರ. 'ಪಾವಟೆ ನಗರ'ವೆಂದು ಅದರ ಇಂದಿನ ಹೆಸರು. ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಶಿಲ್ಪ ಎನ್ನಿಸಿಕೊಂಡ ಪಾವಟೆಯವರ ಹೆಸರನ್ನು ಈ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಇಡಲಾಗಿದೆ. ರಾಜ್ಯ ಪ್ರನರ್ಭಟನೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಬಳ್ಳಾರಿ, ರಾಯಚೂರು, ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ಮತ್ತು ಬಿದರಿ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಲಾಯಿತು. ಆದರೆ 1980ರಲ್ಲಿ ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಈ ನಾಲ್ಕು ಜಿಲ್ಲೆಗಳೂ ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಬಂದವು. ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ನೊಡಲು ಆರಂಭವಾದ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ವಿಭಾಗಗಳೆಂದರೆ ಸಂಖ್ಯಾಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ. ಇವು ಆರಂಭವಾದದ್ದು 1952ರಲ್ಲಿ. 1980ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ 35 ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ವಿಭಾಗಗಳೂ, ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವೇ ನಡೆಸುವ ನಾಲ್ಕು ಕಾಲೇಜುಗಳೂ, 143 ಅಂಗೀಕೃತವಾದ ಕಾಲೇಜುಗಳೂ, ಒಂದು ಮಾದರಿ ಪಬ್ಲಿಕ್ ಪಾಲಿಟೆಕ್ನಿಕ್, ಒಂದು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಯೂ ಇವೆ. ಪ್ರಕಟನ ವಿಭಾಗವು ವಿವಿಧ ವಿಷಯಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ 600 ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ. 1971ರಲ್ಲಿ ಈ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ಕಲ್ಬುರ್ಗಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿತು. 1980ರಲ್ಲಿ ಇದು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವಾಯಿತು. 1972ರಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ಸಾಗರ ಜೀವಶಾಸ್ತ್ರ ಸಂಶೋಧನೆ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ಕಾರವಾರದಲ್ಲಿ ಆರಂಭಿಸಿತು.

ಇದು ಮತ್ಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನೆಯನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ಅದೇ ವರ್ಷ, ಸಂಜಾರಿನ ಹತ್ತಿರವಿರುವ ನಂದಿಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ತಾಂತ್ರಿಕ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಇದು ಈಗ ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಒಂದು ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ತೆರೆದಿದೆ.

ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ : ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು 1964ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾದಾಗ ಅದರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ 30 ಕಾಲೇಜುಗಳಿದ್ದವು. ಜೊತೆಗೆ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ವಿಭಾಗಗಳಿದ್ದವು. ನೊಡಲು, ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರ ಪ್ರದೇಶ ಮಾತ್ರ ಈ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಆದರೆ ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳ ಶಾಸನ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಇದರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಬೆಂಗಳೂರು, ಕೋಲಾರ ಮತ್ತು ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆಗಳು ಒಳಪಟ್ಟವು. 1980ರಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ 95 ಕಾಲೇಜುಗಳಿದ್ದವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವೇ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲೇಜುಗಳು; ಇನ್ನು 91 ಅಂಗೀಕೃತ ಕಾಲೇಜುಗಳು. ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ 29 ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ವಿಭಾಗಗಳಿದ್ದವು. 1964ರಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು 20,000 ಇದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು 1980ರಲ್ಲಿ 60,000ಕ್ಕೆ ಏರಿತು.

ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ಇರುವ ಪ್ರದೇಶವು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ 13 ಕಿ.ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರು-ಮೈಸೂರು ರಸ್ತೆಯ ಬಳಿ 1,100 ಎಕರೆಯಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದೆ. ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ಇರುವ ಪ್ರದೇಶದ ಹೆಸರು 'ಜ್ಞಾನ ಭಾರತಿ'. ನಾಲ್ಕನೇಯ ಯೋಜನೆಯ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು 75 ಲಕ್ಷ ರೂ. ಗಳನ್ನೂ ಅದೇ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳ ಅನುದಾನ ಆಯೋಗವು 95 ಲಕ್ಷ ರೂ. ಗಳನ್ನೂ ಅನುದಾನವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿತ್ತು. ಆರನೇಯ ಯೋಜನೆಯ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳ ಅನುದಾನ ಆಯೋಗ (ಯು.ಜಿ.ಸಿ.) ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳು ತಲಾ ಎರಡು ಕೋಟಿ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿವೆ.

ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ : ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳ ಶಾಸನಕ್ಕೆ ಒಂದು ತಿದ್ದುಪಡಿಯನ್ನು ಮಾಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು 1980ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಬಳ್ಳಾರಿ, ಬಿದರಿ, ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ಮತ್ತು ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಮೇಲೆ ಅದರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಇದೆ. 58 ಅಂಗೀಕೃತ ಕಾಲೇಜುಗಳು ಅದರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯೊಳಗೆ ಬರುತ್ತವೆ.

ಇಂಗ್ಲೀಷ್, ಕನ್ನಡ, ಹಿಂದಿ, ವಾಣಿಜ್ಯ, ಗಣಿತಶಾಸ್ತ್ರ, ರಾಜ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರ, ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರ, ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರ, ಇತಿಹಾಸ, ರಸಾಯನ ಶಾಸ್ತ್ರ, ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಜೀವ ವಿಜ್ಞಾನ, ಅನ್ವಯ ಎಲೆಕ್ಟ್ರಾನಿಕ್ಸ್, ಗ್ರಂಥಾಲಯ ವಿಜ್ಞಾನ, ಉರ್ದು ಮತ್ತು ಪಾರ್ಸಿ ಭಾಷೆಗಳು, ಈ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ವಿಭಾಗಗಳು ಈ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿದೆ. ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಜಿಲ್ಲೆಯ ನಂದಿ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿರುವ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಕೇಂದ್ರವೂ ಭೂವಿಜ್ಞಾನ, ಖನಿಜ ಸಂಸ್ಕರಣ ಶಾಸ್ತ್ರ, ಖನಿಜ ಪರೀಕ್ಷಾ ವಿಜ್ಞಾನಗಳ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಮಟ್ಟದ ಬೋಧನೆಯನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದೆ. ಈ ವಿಷಯಗಳ ಬೋಧನೆಗೆ ರಾಜ್ಯದ ಮತ್ತಾವ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲೂ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ 21 ವಿಭಾಗಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ 1981-82 ರಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು 30,000 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯರಿದ್ದರು. ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ, ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ಅನ್ವಯ ಎಲೆಕ್ಟ್ರಾನಿಕ್ಸ್ ಮತ್ತು ಸೂಕ್ಷ್ಮಜೀವ ವಿಜ್ಞಾನಗಳ ಬೋಧನೆಯನ್ನು ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದೆ. ಇತರ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಈ ವಿಭಾಗಗಳು ಇನ್ನೂ ಆರಂಭವಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ. ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ಆರಂಭವಾದಂದಿನಿಂದ 31-3-1982ರವರೆಗೆ 1,13,72,000 ರೂಪಾಯಿಗಳು ವೆಚ್ಚವಾಗಿದೆ.

ಮಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ : ಮಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು 1980ನೇ ಇಸವಿ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ಹತ್ತರಂದು ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಅದರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆ ಮತ್ತು ಕೊಡಗು ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾಗಿದೆ. ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ 43 ಅಂಗೀಕೃತ ಕಾಲೇಜುಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಐದು ಸರ್ಕಾರಿ ಕಾಲೇಜುಗಳಿದ್ದು ಉಳಿದವುಗಳು ಖಾಸಗೀ ಕಾಲೇಜುಗಳಾಗಿವೆ. ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ಮಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ 1968ರಲ್ಲಿ ಮಂಗಳ ಗಂಗೋತ್ರಿ ಎಂಬ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿತು. ಇದರಲ್ಲಿ ಭೌತಶಾಸ್ತ್ರ, ಗಣಿತಶಾಸ್ತ್ರ, ಜೀವಶಾಸ್ತ್ರ, ವಾಣಿಜ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ವಿಷಯಗಳ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿತ್ತು. ಈ ಕೇಂದ್ರವೇ ಮುಂದೆ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಿತು. ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ಮಂಗಳೂರಿಗೆ 20 ಕಿ.ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಕೊಣಾಜಿಯಲ್ಲಿದೆ. 1981-82ರಲ್ಲಿ 47 ಅಂಗೀಕೃತ ಕಾಲೇಜುಗಳು ಅದರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿದ್ದವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ಎಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಕಾಲೇಜುಗಳು, ಎರಡು ವೈದ್ಯಕೀಯ, ಎರಡು ಕಾನೂನು, ನಾಲ್ಕು ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾಲೇಜುಗಳಿದ್ದವು. ಮತ್ತು ಅದೇ ವರ್ಷ ಅಲ್ಲಿ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ವಿಭಾಗಗಳಿದ್ದವು. ಅವು ಯಾವುವೆಂದರೆ ಭೌತ ಶಾಸ್ತ್ರ, ಜೀವವಿಜ್ಞಾನ ಶಾಸ್ತ್ರ, ಸಮುದ್ರ ತೀರದ ಭೂ ಭಾಗ ವಿಜ್ಞಾನ, ಗಣಿತ ಶಾಸ್ತ್ರ, ಕನ್ನಡ, ಅರ್ಥ ಶಾಸ್ತ್ರ, ವಾಣಿಜ್ಯ, ಆಡಳಿತ ವಿಜ್ಞಾನ, ರಸಾಯನ ಶಾಸ್ತ್ರ, ಇಂಗ್ಲೀಷ್, ಇತಿಹಾಸ, ಸಮಾಜ ಶಾಸ್ತ್ರ, ಸಂಖ್ಯಾ ಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರ. ಒಂದು

ಅಂಗೀಕೃತ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಶಿಕ್ಷಣ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. 1981-82ರಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು 20 ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಸಂಶೋಧನಾ ವೇತನಗಳನ್ನು ನೀಡಿತು. ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರವು 1981-82ರಲ್ಲಿ 70 ಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಅನುದಾನವನ್ನಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿತು.

ಅಂಚೆ ಶಿಕ್ಷಣ : 1964-65ರ ಭಾರತೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಆಯೋಗವು, ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳು ಅಂಚೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಬೇಕೆಂದು ಸಲಹೆ ಮಾಡಿತು. ಇದು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯೊಬ್ಬನಿಗಾಗಿ ಆಗುವ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಸಾಕಷ್ಟು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಈ ಆಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿನ ಒಂದೇ ಕೊರತೆ ಎಂದರೆ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾದವನು ಕಲೆ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅರಿಯಬಹುದು. ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾದ ವಿಜ್ಞಾನದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಅರಿಯಲಾಗುವಂತಿಲ್ಲ.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅಂಚೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಮೊದಲು ಆರಂಭಿಸಿದ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವೆಂದರೆ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ. ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಕರೂ, ಸರ್ಕಾರಿ ನೌಕರರೂ, ವಯಸ್ಸಾದವರು ತಮ್ಮ ಯೌವನದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಅಡಚಣೆಗಳಿಂದ ತಮ್ಮ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗದೆ, ಅದರ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಗಳಿಸಬೇಕೆಂಬ ಉತ್ಕಟ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿದ್ದವರೂ, ಗೃಹಿಣಿಯರೂ ಅಂಚೆ ಶಿಕ್ಷಣದ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳಾದರು. 1975-76ರಲ್ಲಿ ಬಿ.ಎ., ಎಂ.ಎ., ಬಿ.ಕಾಂ., ಎಂ.ಕಾಂ., ಬಿ.ಜಿ.ಎಲ್. ಮತ್ತು ಬಿ.ಎಲ್. ಪದವಿಗಳಿಗೆ 9,615 ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳಿದ್ದರು. ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳು, ಅಧ್ಯಾಪಕ-ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ಏರ್ಪಡಿಸಿದೆ. ಯೋಜನೆಯ ಪ್ರಶಂಸಾರ್ಹ ಅಂಶಗಳಲ್ಲಿ ಇದೂ ಒಂದು. ಕರ್ನಾಟಕ ಮತ್ತು ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳು ಅಂಚೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಆಚರಣೆಗೆ ತರಲಿಲ್ಲ. ಅದರ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳನ್ನು ತಾವು ನಡೆಸುವ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಿಗೆ ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ಮತ್ತೊಂದು ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಆಚರಣೆಗೆ ತಂದಿವೆ. ಇಂಥ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳು 'ಬಾಹ್ಯ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳು' ('ಎಕ್ಸ್ಟೆರ್ನಲ್') ಎನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳು ಪ್ರಯೋಗಗಳ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲದ ವಿಷಯಗಳು, ಅಂದರೆ ಕಲೆ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ ವಿಜ್ಞಾನ ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. 1975-76ರಲ್ಲಿ, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ 9,353 ಅಂತಹ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳೂ, ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ 23,953 ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳೂ ಇದ್ದರು.

ಸಂಶೋಧನಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು

ಅನೇಕಾನೇಕ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳನ್ನೂ, ತಂತ್ರಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರನ್ನೂ

ಮತ್ತಿತರ ವೃತ್ತಿಪರೀತರನ್ನು ತಯಾರು ಮಾಡಿರುವ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ, ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಇತರ ಸಂಶೋಧನಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳೂ ಇವೆ. ಶುದ್ಧ ಮತ್ತು ಅನ್ವಯ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಗಾಗಿಯೇ ಇರುವ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಸಂಶೋಧನಾ ಕಾರ್ಯವೂ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ, ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಎಲ್ಲ ಸಂಶೋಧನಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳೂ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾಗಿವೆ ಎಂಬುದು ಉತ್ತೇಜ್ಜೆಯಲ್ಲ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು, ಕೆಲವು ಖಾಸಗಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು, ಕೆಲವು ಅನುದಾನ ಪಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಕೇಂದ್ರ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳು ನೇರವಾಗಿ ನಡೆಸುತ್ತಿರುವ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು. ಪ್ರಮುಖ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಭಾರತೀಯ ವಿಜ್ಞಾನ ಸಂಸ್ಥೆ : ಭಾರತೀಯ ವಿಜ್ಞಾನ ಸಂಸ್ಥೆ ಅಥವಾ ಇಂಡಿಯಾ ಇನ್ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್ ಆಫ್ ಸೈನ್ಸ್ ಇಡೀ ದೇಶದಲ್ಲಿಯೇ ಅತಿ ಪ್ರಮುಖವಾದ ಸಂಶೋಧನಾ ಸಂಸ್ಥೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಇದು ಅತ್ಯಂತ ಹಳೆಯ ಸಂಸ್ಥೆಯೂ ಹೌದು. ಜಿ. ಎ. ಟಾಟಾರವರ ಉದಾರ ಕೊಡುಗೆಯಿಂದ ಇದು ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು. ಮೈಸೂರು ಸರ್ಕಾರವು 400 ಎಕರೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ದತ್ತಿಯಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿತು. ಸಿ. ವಿ. ರಾಮ್ ಮತ್ತು ಎಚ್. ಜಿ. ಭಾಭಾರಂತಹ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಅಧ್ಯಾಪಕವರ್ಗದಲ್ಲಿದ್ದರು. ಮ್ಯಾಕ್ಸ್ ಬಾರ್ನ್‌ರಂತಹ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ವಿಜ್ಞಾನಿ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಸಂದರ್ಶನ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿದ್ದರು. 1911ರ ಜುಲೈನಲ್ಲಿ ಇದು ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಆಗ ಇದರಲ್ಲಿದ್ದ ಶಾಖೆಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯ ಮತ್ತು ಅನ್ವಯ ರಸಾಯನಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯುತ್ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಾಸ್ತ್ರ; ಮುಂದೆ ಅನೇಕ ಹೊಸ ವಿಭಾಗಗಳನ್ನು ತೆರೆಯಲಾಗಿದೆ. 1979ರಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ 22 ವಿಭಾಗಗಳಿದ್ದವು. ವಿಜ್ಞಾನ ವಿಭಾಗಗಳ ಪ್ರಮುಖ ಕಾರ್ಯ ಸಂಶೋಧನೆ. ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಎಷ್ಟು ಬೇಕೋ ಅಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ಬೋಧನಾ ಕಾರ್ಯವು ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ವಿಭಾಗಗಳು ಬೋಧನ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನ ಕಾರ್ಯಗಳೆರಡನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಿವೆ. ಬೋಧನೆಯು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ; ಮೂರು ವಿಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಸ್ನಾತಕ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಸಂಸ್ಥೆಯು ಕೈಗಾರಿಕಾಡಳಿತ, ಅಣು ಜೀವಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಎಲೆಕ್ಟ್ರಾನಿಕ್ಸ್ ವಿನ್ಯಾಸ ತಂತ್ರಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಡಿಪ್ಲೋಮಾವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದೆ. ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಬೋಧನ ಸಂಶೋಧನೆಗಳಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ವೃತ್ತಿನಿರತರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಸಲಹಾ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಂಸ್ಥೆಯು ಮಾಡುತ್ತಿದೆ. ವೃತ್ತಿನಿರತ ರಾಗಿರುವವರಿಗೆ ಕೊಡುವ ಶಿಕ್ಷಣ ಯೋಜನೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪ ಕಾಲಾವಧಿ ಮತ್ತು ದೀರ್ಘ ಕಾಲಾವಧಿ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಸಂಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ

ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಬೇಕಾದ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ದೊಡ್ಡ ಮತ್ತು ಸಣ್ಣ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅವುಗಳಿಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ನೀಡುವುದೇ ಸಲಹಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ. ಭಾರತೀಯ ವಿಜ್ಞಾನ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿರುವ ತಜ್ಞರು ಈ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಜೊತೆಗೆ ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ತಾಂತ್ರಿಕ ಜ್ಞಾನಗಳನ್ನು ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಾರಮಾಡಿ ಅದರ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ಅವುಗಳಿಗೆ ದೊರಕಿಸುವಂತಹ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಸಂಸ್ಥೆಯು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದೆ. ವಿಜ್ಞಾನಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿರುವ ಬೋಧಕವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಬೇಕಾಗುವ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನವನ್ನು ಬೆಳೆಸುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಚೋದಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಸಂಸ್ಥೆಯು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದೆ. ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧವಾದ ತಾಂತ್ರಿಕ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಹತ್ತಿರವಿರುವ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಾರಮಾಡಲು ಒಂದು ವಿಸ್ತರಣಾ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಕೇಂದ್ರದ ಮೂಲಕ ಅರ್ಥಿಕಾಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸುತ್ತಿರುವ ಇತರ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ತಾಂತ್ರಿಕ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಸಂಸ್ಥೆಯ ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳು ಸಂಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿವೆ. ಇಂಥ ಮುಖ್ಯವಾದ ವಿಭಾಗಗಳೆಂದರೆ, ಭೌತ ಮತ್ತು ಗಣಿತಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ವಿಭಾಗಗಳು, ರಸಾಯನ ಮತ್ತು ಜೀವಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ವಿಭಾಗಗಳು, ವಿದ್ಯುತ್ ಶಾಸ್ತ್ರ, ಯಂತ್ರಜ್ಞಾನಶಾಸ್ತ್ರ, ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ತಾಂತ್ರಿಕ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಿಸಲು ಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ರೂಪಿಸುವ ವಿಭಾಗ, ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಉಷ್ಣ ಶಾಸ್ತ್ರ ಸ್ವರೂಪ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ವಿಭಾಗ, ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಕೈಗಾರಿಕಾ ಸಲಹಾ ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ವೃತ್ತಿನಿರತರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡುವ ಕೇಂದ್ರ, ಇವುಗಳು. ಭಾರತೀಯ ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಐ.ಐ.ಟಿ.ಗಳಿಗೆ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಮತ್ತು ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ವಿಭಾಗಗಳಿಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಆರಿಸಲು ನಡೆಸುವ ಪ್ರವೇಶ ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನೂ (ಜಿ.ಎ.ಟಿ.ಇ.) ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯೇ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ. 1956ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳ ಅನುದಾನ ಆಯೋಗವು, ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಒಂದು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಮಟ್ಟದ ಸಂಸ್ಥೆಯೆಂದು ಮಾನ್ಯ ಮಾಡಿದೆ.

ಭಾರತೀಯ ಖಗೋಳ ಭೌತಶಾಸ್ತ್ರ ಸಂಸ್ಥೆ : 1792ರಲ್ಲಿ, ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪೆನಿಯ ಮದ್ರಾಸಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಖಗೋಳ ವಿಕ್ಷಣಾಲಯವನ್ನು ('ಆಬ್ಸರ್ವೇಟರಿ') ಆರಂಭಿಸಿತು. ಸುಮಾರು ಒಂದು ಶತಮಾನ ಕಾಲ ಇಡೀ ದೇಶದಲ್ಲಿದ್ದ ಇಂಥ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಇದೊಂದೇ ಆಗಿತ್ತು. ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಮತ್ತು ಸಾಧಾರಣ ಸೂರ್ಯಗ್ರಹಣಗಳ

ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಮುಖ್ಯ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸಿ ಅವನ್ನು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ದಾಖಲು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿತು. 1868ರ ಏಪ್ರಿಲ್ 18ರಂದು ಅದು ಸಂಪೂರ್ಣ ಸೂರ್ಯಗ್ರಹಣದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ವೀಕ್ಷಿಸಿದ ಘಟನೆಗಳು ಭೌತಶಾಸ್ತ್ರದ ಒಂದು ಹೊಸ ಶಾಖೆಯ ಹುಟ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣವಾದವು. ಹೀಲಿಯಂ ಅನಿಲವನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾದುದು ಈ ವೀಕ್ಷಣೆಗಳಿಂದಲೇ. ಲಾರ್ಡ್ ಕೆಲ್ವಿನ್ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದ ಒಂದು ಸಮಿತಿಯು ಕೊಡೈ ಕೆನಾಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸೌರಭೌತಶಾಸ್ತ್ರದ ವೀಕ್ಷಣಾಲಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಸಲಹೆ ಮಾಡಿತು. ಅದರಂತೆ 1893ರಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ವೀಕ್ಷಣಾಲಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ಮದ್ರಾಸು ಮತ್ತು ಕೊಡೈ ಕೆನಾಲ್‌ಗಳ ಎರಡು ವೀಕ್ಷಣಾಲಯಗಳು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಒಂದೇ ಆಡಳಿತದ ಅಧೀನಕ್ಕೆ ಬಂದವು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯೋತ್ತರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಕೊಡೈ ಕೆನಾಲ್‌ನ ವೀಕ್ಷಣಾಲಯಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ಸೂತನ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಉಪಕರಣಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಾಯಿತು. 1960ರಲ್ಲಿ ಕೋವಲೂರಿನಲ್ಲಿ ಖಗೋಳ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸಲು ಎರಡನೆಯ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. 1972ರಲ್ಲಿ ವೀಕ್ಷಣಾಲಯವು ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಸಂಶೋಧನಾ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಯಿತು. ಇದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವ ವೆಚ್ಚವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವೇ ವಹಿಸುತ್ತಿದೆ. ಈ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಹೆಸರು ಇಂಡಿಯನ್ ಇನ್‌ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್ ಆಫ್ ಅಸ್ಟ್ರೋಫಿಸಿಕ್ಸ್ ಅಥವಾ ಭಾರತೀಯ ಖಗೋಳ ಭೌತಶಾಸ್ತ್ರ ಸಂಸ್ಥೆ. ಇದರ ಮುಖ್ಯ ಕಚೇರಿಯನ್ನು 1976ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ವರ್ಗಾವಣೆಯ ಉದ್ದೇಶ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಉತ್ತಮ ವಾತಾವರಣವಿರುವುದು. ಅನೇಕ ಸಂಶೋಧನಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿದ್ದು ಅವುಗಳ ಸಹಕಾರ ವೀಕ್ಷಣಾಲಯಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಅನುಕೂಲಗಳಿವೆ. ಅದರ ಕೋವಲೂರು ಮತ್ತು ಕೊಡೈ ಕೆನಾಲ್‌ಗಳೆರಡೂ ಖಗೋಳ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸುವ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿ ಮುಂದುವರಿದಿವೆ.

ರಾಮನ್ ಸಂಶೋಧನಾ ಸಂಸ್ಥೆ : 1943ರಲ್ಲಿ, ಇಂಡಿಯನ್ ಅಕಾಡಮಿ ಆಫ್ ಸೈನ್ಸಸ್ ಅಥವಾ ಭಾರತೀಯ ವಿಜ್ಞಾನ ಪರಿಷತ್ತು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ರಾಮನ್ ಸಂಶೋಧನಾ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿತು. ಇದರ ಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ಕಾರಣರಾದವರು ಸರ್ ಸಿ. ವಿ. ರಾಮನ್ ಅವರು. ಅದನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದವರೂ ಅವರೇ. ಅವರೇ ಅದರ ಪ್ರಥಮ ನಿರ್ದೇಶಕರೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಅವರು ತಮ್ಮಲ್ಲಿದ್ದ ಹಣವನ್ನೂ ಮತ್ತು ಇತರ ಆಸ್ತಿಯನ್ನೂ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ದತ್ತಿಯಾಗಿ ಕೊಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟರು. ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ಹನ್ನೊಂದು ಎಕರೆ ಜಮೀನನ್ನು ದತ್ತಿಯಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿತು. 1970ರಲ್ಲಿ ರಾಮನ್‌ರವರು ನಿಧನರಾದ ಮೇಲೆ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ನಡೆಸಲು ಒಂದು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಧಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ

ವಿಶ್ವಸ್ಥ ಮಂಡಲಿಯನ್ನು ರಚಿಸಲಾಯಿತು. ಮೂಲ ವಿಜ್ಞಾನ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಸಂಶೋಧನೆಯನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ದ್ರವ ಸ್ಪಟಕಶಾಸ್ತ್ರ, ರೇಡಿಯೋ ಖಗೋಳಶಾಸ್ತ್ರ, ತಾತ್ವಿಕ ಭೌತಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಖಗೋಳ ಭೌತಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಇದು ಸಂಶೋಧನೆ ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ.

ಕೇಂದ್ರ ಆಹಾರ ವಿಜ್ಞಾನ ಸಂಶೋಧನಾಲಯ : ಕೇಂದ್ರ ಆಹಾರ ವಿಜ್ಞಾನ ಸಂಶೋಧನಾಲಯವು ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ 1950ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು. ದೇಶದಲ್ಲಿದ್ದ ಆಹಾರ ವಸ್ತುಗಳ ಕೊರತೆಯನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಆಹಾರ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಉತ್ತಮ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇಡುವ ಕ್ರಮಗಳ, ಆಹಾರ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಪರಿಹಾರ ಕ್ರಮಗಳ, ಪೌಷ್ಟಿಕ ಆಹಾರ ಮತ್ತು ಉತ್ತಮ ಆಹಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ದೇಶದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ವಸ್ತುಗಳಿಂದಲೇ ತಯಾರಿಸುವ ಕ್ರಮಗಳ ಸಂಶೋಧನೆಯನ್ನು ಸಂಸ್ಥೆಯು ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ಆಹಾರ ವಸ್ತುಗಳ ಅಮದನ್ನು ಕನಿಷ್ಠ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಇಳಿಸುವ ಬಗೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಸಂಶೋಧನೆಯನ್ನು ಈ ಸಂಸ್ಥೆ ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ಆಹಾರ ವಸ್ತುಗಳ ಸಾಗಣೆ, ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಒಣಗಿಸುವುದು, ಅವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಇಡುವುದು, ಅವನ್ನು ಹಸನು ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಪೊಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿಡುವುದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ತಾಂತ್ರಿಕತೆಯನ್ನು ವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುವುದು ಸಂಸ್ಥೆಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವಾಗಿದೆ. ಸುಗ್ಗಿಯ ಕಾಲದ ನಂತರದ ಇಂಥ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಸಂಶೋಧನೆ ನಡೆಸುವುದು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ. ವ್ಯವಸಾಯೋತ್ಪನ್ನ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅವುಗಳಿಂದ ಬರುವ ಉಪಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಮನುಷ್ಯನ ಹಿತಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬುದರ ಬಗೆಗೆ ಹಾಗೂ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ದೊರಕುವ ವಸ್ತುಗಳಿಂದ ಪೌಷ್ಟಿಕ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ತಯಾರಿಸಬೇಕೆಂಬುದರ ಬಗೆಗೆ ತಿಳುವಳಿಕೆಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಆಹಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಮತ್ತು ಗುಣಮಟ್ಟವನ್ನು ಕಾಪಾಡುವುದು, ಈ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಜನರಿಗೆ ಸೂಕ್ತವಾದ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವುದು, ಈ ಬಗ್ಗೆ ಸೂಕ್ತವಾದ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಜನರಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಾರ ಮಾಡುವುದು, ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಗಳಿಸಿದ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನವನ್ನು ಜನರಿಗೆ ತಿಳಿಸುವುದು ಸಂಸ್ಥೆಯ ಇತರ ಕಾರ್ಯಗಳಾಗಿವೆ.

ಸಂಸ್ಥೆಯ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯವು ಮೈಸೂರು ನಗರದಲ್ಲಿದೆ. ಅದರ ಇತರ ಆರು ಪ್ರಯೋಗಾಲಯಗಳು ಲೂಧಿಯಾನಾ, ಲಕ್ನೋ, ನಾಗಪುರ, ಮುಂಬೈ, ಹೈದರಾಬಾದ್ ಮತ್ತು ಮಂಗಳೂರುಗಳಲ್ಲಿವೆ. ರೋಗಗಳ ಹತೋಟಿ ಮತ್ತು ಕ್ರಿಮಿನಾಶಕಗಳು, ಭತ್ತ ಮತ್ತು ದ್ವಿದಳ ಧಾನ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಅಧ್ಯಯನ, ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಹಿಟ್ಟು ಮಾಡುವ

ಮತ್ತು ರೋಟ್ಟಿ ಮಾಡುವ ವಿಧಾನ, ಸಸಾರಜನಕ, ಕೋಬ್ಬು, ಹಣ್ಣು ಮತ್ತು ತರಕಾರಿ, ಮೀನು ಮತ್ತು ಕೋಳಿ ಸಾಕಾಣಿಕೆ, ಮೊಟ್ಟೆ, ಪ್ಲಾಂಟೇಷನ್ ವಸ್ತುಗಳು, ಸುವಾಸನಾ ದ್ರವ್ಯಗಳ ಸಂಸ್ಕರಣದ ಬಗೆಗಳನ್ನು ರೂಢಿಸುವುದು ಮತ್ತು ರೂಪಿಸುವುದು, ಗುಣಮಟ್ಟಗಳ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಮತ್ತು ಹತೋಟಿ, ಹಾಗೂ ಆಹಾರ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಫೋಟ್ಟೋಣಗಳಲ್ಲಿಡುವ ಕ್ರಮಗಳು, ಈ ಸಂಗತಿಗಳ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಇತರ ಘಟಕಗಳು ನಿರತವಾಗಿವೆ. ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಮತ್ತು ಉಪಕರಣಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿಟ್ಟು ಕೊಳ್ಳುವ ರೀತಿಗಳು, ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಮೇಲಾಗುವ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳ ವೌಲ್ಯಮಾಪನ, ಜೀವರಸಾಯನಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಆನ್ವಯಿಕ ಪೌಷ್ಟಿಕ ವಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ಜೀವನಕ್ಕೆ ಅಳವಡಿಸುವ ರೀತಿ ಮುಂತಾದವು ಇತರ ಘಟಕಗಳು ನಿರತವಾಗಿರುವ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸೇರಿವೆ. 1964ರಲ್ಲಿ, ಸಂಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ವಿಭಾಗಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉದ್ಯೋಗಿಗಳನ್ನು ಪುನರ್ವಿಂಗಡಣೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಯೋಜನೆಗೆ ಒಂದು ಹೊಸ ತಿರುವು ಕೊಡಲು ವಿವಿಧ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಸಮನ್ವಯಗೊಳಿಸಲು ಮಾತ್ರ ಹಾಕಿ ಕೊಂಡ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಆಚರಣೆಗೆ ತರಲು ಇದ್ದ ಉದ್ಯೋಗಿಗಳನ್ನು ಅವರು ಯಾವ ಆಹಾರ ವಸ್ತುಗಳ ಬಗೆಗೆ ತಜ್ಞತೆಯನ್ನು ಗಳಿಸಿದ್ದರೋ ಅದಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಯಿತು. 1950ರಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಶೋಧನಾ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಕೇವಲ 30 ಜನರಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿತು. 1980ರಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಖ್ಯೆ 915ಕ್ಕೆ ಏರಿತು. ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಮತ್ತು ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯು 1963ರಲ್ಲಿ 501 ಆಗಿತ್ತು. 1980ರಲ್ಲಿ 638 ಆಯಿತು.

1966ರಲ್ಲಿ ಸಿ. ಎಫ್. ಟಿ. ಆರ್. ಐ. ನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಂತರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರವು ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಇದು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ಮತ್ತು ಸಂಯುಕ್ತ ರಾಷ್ಟ್ರ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಆಹಾರ ಮತ್ತು ವ್ಯವಸಾಯ ಸಂಸ್ಥೆಯ (ಎಫ್. ಎ. ಓ.) ನಡುವೆ ಆದ ಒಪ್ಪಂದದ ಫಲ. ಈ ಕೇಂದ್ರದ ಉದ್ದೇಶ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಶೀಲ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುವುದು. ಈ ಕೇಂದ್ರವು ಆಹಾರ ವಿಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಎರಡು ವರ್ಷದ ಎಂ. ಎಸ್.ಸಿ. ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳನ್ನು ತಯಾರು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಪದವಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮತ್ತು ಅಂತರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅಲ್ಪಾವಧಿ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರತೀವರ್ಷವೂ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇಷ್ಟಲ್ಲದೆ, ಆಹಾರ ಕಶ್ಮಲಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ತಜ್ಞತೆಯಲ್ಲಿ ಏಷ್ಯಾ, ಅಫ್ರಿಕಾ ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣ ಅಮೇರಿಕದ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಲ್ಲಿನ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವವರಿಗೆ ತರಬೇತಿ ಕೊಡಲು ವಿಶೇಷ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು 1976ರಲ್ಲಿ ಸಂಯುಕ್ತ ರಾಷ್ಟ್ರ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ

ಸಹಸಂಸ್ಥೆ ಎಂದು ಮಾನ್ಯತೆ ಪಡೆದಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಶೀಲ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಉನ್ನತ ತರಬೇತಿ ಕೊಡುವ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲು ಅಗತ್ಯವಾದ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಒದಗಿಸುವಂತಾಗಿದೆ. ಸುಗ್ಗಿಯು ಮುಗಿದಾಗ ಉದ್ಯವಿಸುವ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಾದ ಆಹಾರ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸುವ ಕ್ರಮ ಮತ್ತು ಆಹಾರ ವಸ್ತುಗಳ ಸಂಸ್ಕರಣ ಮುಂತಾದವುಗಳ ವಿಚಾರವಾಗಿ ತರಬೇತಿ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನೆಗಳ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಸಂಸ್ಥೆ ಒದಗಿಸುತ್ತಿದೆ.

1962 ಮತ್ತು 1966ರಲ್ಲಿ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಸಂಶೋಧನಾ ಲೇಖನಗಳ ಶೀರ್ಷಿಕೆ ನೀಡುವ ಮತ್ತು ಲೇಖನಗಳ ಸಾರಾಂಶವನ್ನು ಕೊಡುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಆರಂಭವಾದವು. 1975ರವರೆಗೆ ಸಂಶೋಧನಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ, ಸರ್ಕಾರಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಿಂದ ಅಗತ್ಯವಾದ ಮಾಹಿತಿಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಆಹಾರ ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ತಂತ್ರಜ್ಞಾನಗಳ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಮಾಚಾರ ಕೇಂದ್ರವು 1977ರಿಂದ ಆಹಾರ ವಿಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಲೇಖನಗಳ ಸಾರಾಂಶಗಳನ್ನೂ ಆಹಾರ ವಿಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ವರದಿಗಳನ್ನೂ, ಆಹಾರ ವಸ್ತುಗಳ ಸ್ವಾಮ್ಯತೆ, ಸನ್ನದು ಮತ್ತು ಆ ವಿಜ್ಞಾನದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮುಂತಾದ ವಿಚಾರವನ್ನು ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟವರಿಗೆ ಒದಗಿಸುತ್ತಿದೆ. ಭಾರತ ಮತ್ತು ಡೆನ್ಮಾರ್ಕ್ ದೇಶಗಳೆರಡರ ಸಹಕಾರದಿಂದ 1978ರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಂಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಯು 'ಎಬಲಾಯ್ಡ್' ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು. ಭಾರತ ಮತ್ತು ಸ್ವಿಜರ್ಲೆಂಡ್‌ಗಳ ಪರಸ್ಪರ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಮತ್ತು ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಹೋದ್ಯಮದ ಫಲವಾಗಿ ಒಂದು ಅಂತರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಆಹಾರ ಸಂಸ್ಕರಣ ('ಮಿಲ್ಲಿಂಗ್') ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಾಲೆಯು ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿದೆ.

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವೈಮಾನಿಕಯಾನ ವಿಜ್ಞಾನ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯ : ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಮತ್ತು ಕೈಗಾರಿಕಾ ಸಂಶೋಧನಾ ಮಂಡಲಿಯು 1960ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವೈಮಾನಿಕಯಾನ ವಿಜ್ಞಾನ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿತು. ಇದು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಸಂಸ್ಥೆ. ಇದರ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವು ವಿಮಾನಯಾನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುವುದು. ಅದರಿಂದ ಗೊತ್ತಾದ ಅಂಶಗಳು ವಿಮಾನ ನಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ವಿಮಾನಗಳ ತಯಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕವಾಗುತ್ತವೆ. ಈ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯದಲ್ಲಿ ಆನೇಕ ವಿಭಾಗಗಳಿವೆ. ಒಂದೊಂದು ವಿಭಾಗವೂ ಒಂದೊಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ಎನ್.ಎ.ಎಲ್. ಎರಡು ಘಟಕಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಮುಖ್ಯ ಭಾಗವು ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಮಾನ ನಿಲ್ದಾಣದ ಹತ್ತಿರವಿರುವ

ಕೋಡೀಕಲ್ಯಯಲ್ಲಿದೆ. ಎರಡನೆಯ ಭಾಗವು ಮುಖ್ಯ ಭಾಗದಿಂದ ಐದು ಕಿ. ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪ್ರೇರಕ ವಿಭಾಗವೂ ('ಪ್ರೊಪಲರ್ಶನ್ ಡಿವಿಷನ್') ಮತ್ತು ವಾಯು ಚಲನಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಭಾಗವೂ (ವಾಯು ಸುರಂಗ ವಿಭಾಗ) ಇವೆ. ಮಿಕ್ಕೈಲ್ಲ ವಿಭಾಗಗಳೂ ಮುಖ್ಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿದೆ.

ಈ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯದಲ್ಲಿರುವ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಣಾ ಇಲಾಖೆಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು, ಸರ್ಕಾರಿ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಖಾಸಗೀ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಉಪಯೋಗ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿವೆ.

ಸೈನಿಕ ಆಹಾರ ಸಂಶೋಧನ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯ : ಸೈನಿಕ (ಡಿಫೆನ್ಸ್) ಆಹಾರ ಸಂಶೋಧನ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯವು 1961ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು. ಬೇಯಿಸಿ ಜಲ ಪರಣಮಾಡಿದ ಆಹಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳು, ಡಬ್ಬುಗಳಲ್ಲಿ ಇಡುವ ಆಹಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳು, ಪೊಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿಡುವ ಆಹಾರ ವಸ್ತುಗಳು, ಮುಂತಾದ ಸೈನಿಕರಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾದ ಆಹಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಬಗೆಗೆ ಸಂಶೋಧನೆ ನಡೆಸುವುದು ಇದರ ಮುಖ್ಯ ಗುರಿ. ಅದಕ್ಕೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಆಹಾರ ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ತಾಂತ್ರಿಕತೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಸಂಸ್ಥೆಯು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದೆ. ಈ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯವು ಬಹು ವಿಭಾಗಗಳನ್ನು ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿದೆ. ಆಹಾರ ವಿಜ್ಞಾನದ ವಿವಿಧ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು, ಆಹಾರ ತಾಂತ್ರಿಕ ವಿಷಯಗಳು, ಆಹಾರ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ವಿಷಯಗಳು, ಆಹಾರ ಕೆಡದಂತೆ ಇಡುವ ಮತ್ತು ಆಹಾರದ ಪೊಟ್ಟಣಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುವ ಕ್ರಮಗಳು, ಜೀವ ರಸಾಯನಶಾಸ್ತ್ರ ಪೌಷ್ಟಿಕ ಪದಾರ್ಥಗಳ ವಿಜ್ಞಾನ, ಮತ್ತು ಆಹಾರ ಸೂಕ್ಷ್ಮಜೀವ ವಿಜ್ಞಾನ ಮುಂತಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನೆ ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ಸೈನಿಕ ಆಹಾರ ವಿಜ್ಞಾನ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯವನ್ನು ಡಾಕ್ಟರೇಟ್ ಪದವಿಗೆ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಬಲ್ಲ ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆ ಎಂದು ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಮತ್ತು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಭಾರತೀಯ ವಿಜ್ಞಾನ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಮಾನ್ಯ ಮಾಡಿವೆ. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಕಾಮನ್‌ವೆಲ್ತ್ ರಕ್ಷಣಾ ವಿಜ್ಞಾನ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಆಹಾರ ಅಧ್ಯಯನ ತಂಡದ ಒಂದು ಸಕ್ರಿಯ ಸದಸ್ಯ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿದೆ. ರಕ್ಷಣಾ ಸಚಿವಾಲಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಸಾಗಾಣಿಕೆ ಮತ್ತು ಪೂರೈಕೆ, ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯಗಳ ಸೈನ್ಯಾಧಿಕಾರಿ ಮತ್ತು ಇತರ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಈ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯವು ತರಬೇತಿ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ.

ಭಾರತೀಯ ಬಾಹ್ಯಾಕಾಶ ಸಂಶೋಧನಾ ಸಂಸ್ಥೆ : 1962ರಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಬಾಹ್ಯಾಕಾಶ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವು ಆರಂಭ

ವಾಯಿತು. ಕೇಂದ್ರ ಪರಮಾಣು ವಿಜ್ಞಾನ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯವು ಭಾರತೀಯ ಬಾಹ್ಯಾಕಾಶ ಸಂಶೋಧನಾ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿತು. 1969ರಲ್ಲಿ ಈ ಸಮಿತಿಯು ಪ್ರನರ್ರಚನೆಗೊಂಡಿತು. ಇದು ಭಾರತೀಯ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಿಜ್ಞಾನ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಒಂದು ಭಾಗವಾಯಿತು. ಭಾರತೀಯ ಬಾಹ್ಯಾಕಾಶ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತು ಹಾಕಿಕೊಂಡ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪರಮಾಣುಶಕ್ತಿ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ 'ಇಸ್ರೋ' ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಬಾಹ್ಯಾಕಾಶ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯವು 'ಇಸ್ರೋ' ಮೂಲಕ ಬಾಹ್ಯಾಕಾಶ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡಿದೆ. ಬಾಹ್ಯಾಕಾಶ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯದ ಮತ್ತು 'ಇಸ್ರೋ'ದ ಮುಖ್ಯ ಕಚೇರಿಯು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿದೆ. 'ಇಸ್ರೋ'ದ ನಾಲ್ಕು ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿರುವ ತಾಂತ್ರಿಕ, ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಮತ್ತು ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಇದು ಸೂಕ್ತ ನಿರ್ದೇಶನವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದೆ. ಆ ನಾಲ್ಕು ಕೇಂದ್ರಗಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ ಅಹಮದಾಬಾದಿನಲ್ಲಿರುವ ಬಾಹ್ಯಾಕಾಶ ಉಪಯೋಗ ಕೇಂದ್ರ (ಸೈನ್ಸ್ ಎಸ್ಟೇಷನ್ ಸೆಂಟರ್), ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿರುವ 'ಇಸ್ರೋ' ಉಪಗ್ರಹ ಕೇಂದ್ರ, ತಿರುವನಂತಪುರದಲ್ಲಿರುವ ವಿಕ್ರಮ್ ಸಾರಾಭಾಯ್ ಬಾಹ್ಯಾಕಾಶ ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ಅಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿನ ಶ್ರೀಹರಿಕೋಟೆದಲ್ಲಿರುವ ಎಸ್.ಎಚ್. ಎ. ಆರ್. ಕೇಂದ್ರ. ಅಹಮದಾಬಾದಿನಲ್ಲಿರುವ ಭೌತಶಾಸ್ತ್ರ ಸಂಶೋಧನಾ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯವು ಬಾಹ್ಯಾಕಾಶ ವಿಜ್ಞಾನ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂಶೋಧನೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಅನುದಾನ ದೊರೆಯುತ್ತಿದೆ. ಅನುದಾನದ ಬಹುಭಾಗವು ಬಾಹ್ಯಾಕಾಶ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯದಿಂದ ಬರುತ್ತಿದೆ. ಬಾಹ್ಯಾಕಾಶ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯವು ಇನ್‌ಸಾಟ್-1 ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಕಾರ್ಯ ರೂಪಕ್ಕೆ ತರಲು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಕಚೇರಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದೆ. ಇನ್‌ಸಾಟ್‌ನ ಪೂರ್ತಿ ಹೆಸರು 'ಇಂಡಿಯನ್ ನ್ಯಾಷನಲ್ ಸ್ಯಾಟೆಲೈಟ್ ಸಿಸ್ಟಮ್' ಅಂದರೆ 'ಭಾರತೀಯ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಉಪಗ್ರಹ ವ್ಯವಸ್ಥೆ'. ಇಸ್ರೋ ಉಪಗ್ರಹ ಕೇಂದ್ರವು (ಇನ್‌ಸಾಟ್; ಇಂಡಿಯನ್ ಸೆಟೆಲೈಟ್ ಸೆಂಟರ್), ಉಪಗ್ರಹ ತಾಂತ್ರಿಕತೆಯ ಮುಖ್ಯ ಸಂಶೋಧನಾ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದೆ. ಭಾರತದ ಮೊದಲನೆಯ ಉಪಗ್ರಹ ಅರ್ಯಭಟ, ಎರಡನೆಯ ಉಪಗ್ರಹ ಭಾಸ್ಕರ, ರೋಹಿಣಿ ಮತ್ತು ಭಾರತದ ಮೊದಲನೆಯ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಸಂಸರ್ಗ ಉಪಗ್ರಹವಾದ ಅಪಲಾ (ಇರೀನ್ ಸ್ಯಾಂಜರ್ ಪೇಲೋಡ್ ಎಕ್ಸ್‌ಪೆರಿಮೆಂಟ್), ಇವೆಲ್ಲವೂ ಈ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ರಚಿತವಾದವು. ಭಾರತದ ಮುಂದಿನ ಅಂತರಿಕ್ಷ ಸಂಪರ್ಕ ಉಪಗ್ರಹಗಳ ರಚನೆಗೆ 'ಅಪಲಾ' ನಾಂದಿರೂಪದಲ್ಲಿದೆ. ಇಸ್ರೋದ ಮುಖ್ಯ ಯೋಜನೆಗಳೆಂದರೆ, ಎಸ್.ಎಲ್.ವಿ.—3 (ಸೆಟೆಲೈಟ್ ಲಾಂಚ್ ವೆಹಿಕಲ್) ಉಪಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಬಾಹ್ಯಾ

ಕಾಶದಲ್ಲಿ ಬಿಡುವ ವಾಹನ) ಇನ್‌ಸಾಟ್-1 ಮತ್ತು ದೂರ ಸಂವೇದನಾ ಉಪಕರಣಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ. ಬಾಹ್ಯಾಕಾಶ ಯೋಜನೆಯ ಅನೇಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ದೇಶದ ಅರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಕೈಗಾರಿಕಾ ಪ್ರಗತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಎಲೆಕ್ಟ್ರಿಕ್ ಮತ್ತು ಎಲೆಕ್ಟ್ರಾನಿಕ್ಸ್ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಬರುವ ಫೈಬರ್ ಗ್ಲಾಸ್ ತಾಂತ್ರಿಕತೆ, ವಿಮಾನಗಳ ಆಕಾಶ ಚಲನೆಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಲು ಸಹಾಯಕವಾದ ಟಿಲಿವಿಟ್ರಿ (ದೂರದ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಆಳತೆ ಮಾಡುವ ಕ್ರಮ), ಅನೇಕ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕೆ ಬರುವ ಪ್ರೆಸರ್ ಟ್ರಾನ್ಸ್‌ಡೂಯರ್ಸ್, ಜಲಚಕ್ರ ಅಲಗು ಕಂಪನ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ (ಟಿಬಿಎನ್ ಬ್ಲೆಂಡ್ ವೈಬ್ರೇಶನ್ ಟೆಕ್ನಾಲಜಿ) ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಲು ಸಹಾಯಕವಾದ ಗಣಕ ವಿಶ್ಲೇಷಣಾ ತಂತ್ರ, ಮುಂತಾದವುಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಬಾಹ್ಯಾಕಾಶ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಸಹಾಯಕವಾಗಿವೆ. ವಾಯುಗುಣ ವಿಜ್ಞಾನ, ಸಂಪರ್ಕ ಸಾಧನಗಳ ತಯಾರಿಕೆ, ಲೋಹ ವಿಜ್ಞಾನ, ರಾಸಾಯನಿಕ ವಸ್ತುಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆ, ಇಲೆಕ್ಟ್ರಾನಿಕ್ ಉಪಕರಣ ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಗಣಕ ವಿಜ್ಞಾನ, ಇವುಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಇತ್ತೀಚಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ 'ಇಸ್ಕ್ರೋ' ಮಾಡಿರುವ ಸಂಶೋಧನೆಗಳು ತುಂಬ ಪ್ರಯೋಜನಕಾರಿಯಾಗಿವೆ. ಸಂಪರ್ಕ ಉಪಗ್ರಹಗಳ ಮೂಲಕ ಪ್ರಸಾರ ಮಾಡುವ ಟಿಲಿವಿಷನ್ ಪ್ರಸಾರವು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಬಹು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾದ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡಬಲ್ಲದು; ಬಹು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಇಡೀ ರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ಇದರಿಂದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಬಹುದು. ಹವಾಮಾನವನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಹಾರಿಸುವ ಉಪಗ್ರಹಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಹವಾಮಾನವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕೊಡಬಹುದು. ಇದರಿಂದ ಕೃಷಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ರೈತನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುತ್ತದೆ.

ಭಾರತೀಯ ಸಂಖ್ಯಾಶಾಸ್ತ್ರ ಸಂಸ್ಥೆ : ಭಾರತೀಯ ಸಂಖ್ಯಾಶಾಸ್ತ್ರ ಸಂಸ್ಥೆ ಅಥವಾ ಇಂಡಿಯನ್ ಸ್ಟ್ಯಾಟಿಸ್ಟಿಕ್ಸ್ ಅಥಾ ಇನ್‌ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್ ಕಲ್ಕತ್ತದಲ್ಲಿ 1932ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು. ಅದರ ಬೆಂಗಳೂರು ಶಾಖೆಯು 1978ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಸಂಖ್ಯಾಶಾಸ್ತ್ರ, ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಇತರ ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಜ್ಞಾನಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನೆ ನಡೆಸುವುದು, ಪದವಿ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಿಗೆ ಸಂಖ್ಯಾಶಾಸ್ತ್ರದ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದು, ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾದ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವುದು, ಮಾದರಿ ಸಮೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ನಡೆಸುವುದು, ಮುಂತಾದವು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ. 1959ರ ಇಂಡಿಯನ್ ಸ್ಟ್ಯಾಟಿಸ್ಟಿಕ್ಸ್ ಅಥಾ ಪ್ರಕಾರ ಡಿಗ್ರಿ ಮತ್ತು ಡಿಪ್ಲೋಮಾಗಳನ್ನು ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ತಯಾರಾದ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಕೊಡುವ ಅಧಿಕಾರ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗಿದೆ. ಬೆಂಗಳೂರು ಕೇಂದ್ರವು ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆಯೂ, ಡಾಕ್ಯುಮೆಂಟೇಷನ್ ಸಂಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರ, ಸ್ಟ್ಯಾಟಿಸ್ಟಿಕ್ಸ್

ಕ್ಯಾಲಿಟಿ ಕಂಟ್ರೋಲ್ ಘಟಕ ಎಂಬ ಎರಡು ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿದ್ದವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದು 1962ರಲ್ಲಿಯೂ ಎರಡನೆಯದು 1954ರಲ್ಲಿಯೂ ಆರಂಭವಾದವು. ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಶಾಖೆಯು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೆರಡು ಘಟಕಗಳು ಆರಂಭವಾದವು. ಇನ್ನೆರಡು ಯಾವುದೆಂದರೆ ಸ್ಟ್ಯಾಟಿಸ್ಟಿಕ್ಸ್ ಮ್ಯಾಥಮ್ಯಾಟಿಕ್ಸ್ ಘಟಕ ಮತ್ತು ಇಕೋನಾಮಿಕ್ ಅನಾಲಿಸಿಸ್ ಘಟಕ. ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿರುವ ಶಾಖೆಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ದಿಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಕಲ್ಕತ್ತ ಕೇಂದ್ರಗಳಿಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿವೆ. ಸಂಖ್ಯಾಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಗುಣ ನಿಯಂತ್ರಣ, ಡಾಕ್ಯುಮೆಂಟೇಷನ್ ಮತ್ತು ತಜ್ಞರಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಸಂಖ್ಯಾಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಇದು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿಗೆ ತಯಾರಾಗುತ್ತಿರುವ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕ ಸೂಚನೆ, ಸಹಾಯಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದೆ. ಸಂಸ್ಥೆಯು ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವೇ ನಡೆಸುತ್ತಿರುವ ಕಾಯಿದೆಯ ಪ್ರಕಾರ ರಿಜಿಸ್ಟರ್ ಆಗಿರುವ ಒಂದು ಸೊಸೈಟಿಯಾಗಿದೆ.

ಭಾರತೀಯ ಅಡಳಿತ ಸಂಸ್ಥೆ : ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಭಾರತೀಯ ಅಡಳಿತ (ವಿಜ್ಞಾನ) ಸಂಸ್ಥೆ ಅಥವಾ ಇಂಡಿಯನ್ ಇನ್ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್ ಆಫ್ ಮ್ಯಾನೇಜ್‌ಮೆಂಟ್ 1972ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು. ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ಸಚಿವಾಲಯದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುವ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಔಪಚಾರಿಕ ಉದ್ಘಾಟನೆಯು 1973ರಲ್ಲಿ ಆಯಿತು. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಅಡಳಿತ (ವಿಜ್ಞಾನ) ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಮೂರನೇಯದು, ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೇಯದು. ಕೈಗಾರಿಕಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಮತ್ತು ಸಂಘಗಳಿಗೆ ಅಡಳಿತ ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಗತ್ಯವಾದ ವೃತ್ತಿಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುವುದು, ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಅರಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ತಕ್ಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅಡಳಿತ (ವಿಜ್ಞಾನ) ದಲ್ಲಿ ನುರಿತವರ ತಂಡವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವುದು, ಕೈಗಾರಿಕಾ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಅಡಳಿತ ವಿಜ್ಞಾನದ ಅತ್ಯಾಧುನಿಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನೊದಗಿಸುವುದು, ಇದೇ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳೊಡನೆ ಸಹಕರಿಸುವುದು, ಸರ್ಕಾರದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಜನಗಳಿಗೆ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ಕೊಡಬಲ್ಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದು—ಇವು ಸಂಸ್ಥೆಯ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿವೆ. ಸಂಸ್ಥೆಯು ಮುಂದೆ ನಮೂದಿಸಿರುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯ ಅಡಳಿತ (ವಿಜ್ಞಾನ) ಮತ್ತು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಡಳಿತ (ವಿಜ್ಞಾನ)ದ ಎರಡು ವರ್ಷದ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದು, ಡಾಕ್ಟರೇಟ್ ಪದವಿಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುವುದು, ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಬೇಕಾದ ತರಬೇತಿ, ವೃತ್ತಿ ಸಂವರ್ಧನೆಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದು, ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ

ಬಗೆಗೆ ತಕ್ಕ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವುದು, ಸಂಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಟಣೆಗಳಿಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುವುದು, ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂಥ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದು, ಅಡಳಿತಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ಕೊಡಬಲ್ಲ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುವುದು, ವಿಶಿಷ್ಟ ಉದ್ದೇಶಗಳಿರುವ ಸಂಕೀರ್ಣಗಳನ್ನೂ, ಕಾರ್ಯಾಗಾರಗಳನ್ನೂ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದು.

ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಉದ್ಯೋಗಗಳ ಮತ್ತು ವೃತ್ತಿಗಳ ಸಂವರ್ಧನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಬಗೆಗೆ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವುದು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಬೋಧನೆಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುವ ಆರು ಕೇಂದ್ರಗಳಿವೆ. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಉದ್ಯಮಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯೋಜನೆಗಳ ಸಂಶೋಧನೆಯನ್ನು ಈ ಕೇಂದ್ರಗಳು ನಡೆಸುತ್ತಿವೆ. ಅವು ಯಾವುವೆಂದರೆ: 1) ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕೇಂದ್ರ, 2) ಶಕ್ತಿ ವಿತರಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಡಳಿತ ತರಬೇತಿಯ ಕೇಂದ್ರ, 3) ಸಸ್ಯ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಸ್ಥಾನಗಳ ಪರಿಸರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಡಳಿತ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಕೇಂದ್ರ, 4) ಜನಸಂಖ್ಯಾ ಹತೋಟಿ ಮತ್ತು ಅರೋಗ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಅಡಳಿತ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಅಧ್ಯಯನ ಕೇಂದ್ರ, 5) ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಅಡಳಿತ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಅಧ್ಯಯನ ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು 6) ಸಾರಿಗೆ ಸೇವೆಗಳ ಕುರಿತು ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಕೇಂದ್ರ. ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಹತ್ತಿರ ಬನ್ನೇರುಘಟ್ಟ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿರುವ 100 ಎಕರೆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಕಟ್ಟಡಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಸಂಸ್ಥೆಯು ಒಂದು ರಿಜಿಸ್ಟ್ರೆಡ್ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿದೆ. ನಿರ್ದೇಶಕರ ಮಂಡಲಿಯು ಇದರ ಅಡಳಿತವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ.

ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ : ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಅಥವಾ ದಿ ಇನ್‌ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್ ಫಾರ್ ಸೋಷಿಯಲ್ ಅಂಡ್ ಇಕನಾಮಿಕ್ ಚೇಂಜ್ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ 1972ರಲ್ಲಿ ಅರಂಭವಾಯಿತು. ವಿವಿಧ ಸಾಮಾಜಿಕ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೆ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಸಂಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ಬೋಧನೆಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಸ್ಥೆ ನಿರತವಾಗಿದೆ. ಇದು ಪ್ರೊ|| ವಿ. ಕೆ. ಆರ್. ವಿ. ರಾವ್‌ರ ದೂರದೃಷ್ಟಿಯ ಫಲವಾಗಿದೆ. 1) ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಜ್ಞಾನಗಳ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಬಗೆಗೆ ಸಂಶೋಧನೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದು, ಇಂಥ ಸಂಶೋಧನೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಸಂಶೋಧನೆಗಳಿಗೆ ದ್ರವ್ಯ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವುದು. 2) ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾದ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಸೂಕ್ತ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಲಹೆ ನೀಡುವುದು, 3) ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳ ಸಹಕಾರದಿಂದ

ಡಾಕ್ಟರೇಟ್ ಪದವಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದು ಮತ್ತು 4) ಸಾಮಾಜಿಕ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಬೋಧನೆಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುವುದು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿವೆ. ಗವರ್ನರುಗಳ ಮಂಡಲಿಯು ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತದೆ. ಸಂಸ್ಥೆಯ ನಿರ್ದೇಶಕನೇ ಅದರ ಮುಖ್ಯಾಧಿಕಾರಿ. ಅಡಳಿತ ಸಂಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ಬೋಧನೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಲಹೆ ಕೊಡಲು ಮೂರು ಸಹಾಯಕ ಸಮಿತಿಗಳಿವೆ. ಆಚಾರ್ಯ-ಪ್ರಾಚಾರ್ಯರ ಸಮಿತಿ (ಅಕ್ಯಾಡೆಮಿಕ್ ಕಮಿಟಿ), ಸಂಶೋಧನೆ ಸಮಿತಿ ಮತ್ತು ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಸಮಿತಿ. ಸಂಸ್ಥೆಯ ಎಲ್ಲ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳೂ ವಿಭಾಗಗಳೂ ಮತ್ತು ಘಟಕಗಳಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರ, ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರ, ಪರಿಸರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರ, ಸಮಾಜ ಶಾಸ್ತ್ರ, ಶಿಕ್ಷಣಶಾಸ್ತ್ರ, ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಅಡಳಿತ, ಕೃಷಿ ಕ್ಷೇತ್ರ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮ ಜೀವನ ಪರಿವರ್ತನೆ, ಜನಸಾಂದ್ರತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಂಶೋಧನೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಸೇವೆಗಳ ಅಡಳಿತ ಮತ್ತು ಹೊಸ ನೀರಾವರಿ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಘಟಕಗಳಿವೆ. ಮೈಸೂರು, ಬೆಂಗಳೂರು ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಪಿಎಚ್. ಡಿ. ಪದವಿಗೆ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳನ್ನು ತರಬೇತಿ ಮಾಡಲು ಮಾನ್ಯತೆ ನೀಡಿವೆ. ಸಂಸ್ಥೆಯು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ವೃತ್ತಿ ನಿರತ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಸಮಾಜ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಬೋಧನಾ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಜಿಲ್ಲಾ ಯೋಜನಾಧಿಕಾರಿಗಳು, ಪ್ರೋಬೇಷನರ್‌ರಾಗಿರುವ ಶಿಕ್ಷಣಾಧಿಕಾರಿಗಳು, ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದ ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕೇಂದ್ರ (ಕರ್ನಾಟಕ ಬ್ಯೂರೋ ಆಫ್ ಎಕನಾಮಿಕ್ಸ್ ಅಂಡ್ ಸ್ಟ್ಯಾಟಿಸ್ಟಿಕ್ಸ್)ದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಇಲಾಖೆಗಳ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೂ ಇದು ತಕ್ಕ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದೆ.

ಜೆ. ಎಸ್. ಎಸ್. ಆರ್ಥಿಕ ಸಂಶೋಧನಾ ಸಂಸ್ಥೆ : ಜೆ. ಎಸ್. ಎಸ್. ಆರ್ಥಿಕ ಸಂಶೋಧನಾ ಸಂಸ್ಥೆಯು 1957ರಲ್ಲಿ ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು. ಆರ್ಥಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಮತ್ತು ಅದರಲ್ಲೂ ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಆರ್ಥಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಬಗೆಗೆ ಸಂಶೋಧನೆ, ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಪರಿಶೀಲನೆ, ಸಂಸ್ಥೆಯು ನಡೆಸಿದ ಸಂಶೋಧನೆಗಳಿಂದ ತಿಳಿದು ಬಂದ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ವರದಿಗಳ ಮತ್ತು ಪುಸ್ತಕಗಳ ಪ್ರಕಟಣೆ ಮತ್ತು ಹೆಸರಾಂತ ತಜ್ಞರಿಂದ ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೆ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುವುದು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಉದ್ದೇಶಗಳು. ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿರುವ ಜನತಾ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಮಿತಿಯು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ 8,000 ಪುಸ್ತಕಗಳ ಒಂದು ಗ್ರಂಥ

ಭಂಡಾರವಿದೆ. 1961ರಲ್ಲಿ ಅರಂಭವಾದ ಜನಾಂಗಸ್ಥಿತಿ ಶಾಸ್ತ್ರ ಸಂಶೋಧನಾ ಕೇಂದ್ರಕ್ಕೆ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಅನುದಾನ ದೊರೆಯುತ್ತಿದೆ. ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಅನೇಕ ಅರ್ಥಿಕ ವಿಷಯಗಳ ಬಗೆಗೆ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಸಮೀಕ್ಷೆ ನಡೆಸಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಜನಾಂಗ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಸಂಶೋಧನೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದೆ. 1966 ರಿಂದ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಒಂದು ದ್ವೈವಾರ್ಷಿಕ ನಿಯತಕಾಲಿಕ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿದೆ. ಅದರ ಹೆಸರು 'ಜರ್ದಲ್ ಆಫ್ ಇನ್ ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್ ಆಫ್ ಇಕೋನಾಮಿಕ್ ರಿಸರ್ಚ್'.

ಭಾರತೀಯ ಅರ್ಥಿಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ : ಇಂಡಿಯನ್ ಇನ್ ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್ ಆಫ್ ಸೋಷಿಯೋ-ಇಕೋನಾಮಿಕ್ ಸ್ಟಡೀಸ್ ಅಥವಾ ಭಾರತೀಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅರ್ಥಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ 1965ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು. ಸಾಮಾಜಿಕ ಅರ್ಥಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ನಡೆಸಿ ಅವುಗಳ ಬಗೆಗೆ ಸಂಶೋಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಒಂದು ಉದ್ದೇಶ. ಉತ್ಪನ್ನ ಕಾರರ ಮತ್ತು ಬಳಕೆದಾರರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಬಗೆಗೆ ಸಂಶೋಧನೆ ನಡೆಸುವುದು ಮತ್ತೊಂದು ಉದ್ದೇಶ. ಅಡಳಿತ (ವಿಜ್ಞಾನ)ದ ಅಲ್ಪಾವಧಿ ತರಬೇತಿ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದೂ, ಅರ್ಥಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಮತ್ತು ಅಂತಹ ವಿಷಯಗಳ ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಅನುಕೂಲವಾದ ಗ್ರಂಥಭಂಡಾರವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವುದೂ, ಸಂಶೋಧನಾ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಸಂಕಿರಣಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದೂ, ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಆ ಮಟ್ಟದ ಸಂಶೋಧನೆಗಳಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾದ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವುದೂ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿವೆ. ಇದು ಒಂದು ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆ. ಸಹಕಾರ, ಮಾರಾಟ, ನೀರಾವರಿ, ಮಾನವಶಕ್ತಿಯ ಬಳಕೆ, ಕೈಗಾರಿಕೆ ಮುಂತಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿನ ಅನೇಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಈ ಸಂಸ್ಥೆ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ. 1977ರಿಂದ ಇದು ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಯ್ಯ ಸ್ಮಾರಕ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ. 1980 ರಿಂದ ಪ್ರತಿವರ್ಷವೂ 'ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಯ್ಯ ಅರ್ಥಿಕ ಸಮೀಕ್ಷಣೆ' ಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ಸಂಸ್ಥೆಯು ಬಹುಮುಖ್ಯವಾದ ಆಹಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಚಿಲ್ಲರೆ ಬೆಲೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ತ್ರೈಮಾಸಿಕ ವರದಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿದೆ. 'ಕೃಷಿ ವಾರ್ತೆ' ಎಂಬ ಕನ್ನಡ ಮಾಸ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನೂ ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿದೆ.

ಪ್ರಾಚ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ಸಂಶೋಧನಾ ಸಂಸ್ಥೆ : 1881ರಲ್ಲಿ ಅಂದಿನ ಮೈಸೂರು ಮಹಾರಾಜರಾಗಿದ್ದ ಜಾಮರಾಜ ಒಡೆಯರ್ ಅವರು ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚ್ಯ ಗ್ರಂಥ ಭಂಡಾರ ಅಥವಾ

ಓರಿಯಂಟಲ್ ಲೈಬ್ರರಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಅದರ ಉದ್ದೇಶ ಭಾರತೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಕಲೆ, ಸಂಗೀತ, ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದು. ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗಳಿಂದಲೂ ಇಂತಹ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಗ್ರಂಥ ಭಂಡಾರವು ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯ ಅಧೀನದಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರಾಚೀನಶಾಸ್ತ್ರ ಶೋಧನ ಇಲಾಖೆಯು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ಈ ಗ್ರಂಥ ಭಂಡಾರಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಲಾಯಿತು. ಆ ಇಲಾಖೆಯು ಈ ಗ್ರಂಥ ಭಂಡಾರವು ಒಂದೇ ಕಟ್ಟಡದಲ್ಲಿದ್ದುದು ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು. ಬಿಬ್ಬಿಯೋಧಿಕ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮತ್ತು ಬಿಬ್ಬಿಯೋಧಿಕ ಕರ್ನಾಟಕ ಅಂದರೆ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ಗ್ರಂಥಗಳ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಮಾಲೆಗಳನ್ನು ಈ ಗ್ರಂಥ ಭಂಡಾರವು ಅರಂಭಿಸಿತು. 1916ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ 50 ಸಂಸ್ಕೃತ ಗ್ರಂಥಗಳೂ ಮತ್ತು ಏಳು ಕನ್ನಡ ಗ್ರಂಥಗಳೂ ಪ್ರಕಟವಾದವು. 1909ರಲ್ಲಿ ಆರ್. ಶಾಮಾಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಕೌಟಿಲ್ಯನ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಇಡೀ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಮೊತ್ತಮೊದಲಿಗೆ ಈ ಗ್ರಂಥವು ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು. 1916ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ಸ್ಥಾಪಿತವಾದಾಗ ಈ ಗ್ರಂಥ ಭಂಡಾರವು ಅದರ ಅಧೀನಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. 1943ರಲ್ಲಿ ಬಿ. ಎಂ. ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ನೇಮಕವಾದ ಸಮಿತಿಯು ಈ ಗ್ರಂಥ ಭಂಡಾರದ ಹೆಸರನ್ನು ಪ್ರಾಚ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ಸಂಶೋಧನಾ ಸಂಸ್ಥೆ ಎಂದು ಬದಲಾಯಿಸಬೇಕೆಂದು ಸಲಹೆ ಮಾಡಿತು. ಅದರಂತೆ ಇದರ ಹೆಸರು ಬದಲಾವಣೆ ಹೊಂದಿತು. 1954ರಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ಮೈಕ್ರೋ ಫಿಲ್ಮಿಂಗ್ ಸೌಲಭ್ಯವು ದೊರೆಯಿತು. ಇದರಿಂದ ಸುಮಾರು 2,000 ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಮೈಕ್ರೋ ಫಿಲ್ಮ್ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. 1966ರಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ಕೊಡಲಾಯಿತು. ಇಡೀ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಧಿಕ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಸಂಸ್ಕೃತ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಎರಡನೆಯದಾಗಿದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕ ಇತಿಹಾಸ ಸಂಶೋಧನಾ ಸಂಸ್ಥೆ : 1916ರ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್‌ನಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಇತಿಹಾಸ ಸಂಶೋಧನಾ ಸಂಸ್ಥೆಯು (ಕರ್ನಾಟಕ ಹಿಸ್ಟಾರಿಕಲ್ ರಿಸರ್ಚ್ ಸೊಸೈಟಿ) ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು. ಇದರ ಹಿಂದಿನ ಹೆಸರು ಕರ್ನಾಟಕ ಇತಿಹಾಸ ಸಂಘ (ಕರ್ನಾಟಕ ಹಿಸ್ಟಾರಿಕಲ್ ಎಸೋಸಿಯೇಷನ್). ಇತಿಹಾಸದ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಪ್ರಮುಖ ವಸ್ತುಗಳ ದೀರ್ಘ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ದೊರಕಿದ ಕರ್ನಾಟಕದ ಇತಿಹಾಸಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಂಶಗಳನ್ನು ನಿಯತಕಾಲಿಕಗಳ ಮೂಲಕ ಮತ್ತು ಉಪನ್ಯಾಸಗಳ ಮೂಲಕ ಜನರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಇತಿಹಾಸದ ಬಗೆಗೆ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಉದ್ದೇಶ. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಅನೇಕ ಸಂಶೋಧನಾ ಲೇಖನ

ಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ. 'ಕರ್ನಾಟಕ ಹಿಸ್ಟಾರಿಕಲ್ ಕ್ವಾರ್ಟರ್ಸ್' ಎಂಬ ಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ. ಈ ಪತ್ರಿಕೆಯು ಭಾರತೀಯ ಮತ್ತು ವಿದೇಶೀಯ ಇತಿಹಾಸ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ ನಿಕಟಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು, ಮತ್ತು ವಿಚಾರ ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು 1916, 1917, 1918, 1936, 1938ರಲ್ಲಿ ಇತಿಹಾಸ ಸಮ್ಮೇಳನವನ್ನು ನಡೆಸಿತು. ಅದು ಇತಿಹಾಸ, ಕಲೆ, ಧರ್ಮ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಶಾಸನ, ವ್ಯಾಸಂಗ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ.

ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಸಂಶೋಧನಾ ಕೇಂದ್ರ : ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಸಂಶೋಧನಾ ಕೇಂದ್ರವು 1965ರಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯ ಎಂ.ಜಿ.ಎಂ. ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು. ಇದು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸಂಶೋಧಕರಾಗಿದ್ದ ದಿ|| ಎಂ. ಗೋವಿಂದ ಪೈಯವರ ಸ್ಮಾರಕವಾಗಿ ಆರಂಭವಾದ ಸಂಸ್ಥೆ. ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಇತಿಹಾಸ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಸಮಾಜ ಜೀವನ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಬಗೆಗೆ ಸಂಶೋಧನೆ ನಡೆಸುವುದೂ, ಜಾನಪದ ಕಲೆ, ಹಾಡು ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವುದೂ, ಕಲೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವುದೂ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿವೆ. ಇದು ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ (ಈಗ ಮಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ) ಮಾನ್ಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆದ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿದೆ. ಇದು ಕೊಂಕಣಿ ಮತ್ತು ತುಳು ನಿಘಂಟುಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುವ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ರಾಜ್ಯದ ಅನುದಾನವು ದೊರೆಯುತ್ತಿದೆ. ಕೇಂದ್ರಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಒಂದು ಪುರಾತನ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯವಿದೆ.

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು : ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಂಶೋಧನಾ ಶಾಖೆಯು 1974ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನೆ ನಡೆಸುವುದೂ, ಕಲೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಪುರಾತನ ಅವಶೇಷಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದೂ, ಶಾಸನಗಳ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಮಾಡುವುದೂ ಈ ಶಾಖೆ ಅಥವಾ ವಿಭಾಗದ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶಗಳು. ಕಾವ್ಯ ಮತ್ತು ಲಲಿತಕಲೆಗಳ ಕನ್ನಡ, ತೆಲುಗು, ತಮಿಳು, ತಿಗಳಾರಿ ಲಿಪಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ನೂರಾರು ಓಲೆಗರಿ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಈ ಶಾಖೆಯು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಈ ಶಾಖೆಯು ಶಾಸನಶಾಸ್ತ್ರದ ತಳಗತಿಯನ್ನೂ ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯವೂ ಇದೆ.

ಮಿಥಿಕ್ ಸೊಸೈಟಿ : ಮಿಥಿಕ್ ಸೊಸೈಟಿಯು 1909ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು. ಭಾರತೀಯ ಕಲೆ ಮತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರ

ಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ನಡೆಸಲು ಆರಂಭಿಸಿದ ಖಾಸಗೀ ಸಂಸ್ಥೆ ಇದು. ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾದ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಒಂದು. ಇದನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದವನು ರೆವರೆಂಡ್ ತಾಬರ್ನಾ ಎಂಬ ಫ್ರೆಂಚ್ ವಿದ್ವಾಂಸ. ರಾಷ್ಟ್ರದ, ಅದರಲ್ಲೂ ಕರ್ನಾಟಕದ ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರ, ಪುರಾತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರ, ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ, ಕಲೆ, ಮಾನವಕುಲ ಶಾಸ್ತ್ರ, ಜಾನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಇತಿಹಾಸ, ಪುರಾತತ್ವ ಶಾಸ್ತ್ರ, ಪುರಾಣತತ್ವ ಶಾಸ್ತ್ರ, ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಇತರ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡುವುದು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ. ಮಿಥಿಕ್ ಸೊಸೈಟಿಯು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿರುವ ತ್ರೈಮಾಸಿಕ ಪತ್ರಿಕೆಯಾದ 'ಕ್ವಾರ್ಟರ್ಸ್ ಜರ್ನಲ್ ಆಫ್ ದಿ ಮಿಥಿಕ್ ಸೊಸೈಟಿ'ಯು ಇಡೀ ಭಾರತದಲ್ಲಿನ ಹೆಸರಾಂತ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲೊಂದು. ಅದರ ವಿದ್ಯತ್ಪ್ರಚಾರ ಸಂಶೋಧನೆ ಲೇಖನಗಳು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದಿವೆ. ಈ ಪತ್ರಿಕೆಗೆ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಾನ್ಯತೆ ಇದೆ. ಸೊಸೈಟಿಯ ಗ್ರಂಥಾಲಯದಲ್ಲಿ ಇತಿಹಾಸದ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಆಧಾರಗಳಾಗಬಲ್ಲ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಗ್ರಂಥಗಳಿವೆ. ಭಾತವಿಜ್ಞಾನಗಳು, ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನ, ಧರ್ಮ, ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರ, ಲಲಿತಕಲೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಇತಿಹಾಸ, ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಮಾನವ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಇದು ಸಹಾಯಕವಾಗಿದೆ. ದೇಶೀಯ ಮತ್ತು ವಿದೇಶೀಯ ಸಂಶೋಧನೆ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಈ ಗ್ರಂಥಾಲಯದ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಸೊಸೈಟಿಯು ವಿಚಾರ ಸಂಕರಣಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಉಪನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತದೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ಇತಿಹಾಸದ ಬಗೆಗೆ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ ಸರ್ಟಿಫಿಕೇಟುಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದೆ. ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನೆ ನಡೆಸಲು ಬೇಕಾದ ಎಲ್ಲ ಸೌಲಭ್ಯಗಳೂ ಈ ಸೊಸೈಟಿಯಲ್ಲಿವೆ. ಹೀಗೆ ಇದು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಒಂದು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿದೆ.

ಗೋಖಲೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸಂಸ್ಥೆ : ಗೋಖಲೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸಂಸ್ಥೆ ಅಥವಾ ಗೋಖಲೆ ಇನ್‌ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್ ಆಫ್ ಪಬ್ಲಿಕ್ ಎಫೇರ್ಸ್ 1915ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು. ಅದರ ಹಿಂದಿನ ಹೆಸರು, ಮೈಸೂರು ಸೋಷಿಯಲ್ ಸರ್ವೀಸ್ ಲೀಗ್. ಇದರ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಜೀವನದ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕತೆ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮನೋಭಾವವನ್ನು ಉನ್ನತಗೊಳಿಸುವುದು. ಆರಂಭವಾದ ಮೊದಲ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ, ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ರಾತ್ರಿ ಶಾಲೆಗಳನ್ನೂ ಹಗಲು ಶಾಲೆಗಳನ್ನೂ ನಡೆಸುತ್ತಿತ್ತು. ಮುಂದಿನ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳು ಅಂದರೆ 1920ರಿಂದ 1930ರವರೆಗೆ ಅದು ನಿಷ್ಕ್ರಿಯವಾಗಿತ್ತು. 1930ರಲ್ಲಿ ಡಿ. ವಿ. ಗುಂಡಪ್ಪನವರು ಅದನ್ನು ಪುನಶ್ಚೇತನಗೊಳಿಸಿದರು. 1945ರಲ್ಲಿ, ಸಂಸ್ಥೆಯ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ಸ್ಪಷ್ಟಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. ಗೋಖಲೆ ಇನ್‌ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್ ಆಫ್ ಪಬ್ಲಿಕ್

ಎಫೇರ್ಸ್ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಆದು ರಿಜಿಸ್ಟರ್ ಆಯಿತು. ಕ್ರಮ ಬದ್ಧವಾದ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ನಡೆಸಿ ಪ್ರಜಾ ರಾಜ್ಯದ ಒಬ್ಬ ಸಭ್ಯ ಪ್ರಜೆಗೆ ಬೇಕಾದ ನಿರಂಕುಶ ವಿಚಾರಶೀಲತೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಜ್ಞೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸುವುದು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ.

ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಗೋಷ್ಠಿಗಳಿಂದ ಜನಗಳ ಹಿತ ಮತ್ತು ಪ್ರಗತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳ ರಾಜಕೀಯ ವಿಚಾರಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಮತ್ತು ಪರಿಶೀಲನೆ, ಯುವಕರು ಉತ್ತಮ ಪ್ರಜೆಗಳಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲು ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಲು ಬೇಕಾದ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಲು ಅಧ್ಯಯನಕೂಟಗಳನ್ನೇರ್ಪಡಿಸುವುದು, ಸಂಸ್ಕೃತ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸುವುದು, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನೇರ್ಪಡಿಸುವುದು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಾಗಿವೆ. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತ ಮಾಡಲು ಶಿಕ್ಷಣ ಸಮಿತಿ, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಉಪಯುಕ್ತ ಸಾಧನಗಳ ಸಮಿತಿ, ಮುಂತಾದ ಸಮಿತಿಗಳನ್ನು ಸಂಸ್ಥೆಯು ರಚಿಸಿದೆ. ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿರುವ ಒಂದು ಉತ್ತಮ ಗ್ರಂಥಾಲಯವೂ ಇದೆ.

ಭಾರತೀಯ ಭಾಷಾ ಸಂಸ್ಥೆ : ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿರುವ ಕೇಂದ್ರೀಯ ಭಾಷಾ ಸಂಸ್ಥೆಯು 1969ನೇ ಜುಲೈನಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು. ಭಾರತೀಯ ಭಾಷೆಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವುದು, ಭಾಷೆಗಳ ಶುದ್ಧ ಮತ್ತು ಅನ್ವಯಿತ ಸಂಶೋಧನೆಯನ್ನು ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುವುದು, ಮತ್ತು ಅಂಥ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಸಮನ್ವಯಗೊಳಿಸುವುದು, ಭಾಷೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳ ಬಗೆಗೆ ಶೋಧನೆ ನಡೆಸುವುದು, ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಅಧ್ಯಯನ ಮತ್ತು ಭಾರತೀಯ ಭಾಷೆಗಳಿಗಿರುವ ಅನ್ಯೋನ್ಯತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಸಂಶೋಧನೆ ನಡೆಸಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿರುವ ಏಕತೆಯನ್ನು ಪುಷ್ಟಿಗೊಳಿಸುವುದು, ಅದಿವಾಸಿಗಳ ಮತ್ತು ದೇಶದ ಗಡಿ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಭಾಷೆಗಳ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ನಡೆಸುವುದು, ಬೋಧನ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುವುದು ಮುಂತಾದವು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಗುರಿ ಮತ್ತು ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿವೆ. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ಸೇರಿದಂತೆ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಕೇಂದ್ರಗಳಿವೆ. ಇವು ಮೈಸೂರು, ಭುವನೇಶ್ವರ, ಪುಣೆ ಮತ್ತು ಪಾಟಿಯಾಲಗಳಲ್ಲಿವೆ. ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶದ ಸೋಲನ್‌ನಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಶೇಷ ಕೇಂದ್ರವಿದೆ. ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಭಾಷಾ ಕೇಂದ್ರವು 1980-81ರಲ್ಲಿ 59 ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿತು. 1970-71 ರಿಂದ 1980-81 ರವರೆಗೆ ಕನ್ನಡ, ತೆಲುಗು, ತಮಿಳು ಮತ್ತು ಮಲೆಯಾಳ ಭಾಷೆಗಳ ಬೋಧನೆಗೆ ಬೇಕಾದ ತರಬೇತಿಯನ್ನು 894 ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿತು.

ಸಂಸ್ಥೆಯು ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಕೇಂದ್ರವಾದ ಮಾನಸ ಗಂಗೋತ್ರಿಯಲ್ಲಿದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕ ವಿದ್ಯಾವರ್ಧಕ ಸಂಘ, ಧಾರವಾಡ : ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯ ಬುಗ್ಗೆಯಾದ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು 1889ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು. ಗ್ರಂಥಾಲಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದು, ಕನ್ನಡ ಗ್ರಂಥಕರ್ತರಿಗೆ ಬಹುಮಾನಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ಅವರನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಕನ್ನಡದ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಏಕತೆಯನ್ನು ತರುವುದು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಉದ್ದೇಶಗಳು. ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕಗಳಿಗೆ ಬರವಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಒಳ್ಳೆಯ ಗ್ರಂಥಕರ್ತರಿಗೆ ಬಹುಮಾನಗಳನ್ನು ನೀಡುವ ಮತ್ತು ಕೆಲವಾದರೂ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡಿತು. 1896ರಲ್ಲಿ 'ವಾಗ್ಭೂಷಣ' ವೆಂಬ ಒಂದು ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಸಂಘವು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು. 1946ರಲ್ಲಿ ಇದು ನಿಂತುಹೋಯಿತು. 1907ರಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಬರಹಗಾರರ ಪ್ರಥಮ ಸಮ್ಮೇಳನವನ್ನು ಇದು ಏರ್ಪಡಿಸಿತು. ಕರ್ನಾಟಕ ಇತಿಹಾಸ ಸಂಶೋಧನೆ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ಇದೂ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ಕೊಟ್ಟಿತು. ಸಂಘಕ್ಕೆ ಒಂದು ಗ್ರಂಥ ಭಂಡಾರವಿದೆ.

ಇಂಡಿಯನ್ ಇನ್‌ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್ ಆಫ್ ವರ್ಲ್ಡ್ ಕಲ್ಚರ್ : ಇದು 1945ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಅರಂಭವಾಯಿತು. ಪುರುಷರು, ಸ್ತ್ರೀಯರು ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮ ಸ್ವಯಂ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಅತ್ಯವಿಕಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಬೇಕಾದ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನೊದಗಿಸುವ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ, ನೈತಿಕ ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಕೇಂದ್ರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದು ಇದರ ಸ್ಥಾಪಕರಾದ ಬಿ.ಪಿ. ವಾಡಿಯಾ ಮತ್ತು ಸೋಫಿಯಾ ವಾಡಿಯಾರವರ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಸಂಸ್ಥೆಯು ಒಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ಗ್ರಂಥಾಲಯವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಾಧಾರಣ ಜನರಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಪುಸ್ತಕ ವಿಭಾಗವೂ, ಮಕ್ಕಳ ಪುಸ್ತಕ ವಿಭಾಗವೂ, ಮಾಸಿಕ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ವಿಭಾಗವೂ ಇವೆ. ಸೂಚನಾ ಗ್ರಂಥಗಳ ವಿಭಾಗವೂ ಇದೆ. ಗ್ರಂಥಾಲಯದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು 30,000 ಪುಸ್ತಕಗಳಿವೆ. ಅದಕ್ಕೆ 400 ನಿಯತಕಾಲಿಕ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಬರುತ್ತವೆ. ವಾರಕ್ಕೆರಡು ಅಥವಾ ಮೂರು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸಭೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಉತ್ತಮ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಸಂಸ್ಥೆಯು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತದೆ.

ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಘಗಳು

ಅರಂಭಕಾಲದಿಂದಲೂ ಖಾಸಗೀ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಸಹಾಯವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾ ಬಂದಿವೆ. ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರಗತಿಯಾಗಲು ಇದು ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣ. ಭಾರತದ ಇತರ ಪ್ರದೇಶಗಳಂತೆ

ಕೈಸ್ತ ಪಾದ್ರಿಗಳು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದವರಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿಗರು. ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೇಯ ಶತಮಾನದ ಪೂರ್ವಾರ್ಧದಲ್ಲಿ, ಲಂಡನ್ ಮಿಷನ್, ವೆಸ್ಟಿಯನ್ ಮಿಷನ್, ಬಾಸೆಲ್ ಮಿಷನ್, ಮಂಗಳೂರಿನ ಜೆಸುಯಿಟ್ ಮುಂತಾದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದವು. ಲಂಡನ್ ಮಿಷನ್ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ 1824ರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಾಲೇಜನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿತು. ಆದರೆ ಈ ಪ್ರಯತ್ನವು ವಿಫಲವಾಯಿತು.

1834ರಲ್ಲಿ ವೆಸ್ಟಿಯನ್ ಮಿಷನ್ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಶಾಲೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿತು. 1877ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ವೆಸ್ಟಿಯನ್ ಮಿಷನ್ ಸಂಸ್ಥೆಯು 60ಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಮತ್ತು ಮಾಧ್ಯಮಿಕ (ವಿದ್ಯಾ) ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿತ್ತು. ಬಾಸೆಲ್ ಮಿಷನ್ ಸಂಸ್ಥೆಯು 1836ರಲ್ಲಿ ಮಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೇಯ ಶಾಲೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿತು. 1853ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ, ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಐವತ್ತು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳನ್ನೂ ಮತ್ತು ಎಂಟು ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳನ್ನೂ ನಡೆಸುತ್ತಿತ್ತು. ಹೆಚ್ಚು ಮಕ್ಕಳ ವಸತಿ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಸ್ತ್ರೀ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿತು. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಕಿಟಿಲ್ ಕಾಲೇಜನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದೆ. ಹಿಂದೆ ಅದು ಕೈಗಾರಿಕಾ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿತ್ತು. ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೇಯ ಶತಮಾನದ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಜೆಸುಯಿಟ್ ಸೊಸೈಟಿಯು ಮಂಗಳೂರು ಮತ್ತು ಬೆಂಗಳೂರುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲೇಜುಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿತು. ಕೈಸ್ತ ಸನ್ಯಾಸಿನಿಯರ ಸಂಘಗಳು ಶಿಕ್ಷಣ ಪ್ರಸಾರವನ್ನು ಮಾಡಲು ಆರಂಭಿಸಿದವು. ಈ ಸಂಘಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ದೇಶೀಯ, ಕೆಲವು ವಿದೇಶೀಯ ಸಂಘಗಳು. ಮಂಗಳೂರಿನ ಕಾರ್ಮಲ್ಟೆಟ್ ಸಂಸ್ಥೆ, ಅಪೋಸ್ತಾಲಿಕ್ ಕಾರ್ಮಲ್ ಹಾಗೂ ಬೆಥನಿ ಸನ್ಯಾಸಿನಿಯರು ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದೇ ಆಲ್ಲದೆ ಬೆಂಗಳೂರು, ಮೈಸೂರು ಮತ್ತು ಮಂಗಳೂರುಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ತಮ್ಮ ಕಾಲೇಜುಗಳನ್ನು ದಕ್ಷತೆಯಿಂದ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದವು. ವಿಶೇಷವಾದ ಮಹಿಳೆಯರ ಕಾಲೇಜುಗಳನ್ನು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದವು.

ಅನೇಕ ಮತೀಯ ಮತ್ತು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಪ್ರಸಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಪರಿಚಯವಾಡಿಸಲು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲಾಗಿದೆ.

ದಿ ಅಕ್ಯಾಡೆಮಿ ಆಫ್ ಜನರಲ್ ಇಜುಕೇಷನ್ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಣಿಪಾಲ ಮತ್ತು ಉಡುಪಿಗಳ ಕೆಲವು ಪ್ರಮುಖರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಡಾ|| ಟಿ. ಎಂ. ಎ. ಪೈಯವರು 1942ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಮತ್ತು ಬಹು

ಬಗೆಯ ತಾಂತ್ರಿಕ ವಾಣಿಜ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡುವುದು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಅರಂಭದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಯಾಡೆಮಿಯು ಕಾನೂನು ಮತ್ತು ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್, ಇನ್ಸೂರೆನ್ಸ್, ರೋಗಿಗಳ ಉಪಚಾರ ಮುಂತಾದ ವೃತ್ತಿಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೇನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅಂಕಗಳನ್ನು ಪಡೆಯದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ನೀಡುತ್ತಿತ್ತು. ಮುಂದಿನ ಹೆಜ್ಜೆಯೆಂದರೆ, ಗ್ರಾಮಾಂತರ ನಿವಾಸಿಗಳಿಗೆ ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಾಲಭ್ಯವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಶಾಲೆ ಮತ್ತು ಕಾಲೇಜುಗಳನ್ನು ಅಂತಹ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದು. 1949ರಲ್ಲಿ ಅಕ್ಯಾಡೆಮಿಯು ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಾತ್ಮಾಗಾಂಧಿ ಸ್ಮಾರಕ ಕಾಲೇಜನ್ನು, 1958ರಲ್ಲಿ ಮಣಿಪಾಲದಲ್ಲಿ ಕಸ್ತೂರಿ ಬಾ ಮೆಡಿಕಲ್ ಕಾಲೇಜನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿತು. 1957ರಲ್ಲಿ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಕಾಲೇಜನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿತು. 1980ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ, ಅಕ್ಯಾಡೆಮಿಯು 34 ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಆರು ಕಲೆ ಮತ್ತು ವಿಜ್ಞಾನ ಕಾಲೇಜುಗಳು, ಏಳು ವೃತ್ತಿಶಿಕ್ಷಣ ಕಾಲೇಜುಗಳು ಮತ್ತು ಎರಡು ಲಲಿತ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಕಲೆಗಳ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು.

ಮಲ್ಲಾಡಿಹಳ್ಳಿಯ ಅನಾಥ ಸೇವಾಶ್ರಮವು ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರಿಂದ 1943ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಅನಾಥ ಸೇವಾಶ್ರಮ ವಿಶ್ವಸ್ತ ಮಂಡಲಿಯು ಅನೇಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ಈ ಅನಾಥ ಸೇವಾಶ್ರಮವು ಒಂದು ಕಿರಿಯ ಕಾಲೇಜು, ಒಂದು ಮುದ್ರಣಾಲಯ, ಒಂದು ಶಿಕ್ಷಕರ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆ, ಒಂದು ದೈಹಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾಲೇಜು, ಒಂದು ಆಯುರ್ವೇದ ಆಸ್ಪತ್ರೆ, ಒಂದು ಅನಾಥಾಲಯ, ಒಂದು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯ ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳು ಮುಂತಾದವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ಅಂತರ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ಒಂದು ಯೋಗ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ.

ವಿಜಾಪುರದ ಅಂಜುಮಾನ್-ಏ-ಇಸ್ಲಾಂ ಸಂಸ್ಥೆಯು 1932ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು. ಮುಸಲ್ಮಾನ ಧಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಉನ್ನತಿಗಾಗಿ ಕೆಲಸಮಾಡುವುದು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಒಂದು ಕಲೆ, ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ ಕಾಲೇಜನ್ನೂ ಒಂದು ಸಂಯುಕ್ತ ಕಿರಿಯ ಕಾಲೇಜನ್ನೂ, ಕೆಲವು ಹೆಚ್ಚು ಮಕ್ಕಳ ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳನ್ನೂ ಆರು ಅರಬ್ಬಿ ಶಾಲೆಗಳನ್ನೂ, ಒಂದು ಪ್ರೌಚೀನ ಭಾಷೆಗಳ ಮತ್ತು ಇಸ್ಲಾಂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಂಶೋಧನಾ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನೂ, ಒಂದು ಉಚಿತ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯವನ್ನೂ 1980ರಲ್ಲಿ ನಡೆಸುತ್ತಿತ್ತು.

ಬಾಪೂಜಿ ಇಜುಕೇಷನ್ ಅಸೋಸಿಯೇಷನ್ 1958ರಲ್ಲಿ ದಾವಣಗೆರೆಯಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಅದರ ಉದ್ದೇಶ

ಶಿಕ್ಷಣ ಪ್ರಸಾರ. ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಒಂದು ಸಮಿತಿಯು ಸಂಸ್ಥೆಯ ಆಡಳಿತವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. 1981ರಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಥೆಯು, ಒಂದು ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾಲೇಜನ್ನೂ ಒಂದು ದಂತ ವಿಜ್ಞಾನ ಕಾಲೇಜನ್ನೂ, ಎರಡು ಕಲೆ-ವಿಜ್ಞಾನ-ವಾಣಿಜ್ಯ ಕಾಲೇಜುಗಳನ್ನೂ, ಒಂದು ಮಹಿಳೆಯರ ಕಾಲೇಜನ್ನೂ, ಒಂದು ಕಾನೂನು ಕಾಲೇಜನ್ನೂ ಒಂದು ದಾದಿಯರ ತರಬೇತಿ ಶಾಲೆಯನ್ನೂ ಒಂದು ಔಷಧವಸ್ತುಶಾಸ್ತ್ರದ (ಫಾರ್ಮಸಿ) ಶಾಲೆಯನ್ನೂ ಒಂದು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜನ್ನೂ, ಒಂದು ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಕಾಲೇಜನ್ನೂ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದುದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೂ ಹಲವು ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿತ್ತು.

ಬನುಮಯ್ಯ ಎಜುಕೇಷನ್ ಟ್ರಸ್ಟ್ 1919ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು. ಇದರ ಉದ್ದೇಶ ಅಂದಿನ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿನ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡುವುದು. 1982-83ರಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಒಂದು ಶಿಶುವಿಹಾರವನ್ನೂ, ಒಂದು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಯನ್ನೂ, ಒಂದು ಬಾಲಕಿಯರ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯನ್ನೂ, ಒಂದು ಬಾಲಕರ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯನ್ನೂ, ಒಂದು ಕಲೆ-ವಾಣಿಜ್ಯ ಕಾಲೇಜನ್ನೂ, ಮತ್ತು ಒಂದು ಸಂಜೆ ಕಾಲೇಜನ್ನೂ ನಡೆಸುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಎಲ್ಲ ಸಂಸ್ಥೆಗಳೂ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಇವೆ.

ಬಸವೇಶ್ವರ ವಿದ್ಯಾವರ್ಧಕ ಸಂಘವು 1906ರಲ್ಲಿ ಬಾಗಲಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಆಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಇದರ ಉದ್ದೇಶ ಆ ಪ್ರದೇಶದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಕಾಲೇಜು ಶಿಕ್ಷಣ, ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ಶಿಕ್ಷಣಗಳ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನೊದಗಿಸುವುದು. ಸಂಘವು ಮುಧೋಳದ ಕಿಂಗ್ ಜಾರ್ಜ್ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆ ಮತ್ತು ಶಾಮ ದುರ್ಗದ ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳ ಆಡಳಿತವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಸಂಘವು ಒಂದು ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಕಾಲೇಜು, ನಾಲ್ಕು ಕಲೆ-ವಿಜ್ಞಾನ-ವಾಣಿಜ್ಯ ಕಾಲೇಜುಗಳು, ಒಂದು ಶಿಕ್ಷಕರ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆ, ಮೂರು ಕಿರಿಯ ಕಾಲೇಜುಗಳು, ನಾಲ್ಕು ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳು (ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಶಾಲೆಗಳು), ಒಂದು ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಶಾಲೆ, ಒಂದು ಔಷಧ ವಿಜ್ಞಾನಶಾಲೆ, ಒಂದು ವೈಹಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾಲೇಜು, ಒಂದು ಮುದ್ರಣಾಲಯ, ಒಂದು ಸಂಸ್ಕೃತ ಪಾಠಶಾಲೆ, ಒಂದು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯ ಇಷ್ಟನ್ನೂ ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಪ್ರಯೋಗ ಶಾಲಾ ತಂತ್ರ (ಮೆಡಿಕಲ್ ಲ್ಯಾಬೋರಿಟರಿ ಟೆಕ್ನಾಲಜಿ) ಶಿಕ್ಷಣದ ಒಂದು ಕೋರ್ಸ್‌ನ್ನು ಸಂಘವು ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ.

ದೇಶೀಯ ವಿದ್ಯಾಶಾಲೆಯು 1948ರಲ್ಲಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗಿಯಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಇದರ ಉದ್ದೇಶ ಶಿಕ್ಷಣಾಭಿವೃದ್ಧಿ. ಈ ವರದಿಯನ್ನು ಬರೆಯುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅದು ಒಂದು ಪ್ರಾಥ

ಮಿಕ ಶಾಲೆಯನ್ನೂ, ಒಂದು ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಶಾಲೆಯನ್ನೂ, ಒಂದು ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯನ್ನೂ, ಒಂದು ಕಿರಿಯ ಕಾಲೇಜನ್ನೂ, ಒಂದು ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆಯ ಕಾಲೇಜನ್ನೂ ನಡೆಸುತ್ತಿತ್ತು. ಜೊತೆಗೆ ಇದು ಕೆಲವು ಗೃಹ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಘಟಕಗಳನ್ನೂ ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ.

ವಿಜಯಪುರ ಡಿಸ್ಟ್ರಿಕ್ಟ್ ಲಿಂಗಾಯತ್ ಎಸೋಸಿಯೇಷನ್ 1910ರಲ್ಲಿ ಆಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂತು. ಇದರ ಉದ್ದೇಶ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪ್ರಸಾರ ಮಾಡುವುದು. ಜಿಲ್ಲೆಯ ಎಲ್ಲ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಸಂಘದ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿವೆ. 1982ರಲ್ಲಿ, ಈ ಸಂಘವು ಐದು ಕಲೆ-ವಿಜ್ಞಾನ-ವಾಣಿಜ್ಯ ಕಾಲೇಜುಗಳನ್ನೂ, ಒಂದು ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಮತ್ತು ಟೆಕ್ನಾಲಜಿ ಕಾಲೇಜನ್ನೂ ಒಂದು ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾಲೇಜನ್ನೂ, ಒಂದು ಡಿ.ಫಾರ್ಮ್ ಶಾಲೆಯನ್ನೂ, ಒಂದು ವಾಣಿಜ್ಯ ಆಡಳಿತ ಶಾಲೆಯನ್ನೂ, ಎಂಟು ಕಿರಿಯ ಕಾಲೇಜುಗಳನ್ನೂ, ಹನ್ನೊಂದು ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳನ್ನೂ ವಿಜಯಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ.

ಹೈದರಾಬಾದ್ ಕರ್ನಾಟಕ ಎಜುಕೇಷನ್ ಸೊಸೈಟಿಯು 9158ರಲ್ಲಿ ಕಲ್ಬುರ್ಗಿಯಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಹಿಂದುಳಿದ ಹೈದರಾಬಾದ್ ಕರ್ನಾಟಕದ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣದ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನೊದಗಿಸುವುದು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಉದ್ದೇಶ. ಈ ಸಂಘವು ಒಂದು ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಕಾಲೇಜನ್ನು, ಒಂದು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜನ್ನು, ಒಂದು ಕಾನೂನು ಕಾಲೇಜನ್ನು, ಒಂದು ಮಹಿಳೆಯರ ಕಲೆ ವಿಜ್ಞಾನ ಕಾಲೇಜನ್ನು, ಕಲ್ಬುರ್ಗಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಒಂದು ಕಲೆ-ವಿಜ್ಞಾನ ಕಾಲೇಜನ್ನು ಬಿದರೆಯಲ್ಲಿಯೂ, ಒಂದು ಕಾಲೇಜನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿಯೂ ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ದಿ|| ಮಹಾದೇವಸ್ವ ರಾಂಪುರೆಯವರು ಈ ಸಂಘದ ಚೈತನ್ಯ ಸ್ವರೂಪಿಯಾಗಿದ್ದರು.

ಇನ್‌ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್ ಆಫ್ ಸೋಷಿಯಲ್ ಸರ್ವಿಸ್ ಮಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ 1960ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು. ತರಬೇತಿ ಹೊಂದಿದ ಸಮಾಜ ಸೇವಾಕಾರ್ಯಕರ್ತರ ತಂಡವೊಂದನ್ನು ಕಟ್ಟುವುದು, ಜನರಿಗೆ ಸರಿಹೊಂದುವ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಹಿತ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುವುದು ಮತ್ತು ವಿಶೇಷ ಶಿಕ್ಷಣದ ಮೂಲಕ ಕುಟುಂಬ ಜೀವನವನ್ನು ಭದ್ರಪಡಿಸುವುದು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಉದ್ದೇಶಗಳು. ರೋಷಿನಿ ನಿಲಯವೆಂಬ ಒಂದು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಕಾರ್ಯ ತರಬೇತಿ ಶಾಲೆಯನ್ನು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು 1960ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭಿಸಿತು. 1961ರವರೆಗೆ ಅದು ಡಿಪ್ಲೋಮಾ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ವರ್ಷ ಈ ಡಿಪ್ಲೋಮಾ ತರಗತಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಎರಡು ವರ್ಷದ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಪದವಿ ತರಗತಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಸ್ನಾತಕ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ತರಬೇತಿ ಕೊಡುವ

ಇನ್ನೊಂದು ಕೋರ್ಸ್‌ನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಇವೆರಡು ಕೋರ್ಸ್‌ಗಳ ವಿಷಯ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಕಾರ್ಯವೇ ಆಗಿತ್ತು. 1966ರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕುಟುಂಬ ಸಲಹಾ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಅಗತ್ಯ ಬಿದ್ದಾಗ, ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ಸೂಕ್ತ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ನೀಡುತ್ತಿದೆ. 1968ರಲ್ಲಿ ಅಂಧರಿಗೆ ಒಂದು ಶಾಲೆಯನ್ನು ತೆರೆಯಲಾಯಿತು.

ಜಗದ್ಗುರು ರೇಣು ಕಾಚಾರ್ಯ ಎಜುಕೇಷನ್ ಸೊಸೈಟಿಯ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ 1945ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು. ಅಗ ಇದಕ್ಕಿದ್ದ ಹೆಸರು ವೀರಶೈವ ಎಜುಕೇಷನ್ ಸೊಸೈಟಿ ಅಥವಾ ವೀರಶೈವ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಘ. ಇದರ ಕಾರ್ಯಕಾರಿ ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಸದಸ್ಯರೂ, ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯರೂ ಇದ್ದಾರೆ. ಈ ಕಾರ್ಯಕಾರಿ ಸಮಿತಿಯು ಸಂಸ್ಥೆಯ ಆಡಳಿತವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತದೆ. ಸಂಘವು, ಒಂದು ಕಲೆ-ವಿಜ್ಞಾನ ಕಾಲೇಜನ್ನೂ, ಒಂದು ಕಾನೂನು ಕಾಲೇಜನ್ನೂ, ಒಂದು ಔಷಧ ವಿಜ್ಞಾನ ಶಾಲೆಯನ್ನೂ, ಒಂದು ಸಂಜೆ ವಾಣಿಜ್ಯ ಕಾಲೇಜನ್ನೂ, ಕಾನೂನು ಕಾಲೇಜಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗಾಗಿ ಒಂದು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯವನ್ನೂ ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ರಾಜರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿನ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಒಂದು ಅಂಗೀಕೃತ ಮೊತ್ತಮೊದಲನೆಯ ಖಾಸಗಿ ಕಾಲೇಜು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಧಾರವಾಡದ ಜನತಾ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಮಿತಿಯು 1957ರಲ್ಲಿ ಒಂದು ರಿಜಿಸ್ಟ್ರಾರ್ಡ್ ಸಂಘವಾಗಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಇದು ಕರ್ನಾಟಕ ಎಜುಕೇಷನ್ ಬೋರ್ಡ್‌ನ ಸೋದರ ಸಂಸ್ಥೆ. ಈ ಸಂಘವು 11 ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿತ್ತು. ಕಲೆ ಮತ್ತು ವಿಜ್ಞಾನದ ಕಾಲೇಜುಗಳನ್ನೂ, ಒಂದು ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನೂ, ಒಂದು ಕಾನೂನು ಕಾಲೇಜನ್ನೂ, ಒಂದು ಆರ್ಥಿಕ ಸಂಶೋಧನಾ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನೂ, ಕಲೆ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಕಲೆಗಳ ಔದ್ಯೋಗಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಯೊಂದನ್ನೂ, ಕರಕುಶಲ ವಸ್ತುಗಳ ಉತ್ಪಾದನ ಕೇಂದ್ರವೊಂದನ್ನೂ, ಒಂದು ಮುದ್ರಣಾಲಯವನ್ನೂ, ಒಂದು ಗ್ರಾಮೋದ್ಯೋಗ ಕೇಂದ್ರವನ್ನೂ, ಕಾರ್ಯನಿರತರಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗಾಗಿ ಒಂದು ವಸತಿ ನಿಲಯವನ್ನೂ ಈ ಸಂಘ ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಂಡಲಿ ಅಥವಾ ಕರ್ನಾಟಕ ಎಜುಕೇಷನ್ ಬೋರ್ಡ್ ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ 1919ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು. ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ತ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವುದು ಮಂಡಲಿಯ ಉದ್ದೇಶಗಳಲ್ಲೊಂದು. ಸ್ಥಳೀಯ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಬೋಧನ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅದರ

ಇನ್ನೊಂದು ಉದ್ದೇಶ. ಇದು 1919ರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮೊದಲನೆಯ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿತು. ಅದೇ ಕರ್ನಾಟಕ ಹೈಸ್ಕೂಲು. ಅದೇ ವರ್ಷ ಅದು ಒಂದು ಕಾಲೇಜನ್ನೂ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು. ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲದ ನಂತರ ಅದನ್ನು ಮುಚ್ಚಲಾಯಿತು. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ಸೇರಿದಂತೆ, ಎರಡು ಉನ್ನತ ಪ್ರೌಢ ಶಾಲೆಗಳೂ (ಕಿರಿಯ ಕಾಲೇಜುಗಳು), ನಾಲ್ಕು ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳೂ (ಇದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಶಾಲೆ), ಒಂದು ಗೃಹ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಮಹಿಳಾ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರವೂ ಇವೆ. ಇಲೆಕ್ಟ್ರಿಕ್ ಸರ್ಟಿಫಿಕೇಟ್, ಮುದ್ರಣ ಮತ್ತು ಪುಸ್ತಕ ಬೈಂಡಿಂಗ್, ಹೈನುಗಾರಿಕೆ, ಕೀಟನಾಶಕ, ಕಳೆನಾಶಕ ಮತ್ತು ರಸಗೊಬ್ಬರ ವಿಜ್ಞಾನ ಮುಂತಾದ ಔದ್ಯೋಗಿಕ ತರಗತಿಗಳು ಕಿರಿಯ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕ ಜೆಸುಯಿಟ್ ಎಜುಕೇಷನ್ ಸೊಸೈಟಿಯು 1878ರಲ್ಲಿ ಮಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಇದರ ಹಿಂದಿನ ಹೆಸರು ಕೋಳಿಕೋಡ್ ಜೆಸುಯಿಟ್ ಮಿಷನ್ ಸೊಸೈಟಿ. ಈ ಸಂಘಕ್ಕೆ ಒಂದು ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯರ ಕಾರ್ಯಕಾರಿ ಸಮಿತಿ ಇದೆ. ಸಂಘದ ಕೆಲವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಈ ಸಮಿತಿಯೇ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಮಂಗಳೂರು ಮತ್ತು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿರುವ ಜೆಸುಯಿಟ್ ಎಜುಕೇಷನ್ ಸೊಸೈಟಿಯು ಇದರ ಸಂಪೂರ್ಣ ಹತೋಟಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಸಂಘವು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಸೇಂಟ್ ಜೋಸೆಫ್ಸ್ ಕಲಾ ವಿಜ್ಞಾನ ಕಾಲೇಜು, ಸೇಂಟ್ ಜೋಸೆಫ್ಸ್ ವಾಣಿಜ್ಯ ಕಾಲೇಜು, ಸೇಂಟ್ ಜೋಸೆಫ್ಸ್ ಸಂಜೆ ಕಾಲೇಜು, ಸೇಂಟ್ ಜೋಸೆಫ್ಸ್ ವಾಣಿಜ್ಯ ಆಡಳಿತ ವಿಜ್ಞಾನ ಕಾಲೇಜು, ಸೇಂಟ್ ಜೋಸೆಫ್ಸ್ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆ, ಸೇಂಟ್ ಜೋಸೆಫ್ಸ್ ಇಂಡಿಯನ್ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆ, ಕಾಲೇಜು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯಗಳು, ಮತ್ತು ಪ್ರೌಢ ಶಾಲೆಗಳ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯ ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ, ಮಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಸೇಂಟ್ ಎಲೋಷಿಯಸ್ ಕಾಲೇಜು, ಸೇಂಟ್ ಎಲೋಷಿಯಸ್ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆ ಹಾಗೂ ಕಾಲೇಜು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯವನ್ನೂ, ಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಸೇಂಟ್ ಜೋಸೆಫ್ಸ್ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯನ್ನೂ ತಮಿಳು ನಾಡಿನ ಉದಕಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಸೇಂಟ್ ಜೋಸೆಫ್ಸ್ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಶಾಲೆಯನ್ನು, ನಾಗಾಲಾಂಡಿನ ಜಮಮಾದಲ್ಲಿ ಲಯೋಲ ಶಾಲೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಬೆಂಗಳೂರು ಮೌಂಟ್ ಸೇಂಟ್ ಜೋಸೆಫ್ಸ್ ತರಬೇತಿ ಕಾಲೇಜನ್ನೂ ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ಸಂಘವು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಅನೇಕಲ್ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಮಯ್ಯೂರ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಸ್ವಾವಲಂಬನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕ ಲಿಬರಲ್ ಎಜುಕೇಷನ್ ಸೊಸೈಟಿಯು ಉಗಮಸ್ಥಾನ ಬೆಳಗಾವಿ. ಅದು ಆರಂಭವಾದುದು 1916ರಲ್ಲಿ. ವಿದ್ಯಾವಂತ ಲಿಂಗಾಯತ ತರುಣರ ತಂಡವೊಂದು ಆ ವರ್ಷ ಒಂದು ಖಾಸಗಿ ಶಾಲೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿತು. ಇದರ ಉದ್ದೇಶ ಆ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಳಿದಿದ್ದ ಮತಬಾಂಧವರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಸೌಲಭ್ಯ

ವನ್ನೊದಗಿಸುವುದಾಗಿತ್ತು. ಶಿಕ್ಷಣವು ಅತಿ ದುಬಾರಿಯಾಗಿದ್ದ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣವು ಜೀವನಕ್ಕೆ ಅನಿವಾರ್ಯವಾದ ಸುಖ ಸಾಮಗ್ರಿ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯಿದ್ದ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವಾದ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ, ಪಟ್ಟಣ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲರಿಗೂ ಈ ಸಂಘವು ಕೊಡುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಸಂಘವು ತನ್ನ ಮೊದಲನೆಯ ಆ್ಯಂಗ್ಲೋ ವರ್ನಾಕ್ಯೂಲರ್ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯನ್ನು 1916ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭಿಸಿತು. ತನ್ನ ಮೊದಲನೆಯ ಕಾಲೇಜನ್ನು 1933ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭಿಸಿತು. ಇದೇ ಲಿಂಗರಾಜ ಕಾಲೇಜು. ಸಂಘವು ಅತಿ ಶೀಘ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯಿತು. 1947ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅದರ ಕಾರ್ಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು, ಶಿಶು ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಶಿಕ್ಷಣದವರೆಗೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. 1980ರಲ್ಲಿ, ಈ ಸಂಘವು 38 ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿತ್ತು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ 22 ಕಾಲೇಜುಗಳು ಮತ್ತು ಒಂದು ಮುದ್ರಣಾಲಯ; 11 ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿದ್ದವು. ಇವುಗಳ ಪೈಕಿ ಆರು ಕಾಲೇಜುಗಳು. ಇದೀ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಅತಿ ದೊಡ್ಡ ಖಾಸಗೀ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಒಂದಾಗಿದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಪ್ರಚಾರಕ ಸಂಘವು ಬಸವನ ಬಾಗೇವಾಡಿಯಲ್ಲಿ 1941ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರ ಪ್ರಸಾರ ಮಾಡುವುದು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಗುರಿ. ಈ ಸಂಘವು ಯಾರ ಗಮನಕ್ಕೂ ಬಾರದಿದ್ದ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ 25 ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಮತ್ತು ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿತು. ಶಿಕ್ಷಕರಿಗಾಗಿ ಒಂದು ಚರಪುಸ್ತಕ ಭಂಡಾರವನ್ನೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ತಂಡದ ಗ್ರಂಥ ಭಂಡಾರಗಳನ್ನೂ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿತು. 1964ರಲ್ಲಿ ಸಂಘವು ತಾನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ಶಾಲೆಗಳನ್ನೂ ಜಿಲ್ಲಾ ಶಾಲಾ ಮಂಡಲಿಗೆ ವಹಿಸಿಕೊಟ್ಟಿತು. ಬಸವನ ಬಾಗೇವಾಡಿ ತಾಲೂಕಿನ ಹಂಚಿನಾಳ, ಉಚ್ಚೆ ಭಾವಿ ಮತ್ತು ಮತ್ತಿಕಾಳ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ವಾಂಗೀಣ ಗಾಮಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ಈ ಸಂಸ್ಥೆ ಮಾಡಿತು. ಅಂದಿನ ಮುಂಬೈ ಸರ್ಕಾರದ ಶ್ರಮೆ ಇದಕ್ಕೆ ದೊರಕಿತು.

ಕೆನರಾ ವೆಲ್ಟೇರ್ ಟ್ರಸ್ಟ್ : 1953ರಲ್ಲಿ ಅಂಕೋಲೆಯಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಇದರ ಉದ್ದೇಶಗಳು, ಹಿಂದುಳಿದ ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನೊದಗಿಸುವುದು, ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ, ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವುದು, ಅವರ ಹಿತವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದು, ಗ್ರಾಮವಾಸಿಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಸಹಾಯ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗುವಂತೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವುದು. ಹೊಸದೆಹಲಿಯಲ್ಲಿರುವ ಗ್ರಾಮಾಭಿವೃದ್ಧಿ ನಿರತ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಸಂಘದಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾದ ಸಂಸ್ಥೆ ಇದು. ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಹಾಲಕ್ಕಿ ಒಕ್ಕಲುಗಳು, ಮುಕ್ತಿಗಳು, ಅಗೇರರು, ಸಿದ್ಧಿಗಳು ಮುಂತಾದ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ

ಶೈಕ್ಷಣಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪ್ರಗತಿಗಾಗಿ ತನ್ನ ಶ್ರಮವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ವಿನಿಯೋಗಿಸುವ ಇಚ್ಛೆಯೂ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗಿದೆ. 1980ರಲ್ಲಿ, ಈ ವಿಶ್ವಸ್ಥ ಮಂಡಲಿಯು 29 ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ಪದವಿ ಕಾಲೇಜುಗಳು, ಎರಡು ಕಿರಿಯ ಕಾಲೇಜುಗಳು, ಹದಿನೈದು ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳು, ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಮತ್ತು ಶಿಶುವಿಹಾರಗಳು, ಒಂದು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ನಿಲಯ ಮತ್ತು ಒಂದು ಹೋಲಿಗೆ ಶಾಲೆ. ಜೊತೆಗೆ ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಅಸ್ಪತ್ರೆಗಳು, ಮತ್ತು ಮಾತೃ-ಶಿಶು ಹಿತ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಮುಂತಾದ ನಾಲ್ಕು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸೇವಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿವೆ.

ಮಲೆನಾಡ್ ಎಜುಕೇಷನ್ ಸೊಸೈಟಿಯು ಹಾಸನದಲ್ಲಿ 1959ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಇದರ ಉದ್ದೇಶ ರಾಜ್ಯದ ಮಲೆನಾಡು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪ್ರಸಾರ ಮಾಡುವುದು. ಚುನಾಯಿತ ಮತ್ತು ಪದನಿಮಿತ್ತ ಸದಸ್ಯರನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಒಂದು ಸಮಿತಿಯು ಈ ಸಂಘವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ಸಂಘವು ಒಂದು ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಕಾಲೇಜು, ಒಂದು ಕಾನೂನು ಕಾಲೇಜು ಮತ್ತು ಮಹಿಳಾ ಕಾಲೇಜುಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ.

ನ್ಯಾಷನಲ್ ಎಜುಕೇಷನ್ ಸೊಸೈಟಿ ಆಫ್ ಕರ್ನಾಟಕ 1918ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಆಗ, ಮದ್ರಾಸಿನ ಥಿಯಾಸಫಿಕಲ್ ಸೊಸೈಟಿಯು (1917ರಂದ) ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ನ್ಯಾಷನಲ್ ಹೈಸ್ಕೂಲನ್ನು ಅದು ತನ್ನ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿತು. ಸಂಘವು 1934ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಮತ್ತು ಮಿಡ್ಲ್ ತರಗತಿಗಳನ್ನೂ, 1945ರಲ್ಲಿ ಕಾಲೇಜು ವಿಭಾಗವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿತು. 1982ರಲ್ಲಿ ಸಂಘವು ನಾಲ್ಕು ಕಲೆ ವಿಜ್ಞಾನ ವಾಣಿಜ್ಯ ಕಾಲೇಜುಗಳನ್ನೂ, ನಾಲ್ಕು ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳನ್ನೂ, ಒಂದು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಯನ್ನೂ, ಒಂದು ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಶಾಲೆಯನ್ನೂ ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ಈ ಸಂಘದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಅನೇಕ ಪಬ್ಲಿಕ್ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಾಂಗಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಹೆಸರನ್ನು ಗಳಿಸಿದೆ.

ನ್ಯಾಷನಲ್ ಎಜುಕೇಷನ್ ಸೊಸೈಟಿ (ಶಿವಮೊಗ್ಗ) ಯು 1946ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಸಂಘವು ಜಿಲ್ಲೆಯ ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದೆ. ಒಂದು ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾಲೇಜು, ಒಂದು ಕಲಾ ಕಾಲೇಜು, ಒಂದು ವಾಣಿಜ್ಯ ಕಾಲೇಜು, ಒಂದು ಕಾನೂನು ಕಾಲೇಜು, ಹಲವಾರು ಕಿರಿಯ ಕಾಲೇಜುಗಳು ಮತ್ತು ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಾಲೇಜು ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಸಂಘವು ನಡೆಸುತ್ತಿತ್ತು.

ಪೀಪಲ್ಸ್ ಎಜುಕೇಷನ್ ಸೊಸೈಟಿಯು 1958ರಲ್ಲಿ ಮಂಡ್ಯದಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಸಂಘದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರೇ ನೇಮಿಸಿದ

ಒಂದು ಕಾರ್ಯಕಾರಿ ಸಮಿತಿಯು ಈ ಸಂಘವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತದೆ. ಈ ಸಂಘವು ಒಂದು ವಿಜ್ಞಾನ ಕಾಲೇಜನ್ನೂ ಒಂದು ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾಲೇಜನ್ನೂ, ಒಂದು ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಕಾಲೇಜನ್ನೂ, ಒಂದು ಬಾಲಕರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯವನ್ನೂ ನಡೆಸುತ್ತಿತ್ತು.

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಮಿತಿ ಟ್ರಸ್ಟ್ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ 1940ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಅಗ ಇದು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಿದ್ಯಾಲಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿತು. ಇದು ಮುಂದೆ ಒಂದು ವಿಶ್ವಸ್ಥ ಮಂಡಲಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಅನೇಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ಪೂರ್ವ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲಾ ಮಟ್ಟದಿಂದ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಶಿಕ್ಷಣದ ಮಟ್ಟದವರೆಗಿನ ವಿವಿಧ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಇದು ಅನುಕೂಲ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತಿದೆ. ವಿಶ್ವಸ್ಥ ಮಂಡಲಿಯು ಶಿಶುವಿಹಾರಗಳನ್ನೂ, ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳನ್ನೂ, ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳನ್ನೂ, ಬಾಲಕರು ಮತ್ತು ಬಾಲಕಿಯರ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳನ್ನೂ, ಒಂದು ಶಿಕ್ಷಕರ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನೂ, ಒಂದು ಮಹಿಳೆಯರ ಕಿರಿಯ ಕಾಲೇಜನ್ನೂ, ಒಂದು ಮಹಿಳೆಯರ ಕಾಲೇಜನ್ನೂ, ಒಂದು ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಕಾಲೇಜನ್ನೂ ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾಲೇಜನ್ನೂ ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ಇದೊಂದು ಸಂಜೆ ಕಾಲೇಜು.

ರೂರಲ್ ಎಜುಕೇಷನ್ ಸೊಸೈಟಿಯು 1931ರಲ್ಲಿ ಕನಕಪುರದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿತು. ಅಗ ಆರಂಭವಾದದ್ದು ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯ. 1939ರಲ್ಲಿ ಈ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯವು ಒಂದು ನಿವಾಸಿ ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಶಾಲೆಯಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಯಾಯಿತು. ನೂಲುವುದು, ಜೇನು ಸಾಕಣೆ, ಕೋಳಿ ಸಾಕಣೆ, ಹೈನುಗಾರಿಕೆ, ಕಾಗದ ತಯಾರಿಕೆ, ತೋಟಿ ಗಾರಿಕೆ ಮುಂತಾದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಂಘವು ಆರಂಭಿಸಿತು. ಹೀಗಾಗಿ ಸಂಘದ ಆವರಣವು ಒಂದು ಶಿಕ್ಷಣ ಕೇಂದ್ರವೂ ಒಂದು ವೃತ್ತಿಶಿಕ್ಷಣ ಕೇಂದ್ರವೂ ಆಯಿತು. ಅನಂತರ, 1942ರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಕ್ರಮೇಣ ಒಂದು ಪ್ರಥಮದರ್ಜೆಯ ಕಾಲೇಜೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಅನೇಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಇದು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಒಂದು ಶಿಶುವಿಹಾರವನ್ನೂ, ಮೂರು ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳನ್ನೂ ಒಂದು ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಕಾಲೇಜನ್ನೂ, ಒಂದು ಸಂಜೆ ಕಾಲೇಜನ್ನೂ, ಒಂದು ವ್ಯವಸಾಯ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನೂ, ಮೂರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯಗಳನ್ನೂ, ಒಂದು ಕಾರ್ಯಾಗಾರವನ್ನೂ ಇನ್ನಿತರ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನೂ ನಡೆಸುತ್ತಿತ್ತು.

ಸಂಡೂರ್ ಎಜುಕೇಷನ್ ಸೊಸೈಟಿಯು 1958ರಲ್ಲಿ ಆ ಪ್ರದೇಶದ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಒಂದು ಕಲೆ ಮತ್ತು ಒಂದು ವಿಜ್ಞಾನ

ಕಾಲೇಜನ್ನೂ, ಒಂದು ಕಿರಿಯ ಕಾಲೇಜನ್ನೂ, ಒಂದು ಪ್ರೌಢ ಶಾಲೆಯನ್ನೂ, ಒಂದು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಯನ್ನೂ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ನಡೆಸುತ್ತಿತ್ತು.

ಶಾಲದಾ ವಿಲಾಸ ಎಜುಕೇಷನ್ ಸೊಸೈಟಿಯು 1861ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಆರಂಭಿಸಿತು. ಅಗ ಈ ಸಂಘವು ತೆರೆದಿದ್ದ ಒಂದು ಸಂಸ್ಕೃತ ಪಾಠಶಾಲೆಯನ್ನು. ಕಾಲ ಕಳೆದಂತೆ, ಒಂದು ಬಾಲಕರ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯೂ, ಒಂದು ವಾಣಿಜ್ಯ ಸಂಸ್ಥೆಯೂ, ಒಂದು ವಿಜ್ಞಾನ ಕಾಲೇಜೂ, ಒಂದು ಕಾನೂನು ಕಾಲೇಜೂ, ಒಂದು ಬಾಲಕಿಯರ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯೂ, ಒಂದು ಶಿಕ್ಷಕರ ಕಾಲೇಜೂ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದವು. ಸಂಘದ ಸದಸ್ಯರು ಆರಿಸಿದ ಒಂದು ಆಡಳಿತ ಸಮಿತಿಯು ಸಂಘವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತದೆ.

ಶರಣ ಬಸವೇಶ್ವರ ವಿದ್ಯಾವರ್ಧಕ ಸಂಘವು ಕಲ್ಬುರ್ಗಿಯ ಒಂದು ಶತಮಾನದಷ್ಟು ಹಳೆಯ ಸಂಸ್ಥೆ. ಇದನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದವರು ಶ್ರೀ ಶರಣ ಬಸವೇಶ್ವರರು. ಇದರ ಉದ್ದೇಶ ಶಾಲೆ, ಕಾಲೇಜು, ಮತ್ತಿತರ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸುವುದು. ಈ ಸಂಘವು ಒಂದು ಕಲೆ-ವಿಜ್ಞಾನ ಕಾಲೇಜನ್ನೂ ಒಂದು ಮಹಿಳಾ ಕಾಲೇಜನ್ನೂ, ಒಂದು ವಾಣಿಜ್ಯ ಕಾಲೇಜನ್ನೂ, ಬಾಲಕರ, ಬಾಲಕಿಯರ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳನ್ನೂ, ಒಂದು ಗ್ರಂಥ ಭಂಡಾರವನ್ನು, ಒಂದು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯವನ್ನೂ ನಡೆಸುತ್ತಿತ್ತು.

ಶೇಷಾದ್ರಿಪುರಂ ಎಜುಕೇಷನ್ ಟ್ರಸ್ಟ್ 1930ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು. ಇದರ ಉದ್ದೇಶವು ಬಾಲಕಿಯರಿಗೆ ಮತ್ತು ಬಾಲಕರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುವುದು. ಇದು ಒಂದು ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು. 1980ರಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಶ್ವಸ್ಥ ಮಂಡಲಿಯಾಗಿ (ಟ್ರಸ್ಟ್) ಪರಿವರ್ತನೆಯಾಯಿತು. 1982ರಲ್ಲಿ ಈ ವಿಶ್ವಸ್ಥ ಮಂಡಲಿ ಒಂದು ಶಿಶುವಿಹಾರವನ್ನೂ, ಒಂದು ಹಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಯನ್ನೂ, ಒಂದು ಬಾಲಕಿಯರ ಮತ್ತು ಬಾಲಕರ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯನ್ನೂ, ಒಂದು ಕಿರಿಯ ಕಾಲೇಜನ್ನೂ, ಒಂದು ಸಂಜೆ ಕಲೆ-ವಾಣಿಜ್ಯ ಕಾಲೇಜನ್ನೂ, ಮತ್ತು ಒಂದು ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಲೆ ವಿಜ್ಞಾನ-ವಾಣಿಜ್ಯ ಕಾಲೇಜನ್ನೂ ನಡೆಸುತ್ತಿತ್ತು.

ಬಿ. ಎಂ. ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯ ಎಜುಕೇಷನ್ ಟ್ರಸ್ಟ್ 1957ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು. ಅದರ ಉದ್ದೇಶಗಳೆಂದರೆ, ಬಿ. ಎಂ. ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಕಾಲೇಜನ್ನು ನಡೆಸುವುದು, ಸಾಮಾನ್ಯ ಮತ್ತು ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಕೊಡುವುದು, ಮತ್ತು ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಮತ್ತಿನ್ನಿತರ ತಾಂತ್ರಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನೆ ನಡೆಸಲು ತಕ್ಕ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವುದು. ಈ ವಿಶ್ವಸ್ಥ ಮಂಡಲಿಯು ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ

ಬರವುಡಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆಯೇ, 1946ರಲ್ಲಿ ಬಿ. ಎಂ. ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಕಾಲೇಜು ಆರಂಭವಾಗಿತ್ತು. 1982-83 ರಲ್ಲಿ, ಈ ವಿಶ್ವಸ್ಥ ಮಂಡಲಿಯು ಒಂದು ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಕಾಲೇಜನ್ನೂ, ಒಂದು ಮಹಿಳೆಯರ ಕಾಲೇಜನ್ನೂ, ಒಂದು ಕಾನೂನು ಕಾಲೇಜನ್ನೂ, ಒಂದು ಸಂಜೆ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಕಾಲೇಜನ್ನೂ ನಡೆಸುತ್ತಿತ್ತು. ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಕಾಲೇಜು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದೇಶಗಳಿಂದ ಬರುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಕೇಂದ್ರವೆಂದು ಸಂಯುಕ್ತ ರಾಷ್ಟ್ರ ಸಂಘದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಂದ (ಯುನೈಟೆಡ್ ನೇಷನ್ಸ್ ಏಜನ್ಸಿ) ಮನುಷ್ಯತೆ ಪಡೆದಿದೆ. ಖಾನ್ ಜಾನಿಯ ಮುಂತಾದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಶೀಲ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಬರುತ್ತಾರೆ. ನಿರ್ಮಾಣ ವಿಜ್ಞಾನದ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಕೋರ್ಸನ್ನು ತೆರೆಯುವ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ವಿಶ್ವಸ್ಥ ಮಂಡಲಿಯು ಹೊಂದಿದೆ. ದೇಶ ಮತ್ತು ವಿದೇಶದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗಾಗಿ ವಿಶ್ವಸ್ಥ ಮಂಡಲಿಯು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ.

ಶ್ರೀ ಆದಿ ಚುಂಚನಗಿರಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಟ್ರಸ್ಟ್ 1973ರಲ್ಲಿ ಆದಿಚುಂಚನಗಿಯ ಶ್ರೀ ರಮಾನಂದನಾಥ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಹಿಂದುಳಿದ ಮತ್ತು ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತ ವರ್ಗಗಳ ಬಡಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ವಿದ್ಯಾ ಸೌಕರ್ಯವನ್ನೊದಗಿಸುವುದು ಈ ಮಂಡಲಿಯ ಉದ್ದೇಶ. 1980-81ರಲ್ಲಿ, ವಿಶ್ವಸ್ಥ ಮಂಡಲಿಯು ಒಂದು ಹಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಯನ್ನೂ, ಒಂದು ಕಿರಿಯ ಕಾಲೇಜನ್ನೂ, ಒಂದು ಕಲೆ-ವಾಣಿಜ್ಯ ಕಾಲೇಜನ್ನೂ, ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಕಾಲೇಜನ್ನೂ, ಸಂಸ್ಕೃತ, ನೇದ ಮತ್ತು ಅಗಮ ಮಹಾಪಾಠ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿತ್ತು. ಜೊತೆಗೆ ವಿಶ್ವಸ್ಥಮಂಡಲಿಯು ಹಳ್ಳಿಗಾಡಿನ ಸುಮಾರು 1,000 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಊಟ ಮತ್ತು ವಸತಿಗಳನ್ನು ಉಚಿತವಾಗಿ ಒದಗಿಸುತ್ತಿದೆ.

ಶ್ರೀ ಧರ್ಮಸ್ಥಳ ಮಂಜುನಾಥೇಶ್ವರ ಟ್ರಸ್ಟ್ ಧರ್ಮಸ್ಥಳದ ಶ್ರೀ ವೀರೇಂದ್ರಹೆಗ್ಡೆಯವರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ಉಜಿರೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಾಲೇಜನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಧರ್ಮಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರಾಚ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ (ಹಿರಿಯಂಟಿಲ್ ಅರ್ನಿಂಗ್) ಪಾಠಶಾಲೆಯನ್ನೂ ಒಂದು ಶಿಕ್ಷಕರ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನೂ ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ಇದರ ವಶದಲ್ಲಿರುವ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆ 20. ಪ್ರತಿಭಾವಂತ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಉಜಿರೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಉಚಿತ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯವನ್ನೂ ಮಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಾನೂನು ಕಾಲೇಜನ್ನೂ, ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಆಯುರ್ವೇದ ಕಾಲೇಜನ್ನೂ, ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಕಾಲೇಜನ್ನೂ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ.

ಶ್ರೀ ಸತ್ಯಸಾಯಿ ಲೋಕ ಸೇವಾ ಟ್ರಸ್ಟ್ 1978ರಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು. ಇದು ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬರುವ ಮೊದಲು, ಅನೇಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಲೋಕ ಸೇವಾವೃಂದವು ನಡೆಸುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಂಟ್ವಾಳ ತಾಲೂಕಿನ ಅಳಿಕೆಯಲ್ಲಿದೆ. ಈ ವಿಶ್ವಸ್ಥ ಮಂಡಲಿಯು ಬಾಲಕರು ಮತ್ತು ಬಾಲಕಿಯರಿಗಾಗಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯಗಳನ್ನೂ, ಒಂದು ಅನಾಥಾಲಯವನ್ನೂ, ಬಾಲಮಂದಿರಗಳನ್ನೂ, ಒಂದು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಯನ್ನೂ, ಒಂದು ಪ್ರೌಢ ಶಾಲೆಯನ್ನೂ, ಒಂದು ಕಿರಿಯ ಕಾಲೇಜನ್ನೂ ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ಒಂದು ಮುದ್ರಣಾಲಯ, ಒಂದು ಯಕ್ಷಗಾನ ಸಭೆ, ಒಂದು ಗೋಶಾಲೆ, ಒಂದು ಆರೋಗ್ಯ ಕೇಂದ್ರ, ಇವನ್ನೂ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಅಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಚಿಕ್ಕಬಳ್ಳಾಪುರ ತಾಲೂಕಿನ ಮುದ್ದೇನಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯನ್ನೂ, ಒಂದು ಬಾಲಕರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯವನ್ನೂ, ಒಂದು ಆರೋಗ್ಯ ಕೇಂದ್ರವನ್ನೂ, ಒಂದು ವ್ಯವಸಾಯ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನೂ ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ.

ಶ್ರೀ ಸಿದ್ದ ಗಂಗಾ ಎಜುಕೇಶನ್ ಸೊಸೈಟಿಯು ತುಮಕೂರಿನಲ್ಲಿ 1917ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು. ಅಗ ಸಿದ್ದ ಗಂಗಾ ಮಠದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಂಸ್ಕೃತ ಪಾಠಶಾಲೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಮುಂದೆ ಇದು ಕಾಲೇಜಾಯಿತು. ಈ ಭಾಗದ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪ್ರಗತಿಗಾಗಿ ಸಂಘವು ಅನೇಕ ವಿದ್ಯಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದೆ. 1981ರಲ್ಲಿ ಸಂಘದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ 62 ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿದ್ದವು. ಶಿಶುವಿಹಾರದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಕಾಲೇಜಿನವರೆಗೆ ವಿವಿಧ ಮಟ್ಟದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಸಂಘದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿವೆ. ಸಂಘವು ಅನಾಥಾಲಯಗಳನ್ನೂ, ಉಚಿತ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯಗಳನ್ನೂ ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ಒಂದು ಶಿಕ್ಷಕರ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನೂ, ಒಂದು ಶಿಕ್ಷಕರ ಕಾಲೇಜನ್ನೂ ಅದು ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ಸಿದ್ದ ಗಂಗಾ ಮಠದಲ್ಲಿರುವ ಅನಾಥಾಲಯವು ಅತೀ ಹಳೆಯ ಅನಾಥಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು. ಇದು 1917ರಲ್ಲಿಯೇ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಕರ್ನಾಟಕದ ಅತೀ ದೊಡ್ಡ ಉಚಿತ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯವೊಂದನ್ನು ಸಂಘವು ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ.

ಶ್ರೀ ಸಿದ್ದಾರ್ಥ ಎಜುಕೇಷನ್ ಸೊಸೈಟಿಯು ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಗೊಲ್ಲಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಇದರ ಉದ್ದೇಶವು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿನ ಬಡವರಿಗೆ ಹಾಗೂ ದಲಿತರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನೊದಗಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಪರಿಷ್ಕೃತ, ಪರಿಷ್ಕೃತ ಬುಡಕಟ್ಟು ಮತ್ತು ಇತರ ಹಿಂದುಳಿದ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಜನರಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣದ ಬಗೆಗೆ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸುವುದು. ಸಂಘವು ಹದಿಮೂರು ನಿವಾಸಿ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳನ್ನೂ, ಮೂರು ಶಿಕ್ಷಕರ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನೂ ಒಂದು ಕಿರಿಯ ಕಾಲೇಜನ್ನೂ, ಅಂದು ಶಿಕ್ಷಕರ ಕಾಲೇಜನ್ನೂ, ಒಂದು ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಕಾಲೇಜನ್ನೂ, ಏಳು ಸಂಸ್ಕೃತ ಪಾಠಶಾಲೆಗಳನ್ನೂ ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ.

ತರಳಬಾಳು ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಘವು ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಿರಿಗೆರೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು 1946ರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರೌಢ ಶಾಲೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಆರಂಭಿಸಿತು. ಸಿರಿಗೆರೆ ಮಠದ ಮಹಾಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರು 1962ರಲ್ಲಿ ತರಳಬಾಳು ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಘವನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಆಗ ಅದು ನೋಂದಣಿಯಾಯಿತು. ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಜನಗಳಲ್ಲಿನ ಅನಕ್ಷರತೆಯ ನಿರ್ಮೂಲನೆ, ಕಾರ್ಯಕದ ಬಗೆಗೆ ಗೌರವ, ಸಮಾನತೆ, ಸಹಕಾರ ಮತ್ತು ವಿಶ್ವಭ್ರಾತೃತ್ವ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸುವುದು ಸಂಘದ ಗುರಿಯಾಗಿದೆ. 1980ರಲ್ಲಿ ಸಂಘವು 145 ವಿದ್ಯಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿತ್ತು. ಒಂದು ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾಲೇಜು, ಐದು ಪ್ರಥಮದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜುಗಳು, ಎಂಟು ಕಿರಿಯ ಕಾಲೇಜುಗಳು, 66 ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳು, ಮೂರು ಶಿಶು ವಿಹಾರಗಳು, ಮೂರು ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಾಲೆಗಳು, ಎರಡು ವೇದ ಪಾಠ ಶಾಲೆಗಳು, ಒಂದು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆ ಮತ್ತು 56 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ನಿಲಯಗಳು ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಸಂಘವು ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ.

ವೀರಶೈವ ವಿದ್ಯಾವರ್ಧಕ ಸಂಘವು ಬಳ್ಳಾರಿಯಲ್ಲಿ 1916ರಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪ್ರಗತಿಗಾಗಿ ದುಡಿಯುತ್ತಿರುವ ಸಂಸ್ಥೆ ಇದು. ಇಡೀ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಹಳೆಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲೊಂದು. ಇದು ಶಾಲೆಗಳನ್ನು, ಕಾಲೇಜುಗಳನ್ನು, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವುದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಬಡವರಿಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನವನ್ನೂ ನೀಡುತ್ತಿದೆ. 1918ರಲ್ಲಿ ಬಳ್ಳಾರಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಂಸ್ಕೃತ ಪಾಠಶಾಲೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿ ಕ್ರಮೇಣ ತನ್ನ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಅದು ವಿಸ್ತಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿತು. 1982-83ರಲ್ಲಿ, ಸಂಘವು ಒಂದು ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಕಾಲೇಜನ್ನೂ, ಅರು ಕಲೆ-ವಿಜ್ಞಾನ-ವಾಣಿಜ್ಯ ಕಾಲೇಜುಗಳನ್ನೂ, ಒಂದು ಮಹಿಳಾ ಕಾಲೇಜನ್ನೂ, ಒಂದು ಕಾನೂನು ಕಾಲೇಜನ್ನೂ, ಒಂದು ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾಲೇಜನ್ನೂ, ಮೂರು ಪ್ರೌಢ ಶಾಲೆಗಳನ್ನೂ, ಎರಡು ಹಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳನ್ನೂ ನಡೆಸುತ್ತಿತ್ತು. ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನೂ ನಡೆಸುವುದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಸಂಘವು ಬಳ್ಳಾರಿಯ ವೀರಶೈವ ತರುಣ ಸಂಘದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ನಿಲಯಕ್ಕೆ ಪ್ರತೀತಿಂಗಳೂ 1,000 ರೂ. ದಾನವಾಗಿ ಕೊಡುತ್ತಿದೆ. ಅದೇ ಸಂಘಕ್ಕೆ, ಸಾಮೂಹಿಕ ವಿವಾಹಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದಕ್ಕೆ ವರ್ಷಕ್ಕೆ 1,500 ರೂ.ಗಳನ್ನು ದಾನವಾಗಿ ನೀಡುತ್ತಿದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕ ಲಾ ಸೊಸೈಟಿಯು ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿ 1939ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪನೆಗೊಂಡು ಆ ನಗರದಲ್ಲಿ 1939-40ರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಾನೂನು ಕಾಲೇಜನ್ನೂ 1954ರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಾರ್ಮಿಕ ಕಾಲೇಜನ್ನೂ, 1977ರಲ್ಲಿ ದಿಸಿನೆಸ್ ಮ್ಯಾನೇಜ್‌ಮೆಂಟ್ ಶಾಲೆಯನ್ನೂ ಮತ್ತು 1979ರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಕಾಲೇಜನ್ನೂ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದೆ.

ಮೇಲೆ ತಿಳಿಸಿರುವುದರ ಜೊತೆಗೆ, ಅನೇಕ ಸಂಘಗಳೂ ವಿಶ್ವಸ್ಥ ಮಂಡಲಿಗಳೂ, ಸಂಸ್ಥೆಗಳೂ, ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿರತವಾಗಿವೆ. ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಭಾರತ್ ಎಜುಕೇಶನ್ ಸೊಸೈಟಿ, ಭದ್ರಾವತಿಯ ಭದ್ರಾ ಎಜುಕೇಶನ್ ಸೊಸೈಟಿ, ಶಿವಮೊಗ್ಗಿಯ ಚಿಲ್ಲುನ್ಸಾ ಎಜುಕೇಶನ್ ಸೊಸೈಟಿ, ಬೆಂಗಳೂರಿನ ದೀನ ಸೇವಾ ಸಂಘ, ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಗೋಕುಲ ಎಜುಕೇಶನ್ ಫೌಂಡೇಶನ್, ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳದ ಗೋಮಟೇಶ್ವರ ಎಜುಕೇಶನ್ ಸೊಸೈಟಿ, ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಹೊಂಬೇಗೌಡ ಎಜುಕೇಶನ್ ಸೊಸೈಟಿ, ಹುನಗುಂದದ ಎಚ್. ಎಂ. ವಿ. ವಿ. ಎಜುಕೇಶನ್ ಎಸೋಸಿಯೇಶನ್, ಮೈಸೂರಿನ ಜಗದ್ಗುರು ಶಿವರಾತ್ರೀಶ್ವರ ಎಜುಕೇಶನ್ ಸೊಸೈಟಿ, ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಜ್ಯೋತಿವಾಸ ಎಜುಕೇಶನ್ ಸೊಸೈಟಿ, ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಮಹಾತ್ಮಾಗಾಂಧಿ ವಿದ್ಯಾಪೀಠ, ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಮಲ್ಲೇಶ್ವರಂ ಎಜುಕೇಶನ್ ಸೊಸೈಟಿ, ಸಾಗರದ ಮಲೆನಾಡು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ, ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಮಹಿಳಾ ಸೇವಾ ಸಮಾಜ, ಮೈಸೂರಿನ ಮೈಸೂರು ಡಯೋಸಿಸನಲ್ ಎಜುಕೇಶನ್ ಸೊಸೈಟಿ, ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಮಲ್ಲೇಶ್ವರಂ ಲೇಡೀಸ್ ಎಸೋಸಿಯೇಶನ್, ಕೊಣನೂರಿನ ರೂರಲ್ ನ್ಯಾಷನಲ್ ಎಜುಕೇಶನ್ ಸೊಸೈಟಿ, ಬಸವಾಪಟ್ಟಣದ ರಾಘವೇಂದ್ರ ಗುರುಕುಲ ವಿದ್ಯಾಪೀಠ, ಸಿಂಧಗಿಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಪ್ರಸಾರಕ ಮಂಡಲಿ, ಸಾತನೂರಿನ ಎಸ್.ಎನ್.ಕೆ. ರೂರಲ್ ಎಜುಕೇಶನ್ ಸೊಸೈಟಿ, ಭದ್ರಾವತಿಯ ತರುಣ ಭಾರತಿ, ಬೆಂಗಳೂರಿನ ತಮರಾಯ ಕಣ್ಣನ್ ಮೆಮೋರಿಯಲ್ ಇಂಡಸ್ಟ್ರಿಯಲ್ ಟ್ರೈನಿಂಗ್ ಇನ್ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್, ಬೆಂಗಳೂರಿನ ದಿ ಯುನೈಟೆಡ್ ಲಾಡ್ಸ್ ಆಫ್ ಥಿಯಾಸಫಿಸ್ಟ್, ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಒಕ್ಕಲಿಗರ ಸಂಘ, ವಿಜಾಪುರದ ವಿದ್ಯಾವರ್ಧಕ ಸಂಘ, ತಾಳಿಕೋಟಿಯ ವೀರಶೈವ ವಿದ್ಯಾವರ್ಧಕ ಸಂಘ, ಮುದ್ದೇಬಿಹಾಳದ ವಿ. ವಿ. ಸಂಘ, ಬೆಂಗಳೂರಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಸಹಾಯ ಸಂಘ, ಇಂಥವು ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿರುವ ಖಾಸಗಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು. ಇಂಥವು ಇನ್ನೂ ಹಲವಾರಿವೆ. ಮೇಲೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವುದು ಸಂಪೂರ್ಣ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲ.

ರಾಜ್ಯದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿನ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ದಾಖಲಾಗಿರುವ ವಿವಿಧ ವಯಸ್ಸುಗಳ (ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ) ಶೇಖರಣೆಗಳು ಪ್ರಮಾಣ ಇದರ 1955-56ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಸಂಖ್ಯೆ

ವಲಯ	ವಯೋಮತಿ 6-11		ವಯೋಮತಿ 11-14		ವಯೋಮತಿ 14-17				
	ಹುಡುಗರು	ಒಟ್ಟು	ಹುಡುಗರು	ಒಟ್ಟು	ಹುಡುಗರು	ಒಟ್ಟು			
ಹಳೆ ಮೈಸೂರು	60.5	36.9	48.9	38.5	15.1	27.0	15.8	4.2	10.2
ಬೆಂಗಳೂರು ಪ್ರದೇಶ	93.9	64.1	79.2	44.5	10.4	27.8	11.6	2.2	7.2
ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ಪ್ರದೇಶ	42.6	11.3	27.2	22.8	2.9	13.0	8.1	0.6	4.4
ಮದ್ರಾಸ್ ಪ್ರದೇಶ	84.7	64.5	74.8	38.0	23.3	30.8	15.8	6.5	11.3
ಕೊಡಗು	93.4	73.9	83.8	66.3	41.5	54.2	20.6	7.5	14.2
ನವ ರಾಜ್ಯ (ಒಟ್ಟು)	68.5	43.0	56.2	38.0	13.2	25.7	13.6	3.4	8.6

1955-56ರಲ್ಲಿ (ರಾಜ್ಯ ಪುನರ್ವಿಂಗಡನೆಯ ಹಿಂದಿನ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ) ರಾಜ್ಯದ ವಿವಿಧ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ: ಶಿಕ್ಷಣದ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು

ವಿವಿಧ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಅಂಶಗಳು	ಹಳೇ ಮೈಸೂರು	ಬೆಳಗಾವಿ	ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ	ಮದ್ರಾಸ್	ಕೊಡಗು	ಒಟ್ಟು
ವಿಸ್ತೀರ್ಣ (ಚದರ ಮೈಲಿಗಳಲ್ಲಿ)	32,881	20,981	13,764	4,314	1,590	73,530
ಜನಸಂಖ್ಯೆ (ಲಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ) (1955-56)	108.73	56.70	30.01	16.23	2.53	214.20
ಉನ್ನತ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳು (ಒಂದರೊಂದ ವರ್ಷನೇಯ ತರಗತಿಯವರೆಗೆ)	12,553	6,086	2,092	1,298	221	22,250
ಎಷ್ಟು ಚದರ ಮೈಲಿಗೆ ಒಂದು ಶಾಲೆ ಇತ್ತು	2.6	3.4	6.6	3.0	7.2	3.3
ಶಾಲೆಯ ಸೌಲಭ್ಯ ಪಡೆಯಬಹುದಾಗಿದ್ದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆ	865	931	1,434	1,250	1,146	962
ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳು (IX ರಿಂದ XI)	266	128	18	63	11	486
ಎಷ್ಟು ಚದರ ಮೈಲಿಗೆ ಒಂದು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆ ಇತ್ತು	124	164	765	68	145	151
ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಯ ಸೌಲಭ್ಯ ಪಡೆಯಬಹುದಾಗಿದ್ದ ಜನಸಂಖ್ಯೆ	40,876	44,290	1,66,629	25,761	23,026	44,074
ಸಾಧಾರಣ ಶಾಲೆಗಳು	26	8	3	4	1	42
ಎಷ್ಟು ಚದರ ಮೈಲಿಗೆ ಒಂದು ಶಾಲೆ ಇತ್ತು	1,265	2,623	4,588	1,079	1,590	1,751
ಶಾಲೆಗಳ ಸೌಲಭ್ಯ ಪಡೆಯಬಹುದಾಗಿದ್ದ ಜನಸಂಖ್ಯೆ (ಲಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ)	4.2	7.1	10.0	4.1	2.5	5.1

ಜನಸಂಖ್ಯೆ : 1951ರ ಜನಗಣತಿಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಅಂದಾಜು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ವಿಸ್ತೀರ್ಣ : ಈ ಅಂಶಗಳಿಗೆ ತರಬೇತಾದಾರರುಗಳಿಂದ ಬಂದ ವರದಿಗಳೇ ಆಧಾರವಾಗಿವೆ. ಆದರೆ ಭಾರತದ ಸರ್ಕಾರದ ಜನರಲ್ ಪ್ರಕಾರ ಹೊಸ ರಾಜ್ಯದ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ 74,861 ಚದರ ಮೈಲಿಗಳು.

ಆಧಾರ : 'ಪ್ರಿನ್ಸಿಪಲ್ಸ್ ಆಫ್ ಇನ್‌ವೆಸ್ಟಿಗೇಷನ್ ಮೈಸೂರು ಸ್ಟೇಟ್ ಪ್ರಿಂಟ್ 1956-57 ಪುಟ 1968-69'

ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ 1-7-1981ರಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಸಾರು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಮತ್ತು ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಕರ ಸಂಖ್ಯೆಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುವ ತಪ್ಪಿ:

ಜಿಲ್ಲೆ	ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳು								
	ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳು			ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳು			ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳು		
	ಶಾಲೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ	ಶಾಲೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ	ಶಾಲೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ
1	2	3	4	5	6	7	8	9	
ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ	1,614	84,723	70,717	3,974	123	16,246	11,960	1,054	
ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ	1,711	1,37,495	71,942	5,216	100	20,175	6,146	1,147	
ಕೊಡಗು	377	30,762	24,708	1,678	52	7,443	6,551	526	
ಕೋಲಾರ	2,394	1,53,809	1,12,754	6,132	101	28,822	12,336	958	
ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು	1,279	62,074	51,280	3,358	74	8,735	6,777	638	
ಚಿತ್ರದುರ್ಗ	1,835	1,27,775	96,340	7,565	144	22,255	10,611	1,133	
ತುಮಕೂರು	2,681	1,64,312	1,25,521	6,656	163	33,820	13,880	1,369	
ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ	1,702	2,08,943	1,66,477	8,766	154	40,540	11,462	1,569	
ಧಾರವಾಡ	1,984	2,45,231	1,94,375	8,653	222	30,907	21,580	1,632	
ಬಳ್ಳಾರಿ	1,260	1,02,889	70,974	3,861	79	10,203	5,624	734	
ಬಿದರ	789	94,951	62,231	2,755	65	12,261	3,800	620	
ಬೀಗಾನಿ	2,239	2,48,146	1,76,505	8,677	198	40,203	16,999	2,177	

ಸಮಗ್ರ ಸಂಖ್ಯೆಗಳು

1	2	3	4	5	6	7	8	9
ಬೆಂಗಳೂರು	3,716	3,72,147	3,30,080	15,128	241	79,328	56,739	3,782
ಮೈಸೂರು	2,365	1,73,367	1,34,114	6,347	123	29,087	16,033	1,344
ಮಂಡ್ಯ	1,614	1,15,132	86,958	4,207	81	19,747	7,974	811
ರಾಯಚೂರು	1,353	1,03,948	59,430	3,746	54	13,049	4,615	582
ವಿಜಾಪುರ	1,989	1,87,610	1,21,957	7,012	122	30,564	10,024	921
ಶಿವಮೊಗ್ಗ	2,023	1,29,901	1,04,143	5,361	115	24,330	14,434	914
ಹಾಸನ	2,045	84,740	83,510	4,517	105	11,130	7,463	963
ಒಟ್ಟು	34,970	28,27,955	21,44,016	1,13,609	2,416	4,76,846	2,45,008	22,865

1980-81ರಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಶಿಕ್ಷಕರ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುವ ತಾಪ್ತಿ

ಕರಾಗ-6

ಪೂರ್ವ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳ
ಶಿಕ್ಷಕಿಯರ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆ

ಶಿಕ್ಷಕರ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆ
ಬಿ. ಎನ್. ಕಾಲೇಜುಗಳು

ಜಿಲ್ಲೆ

	I ಮತ್ತು II ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ											
	ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ	ಹುಡುಗರು	ಹುಡುಗಿಯರು	ಶಿಕ್ಷಕರ ಸಂಖ್ಯೆ	ಶಿಕ್ಷಕರ ಸಂಖ್ಯೆ	ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ	ಹುಡುಗರು	ಹುಡುಗಿಯರು	ಶಿಕ್ಷಕರ ಸಂಖ್ಯೆ	ಶಿಕ್ಷಕರ ಸಂಖ್ಯೆ	ಶಿಕ್ಷಕರ ಸಂಖ್ಯೆ	ಶಿಕ್ಷಕರ ಸಂಖ್ಯೆ
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ	2	—	99	8	2	91	210	26	2	138	80	14
ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ	3	—	131	11	5	357	352	59	1	60	40	11
ಕೊಡಗು	—	—	—	—	3	123	473	30	1	12	88	7
ಕೋಲಾರ	3	—	82	17	7	676	1,113	82	3	171	154	21
ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು	—	—	—	—	1	140	147	20	—	—	—	—
ಚಿತ್ರದುರ್ಗ	1	—	65	4	5	248	453	40	4	249	127	30
ತುಮಕೂರು	3	—	150	11	6	786	436	81	3	146	182	22
ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ	—	—	—	—	7	195	595	84	3	98	202	28
ಧಾರವಾಡ	3	—	149	10	8	549	500	93	2	102	92	16
ಬಳ್ಳಾರಿ	—	—	—	—	3	367	203	35	2	113	107	17
ಬಿದರಿ	1	—	100	4	2	205	178	26	1	71	49	8
ಬೆಳಗಾವಿ	1	—	60	5	5	354	443	55	1	53	46	10

ಸಮೂಹ ಸಂಖ್ಯೆಗಳನ್ನು

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
ಬೆಂಗಳೂರು	6	—	—	319	30	15	1,071	2,493	156	9	433	624	65
ಮೈಸೂರು	4	—	—	151	9	8	726	719	121	6	382	294	48
ಮಂಡ್ಯ	—	—	—	—	—	2	81	208	22	1	37	62	9
ರಾಯಚೂರು	1	—	—	50	3	3	231	155	42	2	134	98	14
ವಿಜಯಪುರ	—	—	—	—	—	6	653	236	65	2	152	48	18
ಶಿವಮೊಗ್ಗ	3	—	—	122	11	3	78	213	26	1	63	36	8
ಹಾಸನ	—	—	—	—	—	1	47	105	17	3	186	164	25
ಒಟ್ಟು	31	—	—	1,478	123	92	6,978	9,232	1,080	47	2,600	2,493	371

1981-82ರಲ್ಲಿದ್ದ ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಡಿಗ್ರಿ ಕಾಲೇಜುಗಳು, ಅವುಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಕರುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುವ ತೇಜಿ

ಜಿಲ್ಲೆ	ಕಾಲೇಜುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ			ಶಿಕ್ಷಕರ ಸಂಖ್ಯೆ
		ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳು	ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು	ಒಟ್ಟು	
ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ	13	5,776	3,068	8,844	313
ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ	12	8,003	1,334	9,337	198
ಕೊಡಗು	4	1,186	1,067	2,253	9
ಕೋಲಾರ	9	7,195	1,776	8,971	279
ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು	5	2,741	1,141	3,882	91
ಚಿತ್ರದುರ್ಗ	13	9,157	3,120	12,277	346
ತುಮಕೂರು	7	7,450	2,025	9,475	189
ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ	28	12,474	9,526	21,940	680
ಧಾರವಾಡ	21	13,063	4,164	17,227	549
ಬಳ್ಳಾರಿ	8	4,717	1,567	6,284	258
ಬಿದರಿ	8	4,587	755	5,342	155
ಬೆಳಗಾವಿ	21	11,484	3,235	14,719	567
ಬೆಂಗಳೂರು	49	28,947	19,556	48,503	1,280
ಮೈಸೂರು	14	8,982	6,700	15,682	467
ಮಂಡ್ಯ	8	5,531	1,152	6,683	136
ರಾಯಚೂರು	7	3,160	904	4,064	148
ವಿಜಾಪುರ	19	9,992	1,608	11,550	432
ಶಿವಮೊಗ್ಗ	12	7,327	3,140	10,467	256
ಹಾಸನ	7	3,884	2,073	5,957	109
ಒಟ್ಟು	265	1,55,546	67,911	2,23,457	6,462*

ಟಿಪ್ಪಣಿ: ಬಿ.ಎ. ಬಿ.ಎಸ್.ಸಿ., ಮತ್ತು ಬಿ.ಕಾಂ. ತರಗತಿಗಳು ಮಾತ್ರವಿದ್ದು ಕಾಲೇಜುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿದೆ.

* ಈ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರಿ ಕಾಲೇಜುಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಶಿಕ್ಷಕರ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಸೇರಿಲ್ಲ. 1981-82ರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಸರ್ಕಾರಿ ಕಾಲೇಜುಗಳಲ್ಲಿ 1,273 ಶಿಕ್ಷಕರಿದ್ದರು.

ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ

ಹಳೆಯ ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ದಿವಾನ್ ಶೇಷಾದ್ರಿ ಅಯ್ಯರ್ ಅವರಿಂದ ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಆದರೆ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವು ಮುಂದುವರಿಯಲಿಲ್ಲ. 1905ರಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಪ್ರಾರಂಭವಾದರೂ, 1910ರಲ್ಲಿ ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣದ ಶಾಲೆಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾದಾಗ ಸರ್ಕಾರವು ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಮಾನ್ಯತೆ ನೀಡಿತು. ಹಗಲಿನ ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಹಾಜರಾಗಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದ 15 ವರ್ಷಗಳಿಗೆ ಮೀರಿದ ಕುಶಲ ಕರ್ಮಿಗಳು, ರೈತರು, ಮತ್ತಿತರರನ್ನು ವಿದ್ಯಾವಂತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ರಾತ್ರಿ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ತೆರೆಯಲಾಯಿತು. ಈ ರಾತ್ರಿ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಹಗಲು ಶಾಲೆಯ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲಾ ಕಟ್ಟಡದಲ್ಲಿ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವುಗಳಿಗೆ ಮೂರರಿಂದ ಎಂಟು ರೂ.ಗಳವರೆಗೆ ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲೂ 14 ರೂ.ಗಳಂತೆ ತಾಲೂಕು ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲೂ ಅನುದಾನ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವರ್ಗಗಳಿದ್ದು, ಮೊದಲನೆಯದರಲ್ಲಿ ಓದು ಬರಹ ಮತ್ತು ಗಣಿತದ ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣವೂ, ಇನ್ನೊಂದರಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಟ್ಟದ ಶಿಕ್ಷಣವೂ ಕೊಡಲ್ಪಡುತ್ತಿತ್ತು.

ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯು 1911ರಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಅರ್ಥಿಕ ಸಮೀಕ್ಷನದಲ್ಲಿ ಅದರ ಅಂಗವಾದ ವಿದ್ಯಾ ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಸರ್ಕಾರವು 1913-14ರ ಸಾಲಿಗೆ ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ರೂಪಿಸಿತು. 1914ರಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರವು ಒಂದು ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿತು. ಅದರಂತೆ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣ, ರಾತ್ರಿಯ ಶಾಲೆಗಳು, ಶಾಲೆಗಳ ಸುಧಾರಣೆ ಮತ್ತು ಭಾಷಣಗಳ ಏರ್ಪಾಟು ಹಾಗೂ ವಯಸ್ಕರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡಲು ಸಂಚಾರಿ ಉಪಾಧ್ಯಾಯವರ್ಗವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವಂತೆ ತಿಳಿಸಲಾಯಿತು. ಸರ್ಕಾರವು ಉದಾರವಾದ ಧನ ಸಹಾಯವನ್ನು ನೀಡಿದುದರಿಂದ 1914-15ರಲ್ಲಿ 245 ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ 25 ಶಾಲೆಗಳು 1918-19ರಲ್ಲಿ 2,671ಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿ ಆ ವರ್ಷ 43,205 ವಯಸ್ಕರು ಈ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಯಿತು. ಆದರೆ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹಿನ್ನೆಡೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಮೂರು ವರ್ಷದ ಸತತ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವು ಸಾಹಿತ್ಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ವಯಸ್ಕರಿಗೆ ತಮ್ಮ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಸುಧಾರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಇದರಿಂದ ಉಪಯೋಗವಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಜರಿಯು ತುಂಬಾ ಕಡಿಮೆ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಪರಿಕ್ಷೆಗಳಾಗಲೀ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಶಾಲೆಗಳು ಸರಿಯಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿವೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂದು ಮೇಲ್ನಿಚಾರಣೆ ಮಾಡಲು ಸರಿಯಾದ

ತನಿಖಾ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇವೆಲ್ಲ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಅನೇಕ ವಯಸ್ಕರ ಶಾಲೆಗಳು ತುಂಬಾ ಹೀನಾಯ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬಂದು ಶೇಕಡ 50ರಷ್ಟು ಶಾಲೆಗಳು ಮುಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟವು. 1921-22ರ ಸುಮಾರಿಗೆ 1,259 ಶಾಲೆಗಳು ಮಾತ್ರ ಇದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ 29,646 ವಯಸ್ಕರು ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಕ್ರಮೇಣ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಾ ಬಂದು 1931-32ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ 1,729 ವಯಸ್ಕರಿಂದ 69 ಶಾಲೆಗಳೂ, 1940ರಲ್ಲಿ 70 ಶಾಲೆಗಳೂ ಉಳಿದಿದ್ದವು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಚಳವಳಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಮುಖಂಡರು ತಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದ್ದರು.

1939-40ರ ಸುಮಾರಿಗೆ ದೇಶದಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಮೂಡಿ, ತತ್ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಅಖಂಡ ಸಾರ್ವತಾ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಹಳೇ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲೂ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನವು ಈ ದಿನದಲ್ಲಿ ಶಾಫ಼ಿಯವಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿ ಎನ್. ಭದ್ರಯ್ಯ ನವರಂತಹ ಅಂತರ್ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಖ್ಯಾತಿ ಗಳಿಸಿದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಈ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಕಾಲಿರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿತು. 1940ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಮತ್ತು ಮೈಸೂರು ಪುರಸಭೆಯ ಸಹಾಯದಿಂದ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಸಂಘದವರು ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸುರಕ್ಷಿತಾ ಚಳವಳಿಯನ್ನೇ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಸಂಘದ ವತಿಯಿಂದ ಒಂದು ಸಮಾಜ ಸೇವಾ ಸಮಿತಿಯು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ, ಮೈಸೂರಿನ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಕಾರ್ಯ ಶಿಬಿರಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿ ಸಾರ್ವತಾ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿತು. ಸಮಾಜ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ನೀಡಲು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ವತಿಯಿಂದ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ನೆಲೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಅದರ ಮೂಲಕ ಸಮಾಜದ ದುರ್ಬಲ ವರ್ಗದವರಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ರಾತ್ರಿ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲಾಯಿತು. ಇದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಮಿತಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದ ಜೆ. ಬಿ. ಮಲ್ಲಾ ರಾಧ್ಯ ಅವರಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಒಂದು ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಕೋಲಾರ ಪುರಸಭೆಯು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು. ದೇವುಡು ನರಸಿಂಹಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಂತಹ ಗಣ್ಯವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ಕೆಲವು ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ರಾಜ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಘವು (ಸ್ಟೇಟ್ ಎಜುಕೇಷನ್ ಲೀಗ್) ಕೆಲವು ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿತ್ತು. ಇದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಜಾಗತಿಕ ಸಾರ್ವತಾ ಅಂದೋಲನದ ನೇತಾರ ರಾಜಿದ್ದ ಡಾಕ್ಟರ್ ಲಾಬಾಕ್ ಅವರು ಮೈಸೂರಿಗೆ ಭೇಟಿಯನ್ನು ನೀಡಿದಾಗ ಇವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮೇರೆಗೆ ಮೈಸೂರಿನ ವೆಸ್ಟಿಯನ್ ಪ್ರೆಸ್ ಸಂಸ್ಥೆಯು ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಟಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಿತು. ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ

ಯೂನಿಯನ್ ನಡೆಸಿದ ಪ್ರಯೋಗಗಳ ಯಶಸ್ವಿನಿಂದಾಗಿ ಮೈಸೂರು ಸಾಕ್ಷರತಾ ಸಮಿತಿಯು ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ನೆಲೆಯ ಸ್ಥಾಪನೆಯೂ ಆಯಿತು. 1941ರ ಅಕ್ಟೋಬರ್ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಹಳೇ ಮೈಸೂರಿನ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಂತ್ರಿಗಳು ರಾಜ್ಯಾದ್ಯಂತ ಸಾಕ್ಷರತಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಯೋಜನೆಯ ಉದ್ಘಾಟನೆಗಾಗಿ ಕರೆದಿದ್ದ ಸಭೆಯು ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯ ಸಾಕ್ಷರತಾ ಸಮಿತಿಯಾಗಿ ರೂಪಗೊಂಡು ವಾರ್ಷಿಕವಾಗಿ 12,000 ರೂ.ಗಳ ಅನುದಾನವನ್ನು ಪಡೆಯಿತು. ಮುಂದೆ 1945ರಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಹೆಸರು "ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಮಿತಿ" ಎಂದು ಬದಲಾಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

1942ರ ಜನವರಿಯಿಂದ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಬಿ. ಎಂ. ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಆಸ್ಥೆಯಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು. ಸಾಕ್ಷರತಾ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದು ಮತ್ತು ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದು, ಸಾಕ್ಷರತಾ ತರಗತಿಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾದ ವಯಸ್ಸಿಗೆ ತಕ್ಕ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಾಶನೆಗೊಳಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಅಕ್ಷರಸ್ಥರ ಹಾಗೂ ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ಪದ್ಧತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದು ಮೊದಲಾದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಈ ಸಮಿತಿಯು ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಸಾಕ್ಷರತಾ ಕಾರ್ಯವು ಮೂರು ಹಂತಗಳಾದ್ದಾಗಿದ್ದು ಮೊದಲನೆಯದರಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷರತಾಪೂರ್ವ ಪ್ರಚಾರ ಯೋಜನೆ, ಎರಡನೆಯ ಹಂತದಲ್ಲಿ 10 ವಾರಗಳ ಅವಧಿಯ ಒಂದು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಸಾಕ್ಷರತಾ ತರಗತಿ, ಮೂರನೆಯ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಮೂರು ತಿಂಗಳ ಅವಧಿಯ ಸಾಕ್ಷರತಾ ಅವಧಿಯ ತರಗತಿಯನ್ನು ಮತ್ತೆ ಮುಂದುವರಿಸುವುದು ಆಗಿತ್ತು. ಸಾಕ್ಷರತಾ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿನಿತ್ಯದ ರಾತ್ರಿ ಮತ್ತು ಹಗಲು ಶಾಲೆಗಳ ಮೂಲಕವೂ ಮತ್ತು 'ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯವರೆಲ್ಲಾ ಅಕ್ಷರಸ್ಥರಾಗಿ' ಎಂಬ ಪ್ರಚಾರ ಗುಂಪುಗಳ ಮೂಲಕವೂ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೊಳಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಒಂದು ಅಂದಾಜಿನಂತೆ ಸಾಧಾರಣ ಬುದ್ಧಿವಂತ ನಾಗರಿಕನ ಒಬ್ಬ ವಯಸ್ಕನು ಸುಮಾರು ಐದು ತಿಂಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಾಗಲೇ 108 ಗಂಟೆಗಳ ತರಬೇತಿಯಿಂದಾಗಲೇ ಅಕ್ಷರಸ್ಥನಾಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಒಬ್ಬ ಪುರುಷನನ್ನು ಅಕ್ಷರಸ್ಥನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಮೂರು ರೂಪಾಯಿ ಸಂಭಾವನೆಯನ್ನೂ ಮತ್ತು ಒಬ್ಬ ಮಹಿಳೆಯನ್ನು ಅಕ್ಷರಸ್ಥಳಾಗಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕು ರೂಪಾಯಿ ಸಂಭಾವನೆಯನ್ನೂ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಮಿಟಿಯ ಜಿಲ್ಲಾ ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕರು ಮತ್ತು ಮೇಲ್ವಿಚಾರಕರು ಇವರ ಸಹಕಾರದಿಂದ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯ ಸಹಾಯಕ ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರ್‌ಗಳು ತರಗತಿಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

1943-44ರ ಕೊನೆಯವರೆಗೆ ಸಮಿತಿಯು 1,893 ತರಗತಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ 31,693 ವಯಸ್ಕರನ್ನು ಅಕ್ಷರಸ್ಥರನ್ನಾಗಿ

ಮಾಡಿ 1,00,700 ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ವಿತರಿಸಿ 252 ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳನ್ನು ತೆರೆಯಿತು. ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟ ಅನುದಾನವು 1,32,500 ರೂಪಾಯಿಗಳು. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಪುನಃ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯು 82 ರಾತ್ರಿ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ತೆರೆದು 2,161 ವಯಸ್ಕರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ನೀಡಿತು. ಈ 82 ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ 53 ಶಾಲೆಗಳು ಕನ್ನಡ ಮಾಧ್ಯಮದವಾಗಿದ್ದು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ 1,387 ವಯಸ್ಕರೂ, 26 ಶಾಲೆಗಳು ಉರ್ದು ಮಾಧ್ಯಮದವಾಗಿದ್ದು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ 730 ವಯಸ್ಕರೂ, ಮೂರು ಶಾಲೆಗಳು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯವರವಾಗಿದ್ದು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ 44 ವಯಸ್ಕರೂ ಇದ್ದರು. 1944-45ರಲ್ಲಿ, 2,073 ಕೇಂದ್ರಗಳ ಮೂಲಕ 29,257 ವಯಸ್ಕರನ್ನು ಅಕ್ಷರಸ್ಥರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲಾಯಿತು. 1956-57ರಲ್ಲಿ ಸಮಿತಿಯು 1,396 ತರಗತಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ 3,234 ಮಹಿಳೆಯರೂ ಸೇರಿದಂತೆ 25,754 ವಯಸ್ಕರನ್ನು ಅಕ್ಷರಸ್ಥರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿತು.

ಯುನೆಸ್ಕೋ ಚರ್ಚಾಗೋಷ್ಠಿ : ರಾಜ್ಯದ ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಕಾಣುವ ಒಂದು ಘಟನೆಯೆಂದರೆ ಮೈಸೂರಿನ ಬೃಂದಾವನದಲ್ಲಿ, 1949ರಲ್ಲಿ ನಡೆದ 'ಗ್ರಾಮೀಣ ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ' ಎಂಬ ಯುನೆಸ್ಕೋ ಚರ್ಚಾಗೋಷ್ಠಿ. ಇದು ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣದ ಬಗ್ಗೆ ಯುನೆಸ್ಕೋವಿನ ನೆರವಿನಿಂದ ನಡೆದ ಎರಡನೆಯ ಪ್ರಾಂತೀಯ ಚರ್ಚಾಗೋಷ್ಠಿಯಾಗಿದ್ದು ಇದರಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಅದರಲ್ಲೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಏಷ್ಯಾ ಖಂಡದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಲಾಯಿತು. ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಮಿತಿಯು ಸಮೀಪದ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗ್ರಾಮಾಂತರ ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ ಯೋಜನೆ ಯೊಂದನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿತ್ತು. ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಳದಲ್ಲೇ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲು ಯುನೆಸ್ಕೋ ಚರ್ಚಾಗೋಷ್ಠಿಯ ಸದಸ್ಯರು ಆ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಸಮೀಕ್ಷೆ ನಡೆಸಿದರು. 1951ರಲ್ಲಿ ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಮಿತಿಯು ಯುನೆಸ್ಕೋದ ಸಹ ಯೋಜನೆಯಾಗಿ ಅಂಗೀಕಾರವಾಯಿತು. ಜೊತೆಗೆ ಅದರ ಬಳುವಳಿ ಪತ್ರ ('ಗಿಫ್ಟ್ ಕೂಪನ್') ಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ಸಮಿತಿಗೆ ಸಹಾಯವೂ ದೊರೆಯಿತು. 1953-54ರಲ್ಲಿ ಯುನೆಸ್ಕೋ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಈ ಸಮಿತಿಯ ನೆರವಿನೊಂದಿಗೆ ಒಂದು ಶ್ರವಣ-ದೃಕ್ ಸಾಧನಗಳ (ಆಡಿಯೋ ವಿಷುಯಲ್ ಏಡ್ಸ್) ಮೇಲೆ ಚರ್ಚಾಗೋಷ್ಠಿಯನ್ನು ನಡೆಸಿತು. ನಾನಾ ದೇಶದ ತಜ್ಞರಿಗೆ ಮೂಲಭೂತ ಶಿಕ್ಷಣದ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾದ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಏರ್ಪಾಟು ಮಾಡಲಾಗಿತ್ತು.

ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಮಿತಿಯ ಮುಖ್ಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷರತಾ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದು, ವಿದ್ಯಾಪೀಠಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದು,

ಶ್ರವಣ ದೃಶ್ಯ (ಅಡಿಯೋ ವಿಜುಯಲ್) ಶಿಕ್ಷಣದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದು, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸೇವಾ ಶಿಬಿರಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಾಟು ಮಾಡುವುದು, ಜಾನಪದ ಕಲೆಗಳನ್ನು ಪುನರುಜ್ಜೀವನಗೊಳಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತೇಜನ ಕೊಡುವುದು, ವಯಸ್ಸಿಗೆ ತಕ್ಕ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವುದು, ಸಾಕ್ಷರತಾ ತರಗತಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಪೀಠೋಪಕರಣಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಗ್ರಂಥಾಲಯ ವನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು, ಸಾಕ್ಷರತೆ ಮತ್ತು ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನೆ ನಡೆಸುವುದು, ಮತ್ತು ಕೆಲಸಗಾರರಿಗೆ, ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಹಾಗೂ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಕರಿಗೆ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವುದು ಇವೇ ಮುಂತಾದವು ಸೇರಿವೆ. ವಿವಿಧ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಿ ಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಭೈರನಹಳ್ಳಿ, ದೇವಲಾಪುರ ಮತ್ತು ದಣ್ಣಾಯಕನಪುರಗಳಲ್ಲಿ 1950ರಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಕವಾದ ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ತೆರೆಯಲಾಯಿತು. ಮುಂದೆ 1952ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಾತ್ಮಕವಾಗಿ 15 ವ್ಯಾಪಕ ವಯಸ್ಕರ ವಿದ್ಯಾಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಮಂಡ್ಯ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ತೆರೆಯಲಾಯಿತು. ಈ ಸಮಿತಿಯ ಮತ್ತೊಂದು ಯೋಜನೆಯೆಂದರೆ ಕೆಲವು ಅರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಮುದಾಯ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದು. ಈ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ತಾಂತ್ರಿಕ ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೆ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮತ್ತು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಕೂಡಾ ಈ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದವು. 1956-57ರ ವೇಳೆಗೆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು 108 ಸಮುದಾಯ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಇದ್ದವು.

ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಮಿತಿಯು ವಯಸ್ಕರಿಗಾಗಿ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಇನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಓದಿದ ವಯಸ್ಕರಿಗಾಗಿ ಇತರ ಅಧ್ಯಯನ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ 'ಬೆಳಕು' ಎಂಬ ವಾರಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು 'ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಪಂಚ' ಎಂಬ ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿದೆ. ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಜನತಾ ಗ್ರಂಥಾಲಯಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ದೊಡ್ಡ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿತು. ಜನಪ್ರಿಯ ಪುರಾಣಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ಜನಪ್ರಿಯ ವಿಜ್ಞಾನಗಳಿಂದಲೂ ಆಯ್ದು ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಈ ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಶ್ರವಣ ಮತ್ತು ದೃಶ್ಯ ಸಾಧನಗಳು ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಒಂದು ಭಾಗವಾಗಿದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಯು 1948ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದಾಗ ಸಮಿತಿಯ ಬಳಿ 12 ಚಲನಚಿತ್ರಗಳು ಮತ್ತು ಒಂದು ಧ್ವನಿ ಪ್ರೊಜೆಕ್ಟರ್ ಮಾತ್ರವಿತ್ತು. 1952ರಲ್ಲಿ ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಯು 68 ಚಲನಚಿತ್ರಗಳುಳ್ಳ ಮೂರು ಚಲಿಸುವ ದೃಶ್ಯ ಘಟಕಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಿತು. ಇವುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ನಾಲ್ಕು ಚಿತ್ರಗಳು ಈ ಕಾನ್ಸಿಲ್‌ನಿಂದಲೇ ತಯಾರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದವು. ಸಮಿತಿಯು ಜಾನಪದ ಕಲೆ, ಜಾನಪದ

ನೃತ್ಯ, ನಾಟಕಗಳು, ಜಾನಪದ ಗೀತೆಗಳು ಮುಂತಾದ ಕಲೆಗಳ ಪುನರುಜ್ಜೀವನಕ್ಕಾಗಿ ರಾಜ್ಯಾದ್ಯಂತ ಒಂದು ಸಮೀಕ್ಷೆಯನ್ನು 1945ರಷ್ಟು ಮೊದಲೇ ನಡೆಸಿತ್ತು. ಜಾನಪದ ಕಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುಸಂಖ್ಯಾತ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಒಂದು ಶಾಶ್ವತ ವಸ್ತುಪ್ರದರ್ಶನ ವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಹೊಸದಾಗಿ ಅಕ್ಷರವನ್ನು ಕಲಿತವರು ಮತ್ತೆ ಅನಕ್ಷರಸ್ಥರಾಗುವುದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಸಮಿತಿಯು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾಮಂದಿರಗಳು ಅಥವಾ ಬುಕ್ ಕ್ಲಬ್‌ಗಳಿದ್ದು ಕ್ರಮೇಣ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಅಂದೋಲನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಪ್ರಥಮ ಗ್ರಾಮೀಣ ಗ್ರಂಥಾಲಯವು 1941ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. 1944-45ರ ಕೊನೆಯ ವೇಳೆಗೆ 430 ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳಿದ್ದು 1951-52ರ ವೇಳೆಗೆ ಅವುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 2,116ಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿತು. 1956-57ರ ವೇಳೆಗೆ 2,344 ಗ್ರಾಮೀಣ, ಹತ್ತು ಕೇಂದ್ರೀಯ, ನಾಲ್ಕು ವೃತ್ತ ಮತ್ತು 500 ಶಾಖಾ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳು ಇದ್ದವು. 1979ರ ವೇಳೆಗೆ 2,714 ಗ್ರಾಮೀಣ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳು, 44 ವೃತ್ತ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳು, 12 ಕೇಂದ್ರೀಯ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳು ಇದ್ದವು.

1937ಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಮುಂಬೈ ಕರ್ನಾಟಕ ವಲಯದಲ್ಲಿ, ಹಗಲಿನಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಉದ್ಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿದ್ದ ವಯಸ್ಕರಿಗೂ ಮತ್ತು ಬಾಲಕರಿಗೂ ಸರ್ಕಾರ, ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಹಾಗೂ ಖಾಸಗಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಕೆಲವು ರಾತ್ರಿ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಈ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಶಾಲಾ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರುಗಳೇ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಬರಬರುತ್ತಾ ಸರಿಯಾದ ಹಾಜರಾತಿ ಇಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಶಾಲೆಗಳು ಮುಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟವು. 1921ರಲ್ಲಿ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯುತ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಮಂತ್ರಿಗಳ ಸ್ವಾಧೀನಕ್ಕೆ ವಿದ್ಯಾ ಇಲಾಖೆಯು ಬಂದ ಮೇಲೆ ವಿಶೇಷ ರಾತ್ರಿ ಶಾಲೆಗಳು ವಯಸ್ಕರಿಗಾಗಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದವು. ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣದ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ 1937ರಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಮಿತಿಯೆಂಬ ವಿಶೇಷ ಸಮಿತಿಯು ಏರ್ಪಾಟಾಯಿತು. ಈ ಸಮಿತಿಯು ಶಿಫಾರಸ್ಸಿನ ಮೇರೆಗೆ ಒಂದು ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಂಡಳಿಯು ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು. ಈ ಮಂಡಳಿಯಿಂದ ಅನುದಾನ ಯೋಜನೆಯ ಅಂಗವಾಗಿಯೂ ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಡೆಪ್ಯುಟಿ ಎಜುಕೇಷನಲ್ ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರ್ 15ಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಹಾಜರಾತಿಯಿಲ್ಲದ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ತಿಂಗಳಿಗೆ ಐದು ರೂ. ನಂತೆ ಪ್ರತಿ ತರಗತಿಗೆ 40 ರೂಪಾಯಿಯನ್ನು ಅನಾವರ್ತಕ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಮಂಜೂರು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದು ಇವರೇ ಈ ತರಗತಿಗಳ ತನಿಖೆ ಮತ್ತು ಬರವಣಿಗೆಯ ಪರಿಶೀಲನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. 1939-40

ರಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕಡೆ ಈ ತರಗತಿಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾದುದರಿಂದ ಈ ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಅನುದಾನವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿ ಬಂತು. ಇದರ ಫಲವಾಗಿ ವರ್ಷಾಂತರದ ವೇಳೆಗೆ ಅರ್ಥದಷ್ಟು ತರಗತಿಗಳು ಮುಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟವು. ಒಂದು ತೀವ್ರತರವಾದ ಸಮೂಹ ಸಾಕ್ಷರತಾ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಪ್ರಾಯೋಗಿಕವಾಗಿ ನಡೆಸುವುದಕ್ಕೆ ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅಥಣಿ ತಾಲೂಕನ್ನು 1945-46ರಲ್ಲಿ ಆರಿಸಿ, ಈ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲು, ಸಂಘಟಿಸಲು ಮತ್ತು ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ನಡೆಸಲು, ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಹಾಕಿ ಕೊಳ್ಳಲು ವಿಶೇಷ ಶಿಕ್ಷಣಾಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ನೇಮಿಸಲಾಯಿತು. ಇತರ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನಂತೆ ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ತರಗತಿಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. 1946-47ರ ವೇಳೆಗೆ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಲ್ಲದ ಈ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ 13,899 ವಯಸ್ಕರಿದ್ದ 435 ತರಗತಿಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು, ಮತ್ತು 1,000 ವಾಚನಾಲಯಗಳು ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮೀಣ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳು ಈ ಸುಮಾರಿನಲ್ಲಿ ಇದ್ದವು. ವಯಸ್ಕರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುವುದು ಬರಿಯ ಅಕ್ಷರಸ್ಥರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಲ್ಲ, ಅದರ ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಉತ್ತಮ ಪೌರ ಸನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಲ್ಲ ಬದಲಾದ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ 'ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ' ವೆಂಬ ಪರಿಭಾಷೆಯನ್ನು 'ಸಮಾಜ ಶಿಕ್ಷಣ' ಎಂಬುದಾಗಿ ಬದಲಾಯಿಸಲಾಯಿತು. 1947ರಿಂದ 1956ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಸಮಾಜ ಶಿಕ್ಷಣವು ವಿದ್ಯಾ ಇಲಾಖೆಯಲ್ಲಿ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಗಳಿಸಿತು. ಈ ಯೋಜನೆಯು ಮುಂದೆ ಕಡ್ಡಾಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕೂ ಬುನಾದಿಯಾಯಿತು. ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಿಗಳ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ತೆಗೆದು ಆ ಕೆಲಸವನ್ನು ಸಹಾಯಕ ಉಪವಿದ್ಯಾ ತನಿಖಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ವಹಿಸಲಾಯಿತು. ಸಾಕ್ಷರತೆಯನ್ನು ಹರಡುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜ್ಞಾನ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ನೀಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಮಿತಿಗಳು ಸ್ಥಾಪಿತವಾದವು. ಈ ಸಮಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ಗಣ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳೂ ಸದಸ್ಯರಾಗಿದ್ದು ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಾಕ್ಷರತಾ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ಬಗೆಯಾಗಿದ್ದು ಮೊದಲನೆಯದರಲ್ಲಿ ಸಾಲ್ಪು ತಿಂಗಳ ಅವಧಿಯ ತರಗತಿಗಳು ಮತ್ತು ಎರಡನೆಯದರಲ್ಲಿ ಆರು ತಿಂಗಳ ಅವಧಿಯ ತರಗತಿಗಳು ಇದ್ದವು. 1953-54ರಲ್ಲಿ ಮುಂಬೈ ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಾಲ್ಪು ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ 2,179 ಮೊದಲನೆಯ ಪರಿಚ್ಛಾ ತರಗತಿಗಳೂ, 1,764 ಎರಡನೆಯ ಪರಿಚ್ಛಾ ತರಗತಿಗಳೂ ನಡೆದು ಅತ್ಯಂತ ಕ್ರಮವಾಗಿ 39,466 ಮತ್ತು 30,002 ವಯಸ್ಕರು ಪಾಲ್ಗೊಂಡರು. ಈ ವೈಕಿ ಹಿಟ್ಟು 41,587 ವಯಸ್ಕರು ಸಾಕ್ಷರರಾದರು. ಅದೇ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಈ ಸಾಲ್ಪು ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಗಳು 22,875 ರೂ. ಗಳ ಅನುದಾನವನ್ನೂ ಹಾಗೂ 1,672 ಗ್ರಾಮೀಣ ಶಿಕ್ಷಣದ ಕೊಠಡಿಗಳನ್ನೂ ಪಡೆದಿದ್ದವು. 1955-56ರಲ್ಲಿ 22,573 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿದ್ದ 1,073 ತರಗತಿಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದು, ಅದರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ತರಗತಿ

ಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಿಯುತ್ತಿದ್ದ 390 ಮಹಿಳೆಯರೂ ಸೇರಿದ್ದರು. ಇದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಸಮಿತಿಯು ಸಮಾಜ ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಿಗೆ ಅಲ್ಪಾವಧಿಯ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ಅಲ್ಪಾವಧಿಯ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ನಡೆಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ವಿಧಾನವನ್ನು ಬೋಧಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಿಸ್ತರಣಾ ಘಟಕಗಳು ಮತ್ತು ಸಮುದಾಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಕಾರಣ ಸಾಮಾಜಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವು ಈ ಯೋಜನೆಯ ಒಂದು ಅಂಗವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಟ್ಟಿತು. ಭಜನೆಗಳು, ಕೀರ್ತನೆಗಳು, ಜಾನಪದ ಗೀತೆಗಳು ಮತ್ತು ಮಾಯಾಲಾಂಛನವನ್ನು ಬಳಸಿ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳು, ಇವೇ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡುವುದಕ್ಕೂ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಜನಪ್ರಿಯಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಸಂಘಟಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಸಾಕ್ಷರತಾ ಚಳವಳಿ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಅಂದೋಲನವು ಜನಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಜಾಗೃತಿಯನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡಿ ಜನತೆಯ ಅನಕ್ಷರತೆಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದವು.

ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ಯೋಜನೆಯು 1941ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. 1950-51ರ ವೇಳೆಗೆ 27 ವಯಸ್ಕರ ಶಾಲೆಗಳು ಇದ್ದು, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಮಂಡಲಿಯು ಏಳು ಶಾಲೆಗಳನ್ನೂ ಪುರಸಭೆಯು ಎರಡು ಶಾಲೆಗಳನ್ನೂ ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಖಾಸಗಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಎಂಟು ಶಾಲೆಗಳನ್ನೂ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದು 18 ಜನ ಮಹಿಳೆಯರೂ ಸೇರಿದಂತೆ 605 ವಯಸ್ಕರು ಈ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲದೆ ಬಳ್ಳಾರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರಿಗಾಗಿ ಒಂದು ಸಾಕ್ಷರತಾ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರವು ಹಣೆ ಇದ್ದಿತು. 1953ರಲ್ಲಿ 30 ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ 32 ಮಹಿಳೆಯರೂ ಸೇರಿದಂತೆ 865 ವಯಸ್ಕರು ಓದುತ್ತಿದ್ದರು. ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ 36 ವಯಸ್ಕರ ಶಾಲೆಗಳಿದ್ದು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ 937 ಪುರುಷರು ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆಯರು ಓದುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೊಳ್ಳೇಗಾಲ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ 1948-49ರಲ್ಲಿ ವಯಸ್ಕರಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷರತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಗುರಿಯಿಂದ ಒಂದು ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವು ಪೂರ್ತಿಯಾದದ್ದರಿಗೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಸಾಲ್ಪು ತಿಂಗಳ ಅವಧಿಯ ಈ ಕೋರ್ಸಿನಲ್ಲಿ 13ರಿಂದ 40 ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಿನ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಈ ಯೋಜನೆಯ ಹಿಂದೆಯೇ ಎರಡು ವರ್ಷ ಎಂಟು ತಿಂಗಳ ಒಂದು ತೀವ್ರತರದ ತರಬೇತಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಲಾಯಿತು. ವಾರ್ತಾ ಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ಓದುವುದು ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಈ ತರಬೇತಿ

ಶಿಕ್ಷಣದ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ತರಬೇತಿ ಪಡೆದ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರುಗಳಿಗೆ ತಿಂಗಳಿಗೆ 12 ರೂ.ನಂತೆಯೂ, ತರಬೇತಿ ಪಡೆಯದ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರುಗಳಿಗೆ ತಿಂಗಳಿಗೆ ಎಂಟು ರೂ.ಗಳಂತೆಯೂ ಸಂಭಾವನೆ ದೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ಭಾಷಾ ದೈನಿಕಗಳಿಗೆ ವರ್ಷಕ್ಕೆ 42 ರೂಪಾಯಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಾದಿಲ್ಯಾರು ವೆಚ್ಚಕ್ಕಾಗಿ ತಿಂಗಳಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ರೂ.ಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ರಾಜ್ಯ ಪುನರ್‌ಘಟನೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮದ್ರಾಸು ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ 66 ಮಹಿಳೆಯರು ಸೇರಿದಂತೆ 1,926 ವಯಸ್ಕರ 77 ಶಾಲೆಗಳಿದ್ದವು.

ಹೈದರಾಬಾದಿನಲ್ಲಿ 1925ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ಚಳವಳಿಯು ಆ ರಾಜ್ಯದ ಇತರ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೂ 1930ರ ವೇಳೆಗೆ ಹಬ್ಬಿತು. 1933ರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಕಾನೂನುಗಳು ಮತ್ತು ನಿಯಮಾವಳಿಗಳು ಮತ್ತು ಹೊಸ ಪಠ್ಯಕ್ರಮಗಳು ವಯಸ್ಕರ ಶಾಲೆಗಳಿಗಾಗಿ ಮಂಜೂರಾದವು. ಪಠ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ 'ಮೂರು ಆರ್'ಗಳು (ಓದುವುದು, ಬರೆಯುವುದು ಮತ್ತು ಗಣಿತ) ಇದ್ದವಲ್ಲದೆ ಮುಸ್ಲಿಮರಿಗಾಗಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಬೋಧನೆಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಉತ್ತೀರ್ಣರಾದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಅರ್ಹತಾ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹೈದರಾಬಾದಿನ ಉಸ್ತಾನಿಯಾ ಶಿಕ್ಷಕರ ತರಬೇತಿ ಕಾಲೇಜು ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಪ್ರಮುಖವಾದ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸಿತ್ತು. ಉರ್ದು ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಕೂಡ ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿತು. ಈ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಡಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಪೀಠೋಪಕರಣಗಳನ್ನು ಸರ್ವಜನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯು ಒದಗಿಸಿದರೆ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ವೇತನಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಸರ್ಕಾರವು ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಎಲ್ಲಾ ಕ್ರಮಗಳೂ ಉರ್ದು ಸಾಕ್ಷರತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಮಾತ್ರ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದವು. ಇಡೀ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ 82 ವಯಸ್ಕರ ಶಾಲೆಗಳು ಇದ್ದು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರಿಗಾಗಿ ಎರಡು ಮಾತ್ರ ಮೀಸಲಾಗಿದ್ದವು.

ಕೊಡಗಿನಲ್ಲಿ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವು 1952ರಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಇದಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಅಂದರೆ 1940-47ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಬ್ಬಾಳ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಹರಿಜನ ಪುರುಷ ವಯಸ್ಕರಿಗಾಗಿ ಒಂದೇ ಒಂದು ರಾತ್ರಿ ಶಾಲೆ ಮಾತ್ರ ಇತ್ತು. ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಳಿದ ಸೋಮವಾರಪೇಟೆ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ವಯಸ್ಕರ ಸಾಕ್ಷರತಾ ತರಗತಿಗಳು ನಡೆಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದವು. 1953ರಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಬಾರಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಸಮುದಾಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಫಲವಾಗಿ ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ತರಬೇತಿಗಳು ಜಿಲ್ಲಾ ದ್ಯಂತ ಪ್ರಾರಂಭವಾದವು. ಮೊದಲನೇಯ ಸಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ 217 ತರಗತಿಗಳು ನಡೆದು 1,669 ವಯಸ್ಕರು ಅಕ್ಷರಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಪಡೆದರು. ಕಲಿತವರು ಅದನ್ನು ಮರೆಯದಿರಲು

ಕೆಲವು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಿದರು. ಇದೇ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ 36 ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವಾಚನಾಲಯಗಳನ್ನು ಮತ್ತು 85 ಗ್ರಾಮೀಣ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳನ್ನು ತೆರೆಯಲಾಯಿತು. ಈ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು 8,000 ಪುಸ್ತಕಗಳು ಇದ್ದವು. ಸಂಚಾರಿ ಗ್ರಂಥಾಲಯವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು ಒಂದು ಸರ್ಕ್ಯುಲೇಟಿಂಗ್ ಲೈಬ್ರರಿ ಅರಂಭವಾಯಿತು. ಸಮಾಜ ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಿಗೆ ಸಮಾಜ ಸೇವಾ ಶಿಬಿರಗಳನ್ನು ತೆರೆಯಲಾಯಿತು. 1953 ಮತ್ತು 1956ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಒಂಬತ್ತು ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ 312 ಜನರು ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯದೊಳಗೆ ವಿಲೀನವಾದಾಗ ಅಲ್ಲಿ 83 ವಯಸ್ಕರ ವರ್ಗಗಳು ಇದ್ದು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಆರು ಮಹಿಳೆಯರಿಗಾಗಿ ಮೀಸಲಾಗಿದ್ದವು. 1,289 ಪುರುಷರು ಮತ್ತು 161 ಮಹಿಳೆಯರು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದರು.

ಕರ್ನಾಟಕ ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಮಿತಿಯು 1970ರ ಅಕ್ಟೋಬರ್ ಎರಡರಿಂದ ತನ್ನ ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು ರಾಜ್ಯಾದ್ಯಂತ ವಿಸ್ತರಿಸಿದೆ. ತನ್ನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅದು ಪ್ರತೀ ಜಿಲ್ಲೆಗೂ ಒಬ್ಬ ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿಯನ್ನು ನೇಮಿಸಿದೆ.

ಡೇನಿಷ್ ಜಾನಪದ ಸೌಧಶಾಲಾ ಪದ್ಧತಿ ಮತ್ತು ಭಾರತದ ಪುರಾತನ ಅಶ್ರಮ ಮತ್ತು ಗುರುಕುಲಗಳ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾಪೀಠದ ಯೋಜನೆಯು ರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಯ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವೆಂದರೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ಯುವಕರಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡುವುದು, ಹಳ್ಳಿಯ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ವ್ಯವಸಾಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುವುದು ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮೀಣ ಮುಂದಾಳುತ್ವದ ತರಬೇತಿ, ಇತ್ಯಾದಿ. ಈ ಯೋಜನೆಯ ಅನನ್ಯಸ್ವರೂಪದ್ದಾಗಿದ್ದು ಇಡೀ ಭಾರತದಲ್ಲೇ ಅದ್ವಿತೀಯವಾದುದಾಗಿದೆ. 1947ರಲ್ಲಿ ನಂಜನಗೂಡಿ ನಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟೆನೊದಲ ವಿದ್ಯಾಪೀಠವು ಅರಂಭವಾಯಿತು. ಈಗ ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಂತಹ 13 ವಿದ್ಯಾಪೀಠಗಳಿವೆ. ಅವು ನಂಜನಗೂಡು (ಮಹಿಳೆಯರಿಗಾಗಿ), ಶಿವಾರಗುಡ್ಡ (ಮಂಡ್ಯ ಜಿಲ್ಲೆ), ಯಗಚಿ (ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆ), ಕೆಂಗೇರಿ (ಮಹಿಳೆಯರಿಗಾಗಿ, ಬೆಂಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆ), ತುಂಗಾ (ಗಾಜನೂರು, ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆ), ಪಂಪಾ (ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆ), ಯಣಗಡಲೆ (ಕೋಲಾರ ಜಿಲ್ಲೆ), ಬಂಥನಾಳ (ವಿಜಯಪುರ ಜಿಲ್ಲೆ), ಕತ್ತಾಳ (ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆ), ಶಿರಸಿ (ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆ), ಬಸವಕಲ್ಯಾಣ (ಬಿದರ ಜಿಲ್ಲೆ), ನೆಗಳೂರು (ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆ) ಮತ್ತು ಚಾರ (ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆ) ಇಲ್ಲಿ ಇವೆ. 18ರಿಂದ 30 ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಿನ ಮಹಿಳೆಯರು ಮತ್ತು ಪುರುಷರು ಯಾವ ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಹತೆಗಳು ಇಲ್ಲದೆ ಅಥವಾ ಯಾವ ನಿಬಂಧನೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ಈ ವಿದ್ಯಾಪೀಠಗಳಿಗೆ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳ

ಬಹುದು. ಐದು ತಿಂಗಳ ಈ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಉಚಿತವಾಗಿ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ 3ರಿಂದ 15 ದಿನಗಳ ಅವಧಿಯ ಅಲ್ಪಾವಧಿ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಪ್ರತೀ ತಂಡದಲ್ಲಿಯೂ ಸುಮಾರು 25 ಜನರಿಗೆ ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಈ ದೀರ್ಘಾವಧಿ ಮತ್ತು ಅಲ್ಪಾವಧಿ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ 1979ರ ಅಂತ್ಯದ ವೇಳೆಗೆ 9,898 ಪುರುಷರು ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರು ತರಬೇತಿ ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ.

ತರಬೇತಿಯ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಶಿಸ್ತು, ಸಮುದಾಯ ಜೀವನ ಮತ್ತು ದೈಹಿಕ ಶ್ರಮದ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಮಹತ್ವ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಭಾಷಣಗಳು, ಚರ್ಚೆಗಳು, ಅಧ್ಯಯನ ಗೋಷ್ಠಿಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಕೆಲಸಗಳ ಮೂಲಕ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಶ್ರಮದಾನವು ತರಬೇತಿಯ ಒಂದು ಮುಖ್ಯ ಅಂಗವಾಗಿದೆ. ಪಠ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಭಾರತದ ಪರಂಪರೆ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಚರಿತ್ರೆ, ಆಧುನಿಕ ಭಾರತದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ರೂಪರೇಷೆಗಳು, ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳು, ನಾಗರಿಕರ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು, ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಕಾನೂನು ಜ್ಞಾನ, ಸಮುದಾಯ ಸೇವೆಗಳು, ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ನೈರ್ಮಲ್ಯ ಮತ್ತು ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ಮುಂತಾದವು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತವೆ. ಇವಲ್ಲದೆ ಕಮ್ಯೂರಿಕೆ, ಬಡಗಿತನ, ನೇಯ್ಗೆ, ಹೈನುಗಾರಿಕೆ, ಕೋಳಿ ಸಾಕಣೆ, ವ್ಯವಸಾಯ ಯಂತ್ರಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆ, ಮಣ್ಣಿನ ವಿಜ್ಞಾನ, ಕ್ರಿಮಿಕೀಟಗಳ ಹಾವಳಿ ತಡೆಗಟ್ಟುವಿಕೆ, ರೋಗ ನಿರೋಧಕ ಕ್ರಮ, ಇವುಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಗಮನ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮಹಿಳೆಯರಿಗಾಗಿ ಇರುವ ವಿದ್ಯಾಪೀಠದಲ್ಲಿ ಕುಟುಂಬ ಯೋಜನೆ ಮತ್ತು ಕ್ಷೇಮಾಭಿವೃದ್ಧಿ, ಕಸೂತಿ ಕೆಲಸ, ಮನೆಯನ್ನು ಅಂದವಾಗಿಸುವುದು, ಜಾನಪದಗೀತೆಗಳು, ಪೌಷ್ಟಿಕ ಆಹಾರದ ಜ್ಞಾನ, ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಪಠ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಶ್ರಮಿಕ ವಿದ್ಯಾಪೀಠ : ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯು ನಗರದ ಹಾಗೂ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಕಾರ್ಮಿಕರಿಗಾಗಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಹುಮುಖ ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡುವ ಶ್ರಮಿಕ ವಿದ್ಯಾಪೀಠವನ್ನು ತೆರೆದಿದೆ. 1979ರಿಂದ ಆರಂಭವಾಗಿರುವ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಗಾರೆ ಕೆಲಸ, ಮರ ಕೆಲಸ ಹಾಗೂ ಕೊಳಾಯಿ ರಿಪೇರಿ ಕೆಲಸ ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ತನಕ ಐದು ಬಹುಮುಖ ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ತರಬೇತಿ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ಇದರಿಂದ ನಡೆಸಲಾಗಿದೆ. 1981-82ರಲ್ಲಿ ಕೊಳಚೆ ಪ್ರದೇಶದ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಹಾಗೂ ದಾರಿ ಬದಿಯ ಮೋಟಾರ್‌ಗಳಿಗೆ ತರಬೇತಿ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲಾಗಿತ್ತು.

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ : ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಅನಕ್ಷರತೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ರೂಪಿಸಿದ್ದು ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯವೂ ಅದನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರುತ್ತಿದೆ. ಆರನೇಯ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ 29 ಕೋಟಿ ರೂಪಾಯಿಗಳ ಅಂದಾಜು ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ 67 ಲಕ್ಷ ಜನರನ್ನು ಅಕ್ಷರಸ್ಥರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಗುರಿಯನ್ನು ಅದು ಹೊಂದಿದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಸಾಕ್ಷರತಾ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರತೀದಿನ ಎರಡು ಗಂಟೆಯ ಬೋಧನೆಯಂತೆ ಮೂರು ಹಂತದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಒಂಬತ್ತು ತಿಂಗಳ ಕಾಲ ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮೊದಲ ಮೂರು ತಿಂಗಳು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಸಾಕ್ಷರತಾ ಅವಧಿಯೆಂದೂ, ಮಧ್ಯದ ಮೂರು ತಿಂಗಳು ಮಧ್ಯಾವಧಿಯ ಅಕ್ಷರ ಜ್ಞಾನಂತರದ ತರಬೇತಿ ಶಿಕ್ಷಣವೆಂದೂ ಮತ್ತು ಕೊನೆಯ ಮೂರು ತಿಂಗಳು ಈ ಕೋರ್ಸ್‌ನ್ನು ಅನುಸರಣೆಯ ತರಬೇತಿ ಶಿಕ್ಷಣವೆಂದೂ ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡುವ ಶಿಕ್ಷಣವು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ನಾಲ್ಕನೇಯ ತರಗತಿಯ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಸಮನಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಸರ್ಕಾರಿ ಹಾಗೂ ಖಾಸಗಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳೆರಡೂ ಈ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನ ಪಡುತ್ತಿವೆ.

ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಮಿತಿ : ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಮಿತಿಯು ಹತ್ತು ಜನ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ನೇಮಕಗೊಂಡ ಸದಸ್ಯರೂ ಸೇರಿದಂತೆ 30 ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲದ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಈ ಸಮಿತಿಯು ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ಪುನರಾರ್ಚಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯ ನಿಯಮಾವಳಿಗಳನ್ನು ಈ ಸಮಿತಿಯು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ರೂಪಿಸುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಅಧ್ಯಕ್ಷರನ್ನು, ಪದಾಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಕಾರಿ ಸಮಿತಿಯ ಸದಸ್ಯರುಗಳನ್ನು ಈ ಸಮಿತಿಯು ಚುನಾಯಿಸುತ್ತದೆ.

ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆ : ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯು 1978ರಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಯಿತು. ಈ ಇಲಾಖೆಯು ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ಇಲಾಖೆಯ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಶಿಕ್ಷಣ ಮಂತ್ರಿಗಳು ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿರುವ ರಾಜ್ಯ ಸಲಹಾ ಮಂಡಳಿಯ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಇದು ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ವಿಧಾನ ಸೌಧದಲ್ಲಿರುವ ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ಸೆಲ್‌ನ ಸಹಾಯದಿಂದ ಮುಖ್ಯ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯವರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಮಿತಿಯು ಸಹ ಈ ಇಲಾಖೆಯನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸುತ್ತದೆ. ಇಬ್ಬರು ಉಪನಿರ್ದೇಶಕರುಗಳು, ಮೂವರು ಸಹಾಯಕ ನಿರ್ದೇಶಕರು, ಒಬ್ಬರು ಲೆಕ್ಕಪತ್ರ ಅಧೀಕ್ಷಕರು ಮತ್ತು ಇತರ ಕಚೇರಿ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ಇರುವ ರಾಜ್ಯದ ಕೇಂದ್ರ ಕಚೇರಿಯಲ್ಲಿ ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ನಿರ್ದೇಶಕರು ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾ ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ಅಧಿಕಾರಿಯು ತಮ್ಮ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯ ಸಹಾಯದಿಂದ ನಿರ್ದೇಶಕರಿಗೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸುವಲ್ಲಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡು

ತ್ತಾರೆ. ಯೋಜನಾಧಿಕಾರಿಯು, ಕೆಲವು ಸಹಾಯಕ ಯೋಜನಾಧಿಕಾರಿಗಳು, ಅಧೀಕ್ಷಕರು ಹಾಗೂ ಅಫೀಸು ಸಿಬ್ಬಂದಿಯ ಸಹಾಯದಿಂದ ಯೋಜನಾ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ನಡೆಸಲ್ಪಡಲು ಜಿಲ್ಲೆಯ, ತಾಲೂಕಿನ ಹಾಗೂ ಗ್ರಾಮೀಣ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಮಿತಿಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ನಿರ್ದೇಶಕರು ರಾಜ್ಯ ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಮಿತಿ, ಇಬ್ಬರು ಉಪ ನಿರ್ದೇಶಕರು, ಜಿಲ್ಲಾ ಶಿಕ್ಷಣ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು, ಯೋಜನಾಧಿಕಾರಿಗಳು, ಅಧೀಕ್ಷಕರು, ಬೋಧಕರು ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮ ಮಟ್ಟದ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಮಿತಿಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾರೆ.

ರಾಜ್ಯ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಕೇಂದ್ರ : ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಧನಸಹಾಯದಿಂದ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು 1979ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು. ಇದು ರಾಜ್ಯ ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಮಿತಿಯ ಅಂಗವಾಗಿದ್ದು ತಾಂತ್ರಿಕ ವಾಗಿ ತಿಳುವಳಿಕೆ ನೀಡಲು ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲು ಸೃಷ್ಟಿಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾದ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ಇದರ ಮುಖ್ಯ ಕಾರ್ಯಗಳೆಂದರೆ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ ಒದಗಿಸುವುದು, ಹೊಸದಾಗಿ ಅಕ್ಷರಸ್ಥರಾದವರಿಗೆ ಓದು ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು, ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಸಿಬ್ಬಂದಿಗೆ ತರಬೇತಿ ಕೊಡುವುದು, ಹಾಗೂ ಸಂಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುವುದು ಆಗಿವೆ. ಖ್ಯಾತ ಶಿಕ್ಷಣ ತಜ್ಞರು ಇರುವ ಒಂದು ಸಲಹಾ ಸಮಿತಿಯ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಕೇಂದ್ರವು ತನ್ನ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ರೂಪಿಸಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ರೈತರ ಸಾಕ್ಷರತಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ

ರೈತರಲ್ಲಿರುವ ಅನಕ್ಷರತೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲ ಮಾಡಲು 1969-70ರಲ್ಲಿ ರೈತರ ಸಾಕ್ಷರತಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. 1978ರ ವೇಳೆಗೆ ಒಂಭತ್ತು ಜಿಲ್ಲೆಗಳನ್ನು ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಡಿಯಲ್ಲಿ ತರಲಾಯಿತು. ಶಾಲೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು 15 ರಿಂದ 30 ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಿನ ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ನೀಡಲು 1975-76ರಲ್ಲಿ ಅನೌಪಚಾರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. 1978ರ ವೇಳೆಗೆ ಎಂಟು ಜಿಲ್ಲೆಗಳನ್ನು ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಡಿಯಲ್ಲಿ ತರಲಾಯಿತು. ರೈತರ ಔಪಚಾರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಅನೌಪಚಾರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವೆಂಬ ಎರಡೂ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಗ್ರಾಮೀಣ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ ಸಾಕ್ಷರತಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ವಿಲೀನಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. ಮತ್ತು 1979-

80ರಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಭಾಗವಾಗಿ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಡಿಯಲ್ಲಿ 300 ವಯಸ್ಕರ ಸಾಕ್ಷರತಾ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರು, ಬೆಳಗಾವಿ, ಬಳ್ಳಾರಿ, ವಿಜಾಪುರ, ಕೊಡಗು, ಮಂಡ್ಯ, ರಾಯಚೀರು, ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ತುಮಕೂರು, ಮೈಸೂರು, ಹಾಸನ, ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಮತ್ತು ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಅದೇ ವರ್ಷ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಮತ್ತು 1981-82ರಲ್ಲಿ ಈ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಲಾಯಿತು. ಮೈಸೂರು, ಹಾಸನ, ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಮತ್ತು ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಈ ಯೋಜನೆಗಳು ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಮಿತಿಯ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿವೆ. ಮತ್ತು ಉಳಿದ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಯೋಜನೆಗಳು ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿವೆ. 13 ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿನ ಈ 13 ಯೋಜನೆಗಳ ಒಟ್ಟು ವೆಚ್ಚ 76.7 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳಾಗಿದ್ದು, ಇದನ್ನು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಭರಿಸಿತು. ಗ್ರಾಮೀಣ ಔಪಚಾರಿಕ ಸಾಕ್ಷರತಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಡಿಯಲ್ಲಿ 1981-82ರಲ್ಲಿ 3,884 ಕೇಂದ್ರಗಳು ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ 21,12,297 ವಯಸ್ಕರು ದಾಖಲಾತಿ ಪಡೆದಿದ್ದರು. ರಾಜ್ಯ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಕೇಂದ್ರವು ನೇರವಾಗಿ ತರಬೇತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ತಾನಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸದಿದ್ದರೂ 1980-81ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಬೋಧಕರಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತರಬೇತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಎಲ್ಲಾ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲೂ ಸಂಘಟಿಸಿತು. ಸ್ಥಳೀಯವಾಗಿ ದೊರೆಯಬಹುದಾದ ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ವಿವಿಧ ಇಲಾಖೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಇತರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಇಲಾಖೆಗಳಲ್ಲಿನ ಸೂಕ್ತ ಸೃಷ್ಟಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಜಿಲ್ಲಾ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಅಲ್ಪಕಾಲೀನ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ರಾಜ್ಯ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಕೇಂದ್ರವು ನೀಡಿತು.

ಪ್ರತಿಯೊಂದರಲ್ಲಿಯೂ 100 ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೇಂದ್ರಗಳಿದ್ದು 27 ಯೋಜನೆಗಳು 1980-82ರಲ್ಲಿ ಮಂಜೂರಾದವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ 19 ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಂಡಳಿಯೂ ಎಂಟು ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯೂ ವಹಿಸಿಕೊಂಡವು. 1981-82ರಲ್ಲಿ 7,219 ಕೇಂದ್ರಗಳು ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ 2,12,447 ವಯಸ್ಕರು ದಾಖಲಾತಿ ಪಡೆದಿದ್ದರು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ 3,884 ಕೇಂದ್ರಗಳು ಗ್ರಾಮೀಣ ಔಪಚಾರಿಕ ಸಾಕ್ಷರತಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲೂ, 2,894 ಕೇಂದ್ರಗಳು ರಾಜ್ಯ ಯೋಜನಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲೂ ಮತ್ತು ಉಳಿದ 441 ಕೇಂದ್ರಗಳು ನೆಹರು ಯುವಕ ಕೇಂದ್ರ, ಮಹಿಳಾ ಮತ್ತು ಶಿಶು ಕಲ್ಯಾಣ ಇಲಾಖೆ ಮತ್ತು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಕಾಲೇಜುಗಳು, ಮುಂತಾದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಮೂಲಕ ನಡೆಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಇವಲ್ಲದೆ ಬಿದರಿ

ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಮಗ್ರ ಗ್ರಾಮೀಣ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಯ ಅಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಯೋಜನೆಗಳಲ್ಲಿ, ಪ್ರತಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ 100 ಕೇಂದ್ರಗಳು ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದವು.

ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ

ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪದ ದೃಶ್ಯ ಪರಂಪರೆಯು ಸೌಂದರ್ಯವು ಚಾಳುಕ್ಯರ ಹಾಗೂ ಹೊಯ್ಸಳರ ಕಾಲದ ತಾಂತ್ರಿಕ ನಿಪುಣತೆ ಮತ್ತು ತಾಂತ್ರಿಕ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತದೆ. ನರಸೀಬ್ಬ, ಅನಿವಾರಿತ ಗುಂಡ, ರೇವಡಿ ಓವಜ್ಜು ಇವರನ್ನು ಚಾಳುಕ್ಯರ ಕಾಲದ ಐಹೊಳೆ ಮತ್ತು ಪಟ್ಟದ ಕಲ್ಲಿನ ಶಿಲ್ಪಗಳ ನಿರ್ಮಾಪಕರೆಂದು ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಶಿಲ್ಪ ನಿಪುಣ ದಾಸೋಜ ಮತ್ತು ಅವನ ಮಗನಾದ ಚಾವಣ ಇವರುಗಳು ಬೇಲೂರು ದೇವಸ್ಥಾನದ ಶಿಲ್ಪಿಗಳಾಗಿದ್ದರೆಂದು, ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯಿಂದ ಬಂದವರೆಂದೂ, ಹೊಯ್ಸಳರ ಶಾಸನಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಹಳೆಬೀಡಿನಲ್ಲಿರುವ ಹೊಯ್ಸಳೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನವು ಕೇದಾರೋಜನೆಂಬ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಶಿಲ್ಪಿಯಿಂದ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇದರ ಒಂದು ಮುಖ್ಯದ್ವಾರವು ಕಾಳಿದಾಸಿಯಿಂದ ರಚಿತವಾದುದಾಗಿದೆ. ಈ ಶಿಲ್ಪಿಗಳು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ವೃತ್ತಿ ಸಂಘವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ತಮ್ಮ ಕರಕುಶಲ ಕಲೆಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಉತ್ತೇಜನವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದುದಲ್ಲದೆ ಯುವ ಶಿಲ್ಪಿಗಳಿಗೆ ತರಬೇತಿಯನ್ನೂ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಈ ಶಿಲ್ಪಿಗಳು ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಅನುವಂಶಿಕವಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದುದಾಗಿತ್ತು. ಅಭ್ಯಾಸಿ ತರಬೇತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಇಂತಹ ಕಲಾ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ತರಬೇತಿ ನೀಡುವ ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿಧಾನವಾಗಿತ್ತು. ಯಂತ್ರಕಲಾ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕಲಿಯುವ ಇಚ್ಛೆಯುಳ್ಳವನನ್ನು 'ಅಂತೇವಾಸ' ಎಂದು ಮಿತ್ರಾಕ್ಷರಕಾರನು ಕರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಶಿಲ್ಪಶಾಸ್ತ್ರ, ಲೋಹಶಾಸ್ತ್ರ, ಮತ್ತಿತರ ತಾಂತ್ರಿಕ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಗ್ರಂಥಗಳ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಪ್ರಮುಖ ವಿದ್ಯಾಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿದ್ದ ಅಗ್ರಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕೆಲವು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಕುಶಲಗಾರರು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕೆಲವು ಉಪಕರಣಗಳ ವಿವರಣೆ ಇದೆ; ಕೆಲವನ್ನು ಶಾಸನ ಶಿಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ. ಕೆಲಸಿಗರು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕತ್ತರಿಗಳು, ಕತ್ತಿಗಳು ಮುಂತಾದ ಉಪಕರಣಗಳೂ ಕಮ್ಮಾರರು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸುತ್ತಿಗೆ, ಹಿಡಿ, ಮೂಸೆ, ಇಕ್ಕಳು, ಅಡಿಗಿಲ್ಲು ಮುಂತಾದವನ್ನು ಶಾಸನಗಳ ಮೇಲೆ ಬಿಡಿಸಿರುವುದು ಆಗಿನ ಕಾಲದ ತಾಂತ್ರಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಯಲು ನೆರವಾಗುತ್ತದೆ.

ವೀರಶೈವ ಶರಣರ ವಚನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನೇಯ್ಗೆ, ಹಿಂಜು ವುದು ಮತ್ತಿತರ ಕುಶಲ ಕರ್ಮಗಳ ಕೆಲಸದ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರವಾದ ವರ್ಣನೆಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಉಕ್ಕಿನ ತಯಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕವು ಪ್ರಥಮ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಿರಬಹುದು. ಇಂಗ್ಲೀಷ್‌ನಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ 'ವೂಟ್ಸ್' ಎಂಬ ಪದವು ಕನ್ನಡದ ಉಕ್ಕು ಎಂಬ ಪದದಿಂದ ಬಂದಿದ್ದಿರಬೇಕೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟ ಸೂಚನೆ ಇದೆ. ನ್ಯೂಯಾರ್ಕ್‌ನ ಮೆಟ್ರೊಪಾಲಿಟನ್ ಮ್ಯೂಸಿಯಂನಲ್ಲಿ ಇರುವ ಕೇಶವ ವಿಗ್ರಹವು ದಾಸೋಜನಿಂದ ಕಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಎಂಬುದು ಹೆಮ್ಮೆಯ ವಿಚಾರ. ಇದು ಮೂಲತಃ ಕಿಕ್ಕಿರಿಯಲ್ಲಿ ಇರುವ ಹಳೆಯ ವಿಷ್ಣು ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದುದೆಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ.

ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಾಲೆಗಳು

1862ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಪ್ರಥಮ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಾಲೆ ಸ್ಕೂಲ್ ಆಫ್ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್‌ನ ಪ್ರಾರಂಭದೊಂದಿಗೆ ಶಾಲೆಯ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪ್ರಾರಂಭವು 19ನೇಯ ಶತಮಾನದ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಯಿತು. ಈ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಾಲೆಯು ಎರಡು ತರಗತಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಅಧೀನ ತಾಂತ್ರಿಕ ಸೇವೆಗಳಿಗೋಸ್ಕರ ಜನರಿಗೆ ತರಬೇತಿ ನೀಡುವ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಈ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಾಲೆಯು ಮದ್ರಾಸ್ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಅಂಗಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಯದ ನಂತರ, ಅಂದರೆ 1880ರಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಿಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ತರಬೇತಿ ಕೊಡುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ತನ್ನ ಶಾಲೆಯಲ್ಲೇ ಅಧೀನ ತಾಂತ್ರಿಕ ಸೇವೆಗಳಿಗಾಗಿ ತರಬೇತಿ ಕೊಡುವುದನ್ನು ಈ 'ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಸ್ಕೂಲ್' ಮುಂದುವರಿಸಿತು. 1883-84ರಲ್ಲಿ ಈ ಶಾಲೆಯನ್ನು ಕೂಡಾ ರದ್ದುಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. ಮುಂದೆ ರಾವ್ ಬಡದೂರ್ ಆರ್ಟ್ಸ್ ನಾರಾಯಣಸ್ವಾಮಿ ಮೊದಲಿಯಾರರಿಂದ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಸಿವಿಲ್ ಮತ್ತು ಮಿಲಿಟರಿ ಸ್ಟೇಷನ್‌ನಲ್ಲಿ 1873ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಒಂದೇ ಒಂದು ಶಾಲೆಯು ಮೈಸೂರಿನ ಲೋಕೋಪಯೋಗಿ ಇಲಾಖೆಯ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ನೌಕರಿಗೆ ಸೇರಲು ಬೇಕಾದ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿತ್ತು.

ಮೊದಲನೆಯ ಹೆಜ್ಜೆಯಾಗಿ 1889ರಲ್ಲಿ ಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೈಗಾರಿಕಾ ಶಾಲೆ ಮತ್ತು 1892ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಅದೇ ರೀತಿಯ ಇನ್ನೊಂದು ಶಾಲೆ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದವು. ಬಡಗಿತನ, ಕುಂಬಾರಿಕೆ, ಬೆತ್ತದ ಹೆಣೆಗೆ, ಮತ್ತು ಲೋಕೋಪಯೋಗಿ ಇಲಾಖೆಗಳಿಗಾಗಿ ಮೇಸ್ತ್ರಿಗಳನ್ನು ತರಬೇತಿಸಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಶಾಲೆಗಳು ಒಂದು ಆಡಳಿತ ಸಮಿತಿಯ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. 1890-91ರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸರ್ಕಾರಿ ಶಾಲೆ ಮತ್ತು ಒಂದು ಅನುದಾನ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಶಾಲೆಯಿದ್ದು ಅವು

ಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ 16 ಮತ್ತು 9 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕಲಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. 1900-01ರಲ್ಲಿ ಎರಡು ಸರ್ಕಾರಿ ಶಾಲೆಗಳು, ನಾಲ್ಕು ಅನುದಾನ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಶಾಲೆಗಳು ಮತ್ತು ಒಂದು ಅನುದಾನ ಪಡೆಯದ ಶಾಲೆಯು ಇದ್ದು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ 147, 203 ಮತ್ತು 72 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕಲಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. 1910-11ರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸರ್ಕಾರಿ ಶಾಲೆ, 17 ಅನುದಾನ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಶಾಲೆಗಳು ಮತ್ತು ಎರಡು ಅನುದಾನ ಪಡೆಯದ ಶಾಲೆಗಳು ಇದ್ದು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ 208, 970 ಹಾಗೂ 56 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿದ್ದರು. ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಶಾಲೆಯು ಅಧೀನ ಸೇವಾ ನೌಕರರಿಗಾಗಿ ತರಬೇತಿ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದ ಕಾರಣ, ರಾಜ್ಯದ ಹೊರಗೆ ಇದ್ದ ತಾಂತ್ರಿಕ ಕಾಲೇಜುಗಳಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ಪಡೆಯಲು ಮತ್ತು ಅದರ ಮೂಲಕ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಉತ್ತೇಜನ ಕೊಡಲು ಅನೇಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನಗಳು ಕೊಡಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದವು. 1880-81ರಲ್ಲಿ 8,000 ರೂ.ಗಳಿದ್ದ ಈ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನದ ಮೊತ್ತವು 1890-91ರಲ್ಲಿ 11,829 ರೂ.ಗಳಿಗೆ ಏರಿತು. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ಸರ್ಕಾರಿ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಶಾಲೆಗಳು, ಐದು ಖಾಸಗಿ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಶಾಲೆಗಳು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯದ ಹೊರಗಡೆ ಇದ್ದ ಕಾಲೇಜುಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಡಬೇಕಾಗಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಒಂದು ತರಗತಿ—ಇವೆಲ್ಲವುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಹಿಂದಿನ ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವು ಇತ್ತು. 1903ರಲ್ಲಿ ಪಿ. ಎನ್. ಕೃಷ್ಣ ಮೂರ್ತಿಯವರು ಆಗಿನ ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಒತ್ತಾಯಿಸಿದುದರಿಂದ ಸರ್ಕಾರವು ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಮಂಜೂರು ಮಾಡಿತು.

ಕೈಗಾರಿಕಾ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಒಂದು ನಿಗದಿತ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ರೂಪುಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತು ಆಗಿನ ದಿವಾನರ ಉತ್ತೇಜನದಿಂದ ಸರ್ಕಾರವು ಮುಖ್ಯ ಇಂಜಿನಿಯರ್ ಆಗಿದ್ದ ಸರ್ ಎಂ. ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಯ್ಯರವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಮಿತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿ ಅನುಭವಸ್ಥ ಲೋಕೋಪಯೋಗಿ ಇಲಾಖೆಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ಇದರ ಸದಸ್ಯರನ್ನಾಗಿ ನೇಮಿಸಿತು.

ಈ ಸಮಿತಿಯ ಸಲಹೆಗಳು ಈ ರೀತಿ ಇದ್ದವು:

- 1) ತಾಂತ್ರಿಕ, ಕೈಗಾರಿಕಾ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ತಾಂತ್ರಿಕ ಮಹಾವಿದ್ಯಾಲಯವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವುದು.
- 2) ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ತೆರೆಯಲು ಉದ್ದೇಶಿಸಲಾಗಿದ್ದ ಚಾಮು ರಾಜೇಂದ್ರ ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ (ಚಾಮುರಾಜೇಂದ್ರ ಟೆಕ್ನಿಕಲ್ ಇನ್ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್) ತಾಂತ್ರಿಕ, ಕೈಗಾರಿಕಾ, ವಾಣಿಜ್ಯ ವಿಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ತರಗತಿಯನ್ನು ತೆರೆಯುವುದು. 3) ಕೈಗಾರಿಕಾ

ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಪೂರ್ಣಾವಧಿಯ ಅಧೀಕ್ಷಕರನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡುವುದು. 4) ಇನ್ನೂ ಮೂರು ಕೈಗಾರಿಕಾ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವುದು. 5) ಹೆಚ್ಚು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದು ಮತ್ತು 6) ತಾಂತ್ರಿಕ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ವ್ಯಾಸಂಗಕ್ಕೋಸ್ಕರ ವಿದೇಶಗಳಿಗೆ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಲು ಹೆಚ್ಚು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದು.

ಈ ಮೇಲ್ಕಂಡ ಶಿಫಾರಸುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಮಾಡಿದ ಅರ್ಥಿಕ ಸಮೈಲನದ ಶಿಫಾರಸುಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ 1913ರ ಮೇ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರವು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಮೆಕ್ಯಾನಿಕಲ್ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಶಾಲೆ, ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಚಾಮು ರಾಜೇಂದ್ರ ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಂಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರಿ ವಾಣಿಜ್ಯ ಶಾಲೆ ಇವುಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ಮಂಜೂರಾತಿ ನೀಡಿತು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನಗಳ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಪುನರ್ವಿಮರ್ಶಿಸಿ ದಾಮೋದರ ದಾಸ್ ಧರ್ಮಾದಾಯ ನಿಧಿಯಿಂದ ಎರಡು, ಮೈಸೂರು ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ನಾಲ್ಕು, ಋಣ ರೂಪದನ್ನೆಲ್ಲಾ ದಾನದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಐದು, ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ವ್ಯಾಸಂಗಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಭಾನ್ವಿತ ಪದವೀಧರರಿಗೆ ವಿಜ್ಞಾನ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನೆಗಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ಮತ್ತು ತಾಂತ್ರಿಕ, ವಾಣಿಜ್ಯ ಹಾಗೂ ಕೈಗಾರಿಕಾ ತರಬೇತಿಗಾಗಿ ನಾಲ್ಕು, ಹೀಗೆ ವಿವಿಧ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಯಿತು. ಅಮೇರಿಕದಲ್ಲಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಯುರೋಪಿನಲ್ಲಾಗಲೀ ಉನ್ನತ ವ್ಯಾಸಂಗಕ್ಕಾಗಿ ಇತರ ಮೂರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದಾಗಿತ್ತು.

1911-12ರಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಮೈಸೂರಿನ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಶಾಲೆಯು 1913-14ರಲ್ಲಿ ಚಾಮು ರಾಜೇಂದ್ರ ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಒಂದು ಅಂಗವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಕಿರಿಯ ಮತ್ತು ಹಿರಿಯ ತರಗತಿಗಳಿದ್ದ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಲೋಕೋಪಯೋಗಿ ಇಲಾಖೆಯ ಒಬ್ಬರು ಸಹಾಯಕ ಇಂಜಿನಿಯರರ ಅಧೀನದಲ್ಲತ್ತು. ಸಿವಿಲ್ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. 1951ರವರೆಗೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಮದರಾಸು ತಾಂತ್ರಿಕ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಿಗೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ತರಬೇತಿ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. 1915ರ ನಂತರ ಮಂಡಳಿಯ ಕೊನೆಯ ವರ್ಷದ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತೀರ್ಣರಾದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸಬ್ ಓವರ್ಸಿಯರ್‌ಗಳಾಗಿ ಕೆಲಸ ಪಡೆಯಲು ಅರ್ಹರಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಮತ್ತು ಈ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ನಿಗದಿತ ಅಂಕಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಪಡೆದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಮೇಸ್ತ್ರಿಗಳ ಕೆಲಸ ಪಡೆಯಲು ಅರ್ಹರಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಂದಾಯ ಇಲಾಖೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಾದಾರರಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಶೇಕಾದಾರರ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. 1910-11ರಲ್ಲಿ

ಕಿರಿಯ, ಹಿರಿಯ ಮತ್ತು ಶೇಕ್‌ದಾರ್ ತರಗತಿಗಳಿಗೆ ತರಬೇತಿ ಹೊಂದಿದವರು ಕ್ರಮವಾಗಿ 23, 16 ಮತ್ತು ಏಳು ಇದ್ದು 1915-16ರಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ 25, 31 ಮತ್ತು 19 ಆಗಿತ್ತು.

1913ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಮೆಕ್ಯಾನಿಕಲ್ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಸ್ಕೂಲ್ ಮೆಕ್ಯಾನಿಕಲ್ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಬೊಂಬಾಯಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ವಿಸ್ಕೋಲಿಯಾ ಜೂನಿಯರ್ ಟೆಕ್ನಿಕಲ್ ಇನ್ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್ ಎಂಬ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದವರು ಕೆಲವು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಮೊದಲ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಆಡಳಿತ ಶಿಕ್ಷಣ, ಉಗಿ ಯಂತ್ರಗಳು ಮತ್ತು ತೈಲ ಯಂತ್ರಗಳ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ, ಯಂತ್ರಗಳ ಜೋಡಣೆ ಮತ್ತು ಯಂತ್ರಗಳು ಮತ್ತು ಗಿರಣಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದು ಹಾಗೂ ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. 1914-15ರಲ್ಲಿ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಶಾಲೆಯ ಶಿಕ್ಷಕರುಗಳಿಗೆ, ಪರಾಮನೆಂಟ್ ವೇ ಇನ್ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್‌ಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ದೂರ ತಂತಿ ಸೂಚಕರು (ಟೆಲಿಗ್ರಾಫಿಕ್ ಸಿಗ್ನಲ್)ಗಳಿಗೆ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಸಂಚಾರ ನಿಯಂತ್ರಣ ಇಲಾಖೆಯ ಅಧೀನ ಸೇವೆಗಳಿಗೂ ಮತ್ತು ಮೋಟಾರ್ ಚಾಲಕರಿಗೂ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹಗಲಿನಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಕಡೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಉದ್ಯೋಗಿಗಳಿಗಾಗಿ ತಾಂತ್ರಿಕ ರೇಖಾಕೃತಿ, ವಿದ್ಯುತ್ ತಂತಿ ಜೋಡಣೆ ಮತ್ತು ಮೋಟಾರ್ ಮೆಕ್ಯಾನಿಕ್‌ಗಳ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಸಂಜೆ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮೂರು ತಿಂಗಳಿಂದ ಒಂದು ವರ್ಷದ ವಿವಿಧ ಅನಧಿಯವರಿಗೆ ಕಾರ್ಯಾಗಾರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕಲಿಯಲು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. 1915-16ರಲ್ಲಿ ಸೂಚಕರಿಗೆ ಮತ್ತು ಪರಾಮನೆಂಟ್ ವೇ ಇನ್ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್ ತರಬೇತಿ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ರೈಲ್ವೇ ಇಲಾಖೆಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಲಾಯಿತು. 1913-14ರಲ್ಲಿ 42 ಜನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು, 1914-15ರಲ್ಲಿ 120 ಜನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಮತ್ತು 1915-16ರಲ್ಲಿ 130 ಜನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಪಡೆದರು. ಈ ತರಬೇತಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಮುಗಿಸಿದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಲೋಕೋಪಯೋಗಿ ಇಲಾಖೆಯ ಯೋಜನೆಗಳಿಗೂ ಮತ್ತು ಖಾಸಗಿ ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳಿಗೂ ತರಬೇತಿಗಾಗಿ ಕಳುಹಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದರು.

1915-16ರಲ್ಲಿ 29 ಕೈಗಾರಿಕಾ ಶಾಲೆಗಳಿದ್ದು ಒಟ್ಟು 1,554 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕಲಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ನೇಯ್ಗೆ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ 153, ಬೆತ್ತದ ಹೆಣಿಗೆ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ 369, ಬಡಗಿತನದಲ್ಲಿ 893, ಕಮ್ಬರಿಕೆಯಲ್ಲಿ 109, ಹೊಲಿಗೆ ಮತ್ತು ಹೆಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ 65, ಮರದ ಬೊಂಬೆ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ 10, ಪಾದರಕ್ಷಾ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಒಂಬತ್ತು, ಮುದ್ರಣ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ 13, ಕಲ್ಲಿನ

ಕೆತ್ತನೆಯ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ 10, ಹುದುಗು ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಂಬತ್ತು, ಮರದ ಕೆತ್ತನೆ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ 11, ಲೋಹ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ 10, ಮತ್ತು ಕಸೂತಿ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಎಂಟು, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕಲಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯ ಒಂದು ಆಜ್ಞಾಪತ್ರದ ಪ್ರಕಾರ ಈ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಮೂರು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಪುನರ್ಭರಿಸಲಾಯಿತು. 1) ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಾಗೂ ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಜೊತೆಗೆ ಪ್ರಯೋಗಾತ್ಮಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುವುದು. 2) ಜಿಲ್ಲಾ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದು. 3) ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳನ್ನೇ ವೃತ್ತಿಯಾಗಿ ಹೊಂದಿರುವ ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷ ತರಬೇತಿ ನೀಡಲು ವೃತ್ತಿ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಕೆಲವು ಅಯ್ಯಿಯಾದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವುದು. ಎಬ್ಬಿಟ್ ಮತ್ತು ವುಡ್‌ರವರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ವೃತ್ತಿಪರ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಮಿತಿ ನೀಡಿದ ವರದಿಯನ್ನು ಆಗಿನ ಮೈಸೂರು ಸರ್ಕಾರವು ತಾತ್ಪರಿಕವಾಗಿ ಅಂಗೀಕರಿಸಿತು ಮತ್ತು ಯುವಕರಲ್ಲಿರುವ ವೃತ್ತಿಕಾಲ್ಪನೆಯನ್ನು ವಿಕಸಿಸಲು ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಿತು. ಹೀಗೆ 1937ರಲ್ಲಿ ಎಸ್.ಎಸ್.ಎಲ್.ಸಿ. ಪಠ್ಯ ವಳಿಯಲ್ಲಿ ವೃತ್ತಿಪರ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಬದಲಾವಣೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು.

ಈ ಅನಧಿಯಲ್ಲಿನ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ವಿಧಾನವನ್ನು ಈ ಕೆಳಗಿನ ಶೀರ್ಷಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಗಣಿಸಬಹುದು: 1) ಕೈಗಾರಿಕಾ ಶಾಲೆಗಳು, 2) ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ರಾಜೇಂದ್ರ ಸಿಲ್ವರ್ ಜುದಿಲಿ ಟೆಕ್ನಾಲಜಿಕಲ್ ಸಂಸ್ಥೆ, 3) ಶ್ರೀ ಜಯಚಾಮರಾಜೇಂದ್ರ ಔದ್ಯೋಗಿಕ ಸಂಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಶಾಲೆ.

ಕೈಗಾರಿಕಾ ಶಾಲೆಗಳು: ಈ ಶಾಲೆಗಳು ಮೊದಲು ಕೈಗಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ ಇಲಾಖೆಯ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಇದ್ದವು. ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕೈಗಾರಿಕಾ ವಿಷಯಕ್ಕೂ ಒಂದು ಕಾರ್ಯಾಗಾರದ ವಿಭಾಗವನ್ನು ಸೇರಿಸಲಾಗಿತ್ತು. 1929ರಲ್ಲಿ ಇದರ ಪಠ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ನವೀಕರಿಸಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ವಾರಕ್ಕೆ ಒಂಬತ್ತು ಗಂಟೆಗಳಂತೆಯೂ ಮತ್ತು ರೇಖಾಕೃತಿ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ವಾರಕ್ಕೆ ಆರೂವರೆ ಗಂಟೆಗಳಂತೆಯೂ ಅನಧಿಯನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡಲಾಯಿತು. ಚಾಮರಾಜೇಂದ್ರ ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಂಸ್ಥೆ, ಮೈಸೂರು ಮತ್ತು ನೇಯ್ಗೆ ಸಂಸ್ಥೆ, ಬೆಂಗಳೂರು—ಈ ಎರಡು ಪ್ರಮುಖ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲದೆ ಮೈಸೂರು, ಹಾಸನ, ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು, ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ಚನ್ನಪಟ್ಟಣ, ದೊಡ್ಡಬಳ್ಳಾಪುರ, ಚಿಕ್ಕಬಳ್ಳಾಪುರ, ಸಾಗರ ಹಾಗೂ ನೆಲಮಂಗಲಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರಿ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಶಾಲೆಗಳು ಮತ್ತು ಗೃಹಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಶಾಲೆಗಳು ಇದ್ದವು. ಕೆಲವು ಖಾಸಗಿ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಶಾಲೆಗಳು ಮತ್ತು ಗೃಹ

ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಶಾಲೆಗಳು ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಅನುದಾನ ವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. 1943-44ರಲ್ಲಿ ಈ ಎಲ್ಲಾ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ವೃತ್ತಿ ತರಬೇತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು 311 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಹಾಜರಾತಿಯಿತ್ತು.

ಚನ್ನಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಜನಾನಾ ಗೃಹಕೈಗಾರಿಕಾ ಸಂಸ್ಥೆ ಎಂಬ ಶಾಲೆಯು ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಕೈಗಾರಿಕಾ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೂ ಅನುದಾನ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಏಕೈಕ ಶಾಲೆ ಯಾಗಿತ್ತು. 1940ರಲ್ಲಿ ಈ ಶಾಲೆಯನ್ನು ಕೈಗಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ ಇಲಾಖೆಯು ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಲಿಗೆ, ಜರಿ ಕೆಲಸ, ಕಸೂತಿ, ಊದುಕಡ್ಡಿಯ ತಯಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ಮರದ ಬೊಂಬೆ ತಯಾರಿಕೆ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. 1931-32ರಲ್ಲಿ ಏಳು ಖಾಸಗಿ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಶಾಲೆಗಳು ಇದ್ದದ್ದು. 1940ರ ವೇಳೆಗೆ ಎರಡಕ್ಕೆ ಇಳಿದವು. ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಎಸ್.ಎಲ್.ಎನ್. ಧರ್ಮ ಸಂಸ್ಥೆಯವರು ಕೈಗಾರಿಕಾ ಶಾಲೆ ಮತ್ತು ತುಮಕೂರಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಮೆಥಡಿಸ್ಟ್ ಮಿಷನ್ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಶಾಲೆ ಇವೇ ಆ ಶಾಲೆಗಳು. 1943-44ರಲ್ಲಿ 21 ಅನುದಾನ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಗೃಹಕೈಗಾರಿಕಾ ತರಬೇತಿಗಳಲ್ಲಿ 1,073 ಮಹಿಳೆಯರು ತರಬೇತಿ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು.

ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಚಾಮರಾಜೇಂದ್ರ ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಮೂರು ವಿಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿತ್ತು. ಅವು ಗಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ ಲಲಿತಕಲಾ ವಿಭಾಗ (ವಿನ್ಯಾಸ, ರಚನೆ, ಚಿತ್ರ ಬರೆಯುವುದು, ಮುದ್ರಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಮಾದರಿ ರಚನೆ), ಕೈಗಾರಿಕಾ ಕಲಾ ವಿಭಾಗ (ಮರದ ಕೆತ್ತನೆ ಕೆಲಸ, ಗಂಧದ ಹಾಗೂ ದಂತದ ಕೆತ್ತನೆ, ಜೋಡಣೆ, ಕೊರೆಯುವುದು ಮತ್ತು ಲೋಹಕ್ಕೆ ಬಣ್ಣ ಹಾಕುವುದು) ಹಾಗೂ ವೃತ್ತಿಗಳು (ಬಡಗಿತನ ಮತ್ತು ಪೆಟ್ಟಿಗೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು, ಕುಲುಮೆ ಕೆಲಸ, ಬೆತ್ತದ ಕೆಲಸ, ಹಿತ್ತಾಳೆಯ ತಗಡಿನ ಮತ್ತು ಲೋಹದ ಎರಕ ಹೊಯ್ಯುವ ಕೆಲಸ). ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕೋರ್ಸಿನ ಅವಧಿಯು ಐದು ವರ್ಷವಿದ್ದು, ಮರ ಕೆಲಸ ಮತ್ತು ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಕೆಲಸ ಇವುಗಳೂ ಮಾತ್ರ ಆರು ವರ್ಷದ ಅವಧಿಯವುಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ 1931-32ರಲ್ಲಿ 241 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿದ್ದು 1943-44 ರಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಖ್ಯೆ 262ಕ್ಕೆ ಏರಿತು.

ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಮಹಾರಾಜ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯಿಂದ ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರಿ ಮರಿಮಲ್ಲಪ್ಪ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯಿಂದ 'ಮೆಷಿನ್ ಷಾಪ್ ತರಬೇತಿ' ಹಾಗೂ ಜೋಡಣೆ ತರಬೇತಿಗಳನ್ನು ಐಚ್ಛಿಕವಾಗಿ ಅರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗಾಗಿ ಈ ಚಾಮರಾಜೇಂದ್ರ ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ವೃತ್ತಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

1943-44ರಲ್ಲಿ 90 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಈ ತರಗತಿಗಳಿಗೆ ಹಾಜರಾಗಿದ್ದರು. ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ 1912ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ನೆಯ್ನಿ ಗಿರಣಿಯು ಸರ್ಕಾರಿ ನೆಯ್ನಿ ಸಂಸ್ಥೆ (ವೀವಿಂಗ್ ಇನ್ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್) ಯಾಗಿ ಮಾರ್ಪಾಟಾಗಿ ಸರ್ವಿಫಿಕೇಟ್ ತರಗತಿ ಮತ್ತು ಕಸಬುದಾರರ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿತ್ತು. ಮದರಾಸಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಲಂಡನ್ನಿನ ಸಿಟಿ ಮತ್ತು ಗಿಲ್ಡನ್ಸ್ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ತರಬೇತಿ ಕೊಡುತ್ತಿತ್ತು. 1938-39ರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ರಾಜೇಂದ್ರ ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಂಸ್ಥೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾದಾಗ ಈ ನೆಯ್ನಿ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಅದರೊಂದಿಗೆ ವಿಲೀನಗೊಂಡಿತು.

ಹಳೆಯ ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಪುನರ್ವಿಂಗಡನಾ ಸಮಯದಲ್ಲಿ 14 ಕೈಗಾರಿಕಾ ಶಾಲೆಗಳು ಇದ್ದವು. ಮುಂದೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕೈಗಾರಿಕಾ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಾಗಿ ಮಾರ್ಪಟ್ಟವು ಮತ್ತು ಇನ್ನೂ ಕೆಲವನ್ನು ಮುಚ್ಚಲಾಯಿತು.

ಔದ್ಯೋಗಿಕ ವಿಜ್ಞಾನ ಸಂಸ್ಥೆ : ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ರಾಜೇಂದ್ರ ಒಡೆಯರ್‌ರವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯ ರಜತ ಮಹೋತ್ಸವದ ನೆನಪಿಗಾಗಿ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ರಾಜೇಂದ್ರ ರಜತ ಮಹೋತ್ಸವ ಔದ್ಯೋಗಿಕ ವಿಜ್ಞಾನ ಸಂಸ್ಥೆ (ಟೆಕ್ನಾಲಾಜಿಕಲ್ ಇನ್ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್) ಯನ್ನು 1938ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ನೆಯ್ನಿಯ ವಿಜ್ಞಾನವು ಇದರ ಮುಖ್ಯ ವಿಷಯವಾಗಿದ್ದು ದಿವಾನ್ ಮಿರ್ಜಾ ಅವರು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಸಕ್ತಿ ವಹಿಸಿದ್ದರು. ಇದರಲ್ಲಿ ಮೂರು ವಿಧದ ಕೋರ್ಸುಗಳಿದ್ದು ಮೊದಲನೆಯದು ಮೂರು ವರ್ಷದ ಡಿಪ್ಲೊಮಾ ಶಿಕ್ಷಣವಾಗಿದ್ದು, ಶಿಕ್ಷಣದ ನಂತರ ಯಾವುದಾದರೂ ಮಾನ್ಯ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಬಟ್ಟೆ ಕಾರ್ಖಾನೆಯಲ್ಲಿ ಆರು ತಿಂಗಳ ತರಬೇತಿ ಪಡೆಯಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಎರಡನೆಯ ವಿಧದ ಕೋರ್ಸು ಎರಡು ವರ್ಷದ ಅವಧಿಯ ಸರ್ವಿಫಿಕೇಟ್ ಶಿಕ್ಷಣವಾಗಿದ್ದು ಕೋರ್ಸಿನ ನಂತರ ಯಾವುದಾದರೂ ಮಾನ್ಯತೆ ಪಡೆದ ಬಟ್ಟೆ ಗಿರಣಿಯಲ್ಲಿ ಆರು ತಿಂಗಳ ತರಬೇತಿ ಪಡೆಯಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಮತ್ತು ಮೂರನೆಯದು ಒಂದು ವರ್ಷ ಅವಧಿಯ ಕುಶಲ ಕಲಾ ಶಿಕ್ಷಣ. ಅದರಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. 1) ಕೈಮಗ್ಗದಲ್ಲಿ ನೆಯ್ಯುವುದು, 2) ವಿದ್ಯುಚ್ಛಾಲಿತ ಮಗ್ಗದ ನೆಯ್ನಿ, 3) ಬಣ್ಣ ಹಾಗೂ ಅಚ್ಚು ಹಾಕುವುದು ಮತ್ತು 4) ಜವಳಿಯ ಮಾರಾಟ ಮತ್ತು ತಯಾರಿಕೆಯ ಸರ್ವಿಫಿಕೇಟ್ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಡಿಪ್ಲೊಮಾ ಶಿಕ್ಷಣ. ಇದರ ಅಂತಿಮ ವರ್ಷದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ದಾವಣಗೆರೆ, ಸೊಲ್ಲಾಪುರ, ಮುಂಬಯಿ, ಬರೋಡ ಮತ್ತು ಅಹ್ಮದಾಬಾದ್‌ಗಳಿಗೆ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಪ್ರವಾಸಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈಗ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ನೆಯ್ನಿಯ ಔದ್ಯೋಗಿಕ ವಿಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಪದವಿ ವಿಭಾಗದಲ್ಲೂ

ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ವಿಭಾಗದಲ್ಲೂ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದೆ. ಮತ್ತು 1978ರಿಂದ ನೇಯ್ಗೆಯ ಔದ್ಯಮಿಕ ವಿಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಡಿಪ್ಲೋಮಾ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ತೆರೆಯಲಾಗಿದೆ.

ವೃತ್ತಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆ : ಶ್ರೀ ಜಯಚಾಮರಾಜೇಂದ್ರ ವೃತ್ತಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು (ಆಕ್ಯುಪೇಶನಲ್ ಇನ್ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್) (ಈಗ ಅದನ್ನು ಶ್ರೀ ಜಯಚಾಮರಾಜೇಂದ್ರ ಪಾಲಿಟೆಕ್ನಿಕ್ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ). ಯುವಕರಿಗೆ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ 1943ರಲ್ಲಿ ಸರ್ ಎಂ. ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಯ್ಯನವರು ಉದಾರವಾಗಿ ನೀಡಿದ ಎರಡು ಲಕ್ಷ ರೂ. ಗಳ ಧನ ಸಹಾಯದಿಂದ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಒಟ್ಟು 12 ಬಗೆಯ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿತ್ತು. ಅವು ಯಾವುವೆಂದರೆ :

- 1) ಯಂತ್ರ ತಾಂತ್ರಿಕ ವಿಜ್ಞಾನ ವಿಭಾಗ (ಯಂತ್ರ ಕೌಶಲ್ಯ, ಉಪಕರಣಗಳ ಕೌಶಲ್ಯ ಮತ್ತು ಬೆಸುಗೆ ಹಾಕುವುದು),
- 2) ಅಟೊಮೊಬೈಲ್ ತಾಂತ್ರಿಕ ವಿಜ್ಞಾನ,
- 3) ಬಾಯಲರ್ಸ್ ಮತ್ತು ಎಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ವಿಭಾಗ,
- 4) ಸಿವಿಲ್ ಮತ್ತು ಮೆಕ್ಯಾನಿಕಲ್ ಡ್ರಾಫ್ಟ್ ಮೆನ್ ಶಿಪ್ ವಿಭಾಗ,
- 5) ವಿದ್ಯುತ್ ತಂತಿ ಜೋಡಣೆ,
- 6) ರೇಡಿಯೋ ತಾಂತ್ರಿಕತೆ,
- 7) ಚಲನಚಿತ್ರ ತಾಂತ್ರಿಕತೆ,
- 8) ಹೊಲಿಗೆ,
- 9) ಮುದ್ರಣ,
- 10) ಲೋಹ ಶಾಸ್ತ್ರ,
- 11) ಹಿಂಗಾಣಿ ಮತ್ತು ಗಾಜಿನ ತಾಂತ್ರಿಕತೆ ಮತ್ತು
- 12) ಗಣಿಗಾರಿಕೆ. ಸರ್ಕಾರಿ ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳು ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಾಗಾರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಾತ್ಮಕ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

1943-44ರಲ್ಲಿ ಇದರಲ್ಲಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 165. ಮೈಸೂರು ಅರಮನೆಯಿಂದ, ಕೆಲವು ಜಿಲ್ಲಾ ಮಂಡಳಿಗಳಿಂದ ಹಾಗೂ ಪುರಸಭೆಗಳಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವೇತನಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ನಿಸ್ತಂತು ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸೈನಿಕ ಸೂಚಕ ದಳದಿಂದ ಒಂದು ತಂಡಕ್ಕೆ ಒಂಭತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಂತೆ ಎರಡು ತಂಡಗಳನ್ನು ತರಬೇತಿಗಾಗಿ ನಿಯೋಜನೆಗೊಳಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. 1944-45 ರಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು 19 ಡಿಪ್ಲೋಮಾ ಮತ್ತು ಏಳು ಸರ್ಟಿಫಿಕೇಟ್ ಕೋರ್ಸುಗಳು ಇದ್ದವು. 1983ರಲ್ಲಿ ಇದು ಅಗ್ನೇಯ ಏಷ್ಯಾ ದಲ್ಲೇ ಅತೀ ದೊಡ್ಡ ಪಾಲಿಟೆಕ್ನಿಕ್ ಎನಿಸಿತು. ಹಿಂಗಾಣಿ ಮತ್ತು ಚಲನಚಿತ್ರ ತಾಂತ್ರಿಕತೆ ತರಬೇತಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲ್ಲಿಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಶಾಲೆ : 1922ಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಮೈಸೂರಿನ ಚಾಮರಾಜೇಂದ್ರ ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ ಶಾಸ್ತ್ರದ ವಿಭಾಗವಿದ್ದು, ಅದರಲ್ಲಿ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ ಶಾಸ್ತ್ರ ಹಾಗೂ ಯಂತ್ರಕೌಶಲ ವಿಜ್ಞಾನ ವಿಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಯಾಂತ್ರಿಕ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯುತ್ ಮತ್ತು ಯಾಂತ್ರಿಕಕೌಶಲ ವಿಜ್ಞಾನ

ವಿಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. 1922ರ ಜುಲೈ ಒಂದರಿಂದ ಮೈಸೂರಿನ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ ಶಾಸ್ತ್ರದ ವಿಭಾಗವು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಶಾಲೆಯನ್ನು 'ಸ್ಕೂಲ್ ಆಫ್ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್' ಎಂದು ಬದಲಿಸಲಾಯಿತು. 1934ರಿಂದ ಈ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಶಾಲೆಯಿಂದ ತೇರ್ಗಡೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಎಲ್. ಎಂ. ಇ. ಮತ್ತು ಎಲ್. ಇ. ಇ. ಎಂದು ಡಿಪ್ಲೋಮಾಗನ್ನು ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. 1939ರಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಲಾಯಿತು. ಇದರಲ್ಲಿ ಮೂರು ವರ್ಷದ ಡಿಪ್ಲೋಮಾದ ಜೊತೆಗೆ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ, ಯಂತ್ರ ಕೌಶಲ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯುತ್ ಯಂತ್ರ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಎರಡು ವರ್ಷದ ಸರ್ಟಿಫಿಕೇಟ್ ತರಬೇತಿ ಶಿಕ್ಷಣವೂ ಇತ್ತು. ಯಂತ್ರಕೌಶಲ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯುತ್ ಯಂತ್ರ ತರಬೇತಿ ಶಿಕ್ಷಣಗಳ ಅವಧಿ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳಾಗಿದ್ದು, ಕೊನೆಯ ವರ್ಷವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಮೀಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ ವಿಜ್ಞಾನದ ಡಿಪ್ಲೋಮಾವು ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ಆಸಧಿಯದಾಗಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ ಮೂರನೇಯ ವರ್ಷವು ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ತರಬೇತಿಗಾಗಿ ಮೀಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. 1943-44ರಲ್ಲಿ ಈ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು 292 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಇದ್ದರೆ 1931-32 ರಲ್ಲಿ 304 ಇದ್ದರು. ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದವರಿಗೆ 1925-26 ರವರೆಗೆ ಉಚಿತ ಶಿಕ್ಷಣವಿತ್ತು. ನಂತರದಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರಿನವರಿಗೆ ವರ್ಷಕ್ಕೆ 45 ರೂ. ಮತ್ತು ಹೊರಗಿನವರಿಗೆ ವರ್ಷಕ್ಕೆ 100 ರೂ. ಶುಲ್ಕವಿತ್ತು.

ಯುದ್ಧದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಯುದ್ಧಾನಂತರದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತರಿಸಲಾದ ಕೈಗಾರಿಕೆಯಿಂದಾಗಿ ಎಲ್ಲಾ ಬಗೆಯ ತಂತ್ರಜ್ಞರ ಬೇಡಿಕೆ ಹೆಚ್ಚಾದ್ದರಿಂದ ಕೊರತೆ ತುಂಬಲು ಇದ್ದ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿದ್ದೇ ಅಲ್ಲದೆ ಹೊಸ ವೃತ್ತಿಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ತೆರೆಯಬೇಕಾಗಿಬಂತು. 1955-56ರ ವೇಳೆಗೆ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಹಾಗೂ ವೃತ್ತಿಶಿಕ್ಷಣ ಶಾಲೆಗಳು ಒಟ್ಟು 15ಕ್ಕೆ ಏರಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ 200 ಮಹಿಳೆಯರು ಸೇರಿದಂತೆ 1,938 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕಲಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಕೃಷ್ಣರಾಜೇಂದ್ರ ಟೆಕ್ನಾಲಜಿಕಲ್ ಸಂಸ್ಥೆಯು, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಸೇರಿ ಬಿ.ಎಸ್.ಸಿ. (ನೇಯ್ಗೆ) ಡಿಗ್ರಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು. ಜಯಚಾಮರಾಜೇಂದ್ರ ವೃತ್ತಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಕೋರ್ಸುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲಾಯಿತು. 1949ರಲ್ಲಿ ಹಾಸನ ಮತ್ತು ದಾವಣಗೆರೆಯಲ್ಲಿಯೂ 1950ರಲ್ಲಿ ಚಿಂತಾಮಣಿ ಮತ್ತು ಭದ್ರಾವತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ವೃತ್ತಿಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾದವು. 1951-52ರಲ್ಲಿ ಹಾಸನದಲ್ಲಿ 198 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ, ದಾವಣಗೆರೆಯಲ್ಲಿ 117 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ, ಚಿಂತಾಮಣಿಯಲ್ಲಿ 17, ಭದ್ರಾವತಿಯಲ್ಲಿ 84 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ ಇದ್ದರು. ಇವರಲ್ಲದೆ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ 25 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯರು,

ಹಾಸನದಲ್ಲಿ 30 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯರು, ದಾವಣಗೆರೆಯಲ್ಲಿ ಆರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯರು ಇದ್ದರು. ಮೈಸೂರಿನ ಸಿ.ಪಿ.ಸಿ. ಪಾಲಿಟೆಕ್ನಿಕ್ 1954ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಹಿಂದಿನ ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ 1955-56ರ ವೇಳೆಗೆ ಒಂಬತ್ತು ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿದ್ದು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ 84 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯರೂ ಸೇರಿದಂತೆ 2,850 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿದ್ದರು. ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯು ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಲೀನಗೊಂಡಾಗ ಬಳ್ಳಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಯಲ್‌ಸೀಮಾ ಪಾಲಿಟೆಕ್ನಿಕ್ ಸೇರಿ ಈ ಒಂಬತ್ತು ಸಂಸ್ಥೆಗಳಾದುವು.

ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪುನರ್ವ್ಯವಸ್ಥೆ : ಹೊಸ ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಎಲ್ಲಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಯ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಗೂ ಮತ್ತು ಕೆಲಸದ ಪುನರಾವರ್ತನೆಗಳನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಒಂದು ಕೇಂದ್ರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಉಂಟಾಯಿತು. 1952ರಲ್ಲಿ ಒಂದು ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಂಡಳಿ ಮತ್ತು ಪಠ್ಯವಿಷಯ ಮಂಡಳಿಗಳನ್ನು ಮೈಸೂರು ಸರ್ಕಾರವು ರಚಿಸಿತು. ಈ ಪಠ್ಯವಿಷಯ ಮಂಡಳಿಯು ಎಲ್ಲ ಕೋರ್ಸುಗಳ ಪಠ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿ ಅವನ್ನು ಅಖಿಲ ಭಾರತ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಂಡಳಿಯ ಪಠ್ಯಕ್ರಮದ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ತಂದಿತು. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯ ನಿರ್ದೇಶಕರು ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯದ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯ ಪದನಿಮಿತ್ತ ನಿರ್ದೇಶಕರಾಗಿದ್ದರು. ಈ ಇಲಾಖೆಯ ಪುನರ್ಸಂಘಟನೆಯ ಮೊದಲು ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಪರೀಕ್ಷಾ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಏಕರೂಪತೆಗೆ ತರುವುದಕ್ಕೂ ಮತ್ತು ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕೇಂದ್ರೀಕರಣಕ್ಕೂ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ನಿರ್ದೇಶಕರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ರಾಜ್ಯತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಪರೀಕ್ಷಾ ಮಂಡಳಿಯೇ 1952ರಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಯಿತು. ಈ ಮಂಡಳಿಯು 1953-54ರಿಂದ ಡಿಪ್ಲೋಮಾ ಪದವಿಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು. ವೃತ್ತಿಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ನಿರ್ದೇಶಕರು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಶಾಲೆಗಳ ಹಾಗೂ ಇತರ ವೃತ್ತಿಪರ ಶಾಲೆಗಳ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯು ಕೈಗಾರಿಕಾ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ ಇಲಾಖೆಯ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯಿತು.

ಮುಂಬೈ ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರದೇಶ : ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದ ರಾಬರ್ಟ್‌ಸನ್ ಇವರಿಂದ 1873ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಧಾರವಾಡ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಶಾಲೆಯು ಮುಂಬೈ ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದು. ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ಪಡೆಯಲು ಇಚ್ಛೆಯುಳ್ಳ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಈ ಶಾಲೆಯು ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿತ್ತು. 1875ರ ವೇಳೆಗೆ ಈ ಶಾಲೆಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ

ಸಂಖ್ಯೆ 57 ಇತ್ತು. ಈ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಐದು ಬಗೆಯ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಐದನೇಯ ಮತ್ತು ಕಡೆಯ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತೀರ್ಣರಾದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಯಾವ ಮರಗೆಲಸವನ್ನು ಬೇಕಾದರೂ ತೃಪ್ತಿಕರವಾಗಿ ಮಾಡುವಷ್ಟು ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ತಿರುಗಣೆ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ (ಟರ್ನಿಂಗ್) ತಿರುಪುಮೊಳೆಯನ್ನು ಹಲ್ಲಿನ ಯಂತ್ರದ ಸಹಾಯದಿಂದ ಕತ್ತರಿಸುವ ಕೆಲಸವೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಎಲ್ಲಾ ಬಗೆಯ ಕೈತಿರುಗಣೆ ಕೆಲಸ ಮತ್ತು ಮರ ಕತ್ತರಿಸುವ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸಮರ್ಥರಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಲೋಹದ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಎರಕ ಹೊಯ್ಯುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ತೃಪ್ತಿಕರವಾಗಿ ಈ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಲಾರ್ಡ್ ಕರ್ಜನ್ ಭಾರತದ ವೈಸರಾಯಿ ಆಗಿದ್ದಾಗ ಮುಂಬೈ ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರದೇಶದ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಮುಂಗಡ ಪತ್ರವು 1906 ರಿಂದ 1910ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ 1,67,000 ರೂಗಳಷ್ಟು ಇತ್ತು. ಬೆಳಗಾವಿಯ ಸರ್‌ದಾರ್ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆ ಹಾಗೂ ಕಾರವಾರದ ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಂತೆ ಕೈಕೆಲಸ ತರಬೇತಿ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಬೆಳಗಾವಿ, ಧಾರವಾಡ ಮತ್ತು ವಿಜಾಪುರಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ 1919-20ರಲ್ಲಿ ಕಾಗದ ಹಾಗೂ ಮರದ ಕೈಗೆಲಸದ 'ಸ್ಟಾಲ್ಸ್' ತರಗತಿಗಳು ನಡೆಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಸರ್ ಜಾನ್ ಸಾರ್ಜಂಟ್‌ರವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ಪುನರ್ರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಯೋಜನೆಯ ಪ್ರಕಾರ 1943-44ರಲ್ಲಿ ಮುಂಬೈ ಸರ್ಕಾರವು ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಆಳವಡಿಸಿತು. ಇದರ ಪ್ರಕಾರ ಕೈತೋಟ, ನೂಲುವುದು, ಕಾಗದದ ಕೆಲಸ, ರೆಟ್ಟಿನ ಅಕ್ಕಿತಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಮೊದಲಾದ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಕಲೆಗಳನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ರೀತಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೈ ಕೆಲಸಗಳ ಬೋಧನೆಯನ್ನು ಆಳವಡಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳು ಕೈಕೆಲಸದ ಶಾಲೆಗಳಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನಾ ವಾಗಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಲಾಯಿತು. ಆದರೆ ಈ ಪ್ರಯೋಗವು ತೃಪ್ತಿಕರವಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದ ಕಾರಣ ಎಲ್ಲಾ ಕುಶಲ ಕಸಬು ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಪುನಃ ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣ ಶಾಲೆಗಳನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಲು ನಿರ್ಧರಿಸಲಾಯಿತು.

ಮುಂಬೈ ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರದೇಶದ ವಿನಿಧ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು 97ನೇ ಪುಟದ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ.

1946ರಲ್ಲಿ ಗದಗಿನಲ್ಲಿ ಬಿ.ವಿ.ಬಿ. ತಾಂತ್ರಿಕ ಕಾಲೇಜು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ನಂತರ ಅದನ್ನು ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಲಾಯಿತು.

ಶಾಲೆಯ ಹೆಸರು	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಹಾಜರಿ	ಇಸವಿ
ಕೈಗಾರಿಕಾ ಶಾಲೆ ಧಾರವಾಡ	69	31-3-1882
ಅಪರಾಧಿ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಪುನರ್ವಸತಿ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಾಲೆ, ಗದಗ	18	31-3-1922
ಅಪರಾಧಿ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಪುನರ್ವಸತಿ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಾಲೆ, ವಿಜಾಪುರ ಮತ್ತು ಬಾಲಗಕೋಟಿ (ಎರಡು ಶಾಲೆಗಳು)	137	31-3-1922
ಕೈಗಾರಿಕಾ ಪುನರ್ವಸತಿ ರಾತ್ರಿ ಶಾಲೆ, ಗದಗ	23	1946-47
ಪುನರ್ವಸತಿ ರಾತ್ರಿ ಶಾಲೆ, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ	34	1946-47
ಕೈಗಾರಿಕಾ ಪುನರ್ವಸತಿ ರಾತ್ರಿ ಶಾಲೆ, ವಿಜಾಪುರ	18	1946-47
ಕೈಗಾರಿಕಾ ಪುನರ್ವಸತಿ ರಾತ್ರಿ ಶಾಲೆ, ಬಾಗಲಕೋಟೆ	18	1946-47
ಪ್ರೀ ಕಾಲನಿ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಪುನರ್ವಸತಿ ಶಾಲೆ, ಇಂಡಿ	18	1946-47

ಹೈದರಾಬಾದ್ ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರದೇಶ : ಹೈದರಾಬಾದ್ ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ 1905-06ರ ವೇಳೆಗೆ ಬಿದರೆಯ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಿದರಿ ಕೆಲಸ ಕಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. 1929 ರಲ್ಲಿ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ವೃತ್ತಿಪರ ಶಾಲೆಗಳೆಂದು ಕರೆದು ದರಿಂದ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಯಿತು. ಕೈಗಾರಿಕಾ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ವೃತ್ತಿ ಶಿಕ್ಷಣದ ಜೊತೆಗೆ ಸಾಕ್ಷರತಾ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. 1932ರ ವೇಳೆಗೆ ಬಿದರೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ವೃತ್ತಿಪರ ಶಿಕ್ಷಣ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಮರಕೆಲಸ ಹಾಗೂ ಬಿದರಿ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ 63 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು, ರಾಯಚೂರಿನಲ್ಲಿದ್ದ ವೃತ್ತಿಪರ ಶಿಕ್ಷಣ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಮರಕೆಲಸ ಹಾಗೂ ಹೊಲಿಗೆ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ 212 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕಲಿಯುತ್ತಿದ್ದರು.

1935ರ ವೇಳೆಗೆ ಇಡೀ ಹೈದರಾಬಾದ್ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ 21 ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ, 35 ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ವೃತ್ತಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹೊಲಿಗೆ, ಬಡಗಿತನ, ಪುಸ್ತಕಗಳಿಗೆ ರಟ್ಟಿ ಕಟ್ಟುವುದು, ಜಮಖಾನೆ ನೇಯುವುದು, ಶತರಂಜಿ ನೇಯ್ಗೆ, ರಟ್ಟಿನ ಕೆಲಸ, ಪಾಲಿಶ್ ಮಾಡುವುದು, ಬಿದರಿ ಕೆಲಸ, ಬಟನ್ ತಯಾರಿಸುವುದು ಮೊದಲಾದ ವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇವಲ್ಲದೆ ಕೆಲವು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ಕೊಟ್ಟು ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ವೃತ್ತಿಪರವಾಗಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರೇರಣೆ ಇತ್ತು. 1937ರಲ್ಲಿ ತಾಂತ್ರಿಕ ಹಾಗೂ ವೃತ್ತಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಂಡಳಿಯು ಸಾಮಾನ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಹಾಗೂ ವೃತ್ತಿ ಶಿಕ್ಷಣ ತರಬೇತಿಯನ್ನು

ಬೇರ್ಪಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಿತು. ಇದರ ಪ್ರಕಾರ ವೃತ್ತಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಹಾಗೂ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ತೆರೆಯಲಾಯಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ಉನ್ನತ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಪರೀಕ್ಷೆ ಅಥವಾ ಕಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತೀರ್ಣರಾದವರನ್ನು ಅಂತಹ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಏರ್ಪಾಟು ಇತ್ತು. ತಾಂತ್ರಿಕ ತರಬೇತಿಯ ಹೆಚ್ಚಿನ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ತುಂಬುವ ಸಲುವಾಗಿ ಸರ್ಕಾರವು 1955ರಲ್ಲಿ ಕಲ್ಬುರ್ಗಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪಾಲಿಟೆಕ್ನಿಕ್‌ನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು. ಇದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಡಿಪ್ಲೋಮಾ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಮದ್ರಾಸ್ ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರದೇಶ : ಮದ್ರಾಸ್ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾ ಇಲಾಖೆಯ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಪುನರ್ವಿಮರ್ಶಿಸಿ 1891ರ ಮದರಾಸ್ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಯಿತು. 1879ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಶಾಲಾ ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು 1885-86ರಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸಲಾಯಿತು. ಮತ್ತು ಕೈಗಾರಿಕಾ ಹಾಗೂ ವಾಣಿಜ್ಯ ಶಾಖೆಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಲಾಯಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಬಡಗಿತನ (ಮರ ಕೊಯ್ಯುವುದು), ಮರಗಳ ತಾಂತ್ರಿಕತೆ, ಕಬ್ಬಿಣದ ಕುಲುಮೆ ಕೆಲಸ, ಮುದ್ರಣ, ಹೊಲಿಗೆ ಕೆಲಸ, ಪಾಪರಕ್ಷೆ ತಯಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ತಂತಿ ವಾಹಕ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ಐಚ್ಛಿಕವಾಗಿ ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು. 1909-10ರಲ್ಲಿ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಇಲಾಖೆಯು ಪ್ರಾರಂಭವಾದುದರಿಂದ ಎಲ್ಲಾ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಶಾಲೆಗಳು ಈ ಇಲಾಖೆಯ ಅಧೀನಕ್ಕೆ ವರ್ಗ

ಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಆದರೆ 1911ರಲ್ಲಿ ಈ ಇಲಾಖೆಯು ರದ್ದಾದಾಗ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಶಿಕ್ಷಣದ ಅಧೀಕ್ಷಕರೇ ನೇಮಕಗೊಂಡರು. ಪುನಃ ಈ ಅಧೀಕ್ಷಕರಿಂದ ಕೈಗಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ ಇಲಾಖೆಗೆ ಈ ಶಾಲೆಗಳ ವರ್ಗಾಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. 14ನೇಯ ಜುಲೈ 1947ರಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರವು ಹೊರಡಿಸಿದ ಆಜ್ಞೆಯ ಪ್ರಕಾರ 50 ಪ್ರೌಢ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ, ವ್ಯವಸಾಯ ಶಿಕ್ಷಣ, ಚಿತ್ರಕಲೆ, ಕಚೇರಿ ಕೆಲಸದ ತರಬೇತಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಲು ನಿರ್ಧರಿಸಲಾಯಿತು.

ಬಳ್ಳಾರಿಯ ಸೇಂಟ್ ಜೋಸೆಫ್ಸ್ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯರ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ 31-3-1927ರ ವೇಳೆಗೆ 71 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯರು ಇದ್ದರು. ಬಳ್ಳಾರಿ ಮತ್ತು ಹೊಸಪೇಟೆಯ ಸರ್ಕಾರಿ ತರಬೇತಿ ಶಾಲೆಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಕೈಕೆಲಸದ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ 156 ಹಾಗೂ 47 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಪೆಟ್ಟಿಗೆಗಳ ತಯಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಹರಪನ ಹಳ್ಳಿಯ ಸ್ಥಳೀಯ ಮಂಡಳಿ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಕೊಟ್ಟೂರಿನ ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ 172 ಹಾಗೂ 65 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ನೂಲುವುದು, ನೇಯ್ಗೆ, ಹಾಗೂ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಗಳ ತಯಾರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. 1932ನೇ ಮಾರ್ಚ್ 31ರ ವೇಳೆಗೆ ಎರಡು ಕೈಗಾರಿಕಾ ಶಾಲೆಗಳಿದ್ದು ಒಂದನ್ನು ಕೈಗಾರಿಕಾ ಇಲಾಖೆಯೂ ಮತ್ತೊಂದನ್ನು ಕೈಸ್ಮ ಮಿಶನರಿಗಳೂ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಕಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ 1932ರ 31ನೇಯ ಮಾರ್ಚ್ ವೇಳೆಗೆ ಇದ್ದ ಹಾಜರಾತಿ ಸಂಖ್ಯೆ, ಸರ್ಕಾರಿ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ 69, ಮಿಷನರಿ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ 82, ಬಳ್ಳಾರಿ ಮತ್ತು ಹೊಸಪೇಟೆಯ ತರಬೇತಿ ಶಾಲೆಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಕೈಕೆಲಸ ತರಬೇತಿ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ 203 ಹಾಗೂ 94, ಬಳ್ಳಾರಿ ಮತ್ತು ಹೊಸಪೇಟೆಯ ಪುರಸಭಾ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ 533 ಹಾಗೂ 124 ಹಾಗೂ ವಾರ್ಡ್‌ಲಾ ಮತ್ತು ಸೇಂಟ್ ಜೋಸೆಫ್ಸ್ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ 426 ಹಾಗೂ 187. ಸರ್ಕಾರಿ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಶುಲ್ಕವನ್ನು ವಿಧಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. 1950-51ರಲ್ಲಿ ಬಳ್ಳಾರಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಲಿಟೆಕ್ನಿಕ್ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಒಟ್ಟು 182 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ತಯಾರಿಕೆ, ಮರಕೆಲಸ, ಕುಲುಮೆ ಕೆಲಸ ಮತ್ತು ಹೊಲಿಗೆಗಳಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. 1951-52ರಲ್ಲಿ ಆಟೋ ಮೊಬೈಲ್‌ಗಳ ರಿಪೇರಿ ಮತ್ತು ಕಾಸಾಡುವುದರ ಅರ್ಹತಾ ಪತ್ರ ತರಬೇತಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಸೇರಿಸಲಾಯಿತು.

ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದ ಮಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ, 1850ರ ವೇಳೆಗೆ ಮಿಷನ್ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಬ್ರದರ್ ಮುಲ್ಲರ್ ಮತ್ತು ಬ್ರದರ್ ಬೂಜಿಂಗರ್ ಇವರುಗಳು ಬಟ್ಟೆ ನೇಯ್ಗೆ, ವಾಚು ರಿಪೇರಿ

ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಯಂತ್ರ ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಒಲವುಳ್ಳ ಯುವಕರಿಗೆ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಯಂತ್ರಗಳನ್ನು ರಿಪೇರಿ ಮಾಡುವ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. 1929ರ ವೇಳೆಗೆ ಮರಗೆಲಸ ಹಾಗೂ ಯಾಂತ್ರಿಕ ವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಂಗಳೂರಿನ ಈ ವೃತ್ತಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಶಾಲೆಯು ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲೇ ಏಕೈಕ ಸರ್ಕಾರಿ ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿತ್ತು. ಐದು ವರ್ಷದ ಅವಧಿಯ ಒಪ್ಪಂದದ ತಾಂತ್ರಿಕ ತರಬೇತಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಎರಡು ವರ್ಷದ ಪೂರ್ಣಕಾಲೀನ ವಿದ್ಯುತ್ ತಂತಿ ಜೋಡಣೆ ಮತ್ತು ಮರ ಕೆಲಸದ ತರಬೇತಿ ಶಿಕ್ಷಣದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಅದು ಹೊಂದಿತ್ತು. ಆಯಾ ವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿದ್ದ ಕೆಲಸಗಾರರಿಗೆ ಹಾಗೂ ತರಬೇತಿ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಯಾಂತ್ರಿಕ ತರಬೇತಿ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನಿಗದಿಗೊಳಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಶಿಕ್ಷಣ ಶುಲ್ಕವು ಇರಲಿಲ್ಲ. 1934ರಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 56 ಇತ್ತು. ಮಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿದ್ದ 'ಕಾಮನ್‌ವೆಲ್ತ್ ಟ್ರಸ್ಟ್' ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ವರ್ಕ್ಸ್ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಅಪ್ರೆಂಟಿಸ್‌ಗಳಿಗಾಗಿ ತರಬೇತಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದು, ಈ ತರಗತಿಗಳು ಇಲಾಖೆಯಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿದ್ದವು. ಇವಲ್ಲದೆ ಮಂಗಳೂರಿನ ಕಂಕನಾಡಿ ಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸೈಂಟ್ ಜೋಸೆಫ್ ಪುರುಷರ ಅನಾಥಾಲಯದ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು ಕೂಡಾ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಆದರೆ ಅವು ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ 1926-27ರಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ 1931-32 ರಲ್ಲಿ ತಾಂತ್ರಿಕ ಹಾಗೂ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿದಂತೆ ಇತ್ತು.

ಕೈಗಾರಿಕಾ ನಿರ್ದೇಶಕರ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ 1946-47ರ ವೇಳೆಗೆ ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಕೈಗಾರಿಕಾ ಶಾಲೆಗಳು ಇದ್ದವು. ಅವು ಯಾವುವೆಂದರೆ ಸರಕಾರೀ ವೃತ್ತಿ ಶಾಲೆ, ಮಂಗಳೂರು (ಇದು 1946ರ ಅಗಸ್ಟ್‌ರ ನಂತರ ಕರ್ನಾಟಕ ಪಾಲಿಟೆಕ್ನಿಕ್ ಆಗಿ ಪರಿವರ್ತಿತವಾಯಿತು ; 31 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು); ಕಾಮನ್‌ವೆಲ್ತ್ ಟ್ರಸ್ಟ್ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಶಾಲೆ, ಮಂಗಳೂರು ('ಏಡೆಡ್' 11 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು); ಬೆತನಿ ಸೈಂಟ್ ಮಾರ್ಟಿನ್ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಶಾಲೆ ('ಏಡೆಡ್'), ಮಂಗಳೂರು (69 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು); ಮತ್ತು ಬೆತನಿ ಸೈಂಟ್ ಜೋಸೆಫ್ಸ್ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಶಾಲೆ, ಮಂಗಳೂರು ('ಏಡೆಡ್' ; 33 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು). 1950-51ರ ವೇಳೆಗೆ 257 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಇದ್ದ ಒಂದು ಪಾಲಿಟೆಕ್ನಿಕ್ ಸಂಸ್ಥೆ, 30 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಮತ್ತು ಒಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿ ಕಲಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಎರಡು ಖಾಸಗಿ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಶಾಲೆಗಳು ಮತ್ತು ಇಬ್ಬರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು 54 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯರು ಕಲಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಎರಡು ಖಾಸಗಿ ಕಲಾ ಮತ್ತು ಕುಶಲಕಲಾ ಶಾಲೆಗಳು ಮಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಇದ್ದವು.

ಶಾಲೆಯ ಹೆಸರು	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ	
	1926-27	1931-32
ಕಾಮನ್‌ವೆಲ್ತ್ ಟ್ರಸ್ಟ್ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ವರ್ಕ್ಸ್ ತರಗತಿಗಳು	16	8
ಕೈಲಸ ತರಬೇತಿಯ ತರಗತಿಗಳು (ಕೆಳಗಿನವುಗಳಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಂತೆ)		
ಅ) ಸರಕಾರಿ ತರಬೇತಿ ಶಾಲೆ, ಮಂಗಳೂರು	28	81
ಆ) ಉನ್ನತ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ತರಬೇತಿ ಶಾಲೆ, ಮಂಗಳೂರು	162	235
ಇ) ಬೋರ್ಡ್ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆ, ಕಾರ್ಕಳ	136	135
ಈ) ಗಣಪತಿ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆ, ಮಂಗಳೂರು	243	285
ಉ) ಕೋರ್ಟ್ ಹಿಲ್ ಆದಿ ದ್ರಾವಿಡ ಶಾಲೆ, ಮಂಗಳೂರು	26	85
ಸರಕಾರಿ ವೃತ್ತಿ ಶಾಲೆ, ಮಂಗಳೂರು	26	85
ಆಲ್ ಸೈಂಟ್ಸ್ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಶಾಲೆ, ಪುತ್ತೂರು	—	34
ಸಸಿಹಿತ್ಯ ಬೋರ್ಡ್ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆ, ಮಂಗಳೂರು	—	23

1921ರವರೆಗೆ ಕೊಡಗಿನಲ್ಲಿ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಾಲೆಗಳು ಯಾವುವೂ ಇರಲಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ತಾಂತ್ರಿಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕಲಿಯಲು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಪೊನ್ನಂಪೇಟೆಯ ಉನ್ನತ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ವ್ಯವಸಾಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ವೀರರಾಜಪೇಟೆ ಮತ್ತು ಮಡಿಕೇರಿಯ ಪುರಸಭಾ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ 1926-27ರಲ್ಲಿ ಹೊಲಿಗೆ ಮತ್ತು ಬಡಗಿತನ ವಿಭಾಗಗಳು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ವೀರರಾಜಪೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಸರಕಾರವು 1927 ರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೈಗಾರಿಕಾ ಶಾಲೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತಾದರೂ ಫಲಿತಾಂಶಗಳು ತೀರ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಕಾರಣ ಈ ಶಾಲೆಯನ್ನು 1938ರಲ್ಲಿ ಮುಚ್ಚಲಾಯಿತು. 1936-37ರಲ್ಲಿ ಶನಿವಾರಸಂತೆಯ ಉನ್ನತ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ನೇಯ್ಗೆಯ ತರಗತಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು 1950ರಲ್ಲಿ ವೀರರಾಜಪೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೈಗಾರಿಕಾ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ತೆರೆಯಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಹೊಲಿಗೆ, ಬಡಗಿತನ, ಜೋಡಣೆ ವಿಭಾಗ ಮತ್ತು ರೇಖಾನಕ್ಷೆಗಾರರ ವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇದನ್ನು 1954ರಲ್ಲಿ ಮಡಿಕೇರಿಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಿದರು. 1955-56ರಲ್ಲಿ ಮಡಿಕೇರಿಯ ಸೆಂಟ್ರಲ್ ಪ್ರೌಢ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ತಾಂತ್ರಿಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಐಚ್ಛಿಕ ವಿಷಯಗಳಾಗಿ ಪಠ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಲಾಯಿತು.

ಘಟನೆ ಯ ನಂತರ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಪದವಿ ತರಬೇತಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಅನುದಾನ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದು ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಕಾಲೇಜು ಎರಡು ಪಾಲಿಟೆಕ್ನಿಕ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು, ಒಂದು ತಾಂತ್ರಿಕ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರ, ಒಂದು ಮಹಿಳೆಯರ ವೃತ್ತಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೇಂದ್ರ, ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕು ಕೈಗಾರಿಕಾ ಹಾಗೂ ತಾಂತ್ರಿಕ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳು, ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಬಂದವು. ಹದಿನೆಂಟು ಸರಕಾರಿ ಮತ್ತು ಆರು ಅನುದಾನ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಹೀಗೆ 24 ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ರಾಜ್ಯ ಪುನರ್ವಿಂಗಡನೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿವೆ. ಪುರುಷರಿಗಾಗಿ 42 ಕೈಗಾರಿಕಾ ಶಾಲೆಗಳು ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆಯರ ಐದು ಕೈಗಾರಿಕಾ ಶಾಲೆಗಳು, ಹೀಗೆ 47 ಕೈಗಾರಿಕಾ ಶಾಲೆಗಳು ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಇದ್ದವು. 1955-56ರಲ್ಲಿ, ಈ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ 319 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ನಿಯರು ಸೇರಿದಂತೆ ಒಟ್ಟು 2,242 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಇದ್ದರು. 1959ರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯವನ್ನು ರಚಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಸರಕಾರಿ ತಾಂತ್ರಿಕ ಕಾಲೇಜುಗಳು, ಐದು ಖಾಸಗಿ ತಾಂತ್ರಿಕ ಕಾಲೇಜುಗಳು, 14 ಸರಕಾರಿ ಪಾಲಿಟೆಕ್ನಿಕ್ ಗಳು, ಐದು ಖಾಸಗಿ ಪಾಲಿಟೆಕ್ನಿಕ್ ಗಳು (ಇವುಗಳನ್ನು ವೃತ್ತಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು) ಇದ್ದವು. 1961 ಮತ್ತು 1963ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರು ಮತ್ತು ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರಿಗಾಗಿ ಪಾಲಿಟೆಕ್ನಿಕ್‌ನ್ನು ತೆರೆಯಲಾಯಿತು. 1964-65ರಲ್ಲಿ

ರಾಜ್ಯಗಳ ಪುನರ್ಘಟನೆಯ ನಂತರ: ರಾಜ್ಯ ಪುನ

ಸೇರ್ಪಡೆಯಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ತಾಂತ್ರಿಕ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ, ಬಾಗಲಕೋಟೆ, ಭದ್ರಾವತಿ, ಬಳ್ಳಾರಿ, ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ಮತ್ತು ಮಂಗಳೂರುಗಳಲ್ಲಿ ಕಿರಿಯ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ತೆರೆಯಲಾಯಿತು. ಎರಡನೆಯ ಪಂಚ ವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ವಿವಿಧ ಯೋಜನೆಗಳಿಗಾಗಿ ಒಟ್ಟು ಆಯವ್ಯಯ ಈ ರೀತಿ ಇದ್ದಿತು. ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ಪಾಲಿಟೆಕ್ನಿಕ್ ಮತ್ತು ರಾಯಚೂರಿನ ತಾಂತ್ರಿಕ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರ ಇವುಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ 20 ಲಕ್ಷ ರೂ. ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಪಾಲಿಟೆಕ್ನಿಕ್‌ನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಮತ್ತು ಹೊಸ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಾಲೆಯನ್ನು ತೆರೆಯಲು ಹಾಗೂ ಖಾಸಗಿ ತಾಂತ್ರಿಕ ಕಾಲೇಜುಗಳಿಗೆ ಅನುದಾನ ಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ 29.17 ಲಕ್ಷ ರೂ. ಮಂಗಳೂರಿನ ಕರ್ನಾಟಕ ಪಾಲಿಟೆಕ್ನಿಕ್ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ 3.37 ಲಕ್ಷ ರೂ. ಮತ್ತು ಬೆಂಗಳೂರು, ಹಾಸನ, ದಾವಣಗೆರೆ, ಮೈಸೂರು, ಬಳ್ಳಾರಿ ಹಾಗೂ ಭದ್ರಾವತಿಯಲ್ಲಿನ ವೃತ್ತಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ 67.31 ಲಕ್ಷ ರೂ. 1955-56ರಲ್ಲಿ ಕುಶಲ ತರಬೇತಿದಾರರ ಶಿಕ್ಷಣದ ಯೋಜನೆಯ ಪ್ರಕಾರ 300 ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಮತ್ತು ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಶಾಲಾ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರುಗಳನ್ನು ಈ ವೃತ್ತಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಇದೇ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಡಿಪ್ಲೋಮಾ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಮೊದಲನೆಯ, ಎರಡನೆಯ ಹಾಗೂ ಮೂರನೆಯ ವರ್ಷದ ಎಲ್ಲಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೂ ನಡೆಸುವ ಯೋಜನೆಯು ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಮತ್ತು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಶ್ರೀ ಜಯಚಾಮರಾಜೇಂದ್ರ ವೃತ್ತಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಕೆಲಸಗಾರರಿಗಾಗಿ ಸಂಜೆ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲು ಏರ್ಪಡಾಯಿತು. ಬಳ್ಳಾರಿಯ ಪಾಲಿಟೆಕ್ನಿಕ್‌ನಲ್ಲಿ ಹೊಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ವರ್ಷದ ಆರ್ಹತಾ ಪತ್ರ ನೀಡುವ ಶಿಕ್ಷಣ ವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಯಿತು.

ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ 1956-57ರಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದವರು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇತರ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು : ಕೈಗಾರಿಕಾ ಶಾಲೆಗಳು, ಕಲಾ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಕಲಾ ಶಾಲೆಗಳು, ಮಹಿಳೆಯರಿಗಾಗಿ ವೃತ್ತಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು, ಕೈಗಾರಿಕಾ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು, ವೃತ್ತಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು, ಪಾಲಿಟೆಕ್ನಿಕ್‌ಗಳು ಮತ್ತು ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಾಲೆಗಳು, ಚನ್ನಪಟ್ಟದ ಮಹಿಳಾ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಶಾಲೆ ಸೇರಿದಂತೆ ಒಟ್ಟು 652 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿದ್ದ (ಈ ಪೈಕಿ 129 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯರು) 14 ಕೈಗಾರಿಕಾ ಶಾಲೆಗಳು ಆಗ ಇದ್ದವು. ಈ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಶಾಲೆಗಳು ಮತ್ತು ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಶ್ರೀ ಚಾಮರಾಜೇಂದ್ರ ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಕೈಗಾರಿಕಾ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ ನಿರೀಕ್ಷಕರ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಇದ್ದವು. ಗ್ರಾಮೀಣ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಇಲಾಖೆಯ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ 126 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ 367 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿದ್ದ 19 ಕಲಾ ಮತ್ತು ಕುಶಲ

ಕಲಾ ಶಾಲೆಗಳು ಇದ್ದವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಐದು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯರಿಗಾಗಿ ಇದ್ದವು. ಈ ಶಾಲೆಗಳು ಬಹುತೇಕ ಮುಂಬೈ ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಇದ್ದವು. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಎರಡು ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿದ್ದು ಒಂದು ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಇನ್ನೊಂದು ಕಲ್ಬುರ್ಗಿಯಲ್ಲಿ ಇತ್ತು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು 117 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಇಲಾಖೆಯು ತಾಂತ್ರಿಕ ವೃತ್ತಿ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪಾವಧಿ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕೈಗಾರಿಕಾ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು. ಈ ತರಬೇತಿ ಶಿಕ್ಷಣದ ಅವಧಿ 18 ತಿಂಗಳಾಗಿತ್ತು. 24 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯರು ಸೇರಿದಂತೆ 437 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು, ಬೆಂಗಳೂರು, ರಾಯಚೂರು ಮತ್ತು ಮಡಿಕೇರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಿಯುತ್ತಿದ್ದರು.

ಎಂಬತ್ತನಾಲ್ಕು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯರೊಳಗೊಂಡಂತೆ 3,450 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಒಟ್ಟು 10 ವೃತ್ತಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಪಾಲಿಟೆಕ್ನಿಕ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಎರಡು ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಾಲೆಗಳ ಪೈಕಿ ಒಂದು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಸರ್ಕಾರಿ ಶಾಲೆ ಮತ್ತು ಧಾರವಾಡದ ಕಲ್ಬುರು ಸಂಸ್ಥೆ. ಇವೆರಡು ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 674. ವೃತ್ತಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಮತ್ತು ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಾಲೆಗಳ ಆಡಳಿತವನ್ನು ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯು ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಐಚ್ಛಿಕ ವಿಷಯಗಳ ಜೊತೆಗೆ ತಾಂತ್ರಿಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ಇತ್ತು. 1956-57ರಲ್ಲಿ 16 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ 1,995 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು 50 ಸೇವಾ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು.

ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಉಂಟಾದ ಭಾರೀ ಒತ್ತಡವು ಸರ್ಕಾರ ಮತ್ತು ಖಾಸಗಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಹೊಸ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಲು ಪ್ರೇರೇಪಣೆ ನೀಡಿತು. 1957-58ರಲ್ಲಿ ಕೋಲಾರದ ಚನ್ನದಗಡೆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸ್ಕೂಲ್ ಆಫ್ ಮೈನ್ಸ್ (ಗಣಿ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಾಲೆ) ಅನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಮತ್ತು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ರಾಜ್ಯದ ಉಪವಿಭಾಗ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿ ಇಲಾಖೆಗೆ ಮೂರು ಕೈಗಾರಿಕಾ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ವರ್ಗಾಯಿಸಿತು. 1959-60ರಲ್ಲಿ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಕಲೆ ಮತ್ತು ಕುಶಲಕಲಾ ಶಾಲೆಗಳು ಪುನರ್ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟು, ಗ್ರಾಮೀಣ ಕುಶಲ ಕರ್ಮಿಗಳ ಕೇಂದ್ರಗಳೆಂದು ಪುನರ್ನಾಮಕರಣಗೊಂಡಾಗ ಅವುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 640ಂದ 19ಕ್ಕೆ ಇಳಿಯಿತು. (ಅವುಗಳಲ್ಲಿ 17 ಪುರುಷರವು ಮತ್ತು ಎರಡು ಮಹಿಳೆಯರವು). ಮೈಸೂರಿನ ಶ್ರೀ ಚಾಮರಾಜೇಂದ್ರ ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕೈಗಾರಿಕಾ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ ಇಲಾಖೆಯಿಂದ

ಗ್ರಾಮೀಣ ಔದ್ಯೋಗೀಕರಣ ಇಲಾಖೆಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಲಾಯಿತು. ಮಹಿಳೆಯರಿಗಾಗಿ ಇದ್ದ ಎರಡು ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಇದ್ದವು. 1960-61ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿದ್ದ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಾಲೆಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ ಅದು ಕಿರಿಯ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಯುವ ವೃತ್ತಿಪೂರ್ವ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು (ಅವುಗಳನ್ನು ವೃತ್ತಿಪೂರ್ವ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರಗಳೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ) ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. 1968-69ರಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ಹಾಗೂ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರಗಳ ಜಂಟಿ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಆಹಾರ ಕುಶಲ ವೃತ್ತಿ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು.

ಪದವಿ ಕಾಲೇಜುಗಳು

ಮೈಸೂರು ಸರ್ಕಾರವು 1917ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಕಾಲೇಜನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು. 1946ರವರೆಗೆ ಇಡೀ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಇದು ಒಂದೇ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಕಾಲೇಜಾಗಿತ್ತು. 1946ರ ನಂತರ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಒಂದು ಕಾಲೇಜು ಮತ್ತು ಖಾಸಗಿ ಸಂಸ್ಥೆಯಿಂದ ಎರಡು ಕಾಲೇಜುಗಳು—ಒಟ್ಟು ಮೂರು ಕಾಲೇಜುಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾದವು. ರಾಜ್ಯ ಪುನರ್ವಿಂಗಡಣೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ತಾಂತ್ರಿಕ ಕಾಲೇಜುಗಳಿದ್ದು, ಮುಂಬೈ ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರದೇಶದ ಒಂದು ತಾಂತ್ರಿಕ ಕಾಲೇಜು (ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ) ಇತ್ತು. ಅವು ಯಾವುವೆಂದರೆ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಸರ್ಕಾರಿ ತಾಂತ್ರಿಕ ಕಾಲೇಜು, ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಬಿ.ಎಂ.ಎಸ್. ತಾಂತ್ರಿಕ ಕಾಲೇಜು (ಖಾಸಗಿ), ಮೈಸೂರಿನ ನ್ಯಾಶನಲ್ ಇನ್ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್ ಆಫ್ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ (ಖಾಸಗಿ), ದಾವಣಗೆರೆಯ ಸರ್ಕಾರಿ ಬಿ.ಡಿ.ಟಿ. ತಾಂತ್ರಿಕ ಕಾಲೇಜು ಮತ್ತು ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯ ಬಿ.ವಿ.ಬಿ. ತಾಂತ್ರಿಕ ಕಾಲೇಜು (ಖಾಸಗಿ).

ಕಾಲೇಜ್ ಆಫ್ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ : ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಒಂದು ವರ್ಷದ ನಂತರ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಜುಲೈ 1917ರಲ್ಲಿ ಈ ಸರ್ಕಾರಿ ತಾಂತ್ರಿಕ ಕಾಲೇಜು ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು. ನೊಟ್ಟೆನೊಡಲಿಗೆ ಸಿವಿಲ್ ಮತ್ತು ಯಾಂತ್ರಿಕ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ತರಬೇತಿಗೊಳಿಸಲು ಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನು ಇದು ಹೊಂದಿತ್ತು. ಯಾಂತ್ರಿಕ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಶಾಲೆ (ಮೆಕ್ಯಾನಿಕಲ್ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಸ್ಕೂಲ್) ಇದ್ದ ಕಟ್ಟಡದಲ್ಲೇ ಈ ತಾಂತ್ರಿಕ ಕಾಲೇಜು ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. 1917-18ರಲ್ಲಿ ಪ್ರತೀ ವಿಭಾಗದಲ್ಲೂ 48 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. 1921ರ ವೇಳೆಗೆ ಈ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಕಾಲೇಜು ತನ್ನ ದೇ

ಕಾರ್ಯಾಗಾರ ಮತ್ತು ಯಾಂತ್ರಿಕ ಪ್ರಯೋಗಶಾಲೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು. 1925ರಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯುತ್ ತಾಂತ್ರಿಕ ಕೋರ್ಸ್‌ನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಯಿತು; ವಿದ್ಯುತ್ ಪ್ರಯೋಗಶಾಲೆಯೂ ಸಿದ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಈ ತಾಂತ್ರಿಕ ಕಾಲೇಜು ಇಡೀ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲೇ ಅರನೇಯದು. ಇದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ರೂರ್ಕಿಯಲ್ಲಿ, ಶಿವಪುರ (ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿ), ಗಿಂಡಿ (ಮದ್ರಾಸ್), ಪುಣೆ ಮತ್ತು ವಾರಾಣಸಿಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಬಗೆಯ ಕಾಲೇಜುಗಳು ಇದ್ದವು. ಕಾಶ್ಮೀರ, ಒರಿಸ್ಸಾ ಮುಂತಾದ ಇತರ ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗಾಗಿ ಕೆಲವು ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಕಾದಿರಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಸಿವಿಲ್ ಪರೀಕ್ಷಾ ಪ್ರಯೋಗಶಾಲೆ, ಜಲಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಪ್ರಯೋಗಶಾಲೆ ಮತ್ತು ವಸ್ತುಗಳ ಪರೀಕ್ಷಾ ಪ್ರಯೋಗಶಾಲೆಗಳನ್ನು ನಂತರ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ತಾಂತ್ರಿಕ ತರಬೇತಿ ಶಿಕ್ಷಣವು ಮುಗಿದ ನಂತರ ಒಂದು ವರ್ಷದ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಹೊಂದಬೇಕಾಗಿತ್ತು. 1934-35ರಲ್ಲಿ ಪಠ್ಯಕ್ರಮ ಹಾಗೂ ಪರೀಕ್ಷಾ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಾಟು ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಯಂತ್ರತಾಂತ್ರಿಕ ತರಬೇತಿ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಉತ್ತೀರ್ಣರಾದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಒಂದು ವರ್ಷ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದರೆ ವಿದ್ಯುತ್ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಪದವಿ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯುತ್ ತಾಂತ್ರಿಕ ತರಬೇತಿ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಉತ್ತೀರ್ಣರಾದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಒಂದು ವರ್ಷ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡಿದರೆ ಯಂತ್ರತಾಂತ್ರಿಕ ಪದವಿಯನ್ನು ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. 1939-40ರಲ್ಲಿ ಪರೀಕ್ಷಾ ಕ್ರಮವನ್ನು ಪುನಃ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿ ಪ್ರತೀವರ್ಷವೂ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಪರೀಕ್ಷೆ ಇರುವಂತೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಇದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಇಡೀ ತರಬೇತಿ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ತಾಂತ್ರಿಕ ಕಾಲೇಜನ್ನು 1960-61ರಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ತಾಂತ್ರಿಕ ಕಾಲೇಜಾಗಿ ಮಾರ್ಪಾಟು ಮಾಡಿ, 1969ರಲ್ಲಿ ಈ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಸರ್ ಎಂ. ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಯ್ಯನವರ ಹೆಸರನ್ನು ಇಡಲಾಯಿತು. 1966 ಮತ್ತು 1968ರಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ ಮತ್ತು ಇಲೆಕ್ಟ್ರಾನಿಕ್ಸ್ ವಿಭಾಗಗಳನ್ನು ತೆರೆಯಲಾಯಿತು. 1960ರಲ್ಲಿ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಪದವಿ ವಿಭಾಗವನ್ನು ಮತ್ತು 1968ರಲ್ಲಿ ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಯಿತು.

ಬಿ.ಡಿ.ಟಿ. ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಕಾಲೇಜು, ದಾವಣಗೆರೆ: ಬ್ರಹ್ಮಪ್ಪ ದೇವೇಂದ್ರಪ್ಪ ತವನಪ್ಪನವರ್ ಇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಟಿ. ಚಂದ್ರಣ್ಣನವರು ಉದಾರವಾಗಿ ನೀಡಿದ ಒಂದೂವರೆ ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳ ಧನಸಹಾಯದಿಂದ ಮೈಸೂರು ಸರ್ಕಾರವು ದಾವಣಗೆರೆಯಲ್ಲಿ 1950-51ರಲ್ಲಿ ಬಿ.ಡಿ.ಟಿ. ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಕಾಲೇಜನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ದಾನಗಳ ಹೆಸರನ್ನೇ ಇಟ್ಟಿತು. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ 80 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿದ್ದ ಈ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಸಿವಿಲ್, ತಾಂತ್ರಿಕ ವಿಭಾಗ ಮಾತ್ರ ಇತ್ತು. 1957ರಲ್ಲಿ ಯಾಂತ್ರಿಕ ಮತ್ತು

ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ತರಬೇತಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ತೆರೆಯಲಾಯಿತು. ಮೂರು ವಿಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಅಗ 180 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಓದುತ್ತಿದ್ದರು. 1965-66ರಲ್ಲಿ ಇದರಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 610 ಆಗಿತ್ತು. ಈಗ ಇಡೀ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಇದು ರಾಜ್ಯಸರ್ಕಾರದ ಏಕೈಕ ತಾಂತ್ರಿಕ ಕಾಲೇಜಾಗಿದೆ.

ನ್ಯಾಷನಲ್ ಇನ್ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್ ಆಫ್ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್, ಮೈಸೂರು : ನ್ಯಾಷನಲ್ ಇನ್ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್ ಆಫ್ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಸೊಸೈಟಿಯು ಕಾನೂನಿನಂತೆ ನೋಂದಾವಣೆಯಾಗಿ 1950ರಲ್ಲಿ ಈ ಕಾಲೇಜನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು. ಸಿವಿಲ್, ವಿದ್ಯುತ್ ಮತ್ತು ಯಾಂತ್ರಿಕ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪದವಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಯಿತು. 1951ರಲ್ಲಿ ಈ ಕಾಲೇಜಿನ ಹಾಜರಾತಿ 216 ಇತ್ತು. ಮುಂದೆ ಇಲೆಕ್ಟ್ರಾನಿಕ್ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಮತ್ತು ಕೈಗಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ಉತ್ಪಾದನಾ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು. ಈಗ ಈ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ವಿಭಾಗದಲ್ಲೂ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಬಿ. ಎಂ. ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಕಾಲೇಜು, ಬೆಂಗಳೂರು : ಹಿಂದಿನ ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾದ ಅನುದಾನ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಖಾಸಗೀ ತಾಂತ್ರಿಕ ಕಾಲೇಜುಗಳಲ್ಲಿ, 1946ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾದ ಬಿ. ಎಂ. ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಕಾಲೇಜು ಮೊದಲನೆಯದು. ಈ ಕಾಲೇಜನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಬಿ. ಎಂ. ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯನವರ ಹೆಸರನ್ನೇ ಅನಂತರ ಈ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಇಡಲಾಯಿತು. ಇದು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಹೊಸತರಲ್ಲಿ ಸಿವಿಲ್, ಯಾಂತ್ರಿಕ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯುತ್ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಪದವಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮತ್ತು 250 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಹಾಜರಾತಿಯಲ್ಲಿದ್ದರು. ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಕಟ್ಟಡದಲ್ಲಿದ್ದ ಈ ಕಾಲೇಜನ್ನು ಖಾಸಗಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಆಡಳಿತ ಮಂಡಳಿಯೊಂದು ನಡೆಸುತ್ತಿತ್ತು. ನಂತರ ಇಲೆಕ್ಟ್ರಾನಿಕ್ಸ್, ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ, ಕೈಗಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ಉತ್ಪಾದನೆ ತಾಂತ್ರಿಕ ವಿಭಾಗಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಲಾಯಿತು. 1972ರಲ್ಲಿ ಸಂಜೆ ಕಾಲೇಜನ್ನು ಸಿವಿಲ್, ವಿದ್ಯುತ್ ಮತ್ತು ಯಾಂತ್ರಿಕ ವಿಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ತೆರೆಯಲಾಯಿತು.

ಬಿ. ವಿ. ಬಿ. ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಕಾಲೇಜು, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ : ಬೆಳಗಾವಿಯ ಕೆ. ಎಲ್. ಇ. ಸೊಸೈಟಿಯವರು ಗದಗಿನಲ್ಲಿ 1946ರ ಜೂನ್ ನಲ್ಲಿ ಬಿ. ವಿ. ಭೂಮರೆಡ್ಡಿಯವರು ಉದಾರವಾಗಿ ನೀಡಿದ 3 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳ ಕೊಡುಗೆಯೊಂದಿಗೆ ಬಿ. ವಿ. ಬಿ. ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಕಾಲೇಜನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. 1947ರಲ್ಲಿ ಈ ಕಾಲೇಜನ್ನು ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಲಾಯಿತು.

ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಸಿವಿಲ್ ಮತ್ತು ಯಾಂತ್ರಿಕ ವಿಭಾಗ ಮಾತ್ರ ಈ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಿತ್ತು. 1947-48ರಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯುತ್ ತಾಂತ್ರಿಕ ವಿಭಾಗವನ್ನು ತೆರೆಯಲಾಯಿತು. ರಾಜ್ಯ ಪುನರ್ವಿಂಗಡಣೆಯ ಮೊದಲು ಮುಂಬೈ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಖಾಸಗಿ ತಾಂತ್ರಿಕ ಕಾಲೇಜುಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಕಾಲೇಜು ಒಂದಾಗಿತ್ತು. ಈಗ ವಾಸ್ತು ಶಿಲ್ಪ ಇಲೆಕ್ಟ್ರಾನಿಕ್ಸ್, ಕೈಗಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ಉತ್ಪಾದನೆ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಈ ವಿಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಈ ಮೇಲ್ಕಂಡ ಎಲ್ಲಾ ಐದು ತಾಂತ್ರಿಕ ಕಾಲೇಜುಗಳಲ್ಲಿ 1956-57ರಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯರು ಸೇರಿದಂತೆ 2,924 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. 1956-57ರಿಂದ 1968-69ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಹತ್ತು ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಕಾಲೇಜುಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾದವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸರ್ಕಾರಿ (ಕರ್ನಾಟಕ ರೀಜನಲ್ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಕಾಲೇಜು, ಸುರತ್ಕಲ್) ಮತ್ತು ಒಂಬತ್ತು ಖಾಸಗಿ ಕಾಲೇಜುಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಸುರತ್ಕಲ್ ಪ್ರಾಂತೀಯ ತಾಂತ್ರಿಕ ಕಾಲೇಜನ್ನು 1960ರಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು. ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಇಂಟರ್ ಮೀಡಿಯೆಟ್ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ರದ್ದುಪಡಿಸಿದ ಮೇಲೆ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಅವಧಿಯನ್ನು ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷದಿಂದ ಐದು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿಸಲಾಯಿತು. 1967-68ರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳೂ ಸೆಮಿಸ್ಟರ್ ಪದ್ಧತಿಯ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದವು. ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣರಾಜೇಂದ್ರ ಸಿಲ್ವರ್ ಜುಬಿಲಿ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಬಿ. ಎಸ್ಸಿ. ಟೆಕ್ನೊಲೊಜಿ ನಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿತ್ತು. 1956-57ರಲ್ಲಿ ಇದರಲ್ಲಿ 60 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿದ್ದದ್ದು 1968-69ರಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಖ್ಯೆ 138ಕ್ಕೆ ಏರಿತು. ಇದರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಪುರುಷರೇ.

ಕರ್ನಾಟಕ ರೀಜನಲ್ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಕಾಲೇಜು, ಸುರತ್ಕಲ್ : ಫೆಬ್ರವರಿ 1960ರಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸುರತ್ಕಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾದ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ತಾಂತ್ರಿಕ ಕಾಲೇಜು ನಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ವರ್ಷದ ಸಿವಿಲ್, ಯಾಂತ್ರಿಕ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯುತ್ ತಾಂತ್ರಿಕ ವಿಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ 250 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. 1968-69ರಲ್ಲಿ ರಾಸಾಯನಿಕ ಮತ್ತು ಲೋಹಶಾಸ್ತ್ರ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನೂ 1972ರಲ್ಲಿ ಇಲೆಕ್ಟ್ರಾನಿಕ್ಸ್ ಮತ್ತು ಸಂಪರ್ಕ (ಕಮ್ಯುನಿಕೇಶನ್) ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನೂ ಈ ಕಾಲೇಜು ನೀಡುತ್ತಿದೆ. 1981-82ರಲ್ಲಿ 24 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯರೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಈ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ 1,405 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕಲಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಒಂದು ವಸತಿ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿದ್ದು, ಸ್ವಯಂ ಆಡಳಿತ ಮಂಡಳಿಯಿಂದ ಇದರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ನಡೆಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದೆ.

ಈ ಮಂಡಳಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರ, ಅಖಿಲ ಭಾರತ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಂಡಳಿ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಇಂಡಿಯನ್ ಇನ್ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್ ಆಫ್ ಟೆಕ್ನಾಲಜಿ ಹಾಗೂ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಧನಸಹಾಯ ಆಯೋಗ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು, ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಿದವರು ಹಾಗೂ ಇತರ ಸದಸ್ಯರು ಇದ್ದಾರೆ.

ರಾಜ್ಯದ ತಾಂತ್ರಿಕ, ಕೈಗಾರಿಕಾ, ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಕಲಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ 1956-57* ಮತ್ತು 1966-67**ರ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನೀಡಿದೆ.

*1956-57

ಸಂಸ್ಥೆಗಳು	ಸಂಖ್ಯೆ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯರು	ಒಟ್ಟು
ಇಂಡಸ್ಟ್ರಿಯಲ್ ಶಾಲೆಗಳು (ಮಹಿಳೆಯರಿಗಾಗಿ)	14	523	129	652
ಕಲಾ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಕಲಾ ಶಾಲೆಗಳು (ಮಹಿಳೆಯರಿಗಾಗಿ-5)	19	241	126	367
ಮಹಿಳಾ ವೃತ್ತಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು	2	—	113	113
ಕೈಗಾರಿಕಾ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು	3	415	22	437
ವಿಶಿಷ್ಟ ವೃತ್ತಿ ಸಂಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ಪಾಲಿಟೆಕ್ನಿಕ್‌ಗಳು	10	3,366	84	3,450
ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಾಲೆಗಳು	2	674	—	674
ಒಟ್ಟು	50	5,219	474	5,693
ತಾಂತ್ರಿಕ ಕಾಲೇಜುಗಳು	5	2,922	2	2,924

ಇದಲ್ಲದೆ 60 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿರುವ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ರಾಜೇಂದ್ರ ಸಿಲ್ವರಾಜುದಿಲಿ ಟೆಕ್ನಿಕ್‌ನ ಕಲಾ ಇನ್ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್ ಕೂಡ ಇತ್ತು.

**1966-67

1	2	3	4	5
ಪುರುಷರ ಕೈಗಾರಿಕಾ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು	15	2,945	67	3,012
ಮಹಿಳಾ ವಿಶಿಷ್ಟ ವೃತ್ತಿ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು	3	—	162	162
ಗ್ರಾಮೀಣ ಪುರುಷ ಕುಶಲ ಕರ್ಮಿಗಳ ಕೇಂದ್ರಗಳು	24	1,496	172	1,668
ಮಹಿಳಾ ಕಲಾ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಕಲಾ ಕೇಂದ್ರ	1	—	150	150
ಕಿರಿಯ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಾಲೆಗಳು	6	667	—	667
ವಿಶಿಷ್ಟ ವೃತ್ತಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೇಂದ್ರಗಳು	3	218	—	218
ಪುರುಷರ ಪಾಲಿಟೆಕ್ನಿಕ್‌ಗಳು	23	8,719	132	8,851
ಮಹಿಳಾ ಪಾಲಿಟೆಕ್ನಿಕ್‌ಗಳು	2	—	296	296
ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಾಲೆಗಳು	2	339	—	339
ತಾಂತ್ರಿಕ ಕಾಲೇಜುಗಳು	10	10,804	50	10,854
ಎಸ್. ಕೆ. ಎಸ್. ಜಿ. ಟಿ. ಇನ್ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್	—	138	—	138
ಒಟ್ಟು	90	25,337	1,029	26,365

ಯೋಜನೆಗಳ ಪ್ರಗತಿ

ಮೊದಲನೆಯ ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಅಖಿಲ ಭಾರತ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಂಡಳಿಯ ಶಿಫಾರಸಿನ ಮೇರೆಗೆ ಆಯಾ ತರಬೇತಿ ಶಿಕ್ಷಣಗಳಲ್ಲಿ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ತರಬೇತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪಡಿಸಲು ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ನೀಡಲಾಯಿತು. 1968-69 ರಲ್ಲಿ ಕಚೇರಿ ಕಾರ್ಯ ವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಡಿಪ್ಲೋಮಾ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ಕೊಡಲು ರಾಮನಾರಾಯಣ ಚಿಲ್ಲಾ ರಾಮ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಧಿಯವರು ದಾನವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟ ಒಂದು ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು ವಿನಿಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಥೆಯೊಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ಎರಡು ಖಾಸಗಿ ಕಾಲೇಜುಗಳಾದ ಮಂಡ್ಯದ ಪಿ. ಇ. ಎಸ್. ಕಾಲೇಜು, ಮತ್ತು ಬಾಗಲಕೋಟೆಯ ಬಸವೇಶ್ವರ ತಾಂತ್ರಿಕ ಕಾಲೇಜು ಇವುಗಳಿಗೆ ಧನ ಸಹಾಯ ನೀಡಲಾಯಿತು. ನಾಲ್ಕನೆಯ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಎರಡು ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳನ್ನು ಕಾದಿರಿಸಲಾಯಿತು. ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಕಲೆಗಾರರ ತರಬೇತಿಗಾಗಿ 72 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು ಕಾದಿರಿಸಲಾಯಿತು. ಈ 72 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ 66 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು ಕುಶಲ ಕಲೆಗಾರರ ತರಬೇತಿ ಯೋಜನೆಗೂ ಐದು ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು ಅನನುಭವಿಗಳ (ಎಪ್ರೆಂಟಿಸ್) ಕಾನೂನಿನ ಪ್ರಕಾರ ಅನನುಭವಿಗಳ ತರಬೇತಿಗೂ ಒಂದು ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು ಕೈಗಾರಿಕಾ ಕೆಲಸಗಾರರಿಗೆ ಒಪ್ಪತ್ತಿನ ತರಗತಿಗಳಿಗಾಗಿಯೂ ನಿಗದಿಗೊಳಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಐದನೆಯ ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ಕುರ್ಗಿ ಮತ್ತು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ತಾಂತ್ರಿಕ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ನಂದಿ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ತೆರೆಯಲಾಯಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ಅನೇಕ ತಾಂತ್ರಿಕ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಡಿಪ್ಲೋಮಾವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಐದನೆಯ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮುದ್ರಣ ಶಾಲೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಒಂದು ಇನ್ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್ ಆಫ್ ಮಿಡ್ಲ್ ಮ್ಯಾನೇಜ್‌ಮೆಂಟ್ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ನಾಲ್ಕನೆಯ ಯೋಜನೆಯ ಕೊನೆಯ ವೇಳೆಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಪ್ರವೇಶದ ಸಂಖ್ಯೆ ಈ ರೀತಿ ಇದ್ದಿತು.

ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ	134
ಪದವಿ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ	2,230
ಡಿಪ್ಲೋಮಾ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ	3,500
ಕಿರಿಯ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಾಲೆ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ	360
ಕೈಗಾರಿಕಾ ತರಬೇತಿ ಮತ್ತು ಇತರ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ	6,800

1980ರ ವೇಳೆಗೆ ಇಡೀ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಗತಿ ಸಾಧಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಸೂಕ್ತ ತರಬೇತಿ ಹೊಂದಿದ ಇಂಜಿನಿಯರುಗಳು, ಡಿಪ್ಲೋಮಾ ಪದವೀಧರರು ಹಾಗೂ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಪದವೀಧರರಿಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಬೇಡಿಕೆ ಬಂತು. ಪಿ. ಯು. ಸಿ. ಯಲ್ಲಿ ತೇರ್ಗಡೆ ಹೊಂದಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಂಕಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ತಾಂತ್ರಿಕ ತರಬೇತಿ ಪಡೆಯಲು ಅರ್ಹರಾದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚಿತು. 1983ರಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪದವಿ ಹಂತದಲ್ಲಿ 41 ತಾಂತ್ರಿಕ ಕಾಲೇಜುಗಳು ಮತ್ತು ಒಂದು ಟೆಕ್ನಾಲಜಿ ಸಂಸ್ಥೆ ಇದ್ದವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ಸರ್ಕಾರಿ ಕಾಲೇಜುಗಳು, ಒಂದು ರೀಜನಲ್ ಕಾಲೇಜು, ಒಂದು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಕಾಲೇಜು, ಎಂಟು ಅನುದಾನ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲೇಜುಗಳು ಮತ್ತು ಉಳಿದವು (ಖಾಸಗಿ) ಅನುದಾನ ಪಡೆಯದ ಕಾಲೇಜುಗಳು. ನಾಲ್ಕು ತಾಂತ್ರಿಕ ಕಾಲೇಜುಗಳಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪುತ್ತಿನ ಶಿಕ್ಷಣ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕು ಕಾಲೇಜುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಶಿಕ್ಷಣ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು 26 ಸರ್ಕಾರಿ ಪಾಲಿಟೆಕ್ನಿಕ್‌ಗಳು ಇದ್ದು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ 18 ಪಾಲಿಟೆಕ್ನಿಕ್‌ಗಳು ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಮೂರು ಪಾಲಿಟೆಕ್ನಿಕ್‌ಗಳು ಮಹಿಳೆಯರಿಗಾಗಿ ಇದ್ದು ಉಳಿದವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ನೇಯ್ಗೆ ತರಬೇತಿಗಾಗಿಯೂ (ಟೆಕ್ನಾಲಜಿ) ಇನ್ನೊಂದು ಕಲೆ ಮತ್ತು ಕರಕುಶಲ ಕಲೆಗಳ ಶಾಲೆಯಾಗಿಯೂ ಇದ್ದವು; ಇದಲ್ಲದೆ ಒಂದು ಮುದ್ರಣ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಾಲೆಯಾಗಿಯೂ ಒಂದು ವಾಣಿಜ್ಯ ಕಲಿಕೆ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿಯೂ ಮತ್ತು ಒಂದು ಮಿಡ್ಲ್ ಮ್ಯಾನೇಜ್‌ಮೆಂಟ್ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿಯೂ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಆರು ಅನುದಾನ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಪಾಲಿಟೆಕ್ನಿಕ್‌ಗಳು ಇದ್ದು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು 'ಹೊರಾಣಿ'ಯದು. ಆರು ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ತಾಂತ್ರಿಕ ತರಬೇತಿ ಇತ್ತು. ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ 15.5 ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳನ್ನು 6ನೆಯ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ನಿಗದಿಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕುಶಲ ಕರ್ಮಿಗಳ ತರಬೇತಿಗಾಗಿ ಮಂಡ್ಯ ಮತ್ತು ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟು ಉಳಿದ 17 ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ 18 ಕೈಗಾರಿಕಾ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಇದ್ದವು. ಅಲ್ಲದೆ ಇದೇ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರು, ಮೈಸೂರು, ಭದ್ರಾವತಿ, ಬಳ್ಳಾರಿ ಮತ್ತು ದಾವಣಗೆರೆಗಳಲ್ಲಿ ಚಾಲಕರನ್ನು ತರಬೇತಿಗೊಳಿಸಲು ಮೋಟಾರ್ ಚಾಲಕ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಕೈಗಾರಿಕಾ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಂತೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವ ಯೋಜನೆ ಇದ್ದಿತು. 1981ರ ವೇಳೆಗೆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೈಗಾರಿಕಾ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆ ಸುಮಾರು 7,000 ಇತ್ತು. ಬೆಂಗಳೂರು ಮತ್ತು ಕೋಲಾರ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಪ್ರದೇಶದ ಕೈಗಾರಿಕಾ ತರಬೇತಿ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ತಲಾ 40 ಸ್ಥಾನಗಳಂತೆ ಸಂಜೆ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ಕೈಗಾರಿಕಾ ಕೆಲಸಗಾರರಿಗಾಗಿ

ತೆರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಅಂದರೆ 1-1-1983ರ ವೇಳೆಗೆ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಇಲಾಖೆಗಳು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ತಾಂತ್ರಿಕ ಹಾಗೂ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿವೆ.

1) ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆ, 2) ಉದ್ಯೋಗ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿ ಇಲಾಖೆ, 3) ವೃತ್ತಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆ, 4) ಗಣಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆ, 5) ಕೈಗಾರಿಕಾ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ ಇಲಾಖೆ, 6) ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆ, ಮತ್ತು 7) ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಐದು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಗಳು. ಇವಲ್ಲದೆ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಮತ್ತು ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ಹಲವಾರು ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ನೆರವಾಗುತ್ತಿವೆ. ಫೋರಮನ್ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆ, ಪವರ್ ಸಿಸ್ಟಮ್ಸ್ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆ ರೀಜನಲ್ ಫೋಕೇಶನಲ್ ಇನ್ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್ ಫಾರ್ ವಿಮೆನ್, ಹಾಟ್‌ಲೈನ್ ಟ್ರೈನಿಂಗ್ ಸೆಂಟರ್ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿದ್ದು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ್ದಾಗಿವೆ. ಭಾರತೀಯ ವಿಜ್ಞಾನ ಸಂಸ್ಥೆ, ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಉತ್ಪಾದನಾ ಮಂಡಳಿ ಮತ್ತು ಇನ್ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್ ಆಫ್ ಇಂಜಿನಿಯರ್ಸ್ ಬೆಂಗಳೂರು, ಖಾಸಗೀ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಾದ ಧಾರವಾಡದ ನೆಟ್ಟೂರು ತಾಂತ್ರಿಕ ತರಬೇತಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ, ಮಂಗಳೂರಿನ ಹೆದಿಕಾ ತಾಂತ್ರಿಕ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆ, ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿರುವ ಭಾರತೀಯ ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಂಸ್ಥೆ (ಟೆಕ್ನಿಕಲ್ ಇನ್ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್) ಮತ್ತು ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳ ನಿಗಮ ಇವು ಮುಂತಾದವನ್ನು ಹೆಸರಿಸಬಹುದು.

ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆ

1981-82ರಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯ ಅಧೀನಕ್ಕೆ ಒಟ್ಟು 98 ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಒಳಪಟ್ಟಿದ್ದು, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ 43 ಪದವಿ ತರಗತಿಗಳಿಗಾಗಿಯೂ ಮಹಿಳೆಯರಿಗಾಗಿ ಇದ್ದ ನಾಲ್ಕು ಸೇರಿ 49 ಡಿಪ್ಲೋಮಾ ತರಬೇತಿ ಶಿಕ್ಷಣಗಳಿಗಾಗಿಯೂ ಮತ್ತು ಅರು ಹೈಸ್ಕೂಲು ಮಟ್ಟದವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದವು. ಇದೇ ವರ್ಷ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ದಾಖಲಾಗಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಈ ರೀತಿ ಇತ್ತು : ಪದವಿ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ 30,242, ಸ್ನಾತಕ ಡಿಪ್ಲೋಮಾ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ 89, ಡಿಪ್ಲೋಮಾ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು 13,502 ಮತ್ತು ಕಿರಿಯ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ 934. ನೊದಲ ನೇಯ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಈ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಪ್ರವೇಶದ ಸಂಖ್ಯೆ ಈ ರೀತಿ ಇದ್ದಿತು : ಡಿಗ್ರಿ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ 8,753, ಡಿಪ್ಲೋಮಾ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ 5,650 ಮತ್ತು ಕಿರಿಯ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ 260. ಈ ಇಲಾಖೆಯು ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ನಿರ್ದೇಶಕರ ಅಧೀನದಲ್ಲಿದ್ದು ಇದೊಂದು ಹಿರಿಯ ಇಲಾಖೆಯು (ಮೇಜರ್ ಹೆಡ್). ಅವರ ಕಛೇರಿಯಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ಜಂಟಿ ನಿರ್ದೇಶಕರಿದ್ದು ಒಬ್ಬರು ಆಡಳಿತ ವಿಭಾಗದಲ್ಲೂ, ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ಅನುಸಂಭವಿ (ಎಪ್ರಿಂಟಿಸ್) ತರಬೇತಿ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲೂ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ನಾಲ್ವರು ಉಪನಿರ್ದೇಶಕರಿದ್ದು ಒಬ್ಬರು ಯೋಜನಾ ವಿಭಾಗಕ್ಕೂ,

ಒಬ್ಬರು ತನಿಖಾ ವಿಭಾಗಕ್ಕೂ, ಒಬ್ಬರು ಪರೀಕ್ಷಾ ವಿಭಾಗಕ್ಕೂ, ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಬ್ಬರು 'ಮ್ಯಾನ್ಯುವಲ್' ವಿಭಾಗಕ್ಕೂ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಒಬ್ಬರು ಆಡಳಿತಾಧಿಕಾರಿ, ಒಬ್ಬರು ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಂಪರ್ಕಾಧಿಕಾರಿ, ನಾಲ್ವರು ಸಹಾಯಕ ನಿರ್ದೇಶಕರು, ಮೂರು ಜನ ಲೆಕ್ಕ ಪತ್ರಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ವರ್ಗದವರು ಇಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪಾಲಿಟೆಕ್ನಿಕ್ ನಲ್ಲೂ ಒಬ್ಬರು ಪ್ರಿನ್ಸಿಪಾಲರಿದ್ದು ಅವರಿಗೆ ಸಹಾಯಕರಾಗಿರು ವಂತೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಿಭಾಗದಲ್ಲೂ ವಿಭಾಗ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು ಮತ್ತು ನೋಂದಣಿ ಅಧಿಕಾರಿ (ರಿಜಿಸ್ಟ್ರಾರ್) ಮತ್ತು ಇತರ ಆಡಳಿತ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯವರು ಇರುತ್ತಾರೆ. 1981-82ರಲ್ಲಿ ಪದವಿ ಶಿಕ್ಷಣದ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು 1,289 ಉಪಾಧ್ಯಾಯರುಗಳೂ, ಡಿಪ್ಲೋಮಾ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ 755 ಉಪಾಧ್ಯಾಯರುಗಳೂ, ಕಿರಿಯ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಾಲಾ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ 51 ಉಪಾಧ್ಯಾಯರುಗಳೂ, 635 ಸಿಬ್ಬಂದಿ ವರ್ಗದವರು ಮತ್ತು 412 ಇತರ ನೌಕರರೂ ಇದ್ದರು. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ವಿವಿಧ ಸರ್ಕಾರೀ ಹಾಗೂ ಅನುದಾನ ಪಡೆಯುವ ತಾಂತ್ರಿಕ ಕಾಲೇಜುಗಳಿಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಪ್ರವೇಶ ನಿರ್ಧರಿಸುವುದು ಈ ಇಲಾಖೆಯ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಖಾಸಗಿ ತಾಂತ್ರಿಕ ಕಾಲೇಜುಗಳಿಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಪ್ರವೇಶ ನಿರ್ಧರಿಸುವುದನ್ನು ಅವುಗಳಿಗೆ ಬಿಡಲಾಗಿದೆ. (ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಇವುಗಳೆಲ್ಲಾ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಇಲಾಖೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶ ನೀಡುವಂತೆ ನಿಯಮ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ).

ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆ ಕಚೇರಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು 'ಮಾನವ ಶಕ್ತಿಯ' ವಿಭಾಗ ('ಮ್ಯಾನ್ ಪವರ್ ಸೆಲ್') ಎಂಬ ಅಂಗವಿದೆ. ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಪ್ರವೇಶ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದು, ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುವ ಒಟ್ಟು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಹಾಗೂ ತೇರ್ಗಡೆಹೊಂದಿರುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಇವುಗಳ ವಿವರಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಂದ ತೇರ್ಗಡೆ ಹೊಂದಿದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ತರಬೇತಿ ಹಾಗೂ ಉದ್ಯೋಗ ಇವು ದೊರಕುವುದಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾಡುವುದು, ಈ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಂದ ಅದು ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ವಿವಿಧ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಬೇಕಾಗಬಹುದಾದ ಮನುಷ್ಯ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಅಂದಾಜು ಮಾಡುವುದು ಈ ವಿಭಾಗದ ಒಂದು ಕೆಲಸವಾಗಿದೆ. ವಿವಿಧ ಡಿಪ್ಲೋಮಾ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಹೊಲಿಗೆ ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ನಡೆಸುವುದು ರಾಜ್ಯದ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಂಡಳಿಯ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಅದರ ಪದವಿ ತರಗತಿಗಳಿಗೆ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳು ಪರೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಕಿರಿಯ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಸೆಕೆಂಡರಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಪರೀಕ್ಷಾ ಮಂಡಳಿ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತದೆ. ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಪರೀಕ್ಷಾ ಮಂಡಳಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷ

ರಾಗಿ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯ ನಿರ್ದೇಶಕರೇ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಗಣಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆ : 1957-58ರಲ್ಲಿ ಗಣಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯ ವತಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಗಣಿ ಶಾಲೆಯು ಗಣಿ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದೆ. ಮೊದಲು ಈ ಶಾಲೆಯು ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಇತ್ತು. 1974ರಲ್ಲಿ ಈ ಇಲಾಖೆಯು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಈಗ ಗಣಿ ಶಾಲೆಯು ಡೆಪ್ಯುಟಿ ಡೈರೆಕ್ಟರ್ ಒಬ್ಬರ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಇದೆ. 1981-82ರಲ್ಲಿ ಈ ಶಾಲೆಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಡಿಪ್ಲೋಮಾ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾತಕ ಡಿಪ್ಲೋಮಾದ ಎಂಟು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ ಸೇರಿ 245 ಇತ್ತು. ಗಣಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಶಾಲೆಯು ಗಣಿಗಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ಗಣಿ ಪರಿವೀಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ವರ್ಷದ ಡಿಪ್ಲೋಮಾ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ನೀಡುವುದಲ್ಲದೆ ಸ್ನಾತಕ ಡಿಪ್ಲೋಮಾ ಕೋರ್ಸುಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತದೆ. ಗಣಿ ತಾಂತ್ರಿಕತೆಯಲ್ಲಿ ಪದವಿ ತರಬೇತಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವ ಒಂದು ಯೋಜನೆ ಇದೆ.

ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಕರಕುಶಲ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕೈಗಾರಿಕಾ ಹಾಗೂ ವಾಣಿಜ್ಯ ಇಲಾಖೆಯು ನಡೆಸುತ್ತದೆ. ಬಡಗಿತನ, ಕಮ್ಮಾರಿಕೆ, ಕುಂಬಾರಿಕೆ, ಚಮ್ಮಾರಿಕೆ, ಲೋಹಗಾರಿಕೆ, ನೇಯ್ಗೆ ಮತ್ತು ಮರದ ಗೊಂಬೆ ತಯಾರಿ ಮುಂತಾದ ವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಕರಕುಶಲ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈಗ (1983) ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ 21 ಕೇಂದ್ರಗಳು, ಎಂಟು ಶಾಖೆಗಳು ಮತ್ತು 24 ಇತರ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಸೇರಿದಂತೆ 53 ಕರಕುಶಲ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಇವೆ. ಮೈಸೂರಿನ ಚಾಮರಾಜೇಂದ್ರ ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯು 24 ಇತರ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ. ಆಯಾ ವೃತ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತವಾಗಿ ಒಂದು, ಎರಡು ಹಾಗೂ ಐದು ವರ್ಷಗಳ ತರಬೇತಿ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯುವ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ತಿಂಗಳಿಗೆ 40 ರೂ.ಗಳಂತೆ ಸ್ಪೆಷಿಯೆಂಡ್ ನೀಡಲಾಗುವುದು. ಏಳು ವೃತ್ತಿಪೂರ್ವ ಶಿಕ್ಷಣ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ವಿಜ್ಞಾನ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಶೋಧನೆ ಹಾಗೂ ತರಬೇತಿ ಇಲಾಖೆಯು ಅನೇಕಲ್, ಚಳ್ಳಕೆರೆ, ಕೋಟೆ, ಕೊಪ್ಪಳ, ಅಲಮಟ್ಟಿ, ಮಳವಳ್ಳಿ ಮತ್ತು ಹಂಸಬಾವಿಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಸುತ್ತಿವೆ. ಹಂಸಬಾವಿಯ ಕೇಂದ್ರವು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯರಿಗಾಗಿ ಮೀಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಶಾಲೆಗಳು 10ರಿಂದ 16 ವರ್ಷಗಳೊಳಗಿನ ಶಾಲೆ ಬಿಟ್ಟು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗಾಗಿ ಕೈಕೆಲಸ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾನ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ನೀಡಲು ಮೀಸಲಾಗಿವೆ. ಮೂರನೆಯ ವರ್ಷದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಪಬ್ಲಿಕ್ ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತದೆ. ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಯುನಿಸೆಫ್‌ನ ನೆರವಿನೊಂದಿಗೆ 1963-64ರಲ್ಲಿ ಈ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ನಂತರ ರಾಜ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯು ಈ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ತನ್ನ ವಶಕ್ಕೆ ಪಡೆಯಿತು.

1981-82ರಲ್ಲಿ ಈ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆ 265.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಐದು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳು ಪದವಿ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಪದವಿ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿವೆ. ಕಲ್ಕುರ್ಗಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವ ನಂದಿಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿರುವ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಕೇಂದ್ರಕ್ಕಾಗಿ 50 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು ಮೀಸಲಾಗಿಸಿದೆ. ಅರನೇಯ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಇಂಡಿಯನ್ ಇನ್ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್ ಆಫ್ ಮ್ಯಾನೇಜ್‌ಮೆಂಟ್‌ನಲ್ಲಿ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಎರಡು ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು ಮೀಸಲಿಡಲಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣರಾಜೇಂದ್ರ ಸಿಬ್ಬರಾ ಜ್ಯುಬಿಲಿ ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಟೆಕ್ನಾಲ್ಜಿಕ್ಸ್ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ವಿಭಾಗವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ 15 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಿದ ತಾಂತ್ರಿಕ ಕಾಲೇಜುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ವಿಭಾಗವನ್ನು ತೆರೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ 40 ಲಕ್ಷ ರೂ. ಒದಗಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಫೋರಾಮ್‌ನ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆ, ಬೆಂಗಳೂರು : ಕಿರಿಯ ಹಾಗೂ ಮಧ್ಯಮಮಟ್ಟದ ಉಸ್ತುವಾರಿ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯನ್ನು ತರಬೇತಿಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಫೋರಾಮ್‌ನ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಏಕಮಾತ್ರ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿದೆ. ಫೆಡರಲ್ ರಿಪಬ್ಲಿಕ್ ಆಫ್ ಜರ್ಮನಿಯಲ್ಲಿನ ಬೇಡನ್ ವುರ್ಟೆಂಬರ್ಗ್ ರಾಜ್ಯದ ಸಹಯೋಗದೊಂದಿಗೆ, ಕಾರ್ಮಿಕ ಇಲಾಖೆಯ ಉದ್ಯೋಗ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯದಡಿಯಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು 1971ರಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿತು. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ, ತಾಂತ್ರಿಕ ನಿಪುಣತೆ ಮತ್ತು ಜನರೊಡನೆ ವ್ಯವಹರಿಸುವುದು, ಫೋರಾಮ್‌ಗಳಿಗೆ ತರಬೇತಿ ಕೊಡುವುದು, ಇವೇ ಮುಂತಾದ ವಿವಿಧ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಒಂದು ವರ್ಷದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಫೋರಾಮ್‌ನ ಶಿಖಾ ತರಬೇತಿ ಮತ್ತು ಎರಡು ವರ್ಷದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಫೋರಾಮ್‌ನ ಶಿಖಾ ತರಬೇತಿಯ ಜೊತೆಗೆ ಒಂದು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು 25 ಅಲ್ಪಾವಧಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ತರಬೇತಿ ಅನುಕೂಲತೆಗಳನ್ನು ಅನೇಕ ಸರ್ಕಾರಿ ವಲಯದ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು ಪಡೆಯುತ್ತಿವೆ.

ಕೇಂದ್ರ ವಿದ್ಯುತ್ ಸಂಶೋಧನಾ ಸಂಸ್ಥೆ, ಬೆಂಗಳೂರು : 1960ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ವಿದ್ಯುತ್ ಶಕ್ತಿಯ ಉಪಯೋಗ ಹಾಗೂ ವಿದ್ಯುತ್ ಶಕ್ತಿಯ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವಿಸುವ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಲು ಹಾಗೂ ಅವುಗಳ ನಿವಾರಣೆಗೆ ಸಂಶೋಧನೆ ನಡೆಸಲು

ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದೆ. ಕೇಂದ್ರ ಸರಕಾರದ ನೀರಾವರಿ ಹಾಗೂ ವಿದ್ಯುತ್ ಮಂತ್ರಾಲಯದ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಕೇಂದ್ರ ಜಲ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯುತ್ ಆಯೋಗದ ಆಡಳಿತದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಬರುತ್ತದೆ. ವಿಶ್ವಸಂಸ್ಥೆಯ ವಿಶೇಷ ನಿಧಿಯಿಂದ ಯುನೆಸ್ಕೋ ಮೂಲಕ ಈ ಯೋಜನೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಕೊಡುತ್ತಿರುವ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಅನೇಕ ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳು ಈಗಾಗಲೇ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿವೆ.

ಹಾಟ್‌ಲೈನ್ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರ : ವಿದ್ಯುತ್ ಶಕ್ತಿ ಮಂಡಳಿ ಹಾಗೂ ಇತರ ಸರಬರಾಜು ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಸಿಬ್ಬಂದಿಗೆ ಸಜೀವ ವಿದ್ಯುತ್ ತಂತಿ ಮಾರ್ಗಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕೇಂದ್ರ ಸರಕಾರದ ಕೇಂದ್ರ ವಿದ್ಯುತ್ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ 1975ರಲ್ಲಿ ಹಾಟ್‌ಲೈನ್ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು. 1975ರ ಅಗಸ್ಟ್-ನವೆಂಬರ್ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಟ್‌ಲೈನ್ ವಿಧಾನದಿಂದ ಸಜೀವ ಮಾರ್ಗಗಳ ತಂತ್ರಗಳನ್ನರಿಯುವ ಮೊದಲನೆಯ ತರಬೇತಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ನಡೆಸಲಾಯಿತು. ಈ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ವಿದ್ಯುತ್ ಮಂಡಳಿಗಳ ಮತ್ತು ಇತರ ಸರಬರಾಜು ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಸಿಬ್ಬಂದಿಗೆ ನೀಡಲಾಯಿತು. 1981ರ ವೇಳೆಗೆ 244 ಸಿಬ್ಬಂದಿ ವರ್ಗದವರಿಗೆ ತರಬೇತಿ ಕೊಡಲಾಯಿತು.

ವಿದ್ಯುಜಾಲ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆ, ಬೆಂಗಳೂರು : ಅತಿ ಶೀಘ್ರ ವೇಗದಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ವಿದ್ಯುಜಾಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಜನರನ್ನು ತಯಾರುಗೊಳಿಸಲು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. 1972ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾದ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ಒತ್ತಡ ಹಂಚಿಕೆ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆ (ಲೋಡ್ ಡಿಸ್ ಪ್ಯಾಚ್ ಟ್ರೈನಿಂಗ್ ಇನ್ ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್) ಎಂದು ಹೆಸರಿತ್ತು, ಮತ್ತು 1975ರಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯುಜಾಲ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರ ಎಂದು ಪುನರ್ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ವಿದ್ಯುತ್ ಶಕ್ತಿ ಸರಬರಾಜು ಇಲಾಖೆಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಅನೇಕ ತರಬೇತಿ ಕೋರ್ಸ್‌ಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ.

ಮಹಿಳೆಯರ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ವೃತ್ತಿ ಶಿಕ್ಷಣ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆ : ಸ್ತ್ರೀಡಿಪ್ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಏಜನ್ಸಿ ಮತ್ತು ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಾರ್ಮಿಕ ಸಂಸ್ಥೆ ಇವುಗಳ ಜಂಟಿ ಸಹಯೋಗದೊಂದಿಗೆ ಕೇಂದ್ರ ಸರಕಾರದ ಉದ್ಯೋಗ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿ ಇಲಾಖೆಯು ರೀಜನಲ್ ವೊಕೇಶನಲ್ ಟ್ರೈನಿಂಗ್ ಇನ್ ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್ ಫಾರ್ ವಿಮೆನ್ ಅನ್ನು 1977ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆ. ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಕುಶಲ ಕಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಲ ಹಾಗೂ ಉನ್ನತ ಕುಶಲ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಸಂಸ್ಥೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಎರಡು ವರ್ಷವಧಿಯ

ಯಾಂತ್ರಿಕ (ಸಾಮಾನ್ಯ), ಎಲೆಕ್ಟ್ರಾನಿಕ್ಸ್ ಯಾಂತ್ರಿಕ ಉಪಕರಣ ತರಬೇತಿ ಶಿಕ್ಷಣ, ಒಂದು ವರ್ಷದ ಕಚೇರಿ ಸಹಾಯಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧ ಉಡುಪು ತಯಾರಿಕೆ—ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ತರಬೇತಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ತರಬೇತಿ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಯಾವ ಶುಲ್ಕವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಖಾಸಗಿ ಹಾಗೂ ಸರಕಾರೀ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಆಡಳಿತಗಾರರು ತಮ್ಮ ಉದ್ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಈ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಕೊಡಿ ಸಬಹುದು. ಈ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಮುಗಿಸಿದ ನಂತರ ವೃತ್ತಿ ಶಿಕ್ಷಣ ತರಬೇತಿಯ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಂಡಳಿ (ನ್ಯಾಷನಲ್ ಕೌನ್ಸಿಲ್ ಆಫ್ ಟ್ರೈನಿಂಗ್ ಇನ್ ವೊಕೇಷನಲ್ ಟ್ರೇನಿಂಗ್) ವಿಭಾಗವು ಇವರಿಗೆ ಪ್ರಮಾಣ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. 1981-82ರಲ್ಲಿ 148 ಮಹಿಳೆಯರು ಈ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಪಡೆದರು.

ಇನ್ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್ ಆಫ್ ಇಂಜಿನಿಯರ್ಸ್ : 1920ರಲ್ಲಿ ರಾಯಲ್ ಚಾರ್ಟೆರಾದ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಪಡೆದು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಪಾರ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದೆ. ಸರ್ಕಾರ, ಕೈಗಾರಿಕೆ, ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಹಾಗೂ ಖಾಸಗಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಹಾಯ ಹಾಗೂ ಸೇವೆಯನ್ನು ಕೊಡುವುದರಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಮುಂದಾಗಿದೆ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಇರುವ 18 ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ಕೇಂದ್ರವು ಒಂದಾಗಿದ್ದು, 1934ರಲ್ಲಿ ಈ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ತಾಂತ್ರಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ 12 ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಕಾರ್ಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತದೆ. ಚರ್ಚಾಗೋಷ್ಠಿ, ಉಪನ್ಯಾಸಗಳು, ಚಲನಚಿತ್ರ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳು, ತಾಂತ್ರಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಭೇಟಿ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಇವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಇನ್ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್ ಆಫ್ ಇಂಜಿನಿಯರ್ಸ್ ಸಂಸ್ಥೆಯಿಂದ ನಡೆಸುವ ಎ. ಎಂ. ಐ. ಇ. ಪರೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಈ ಕೇಂದ್ರವು ಒಂದಾಗಿದೆ. ಈ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಿಗೆ 1,000ಕ್ಕೂ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕುಳಿತು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಧಾರವಾಡ, ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ, ಮಂಗಳೂರು, ಮುನಿರಾಬಾದ್ ಹಾಗೂ ಮೈಸೂರು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ಐದು ಶಾಖೆಗಳಿವೆ. ಮತ್ತು ಬೆಳಗಾವಿ ಹಾಗೂ ಕುದುರೆಮುಖ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಎರಡು ಕೇಂದ್ರಗಳಿವೆ. ತಾಂತ್ರಿಕ ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿ ಪರಿಣತಿ ಪಡೆಯಲು ತಾಂತ್ರಿಕ ಕಾಲೇಜುಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಎಲ್ಲಾ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಗೋಷ್ಠಿಗಳನ್ನು ತೆರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ಕೇಂದ್ರದ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆ 3,500 ಇದೆ. ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ಸೇರಿದ ('ನಾನ್-ಕಾರ್ಪೊರೇಟ್') ಸದಸ್ಯರಾದ ತಾಂತ್ರಿಕರ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 3,000ಕ್ಕೂ ಮೀರಿದೆ. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಿದ್ಯಾಸ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನಾ ವೇದಿಕೆ (ನ್ಯಾಷನಲ್

ಡಿಸೈನ್ ಅಂಡ್ ರಿಸರ್ಚ್ ಫೋರಂ) ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಒಂದು ಅಂಗವಾಗಿದ್ದು ಇದು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಇದೆ. ಈ ವೇದಿಕೆಯು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಿನ್ಯಾಸ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳಿಗಾಗಿ ಸ್ಪರ್ಧಿಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿ ಸ್ಥಳೀಯ ವಿನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ವಿವಿಧ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಲು ಕ್ರಮಕೈಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ಕಾನೂನು ಶಿಕ್ಷಣ

ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯವೂ ಸೇರಿದಂತೆ, ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುತ್ತಿರುವ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕಾನೂನು ಶಿಕ್ಷಣ, ಕಾನೂನು ಅಧ್ಯಯನ ಮತ್ತು ಕಾನೂನು ತರಬೇತಿಗಳ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತು ಕೊಡದೆ ಇರಲಾಗದು. ಕಾನೂನಿನ ಶಿಕ್ಷಣವು ಉದಾರವಾದಿ ಶಿಕ್ಷಣವೂ ಹೌದು; ವೃತ್ತಿ ಶಿಕ್ಷಣವೂ ಹೌದು. ಪ್ರಭುತ್ವದ ವಿವಿಧ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು, ಅನೇಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳು, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಕ್ರಿಯಾಪೂರ್ಣ ಹಾಗೂ ಉದ್ದೇಶಭರಿತ ಕಾನೂನು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತವೆ. ಕಾನೂನನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ತಿಳಿದಿರಬೇಕೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗಿದೆ; ಮತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಅಜ್ಞಾನವು ಅಕ್ಷಮ್ಯ. ಅದನ್ನು ಒಂದು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯಲಾಗಿದೆ; ಅದು ಕ್ರಮಬದ್ಧ ಮತ್ತು ರಚನಾತ್ಮಕ ಬದಲಾವಣೆಯ ಕ್ರಮವಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕ ಬದಲಾವಣೆಯ ಸಾಧನವೆಂದು ಕಾನೂನನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕಾನೂನು ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುವವರು ಸಾಮಾನ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣದ ವಿಶಾಲವಾದ ತಳಹದಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರಬೇಕಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕಾನೂನು ಶಿಕ್ಷಣದ ಅಂತಿಮ ಉದ್ದೇಶ ವಕೀಲರನ್ನು, ಆಡಳಿತ ಗಾರರನ್ನು, ಶಾಸಕರನ್ನು, ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರನ್ನು ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಮುಖಂಡರನ್ನೂ ತಯಾರು ಮಾಡುವುದೇ ಆಗಿದೆ.

ಕಾನೂನು ಕಾಲೇಜುಗಳು : 1956-57ರಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಪಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಕಾನೂನು ಕಾಲೇಜುಗಳಿದ್ದವು; ಮೈಸೂರು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಎರಡು, ಬೆಳಗಾವಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಕಾಲೇಜುಗಳಿದ್ದು, ಇಬ್ಬರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯರೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಒಟ್ಟು 758 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಆಗ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಕಾನೂನು ಶಿಕ್ಷಣವು ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ವರ್ಷದ ಅವಧಿಯ ಬಿ. ಎಲ್. ಪದವಿ ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ವರ್ಷದ ಅವಧಿಯ ಎಲ್. ಎಲ್. ಬಿ. ಪದವಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನೂ ಹೊಂದಿತ್ತು. ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಇಂಟಿರ್ಮಿಡಿಯೇಟ್ ಶಿಕ್ಷಣದ ತರುವಾಯ ಮೂರು ವರ್ಷದ ಕಾನೂನು ಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಅವಕಾಶವಿತ್ತು. ಮೂರು ವರ್ಷದ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ವರ್ಷವು ಲಾ ಪ್ರಿಲಿಮಿನರಿ ಕೋರ್ಸ್ ಎನಿಸಿತ್ತು.

ಅಲ್ಲದೆ ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ಕಾನೂನು ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಪದವಿ (ಎಲ್. ಎಲ್. ಎಂ.) ಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿತ್ತು.

1968-69ರ ಕೊನೆಯ ವೇಳೆಗೆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ 13 ಕಾನೂನು ಕಾಲೇಜುಗಳು ಇದ್ದವು. ಮೈಸೂರು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಎಂಟು, ಬೆಳಗಾವಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮೂರು, ಮಂಗಳೂರು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮತ್ತು ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಾಲೇಜು ಇದ್ದವು. ಈ 13 ಕಾಲೇಜುಗಳಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು 147 ಮಹಿಳೆಯರು ಸೇರಿದಂತೆ 4,080 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ದಾಖಲಾಗಿದ್ದರು. ಹೊಸದಾಗಿ ಆರಂಭವಾದ ಒಂಬತ್ತು ಕಾಲೇಜುಗಳ ಪೈಕಿ 1962-63ರಲ್ಲಿ ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಕಾನೂನು ಕಾಲೇಜೂ ಒಂದಾಗಿತ್ತು. ಉಳಿದ ಎಂಟು ಖಾಸಗಿಯಾಗಿದ್ದವು. 1968-69ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದೇ ಒಂದು ಸರ್ಕಾರಿ ಕಾನೂನು ಕಾಲೇಜು, ಧಾರವಾಡದ ಒಂದು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಕಾನೂನು ಕಾಲೇಜು ಮತ್ತು 11 ಖಾಸಗಿ ಕಾನೂನು ಕಾಲೇಜುಗಳು ಇದ್ದವು. 1968-69ರಲ್ಲಿ ಎರಡು ವರ್ಷದ ಕಾನೂನು ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಮೂರು ವರ್ಷದ ಶಿಕ್ಷಣವಾಗಿ ರಾಜ್ಯಾದ್ಯಂತ ಪರಿವರ್ತಿಸಲಾಯಿತು. ಇದು ಎಲ್.ಎಲ್.ಬಿ. ಪದವಿಗೆ ದಾರಿಯಾಯಿತು. ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿದ್ದ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಕಾನೂನು ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ 52 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಮಾಸ್ಟರ್ ಅಫ್ ಲಾ ಪದವಿಗೆ, ಐವರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿಗೆ, ಹಾಗೂ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಸರ್ಕಾರಿ ಕಾನೂನು ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ 72 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಎಂ.ಎಲ್. ಪದವಿಗೆ ತಮ್ಮ ಹೆಸರನ್ನು ನೋಂದಾಯಿಸಿದ್ದರು. ಇಡೀ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೂವರು ಮಹಿಳೆಯರು ಸೇರಿದಂತೆ ಒಟ್ಟು 124 ಜನ ಎಂ.ಎಲ್. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು, ಮತ್ತು ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿಗಾಗಿ ಐದು ಜನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. 1956-57ರಿಂದ 1968-69ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಲೇಜುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಮೂರು ಪಟ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿದೆ ಮತ್ತು ಕಾನೂನು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡುವ ಮಹಿಳೆಯರ ಸಂಖ್ಯೆ ಎರಡರಿಂದ 147ಕ್ಕೆ ಏರಿತು.

1980-82ರಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು 32 ಕಾನೂನು ಕಾಲೇಜುಗಳು ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಇದ್ದು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಒಂಬತ್ತು, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಏಳು, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಒಂಬತ್ತು, ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಐದು, ಹಾಗೂ ಮಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಎರಡು ಕಾಲೇಜುಗಳು ಇದ್ದವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರು ಹಾಗೂ ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿದ್ದ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಕಾನೂನು ಕಾಲೇಜುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಉಳಿದವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಖಾಸಗೀ ಕಾಲೇಜುಗಳಾಗಿ ದ್ದವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕಾಲೇಜುಗಳು ಉದ್ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ

1976-77 ರಿಂದ 1981-82 ಅನಧಿಗೆ ಪ್ರವೇಶಕ್ಕಾಗಿ ದಾಖಲಾದ ಹಾಗೂ ನ್ಯಾಸಂಗ ಮುಗಿಸಿರುವ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳ ಪಟ್ಟಿ

ವರ್ಷ	ದಾಖಲಾತಿ		ಮೊದಲನೆಯ ವರ್ಷದ ಪ್ರವೇಶ			ಉತ್ತೀರ್ಣರಾದ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳು	
	ಪದವಿ	ಡಿಪ್ಲೋಮಾ ಕಿರಿಯ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಾಲೆ	ಪದವಿ	ಡಿಪ್ಲೋಮಾ ಕಿರಿಯ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಾಲೆ	ಕಿರಿಯ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಾಲೆ	ಪದವಿ	ಡಿಪ್ಲೋಮಾ
1976-77	12,358	9,255	3,265	3,364	319	1,781	1,387
1977-78	14,627	9,269	3,398	3,742	340	1,537	1,857
1978-79	16,394	9,982	4,328	4,128	355	1,825	2,335
1979-80	21,916	10,936	7,405	4,711	342	1,969	2,688
1980-81	26,725	13,282	8,466	5,791	356	2,285	4,039
1981-82	27,882	13,368	8,749	5,332	350	2,341	3,571

ಸೂಚನೆ : ಕಿರಿಯ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಾಲೆಗಳ ಉತ್ತೀರ್ಣರಾದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಮಾಹಿತಿಯು ಸರ್ಕಾರಿ ಅಭ್ಯವಿಲ್ಲದ ಕಾರಣ ಮೇಲಿನ ದಾಖಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

1-1-1983ರ ವೇಳೆಗೆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿಯೆ ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಪಟ್ಟಿ

ಜಿಲ್ಲೆ	ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಬೋಧನೆಯಿರುವ ಕಾಲೇಜುಗಳು (ಓ.ಬಿ.ಡಿ. ಸೇರಿ)		ಪದವಿ ಹಂತ		ಡಿಪ್ಲೋಮಾ ಹಂತ		ಕೈಗಾರಿಕಾ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು		ಸೆಕೆಂಡರಿ ಹಂತ	
	ಸರಕಾರಿ		ಖಾಸಗಿ		ಸರಕಾರಿ		ಖಾಸಗಿ		ಸರಕಾರಿ	
	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ	—	—	1	1	—	2	—	—	—	
ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ	—	—	2	1	1	1	1	1	—	
ಕೊಡಗು	—	—	—	1	—	1	—	—	—	
ಕೋಲಾರ	—	—	—	1	—	1	1	—	—	
ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು	—	—	1	1	—	1	—	—	—	
ಚಿತ್ರದುರ್ಗ	—	1	2	2	—	1	1	—	—	
ತುಮಕೂರು	—	—	2	1	1	1	1	—	—	
ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ	1	—	2**	2	1	1	2	1	—	
ಧಾರವಾಡ	—	—	4	1	4	1	2	1	—	
ಬಳ್ಳಾರಿ	1	—	1	1	1	1	—	1	—	
ಬೀದರಿ	—	—	2	1	1	1	—	—	—	
ಬೆಳಗಾವಿ	—	—	2	1	2	1	—	—	—	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
ಬೆಂಗಳೂರು	3	1*	12	9	6	2	7	—	—
ಮೈಸೂರು	2	—	4	1	1	1	3	—	—
ಮಂಡ್ಯ	—	—	1	1	—	1	—	—	—
ರಾಯಚೂರು	—	—	1	1	—	1	—	—	—
ವಿಜಾಪುರ	—	—	2	1	1	1	1	1	—
ಶಿವಮೊಗ್ಗ	—	—	1	—	2	1	—	1	—
ಹಾಸನ	—	—	1	1	—	1	—	—	—
ಒಟ್ಟು	7	2	41	28	21	21	19	6	—

* ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಕಾಲೇಜು   ** ರಿಜನಲ್ ಕಾಲೇಜು, ಸುದಕ್ಕಲ್ ಸೇರಿದೆ.

ತಮ್ಮ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಲು ಬೆಳಗಿನ ಅಥವಾ ಸಂಜೆಯ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದವು. 1981-82ರ ಎಲ್.ಎಲ್.ಬಿ. ಓದುತ್ತಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆ 12,540 ಆಗಿತ್ತು. 1968-69ರಲ್ಲಿ 13 ಇದ್ದ ಕಾನೂನು ಕಾಲೇಜುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 1981-82ರ ವೇಳೆಗೆ 32ಕ್ಕೆ ಏರಿತು. ಅದೇ ರೀತಿ ಕಾನೂನು ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿರುವವರ ಸಂಖ್ಯೆಯು (1968-69ರಿಂದ 1981-82ರ ವರೆಗೆ) ಮೂರರಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. 1948ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪನೆ ಯಾಗಿದ್ದ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಸರ್ಕಾರಿ ಕಾನೂನು ಕಾಲೇಜು 1976 ರಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಕಾನೂನು ಕಾಲೇಜಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆ ಗೊಂಡಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಎಲ್.ಎಲ್.ಬಿ., ಎಲ್.ಎಲ್.ಎಂ. ಮತ್ತು ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ತರಗತಿಗಳು ನಡೆಸಲ್ಪಡುತ್ತಿವೆ. 1981-82 ರಲ್ಲಿ 408 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಎಲ್.ಎಲ್.ಬಿ. ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ, 12 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಎಲ್.ಎಲ್.ಎಂ. ಮತ್ತು ಇಬ್ಬರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. 1963ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಬಿ.ಎಂ.ಎಸ್. ಕಾನೂನು ಕಾಲೇಜು, ಎಂ.ಎಲ್. ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ರಮವನ್ನೂ ಪಡೆ ಹೊಂದಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ತೆರಿಗೆ ವಿಧಿಸುವ ('ಟ್ಯಾಕ್ಸ್ ಶನ್') ಕಾನೂನು ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವರ್ಷದ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಈ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಎಲ್.ಎಲ್.ಬಿ. ಪದವಿ ಶಿಕ್ಷಣ ವನ್ನೇ ಅಲ್ಲದೆ ಕಂಪೆನಿ ಕಾನೂನು ಮತ್ತು ಕಾರ್ಮಿಕ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಡಿಪ್ಲೋಮಾ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರು ಶ್ರೀ ಜಗದ್ಗುರು ರೇಣುಕಾಚಾರ್ಯ ಕಾನೂನು ಕಾಲೇಜು ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಇದೇ ಕಾಲೇಜು ಒಂದು ಕಾನೂನು ಪ್ರಯೋಗ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು (ಲಾ ಕ್ಲಿನಿಕ್) ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವ ನ್ಯಾಯವಾದಿಗಳಿಗಾಗಿ ಮತ್ತು ಕಾನೂನು ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯುವ ಇತರರಿಗಾಗಿ ಕಾನೂನು ಶಿಕ್ಷಣ ಮುಂದುವರಿಸುವ ಧ್ಯೇಯದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ಕಾಲೇಜು ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದೆ.

ಹೊಸ ಕೋರ್ಸು : ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಪದವಿಯ ಶಿಕ್ಷಣದ ನಂತರವೇ ನಡೆಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದ ಎಲ್. ಎಲ್. ಬಿ. ಶಿಕ್ಷಣವು ಈಗ ಹತ್ತು ವರ್ಷದ ಎಸ್. ಎಸ್. ಎಲ್. ಸಿ. ಮತ್ತು ಎರಡು ವರ್ಷದ ಪಿ. ಯು. ಸಿ. ಮಟ್ಟದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಐದು ವರ್ಷಗಳವರೆಗಿನ ಅವಧಿಯದಾಗಿ ಭಾರತದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಹೊಸ ಕ್ರಮದಂತೆ ವಿಸ್ತರಿಸ ಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಬಾರ್ ಕೌನ್ಸಿಲ್ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಕಾನೂನು ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಹಾಗೂ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಶಿಕ್ಷಣದ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ತರಲು ಬಹಳ ಚುರುಕಾದ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿದೆ. ಮತ್ತು ಇದರಿಂದ ಉನ್ನತ ಮಟ್ಟದ ಕಾನೂನು ಶಿಕ್ಷಣ ರೂಪಿಸಿದಂತಾಗಿದೆ. ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಿಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡುವುದು, ದಸ್ತಾವೇಜುಗಳ ಅಭ್ಯಾಸ, ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ

ಕಾನೂನು, ವಕೀಲರ ಕಛೇರಿಯಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕಣೆ ತಯಾರಿಸುವುದು, ಪ್ರತಿಪಾದನಾ ಕಾರ್ಯ, ಇವುಗಳ ಅಭ್ಯಾಸ, ವೃತ್ತಿಯ ನೀತಿ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಬಗ್ಗೆ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳಿಗೆ ಹಾಜರಾಗುವುದು, ಇವೇ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಐದು ವರ್ಷದ ಶಿಕ್ಷಣದ ನಂತರ ಅರು ತಿಂಗಳ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪೂರ್ವಸ್ಥಿತಿಯ ಅಭ್ಯಾಸ ಕ್ರಮವಾದ ಮೊದಲನೆಯ ಎರಡು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರ, ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರ, ರಾಜ್ಯನೀತಿ ಶಾಸ್ತ್ರ, ಚರಿತ್ರೆ, ಸಾಮಾನ್ಯ ಇಂಗ್ಲಿಷ್, ಕಾನೂನು ಬರವಣಿಗೆಯನ್ನೂಳ ಗೊಂಡಂತೆ ಕಾನೂನು ಭಾಷೆ, ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಚರಿತ್ರೆಗಳು, ಭಾರತದ ಶಾಸಕ ವೃತ್ತಿ ಹಾಗೂ ನ್ಯಾಯವಾದಿ ವೃತ್ತಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಶಾಸಕಾಂಗಕ್ಕೆ ಕರಡುಕಾನೂನು ತಯಾರಿ, ತುಲನಾತ್ಮಕ ಕಾನೂನು, ಕಾನೂನು ಮತ್ತು ಆಸ್ತಿ, ಕಂದಾಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕಾನೂನು, ಗ್ರಾಮಾ ಭಿವೃದ್ಧಿ ಹಾಗೂ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕಾನೂನು ಮುಂತಾದ ಹೊಸ ಐಚ್ಛಿಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಆಳವಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇವಲ್ಲದೆ ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ಕಾನೂನು ಹಾಗೂ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಂತರ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಾನೂನುಗಳ ಅಧ್ಯಯನವೂ ಇದರಲ್ಲಿ ಸೇರಿವೆ. ಕರ್ನಾಟಕವೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಭಾರತಾದ್ಯಂತ ಕಾನೂನು ಶಿಕ್ಷಣದ ಹೊಸ ಪದ್ಧತಿಯು ಏಕರೂಪದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. 1984-85ರ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವರ್ಷದಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿನ ಎಲ್ಲಾ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಗಳು ಈ ಹೊಸ ಪಠ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರುವ ನಿರೀಕ್ಷೆ ಇದೆ. ಈ ಹೊಸ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಾನೂನು ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವಿದೆ.

ವೈದ್ಯಕೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ

1917ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಶಾಲೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಮೂಲಕ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಅರಸರ ಸರ್ಕಾರವು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಬಗ್ಗೆ ತನ್ನ ತೀವ್ರ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿತು. ಈ ಶಾಲೆಯು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಇಲಾಖೆಯ ಹಿರಿಯ ಶಸ್ತ್ರವೈದ್ಯರ ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೊಳಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದ ತರಬೇತಿಯ ಅವಧಿ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷದ್ದಾಗಿದ್ದು, ಅದಕ್ಕೆ 'ಲೈಸೆನ್ಸಿಯೇಟ್ ಇನ್ ಮೆಡಿಕಲ್ ಪ್ರಾಕ್ಟೀಸ್' (ಎಲ್. ಎಂ. ಪಿ.) ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ಮುಂದೆ 1924ರಲ್ಲಿ ಎಂ. ಬಿ. ಬಿ. ಎಸ್. ಪದ್ಧತಿಯ ಮೊದಲ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜನ್ನು ಅರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಸುಮಾರು ಅರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲದವರೆಗೆ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜು ಮತ್ತು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಶಾಲೆ ಇವೆರಡೂ ಒಂದೇ ಸಂಯೋಜಿತ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿ ನಡೆದವು. ಎರಡರ ಶಾಶಕ್ರಮಗಳಿಗೂ ಬೇರೇನೂ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ಒಂದೇ ಆಗಿತ್ತು. 1930ರಲ್ಲಿ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜನ್ನು ಮೈಸೂರಿಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಲಾಯಿತು. ಮತ್ತು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ

ವೈದ್ಯಕೀಯ ಶಾಲೆ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲೇ ಉಳಿಯಿತು. ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ನೀತಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಏಕರೂಪದ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ರಮ ವಿರಚಿಸಲು ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಶಾಲೆಯನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿ, 1956ರಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಮುಚ್ಚಲಾಯಿತು. 1940-41ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಲಾಯಿತು.

ಕಳೆದ ಮೂರು ದಶಕಗಳಲ್ಲಿ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಶಿಕ್ಷಣದ ತೀವ್ರ ವಿಸ್ತರಣೆಯಾಗಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ (1983) ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ನಾಲ್ಕು ಸರ್ಕಾರಿ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜುಗಳು ಬೆಂಗಳೂರು, ಬಳ್ಳಾರಿ, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ಮತ್ತು ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿವೆ. ಇವುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಎಂಟು ಖಾಸಗಿ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜುಗಳಿದ್ದು ಅವು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿರುವ 1) ಸಿಯೆಂಟ್ ಜಾನ್ಸ್ ಮೆಡಿಕಲ್ ಕಾಲೇಜು (1962), 2) ಎಂ. ಎಸ್. ರಾಮಯ್ಯ ಮೆಡಿಕಲ್ ಕಾಲೇಜು (1979), 3) ಡಾ|| ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಮೆಡಿಕಲ್ ಕಾಲೇಜು (1980), ಮತ್ತು 4) ಕೆಂಪೇಗೌಡ ಇನ್ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್ ಆಫ್ ಮೆಡಿಕಲ್ ಸೈನ್ಸಸ್ (1979), 5) ಬೆಳಗಾವಿಯ ಜನಾಹರ್‌ಲಾಲ್ ನೆಹರು ಮೆಡಿಕಲ್ ಕಾಲೇಜು (1963), 6) ದಾವಣಗೆರೆಯ ಜಿ. ಜಿ. ಎಂ. ಮೆಡಿಕಲ್ ಕಾಲೇಜು (1965), 7) ಮಣಿಪಾಲದ ಕಸ್ತೂರ್ ಬಾ ಮೆಡಿಕಲ್ ಕಾಲೇಜು (1953) ಹಾಗೂ 8) ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ಮಹದೇವಪ್ಪ ರಾಂಪುರೆ ಮೆಡಿಕಲ್ ಕಾಲೇಜು (1964). ಬಹುತೇಕ ಖಾಸಗಿ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜುಗಳೆಲ್ಲ ಸರ್ಕಾರವೇ ತನ್ನ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗ ಶಿಕ್ಷಣ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತಿದೆ.

ಬೆಂಗಳೂರು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜು ರಚನೆಯಾದದ್ದು 1954ರಲ್ಲಿ. ವೈದ್ಯಕೀಯ ಮತ್ತು ವೈದ್ಯಕೀಯೇತರ ಸಿಬ್ಬಂದಿಗೆ ತರಬೇತಿ ನೀಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ವಿಕೋರಿಯಾ ಆಸ್ಪತ್ರೆ, ನಾಣಿ ವಿಲಾಸ ಆಸ್ಪತ್ರೆ, ಮಿಂಟೋ ಕನ್ವಾಲ್ಸೆಟ್, ಎನ್.ಡಿ.ಎಸ್. ಜ್ವಯರೋಗದ ಆಸ್ಪತ್ರೆ, ಬಾರಿಂಗ್ ಆಸ್ಪತ್ರೆ ಮತ್ತು ಜಯದೇವ ಹೈದ್ರೋಗ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಕಾಲೇಜು ವೈದ್ಯಕೀಯ ವಿಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಪದವಿ, ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಪದವಿ ಮತ್ತು ಡಿಪ್ಲೋಮಾ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದೆ.

ಕಸ್ತೂರ್ ಬಾ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜು ಮಣಿಪಾಲ ದಲ್ಲಿ 1953ರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಹಕಾರಿ ಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿ ಮಣಿಪಾಲದ ಅಕ್ಯಾಡಮಿ ಆಫ್ ಜನರಲ್ ಎಜುಕೇಷನ್ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಅಶ್ರಯ ದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಯಿತು. ಔಷಧ ಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಶಸ್ತ್ರವೈದ್ಯದ ವಿವಿಧ ಶಾಖೆಗಳಲ್ಲಿ ಪದವಿ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಈ ಕಾಲೇಜು ವಿವಿಧ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಪದವಿ ಶಿಕ್ಷಣ

ವನ್ನೂ ನೀಡುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ವಿಜ್ಞಾನ ಪದವೀಧರರಿಗೆ ಜೀವ ರಸಾಯನ ವಿಜ್ಞಾನ ಹಾಗೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮಜೀವ ವಿಜ್ಞಾನ ವಿಷಯ ಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಎಂ.ಎಸ್.ಸಿ. ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಎರಡು ವಿಷಯಗಳಲ್ಲೂ ಪಿಎಚ್.ಡಿ.ಗೆ ಅವಕಾಶವಾಗುವ ಸಂಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕಾಲೇಜಿನ ಒಂದು ಶಾಖೆಯಾಗಿರುವ ಫಾರ್ಮಸಿ ಕಾಲೇಜು ಔಷಧ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಪದವಿ ಮತ್ತು ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಪದವಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ತರಬೇತಿ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಂತೆ ಒಂದು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆಸ್ಪತ್ರೆ, ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಸಸ್ಯ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ವನ, ಒಂದು ಮೃಗಾಲಯ, ಶೈತ್ಯಾಗಾರ ಕೊಠಡಿಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿವೆ. ಈ ಕಾಲೇಜಿನ ಒಂದು ಸಮಂಜಸ ಮಂಗಳೂರಿನಲ್ಲೂ ಇದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜು ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ಯಲ್ಲಿದ್ದು ಮುಂಬೈ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಾಗದ ಜನತೆಯ ಬೆಳಗಾವಿಗೆ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಶಾಲೆಯೊಂದನ್ನು ಪಡೆಯಲು ನಡೆಸಿದ ಪ್ರಯತ್ನದ ಫಲ. ವೈದ್ಯಕೀಯ ಶಾಲೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅಲ್ಲಿನ ಜನರ ಬೇಡಿಕೆ ಬಹಳ ದಿನಗಳಿಂದ ಈಡೇರಿರಲಿಲ್ಲ. ನಂತರ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಯತ್ನ ಮುಂದುವರಿಸಲಾಯಿತು. ಅದರ ಫಲವಾಗಿ ಎರಡನೆಯ ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಅದು ಸೇರ್ಪಡೆಯಾಯಿತು. ರಾಜ್ಯಗಳ ಪುನರ್ವಿಂಗಡಣೆಯ ನಂತರ, ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ಈ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಇಲಾಖೆಯ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜನ್ನು (1956) ಸ್ಥಾಪಿಸಿತು. ಈ ಕಾಲೇಜು ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಅಂಗಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿದ್ದು, ಎಂ.ಬಿ.ಬಿ.ಎಸ್. ಪದವಿ, ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಪದವಿ ಮತ್ತು ಡಿಪ್ಲೋಮಾ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಈ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಸೌಲಭ್ಯಗಳಿವೆ.

ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲ ಹನ್ನೆರಡು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜುಗಳೂ ಎಂ.ಬಿ.ಬಿ.ಎಸ್. ಪದವಿಗೆ ಬೇಕಾದ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ನೀಡುತ್ತವೆ. ಬೆಂಗಳೂರು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜು, ಮೈಸೂರು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜು, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯ ಕರ್ನಾಟಕ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜು, ದಾವಣಗೆರೆಯ ಜಿ.ಜಿ.ಎಂ. ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜು, ಮಣಿಪಾಲದ ಕಸ್ತೂರ್ ಬಾ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜು, ಬೆಳಗಾವಿಯ ಜಿ.ಎನ್. ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜು ಮತ್ತು ಕಲ್ಬುರ್ಗಿಯ ಎಂ. ಆರ್. ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಪದವಿಯ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನೂ ನೀಡುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿದೆ. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಪದವಿ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ವೈದ್ಯಕೀಯ ವಿಜ್ಞಾನದ ಎಲ್ಲ ಶಾಖೆಗಳೂ ಸೇರಿವೆ. ಈ ವೈದ್ಯಕೀಯ

ಕಾಲೇಜುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಮಾನಸಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ನರವಿಜ್ಞಾನ ('ನಿನ್ವಾನ್ಸ್') ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಎಂ.ಡಿ. (ಮನೋರೋಗ ಔಷಧ) ಮತ್ತು ಎಂ.ಸಿ.ಎಚ್. (ನರಶಾಸ್ತ್ರ ವೈದ್ಯ) ವಿಷಯಗಳೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಅನೇಕ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಹಣಕಾಸು ವೆಚ್ಚವನ್ನು ರಾಜ್ಯ ಹಾಗೂ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರಗಳು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿವೆ. ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಅಖಿಲ ಭಾರತ ವಾಕ್ ಮತ್ತು ಶ್ರವಣ ಸಂಸ್ಥೆಯಿದೆ. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಮೈಸೂರು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜಿನ ಅಂಗರಚನಾ ಶಾಸ್ತ್ರ (ಎನಾಟಮಿ)

ಶರೀರ ವಿಜ್ಞಾನ (ಫಿಸಿಯಾಲಜಿ) ಮತ್ತು ರೋಗಲಕ್ಷಣ ಶಾಸ್ತ್ರ (ಪೆಥಾಲಜಿ) ಇಲಾಖೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗೇತರ ಶಿಕ್ಷಣ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನೂ, ಮೈಸೂರಿನ ಕೆ.ಆರ್. ಅಸ್ಪತ್ರೆಯ ಕಿವಿ, ಮೂಗು, ಗಂಟಲು ವಿಭಾಗ ಮತ್ತು ನರವೈದ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗ ಶಿಕ್ಷಣ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನೂ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿರುವ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜುಗಳಲ್ಲಿ ಇತ್ತೀಚಿನ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಎಂ. ಬಿ. ಬಿ. ಎಸ್. ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಇರುವ ಪ್ರವೇಶಾವಕಾಶದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನೂ ಕೆಳಕಾಣಿಸಿರುವ ಪಟ್ಟಿಯಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದು.

ಕಾಲೇಜಿನ ಹೆಸರು	1975 -76	1976 -77	1977 -78	1978 -79	1979 -80	1980 -81
ಸರ್ಕಾರಿ						
ಬೆಂಗಳೂರು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜು ಬೆಂಗಳೂರು	100	100	99	100	100	150
ಬಳ್ಳಾರಿ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜು ಬಳ್ಳಾರಿ	49	53	53	53	100	100
ಕರ್ನಾಟಕ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜು ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ	100	98	100	100	100	100
ಮೈಸೂರು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜು ಮೈಸೂರು	99	85	101	98	104	98
ಖಾಸಗಿ						
ಸಿಯೆಂಟ್ ಜಾನ್ಸ್ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜು ಬೆಂಗಳೂರು	60	58	60	60	60	60
ಎಂ. ಎಸ್. ರಾಮಯ್ಯ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜು ಬೆಂಗಳೂರು	—	—	—	—	100	100
ಡಾ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜು ಬೆಂಗಳೂರು	—	—	—	—	100	100
ಕೆಂಪೇಗೌಡ ವೈದ್ಯಕೀಯ ವಿಜ್ಞಾನ ಸಂಸ್ಥೆ ಬೆಂಗಳೂರು	—	—	—	—	—	100
ಜೆ. ಎನ್. ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜು ಬೆಳಗಾವಿ	73	75	75	100	105	105
ಜೆ. ಜೆ. ಎಂ. ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜು ದಾವಣಗೆರೆ	40	75	75	75	125	125
ಕಸ್ತೂರಿ ಬಾ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜು ಮಣಿಪಾಲ	150	150	175	175	175	228
ಎಂ. ಆರ್. ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜು ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ	67	66	67	101	100	100

ದಂತವೈದ್ಯ ಕಾಲೇಜುಗಳು

ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಮೂರು ದಂತವೈದ್ಯ ಕಾಲೇಜುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸರ್ಕಾರಿ ಕಾಲೇಜು; ಇನ್ನೆರಡು ಖಾಸಗಿ ಕಾಲೇಜುಗಳು. ಅವುಗಳೆಂದರೆ 1) ಸರ್ಕಾರಿ ದಂತವೈದ್ಯ ಕಾಲೇಜು, ಬೆಂಗಳೂರು, 2) ದಂತವೈದ್ಯ ಕಾಲೇಜು, ಮಣಿಪಾಲ ಮತ್ತು 3) ದಂತವೈದ್ಯ ಕಾಲೇಜು, ದಾವಣಗೆರೆ. ಈ ಕಾಲೇಜುಗಳಲ್ಲಿ ಬಿ. ಡಿ. ಎಸ್. ಪದವಿ ಜೊತೆಗೆ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಪದವಿ ಶಿಕ್ಷಣವೂ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಕೆಳಕಾಣಿಸಿರುವ *ಪಟ್ಟಿಯು ರಾಜ್ಯದ ಮೂರು ದಂತವೈದ್ಯ ಕಾಲೇಜುಗಳಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರವೇಶಾವಕಾಶಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿವರಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ.

ಔಷಧ ವಿಜ್ಞಾನ ಕಾಲೇಜುಗಳು

ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು 11 ಔಷಧ ವಿಜ್ಞಾನ (ಫಾರ್ಮಸಿ) ಕಾಲೇಜುಗಳಿವೆ. ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿರುವ ಔಷಧ ವಿಜ್ಞಾನ ಕಾಲೇಜು ಮಾತ್ರ ಸರ್ಕಾರಿ ಕಾಲೇಜು. ಉಳಿದ ಖಾಸಗಿ ಕಾಲೇಜುಗಳು ಇರುವ ಸ್ಥಳಗಳೆಂದರೆ ಮಣಿಪಾಲ, ಬೆಳಗಾವಿ, ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ, ರಾಯಚೂರು, ದಾವಣಗೆರೆ, ಹರಪನಹಳ್ಳಿ, ಚಿಕ್ಕಬಳ್ಳಾಪುರ, ಮೈಸೂರು, ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಮತ್ತು ಬೆಂಗಳೂರು. ಎಲ್ಲಾ ಕಾಲೇಜುಗಳಲ್ಲಿ ಫಾರ್ಮಸಿಯ ಡಿಪ್ಲೋಮಾ ಶಿಕ್ಷಣದ ಸೌಲಭ್ಯವಿದೆ. ಮಣಿಪಾಲ, ಬೆಳಗಾವಿ, ಹರಪನಹಳ್ಳಿ ಮತ್ತು ರಾಯಚೂರು—ಈ ನಾಲ್ಕು ಕಾಲೇಜುಗಳಲ್ಲಿ ಔಷಧ ವಿಜ್ಞಾನದ ಪದವಿ ಶಿಕ್ಷಣ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿರುವ ಸರ್ಕಾರಿ ಫಾರ್ಮಸಿ ಕಾಲೇಜು ಮತ್ತು ಮಣಿಪಾಲದಲ್ಲಿರುವ ಕಸ್ತೂರ್ ಬಾ ಫಾರ್ಮಸಿ ಕಾಲೇಜುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಪದವಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು

ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. 1948ರ ಫಾರ್ಮಸಿ ಶಾಸನದ ಪ್ರಕಾರ ರಚನೆಯಾಗಿರುವ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಫಾರ್ಮಸಿ ಮಂಡಳಿಯು ನೋಂದಾಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಔಷಧ ತಜ್ಞರುಗಳನ್ನು ದಾಖಲೆ ಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಈ ಮಂಡಳಿಗೆ ಸರ್ಕಾರಿ ಫಾರ್ಮಸಿ ಕಾಲೇಜಿನ ಪ್ರಾಚಾರ್ಯರು ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ಸರ್ಕಾರಿ ಔಷಧ ವಿಜ್ಞಾನ ಕಾಲೇಜು, ಬೆಂಗಳೂರು ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದದ್ದು 1964-65ರಲ್ಲಿ. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಹಾಗೂ ಖಾಸಗಿ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಅಗತ್ಯಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಫಾರ್ಮಸಿ ಪದವೀಧರರು ಹಾಗೂ ಡಿಪ್ಲೋಮಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ತರಬೇತಿಗೊಳಿಸಲು ಔಷಧಶಾಸ್ತ್ರ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಔಷಧಗಳ ನಿಯಂತ್ರಣ ಇಲಾಖೆಯ ಆಡಳಿತಾಧೀನದಲ್ಲಿ ಈ ಕಾಲೇಜನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಆರ್ಥಿಕ ನೆರವಿನಿಂದ ಕಾಲೇಜಿನ ವಿಸ್ತರಣಾ ಕಾರ್ಯದ ಅಂಗವಾಗಿ 1978ರಲ್ಲಿ ಔಷಧ ಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಜ್ಞಾನಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಪದವಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನೂ ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಯಿತು. 1973-78 ಮತ್ತು 1980-81ರ ಮಧ್ಯದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಆರೋಗ್ಯ ಸೇವೆಗಳ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯದಿಂದ ನಿಯೋಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸೇವಾನಿರತ ಔಷಧ ತಜ್ಞರುಗಳಿಗೆ ಡಿಪ್ಲೋಮಾದ ಪುನರ್ಜ್ಞಾಪನ ತರಬೇತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಈ ಕಾಲೇಜು ಜಾರಿಗೆ ತಂದಿತು. ತೀವ್ರ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದನ್ವಯ ಆರೋಗ್ಯ ಇಲಾಖೆಯ ಹುದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು 150 ಡಿಪ್ಲೋಮಾ ಪದವೀಧರರನ್ನು ತರಬೇತಿಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಕಾಲೇಜು ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಅಂಗಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯ ಡಿ.ಫಾರ್ಮಾ (ಡಿಪ್ಲೋಮಾ), ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯ ಬಿ.ಫಾರ್ಮಾ (ಪದವಿ) ಮತ್ತು ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯ

*

ವರ್ಷ	ಸರ್ಕಾರಿ ದಂತವೈದ್ಯ ಕಾಲೇಜು ಬೆಂಗಳೂರು	ದಂತವೈದ್ಯ ಕಾಲೇಜು ಮಣಿಪಾಲ	ದಂತವೈದ್ಯ ಕಾಲೇಜು ದಾವಣಗೆರೆ*
1975-76	30	40	—
1976-77	40	44	—
1977-78	19	44	—
1978-79	30	45	—
1979-80	30	45	30
1980-81	35	45	30

*1979ರ ಜುಲೈ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು.

(ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ) ಎಂ.ಫಾರ್ಮ ಶಿಕ್ಷಣ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. 1981-82ರಲ್ಲಿ ಡಿ.ಫಾರ್ಮ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ 60 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೂ, ಬಿ.ಫಾರ್ಮ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ 30 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೂ, ಎಂ.ಫಾರ್ಮ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ 18 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೂ ಈ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಾವಕಾಶವಿತ್ತು.

ಅಯುರ್ವೇದ ಶಿಕ್ಷಣ

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅಯುರ್ವೇದ ಪದ್ಧತಿಯ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಕ್ರಮ ಸಾಕಷ್ಟು ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿದೆ. ಈ ಪದ್ಧತಿಯ ಕಾರಣಪುರುಷ ರಾದ ಚರಕ, ಸುಶ್ರುತ ಮತ್ತಿತರ ಅಯುರ್ವೇದ ತಜ್ಞರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಅಗ್ರಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಯುರ್ವೇದ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಪದ್ಧತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲೂ ಸಹ ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳಿವೆ. ಅಯುರ್ವೇದ ಕಾಲೇಜುಗಳನ್ನು ತೆರೆಯುವ ಮೂಲಕ ಸರ್ಕಾರ ಮತ್ತು ಖಾಸಗಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಈ ಪದ್ಧತಿಯ ಜ್ಞಾನ ಪ್ರಸಾರದಲ್ಲಿ ತೀವ್ರ ಆಸಕ್ತಿ ವಹಿಸಿವೆ.

ಭಾರತೀಯ ವೈದ್ಯದ ಸರಕಾರಿ ಕಾಲೇಜು, ಮೈಸೂರು : 1908ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾದ ಈ ಕಾಲೇಜಿನ ಹೊಸ ಕಟ್ಟಡದ ಉದ್ಘಾಟನೆಯು 1930ರಲ್ಲಿ ಆಗಿನ ದಿವಾನರಾಗಿದ್ದ ಸರ್ ಮಿರ್ಜಾ ಎಂ. ಇಸ್ಹಾಯಿಲ್ ಅವರಿಂದ ನಡೆಯಿತು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಅಯುರ್ವೇದ ಮತ್ತು ಯುನಾನಿ ಪದ್ಧತಿಗಳಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ನೀಡುವುದು ಮತ್ತು ಈ ಎರಡೂ ಪದ್ಧತಿಗಳ ಪ್ರಕಾರ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನೀಡುವುದು ಈ ಕಾಲೇಜಿನ ಸ್ಥಾಪನೆಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. 1962-63ರವರೆಗೆ ಎಲ್.ಎ.ಎಂ.ಎಸ್. (ಲೈಸೆನ್ಸಿಯೇಟೆ ಇನ್ ಅಯುರ್ವೇದಿಕ್ ಮೆಡಿಸಿನ್ ಆ್ಯಂಡ್ ಸರ್ಜರಿ), ಎಲ್.ಯು.ಎಂ.ಎಸ್. (ಲೈಸೆನ್ಸಿಯೇಟೆ ಇನ್ ಯುನಾನಿ ಮೆಡಿಸಿನ್ ಆ್ಯಂಡ್ ಸರ್ಜರಿ), ಮತ್ತು ಇತರ ಸಂಯೋಜಿತ ವಿಷಯಗಳ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿತ್ತು. ಅಯುರ್ವೇದ ಔಷಧ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುವ ಆಶಯದಿಂದ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರ ಕೈಗೊಂಡ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ 1963-64ರಿಂದ ಡಿ.ಎ.ಎಂ. (ಡಿಪ್ಲೋಮಾ ಇನ್ ಅಯುರ್ವೇದಿಕ್ ಮೆಡಿಸಿನ್) ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. 1967-68ರಿಂದ ಬಿ.ಎಸ್.ಎ.ಎಂ. (ಬ್ಯಾಚಲರ್ ಆಫ್ ಶುಧ್ಧ ಅಯುರ್ವೇದಿಕ್ ಮೆಡಿಸಿನ್) ಪದವಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. 1968-69ರಲ್ಲಿ ಡಿಪ್ಲೋಮಾದಾರರಿಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಿದ ಬಿ.ಎಸ್.ಎ.ಎಂ. ಪದವಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಯಿತು. 1978ರಿಂದ ಐದೂವರೆ ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯ ಬಿ.ಎ.ಎಂ.ಸ್. ಪದವಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ತರಲಾಯಿತು. 1968ರ ನಂತರ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಅಂಗೀಕೃತ ಅಂಗಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿರುವ ಈ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಮೂರು

ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಪದವಿ ಶಿಕ್ಷಣದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೂ ಇದೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಯೋಗ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಸೌಲಭ್ಯ ಒದಗಿಸಲು ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಒಳಹೊರ ರೋಗಿಗಳ ಅಗತ್ಯವನ್ನು ಪೂರೈಸಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಈ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಂತೆ 165 ಹಾಸಿಗೆಗಳ ಒಂದು ಆಸ್ಪತ್ರೆ ಯಿದೆ. ಈ 165 ಹಾಸಿಗೆಗಳ ಯುನಾನಿ ಪದ್ಧತಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಪಡೆಯುವ ರೋಗಿಗಳಿಗಾಗಿಯೇ ಪ್ರಸ್ತುತ 28 ಹಾಸಿಗೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಇಡಲಾಗಿದೆ. ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಚಿವಾಲಯದ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ಈ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸೇವಾ ಯೋಜನೆಯ ಘಟಕವನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದಿದೆ. ಸಮಾಜ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ತೊಡಗಿಸುವುದು ಈ ಯೋಜನೆಯ ಉದ್ದೇಶ. ಈ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ 1981-82ರಲ್ಲಿ 25 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರವೇಶಾವಕಾಶವಿತ್ತು.

ಭಾರತೀಯ ವೈದ್ಯದ ಸರ್ಕಾರಿ ಕಾಲೇಜು, ಬೆಂಗಳೂರು : ಇದು ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ 1967-68ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದ ಸಂಸ್ಥೆ. ಈ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ 5½ ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯ ಬಿ.ಎ.ಎಂ.ಎಸ್. ಪದವಿ ಶಿಕ್ಷಣದ ಜೊತೆಗೆ 1974-75ರಿಂದ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಪದವಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಬಿ. ಎಸ್. ಎ. ಎಂ. ಮತ್ತು ಬಿ.ಎ.ಎಂ.ಎಸ್. ಪದವಿಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾಗುವ 1½ ವರ್ಷದ ಅಲ್ಪಾವಧಿಯ ಅಥವಾ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ರಮವೂ ಇಲ್ಲಿದೆ. ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಅಂಗೀಕಾರ ಪಡೆದಿರುವ ಈ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ 1981-82ರಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಾವಕಾಶ 27. ಇಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು 5,000 ಪುಸ್ತಕಗಳಿರುವ ಒಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ಗ್ರಂಥ ಭಂಡಾರವಿದೆ. ಅಯುರ್ವೇದ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಉತ್ತೇಜನೆಯಾಗಿ 1982-83ರಲ್ಲಿ ಶಲ್ಯತಂತ್ರ (ಶಸ್ತ್ರವೈದ್ಯ) ದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಪದವಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ರಮವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಕೇಂದ್ರ ಯೋಜನೆಯೊಂದರ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ 1983-84ರಿಂದ ರಸಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ರಮ ಆರಂಭಿಸಲು ಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಂದ ವಿಸ್ತರಣಾ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಪ್ರಾತ್ಯಕ್ಷಿಕೆ ತರಬೇತಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಕಾಲೇಜು ಗಿಡಮೂಲಿಕೆಗಳ ತೋಟವೊಂದನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ, ರೋಗಿಗಳ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿದಿನ ಹೊಸ ಕಷಾಯ ತಯಾರಿಕೆಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ಹಸಿರು ಮೂಲಿಕೆಗಳ ಅಗತ್ಯವನ್ನು ಈ ತೋಟ ಪೂರೈಸುತ್ತದೆ.

ತಾರಾನಾಥ ಸರ್ಕಾರಿ ಅಯುರ್ವೇದ ಕಾಲೇಜು, ಬಳ್ಳಾರಿ : ಇದು ಪ್ರಖ್ಯಾತ ವೈದ್ಯರಾಗಿದ್ದ ಪಂಡಿತ ತಾರಾ

ನಾಥರ ಕೆಲವು ಅನುಯಾಯಿಗಳು 1947ರಲ್ಲಿ ಬಳ್ಳಾರಿ ಬಳಿ ಇರುವ ಸಂಗನಕಲ್ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಸಂಸ್ಥೆ. ಈ ಕಾಲೇಜನ್ನು 1976ರ ಜುಲೈ ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರ ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಬಿ.ಎಸ್.ಎ.ಎಂ. ಪದವಿ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡುತ್ತಿರುವ ಈ ಕಾಲೇಜು ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿದೆ.

ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಖಾಸಗಿ ಆಯುರ್ವೇದ ಕಾಲೇಜುಗಳಿದ್ದು ಅವುಗಳ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಸಮೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ.

ಆಯುರ್ವೇದ ಕಾಲೇಜು, ಉಡುಪಿ : ಇದು ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದದ್ದು 1958ರಲ್ಲಿ. ಕರ್ನಾಟಕ ಆಯುರ್ವೇದ ಸೇವಾ ಸಂಘ, ಉಡುಪಿ ಎಂಬ ನೋಂದಾಯಿತ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಈ ಕಾಲೇಜನ್ನು ಉಡುಪಿಯ ಬಳಿ ಕುತ್ತಪ್ಪಾಡಿ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿತು. ಈ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡ ಅಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಧಿವಾತ, ಮಧುಮೇಹ, ಅಸ್ತಮಾ, ತೀವ್ರಹುಣ್ಣು, ಕಾಮಾಲೆ, ಜಲರ ಹುಣ್ಣು, ಇತ್ಯಾದಿ ರೋಗಗಳಿಗೆ ಯಶಸ್ವಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಕಾಲೇಜಿನ ಆಡಳಿತ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಉಡುಪಿಯ ಕರ್ನಾಟಕ ಆಯುರ್ವೇದ ಸೇವಾ ಸಂಘವು 1979ರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಧರ್ಮಸ್ಥಳ ಮಂಜುನಾಥೇಶ್ವರ ಶಿಕ್ಷಣ ಟ್ರಸ್ಟ್ (ರಿ), ಉಜಿರೆ-ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯೊಡನೆ ವಿಲೀನಗೊಂಡಿತು. ಮಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಅಂಗೀಕಾರ ಪಡೆದಿರುವ ಈ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಬಿ.ಎ.ಎಂ.ಎಸ್. ಪದವಿ ಶಿಕ್ಷಣದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ತರಬೇತಿ ದೊರೆಯುತ್ತಿದೆ.

ಶ್ರೀ ದಾನಪ್ಪ ಗುರುಸಿದ್ದಪ್ಪ ವೇಲಮಾಳಗಿ ಆಯುರ್ವೇದ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜು, ಗದಗ : ಈ ಕಾಲೇಜು ಶ್ರೀ ಜಗದ್ಗುರು ಶಿವಾನಂದ ವಿದ್ಯಾವರ್ಧಕ ಸಂಸ್ಥೆಯಿಂದ 1979ರಲ್ಲಿ ಗದಗಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು. ಭಾರತೀಯ ಔಷಧ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ಸುಧಾರಿಸುವ ಮತ್ತು ಅಗತ್ಯವಿರುವವರಿಗೆ ಆಯುರ್ವೇದ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಉಚಿತವಾಗಿ ಒದಗಿಸುವ ಆಶಯವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಈ ಕಾಲೇಜನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಂತೆ ಇರುವ 25 ಹಾಸಿಗೆಗಳ ಅಸ್ಪತ್ರೆಯು ಉಚಿತ ಔಷಧಿ ಹಾಗೂ ಉಚಿತ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಸೇವೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಅಂಗೀಕಾರ ಪಡೆದಿರುವ ಈ ಕಾಲೇಜು ಬಿ. ಎ. ಎಂ. ಎಸ್. ಪದವಿ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡುತ್ತಿದೆ. 1981-82ರಲ್ಲಿ ಈ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ ಪಡೆದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 20.

ಆಯುರ್ವೇದ ಮಹಾವಿದ್ಯಾಲಯ, ವಿಜಾಪುರ : ಇದು ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದದ್ದು 1955ರಲ್ಲಿ. ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾ

ಲಯದ ಬಿ. ಎಸ್. ಎ. ಎಂ. ಪದವಿ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡುತ್ತಿರುವ ಈ ಕಾಲೇಜಿನಿಂದ ಪದವಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆದು ಮೊದಲ ತಂಡ ಹೊರಬಂದುದು 1974ರಲ್ಲಿ. ಇದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಬಿ. ಎ. ಎಂ. ಎಸ್. (ಆಯುರ್ವೇದ ಆಚಾರ್ಯ) ಪದವಿ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ 25 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರವೇಶಾವಕಾಶವಿದ್ದು, ಇದಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಂತೆ 60 ಹಾಸಿಗೆಗಳ ಒಂದು ಅಸ್ಪತ್ರೆ ಹಾಗೂ ಒಂದು ಮೂಲಿಕೆ ತೋಟವಿದೆ.

ಬಿ. ಎಂ. ಕಂಕಣವಾಡಿ ಆಯುರ್ವೇದ ಮಹಾವಿದ್ಯಾಲಯ : ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿ 1933ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಅರಂಭದಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ರಮಗಳೆಂದರೆ- ಭಿಷಗ್ವರ, ಡಿ. ಎಸ್. ಎ. ಸಿ., ಜಿ. ಸಿ. ಐ. ಎಂ. ಮತ್ತು ಡಿ. ಎ. ಎಂ. ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಅಂಗೀಕೃತ ಸಂಸ್ಥೆಯಾದ ಈ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ 1968-69ರ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವರ್ಷದಿಂದ ಬಿ. ಎಸ್. ಎ. ಎಂ. ಎಂಬ ಹೊಸ ಪದವಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ರಮವನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಯಿತು. ಮತ್ತು 1978-79ರಿಂದ ಬಿ. ಎ. ಎಂ. ಎಸ್. ಪದವಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದಿದೆ. ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಔಷಧ ವಿಜ್ಞಾನ (ಫಾರ್ಮಸಿ) ವಿಭಾಗವಿರುವ ತನ್ನವೇ ಆದ ಒಂದು ಅಸ್ಪತ್ರೆ ಮತ್ತು ಗಿಡಮೂಲಿಕೆಗಳ ಎರಡು ತೋಟಗಳಿವೆ. ಪ್ರಸಿದ್ಧ ನೇತ್ರ ಶಸ್ತ್ರವೈದ್ಯ ಡಾ|| ಎಂ. ಸಿ. ವೋದಿ ಅವರು ಈ ಕಾಲೇಜಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿದ್ದರು.

ಆಯುರ್ವೇದ ಮಹಾವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ : ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವೈದ್ಯಗುರು ಡಾ|| ಡಿ. ಎ. ಹಲಸೀಕರ ಅವರು 1954ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಡಾ|| ಎನ್. ಎಸ್. ಹರ್ಡೀಕರ ಅವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ಆಯುರ್ವೇದ ಸೇವಾ ಸಮಿತಿಯು 1961ರಲ್ಲಿ ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಈ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಂತೆ ಒಂದು ಅಸ್ಪತ್ರೆಯಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಅಂಗೀಕಾರ ಪಡೆದಿರುವ ಈ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಬಿ. ಎ. ಎಂ. ಎಸ್. ಮತ್ತು 5½ ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯ 'ಆಯುರ್ವೇದ ಆಚಾರ್ಯ' ಎಂಬ ಇನ್ನೊಂದು ಪದವಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. 1981-82ರಲ್ಲಿ ಈ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ ಪಡೆದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 122.

ಸರ್ಕಾರಿ ಕೇಂದ್ರ ಔಷಧಾಗಾರ, ಬೆಂಗಳೂರು : ಆಯುರ್ವೇದ ಮತ್ತು ಯುನಾನಿ ಔಷಧಿಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಈ ಸಂಸ್ಥೆ 1958ರಲ್ಲಿ ಅರಂಭವಾಯಿತು. ಈ ಔಷಧಾಗಾರವು ಬೆಂಗಳೂರು ಮತ್ತು ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿರುವ ದೊಡ್ಡ ಅಸ್ಪತ್ರೆಗಳಿಗೆ ಆಯುರ್ವೇದ ಮತ್ತು ಯುನಾನಿ ಔಷಧಿಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ಕಾರಿ ಹಾಗೂ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲ ಆಯುರ್ವೇದ ಮತ್ತು ಯುನಾನಿ

ಅಸ್ತತ್ಯಗಳಿಗೂ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುತ್ತದೆ. ಈ ಔಷಧಾ ಗಾರಕ್ಕೆ ಧನ್ಯಂತರಿ ವನ ಎಂಬ ಗಿಡಮೂಲಿಕಾ ವನವಿದೆ. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ಒಬ್ಬ ಮುಖ್ಯ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣಾಧಿಕಾರಿಯಿದ್ದು ಔಷಧ ವಿಜ್ಞಾನದ ಎಲ್ಲಾ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ಇವನದೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಅಸಿಧ್ಧ ಔಷಧಗಳು, ಆಯುರ್ವೇದ ಸಿದ್ಧ ಔಷಧ, ಯುನಾನಿ ಸಿದ್ಧ ಔಷಧ ಮತ್ತು ಭಾಂಗಿ ಹಾಗೂ ರವಾನೆ—ಹೀಗೆ ಈ ಔಷಧಾಗಾರದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ವಿಭಾಗಗಳಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಅರ್ಥಿಕ ನೆರವಿನಿಂದ 1979-80ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಔಷಧ ಪರಿಷ್ಕಾ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯವೊಂದಿದೆ. ಔಷಧಾಗಾರದಲ್ಲಿ ತಯಾರಾದ ಔಷಧಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿ, ಅವುಗಳ ಗುಣಮಟ್ಟವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಸಹಾಯಕವಾಗುವಂತೆ ವರದಿ ಮಾಡುವುದು ಈ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯದ ಮುಖ್ಯ ಕಾರ್ಯ. ಸರ್ಕಾರಿ ಕೇಂದ್ರ ಔಷಧಾಗಾರದಲ್ಲಿ 1980-81ರಲ್ಲಿ 23.03 ಲಕ್ಷ ರೂ. ಬೆಲೆಯ ಔಷಧಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಿದ್ದರೆ 1981-82ರಲ್ಲಿ 26.01 ಲಕ್ಷ ರೂ. ಬೆಲೆಯ ಔಷಧಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಲಾಯಿತು. 1979ರಿಂದ ಈ ಔಷಧಾಗಾರದಲ್ಲಿ ಆಯುರ್ವೇದ ಮತ್ತು ಯುನಾನಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಔಷಧ ತಜ್ಞರ (ಫಾರ್ಮಸಿಸ್ಟ್) ತರಬೇತಿಯನ್ನೂ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ತಯಾರಾಗುವ ಔಷಧಗಳಿಗೆ ಪೊರೆಯಲಾದ ಗುಳಿಗೆಗಳು, ಲೇಖಿತ ಮಾತ್ರೆಗಳು ಮತ್ತು ಪಾಕಗಳ ರೂಪ ಕೊಡುವ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರುವ ಯೋಜನೆಯಿದೆ.

ಆಯುರ್ವೇದ ಅಕ್ಯಾಡಮಿ : 1981ರಲ್ಲಿ 35 ಜನರ ಒಂದು ತಂಡವು ಆರಂಭಿಸಿದ ಆಯುರ್ವೇದ ಅಕ್ಯಾಡಮಿಯು 1982ರಲ್ಲಿ ನೋಂದಾಯಿತ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಯಿತು. ಅಕ್ಯಾಡಮಿಯ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶಗಳೆಂದರೆ—1) ಆಯುರ್ವೇದದ ಬಗ್ಗೆ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸುವುದು, ಪ್ರಸಾರ ಮತ್ತು ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡುವುದು ; 2) ಆಯುರ್ವೇದ ಮತ್ತು ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದು ಅಥವಾ ಅಂತಹ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಹಾಯಧನ ನೀಡುವುದು ; 3) ಆರೋಗ್ಯ ಹಾಗೂ ವೈದ್ಯಕೀಯ ರಕ್ಷಣಾ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಅಂತಹ ಕೇಂದ್ರಗಳಿಗೆ ನೆರವಾಗುವುದು, ಅವುಗಳ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಹೊರುವುದು ಅಥವಾ ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ; 4) ಆಯುರ್ವೇದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳು, ವಿಚಾರಗೋಷ್ಠಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಮ್ಮೇಳನಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸುವುದು ; ಮತ್ತು 5) ಅಕ್ಯಾಡಮಿಯ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತಹ ಅಥವಾ ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದು. 1982ರ ನವೆಂಬರ್‌ನಲ್ಲಿಯೇ ಈ ಅಕ್ಯಾಡಮಿಯು ಅಡಳಿತ 42 ಜನರ ಒಂದು ಮಂಡಳಿಯಿಂದ ನಿರ್ವಹಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿತ್ತು. ತೀವ್ರ ಶೀತ, ನೆಗಡಿ, ಮೂಗು ಕಟ್ಟುವುದು, ಅಪಸ್ಮಾರ ಮತ್ತು ಸಾಮಾನ್ಯ ಚರ್ಮರೋಗ—ಇಂತಹ ರೋಗಿಗಳಿಗಾಗಿ ಅಕ್ಯಾಡಮಿಯು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಡೆ ಮೂರು ಆರೋಗ್ಯ

ಶಿಬಿರಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿರುವ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆರೋಗ್ಯ ಸಂಬಂಧ ನಿಷ್ಠೆಯಿರುವ ವಿವಿಧ ಪದ್ಧತಿಗಳ ವೈದ್ಯರು, ವಿವಿಧ ಶಿಕ್ಷಣ ವಿಷಯಗಳ ತಜ್ಞರು ಮತ್ತು ಆಯುರ್ವೇದದಲ್ಲಿ ಅಸಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಪ್ರಮುಖರಲ್ಲಿ ಅಕ್ಯಾಡಮಿಯು ಅಸಕ್ತಿ ಹೊಂದಿದೆ.

ಕೇಂದ್ರ ಭಾರತೀಯ ಔಷಧ ಗಿಡಗಳ ಸಂಸ್ಥೆ, ಬೆಂಗಳೂರು : ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶದ ಲಕ್ನೋದಲ್ಲಿರುವ ಸೆಂಟ್ರಲ್ ಇಂಡಿಯನ್ ಮೆಡಿಸಿನಲ್ ಪ್ಲಾಂಟ್ಸ್ ಅರ್ಗನೈಜೇಶನ್ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಮೂರು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಒಂದಾಗಿದೆ. ಅಗತ್ಯ ಎಣ್ಣೆಗಳ ತಯಾರಿಕೆಗೆ ಸೂಕ್ತವಾದ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನ, ಕೃಷಿತಂತ್ರ, ಬಟ್ಟೆ ತಂತ್ರ ಮತ್ತು ಲಾಭದಾಯಕ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ 1960ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರು ಶಾಖೆಯು ಆರಂಭಗೊಂಡಿತು. ಕೆಲವೊಂದು ಔಷಧ ಗಿಡಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಸುವುದರ ಸಾಧ್ಯತೆಯ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಹಂತದಲ್ಲಿವೆ. ಗಿಡಗಳ ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಬೆಳೆಯುವ ಸ್ಥಳಗಳ ಸಾಧ್ಯಾಸಾಧ್ಯತೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಇಲ್ಲಿ ರೈತರಿಗೆ ಉಚಿತ ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕ ಆಯುರ್ವೇದ ಮತ್ತು ಯುನಾನಿ ನೋಂದಾವಣೆ ಮಂಡಳಿ : 1961ರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಆಯುರ್ವೇದ ಮತ್ತು ಯುನಾನಿ ವೈದ್ಯ ವೃತ್ತಿಯವರ ನೋಂದಾವಣೆ ಮತ್ತು ವೈದ್ಯಕೀಯ ವೃತ್ತಿಯವರ ವಿವಿಧ ನಿಬಂಧನೆಗಳ ಶಾಸನ ಮಂಜೂರಾಯಿತು. ಇದನ್ನು 1964ರಲ್ಲಿ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಲಾಯಿತು. 1) ಆಯುರ್ವೇದ ಔಷಧ ಪದ್ಧತಿ ಮತ್ತು 2) ಯುನಾನಿ ಔಷಧ ಪದ್ಧತಿ ಹಾಗೂ ಸಂಯೋಜಿತ ಔಷಧ ಪದ್ಧತಿಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಮತ್ತು ಪ್ರಸಾರಕ್ಕೆ ಉತ್ತೇಜನ ಕೊಡುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ, ಆ ಪದ್ಧತಿಗಳ ವೈದ್ಯರುಗಳ ನೋಂದಾವಣೆ ಮತ್ತು ಅವರ ವಿದ್ಯಾರ್ಹತೆಗಳನ್ನು ನಿಬಂಧನೆಗೊಳಪಡಿಸಲು ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ವೃತ್ತಿ ವೈದ್ಯರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕಾನೂನನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಲು ಈ ಶಾಸನವನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಯಿತು. ಈ ಶಾಸನದ ಪ್ರಕಾರ, 1965ರ ಏಪ್ರಿಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಆಯುರ್ವೇದ ಮತ್ತು ಯುನಾನಿ ವೃತ್ತಿವೈದ್ಯರ ಮಂಡಳಿಯನ್ನು ರಚಿಸಲಾಯಿತು. ಮಂಡಳಿಯ ಅಧಿಕಾರಾವಧಿ ಅದು ಪ್ರಥಮ ಸಭೆ ಸೇರಿದ 1965ರ ಜೂನ್ 7 ರಿಂದ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳಾಗಿತ್ತು. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಶಾಸನದ ಪ್ರಕಾರ, ತಮ್ಮ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ನೋಂದಾಯಿಸಲು ಅರ್ಹರಾದ ವೃತ್ತಿವೈದ್ಯರನ್ನು ಮಂಡಳಿಯು ನೋಂದಾಯಿಸಿತು. 1977ರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರವು ಈ ಶಾಸನದ ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ಸೂಕ್ತ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಿ, ಯಾವುದೇ ಕಾರಣದಿಂದ ಮಂಡಳಿಯ ಪುನರ್ರಚನೆ ಯಾಗದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಡಳಿತಗಾರರನ್ನು ನೇಮಿಸಲು ಅವಕಾಶ

ಕಲ್ಪಿಸಿತು. ಅರಂಭದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವರ್ಷದ ಅವಧಿಗೆ ಆಡಳಿತಾಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ನೇಮಿಸಲಾಯಿತು. ನಂತರ 1980ರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರವು, ಮುಂದಿನ ಆಜ್ಞೆ ಹೊರಡುವವರೆಗೂ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಕೇಂದ್ರ ಔಷಧ ವಿಜ್ಞಾನ ಕಾಲೇಜಿನ ಮುಖ್ಯ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಕರನ್ನೇ ಮಂಡಳಿಯ ಆಡಳಿತಾಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿತು.

ಹೋಮಿಯೋಪತಿಕ್ ಕಾಲೇಜುಗಳು

ಎ. ಎಂ. ಶೇಕ್ ಹೋಮಿಯೋಪತಿಕ್ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜು, ಬೆಳಗಾವಿ : 1967ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದ ಈ ಕಾಲೇಜು ಯಾವುದೇ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಸ್ವೀಕೃತ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ, ಪರೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿರುವ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಹೋಮಿಯೋಪತಿಕ್ ಮಂಡಳಿ ಮತ್ತು ಪರೀಕ್ಷಕರ ಮಂಡಳಿಗಳ ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದೆ. ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಸ್ವಂತ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯೊಂದಿದ್ದು, ಅದರಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು 200 ಒಳರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಸ್ಥಳಾವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಕಾಲೇಜು ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯ ಎಲ್. ಸಿ. ಇ. ಎಚ್. ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಡಿಪ್ಲೋಮಾ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನೂ, ಐದು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯ ಜಿ. ಸಿ. ಇ. ಎಚ್. ಎಂಬ ಪದವಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನೂ ನೀಡುತ್ತಿದೆ. ಈ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ 1981-82ರಲ್ಲಿ ಡಿಪ್ಲೋಮಾ ಮತ್ತು ಪದವಿ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 117 ಮತ್ತು 76. ಈ ಸಂಖ್ಯೆ 1980-81ರಲ್ಲಿ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 41 ಮತ್ತು ಒಂಬತ್ತು ಆಗಿತ್ತು.

ಹೋಮಿಯೋಪತಿಕ್ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜು, ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ : ಇದು 1967ರಲ್ಲಿ ಹೈದರಾಬಾದ್ ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಮೊದಲ ಸಂಸ್ಥೆ. ಹೈದರಾಬಾದ್ ಕರ್ನಾಟಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಯವರು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಈ ಕಾಲೇಜಿನ ಉದ್ದೇಶ—ಹೋಮಿಯೋಪತಿ ಔಷಧ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಜನಪ್ರಿಯಗೊಳಿಸುವುದಾಗಿತ್ತು. ಈ ಕಾಲೇಜು ಕರ್ನಾಟಕ ಹೋಮಿಯೋಪತಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಂಡಳಿಯಿಂದ ಅಂಗೀಕಾರ ಪಡೆದಿದೆ. ಒಂದು ವರ್ಷದ ಅಂತರಿಕ ಸೇವೆಯೂ ಸೇರಿದಂತೆ 5½ ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯ ಬಿ. ಎಚ್. ಎಂ. ಎಸ್. (ಬ್ಯಾಚಲರ್ ಆಫ್ ಹೋಮಿಯೋಪತಿಕ್ ಮೆಡಿಸಿನ್ ಅ್ಯಾಂಡ್ ಸರ್ಜರಿ) ಎಂಬ ಪದವಿ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ 1980-81ರಲ್ಲಿ 46 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರವೇಶಾವಕಾಶವಿದ್ದರೆ 1981-82ರಲ್ಲಿ 42 ಜನಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿತ್ತು.

ಹೆಚ್.ವೇನಿಯನ್ ಹೋಮಿಯೋಪತಿಕ್ ಔಷಧಿ ಕಾಲೇಜು, ಬೆಂಗಳೂರು : ಇದು ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಹೋಮಿಯೋಪತಿ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ತಂದ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ಸಂಸ್ಥೆ. ಸಮರ್ಥ ಹೋಮಿಯೋಪತಿ ವೈದ್ಯರುಗಳನ್ನು ತರಬೇತಿಗೊಳಿಸುವ

ಉದ್ದೇಶದಿಂದ 1955ರಲ್ಲಿ ಈ ಕಾಲೇಜನ್ನು ಅರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. 1971-72ನೇ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವರ್ಷದಿಂದ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯ ಎಲ್. ಸಿ. ಇ. ಎಚ್. ಎಂಬ ಡಿಪ್ಲೋಮಾ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನೂ, ಐದು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯ ಜಿ. ಸಿ. ಇ. ಎಚ್. ಎಂಬ ಪದವಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನೂ ನೀಡಲು ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರವು ಈ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಮನ್ನಣೆ ನೀಡಿದೆ. ಸ್ವಂತ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಈ ಕಾಲೇಜು ಕರ್ನಾಟಕ ಹೋಮಿಯೋಪತಿ ಮಂಡಳಿಯಿಂದ ಅಂಗೀಕಾರ ಪಡೆದಿದೆ. 1981-82ರಲ್ಲಿ ಈ ಕಾಲೇಜಿನ ಡಿಪ್ಲೋಮಾ ಮತ್ತು ಪದವಿ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶ ಪಡೆದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 25 ಮತ್ತು 18.

ಸರ್ಕಾರಿ ಯುನಾನಿ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜು, ಬೆಂಗಳೂರು : ಯುನಾನಿ ಔಷಧ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಪುನರುಜ್ಜೀವನಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ 1965-66ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಈ ಕಾಲೇಜು ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ 5½ ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯ ಬಿ. ಯು. ಎಂ. ಎಸ್. (ಬ್ಯಾಚಲರ್ ಆಫ್ ಯುನಾನಿ ಮೆಡಿಸಿನ್ ಅ್ಯಾಂಡ್ ಸರ್ಜರಿ) ಪದವಿ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. 1981-82ರಲ್ಲಿ ಈ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಪ್ರವೇಶ ಪಡೆದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 13. 1982-83ರಲ್ಲಿ ಈ ಕಾಲೇಜನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರಿನಿಂದ ಕಲ್ಬುರ್ಗಿಗೆ ಸ್ಥಳಾಂತರಿಸಲಾಯಿತು. (ಈಗ ಮತ್ತೆ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಅದನ್ನು ತರಲಾಗಿದೆ). ಈಗಾಗಲೇ ತಿಳಿಸಿರುವಂತೆ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿರುವ ಭಾರತೀಯ ಔಷಧ ಪದ್ಧತಿಯ ಸರ್ಕಾರಿ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲೂ ಯುನಾನಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನೂ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

ವೈದ್ಯಕೀಯ ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಸೇವೆಗಳು

ದೇಶದ ಇತರ ಭಾಗಗಳಂತೆ, ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಆಯುರ್ವೇದ ಔಷಧ ಪದ್ಧತಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿತ್ತು. ವೈದ್ಯರೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಆಯುರ್ವೇದ ಪಂಡಿತರು ಗಿಡಮೂಲಿಕೆಗಳ ಔಷಧಗುಣ, ವರ್ಗಗುಣಗಳ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದರು. ಈ ಗಿಡ ಮೂಲಿಕೆಗಳು ರಾಜ್ಯದ ಮಲೆನಾಡು ಮತ್ತು ಗುಡ್ಡಗಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಧೋರೆಯುತ್ತವೆ. ಕೆಲವು ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಆಯುರ್ವೇದ ಜ್ಞಾನದ ತತ್ತ್ವ ಮತ್ತು ವೃತ್ತಿಗಳು ತಂದೆಯಿಂದ ಮಗನಿಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಇವರೇ ಸ್ವತಃ ಅನೇಕ ಔಷಧಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಈಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಯುರ್ವೇದ ವೈದ್ಯರೂ ಸಹ ಸಂಘಟಿತ ಆಯುರ್ವೇದೀಯ ಔಷಧ ತಯಾರಿಕಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ತಯಾರಿಸಿದ ಔಷಧಗಳನ್ನೇ ಸಲಹೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಯೋಗ್ಯ ಆಯುರ್ವೇದದ ವೃತ್ತಿ ವೈದ್ಯನಾದ

ವನಿಗೆ, ಯಾವುದೇ ವೆಚ್ಚದ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸದೆ, ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ದೊರೆಯುವ ಗಿಡ ಮೂಲಿಕೆಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದಲೇ ತನ್ನ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ತ್ವರಿತ ಪರಿಹಾರ ದೊರಕಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಅನೇಕ ಆಯುರ್ವೇದೀಯ ಔಷಧಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯ ಕಾಯಿಲೆಗಳಿಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದವು. ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಅನೇಕ ಆಯುರ್ವೇದ ಪಂಡಿತರು ಹಿಂದೆ ರಾಜಾಶ್ರಯ ಪಡೆದಿದ್ದರು. ಅನೇಕ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣು ಒಂದೆರಡು ಕುಟುಂಬಗಳಾದರೂ ಆಯುರ್ವೇದ ವೈದ್ಯ ಪದ್ಧತಿಗಳ ಪರಿಣಾನ ಪಡೆದಿರುತ್ತಿದ್ದವು. ಆಯುರ್ವೇದ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಂಸ್ಥಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆದ ಕೆಲವು ವೈದ್ಯರು ತಮ್ಮ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಆಯುರ್ವೇದ ಪದ್ಧತಿಯ ದೊಡ್ಡ ಪರಂಪರೆಯಿದೆ ಮತ್ತು ಇಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಆಯುರ್ವೇದ ಪಂಡಿತರಿದ್ದಾರೆ.

ಯುನಾನಿ ಪದ್ಧತಿ : 14ನೇಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರದೇಶವು ಮುಸ್ಲಿಂ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಾಗ ರೂಢಿಗೆ ಬಂದ ಯುನಾನಿ ಪದ್ಧತಿ ಹಲವಾರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ರಾಜಾಶ್ರಯ ದೊರೆಯಿತು. ಆದರೆ ಇದು ಆಯುರ್ವೇದ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನೇನೂ ಬದಲಾಯಿಸಲಿಲ್ಲ. ಹಕೀಮರೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದ ಯುನಾನಿ ವೈದ್ಯರು ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಲಿಲ್ಲ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅವರ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಕ್ರಮ ಪಟ್ಟಣಗಳಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿತ್ತು. ಅವರು ಮುಸ್ಲಿಂ ಶ್ರೀಮಂತ ಸಾಹಿಯ ಆಶ್ರಯ ವನ್ನಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಗಣನೀಯ ಪ್ರಮಾಣದ ಹಿಂದುಗಳ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವನ್ನೂ ಸಹ ಪಡೆದಿದ್ದರು. ಬಹುಮನಿ ದೊರೆಯಾದ ಎರಡನೇಯ ಆಹಮದನು (1436-1453) ಬಿದರೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಭವ್ಯವಾದ 'ಷಾಫಖಾನಾ' (ಆಸ್ಪತ್ರೆ) ವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲು ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದಾಗ, ಅದರ ನಿರ್ಮಾಣ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಭರಿಸಲು ಅನೇಕ ಹಳ್ಳಿಗಳನ್ನು ದತ್ತಿಯಾಗಿ ಬಿಡಲಾಯಿತು. ಈ ಆಸ್ಪತ್ರೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಹಿಂದೂ ಮತ್ತು ಮುಸ್ಲಿಂ ವೈದ್ಯರುಗಳನ್ನು ನೇಮಿಸಲಾಗಿತ್ತು, ಹಾಗೂ ಇಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಜನಾಂಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ರೋಗಿಗಳಿಗೂ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಸೇವೆ ಒದಗಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈ 'ಷಾಫಖಾನ'ದಲ್ಲಿ ಯುನಾನಿ ಜೊತೆಗೆ ಆಯುರ್ವೇದ ಔಷಧ ಪದ್ಧತಿಯ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗೂ ಅವಕಾಶವಿತ್ತು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ವೈದ್ಯರುಗಳನ್ನು ನೇಮಿಸಲಾಗಿತ್ತಲ್ಲದೆ ಇಲ್ಲಿ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಔಷಧ ಮತ್ತು ಊಟವನ್ನು ಉಚಿತವಾಗಿ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಆಲೋಪತಿಯ ಆಗಮನ : ನಾಲ್ಕನೇಯ ಮೈಸೂರು ಯುದ್ಧವಾದ ನಂತರ, 1799ರಲ್ಲಿ, ಹಿಂದಿನ ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯುಕ್ರಿಯಾ ಚಿಕಿತ್ಸಾ (ಆಲೋಪತಿ) ಪದ್ಧತಿ ಅರಂಭ

ವಾಯಿತು. 1831ರಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟಿಷರು ಸಂಸ್ಥಾನ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡ ನಂತರ ಮೈಸೂರು ನಿಯೋಜಿತಾಧಿಕಾರಿಗಳ ಶಸ್ತ್ರವೈದ್ಯರಿಗೆ ಲಸಿಕೆ ಹಾಕುವ ಕಾರ್ಯದ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ನಿಯಂತ್ರಣವನ್ನು ವಹಿಸಲಾಯಿತು. ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲದ ಮೇಲೆ ವಿಭಾಗವು ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳನ್ನು ಅರಂಭಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಿಭಾಗೀಯ ಕೇಂದ್ರಕ್ಕೂ ಒಬ್ಬ ಸಿವಿಲ್ ಶಸ್ತ್ರವೈದ್ಯರನ್ನು ನೇಮಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಅಧಿಕಾರಿಯು ಸ್ಥಳೀಯ ಸೆರೆಮನೆಗಳ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಕರೂ ಆಗಿದ್ದರಲ್ಲದೆ, ಆಯಾ ವಿಭಾಗದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಎಲ್ಲ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ನಿರೀಕ್ಷಕರೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಜೊತೆಗೆ ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಮದರಾಸು ಅಧಿಕೃತವಾದ ಅಧೀನ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಹೊಣೆ ಹೊತ್ತಿದ್ದ ಭಾರತೀಯ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಇಲಾಖೆಯ ಡೆಪ್ಯುಟಿ ಸರ್ಜನ್ ಜನರಲ್ ಅವರೂ ಸಹ ಹಳೆಯ ಮೈಸೂರಿನ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ತನಿಖೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಡೆಪ್ಯುಟಿ ಸರ್ಜನ್ ಜನರಲ್ ಅವರು ಸ್ಯಾನಿಟರಿ ಕಮಿಷನರ್ ಅವರ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದುದರ ಜೊತೆಗೆ ಜನನ-ಮರಣ ದಾಖಲೆಗಳ ರಿಜಿಸ್ಟ್ರಾರ್ ಅವರ ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. 1870ರ ವರೆಗೆ, ಇತರ ಭಾಗಗಳಲ್ಲದಂತೆ, ಭಾರತ ಮತ್ತು ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಸೇವೆಗಳು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಸೈನಿಕ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯ ಆರೋಗ್ಯ ಸುಧಾರಣೆಗಷ್ಟೇ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದವು. 1880ರಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರದ ಡೆಪ್ಯುಟಿ ಸರ್ಜನ್ ಜನರಲ್ ಅವರನ್ನು ಹಿಂತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅವರ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಮೈಸೂರು ಕಮಿಷನರಿನ ಹಿರಿಯ ಶಸ್ತ್ರವೈದ್ಯರಿಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಲಾಯಿತು.

ಈ ಅಧಿಕಾರ ಹಸ್ತಾಂತರವಾದ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ, ಯೋಗ್ಯ ಅರ್ಹತೆಯುಳ್ಳ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯಿರುವ ಒಂದು ಸ್ಥಳೀಯ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸೇವಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಹೊಸ ಯೋಜನೆಯೊಂದನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಯಿತು. ಈ ಹೊಸ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯ ಶಸ್ತ್ರವೈದ್ಯರ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಶಸ್ತ್ರವೈದ್ಯರು, ಕಿರಿಯ ಶಸ್ತ್ರವೈದ್ಯರು ಮತ್ತು ಆಸ್ಪತ್ರೆ ಸಹಾಯಕರಿದ್ದರು. 1887ರಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರದ ಈ ಹಿರಿಯ ಶಸ್ತ್ರವೈದ್ಯರನ್ನು ಪದನಿಮಿತ್ತ ಆರೋಗ್ಯಾಧಿಕಾರಿ (ಸ್ಯಾನಿಟರಿ ಕಮಿಷನರ್) ಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಅವರಿಗೆ ಜನನ ಮರಣ ವರದಿಗಳ ಪರಿಶೀಲನೆ, ದೇವಿ (ಡಾಕು) ಹಾಕುವ ಕಾರ್ಯದ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ, ಪ್ಲೇಗು, ಕಾಲರಾ, ಸಿಡುಬು ಮೊದಲಾದ ಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕ ರೋಗಗಳ ನಿಯಂತ್ರಣ ಮತ್ತು ಜನರ ಆರೋಗ್ಯ ಸ್ಥಿತಿ ಸುಧಾರಣೆ ಈ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ವಹಿಸಲಾಯಿತು. 1888ರಲ್ಲಿ ಉಪ ಸಹಾಯಕ ವೈದ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳ ಹೊಸದೊಂದು ವರ್ಗವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಲಾಯಿತು. 1898ರಿಂದ 1902ರವರೆಗೆ ಪ್ಲೇಗು ರೋಗಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ

ಒಬ್ಬ ವಿಶೇಷ ಕಮಿಷನರ್ ಅವರನ್ನು ನೇಮಿಸಲಾಗಿತ್ತು. 1907ರಲ್ಲಿ ಅರೋಗ್ಯ ಇಲಾಖೆಯ ಪುನರ್ರಚನೆಯಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಅರೋಗ್ಯ ಸೇವಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನೇ ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಯಿತು. ಜಿಲ್ಲಾ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳ ಮುಖ್ಯರಾಗಿದ್ದ ಜಿಲ್ಲಾ ವೈದ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಪದನಿಮಿತ್ತ ಜಿಲ್ಲಾ ನೈರ್ಮಲ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿ ಮುಂದುವರಿದರು. 1909-10ರಲ್ಲಿ ವಿಭಾಗೀಯ ನೈರ್ಮಲ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳ ಹುದ್ದೆಗಳನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸಿ ಜಿಲ್ಲಾ ನೈರ್ಮಲ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳ ಒಂದು ಹೊಸ ಸೇವಾ ಶ್ರೇಣಿಯನ್ನು ರಚಿಸಲಾಯಿತು. 1913ರಲ್ಲಿ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಇಲಾಖೆಯ ಮುಖ್ಯರನ್ನು ಸ್ಯಾನಿಟರಿ ಕಮಿಷನರ್ ಎಂದು ಹೆಸರಿಸಲಾಯಿತು. ಅದೇ ವರ್ಷ ಪ್ರತೀ ಜಿಲ್ಲೆಗೊಂದರಂತೆ ಸಂಚಾರಿ ಚಿಕಿತ್ಸಾಲಯಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಮತ್ತು ಸಹಾಯಕ ಶಸ್ತ್ರವೈದ್ಯರನ್ನು ಅವುಗಳ ಪದನಿಮಿತ್ತ ಮುಖ್ಯರನ್ನಾಗಿ ನೇಮಕ ಮಾಡಲಾಯಿತು. 1917ರಲ್ಲಿ ಓರ್ವ ಪೂರ್ಣಾವಧಿಯ ಸ್ಯಾನಿಟರಿ ಕಮಿಷನರನ್ನು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಇಲಾಖೆಯ ಮುಖ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನಾಗಿ ನೇಮಿಸಲಾಯಿತು. 1922ರಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಇಲಾಖೆಯನ್ನು 1929ರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಹಾಗೂ ಸ್ವತಂತ್ರ ಘಟಕವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಓರ್ವ ಪೂರ್ಣಾವಧಿಯ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ನಿರ್ದೇಶಕರ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಪುನರ್ರಚಿಸಲಾಯಿತು. ಅದೇ ವರ್ಷ, ಅಂದರೆ 1929ರಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಲಹೆ ನೀಡಲು ಆರೋಗ್ಯ ಸಲಹಾ ಮಂಡಳಿಯೊಂದರ ನೇಮಕವಾಯಿತು. ಆಗ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಆರೋಗ್ಯ ವಿಭಾಗದ ಸಲಹೆಗಾರರಾಗಿದ್ದ ಡಾ|| ಸ್ಟೀಬ್ ಅವರ ತಜ್ಞ ಸೇವೆಯನ್ನು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ರಾಜ್ಯದ ಆರೋಗ್ಯ ಸೇವೆಗಳ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಹೆಗ್ಗುರುತೆಂದರೆ, ಅನೇಕ ಗ್ರಾಮೀಣ ಆರೋಗ್ಯ ಕೇಂದ್ರಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆ. ಅಂತಹ ಗ್ರಾಮೀಣ ಕೇಂದ್ರಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆಯಲ್ಲಿ ಹಳೆಯ ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯವು ಇಡೀ ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲೇ ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮೀಣ ಆರೋಗ್ಯ ಕೇಂದ್ರಗಳ ಕಾರ್ಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಆಗ ಗ್ರಾಮನೈರ್ಮಲ್ಯ ಸುಧಾರಣೆ, ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ಮೂಲಗಳ ಶುದ್ಧೀಕರಣ, ಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕ ರೋಗ ತಡೆದೋರಿಕೆಯ ಪರಿಶೀಲನೆ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣ, ರಕ್ಷಣಾ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಸೇವೆಗಳು, ಆರೋಗ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಜನನ-ಮರಣಗಳ ವರದಿ ಮಾಡುವುದು ಇಷ್ಟಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿದ್ದವು. 1934ರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರಸೂತಿ ಹಾಗೂ ಶಿಶು ಆರೋಗ್ಯ ಕಾರ್ಯಾಲಯ ಮತ್ತು ಒಂದು ಮಲೇರಿಯಾ ವಿಜ್ಞಾನ ವಿಭಾಗವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. 1936ರಲ್ಲಿ ರಾಕಾಫೆಲರ್ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನದ ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ತಾಂತ್ರಿಕ ನೆರವಿನಿಂದ ರಾಮನಗರದಲ್ಲಿ ಆರೋಗ್ಯ ತರಬೇತಿ ಹಾಗೂ ಪ್ರಾತ್ಯಕ್ಷಿಕೆ ಕೇಂದ್ರವೊಂದನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ನಂತರ ರಾಜ್ಯದ ಇತರ ಭಾಗಗಳಲ್ಲೂ ಇಂತಹ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು.

ಹೈದರಾಬಾದ್ ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹೈದರಾಬಾದಿನ ಆರನೇಯ ನಿಜಾಮ ನಾಸೀರ್-ಉದ್-ದೌಲಾ ಅವರು ಅಲೋಪತಿಕ್ ಅಥವಾ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಮತ್ತು ಔಷಧ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ರೂಢಿಗೆ ತಂದರು. ಪೂರ್ಣ ರೋಗ ಪರಿಹಾರ ಕಾರ್ಯವನ್ನೇ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಸರ್ಕಾರೀ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಇಲಾಖೆ 1844ರಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಸಿಡುಬು ರೋಗದ ವಿರುದ್ಧ ದೇವಿ ಹಾಕುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ 1912ರವರೆಗೂ ರೋಗ ನಿರೋಧಕ ಔಷಧ ಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿರಲಿಲ್ಲ. 1913ರಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರವು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಇಲಾಖೆಯ ಮುಖ್ಯರನ್ನು ಸ್ಯಾನಿಟರಿ ಕಮಿಷನರನ್ನಾಗಿಯೂ ನೇಮಿಸಲಾಯಿತು. ಆರು ತಿಂಗಳಿಂದ 12 ತಿಂಗಳ ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಿನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ದೇವಿ ಹಾಕುವುದನ್ನು ಆಗಿನ ಹೈದರಾಬಾದ್ ಸರ್ಕಾರ 1922ರಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೆ ತಂದಿತು. ಅದೇ ವರ್ಷವೇ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಇಲಾಖೆಯ ರಚನೆಯಾಯಿತು. ಪ್ರತೀ ಜಿಲ್ಲೆಗೊಂದರಂತೆ ಸಂಚಾರಿ ಔಷಧಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಯಿತು. 1934ರ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಇಲಾಖೆಯನ್ನು ಪುನರ್ರಚಿಸಿ, ಓರ್ವ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಉಪನಿರ್ದೇಶಕರನ್ನು ಇಲಾಖೆಯ ಮುಖ್ಯರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ 'ಹಕೀಮ್' ರಿಂದ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಯುನಾನಿ ಘಟಕಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯ ಯುನಾನಿ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಇಲಾಖೆಯ ಅಧೀನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಲಾಯಿತು.

ಇಲಾಖೆಯ ಪುನರ್ರಚನೆ : ಏಕೀಕರಣದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ನಿರ್ದೇಶಕರಿದ್ದರು. ಒಬ್ಬರು ನೈರ್ಮಲ್ಯ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಸೇವೆಗಳ ನಿರ್ದೇಶಕರು, ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸೇವೆಗಳ ನಿರ್ದೇಶಕರು. 1965ರಲ್ಲಿ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಮತ್ತು ಆರೋಗ್ಯ ಇಲಾಖೆಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿ ಆರೋಗ್ಯ ಸೇವೆಗಳ ನಿರ್ದೇಶಕರನ್ನು ಇಲಾಖೆಯ ಮುಖ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ನೇಮಿಸಲಾಯಿತು. 1977ರಲ್ಲಿ 'ಕುಟುಂಬ ಯೋಜನೆ' ಎಂಬ ಪದಪ್ರಯೋಗವು 'ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣ' ಎಂದು ತಿದ್ದುಪಡಿಯಾದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಹುದ್ದೆಗಳ ಹೆಸರಿನಲ್ಲೂ ಬದಲಾವಣೆ ಉಂಟುಮಾಡಲಾಯಿತು. 1978ರ ನವೆಂಬರ್‌ನಲ್ಲಿ ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣ ಇಲಾಖೆಯನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಕರ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣ ಸೇವೆಗಳ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ ಮತ್ತು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ ಎಂದು ಎರಡು ಕಾರ್ಯ ಶಾಖೆಗಳನ್ನಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಯಿತು. ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣ ಇಲಾಖೆಯ ನಿರ್ದೇಶಕರು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರೋಗ್ಯ, ವೈದ್ಯಕೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಸೇರದ ಎಲ್ಲಾ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು, ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣ, ಸಹಾಯಕ ಶುಶ್ರೂಷಣಾ ದಾದಿಯರು, ಆರೋಗ್ಯ ಸಹಾಯಕರು ಮತ್ತುತರ ವೈದ್ಯಕೀಯೇತರ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯ ತರಬೇತಿ, ವೈದ್ಯಕೀಯ

ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಎಲ್ಲಾ ಯೋಜನಾ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಗಳು ಹಾಗೂ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು, ಆರೋಗ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಪ್ರಚಾರ, ರಿಡ್‌ಕ್ರಾಸ್ ಮತ್ತು ತರ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಎಲ್ಲ ಸಮಿತಿಗಳಲ್ಲೂ ಸದಸ್ಯರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಇವರು ವೈದ್ಯಕೀಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಇತರ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ, ಭಾರತೀಯ ಜನಸಂಖ್ಯಾ ಯೋಜನಾ ಸಹಾಯಕರೂ ಆಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯದ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಓರ್ವ ಅಧಿಕ ನಿರ್ದೇಶಕರು, ಆರು ಜನ ಜಂಟಿ ನಿರ್ದೇಶಕರು, 12 ಜನ ಉಪನಿರ್ದೇಶಕರು, 15 ಜನ ಒಂದನೇಯ ದರ್ಜೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು, 24 ಜನ ಎರಡನೇಯ ದರ್ಜೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ತರ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ನಿರ್ದೇಶಕರಿಗೆ ನೆರವಾಗುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕಂದಾಯ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇಲಾಖೆಯ ನಿರ್ದೇಶಕರಿಗೆ ಸಹಾಯಕರಾಗಿ ಓರ್ವ ಜಂಟಿ ನಿರ್ದೇಶಕರು ಮತ್ತು ಇಬ್ಬರು ಉಪನಿರ್ದೇಶಕರು ಇರುತ್ತಾರೆ. ಒಬ್ಬ ಆರೋಗ್ಯಾಧಿಕಾರಿ ಹಾಗೂ ಸಹಾಯಕ ಶಸ್ತ್ರವೈದ್ಯ, ಒಂದನೇಯ ದರ್ಜೆಯ 35 ಸಹಾಯಕರು, ಎರಡನೇಯ ದರ್ಜೆಯ 12 ಇತರ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಇರುತ್ತಾರೆ. ಜಿಲ್ಲಾ ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾ ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣಾಧಿಕಾರಿ, ಓರ್ವ ಮಹಿಳಾ ವೈದ್ಯಾಧಿಕಾರಿ, ಓರ್ವ ಜಿಲ್ಲಾ ಸರ್ಜನ್, ಓರ್ವ ಜಿಲ್ಲಾ ಮಲೇರಿಯಾ ಅಧಿಕಾರಿ, ಮತ್ತು ದ್ವಿತೀಯ ದರ್ಜೆಯ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಜಿಲ್ಲಾ ಮತ್ತು ತರದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಸ್ವತಂತ್ರ ಕಾರ್ಯ ವಿಭಾಗಗಳಿವೆ. ಒಂದು ಜಿಲ್ಲಾ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಿರುವ ಜಿಲ್ಲಾ ಸರ್ಜನ್, ಇನ್ನೊಂದು ವಿಭಾಗದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾದ ಜಿಲ್ಲಾ ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣಾಧಿಕಾರಿ. ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಇತ್ತೀಚಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಹತ್ವ ಕೊಡಲಾಗಿದ್ದು ಜಿಲ್ಲಾ ಆರೋಗ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳ ಹೆಸರನ್ನು 1978ರ ಅಗಸ್ಟಿನಿಂದ 'ಜಿಲ್ಲಾ ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣಾಧಿಕಾರಿ' ಎಂದು ಬದಲಾಯಿಸಲಾಯಿತು. ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕಂದಾಯ ಉಪವಿಭಾಗದ ಜವಾಬ್ದಾರಿಗೂ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಸಹಾಯಕ ಜಿಲ್ಲಾ ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣಾಧಿಕಾರಿ ಇರುತ್ತಾರೆ.

ವೈದ್ಯಕೀಯ ಶಿಕ್ಷಣದ ನಿರ್ದೇಶಕರು ಸರ್ಕಾರಿ ಮತ್ತು ಖಾಸಗಿ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ, ವೈದ್ಯಕೀಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ನಿಲಯಗಳು, ನೇತ್ರ ವೈದ್ಯ ಸಂಸ್ಥೆ, ಜಯದೇವ ಹೈದ್ರೋಗ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಸಂಸ್ಥೆ, ಕಿಡ್ನಿಯ ಸ್ವಾರ್ಥ ಗಂಟಿ (ಕ್ಯಾನ್ಸರ್) ಸಂಸ್ಥೆ, ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಾನಸಿಕ ಹಾಗೂ ನರವಿಜ್ಞಾನ ಸಂಸ್ಥೆ ಹಾಗೂ ಮಾನಸಿಕ ಆರೋಗ್ಯದ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಮೇಲ್ಕಂಡ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಮಿತಿಗಳ ಸದಸ್ಯ

ರಾಗಿರುವ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಶಿಕ್ಷಣದ ನಿರ್ದೇಶಕರು ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಸಲಹೆಗಳು ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಯೋಜಿಸುತ್ತಾರೆಲ್ಲದೆ, ವೈದ್ಯಕೀಯ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಸಮಿತಿಗಳಲ್ಲೂ ಸದಸ್ಯರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಅವರ ಕಾರ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ನೇತ್ರವೈದ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರ ಹಾಗೂ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ವಿಭಾಗಗಳಿಗೆ ತಲಾ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ರಂತೆ ಇಬ್ಬರು ಜಂಟಿ ನಿರ್ದೇಶಕರೂ, ಶುಶ್ರುಷಣ ವಿಭಾಗದ ಒಬ್ಬ ಉಪನಿರ್ದೇಶಕರೂ, ವೈದ್ಯಕೀಯ ಶಿಕ್ಷಣದ ಒಬ್ಬ ಉಪನಿರ್ದೇಶಕರು, ಓರ್ವ ಆಡಳಿತಾಧಿಕಾರಿ, ಓರ್ವ ಯೋಜನಾಧಿಕಾರಿ ಮತ್ತು ಓರ್ವ ಹಣ ಕಾಸು ನಿರ್ವಹಣಾ ಸಹಾಯಕರು ಹಾಗೂ ಇತರ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ವರ್ಗದವರು ನಿರ್ದೇಶಕರಿಗೆ ಆಡಳಿತ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ನೆರವಾಗುತ್ತಾರೆ.

ಜನನ-ಮರಣ ದಾಖಲೆಗಳು

ಜನನ ಮತ್ತು ಮರಣಗಳ ನೋಂದಾವಣೆಯನ್ನು ಕಡ್ಡಾಯ ಗೊಳಿಸಿದ್ದರೂ ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಕೊರತೆಗಳು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಈ ಜನನ-ಮರಣಗಳ ನೋಂದಾವಣೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಉತ್ತಮಗೊಳಿಸಲು 1915-16ರಲ್ಲಿ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಪುನರ್ರಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆ ನಿಯಮಗಳ ಪ್ರಕಾರ, ಕಂದಾಯ ಇಲಾಖೆಯ ತನಿಖಾಧಿಕಾರಿಗಳು, ಗ್ರಾಮಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಇಡುವ ಜನನ-ಮರಣ ದಾಖಲೆ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಆಗಿರುವ ದಾಖಲೆಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಸುಧಾರಿಸಲು 1918ರಲ್ಲಿ ಹೊಸ ನಿಬಂಧನೆಯೊಂದನ್ನು ಹೊರಡಿಸಲಾಯಿತು. ಅದರ ಪ್ರಕಾರ, ಜನನ-ಮರಣಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ದಾಖಲೆಗಳು ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಾದರಿ ಪರಿಶೀಲನೆ ನಡೆಸಿದ ನಂತರ ತಾಂತ್ರಿಕ ಅಧಿಕಾರಿಯೊಬ್ಬರಿಂದ ದೃಢೀಕರಣ ಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂದು ವಿಧಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಜನನ-ಮರಣಗಳ ನೋಂದಾವಣೆ ಹಾಗೂ ಜನನ-ಮರಣ ವರದಿಗಳ ಪರಿಷ್ಕರಣಾ ಕಾರ್ಯ 1915ರವರೆಗೆ ಆರೋಗ್ಯ ಸೇವೆಗಳ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅನಂತರ ಈ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಅಂಕಿ-ಅಂಶಗಳ ಇಲಾಖೆಗೆ ವಹಿಸಲಾಯಿತು. 'ಜನನ ಮತ್ತು ಮರಣಗಳ ನೋಂದಾವಣೆ ಶಾಸನ, 1969' ಎಂಬ ಹೊಸ ಕಾನೂನು ಕ್ರಮವನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಯಿತು. ಈಗ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿರುವ ಅರ್ಥಿಕ ಹಾಗೂ ಅಂಕಿ-ಅಂಶಗಳ ನಿರ್ದೇಶಕರು ಜನನ-ಮರಣಗಳು ಮತ್ತು ವಿವಾಹಗಳ ನೋಂದಾವಣೆಯ ಶಾಸನದ ವಿಧಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಜನನಗಳು, ಮೃತ ಜನನಗಳು, ಮರಣಗಳು ಮತ್ತು ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಇತರ ಅಂಕಿ-ಅಂಶಗಳ ದಾಖಲೆಗಳನ್ನು ಹಿಂದೆ ಗ್ರಾಮದ ಪಟೇಲರುಗಳು ಇಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಈಗ ಗ್ರಾಮ

ಲೆಕ್ಕಿಗರು ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ಜನನ-ಮರಣಗಳ ಸ್ಥಳೀಯ ರಿಜಿಸ್ಟ್ರಾರರುಗಳಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ತಹಸೀಲ್ದಾರ್ ಅವರಿಗೆ ಮಾಸಿಕ ವರದಿಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆಯಾ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಜನನ-ಮರಣ ಮತ್ತು ವಿವಾಹಗಳ ಪದನಿಮಿತ್ತ ಜಿಲ್ಲಾ ರಿಜಿಸ್ಟ್ರಾರ್ ಆಗಿಯೂ, ಜಿಲ್ಲಾ ಅಂಕಿ-ಅಂಶಗಳ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಜನನ-ಮರಣ ಹಾಗೂ ವಿವಾಹಗಳ ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಜಿಲ್ಲಾ ನೋಂದಾವಣೆ ಅಧಿಕಾರಿ ಆಗಿಯೂ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಅಂಕಿ-ಅಂಶಗಳೂ ತಹಸೀಲ್ದಾರರ ಮೂಲಕ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿರುವ ಜನನ-ಮರಣ ಮತ್ತು ವಿವಾಹಗಳ ಪದನಿಮಿತ್ತ ನೋಂದಣಿ ಅಧಿಕಾರಿ ಅವರೂ ಆಗಿರುವ ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಅಂಕಿ-ಅಂಶಗಳ ಇಲಾಖೆಯ ನಿರ್ದೇಶಕರಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಆಯಾ ಪುರಸಭೆಗಳ ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ನೈರ್ಮಲ್ಯ ಪರಿಕ್ಷಕರನ್ನು ಜನನ-ಮರಣಗಳ ರಿಜಿಸ್ಟ್ರಾರರುಗಳನ್ನಾಗಿ ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಲಾಗಿದ್ದು ಅವರು ಈ ಅಂಕಿ-ಅಂಶಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಪ್ರಧಾನ ರಿಜಿಸ್ಟ್ರಾರರಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆರೋಗ್ಯ ಘಟಕ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ನೈರ್ಮಲ್ಯ ಪರಿಕ್ಷಕರು ಗ್ರಾಮಾಧಿಕಾರಿಗಳು ದಾಖಲು ಮಾಡಿದ ಅಂಕಿ-ಅಂಶಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ಅವುಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಜನನ-ಮರಣಗಳ ನೋಂದಾವಣೆಯ ಕೆಲಸವನ್ನು ಗ್ರಾಮಲೆಕ್ಕಿಗರಿಗೆ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿದ್ದರೂ, ಜನನ-ಮರಣಗಳ ನೋಂದಾವಣೆ ಕಾರ್ಯ ಸುಧಾರಿಸಿದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿಲ್ಲ. ಜನನ-ಮರಣಗಳ ನೋಂದಾವಣೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ನಿಯಮಿತ ದಾಖಲೆಗಳ ಕೆಲಸವನ್ನು ಸುಧಾರಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ತೀವ್ರ ಪ್ರಚಾರ ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಈ ನೋಂದಾವಣೆ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ, ಹೆಚ್ಚಿನ ಸುಧಾರಣೆಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಮಾರ್ಗ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಮಿಷನರ್‌ರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತೀ ಮೂರು ತಿಂಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ಸಭೆ ಸೇರುವ ಅಂತರ ಇಲಾಖಾ ಸಮನ್ವಯ ಸಮಿತಿಯೊಂದನ್ನು ರಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಮಾದರಿ ನೋಂದಾವಣೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ : 1964ರಲ್ಲಿ 24 ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಮಾದರಿ ಘಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕ ಅಧ್ಯಯನ ವೊಂದನ್ನು ನಡೆಸಿದ ಐದು ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕವೂ ಒಂದು. ರಾಜ್ಯದ ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ 1966ರಲ್ಲೂ, ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ 1968ರಲ್ಲೂ ಈ ಜನನ-ಮರಣ ದಾಖಲೆಗಳ ಸಂಬಂಧ ಮಾದರಿ ನೋಂದಾವಣೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೊಂದನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಯಿತು. 1961ನೇ ವರ್ಷವನ್ನು ಆಧಾರ ವರ್ಷವಾಗಿಟ್ಟು ಕೊಂಡು ರಾಜ್ಯದ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡ 0.81 ಭಾಗ ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನೂ, ಶೇಕಡ 0.69 ಭಾಗ ನಗರ

ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನೂ ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸಲಾಯಿತು. ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಹಾಗೂ ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಪ್ರಚಲಿತ ಹಾಗೂ ನಿರಂತರ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಜನನ-ಮರಣಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ವಿಶ್ವಸನೀಯ ವಾರ್ಷಿಕ ಅಂದಾಜುಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಈ ಯೋಜನೆಯು ಭಾರತದ ರಿಜಿಸ್ಟ್ರಾರ್ ಜನರಲ್ ಅವರಿಂದ ಆರಂಭಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ರಾಜ್ಯದ ಜನನ-ಮರಣ ದಾಖಲೆಗಳು ಮರಣದ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ನಿಷ್ಪಷ್ಟ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಆರೋಗ್ಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾದ ಈ ಮರಣ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನಂಬಲರ್ಹವಾದ ಮಾಹಿತಿ ಪಡೆಯಲು 'ಜನನ-ಮರಣಗಳ ಮಾದರಿ ('ಸ್ಯಾಂಪಲ್') ನೋಂದಾವಣೆ' ಎಂಬ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಗಿದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತೀ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಕೇಂದ್ರದಿಂದ ಒಂದೊಂದರಂತೆ ಮಾದರಿ ಹಳ್ಳಿಯನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಈ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ನಿಯತಕಾಲಿಕವಾಗಿ ಕುಟುಂಬಗಳನ್ನು ನೋಂದಾಯಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮರಣಗಳು ಸಂಭವಿಸಿದಾಗ ಸ್ಥಳೀಯ ವೈದ್ಯರು ಮತ್ತಿತರ ವೈದ್ಯೇತರ ಸಿಬ್ಬಂದಿ, ಮೃತರ ನಿಕಟವರ್ತಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಂಬಂಧಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಮೃತರಿದ್ದ ರೋಗ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಹಾಗೂ ಚಿಹ್ನೆಗಳು, ರೋಗದ ಅವಧಿ ಮತ್ತು ಮರಣಕ್ಕೆ ಸಂಭವನೀಯ ಕಾರಣ, ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ದೃಢಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಯಾವುದೇ ಒಂದು ವರ್ಷದ ಮಧ್ಯ ವಾರ್ಷಿಕ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತೀ ಸಾವಿರಕ್ಕೆ ಆಗುವ ಸಜೀವ ಜನನಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನೇ ಸ್ಥೂಲ ಜನನ ಪ್ರಮಾಣವೆಂದೂ ಅದೇ ರೀತಿ, ಯಾವುದೇ ಒಂದು ವರ್ಷದ ಮಧ್ಯ ವಾರ್ಷಿಕ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತೀ ಸಾವಿರಕ್ಕೆ ಆಗುವ ಮರಣಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಸ್ಥೂಲ ಮರಣ ಪ್ರಮಾಣವೆಂದೂ ನಿರ್ಣಯಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಇತ್ತೀಚಿನ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ವರದಿಯಾಗಿರುವ ಜನನ ಮತ್ತು ಮರಣಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಹೀಗಿದೆ

ವರ್ಷ	ಜನನಗಳು	ಮರಣಗಳು
1971	4,69,226	1,76,160
1972	4,84,616	1,79,593
1973	4,63,130	1,93,725
1974	4,35,353	1,66,102
1975	4,53,444	1,71,857
1976	4,54,851	1,76,061
1977	4,39,473	1,75,524
1978	4,27,336	1,55,489
1979	4,56,668	1,63,296

ಶಿಶು ಮರಣ ಪ್ರಮಾಣ : ಮೃತ ಶಿಶು ಜನನ, ಪ್ರಸವ ಪೂರ್ವ ಶಿಶು ಮರಣ, ಪ್ರಸವ ಸಂದರ್ಭ ಶಿಶು ಮರಣ, ಮತ್ತು ಪ್ರಸವೋತ್ತರ ಶಿಶು ಮರಣ ಇವು ಶಿಶು ಮರಣ ಪ್ರಮಾಣದ ಅಂಶ ಅಂಶಗಳು ಮತ್ತು ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚಕಗಳು. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಶಿಶು ಮರಣ ಪ್ರಮಾಣವು ಈ ಶತಮಾನದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಗಣನೀಯವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿತ್ತು. ಅಂತಹ ಮರಣಗಳಿಗೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣಗಳೆಂದರೆ ಆಕಾಲ ಜನನ, ಶ್ವಾಸನಾಳದ ಊತ, ಅತಿಸಾರ, ಆಮಶಂಕೆ, ಜ್ವರ, ಅಂಗ ಸೆಳೆತ, ಕೀವುನಂಜು ಮತ್ತು ಉಸಿರಾಟಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ರೋಗಗಳು. ಏನೇ ಇದ್ದರೂ ಯೋಜನಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸೂತಿ ಹಾಗೂ ಮಕ್ಕಳ ಯೋಗಕ್ಷೇಮ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿದುದು ಮತ್ತು ಆಧುನಿಕ ಪ್ರಸೂತಿ ಸೇವಾ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ರೂಢಿಗೆ ತಂದುದರಿಂದಾಗಿ ಇತ್ತೀಚಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಶು ಮರಣ ಪ್ರಮಾಣ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆ.

ಕೆಳಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪಟ್ಟಿಯು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಇತ್ತೀಚಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ದಾಖಲಾಗಿರುವ ಮೃತ ಶಿಶು ಜನನಗಳು ಹಾಗೂ ಶಿಶು ಮರಣಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ

ವರ್ಷ	ಮೃತ ಶಿಶು ಜನನಗಳು	ಶಿಶು ಮರಣಗಳು
1971	9,966	23,392
1972	13,312	23,399
1973	11,970	21,453
1974	10,612	18,937
1975	10,689	20,486
1976	10,713	19,538
1977	9,828	20,445
1978	4,991	16,733
1979	7,714	17,982

ಬಾಣಂತಿ ಮರಣಗಳು : ಬಾಣಂತಿ ಮರಣಗಳಿಗೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣಗಳೆಂದರೆ—ರಕ್ತಹೀನತೆ, ರಕ್ತಸ್ರಾವ ಮತ್ತು ಪ್ರಸವ ವೇದನೆ ತೊಂದರೆಗಳು. ಶಿಶು ಮರಣದ ಪ್ರಮಾಣದಂತೆ ಬಾಳಂತಿಯರ ಮರಣ ಪ್ರಮಾಣವೂ ಇತ್ತೀಚಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಬಹುಮಟ್ಟಿನ ಕಾರಣ—ಪ್ರಸವಪೂರ್ವ ಹಾಗೂ ಪ್ರಸವೋತ್ತರ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗಾಗಿ ಒದಗಿಸಿದ ವಿಸ್ತೃತ ಸೇವೆಗಳು, ಜನನಗಳು, ಮರಣಗಳು ಹಾಗೂ ವಿವಾಹಗಳ ಮುಖ್ಯ ನೋಂದಣಿ ಅಧಿಕಾರಿ ಅವರು ಇತ್ತೀಚಿನ ಕೆಲವು ವರ್ಷ

ಗಳಲ್ಲಿ ವರದಿ ಮಾಡಿರುವ ವರ್ಷವಾರು ಬಾಣಂತಿಯರ ಮರಣ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಕಂಡ ಪಟ್ಟಿಯಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದು.

ವರ್ಷ	ಬಾಣಂತಿ ಮರಣಗಳು
1971	780
1972	1,174
1973	732
1974	659
1975	697
1976	820
1977	912
1978	780
1979	774

ಸಾಮಾನ್ಯ ರೋಗಗಳು

ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನೀಡಲಾಗುವ ಬಹುತೇಕ ರೋಗಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಸಾಮಾನ್ಯ ರೋಗಗಳೆಂದರೆ ಜ್ವರ, ಮಲೇರಿಯಾ, ಆಮಶಂಕೆ, ಅತಿಭೇದಿ, ಉಸಿರಾಟದ ತೊಂದರೆ, ವಿಷಮಶೀತಜ್ವರ, ಜೀರ್ಣಾಂಗಗಳ ತೊಂದರೆ, ಕರುಳುಬೇನೆ, ಜಂತುಗಳು, ಹುಣ್ಣುಗಳು, ರಕ್ತಹೀನತೆ, ಚರ್ಮರೋಗಗಳು, ನರಮಜ್ಜೆ (ಪೋಲಿಯೋ), ಇತ್ಯಾದಿ. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಇತ್ತೀಚಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ವರದಿಯಾಗಿರುವಂತೆ ನಾನಾ ಕಾಯಿಲೆ ಮತ್ತಿತರ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಸಂಭವಿಸಿರುವ ಮರಣ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಮುಂದಿನ ಪುಟಗಳಲ್ಲಿರುವ ಪಟ್ಟಿಯಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದು.

ಪ್ಲೇಗು : 19ನೇಯ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿ ಕೊಂಡ ಪ್ಲೇಗು ರೋಗವು ಈಗ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿದೆ. 1898ರ ಅಗಸ್ಟ್ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡ ಈ ರೋಗಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ತುತ್ತಾದವರು ರೈಲ್ವೆ ಗೂಡ್ಸ್ ಶೆಡ್‌ನ ಕೆಲಸಗಾರರು. ಅಗ ಧಾರವಾಡ ಮತ್ತು ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯಲ್ಲೂ ರೋಗ ಕಾಣಿಸಿ ಕೊಂಡಿತು. ಬೆಂಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯೊಂದರಲ್ಲೇ 4,992 ರೋಗ ಪ್ರಕರಣಗಳು ಕಾಣಿಸಿ ಕೊಂಡು 4,472 ಮರಣಗಳು ಸಂಭವಿಸಿದವು. ರೋಗಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತುತ್ತಾದ ಕೋಲಾರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ 1,706, ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ 745, ಮತ್ತು ಮೈಸೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ 503 ಜನ ಮರಣ ಹೊಂದಿದರು. ರಾಷ್ಟ್ರ ವ್ಯಾಪಿಯಾಗಿ ಕಂಡುಬಂದ ಹಿಂದಿನ ಪ್ಲೇಗು ಪ್ರಕರಣಗಳೆಂದರೆ

ಮರಣ ಕಾರಣ	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
ಶೈಲಿಗಳು	18	46	—	93	—	—	14	19	—
ಕಾಲರಾ	405	817	739	423	333	483	—	—	—
ಮಾಲೇರಿಯಾ	7,693	4,678	4,441	2,517	2,522	3,107	3,611	2,103	1,905
ಸಿಡುಬು	1,810	658	1,804	1,499	—	—	—	—	—
ವಿಷಮ ತೀತಜ್ವರ	3,148	2,659	2,274	1,279	1,395	1,137	782	535	338
ಇತರ ಜ್ವರ	42,299	42,056	50,148	34,490	33,303	15,186	8,632	7,520	9,917
ಅನುಶಂಕೆ ಮತ್ತು ಅತೀರ್ಷೇದಿ	7,237	6,539	7,719	5,806	5,096	5,569	7,291	5,626	3,421
ಉಸಿರಾಟದ ತೊಂದರೆ	17,431	17,661	19,755	18,172	20,891	20,965	20,929	19,239	17,715
ಜ್ವರ	6,587	5,699	5,746	5,419	6,181	6,538	6,912	6,162	5,690
ಕಂಪ	613	409	258	175	188	146	202	130	109
ಹುಚ್ಚು ನಾಯು ಕೂತ	103	131	86	92	142	68	76	73	56
ಧನುರ್ವಾಯು	667	318	152	162	487	534	766	481	295
ಗಂಟಿಲು ಬೀನೆ	116	75	14	15	62	46	60	32	49
ನಾಯುಕಮ್ಮ	17	381	199	358	41	32	23	70	21
ನರಮಜ್ಜೆ (ಪೋಲಿಯೋ)	5	35	3	16	15	17	13	15	137
ಶ್ವಾಸಕೋಶ ಸಂಬಂಧ ರೋಗಗಳು	59	111	56	71	61	61	98	62	45
ಇತರ ರೋಗಗಳು	82,510	91,519	95,255	86,240	91,597	1,12,075	1,15,538	1,04,005	1,12,524

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
ಅಶ್ವಹತ್ಯೆ	616	598	560	487	528	594	632	805	743
ನಿಲನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ	1,076	967	922	1,109	1,164	922	946	771	713
ಗಾಯಗಳು ಮತ್ತು ಅಪಘಾತಗಳು	1,052	1,041	834	963	1,150	1,461	1,462	1,539	1,379
ಕಾಡುಪ್ರಾಣಿಗಳಿಂದ ಸಾವು	114	67	52	29	16	20	8	12	22
ಹಾವು ಕಡಿತ	267	282	290	357	367	384	363	272	439
ಕಾರಣ ತಿಳಿಯದಿರುವುದು	1,477	1,872	1,686	5,735	5,621	5,895	6,401	5,289	7,817

ಮಾಹಿತಿ : ಅರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಖ್ಯಿಕ ಇಲಾಖೆಯ ನಿರ್ದೇಶಕರು.

1948-52ರ ಮಧ್ಯದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ. ಅಗ ಭಾರತದ ನಾನಾ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾಗಿ ಹರಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಈ ರೋಗವು ಕರ್ನಾಟಕದ ತುಮಕೂರು ಮತ್ತು ಕೋಲಾರ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಂಡುಬಂದಿತು. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಲೇರಿಯಾ ನಿರ್ಮೂಲನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಕೈಗೊಂಡ ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕ ಸಿಂಪಡಣಿ ಕಾರ್ಯ ಹಾಗೂ ಇತರ ರೋಗ ನಿಯಂತ್ರಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ತಗಲುವ ಪ್ಲೇಗು ರೋಗ ಗಣನೀಯವಾಗಿ ಇಳಿಮುಖವಾಯಿತು. ದೆಹಲಿಯಲ್ಲಿರುವ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕ ರೋಗಗಳ ಸಂಸ್ಥೆಯು ನಡೆಸಿದ ಅಗತ್ಯ ಪರಿಶೋಧನೆಗಳ ನಂತರ ಎಲ್ಲ ರೋಗ ಓಡಿತ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲೂ ಸೂಕ್ತ ನಿಯಂತ್ರಣ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ನಂತರ ಪ್ಲೇಗು ರೋಗವು ಮತ್ತೆ ಇಳಿಮುಖವಾಗಿ 1978ರ ನಂತರ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಪ್ಲೇಗು ರೋಗ ತಗಲಿದ ಯಾವ ಪ್ರಕರಣವೂ ಕಂಡುಬಂದಿಲ್ಲ. 1975ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಪ್ಲೇಗು ಜಾಗೃತಿ ಘಟಕವು 1976ರಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಾರಂಭ ಮಾಡಿತು. ಇದು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣ ಸಚಿವಾಲಯದ ಆರೋಗ್ಯ ಸೇವೆಗಳ ಪ್ರಧಾನ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ದೆಹಲಿಯಲ್ಲಿರುವ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಒಂದು ಶಾಖೆಯಾಗಿದೆ. ಈ ಘಟಕದ ಸ್ಥೂಲ ಉದ್ದೇಶಗಳೆಂದರೆ— ಪ್ಲೇಗು ರೋಗದ ಪತ್ತೆ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೆ ತಜ್ಞತೆಯನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುವುದು, ಮನುಷ್ಯನ ಪ್ಲೇಗು ರೋಗದ ಸ್ಥಳೀಯತೆ, ಮರುಕಳಿಕೆ ಹಾಗೂ ಹಿಂಜರಿತದ ಅಂಶಗಳ ಅಧ್ಯಯನ, ರಾಜ್ಯ ಹಾಗೂ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಸೋಂಕಿನ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಪ್ಲೇಗು ಜಾಗೃತಿ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾನಾ ರಾಜ್ಯಗಳ ಸಿಬ್ಬಂದಿಗೆ ತರಬೇತಿ ನೀಡುವುದಾಗಿದೆ.

ಕಾಲರಾ : ಇದು ಅತ್ಯಂತ ಭೀಕರ ಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು. ಇದು ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ವಿಪರೀತ ನೀರಾದ ಭೇದಿ, ವಾಂತಿ, ತೀವ್ರ ನಿರ್ಜಲತೆ, ರಕ್ತಾಂಶ ಮತ್ತು ರಕ್ತ ಪರಿಚಲನೆಯ ಕುಸಿತ—ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಒಂದು ತೀವ್ರ ಕರುಳುರೋಗ. ಮರಣ ಪ್ರಮಾಣ ಶೇಕಡ ಬಂದರಿಂದ 50ರಷ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಯೋಗ್ಯ ಹಾಗೂ ಸಕಾಲಿಕ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನೀಡಿದರೆ ಯಾವುದೇ ಸಾವಿನ ಸಂಭವವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಇತ್ತೀಚಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲರಾದ ಹಾವಳಿ ಗಣನೀಯವಾಗಿ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆ. ಕಾಲರಾ ರೋಗ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡ ಕೂಡಲೇ ಅಂತಹ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕಾಲರಾ ನಿರೋಧಕ ಚುಚ್ಚು ಮದ್ದು ಹಾಕಲು ಅಗತ್ಯ ಆರೋಗ್ಯ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಕಾಲರಾ ರೋಗವನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿರ್ಮೂಲನ ಮಾಡುವುದು ಬಹಳ ಕಷ್ಟವೆಂದು ಕಂಡುಬಂದಿದೆ. ಒಳ್ಳೆಯ ಪರಿಸರ ನೈರ್ಮಲ್ಯದ ಕೊರತೆಯಿರುವುದು ಮತ್ತು ಜನರು ಅರಕ್ಷಿತ ನೀರನ್ನು ಬಳಸುವುದು ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ. ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವ 19 ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ 8 ಜಿಲ್ಲೆ

ಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕಾಲರಾ ರೋಗಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾಗುವ ಜಿಲ್ಲೆಗಳೆಂದು ಘೋಷಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆ ಜಿಲ್ಲೆಗಳೆಂದರೆ—ಬೆಂಗಳೂರು, ಬಳ್ಳಾರಿ, ವಿಜಾಪುರ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ಧಾರವಾಡ, ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ, ಮೈಸೂರು ಮತ್ತು ರಾಯಚೂರು. ಬಳ್ಳಾರಿ, ವಿಜಾಪುರ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ಮತ್ತು ಮೈಸೂರು ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳ ದಲ್ಲೇ ರೋಗ ಪರಿಶೋಧನೆ, ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮತ್ತು ರೋಗಪ್ರಸಾರವನ್ನು ತಡೆಹಿಡಿಯಲು ಪ್ರತಿ ಜಿಲ್ಲೆಗೊಂದರಿಂದ ಕಾಲರಾ ನಿಯಂತ್ರಣ ತಂಡಗಳಿವೆ. ಮುಂದಿನ ಪ್ರತಿದ ಪಟ್ಟಿಯು ಇತ್ತೀಚಿನ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದ ರೋಗ ಪ್ರಕರಣಗಳು, ಸಾವುಗಳು ಮತ್ತು ರೋಗ ನಿರೋಧಕ ಚುಚ್ಚು ಮದ್ದು ಹಾಕಲ್ಪಟ್ಟ ಜನರ ಸಂಖ್ಯೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

ಮಲೇರಿಯಾ : ಮಲೆನಾಡು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಜನರ ಕಾರ್ಯಶಕ್ತಿಯನ್ನೇ ಹಾಳು ಮಾಡಿದ್ದ ಒಂದು ತೀವ್ರ ರೋಗ ಮಲೇರಿಯಾ. ಮಂಡ್ಯ ಮತ್ತು ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ನೀರಾವರಿ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿದಾಗ ಅಲ್ಲೂ ಈ ರೋಗ ಕಂಡುಬಂದಿತು. ಕಾಲರಾ ಬಿಟ್ಟರೆ ಮಲೇರಿಯಾವೂ ಒಂದು ಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕ ರೋಗ. ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯ ಹೆಣ್ಣು ಅನಾಫಿಲಿಸ್ ಸೊಳ್ಳೆ ಕಚ್ಚುವುದರಿಂದ ಈ ರೋಗವು ಜನಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಹರಡುತ್ತದೆ. ಮೈ ನಡುಗಿಸುವ ಚಳಿ, ಜೊತೆಯಲ್ಲೇ ತೀವ್ರ ಪ್ರಮಾಣದ ಜ್ವರವೇರಿಕೆ, ಅಗಿಂದಾಗ ತಲೆನೋವು, ಪಿತ್ತೋದ್ರೇಕ ಹಾಗೂ ಅತಿಯಾದ ಬೆವರಿನೊಂದಿಗೆ ಜ್ವರ—ಇವು ರೋಗದ ಲಕ್ಷಣಗಳು. ಈ ಮೈನಡುಕ, ಜ್ವರ ಮತ್ತು ಬೆವರು ಪ್ರತಿದಿನ ಎರಡು ಅಥವಾ ಮೂರು ದಿನಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಇದು ಮಲೇರಿಯಾ ಪರೋಪಜೀವಿಯ ಜಾತಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ. ರೋಗಪೀಡಿತ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ದೇಹದಲ್ಲಿರುವ ಕೆಂಪು ರಕ್ತಕಣಗಳಿಗೆ ಭಾರಿ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ನಷ್ಟವುಂಟಾಗುವುದರಿಂದ, ರೋಗಿಯು ರಕ್ತಹೀನನಾಗಿ ನಿತ್ಯದ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ಅಸಮರ್ಥನಾಗುತ್ತಾನೆ. ರೋಗಿಯು ಪ್ಲೀಹ (ಸ್ಪ್ಲೀನ್) ವು ದೊಡ್ಡದಾಗುತ್ತದೆ. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ 1953ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಲೇರಿಯಾ ನಿಯಂತ್ರಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವು 1958ರಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಲೇರಿಯಾ ನಿರ್ಮೂಲನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವಾಗಿ ಬದಲಾವಣೆಯಾಯಿತು. ಕೆಳಗೆ ಕಂಡ ವಿವಿಧ ಹಂತದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಕ್ಕೆ ರಾಜ್ಯದ 19 ಜಿಲ್ಲೆಗಳನ್ನು ಒಳಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಲೇರಿಯಾ ನಿಯಂತ್ರಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅಗತ್ಯವಾದ ಮೂಲ ಮಾಹಿತಿ ಹಾಗೂ ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳು ಅಗಲೇ ದೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಲೇರಿಯಾ ನಿರ್ಮೂಲನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧತಾ ಹಂತವನ್ನು ಕೈಬಿಡಲಾಯಿತು. ಎರಡನೇಯದು ಆಕ್ರಮಣ ಹಂತ. ಮಲೇರಿಯಾ ರೋಗವು

ವರ್ಷ	ರೋಗ ತಗಲಿದ ಪ್ರಕರಣಗಳು	ಸಂಭವಿಸಿದ ಸಾವುಗಳು	ಚುಚ್ಚುಮದ್ದು ಹಾಕಿದವರ ಸಂಖ್ಯೆ
1971	244	14	1,78,776
1972	414	58	18,30,152
1973	955	100	25,39,685
1974	667	65	10,19,904
1975	411	37	7,86,653
1976	321	30	7,46,248
1977	168	31	11,45,574
1978	377	25	12,10,227
1979	118	12	11,32,287
1980	121	7	18,72,554
1981	1,424	84	21,60,460

ಮಾಹಿತಿ : ಅರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣ ಇಲಾಖಾ ನಿರ್ದೇಶಕರು.

ಹರಡುವುದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲು ಡಿ. ಡಿ. ಟಿ. ಕ್ರಿಮಿನಾಶಕವನ್ನು ಎಲ್ಲ ಕಟ್ಟಡಗಳಿಗೂ ಸಿಂಪಡಣೆ ಮಾಡುವುದು ಇದರ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು 3.4 ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಮುಂದುವರಿಸಲಾಯಿತು. ಜನರಿಂದ ಒಳ್ಳೆಯ ಸಹಕಾರ ದೊರೆತುದರಿಂದ ಕ್ರಿಮಿನಾಶಕ ಸಿಂಪಡಣೆಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ ಗುರಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಲಾಯಿತು. ಜ್ವರದ ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ರಕ್ತ ಲೇಪಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅವುಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮದರ್ಶಕಗಳಿಂದ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ, ಮಲೇರಿಯಾ ರೋಗದ ವಿರಳ ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು ಪತ್ತೆ ಹಚ್ಚುವುದು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಪತ್ತೆ ಹಚ್ಚಿ ಲ್ಲುಟ್ಟಿ ಮಲೇರಿಯಾ ರೋಗ ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ತೀವ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನೀಡುವುದು ನಂತರದ ಕ್ರೋಢೀಕರಣ ಅಥವಾ ಸಂಘಟನಾ ಹಂತ. ಈ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಸೋಂಕಿನ ಮೂಲವನ್ನು ಪರಿಶೋಧಿಸಿ, ಅವನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸಲಾಯಿತು. ನಿರ್ಣಾಯಕ ಸ್ಥಿತಿ ಸಾಧನೆಯಾಗುವವರೆಗೂ ಈ ಹಂತವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಲಾಯಿತು. ನಿರ್ವಹಣಾ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಮಲೇರಿಯಾ ನಿರ್ಮೂಲನ ಮಾಡಲಾಗುವುದು. ಈ ಹಂತವು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಲೇರಿಯಾ ಪೀಡೆ ಇರುವವರೆಗೂ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತದೆ.

ರೋಗದ ವಿರುದ್ಧ ಜಾಗೃತಿ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ಅರೋಗ್ಯ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಿಗೆ

ವಹಿಸಲಾಗಿದ್ದು, ಅವರು ಎರಡು ವಾರಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಮನೆ ಮನೆಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿ, ಜ್ವರದ ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ರಕ್ತಲೇಪಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಸಂಭವನೀಯ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗಾಗಿ ಒಂದು ಪ್ರಮಾಣದ ಕ್ಯೂರೋಕ್ಸಿನ್ ಮಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ರಕ್ತಲೇಪಗಳನ್ನು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಅರೋಗ್ಯ ಕೇಂದ್ರಗಳಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿರುವ ರೋಗಲಕ್ಷಣ ಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಸಕ್ರಿಯ ಜಾಗೃತಿಯ ಕೆಲಸ. ಯಥಾಸ್ಥಿತಿ ಜಾಗೃತಿ ಕೆಲಸವು ಎಲ್ಲ ಸರ್ಕಾರಿ ಹಾಗೂ ಖಾಸಗಿ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತೀದಿನವೂ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಅಗತ್ಯಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ರೋಗ ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಒಳ ಮತ್ತು ಹೊರ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲಾದರೂ ಸ್ಪಷ್ಟ ರೋಗಲಕ್ಷಣದ ಪ್ರಕರಣ ಪತ್ತೆಯಾದಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ತ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗೆ ತಕ್ಷಣದ ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಳ್ಳುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ, ರೋಗ ಹರಡುವುದನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟಲು ಸಮುದಾಯ ಸಂಪರ್ಕ, ರಕ್ತಸಮೀಕ್ಷೆ ಮತ್ತು ಡಿ. ಡಿ. ಟಿ. ಸಿಂಪಡಣೆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲ ಹಂತಗಳಲ್ಲೂ ಮಲೇರಿಯಾ ರೋಗದ ಸಕಾಲಿಕ ತೀವ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಗೊತ್ತುಮಾಡಿದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಡಿ. ಡಿ. ಟಿ. ಬಿ. ಹೆಚ್. ಸಿ. ಹಾಗೂ ಮೆಲಾಥಿಯಾನ್ ಕ್ರಿಮಿನಾಶಕ ಸಿಂಪಡಣೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಒಳನಾಡು ಹಾಗೂ ಸಾರಿಗೆ ಸಂಪರ್ಕವಿಲ್ಲದಂತಹ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಜ್ವರದ ಪ್ರಕರಣಗಳಿಗೆ ಸಂಭವನೀಯ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಸೌಲಭ್ಯ ದೊರಕುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಸ್ವಯಂಸೇವಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಸಹಕಾರದಿಂದ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ 12,534 ಔಷಧ ಹಂಚಿಕೆ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನೂ 5,144 ಜ್ವರ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನೂ ತೆರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಈ ಸ್ವಯಂ ಸೇವಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ನಿಯತಕಾಲಿಕವಾಗಿ ಔಷಧಗಳು ಮತ್ತು ಮಾತ್ರಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ನೀಡಿದ ಮಾರ್ಗ ಸೂತ್ರಗಳ ಪ್ರಕಾರ 1977ರ ಏಪ್ರಿಲ್ ತಿಂಗಳಿಂದ ಆರಂಭವಾದ ಸುಧಾರಿತ ಕಾರ್ಯ ಯೋಜನೆಯು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವ ಮುನ್ನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಲೇರಿಯಾ ಪ್ರಕರಣಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿತ್ತು. ಬದಲಾವಣೆಗೊಂಡ ಕಾರ್ಯ ಯೋಜನೆಯ ಉದ್ದೇಶವೆಂದರೆ 1) ಮಲೇರಿಯಾ ರೋಗ ದಿಂದಾಗುವ ಮರಣಗಳನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವುದು; 2) ನಿಯಂತ್ರಣ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ತೀವ್ರಗೊಳಿಸುವುದು; 3) ಮಲೇರಿಯಾ ನಿಯಂತ್ರಣದಿಂದ ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ಕೈಗಾರಿಕಾ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಾಧಿಸಿರುವ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಬದಲಾವಣೆಗೊಂಡ ಕಾರ್ಯಯೋಜನೆಯನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದಮೇಲೆ 1980ನೇ ಸಾಲಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ 1981ರಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ಮಲೇರಿಯಾ ಸ್ಥಿತಿ ಶೇಕಡ 30ರಷ್ಟು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರುವುದು ಕಂಡುಬಂದಿದೆ. 1982ರಲ್ಲಿ ಮಲೇರಿಯಾ ಮತ್ತಷ್ಟು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆ.

ಮಲೇರಿಯಾ ಪ್ರಕರಣಗಳು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವ ಕೆಲವು ಜಿಲ್ಲೆಗಳೆಂದರೆ—ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ಹಾಸನ, ಕೋಲಾರ, ಮೈಸೂರು ಮತ್ತು ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆಗಳು. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ದಾಖಲಾಗುವ ಒಟ್ಟು ರೋಗ ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಶೇಕಡ 70ರಷ್ಟು ಭಾಗ ಈ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಕೊಡುಗೆಯಾಗಿದೆ. ಇನ್ನೂ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿ ನೋಡಿದಾಗ, ಈ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಕೆಲವು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಗುಣ್ಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಮಲೇರಿಯಾ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನೀಡುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅಂತಹ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡಲಾಗಿದ್ದು ಅಲ್ಲಿ ರೋಗನಿರೋಧಕ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ತೀವ್ರಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈಗಿರುವ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಲೇರಿಯಾ ನಿರ್ಮೂಲನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು 1986ರ ವೇಳೆಗೆ ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವಿದೆ. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಿದ್ದರೂ ಕ್ರಮೇಣ ರೋಗ ಪ್ರಕರಣಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಗುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡುಬಂದಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇಂದಿನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಎರಡು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಅನೆಂದರೆ, ಅಂತಹ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ರೋಗದ ಸೋಂಕಿನಿಂದ ಹೇಗೆ ದೂರ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಜನವಸತಿ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ರೋಗದ ಸೋಂಕನ್ನು ಹೇಗೆ ಅಡಗಿಸುವುದು ಎನ್ನುವುದು. ಕಳೆದ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ರಾಜ್ಯದ

ಮಲೇರಿಯಾ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಪುಟ 130ರಲ್ಲಿನ ಕೋಷ್ಟಕವು ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತದೆ.

ವಿಷಮ ಶೀತಜ್ವರ : ವಿಷಮ ಶೀತಜ್ವರ (ಟಾಯ್ ಫಾಯಿಡ್) ದಿಂದ ಆಗಾಗ ಕೆಲವು ಮರಣಗಳು ಸಂಭವಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ರೋಗ ಪ್ರಕರಣ ವರದಿಯಾದಾಗ ಆರೋಗ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಸ್ಥಳದಲ್ಲೇ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನೀಡಿ, ಟಿ.ಎ.ಬಿ. ಚುಚ್ಚುಮದ್ದು ನೀಡುವುದು, ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ಮೂಲಗಳನ್ನು ಕ್ರಿಮಿನಾಶಕಗಳಿಂದ ಸಂಸ್ಕರಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಸೋಂಕಿನ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸೋಂಕು ನಿವಾರಿಸುವುದು ಮೊದಲಾದ ರೋಗನಿರೋಧಕ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಆನೆಕಾಲು ರೋಗ (ಫೈಲೇರಿಯಾ) : ಇದು ಸೋಂಕಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ದುಗ್ಧ ರಸ ಗ್ರಂಥಿಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುವ ತಂತುವಿನಾಕಾರದ ಕ್ರಿಮಿಗಳಿಂದಾಗಿ ಉಂಟಾಗುವ ಒಂದು ಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕ ರೋಗ. ಈ ರೋಗದ ಆರಂಭದ ಹಂತದ ಮುಖ್ಯ ಲಕ್ಷಣಗಳೆಂದರೆ—ಜ್ವರ, ಲಿಂಫಾಡೆನೈಟಿಸ್, ಲಿಂಫಾಡೆನೈಟಿಸ್, ಇತ್ಯಾದಿ. ನಂತರದ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ, ಪೂರ್ವ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬರಲಾಗದಂತಹ ತೀವ್ರ ಲಕ್ಷಣಗಳೆಂದರೆ—ಕಾಲುಗಳು ಆನೆಕಾಲಿನಂತೆ ಊದಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ಇತ್ಯಾದಿ. ಇದು ಅಂತಹ ಮಾರಕರೋಗವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಕೋಚವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ಯುವಜನರು, ವಯಸ್ಕರು ಮತ್ತು ಅವಿವಾಹಿತ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಇದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಳಂಕ ವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಆನೆಕಾಲು ಜನ ತಪ್ಪಾಗಿ ಭಾವಿಸಿರುವಂತೆ ಈ ಆನೆಕಾಲು ರೋಗ ವಂಶಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಅದು ಬಂಜಿತನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಮುಂಚೆಯೇ ಪತ್ತೆ ಹಚ್ಚಿದಲ್ಲಿ ಈ ರೋಗವನ್ನು ಗುಣಪಡಿಸಬಹುದು. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಿದರೆ, ವಿಜಾಪುರ, ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ, ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಈ ರೋಗವಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಆನೆಕಾಲು ರೋಗದ ಸೋಂಕಿರುವ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಇದುವರೆಗೆ 14 ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ, ಅದರಲ್ಲೂ ನಗರ ಹಾಗೂ ಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಲ ಫೈಲೇರಿಯಾ ಸಮೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ನಡೆಸಲಾಗಿದೆ. ರಾಜ್ಯದ ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವ ಸುಮಾರು ಆರು ದಶಲಕ್ಷದಷ್ಟು ಜನ ಈ ಆನೆಕಾಲು ರೋಗಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾಗುವ ಸಂಭವನೀಯೆಂದು ಅಂದಾಜು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಇವರಲ್ಲಿ 0.6 ದಶಲಕ್ಷ ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ರಕ್ಷಣೆ ಒದಗಿಸಲಾಗಿದೆ. ಬಿದರೆ, ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ, ಗುಳೇದಗುಡ್ಡ, ಮಂಗಳೂರು, ಷೋರಾಪುರ ಮತ್ತು ಉಡುಪಿ ಈ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಆನೆಕಾಲು ರೋಗ ನಿಯಂತ್ರಣ ಘಟಕಗಳಿದ್ದು ಭಟಕಳ, ಬಿದರೆ, ಗೋಕರ್ಣ, ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ, ಹುಮ್ಮಾ ಬಾದ್ ಮತ್ತು ಷೋರಾಪುರಗಳಲ್ಲಿ ಆನೆಕಾಲು ರೋಗ ಚಿಕಿತ್ಸಾಲಯ ಗಿ?ವೆ. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಆನೆಕಾಲು ರೋಗ ನಿಯಂತ್ರಣ ಘಟಕಗಳು

ವರ್ಷ	ಪರೀಕ್ಷಿಸಿದ ರಕ್ತಲೋಪಗಳು	ಪತ್ತೆಹಚ್ಚಿದ ಒಟ್ಟು ರೋಗ ಪ್ರಕರಣಗಳು	ಪ್ಲಾಸ್ಮೋಡಿಯಂ ಫಾಲ್ಸಿಪಾರಂ ಪ್ರಕರಣಗಳು	ನೀಡಿದ ತಪ್ಪು ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಪ್ರಕರಣಗಳು	ವಾರ್ಷಿಕ ರಕ್ತ ಪರೀಕ್ಷೆ ಪ್ರಮಾಣ	ರಕ್ತಲೋಪ ಸ್ಪಷ್ಟ ಲಕ್ಷಣ ಪ್ರಮಾಣ	ವಾರ್ಷಿಕ ಪರೋಪಜೀವಿ ಸೂಚಕ
1976	32,11,373	6,29,977	75,718	2,39,402	11.38	19.62	22.3
1977	39,77,342	5,36,404	41,295	9,36,436	13.77	13.49	18.6
1978	39,53,475	3,68,210	20,479	2,50,317	13.41	9.31	12.5
1979	41,08,543	2,76,832	12,473	2,44,802	13.11	6.74	8.8
1980	44,91,002	2,24,634	7,633	2,04,733	13.93	5.00	7.0
1981	51,61,625	1,58,008	7,416	1,44,182	15.59	3.06	4.8

ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸಮುದಾಯದ ಆರೋಗ್ಯವಂತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಸೋಂಕುಂಟಾಗುವ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕಡಮೆ ಮಾಡಲು ರೋಗಾಣುಸಾಂದ್ರತೆಯನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ವಾರ ಕ್ಯೂಮ್ ತೀವ್ರ ಕ್ರಿಮಿನಾಶಕ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಫೈಲೇರಿಯಾ ಚಿಕಿತ್ಸಾಲಯಗಳು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಫೈಲೇರಿಯಾ ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು ಪತ್ತೆಹಚ್ಚಲು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಪರೋಪಜೈವಿಕ ಸಮೀಕ್ಷೆ ನಡೆಸಿ, 12 ದಿನಗಳ ಕಾಲ ಅಂತಹ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಜಿ.ಇ.ಸಿ. ಮಾತ್ರಗಳಿಂದ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಕೊಳಚೆನೀರು ಮತ್ತು ಬಿಸಿ ನೀರು ಸಲೀಸಾಗಿ ಹೊರ ಹೋಗುವಂತಹ ಒಳಚರಂಡಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಸೊಳ್ಳೆಗಳು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುವ ಹಂತಗಳ ಜೈವಿಕ ಮತ್ತು ರಾಸಾಯನಿಕ ನಿಯಂತ್ರಣ ಮತ್ತು ಪರೋಪಜೀವಿ ನಿರೋಧಕ ಔಷಧಗಳ ಬಳಕೆ—ಇವು ಈ ರೋಗವನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಲು ಇರುವ ಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು.

ಕ್ಷಯ : ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಕ್ಷಯರೋಗವು ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ಆರೋಗ್ಯ ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿದೆ. ಈ ರೋಗವು 'ಮೈಕ್ರೋಬ್ಯಾಕ್ಟೀರಿಯಾ' ಎಂಬ ಕ್ಷಯರೋಗ ಕ್ರಿಮಿಯಿಂದ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ರಕ್ತಹೀನತೆ, ಅಪಾಸ್ವಿಕತೆ, ಆರೋಗ್ಯ ಹೀನತೆಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುವ ಬಡತನ ಮತ್ತು ಕ್ಷಯರೋಗಿಗಳ ಅಜ್ಞಾನ—ಇವು ರೋಗವು ತೀವ್ರ ಉಲ್ಬಣಗೊಳ್ಳಲು ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣಗಳಾಗಿವೆ. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ 18 ಜಿಲ್ಲಾ ಕ್ಷಯರೋಗ ಕೇಂದ್ರಗಳೂ, ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಕ್ಷಯರೋಗ ಕೇಂದ್ರವೂ ಇದೆ. ಕ್ಷಯರೋಗ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗಾಗಿಯೇ ಮೀಸಲಾಗಿರುವ ಆರು ಕ್ಷಯ ರೋಗ ಅಸ್ಪತ್ರೆಗಳು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿವೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಘಟಕಗಳು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿರುವ ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣ ಸೇವೆಗಳ ನಿರ್ದೇಶಕರ ಅಡಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿವೆ. ಕ್ಷಯರೋಗ ಅಸ್ಪತ್ರೆಗಳು ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಸ್ಥಳಗಳೆಂದರೆ—ಬೆಂಗಳೂರು, ಬಳ್ಳಾರಿ, ಗದಗ, ಕೋಲಾರ, ಮಂಡ್ಯ ಮತ್ತು ಮಂಗಳೂರು. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕ್ಷಯರೋಗ ನಿಯಂತ್ರಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಪುನಶ್ಚೇತನ ಕೊಡುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿರುವ ಲೇಡಿ ವಿಲ್ಲಿಂಗ್‌ಡನ್ ಕ್ಷಯರೋಗ ಪ್ರಾತ್ಯಕ್ಷಿಕೆ ಹಾಗೂ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ಸಂಶೋಧನೆ, ತರಬೇತಿ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ಹಾಗೂ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನಕ್ಕಾಗಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಷಯ ರೋಗ ಕೇಂದ್ರವನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಜಂಟಿ ನಿರ್ದೇಶಕ ದರ್ಜೆಯ ಒಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ರಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಕೇಂದ್ರಗಳಿಗೆ ಹೊಂದಿ ಕೊಂಡಿರುವ ಬಿ. ಸಿ. ಜಿ. ತಂಡಗಳು ಕ್ಷಯರೋಗ ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು ಜಿಲ್ಲಾ ಕ್ಷಯರೋಗ ಕೇಂದ್ರಗಳಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುತ್ತವೆ. ಕ್ರಮೇಣ ನಿತ್ಯದಂತೆ ಕೆಲಸ ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಬಿ. ಸಿ. ಜಿ. ಲಸಿಕೆ ಮದ್ದು ಕೊಡುವ ತಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಕೇಂದ್ರದ ವೈದ್ಯಕೀಯೇತರ ಸಿಬ್ಬಂದಿಗೆ ತರಬೇತಿಯನ್ನು

ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಬೆಂಗಳೂರು, ಬಳ್ಳಾರಿ, ಮಂಗಳೂರು ಮತ್ತು ಮೈಸೂರು—ಈ ನಾಲ್ಕು ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಿಡಿ ಕೆಲಸಗಾರರಿಗಾಗಿಯೇ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ 10 ಕ್ಷಯರೋಗ ಹಾಸಿಗೆಗಳ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿರುವ ಕ್ಷಯರೋಗ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಕರ್ನಾಟಕ ಶಾಖೆಯು, ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರದ ಕೊಳಚೆ ಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ಇತರ ಜಿಲ್ಲಾ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ಷಯರೋಗ ಪತ್ತೆ ಹಚ್ಚುವ ಮತ್ತು ಬಿ. ಸಿ. ಜಿ. ಚುಚ್ಚುಮದ್ದು ಕೊಡುವ ಶಿಬಿರಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವಲ್ಲಿ ತೀವ್ರ ಆಸಕ್ತಿವಹಿಸುತ್ತಿದೆ. ಕೆಳಗೆ ಕಂಡ ಪಟ್ಟಿಯು ಕ್ಷಯರೋಗಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಇತ್ತೀಚಿನ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ಮುಖ್ಯ ವಿವರಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ

ವರ್ಷ	ಕ್ಷಯರೋಗ ಪ್ರಕರಣಗಳು	ಲಸಿಕೆ ಮದ್ದು ಹಾಕಲ್ಪಟ್ಟ ಪ್ರಕರಣಗಳು	ಸಂಭವಿಸಿದ ಮರಣಗಳು
1978	1,22,318	8,57,695	1,796
1979	1,21,181	10,81,947	1,784
1980	1,79,741	7,55,563	562

1981-82ರಲ್ಲಿ 7,92,491 ಬಿ. ಸಿ. ಜಿ. ಚುಚ್ಚುಮದ್ದುಗಳನ್ನು ಹಾಕಲಾಯಿತು.

ನಾಲ್ಕನೇಯ ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಯ ಅಂತ್ಯದ ವರೆಗೂ ಕ್ಷಯರೋಗ ನಿಯಂತ್ರಣ ಕಾರ್ಯವು ನೂರಕ್ಕೆ ನೂರರಷ್ಟು ಕೇಂದ್ರ ನೆರವಿನ ಯೋಜನೆಯಾಗಿತ್ತು. ಐದನೇಯ ಯೋಜನೆಯ ಆರಂಭದಿಂದ ಮತ್ತು ಆರನೇಯ ಯೋಜನೆಯಿಂದ ಮುಂದೆ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಬಿ. ಸಿ. ಜಿ. ಲಸಿಕೆ ಮತ್ತು ಕ್ಷಯ ನಿರೋಧಕ ಔಷಧ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ನೆರವು ಒದಗಿಸುತ್ತಿದೆ. ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿರುವ ಚಿಕಿತ್ಸಾತ್ಮಕ ಅರೈಕೆ ಮತ್ತು ಪುನರ್ನಿವೇಶನ ಕೇಂದ್ರವು ಕ್ಷಯರೋಗಿಗಳಿಗೆ ನೇಯ್ಗೆ, ಚಾಪೆ ಹೆಣಕೆ, ಕಸೂತಿ, ಬಣ್ಣ ಹಾಕುವುದು ಮತ್ತು ಲಕೋಟಿ ಮಾಡುವುದು ಮೊದಲಾದ ಕೈಕಸಬುಗಳಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ನೀಡುವ ಮೂಲಕ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ.

ಸಿಡುಬು : ಸಿಡುಬು ಒಂದು ತೀವ್ರ ಪರಿಣಾಮದ ರೋಗವಾಗಿದ್ದು, 'ವೇರಿಯೋಲ ವೈರಸ್' ನಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ನಂಜು ರೋಗದ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಉಸಿರಾಟದಲ್ಲಿ ಹೊರಬರುವ ಗಾಳಿ, ಚರ್ಮದ ಗಾಯಗಳು

ಹಾಗೂ ನಯಚರ್ಮಗಳು ಮತ್ತು ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಕಲುಷಿತಗೊಳಿಸಿದ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಮೂಲಕ ರೋಗಗಳ ಸಂಪರ್ಕದಿಂದ ಈ ರೋಗ ಪ್ರಸಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಿಡುಬು ನಿರ್ಮೂಲನಕ್ಕಾಗಿ 1961ರಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಿಡುಬು ನಿರ್ಮೂಲನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿತು. ಹುಟ್ಟಿದ ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ನೂರಕ್ಕೆ ನೂರರಷ್ಟು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ದೇವಿ (ದಾಕು) ಹಾಕುವುದು, ನಂತರ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಮರುದೇವಿ ಹಾಕುವುದು ಮೊದಲಿನ ಕ್ರಮವಾಗಿತ್ತು. ನೂರಕ್ಕೆ ನೂರರಷ್ಟು ದೇವಿ ಹಾಕುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಆಗ ನಡೆಯಿತು. ಏನೇ ಇದ್ದರೂ, ಸಣ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಸಿಡುಬು ರೋಗ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಮಾರ್ಗಕ್ರಮವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿ, ರೋಗ ನಿರ್ಮೂಲನ ಚಳುವಳಿಯನ್ನು ತೀವ್ರಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. ಸಿಡುಬು ರೋಗದ ಪತ್ತೆಗಾಗಿ ಮತ್ತು ರೋಗಪ್ರಸಾರ ತಡೆಗಟ್ಟುವುದಕ್ಕಾಗಿ ವಿಶ್ವ ಆರೋಗ್ಯ ಸಂಸ್ಥೆಯ ರೋಗಾಣುಜ್ಞರ ಸಹಯೋಗದೊಂದಿಗೆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಜಾಗೃತ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಮತ್ತು ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸಲ ವಿಶೇಷ ಶೋಧನ ಕಾರ್ಯ ನಡೆಸಲಾಯಿತು. ಈ ಬಗ್ಗೆ ಮನೆ ಮನೆಗೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಇತರ ಮಾಧ್ಯಮಗಳ ಮೂಲಕವೂ ಭಾರಿ ಪ್ರಚಾರ ನೀಡಲಾಯಿತು. 1975ರ ಜನವರಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಡುಬು ರೋಗದ 'ಶೂನ್ಯತಾ ಗುರಿ' ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಾದ್ಯಂತ ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ವಿಶ್ವ ಆರೋಗ್ಯ ಸಂಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಪ್ರಯತ್ನದ ಫಲವಾಗಿ ಸಿಡುಬು ರೋಗದ ನಿರ್ಮೂಲನವಾಗಿದ್ದು, 1978ರ ಏಪ್ರಿಲ್ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಭಾರತವು ಸಿಡುಬು ರೋಗದಿಂದ ಮುಕ್ತವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಘೋಷಿಸಲಾಯಿತು. 0-1 ವಯೋಮಾನದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ದೇವಿ ಹಾಕುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಹಾಗೂ ವೈದ್ಯಕೀಯೇತರ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅದರ ರೋಗ ನಿರ್ಮೂಲನದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ, ಹಿಂದೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ದೇವಿ ಹಾಗೂ ಮರುದೇವಿ ಹಾಕುವ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅದರೂ ಜ್ವರ ಮತ್ತು ಗಂಭೀರ ಪ್ರಕರಣಗಳ ಸಂಬಂಧ ಇನ್ನೂ ಜಾಗೃತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲಾಗುತ್ತಿದ್ದು, ಸಿಡುಬು ರೋಗ ಪ್ರಕರಣಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಎಚ್ಚರದ ಕಾವಲು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಸಿಡುಬು ರೋಗ ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು ಪತ್ತೆ ಹಚ್ಚಿ ವರದಿ ಮಾಡಿದವರಿಗೆ 1,000 ರೂ. ಬಹುಮಾನ ಕೊಡುವುದಾಗಿ ಸರ್ಕಾರ ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ. ಆರೋಗ್ಯ ಇಲಾಖೆಯ ವರದಿಯಂತೆ ಇತ್ತೀಚಿಗಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಿಡುಬಿನ ಪ್ರಕರಣಗಳು ಇಲ್ಲ. ಸಿಡುಬುರೋಗಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಇತ್ತೀಚಿನ ವರ್ಷಗಳ ಅಂಕಿ-ಸಂಖ್ಯೆಗಳು ಹೀಗಿವೆ :

ವರ್ಷ	ಮರಣ	ಪ್ರಾಥಮಿಕ ದೇವಿ	ಮರುದೇವಿ
1971	1,810	13,45,839	40,48,024
1972	658	18,18,062	78,08,771
1973	1,804	15,03,380	52,45,492
1974	1,499	15,68,959	59,07,372
1975	—	14,55,140	52,21,361
1976	—	13,16,948	47,51,251
1977	—	13,87,963	34,24,924
1978	—	11,58,590	4,96,579
1979	—	12,54,719	2,63,875
1980	—	8,45,746	79,001
1981	—	2,41,240	7,213

ಕುಷ್ಠ ರೋಗ : ಈ ರೋಗವು 'ಮೈಕ್ರೋ ಬ್ಯಾಕ್ಟೀರಿಯಾ ಲೆಪ್ಟೇ' ಎಂಬ ಕುಷ್ಠರೋಗ ಕ್ರಿಮಿಯಿಂದ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ರೋಗ ಹೇಗೆ ಹರಡುತ್ತದೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿದಿಲ್ಲವಾದರೂ, ಕೆಳಗೆ ಕಂಡ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಯಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಹರಡುವುದೆಂದು ನಂಬಲಾಗಿದೆ : 1) ಚರ್ಮದಿಂದ ಚರ್ಮಕ್ಕೆ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಆಗುವ ಸಂಪರ್ಕ ಮತ್ತು 2) ಸಣ್ಣ ಹನಿ ಸೋಂಕಿನ ಮೂಲಕ. ಬಹುತೇಕ ರೋಗ ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಚರ್ಮದ ಮೇಲಿನ ಕಂದು ಕಲೆಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಕೆಲವು ರೋಗಿಗಳು ಇರುವೆ ಹರಿಯುವುದು ಅಥವಾ ಪಿನ್ನು ಹಾಗೂ ಸೂಜಿಯ ಸಂವೇದನೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದರೂ, ರೋಗ ಮತ್ತಷ್ಟು ಬೆಳೆದಾಗ ರೋಗಿಗಳು ಆ ಕಲೆಗಳಿರುವ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಕೈ ಕಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಪರ್ಶ, ನೋವು ಅಥವಾ ಶಾಮಿಗಳ ಸಂವೇದನೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಕುಷ್ಠರೋಗವು ದೇಹದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಗಳಿಗೂ ತಗಲಬಹುದು. ಕಂದು ಕಲೆಯ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಸಂವೇದನೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿರುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾದರೆ, ಅದು ಕುಷ್ಠರೋಗವೆಂದು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ನಿಶ್ಚಿತವಾದಂತೆ.

ಈ ಅಪಾಯಕಾರಿ ರೋಗವು ಜನಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಹರಡದಂತೆ ತಡೆಗಟ್ಟಲು ರೋಗಿಗಳು, ಅವರ ಸಂಪರ್ಕಕ್ಕೆ ಬರುವವರು ಮತ್ತು ಹೊರಗಿನ ಸಾರ್ವಜನಿಕರಿಗೆ ಕುಷ್ಠರೋಗಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ

ವಾಸ್ತವ ಸಂಗತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳುವಳಿಕೆ ನೀಡುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಅರಂಭದಲ್ಲೇ ರೋಗ ಪತ್ತೆ ಹಚ್ಚುವುದು ಮತ್ತು ಗೊತ್ತಿರುವ ರೋಗ ಪ್ರಕರಣಗಳಿಗೆ ಕ್ರಮವಾದ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನೀಡುವುದು ಮೊದಲಾದ ಕ್ರಮಗಳ ಮೂಲಕ ಸರ್ಕಾರವು ಎಲ್ಲ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದೆ. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕುಷ್ಠರೋಗ ನಿಯಂತ್ರಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವು ಎರಡನೆಯ ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಯ ಅರಂಭದ ಅವಧಿಯಿಂದಲೇ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದೆ. 1976-77ರಂದೀಚೆಗೆ, ಕ್ರಿ.ಶ. 2000ದ ವೇಳೆಗೆ ಕುಷ್ಠರೋಗವನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲನ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ, ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಗುರಿ ಮತ್ತು ಅವಧಿ ನಿರ್ದೇಶಿತ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಜನಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಕುಷ್ಠರೋಗ ಪರಿಹಾರ ಒದಗಿಸಲು ಸರ್ಕಾರವು ನಾನಾ ವಿಧದ ಕುಷ್ಠರೋಗ ಘಟಕಗಳು ಹಾಗೂ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದೆ. ಅನೇಕ ಸ್ವಯಂಸೇವಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಈ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರ ಸಂಸ್ಥೆಗಳೊಡನೆ ಸಹಭಾಗಿಗಳಾಗಿ ಸಹಕಾರ ನೀಡುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಕುಷ್ಠರೋಗಿಗಳ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗಾಗಿ 'ಡಾಪ್‌ಸೋನ್' ಎಂಬ ಮಾತ್ರ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಳಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದ ಔಷಧಿಯಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅದು ಸ್ವಭಾವತಃ ಜೀವಾಣು ಜನಕ ಸ್ವರೂಪದ್ದಾಗಿದೆ. ಕುಷ್ಠರೋಗಿಗಳ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗೆ ಈಗ ಬಳಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ ಹೆಚ್ಚು ಸಮರ್ಥ ಔಷಧಿಗಳೆಂದರೆ ಸ್ವಭಾವತಃ ಜೀವಾಣು ಮಾರಕವಾದ 'ಲ್ಯಾಂಪ್ರಿನ್', 'ರೈಫಾಂಪಿಸಿನ್', ಇತ್ಯಾದಿ.

ಈ ರೋಗ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಜಿಲ್ಲೆಗಳೆಂದರೆ— ತೀವ್ರ ಸೋಂಕಿನ ಪ್ರದೇಶಗಳಾದ ಬಳ್ಳಾರಿ, ಬಿದರಿ, ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ, ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ, ಮೈಸೂರು ಮತ್ತು ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆಗಳು.

*

ಬೆಂಗಳೂರು, ಬೆಳಗಾವಿ, ವಿಜಾಪುರ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ಧಾರವಾಡ, ಕೋಲಾರ, ಮಂಡ್ಯ ಮತ್ತು ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ರೋಗವು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು, ಹಾಸನ, ಕೊಡಗು, ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕುಷ್ಠರೋಗದ ಸೋಂಕಿಲ್ಲ. ರಾಜ್ಯಾದ್ಯಂತ ಒಟ್ಟು 21 ಕುಷ್ಠರೋಗ ನಿಯಂತ್ರಣ ಕೇಂದ್ರಗಳು, 665 ಸಮೀಕ್ಷೆ, ಶಿಕ್ಷಣ ಹಾಗೂ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಕೇಂದ್ರಗಳು, 41 ನಗರ ಕುಷ್ಠರೋಗ ಕೇಂದ್ರಗಳು, ಐದು ಪುನರ್ರಚನಾ ಶಸ್ತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಘಟಕಗಳು, 20 ಹಾಸಿಗೆಗಳಿರುವ 19 ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಆಸ್ಪತ್ರೆ ವಾರ್ಡುಗಳು ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕು ಕುಷ್ಠರೋಗ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಈಗ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿವೆ. ಕೆಳಕಾಣಿಸಿರುವ ಪಟ್ಟಿಯು *ಕುಷ್ಠರೋಗಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಇತ್ತೀಚಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ಕೆಲವು ಅಂಕಿ-ಸಂಖ್ಯೆಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ.

ಕುಷ್ಠರೋಗ ಪ್ರಸಾರವನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟುವುದು ಮತ್ತು ಕುಷ್ಠರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾದ ವ್ಯಾಪಕ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ, ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ, ಎರಡನೆಯ ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕುಷ್ಠರೋಗ ನಿಯಂತ್ರಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಯಿತು. ಕರ್ನಾಟಕದ 29.29 ದಶಲಕ್ಷ ಜನಸಂಖ್ಯೆ (1971ರ ಜನಗಣತಿ)ಯಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು 21 ದಶಲಕ್ಷ ಜನ ಕುಷ್ಠರೋಗ ಸೋಂಕಿನ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂದು ಅಂದಾಜು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರತೀ ಸಾವಿರ ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಆರು ಜನ ಕುಷ್ಠರೋಗಿಗಳಿರುವ ಕರ್ನಾಟಕವನ್ನು ಸಾಧಾರಣ ಸೋಂಕಿನ ಪ್ರದೇಶವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ.

ವಿವರಗಳು	1979	1980	1981
ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಪತ್ತೆ ಹಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟ ಕುಷ್ಠರೋಗ ಪ್ರಕರಣಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ	16,202	11,721	13,354
ವರ್ಷದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಒಟ್ಟು ಕುಷ್ಠರೋಗ ಪ್ರಕರಣಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ (ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯಾದ ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು)	1,11,760	1,18,626	1,27,123
ವರ್ಷದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗೊಳಪಟ್ಟ ಪ್ರಕರಣಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ	1,09,077	1,15,618	1,23,100
ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಗುಣಪಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟವರು	83,478	68,906	83,149

ಕಡಮೆ ಪ್ರಮಾಣದ, ಅಂದರೆ ಶೇಕಡ 0.1 ರಿಂದ 0.5 ರಷ್ಟು ಸೋಂಕಿರುವ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕುಷ್ಮರೋಗ ಸಮೀಕ್ಷೆ, ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ತೆರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರತಿ 20,000 ದಿಂದ 25,000 ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಒಬ್ಬರಂತೆ, ಕುಷ್ಮರೋಗಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಮೀಕ್ಷೆ ನಡೆಸಲು, ಆರೋಗ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡಲು ಮತ್ತು ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಒದಗಿಸಲು ಕುಷ್ಮರೋಗದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ತರಬೇತಿ ಪಡೆದ ವೈದ್ಯಕೀಯೇತರ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರುಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಗಿದೆ. ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಶೇಕಡ 0.5 ರಷ್ಟಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕುಷ್ಮರೋಗಿಗಳಿರುವಂತಹ ಹೆಚ್ಚು ಸೋಂಕಿನ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಕುಷ್ಮರೋಗ ನಿಯಂತ್ರಣ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ನಗರ ಕುಷ್ಮರೋಗ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕುಷ್ಮರೋಗ ಸಮಸ್ಯೆ ಕಂಡುಬರುವಂತಹ ಪಟ್ಟಣಗಳು ಮತ್ತು ನಗರಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕುಷ್ಮರೋಗ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರಗಳು, ಮುಖ್ಯವಾಗಿ, ವೈದ್ಯಕೀಯೇತರ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಿಗೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪಠ್ಯಕ್ರಮ ಮತ್ತು ಪ್ರಾತ್ಯಕ್ಷಿಕೆಗಳೊಡನೆ ತರಬೇತಿ ನೀಡುತ್ತವೆ. ಆರು ತಿಂಗಳ ಅವಧಿಯ ಪ್ರತೀಯೊಂದು ತಂಡದಲ್ಲಿ 20-30 ಕಾರ್ಯಕರ್ತರನ್ನು ತರಬೇತಿಗಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ನಾಲ್ಕು ಕುಷ್ಮರೋಗ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಬೆಂಗಳೂರು, ಧಾರವಾಡ, ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ಮತ್ತು ಕೊಳ್ಳೇಗಾಲದಲ್ಲಿವೆ.

ಜಠರ ಮತ್ತು ಕರುಳಿನ ರೋಗಗಳು

ಇದೊಂದು ('ಗೆಸ್ಟ್ರೊ ಎಂಟರಿಟಿಸ್') ತೀವ್ರವಾದ ಅತಿಸಾರ ರೋಗ; ಜ್ವರ ಅಥವಾ ಜ್ವರವಿಲ್ಲದ ಸಡಿಲ ಭೇದಿಯೊಡನೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳಿಂದಾಗಿ ಕೆಲವು ವೇಳೆ ಇದರ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಕಾಲರಾ, ಸಿಗಿಲಾಸಿಸ್, ಸಾಲೋನೇಲಾಸಿಸ್, ಅಮೀಬಿಯಾಸಿಸ್, ಎಂಟೀರೀ ಪ್ಯಾತೋಜನಿಕಾ 'ಇ' ಕೋಲಿ ಇನ್‌ಫ್ಲೆಕ್ಷನ್ ಅಥವಾ ತೀವ್ರ ನಂಜಿನ ಕರುಳು ರೋಗ—ಇವೆಲ್ಲ ಜಠರ ಮತ್ತು ಕರುಳು ಬೇನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ರೋಗಗಳು. ಈ ರೋಗಗಳು ನಂಜು ಅಥವಾ "ಪ್ರೋಟೋಜೋವಾ"ಗಳಿಂದ ಉಂಟಾಗಬಹುದು. ಸರಿಯಾದ ಪೌಷ್ಟಿಕಾಹಾರವಿಲ್ಲದಿರುವುದು, ಸಂತವಾದ ಕಾಯಿಲೆ ಅಥವಾ ಸರಿ ಹೊಂದದ ಸರಿದ ಒತ್ತಡಗಳಂತಹ ಬದಲಾವಣೆಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಇರುವುದು ರೋಗಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ. ರೋಗೋತ್ಪತ್ತಿಯ ಇತರ ಜೀವಿಗಳೂ ಸಹ ರೋಗ ನಿಧಾನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿರಬಹುದು. ರೋಗ ತಗಲಿದ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಫಾಯರ್‌ನೆಯಿಂದ ರೋಗೋತ್ಪಾದಕ ತಳಿಗಳನ್ನು ಬೇರ್ಪಡಿಸುವುದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ರೋಗ ನಿವಾರಣೆಯ ಹೇಳಬಹುದು. ಈ ರೋಗ ಪ್ರಸಾರಕ್ಕೆ ಆಹಾರ ಮತ್ತು ನೀರು ಕಲುಷಿತವಾಗುವುದು ದೊಡ್ಡ ಮೂಲವಾಗುತ್ತದೆ. ರೋಗಿಯನ್ನು ಸಂಪರ್ಕಿಸಿದ ನಂತರ ಸರಿಯಾಗಿ ಕೈ

ತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳದಿರುವುದು, ದೈಹಿಕ ಸ್ವಚ್ಛತೆಯನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳದಿರುವುದು ಮತ್ತು ಸರಿಯಾದ ಸರಿದ ನೈರ್ಮಲ್ಯದ ಕೊರತೆ—ಇವು ರೋಗ ಹರಡಲು ಕಾರಣವಾಗುತ್ತವೆ. ಮಕ್ಕಳು, ಅದರಲ್ಲೂ ಎಳೆ ಮಕ್ಕಳು ಬಹಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಈ ರೋಗಕ್ಕೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ತುತ್ತಾಗುತ್ತಾರೆ. ಎದೆಹಾಲು ಕೊಡುವುದು ಕೆಲಮಟ್ಟಿಗೆ ರಕ್ಷಣೆ ನೀಡಬಹುದು. ಕರುಳಿನ ನಂಜುಗಳಿಗೆ ಗಡಸುಗುಣ ಕಂಡು ಬಂದಿದ್ದರೂ ಅದರ ಅವಧಿ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿದುಬಂದಿಲ್ಲ.

ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಾವಿ, ಬಳ್ಳಾರಿ, ವಿಜಯಪುರ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ಧಾರವಾಡ, ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ, ಮೈಸೂರು ಮತ್ತು ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆಗಳು ಈ ರೋಗದ ಸೋಂಕಿನ ಪ್ರದೇಶಗಳೆಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಎಂಟು ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ವೈಕಿ ಐದು ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಜಠರ ಮತ್ತು ಕರುಳು ಬೇನೆಗಳ ಪ್ರಸಾರವನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟಲು ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಪೂರ್ವಬಾವಿ ನಿರೀಕ್ಷಾ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಗುರಿಯಲ್ಲಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಸಕಾಲಿಕ ಚಿಕಿತ್ಸೆ, ನಿಯಂತ್ರಣ ಮತ್ತು ಅನುಸರಣಾ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲು ಕಾಲರಾ ನಿಯಂತ್ರಣ ತಂಡಗಳಿವೆ. 1971ರಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ 378 ಕರುಳು ಬೇನೆಯ ರೋಗ ಪ್ರಕರಣಗಳು ಕಂಡುಬಂದಿದ್ದವು. ಆಗ 88 ಮರಣಗಳು ಸಂಭವಿಸಿದವು. 1976ರಲ್ಲಿ ರೋಗ ಪ್ರಕರಣಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 481 ಮತ್ತು ಮರಣ ಸಂಖ್ಯೆ 368ರಷ್ಟಿತ್ತು. 1980ರಲ್ಲಿ ರೋಗಪ್ರಕರಣಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 3,791 ಇದ್ದರೆ ಮರಣ ಸಂಖ್ಯೆ 559ರಷ್ಟಿತ್ತು. ಅದೇ 1981ರಲ್ಲಿ 9,022 ರೋಗ ಪ್ರಕರಣಗಳೂ, 746 ಮರಣ ಪ್ರಕರಣಗಳೂ ವರದಿಯಾಗಿದ್ದವು.

ಗಂಟಲು ಬೇನೆ: ಗಲಗ್ರಂಥಿ, ಗಂಟಲ ಕುಹರ, ಧ್ವನಿ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಅಥವಾ ಮೂಗಿನ ತೀವ್ರ ಸೋಂಕಿನ ರೋಗ ಗಂಟಲು ಬೇನೆ ('ಫಿಫೈರಿಯಾ'). ಇದು ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಲೋಳೆ ಗೂಡಿದ ನಯಚರ್ಮಕ್ಕೂ ತಗಲುತ್ತದೆ. ಇದರ ಗಾಯವನ್ನು ಒಂದು ಕಲೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಉರಿಯೂತದ ಮಂಕಾದ ಒಂದು ಕೆಂಪು ವಲಯದಿಂದ ಸುತ್ತುವರಿಯಲ್ಪಟ್ಟ ಬಣ್ಣದ ಕಲೆಗಳಿಂದ ಗುರುತಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರ ಮುಖ್ಯ ಚಿಹ್ನೆ ಮತ್ತು ಲಕ್ಷಣಗಳೆಂದರೆ—ಗಂಟಲು ಹುಣ್ಣು, ಎಳತಾದ ಮತ್ತು ದೊಡ್ಡ ದಾದ ಕಂಠಸ್ಥಾನದ ಗಂಟುಗಳು, ಜ್ವರ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ನುಂಗಲು ತೊಂದರೆಯಾಗುವುದು, ಇತ್ಯಾದಿ. ಉಷ್ಣವಲಯದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸೋಂಕು ಹೆಚ್ಚು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ರೋಗದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿರುತ್ತದಾದರೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅದರ ಅವಧಿ ಎರಡು ವಾರಗಳು. ಅಪರೂಪದ ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಅದು ನಾಲ್ಕು ವಾರಗಳ ಕಾಲವೂ ಇರಬಹುದು. ಆರು ತಿಂಗಳವರೆಗೆ ಸೋಂಕುವಾಹಕಗಳ ವಿರೋಧಿ ಮುಂದುವರಿಸುವುದು ಕ್ಷೇಮ. ಒಮ್ಮೆ ಗಂಟಲು ಬೇನೆ ಬಂದಿತೆಂದರೆ ರೋಗದ ವಿರುದ್ಧ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಅದು ಬಹಳ ಕಾಲ ಉಳಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಬಹುತೇಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ನಿಸ್ಪ್ರಿಯ ರಕ್ಷಣ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮತ್ತು ಸಕ್ರಿಯ ರಕ್ಷಣ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗಳ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದ್ದು ಅವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಈ ಗಂಟಲು ಬೇನೆಯ ಹಾವಳಿಯ ವಿರುದ್ಧ ಜನ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ರಕ್ಷಣೆ ಒದಗಿಸಲು, 3 ರಿಂದ 12 ತಿಂಗಳ ವರೆಗಿನ ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಸಕ್ರಿಯ ರಕ್ಷಣಾ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಒದಗಿಸುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಉತ್ತಮ ಮಾರ್ಗ. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಗಂಟಲು ಬೇನೆ ತಗಲುವುದನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಲು ಎರಡು ವರ್ಷದೊಳಗಿನ ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ರಕ್ಷಣ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಕೊಡಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾಗಿ ಜನಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತಾಯಂದಿರಿಗೆ ತಿಳುವಳಿಕೆ ನೀಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಧನುವಾರ್ಯ : ಇದೊಂದು ತೀಕ್ಷ್ಣ ರೋಗ. ಗಾಯವಾದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಅಮ್ಮ ಜನಕವಿಲ್ಲದೆಯೇ ಬೆಳೆಯುವ ಟಿಟಾನಸ್ ಬ್ಯಾಸಿಲಿಸ್ ಎಂಬ ರೋಗಾಣುಗಳ ನಂಜಿನಿಂದ ಇದು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಅರಂಭದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾಯುಗಳು ಮತ್ತು ಕೊರಳ ಮಾಂಸ ಖಂಡಗಳನ್ನು, ನಂತರ ಮುಂಡದ ಮಾಂಸಖಂಡಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು ಬಾಧೆಯುಂಟು ಮಾಡುವ ಸ್ನಾಯು ಸಂಕೋಚನದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ, ಭಿನ್ನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಬಿಗುವು ಉಂಟಾಗುವುದು ಈ ರೋಗದ ಲಕ್ಷಣ. ಎಲ್ಲ ಮಯಸ್ಸಿನವರಿಗೂ ತಗಲುವ ಈ ರೋಗದಿಂದ ಕೃಷಿ ಹಾಗೂ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಕೆಲಸಗಾರರು ನರಳುವುದು ಹೆಚ್ಚು. ರಕ್ಷಣಾ ('ಇಮ್ಯುನಿಟಿ') ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮರಣ ಪ್ರಮಾಣ ಶೇಕಡ 70ರಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ರೋಗವು ತೀವ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಹರಡುವುದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲು ಮಾಮೂಲು ರಕ್ಷಣಾ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯ ಮಹತ್ವದ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳುವಳಿಕೆ ನೀಡುವುದು ಅನಸರದ ಅಗತ್ಯವಾಗಿದೆ. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸಕ್ರಿಯ ರಕ್ಷಣಾ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಕೊಡಿಸುವುದು ಮತ್ತು ನಿಯತಕಾಲಿಕ ಅಂತರದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಸಿದ ರಕ್ಷಣಾ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಕೊಡಿಸುವುದು ಸಮುದಾಯದ, ಹಾಗೆಯೇ ಅರೋಗ್ಯ ಇಲಾಖೆಯ ಮುಖ್ಯ ಜವಾಬ್ದಾರಿ. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಧನುವಾರ್ಯವಿನ ವಿರುದ್ಧ ರಕ್ಷಣಾ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನೀಡುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಅರಂಭದಿಂದಲೇ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಮೂರು ತಿಂಗಳಿಂದ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳೊಳಗಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಗುವಿಗೂ ಮೂರು ಪ್ರಮಾಣ ಡಿ. ಪಿ. ಟಿ. (ಡಿಪ್ಟೀರಿಯಾ, ಪೆರ್ಟಿಸಿಸ್, ಟಿಟನಿಸ್—ಗಂಟಲು ಬೇನೆ, ನಾಯಿಕೆಮ್ಮು, ಧನುವಾರ್ಯ) ಯೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ರಕ್ಷಣಾ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

ನಾಯಿಕೆಮ್ಮು : ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಶ್ವಾಸನಾಳಗಳನ್ನು ಘಾಸಿಗೊಳಿಸುವ ಒಂದು ತೀವ್ರ ಏಕಾಣುಜೀವಿಯ ರೋಗ ನಾಯಿಕೆಮ್ಮು. ಇದು ಒಂದರಿಂದ ಎರಡು ತಿಂಗಳವರೆಗೆ ನಿರಂತರವಾಗಿ

ಕೆಮ್ಮಿರುವ ರೋಗ. ಈ ಕೆಮ್ಮು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಬಂದು ನಾಯಿಕೆಮ್ಮಿನೊಂದಿಗೆ ಕೊನೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಎಳೆ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಮರಣ ಪ್ರಮಾಣ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಚಳಿಗಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ರೋಗ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಇದು ರೋಗಿಗಳ ನೇರ ಸಂಪರ್ಕದಿಂದ, ಉಸಿರಾಟದಿಂದ ಹೊರಬರುವ ಲೋಳೆಯಿಂದ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಚರ್ಮಗಳ ಮೂಲಕ ಒಬ್ಬರಿಂದ ಒಬ್ಬರಿಗೆ ಹರಡುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ನಿರೋಧಕ ಲಸಿಕೆಯಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಸಕ್ರಿಯ ರಕ್ಷಣಾ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಕೊಡಿಸುವುದು ಅಗತ್ಯವಾದುದು. ನಾಯಿಕೆಮ್ಮು ಲಸಿಕೆಯನ್ನು ಗಂಟಲುಬೇನೆ ಮತ್ತು ಧನುವಾರ್ಯ ಲಸಿಕೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಮಿಶ್ರ ಮಾಡಿದ್ದು ಅದಕ್ಕೆ ತ್ರಿಸಂಯೋಗ ನಿರೋಧಕ ಲಸಿಕೆ ('ಟ್ರಿಪ್ಲಾ ಎಂಟಿಜನ್') ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಮೂರು ತಿಂಗಳಿಂದ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳವರೆಗಿನ ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಸಿಡುಬುರೋಗ ನಿರ್ಮೂಲನವಾದ ನಂತರ ಗಂಟಲು ಬೇನೆ, ನಾಯಿಕೆಮ್ಮು ಮತ್ತು ಧನುವಾರ್ಯ ರೋಗಗಳ ನಿಯಂತ್ರಣದ ಮೇಲೆ ಗಮನವನ್ನು ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ದೆಸೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಭಾಗಗಳಲ್ಲೂ ಈ ರೋಗಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಚುಚ್ಚುಮದ್ದು ಕೊಡುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ರೋಗಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾಗುವ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಅಂದರೆ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ರಕ್ಷಣೆ ಒದಗಿಸುವುದು ಮತ್ತು ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಸತ್ಯವುಳ್ಳ ಲಸಿಕೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು—ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥಿತ 'ಶೀತಲ ಸರಪಳಿ' ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮೂಲಕ ನಿರ್ವಹಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಹಂದಿಗನೂರು ರೋಗ : ಇದು 1975ರಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲಾ ಸಾಗರ ತಾಲೂಕಿನ ಹಂದಿಗೋಡು ಎಂಬ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ, ಅದರಲ್ಲೂ ಕೊಪ್ಪದ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ, ವಿಚಿತ್ರ ಹಾಗೂ ನಿಗೂಢವಾದ ರೋಗ. ಆಗ ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ತಾಲೂಕಿನ ಜಾನಗಡ್ಡಿಯಲ್ಲಿ 21 ರೋಗ ಪ್ರಕರಣಗಳೂ, ಬಸಾಪುರದಲ್ಲಿ 22, ಹೇರಂಜಿಯಲ್ಲಿ 16 ಮತ್ತು ತಂಬಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು, ನರಸಿಂಹರಾಜಪುರ ತಾಲೂಕಿನ ಹಲಸೂರು, ಬಾಳೆಹೊನ್ನೂರುಗಳಲ್ಲಿ ತಲಾ ಮೂರು ರೋಗ ಪ್ರಕರಣಗಳೂ, ಬೈರನಮಕ್ಕಿ ಮತ್ತು ಸರಗೋಡಿನಲ್ಲಿ ತಲಾ ಒಂದೊಂದು ರೋಗ ಪ್ರಕರಣಗಳೂ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡವು. ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದ ರೋಗ ಪ್ರಕರಣಗಳು ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಾಗರ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿದ್ದ ರೋಗ ಪ್ರಕರಣಗಳಂತೆಯೇ ಇದ್ದವು. ಕೆಲವು ತಜ್ಞರ ಪ್ರಕಾರ ಈ ರೋಗಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಸಸಾರಜನಕದ ಕೊರತೆ ('ಮಯೊಪತಿ'). ರೋಗ ನಿಧಾನದ ಬಗ್ಗೆ ಪರಿಶೋಧನೆಯು ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಅನೇಕ ರೋಗ ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದಿರುವಂತೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ, ಚಿಕ್ಕ ಮಯಸ್ಸಿನವರಿಗೇ ತಗಲುವ ಈ

ರೋಗದ ಅವಧಿ ಕೆಲವು ವಾರಗಳಿಂದ ಐದು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಸೊಂಟ, ಮಂಡಿ ಮತ್ತು ಮೇಣಕಾಲು ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ ನೋವು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಈ ರೋಗದ ಲಕ್ಷಣ. ದೀರ್ಘಕಾಲದ ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಗಳು ಅಥವಾ ಮೇಣಕಾಲು ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ ಬಿಗಿತ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಬಹುತೇಕ ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಜ್ವರವಾಗಲೀ, ನರಸಂಬಂಧ ಅವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗಲೀ ಕಂಡುಬಂದಿಲ್ಲ. ತೀವ್ರವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ರೋಗಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾದ ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು ಶಸ್ತ್ರವೈದ್ಯದ ಮೂಲಕ ಸರಿಪಡಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ, ಇದು ಕೆಳಗಣ ಕೈಕಾಲುಗಳ ಎಲುಬು, ಸಂದುಗಳು ಮತ್ತು ಮಾಂಸಖಂಡಗಳ ರೋಗವೆಂದು ಕಂಡುಬಂದಿದೆ; ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ರೋಗಿಗಳು ಚಲಿಸಲು ಅಸಮರ್ಥರಾಗುತ್ತಾರೆ. ತಾಂತ್ರಿಕವಾಗಿ, ಈ ರೋಗವು ಭಾರ ಹೊರುವ ಸಂದುಗಳಿಗೆ ತಗಲುವ ತೀವ್ರ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಸಂಧಿವಾತದ ಬಗೆಯ ರೋಗವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅಪರೂಪವಾಗಿ, ರೋಗ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಮೊಳಕೈ ಮತ್ತು ಮೊಳಕಾಲು ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದ ಎಲ್ಲ 68 ರೋಗಿಗಳಿಗೂ ದೈಹಿಕ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದ 47 ರೋಗಿ ಪ್ರಕರಣಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಾನಸಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ನರವೈದ್ಯ ವಿಜ್ಞಾನ ಸಂಸ್ಥೆಯಿಂದ ನಿಯೋಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ವಿಶೇಷ ತಂಡವೊಂದು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದೆ. (ಡಿ.ಡಿ.ಬಿ. ಮುಂತಾದ ಕ್ರಿಮಿನಾಶಕ ಸಿಂಪಡಿಸಿದ್ದ ಗದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿನ ಏಡಿಯಂಥ ಜಲಚರಗಳನ್ನು ಅಪಾರವಾಗಿ ಸೇವಿಸಿದಾಗ ಈ ರೋಗ ಬರುವುದೆಂಬುದು ಒಂದು ಅಭ್ಯಯನದ ಅಭಿಪ್ರಾಯ).

ಮಿದುಳು ಜ್ವರ : 'ಜಪಾನಿಸ್ ಬಿ ಎನ್ ಸೆಫಲಿಟಿಸ್' ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುವ ಮಿದುಳು ಜ್ವರ 1979ರ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ಕೊನೆಯ ವಾರದಲ್ಲಿ ಕೋಲಾರ ಮತ್ತು ಬೆಂಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಂದ ವರದಿಯಾಯಿತು. ಈ ರೋಗವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ 15 ವರ್ಷಗಳೊಳಗಿನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿತ್ತು. ನೆರೆಯ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಾದ ತುಮಕೂರು, ಮಂಡ್ಯ, ಮೈಸೂರು ಮತ್ತು ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೂ ಹರಡಿತು. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ 13 ಜಿಲ್ಲೆಗಳು ಈ ರೋಗಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾದವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರು ಮತ್ತು ಕೋಲಾರ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ರೋಗ ತೀವ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಉಳಿದ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪ್ರಕರಣಗಳು ಮಾತ್ರ 1979ರ ನವೆಂಬರ್ ಮತ್ತು ಡಿಸೆಂಬರ್ ತಿಂಗಳುಗಳಲ್ಲಿ ವರದಿಯಾದವು. 1981ರ ಅಂತ್ಯದವರೆಗೆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ವರದಿಯಾದ ಒಟ್ಟು 1,783 ರೋಗಿ ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ 477 ಮರಣಗಳು ಸಂಭವಿಸಿದವು. 1980ರ ಮಾರ್ಚ್ ತಿಂಗಳಿಂದ ಡಿಸೆಂಬರ್ ಕೊನೆಯವರೆಗೆ ಕೋಲಾರ ಜಿಲ್ಲೆಯಿಂದ ಕೇವಲ 12 ಪ್ರಕರಣಗಳು ವರದಿಯಾಗಿದ್ದು ಏಳು ಸಾವುಗಳು ಸಂಭವಿಸಿವೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಮಿದುಳು ಜ್ವರದ ಲಕ್ಷಣವಿದ್ದ ಎರಡು ಮರಣೋತ್ತರ

ಪರೀಕ್ಷೆ ಪ್ರಕರಣಗಳೂ ಸೇರಿವೆ. 1980-81ರಲ್ಲಿ ಕೋಲಾರ ಮತ್ತು ಬೆಂಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಂದ ಕೇವಲ ಕೆಲವೇ ಅನುಮಾನಿತ ಪ್ರಕರಣಗಳು ಮಾತ್ರ ವರದಿಯಾಗಿವೆ. 1981-82ರಲ್ಲಿ ವರದಿಯಾದ ರೋಗಿ ಪ್ರಕರಣಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 837; ಸಾವಿನ ಸಂಖ್ಯೆ 236. ಇವು ವರದಿಯಾದ ಜಿಲ್ಲೆಗಳೆಂದರೆ ಬೆಂಗಳೂರು, ಬಳ್ಳಾರಿ, ಮಂಡ್ಯ ಮತ್ತು ತುಮಕೂರು. ಆ ವರ್ಷ ಬೆಳಗಾವಿ, ವಿಜಾಪುರ, ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು, ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ, ಹಾಸನ ಮತ್ತು ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಂದಲೂ ಕೆಲವು ರೋಗಿ ಪ್ರಕರಣಗಳು ವರದಿಯಾಗಿದ್ದವು. 1981ರ ಅಕ್ಟೋಬರ್ ಮೊದಲ ವಾರದಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಗಿ ಆ ವರ್ಷದ ನವೆಂಬರ್ ಮತ್ತು ಡಿಸೆಂಬರ್ ತಿಂಗಳುಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ತೀವ್ರ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದ ಈ ಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕ ರೋಗ 1982ರ ಜನವರಿ ಅಂತ್ಯದ ವೇಳೆಗೆ ಇಳಿಮುಖವಾಯಿತು. ಹಂದಿಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುವ ಸೋಂಕಿನ ಸೊಳ್ಳೆಗಳು ಕಚ್ಚುವುದರಿಂದ ಈ ರೋಗ ಹರಡುತ್ತದೆ.

ಈ ರೋಗ ಹರಡುವುದನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟಲು ಅನೇಕ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಜಪಾನಿನಿಂದ ಅಮದು ಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ನಿರೋಧಕ ಲಸಿಕೆ ಬಹಳ ದುಬಾರಿಯಾಗಿದ್ದು, ಅದರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿನ್ನೂ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ದೃಢಪಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಹಂದಿಗಳನ್ನು ಜನವಸತಿಗಳಿಂದ ಬೇರ್ಪಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಪಶುವೈದ್ಯ ಇಲಾಖೆಯ ನಿರ್ದೇಶಕರು ಗ್ರಾಮ, ಪಟ್ಟಣ ಮತ್ತು ನಗರ—ಈ ಮೂರು ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಪ್ರತ್ಯೇಕತಾ ಘಟಕಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲು ಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಕ್ರಿಮಿನಾಶಕ ಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಎಲ್ಲ ಪುರಸಭಾ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲೂ ಕ್ರಮವಾದ ಸಿಂಪಡಣಿ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಅಗತ್ಯ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳಲು ಮತ್ತು ಕ್ಷೇತ್ರ ಕೆಲಸಗಾರರನ್ನು ನೇಮಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹಣಕಾಸನ್ನು ಒದಗಿಸುವಂತೆ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಕೇಳಲಾಗಿದೆ. ಕ್ರಿಮಿನಾಶಕ ಸಿಂಪಡಣಿಯನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲು ಸಾಕಷ್ಟು ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸುವಂತೆ ಪುರಸಭೆಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ಕೋರಲಾಗಿದೆ. ಕ್ರಿಮಿನಾಶನದ ಒಂದು ಅಂಗವಾಗಿ, ಬಚ್ಚಲು, ಚರಂಡಿ ಮತ್ತಿತರ ಕಡೆ ನೀರು ಮಡುಗಟ್ಟಿ ನಿಲ್ಲುವುದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲು ಅದು ಸುಗಮವಾಗಿ ಹರಿದು ಹೋಗುವಂತೆ ಅಗಲವಾದ ಮತ್ತು ಸೂಕ್ತ ಇಳಿಜಾರು ಇರುವ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ 'ವಿ' ಅಕ್ಷರದ ಮಾದರಿಯ ಚರಂಡಿಗಳ ನಿರ್ಮಾಣದಂತಹ ಶಾಶ್ವತ ಕಾಮಗಾರಿಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಕ್ಯಾನ್ಸೂರು ಅರಣ್ಯ ರೋಗ : ಕ್ಯಾನ್ಸೂರು ಅರಣ್ಯ ರೋಗ ಅಥವಾ 'ಮಂಗನ ಕಾಯಿಲೆ'ಯು ಒಂದು ಹೊಸ ಬಗೆಯ ರೋಗವಾಗಿದ್ದು, ಅದು ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು 1956ರಲ್ಲಿ. ಈ ರೋಗವು ದಟ್ಟವಾದ ಕಾಡು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಾಗರ,

ಸೋದರ, ಶಿಕಾರಿಪುರ ಮತ್ತು ಹೊಸನಗರ ತಾಲೂಕುಗಳು, ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶಿರಸಿ ಹಾಗೂ ಹೊನ್ನಾವರ ತಾಲೂಕುಗಳು ಮತ್ತು ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಕಂಡುಬಂದಿತು. ಈ ರೋಗವು ದನಗಳು ಮತ್ತು ತರ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಪರಾವಲಂಬಿಗಳಾಗಿರುವ ಗಟ್ಟಿ ಉಣ್ಣೆಗಳಿಂದ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು 'ಕ್ಯಾಸನೂರು ಅರಣ್ಯ ರೋಗ' ಎಂಬ ಜ್ವರವನ್ನು ಹರಡುತ್ತದೆ. ಈ ರೋಗಾಣು ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ರಷ್ಯಾದ 'ಸ್ಟ್ರಿಂಗ್ ಸಮ್ಪರ್ ಎನ್‌ಸೆಫಲಿಟಿಸ್' ಜಾತಿಯ ಸಂಕೀರ್ಣ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು. ಇದು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಾಡಿನ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಒಂದು ರೋಗವಾದರೂ, ಅಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಮನುಷ್ಯನೂ ಇದಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾಗುತ್ತಾನೆ. ಮನುಷ್ಯ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋದಾಗ, ಸೋಂಕಿರುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಂದ, ಅದರಲ್ಲೂ ಮಂಗಗಳಿಂದ ಈ ರೋಗ ತಗಲುತ್ತದೆ. ಇದು ಒಂದು ಹಂಗಾಮಿನ ರೋಗವಾಗಿದ್ದು ಬಹುತೇಕ ಬೇಸಗೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಈ ರೋಗದ ಅವಧಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮೂರರಿಂದ ಎಂಟು ದಿನಗಳು. ನಿರಂತರ ಜ್ವರ, ತೀರ ಹೆಚ್ಚಾದ ನಿಶ್ರಾಂತ ಮತ್ತು ನಿರ್ಜಲತೆ, ತಲೆ ಹಾಗೂ ಕೈಕಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ತೀವ್ರ ನೋವು, ಕಣ್ಣು ಕೆಂಪಾಗುವುದು, ಸಾಮಾನ್ಯ ದೈಹಿಕ ದುರ್ಬಲತೆ, ರಕ್ತ ಸ್ರಾವ ಹಾಗೂ ಮಿದುಳು-ಬಿಳಿಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಅಪಾಯ, ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಈ ರೋಗದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಲಕ್ಷಣಗಳು. ಕೆಲವು ವೇಳೆ ಅತಿರೇಕದ ಅರೆ ಪಾರ್ಶ್ವವಾಯು, 'ಫೋಟೋಫೋಬಿಯಾ' ಮತ್ತು ಕಣ್ಣು, ಕಿವಿ, ಮೂಗು ಹಾಗೂ ಗಂಟಲು ಉರಿತಗಳು ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ.

1956 ರಿಂದ 1973ರವರೆಗೆ ಈ ರೋಗವು 378 ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ 4,539 ಜನರಿಗೆ ತಗಲಿ 121 ಜನರನ್ನು ಸಾವಿಗೆ ತುತ್ತಾಗಿ ಸಿದೆ. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಈ ರೋಗದಿಂದಾಗಿ ಸುಮಾರು, 2,202 ಮಂಗಗಳು ಸತ್ತುಹೋದವೆಂದು ಅಂದಾಜು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. 1983ರಲ್ಲಿ ರೋಗವು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹೊನ್ನಾವರ ತಾಲೂಕುಗಳಲ್ಲೂ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಆ ವರ್ಷ ಮಾರ್ಚ್ ವೇಳೆಗೆ 700 ಜನಕ್ಕೆ ಈ ರೋಗ ತಗಲಿ 60 ಜನ ಸಾವನ್ನಪ್ಪಿದರು. ಸ್ಥಳದಲ್ಲೇ ಸರಿಯಾದ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನು ನೀಡಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಆ ಭಾಗದ ಎಲ್ಲ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಹಾಗೂ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೂ ಅಗತ್ಯ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾಯೋಗಿಕವಾಗಿ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ರೋಗದ ಎರಡು ಕೇಂದ್ರಬಿಂದುಗಳಾದ ಮಹಿಷಿ ಹಾಗೂ ಜಂಬೆತ್ತಿಲ್ಲೂರು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅರಣ್ಯ ಭೂಮಿಗೆ ಬಿ.ಎಚ್.ಸಿ. ಪುಡಿ ಸಿಂಪಡಣೆ ಕಾರ್ಯ ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಸೋಂಕಿನ ಹಂಗಾಮಿನಲ್ಲಿ ರೋಗ ತಗಲಿದ ಹಳ್ಳಿಗಳ ನಿವಾಸಿಗಳ ಬಳಕೆಗಾಗಿ ಕಿಟಿ ನಿರೋಧಕ ಔಷಧಗಳ ಸೀಸೆಗಳನ್ನು ಹಂಚಲಾಗಿದೆ. ರೋಗದ

ಬಗ್ಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ವರದಿ ಮಾಡುವುದು, ರೋಗಿಯನ್ನು ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಸೇರಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನೀಡುವುದರ ಬಗ್ಗೆ ಆರೋಗ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ತೀವ್ರಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಶಿವಮೊಗ್ಗದಲ್ಲಿರುವ ರೋಗಾಣು ವಿಶ್ಲೇಷಣಾ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯವು ತೀವ್ರ ಜಾಗರಣೆಯ ಮೂಲಕ ರೋಗ ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು ಪತ್ತೆ ಹಚ್ಚುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿದೆ.

ರೋಗಾಣು ವಿಶ್ಲೇಷಣಾ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯ : 1958 ರಲ್ಲಿ ಕ್ಷೇತ್ರ ಪರಿಶೋಧನೆ, ಕಿಟಿಶಾಸ್ತ್ರ ಅಧ್ಯಯನ, ರೋಗ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಹಾಗೂ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯ ಪರಿಶೀಲನೆಗಳ ಉದ್ದೇಶ ಕ್ಯಾಗಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗದಲ್ಲಿ ರಾಕಾಫೆಲ್ಲರ್ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನದ ಸಹಭಾಗಿತ್ವ ದೊಂದಿಗೆ ಒಂದು ವಿಶೇಷ ರೋಗಾಣು ವಿಶ್ಲೇಷಣಾ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ಇದು ಭಾರತೀಯ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸಂಶೋಧನ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಸಹಭಾಗಿತ್ವದೊಂದಿಗೆ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ಕೈಗೊಂಡಿರುವ ಒಂದು ಹೊಸ ಹಾಗೂ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪರಿಶೋಧನಾ ಕಾರ್ಯವಾಗಿದ್ದು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ರೋಗಾಣು ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸೋಂಕುಗಳ ಪರಿಶೋಧನೆ, ಸಂಶೋಧನೆ ಹಾಗೂ ನಿಯಂತ್ರಣ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಲು ಇದನ್ನು ಪೂರ್ಣ ಸುಸಜ್ಜಿತ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಲು ಅನಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಆಡಳಿತೋದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಈ ರೋಗಾಣು ವಿಶ್ಲೇಷಣಾ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯವನ್ನು ಎರಡು ಶಾಖೆಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿದೆ— ಒಂದು ಶಿವಮೊಗ್ಗದಲ್ಲಿರುವ ರೋಗಾಣು ವಿಶ್ಲೇಷಣಾ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯ; ಮತ್ತೊಂದು ಸಾಗರದಲ್ಲಿರುವ ಕ್ಯಾಸನೂರು ಅರಣ್ಯ ರೋಗ ಕ್ಷೇತ್ರ ಕೇಂದ್ರ. ಶಿವಮೊಗ್ಗದಲ್ಲಿರುವ ರೋಗಾಣು ವಿಶ್ಲೇಷಣಾ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯದ ಮುಖ್ಯ ಕಾರ್ಯಗಳೆಂದರೆ— 1) ಇಲಿಗಳ ಚುಚ್ಚುವುದು, ವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ ಮಾನವ, ಮಂಗ, ಕೀಲುಗಳುಳ್ಳ ಪ್ರಾಣಿ ಅಥವಾ ಬೇರಾವುದೇ ಮಾದರಿಗಳಿಂದ ಸೋಂಕಿನ ರೋಗಾಣುಗಳನ್ನು ಬೇರ್ಪಡಿಸುವುದು; 2) ಸಮೀಕ್ಷಾ ಮಾದರಿಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಕ್ಯಾಸನೂರು ಅರಣ್ಯ ರೋಗದ ತಟಸ್ಥ ರೋಗಾಣುಗಳನ್ನು ಪತ್ತೆ ಹಚ್ಚುವುದು; 3) ಇಲಿಗಳ ವಸತಿಯ ನಿರ್ವಹಣೆ; 4) ಪ್ರಾಣಿಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆ ಮತ್ತು 5) ಕ್ಯಾಸನೂರು ಅರಣ್ಯರೋಗ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಹಾಗೂ ವೈದ್ಯಕೀಯೇತರ ಸಿಬ್ಬಂದಿಗೆ ಕ್ಯಾಸನೂರು ಅರಣ್ಯರೋಗದ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಬಗ್ಗೆ ತರಬೇತಿ ನೀಡುವುದು, ಇತ್ಯಾದಿ.

ಕ್ಯಾಸನೂರು ಅರಣ್ಯರೋಗದ ಕ್ಷೇತ್ರ ಕೇಂದ್ರ : ಇತರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಸಾಗರದಲ್ಲಿರುವ ಕ್ಯಾಸನೂರು ಅರಣ್ಯರೋಗ ಕ್ಷೇತ್ರ ಕೇಂದ್ರದ ಮುಖ್ಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳೆಂದರೆ— ವಿಶೇಷವಾಗಿ, ಕ್ಯಾಸನೂರು ಅರಣ್ಯ ರೋಗ ಮತ್ತು ಸಾಮಾನ್ಯ

ವಾಗಿ ಇತರ ಕೀಲು ಮೂಳೆಯ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಂದಾಗುವ ನಂಜು ರೋಗಗಳ ಜಾಗರಣೆ ಮತ್ತು ಕ್ಯಾನ್ಸರು ಅರಣ್ಯರೋಗ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಒಂದೆಡೆ ಸೇರಿಸಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗದಲ್ಲಿರುವ ರೋಗಾಣು ವಿಶ್ಲೇಷಣಾ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸುವುದು. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹೊನ್ನಾವರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಕ್ಯಾನ್ಸರು ಅರಣ್ಯರೋಗ ಕ್ಷೇತ್ರ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ತೆರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಸಾಗರ ಮತ್ತು ಹೊನ್ನಾವರ ಕ್ಷೇತ್ರ ಕೇಂದ್ರಗಳ ಕಾರ್ಯಾಲಯ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯು ಶಿವಮೊಗ್ಗದಲ್ಲಿರುವ ರೋಗಾಣು ವಿಶ್ಲೇಷಣಾ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯದ ಉಪನಿರ್ದೇಶಕರ ಅಧೀನದಲ್ಲಿತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಯೋಗಾಲಯವು ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣ ಸೇವಾ ಇಲಾಖೆಯ ಒಂದು ಘಟಕವಾಗಿದ್ದು ಇದರ ಉಪನಿರ್ದೇಶಕರು, ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಭಾಗದ ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣ ಇಲಾಖೆಯ ಜಂಟಿ ನಿರ್ದೇಶಕರ ನೇರ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುತ್ತಾರೆ.

ಅಲೋಪತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು : 1884ಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿದ್ದ ನಾಲ್ಕು ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳು ಮತ್ತು 24 ಚಿಕಿತ್ಸಾಲಯಗಳನ್ನು 1884ರಲ್ಲಿ ಅಂದಿನ ವೈದ್ಯರು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ವಹಿಸಿ ಕೊಡಲಾಯಿತು. ಅಂದಿನಿಂದ, ಅದರಲ್ಲೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾನಂತರ ಮತ್ತು ಯೋಜನಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿದ ಮೇಲೆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚುತ್ತ ಬಂದಿವೆ. ವೈದ್ಯಕೀಯ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರಗೊಂಡ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳೆಂದರೆ, 1) ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಹೆಚ್ಚಳ, 2) ಈಗಾಗಲೇ ಇದ್ದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ವಿಸ್ತರಣೆ, 3) ವೈದ್ಯಕೀಯ ರಕ್ಷಣಾ ವಿಧಾನದ ಬದಲಾವಣೆ ಮತ್ತು 4) ಸೇವೆಯ ಗುಣಮಟ್ಟ.

215 ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳು, 268 ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಮತ್ತು ಈಗ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಘಟಕಗಳೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ 1,313 ಚಿಕಿತ್ಸಾಲಯಗಳ ಮೂಲಕ ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ವೈದ್ಯಕೀಯ ರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಲೋಪತಿ ವೈದ್ಯ ಪದ್ಧತಿಯ 1,796 ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿದ್ದು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ 31,533 ಹಾಸಿಗೆಗಳ ಸೌಲಭ್ಯವಿದ್ದು, ಇದು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಗುರಿಯಾದ ಪ್ರತೀ ಸಾವಿರ ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಒಂದು ಹಾಸಿಗೆಯ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಈಗ ಪ್ರತೀ 18,000 ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಒಂದು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಯೂ ಪ್ರತೀ 2,000 ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಒಬ್ಬ ಅಲೋಪತಿ ನೋಂದಾಯಿತ ವೈದ್ಯರೂ ಇದ್ದಾರೆ. ಜೊತೆಗೆ ಪ್ರತೀ 10 ಹಾಸಿಗೆಗಳಿಗೆ ಒಬ್ಬ ದಾದಿಯೂ, ಪ್ರತೀ 6,030 ಜನರಿಗೆ ಒಬ್ಬ ಸಹಾಯಕ ದಾದಿಯೂ ಇದ್ದಾರೆ.

ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಘಟಕಗಳು ಮತ್ತು ಕೇಂದ್ರಗಳು : ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಈಗ ಒದಗಿಸಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಆರೋಗ್ಯ

ರಕ್ಷಣಾ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಬೋಧನಾ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳು, ವಿಶೇಷ ತಜ್ಞತೆಯ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳು, ಜಿಲ್ಲಾ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳು, ತಾಲೂಕು ಮಟ್ಟದ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳು, ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಘಟಕಗಳ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ವರ್ಗೀಕರಿಸಬಹುದು. ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ 1,543 ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಘಟಕಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳ ಜೊತೆಗೆ 1981-82ರಲ್ಲಿ 59 ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಮಂಜೂರು ಮಾಡಲಾಯಿತು. 1978ರ ಅಗಸ್ಟ್ 31ರಿಂದ ಅದುವರೆಗೆ ತಾಲೂಕು ಮಟ್ಟಕ್ಕಿಂತ ಕೆಳಗಿದ್ದ ಸ್ಥಳೀಯ ನಿಧಿ ಆಸ್ಪತ್ರೆ, ಸ್ಥಳೀಯ ನಿಧಿ ಡಿಸ್ಪೆನ್ಸರಿ, ಸಂಯೋಜಿತ ಆಸ್ಪತ್ರೆ, ಸಂಯೋಜಿತ ಡಿಸ್ಪೆನ್ಸರಿ, ರೆಡ್ಯೂಕ್ಡ್ ಸ್ಕೀಲ್ ಸ್ಥಳೀಯ ನಿಧಿ ಡಿಸ್ಪೆನ್ಸರಿ, ಸರ್ಕಾರಿ ಚಿಕಿತ್ಸಾಲಯ, ಮಲೆನಾಡು ಸುಧಾರಣಾ ಚಿಕಿತ್ಸಾಲಯ, ವೈದ್ಯಕೀಯ ಉಪಕೇಂದ್ರಗಳು ಮತ್ತು ಆರೋಗ್ಯ ಘಟಕ ಮಾದರಿ ಚಿಕಿತ್ಸಾಲಯ ಈ ಎಲ್ಲಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನೂ "ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಘಟಕ" ಗಳೆಂದು ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಅದೇ ರೀತಿ ತಾಲೂಕು ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ದ್ವಂದ್ವ ನಾಗರಿಕ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳು, ಕುಟೀರ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳು, ಮತ್ತಿತರ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದ ಸರ್ಕಾರಿ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳನ್ನು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳೆಂದು ಕರೆಯಲಾಯಿತು. ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ಈ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸೂತಿ ಸೇವೆ, ಒಳರೋಗಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮತ್ತು ಕಿರು ಶಸ್ತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯ ಸೌಲಭ್ಯಗಳೂ ಇವೆ.

ಜನರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಮತ್ತು ಉತ್ತಮ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಬೇಕೆಂಬ ಸರ್ಕಾರದ ನೀತಿನುಗುಣವಾಗಿ ನಂತರದ ಯೋಜನಾವಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಘಟಕಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ಮಾದರಿಯ 268 ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಕೇಂದ್ರಗಳಿದ್ದು, ಅವುಗಳ ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಹಂಚಿಕೆ ಹೀಗಿದೆ. ಬೆಂಗಳೂರು 19, ಬೆಳಗಾವಿ 21, ಬಳ್ಳಾರಿ 12, ಬಿದರಿ 9, ವಿಜಾಪುರ 21, ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು 7, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ 13, ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ 17, ಧಾರವಾಡ 24, ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ 17, ಹಾಸನ 11, ಕೊಡಗು 3, ಕೋಲಾರ 15, ಮಂಡ್ಯ 9, ಮೈಸೂರು 18, ರಾಯಚೂರು 15, ಶಿವಮೊಗ್ಗ 10, ತುಮಕೂರು 18 ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ 11. ರಾಜ್ಯಾದ್ಯಂತ ಕರ್ನಾಟಕ ಮಾದರಿಯ ಒಟ್ಟು 1,798 ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಘಟಕಗಳಿವೆ. ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ಮಾದರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಕೇಂದ್ರಗಳು ತಲಾ 80,000 ದಿಂದ 1,20,000 ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡರೆ, ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರ ಮಾದರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಘಟಕಗಳು ತಲಾ 10 ರಿಂದ 15 ಸಾವಿರ ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ

ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿವೆ. ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಕನಿಷ್ಠ ಇಬ್ಬರು ವೈದ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಇರುತ್ತಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು ಮಹಿಳಾ ವೈದ್ಯಾಧಿಕಾರಿ, ಜೊತೆಗೆ ಒಬ್ಬ ಔಷಧ ವಿತರಕ, ಓರ್ವ ಆರೋಗ್ಯ ನಿರೀಕ್ಷಕ, ಮೂಲ ಆರೋಗ್ಯ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು, ಸಹಾಯಕ ದಾದಿಯರು, ಕರಣಿಕ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕನೇಯ ದರ್ಜೆಯ ನೌಕರರು ಇರುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಸರಾಸರಿ ಅರಂದ ಎಂಟು ಹಾಸಿಗೆಗಳ ಸೌಲಭ್ಯಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಒಬ್ಬ ವಿಸ್ತರಣಾ ಕಾರ್ಯಕರ್ತ, ಪ್ರತಿ 20,000 ದಿಂದ 30,000 ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಓರ್ವ ಆರೋಗ್ಯ ಸಹಾಯಕರು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿ 10,000 ಜನ ಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಓರ್ವ ಸಹಾಯಕ ಶುಶ್ರೂಷಣಾ ದಾದಿ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ಮಾದರಿಯ ಈ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಕೇಂದ್ರಗಳ ಮೂಲಕ ಸಲ್ಲಿಸುವ ಪ್ರಮುಖ ಮೂಲ ಆರೋಗ್ಯ ಸೇವೆಗಳೆಂದರೆ, 1) ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಸೇವೆಗಳು, 2) ಮಲೇರಿಯಾ, ಕಾಲರಾ, ಕ್ಷಯ ಮೊದಲಾದ ಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕ ರೋಗಗಳ ನಿಯಂತ್ರಣ, 3) ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣ, 4) ಪ್ರಸೂತಿ ಹಾಗೂ ಶಿಶು ಆರೋಗ್ಯ ಸೇವೆಗಳು, 5) ಆರೋಗ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ, 6) ಶಾಲಾ ಆರೋಗ್ಯ ಸೇವೆಗಳು, 7) ಪರಿಸರ ನೈರ್ಮಲ್ಯ ಮತ್ತು 8) ಜನನ ಮರಣ ದಾಖಲೆ ಸಂಗ್ರಹ. ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಕೇಂದ್ರಗಳು ತಮ್ಮ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಘಟಕಗಳ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಎಲ್ಲಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲೂ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ, ಸಮನ್ವಯಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ಮಾದರಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಘಟಕಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರುವ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಕೇಂದ್ರದಂತೆಯೇ ಇರುತ್ತದೆ.

ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳು : ಎಲ್ಲಾ ಜಿಲ್ಲಾ ಕೇಂದ್ರಗಳು, ಉಪವಿಭಾಗ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಮುಖ್ಯ ತಾಲೂಕು ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳಿವೆ. ಈ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ 250ರಿಂದ 400ವರೆಗೆ ಹಾಸಿಗೆ ಸೌಲಭ್ಯವಿರುತ್ತದೆ. ಜಿಲ್ಲಾ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳೆಲ್ಲಾ ಹಾಸಿಗೆ ಸೌಲಭ್ಯ 250ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ತಜ್ಞರ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಒದಗಿಸುವ ಕನಿಷ್ಠ ವಿಶೇಷ ಸೇವೆಗಳೆಂದರೆ ಔಷಧ, ಶಸ್ತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸೆ, ಸ್ತ್ರೀರೋಗ ಮತ್ತು ಪ್ರಸೂತಿ ಸೇವೆ. ಅನೇಕ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳು ಮತ್ತು ಎಲ್ಲ ಜಿಲ್ಲಾ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ನೇತ್ರರೋಗ, ಕಿವಿ, ಗಂಟಲು, ಮೂಗಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ರೋಗಗಳು, ಮಕ್ಕಳ ರೋಗಗಳು ಮೊದಲಾದ ರೋಗಗಳ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗೂ ವಿಶೇಷ ಸೇವಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಕ್ಷ-ಕಿರಣ ಮತ್ತು ಪ್ರಯೋಗಾಲಯ ಸೌಲಭ್ಯ

ಗಳೂ ಇರುತ್ತವೆ. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವ 12 ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜುಗಳಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಂತೆ 22 ಬೋಧಕ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳಿವೆ. ಎಂ. ಎಸ್. ರಾಮಯ್ಯ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜು, ಮಲ್ಲೇಶ್ವರದ ಕೆ. ಸಿ. ಜನರಲ್ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿದೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ 265 ಹಾಸಿಗೆ ಸೌಲಭ್ಯವಿರುವ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಮಿಂಟೋ ಕಣ್ಣಾಸ್ಪತ್ರೆ, ತಲಾ 470 ಹಾಸಿಗೆ ಸೌಲಭ್ಯವಿರುವ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಎಸ್. ಡಿ. ಎಸ್. ಕ್ಷಯದ ಆಸ್ಪತ್ರೆ ಮತ್ತು ಮೈಸೂರಿನ ಪಿ. ಕೆ. ಕ್ಷಯದ ಆಸ್ಪತ್ರೆ, 283 ಹಾಸಿಗೆ ಸೌಲಭ್ಯವಿರುವ ಬಳ್ಳಾರಿಯ ವೆಲ್ಲೆಸ್ಲಿ ಕ್ಷಯದ ಆಸ್ಪತ್ರೆ, 375 ಹಾಸಿಗೆ ಸೌಲಭ್ಯವಿರುವ ಧಾರವಾಡದ ಮಾನಸಿಕ ಆರೋಗ್ಯದ ಆಸ್ಪತ್ರೆ—ಮೊದಲಾದ ವಿಶೇಷ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಸೌಲಭ್ಯದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳೂ ಸೇರಿವೆ. ಇತರ ಎಲ್ಲ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳೂ ಸ್ತ್ರೀರೋಗ, ಪ್ರಸೂತಿ ಸೇವೆ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ರೋಗ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗಳೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಎಲ್ಲ ಔಷಧ ವಿಭಾಗಗಳೆಲ್ಲಾ ವಿಶೇಷ ತಜ್ಞರ ಸೇವೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ. ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜುಗಳಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳ ಹಾಸಿಗೆ ಸೌಲಭ್ಯದ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಕುರ್ಗಿಯ ಎಂ. ಆರ್. ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜು ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿರುವ 600 ಹಾಸಿಗೆಗಳ ಕನಿಷ್ಠ ಪ್ರಮಾಣ ದಿಂದ ಬೆಂಗಳೂರು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರುವ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯ 2,705 ಹಾಸಿಗೆಗಳ ಗರಿಷ್ಠ ಪ್ರಮಾಣದವರೆಗೆ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದೆ. ಈ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳು ಪದವಿಪೂರ್ವ ಮತ್ತು ಪದವಿ ತರಗತಿಗಳ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ. ಜಿಲ್ಲಾ ಮತ್ತು ಇತರ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳಿಗೆ ಈ ಬೋಧನ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳು ಕ್ಲಿಷ್ಟರೋಗಿಗಳನ್ನು ಮೇಲು ಪರಿಶೀಲನೆಗೆ ಕಳುಹಿಸುವ ('ರೆಫರಲ್') ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿವೆ. ಈ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೃದ್ರೋಗ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮತ್ತು ಮೂತ್ರರೋಗ ಸಂಬಂಧ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗಳ ಅತಿ ವಿಶೇಷ ತಜ್ಞರ ಸೇವೆಯೂ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಈ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಸಂತೋಧನಾ ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ನಡೆಸುತ್ತವಲ್ಲದೆ ಅವು ಇರುವ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಮುದಾಯ ಆರೋಗ್ಯ ರಕ್ಷಣೆ ಒದಗಿಸುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲೂ ಪಾಲುಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿರುವ ಮಾನಸಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ನರವಿಜ್ಞಾನಗಳ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಮಾನಸಿಕ ರೋಗಗಳು ಮತ್ತು ನರರೋಗ ಶಸ್ತ್ರ ವೈದ್ಯ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗಳ ಸೌಲಭ್ಯ ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿರುವ ಕಿಡ್ನಾಯ್ ಸ್ಯೂರಕಲ್ ಕ್ಯಾನ್ಸರ್ ಸಂಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿರುವ ಮಹದೇವಪ್ಪ ಕ್ಯಾನ್ಸರ್ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳು ಕ್ಯಾನ್ಸರ್ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಸೇವೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ. ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿರುವ ಅಖಿಲ ಭಾರತ ವಾಕ್‌ಶ್ರವಣ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ವಾಕ್ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮತ್ತು ಪುನರ್ನಿವೇಶನಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿದೆ.

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕ್ಷಯರೋಗ ಸಂಸ್ಥೆ : 1959ರಲ್ಲಿ ಅರಬ್ಬಿ ವಾದ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ಕಾರಣರಾದವರು ಕ್ಷಯರೋಗ ಚಿಕಿತ್ಸಾ

ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅರಂಭದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದೂ, ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಅಂದಿನ ಕ್ಷಯರೋಗ ಸಲಹೆಗಾರರೂ ಆಗಿದ್ದ ಡಾ|| ಪಿ. ವಿ. ಬೆಂಜಮಿನ್ ಅವರು. ಈ ಸಂಸ್ಥೆ 1960ರಲ್ಲಿ ಉದ್ಘಾಟಿತವಾಯಿತು. ಕ್ಷಯರೋಗದ ವಿರುದ್ಧ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾದ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮತ್ತು ಹಾಕುವ ಅನುಭವಿ ಸಿಬ್ಬಂದಿಗಳ ಕೊರತೆಯಿಂದಾಗಿ ಭಾರಿ ಪ್ರಮಾಣದ ಕ್ಷಯರೋಗವೀಡಿತ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನೀಡುವುದು ಯೋಜಕರಿಗೆ ಒಂದು ಸಮಸ್ಯೆಯೇ ಆಯಿತು. ಭಾರತೀಯ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸಂಶೋಧನಾ ಮಂಡಳಿಯು ನಡೆಸಿದ ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ಕ್ಷಯರೋಗಿಗಳ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗಾಗಿ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಭಾರಿ ಪ್ರಮಾಣದ ವೆಚ್ಚ ಅನೇಕ ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಕಂಡುಬಂದಿತು. ಕ್ಷಯರೋಗಿಗಳನ್ನು ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಷ್ಟೇ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಮನೆಗಳಲ್ಲೇ ಗುಣಪಡಿಸಬಹುದೆಂಬುದು ಅದರಿಂದ ತಿಳಿದು ಬಂದಿತು. ಈ ಎರಡು ಪ್ರಮುಖ ಅಗತ್ಯಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಲು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕ್ಷಯರೋಗ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು.

ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಪ್ರಮುಖ ಸಾಧನಗಳೆಂದರೆ : 1) 1962ರಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಕ್ಷಯರೋಗ (ಚಿಕಿತ್ಸಾ) ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ರೂಪಿಸಿದ್ದು; ಇದು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕ್ಷಯರೋಗ (ಚಿಕಿತ್ಸಾ) ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಕಾರ್ಯಘಟಕವಾಗಿತ್ತು. 2) ದೇಶದ ನಾನಾ ಕ್ಷಯರೋಗ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸತಕ್ಕ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಕ್ಷಯರೋಗ ನಿರೋಧ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನೇರವಾಗಿ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಭಾರೀ ಪ್ರಮಾಣದ ಹಿರಿಯ ಸಿಬ್ಬಂದಿಗೆ ತರಬೇತಿ ನೀಡಿದುದು, ಮತ್ತು 3) ಕ್ಷಯರೋಗ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಂಶಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಶೋಧನೆ ನಡೆಸಿದುದು. ಸಂಸ್ಥೆಯ ವತಿಯಿಂದ ಕೈಗೊಂಡ ಕೆಲವು ಅಧ್ಯಯನಗಳಿಗಾಗಿ ಅರಿಸಿಕೊಂಡ ಗ್ರಾಮಗಳು ಅಥವಾ ಪಟ್ಟಣಗಳ ಇಡೀ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಲಾಯಿತು ಮತ್ತು ಉಳಿದ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ಕ್ಷಯರೋಗ ಚಿಕಿತ್ಸಾಲಯಗಳಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿದ್ದುವು.

ಕಿವ್ವಾಯ್ ಸ್ಮಾರಕ ಗಂಟಿ ಸಂಸ್ಥೆ : 1957ರಷ್ಟು ಹಿಂದೆಯೇ ಖಾಸಗಿ ಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿ 50 ಹಾಸಿಗೆಗಳ ಒಂದು (ಕ್ಯಾನ್ಸರ್) ಆಸ್ಪತ್ರೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ನಗರದ ಹಿರಿಯರು ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಈ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರವು ವಹಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ಅದು ಮೂರ್ತಸ್ವರೂಪ ತಾಳಿ 1973ರಲ್ಲಿ ಕಿವ್ವಾಯಿ ಸ್ಮಾರಕ ಗಂಟಿ ಪರಿಹಾರ, ಸಂಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಅರಂಭವಾಯಿತು. ಆಗ ಕೇಂದ್ರ ಸಚಿವರಾಗಿದ್ದ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ಕಾರಣರಾದ ರಫಿ ಅಹ್ಮದ್ ಕಿವ್ವಾಯಿ ಅವರ ಹೆಸರನ್ನೇ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ಇಡಲಾಯಿತು. 50 ಹಾಸಿಗೆಗಳಿಂದ ಅರಂಭವಾದ ಈ ಸಂಸ್ಥೆ

ಯಲ್ಲಿ ಈಗ 190 ಹಾಸಿಗೆಗಳಿದ್ದು 'ರೆಫರಲ್' ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿ ನೇಮಕಬಂದಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು 1980ರಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಯಿತು. ಇಲ್ಲಿರುವ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಇಲ್ಲಿ ನಡೆದಿರುವ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಿ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಗಂಟಿ ಸಂಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ಚಿಕಿತ್ಸೆಯ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಕೇಂದ್ರದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ನೀಡಿದೆ. ಈಗ ಭಾರತದಲ್ಲಿರುವ ಇಂತಹ ಒಂಬತ್ತು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಇದೂ ಒಂದಾಗಿದೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಪಡೆಯಲು ಕರ್ನಾಟಕದ ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಹಾಗೂ ನಗರ ಪ್ರದೇಶದ ರೋಗಿಗಳಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಆಂಧ್ರ ಪ್ರದೇಶ, ತಮಿಳುನಾಡು ಮತ್ತು ಕೇರಳದಂತಹ ನೆರೆಯ ರಾಜ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ರೋಗಿಗಳು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ರೋಗಿಗಳಿಗಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಸಂಶೋಧಕರಿಗೂ ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತಹ ಸುವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾದ ವೈದ್ಯಕೀಯ ದಾಖಲೆಗಳ ಘಟಕವೊಂದು ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ. ಸಂಸ್ಥೆಯು 'ವೆಲ್ ಮೆನ್' ಮತ್ತು 'ವೆಲ್ ವಿಮೆನ್' ಗಳಿಗಾಗಿ ಚಿಕಿತ್ಸಾಲಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ಸಂಪೂರ್ಣ ಆರೋಗ್ಯ ಪರೀಕ್ಷೆಗಾಗಿ ಸುಮಾರು 20 ಜನಗಳನ್ನು ಮುಂಗಡವಾಗಿ ದಾಖಲೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಕ್ಯಾನ್ಸರ್ ಸೊಸೈಟಿಯ ಸಹಯೋಗದಿಂದ ಕ್ಯಾನ್ಸರ್ ಪತ್ತೆ ಶಿಬಿರಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತಿದ್ದು, ಪ್ರತೀ ವರ್ಷ ಸುಮಾರು 5,000 ಜನ ಇದರ ಪ್ರಯೋಜನ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಮಯಸ್ಯಾದ ತೀವ್ರ ಕ್ಯಾನ್ಸರ್ ರೋಗಿಗಳಿಗಾಗಿ 'ಹಾಸ್ ಪೈಸ್' ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಅರಂಭಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಉದ್ದೇಶ ರೋಗಿಯ ಜೀವನದ ಗುಣಮಟ್ಟವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿ, ರೋಗಿಯು ತನ್ನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಗರಿಷ್ಠ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ನಿರ್ವಹಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವುದಾಗಿದೆ. ಸುಮಾರು 100 ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಸ್ಥಳಾವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಿ ಕೊಡುವ ಧರ್ಮಶಾಲೆಯ ನಿರ್ಮಾಣ ಯೋಜನೆಯೊಂದನ್ನು 25 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳ ಅಂದಾಜು ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಸಂಸ್ಥೆಯ ಎಲ್ಲ ವಿಶೇಷ ವಿಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು 42 ಸಂಶೋಧನಾ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಬೆಂಗಳೂರು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜಿನ ಗಂಟಿ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಪದವಿಪೂರ್ವ ಮತ್ತು ಪದವಿ ತರಗತಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ಮನ್ನಣೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಒಳರೋಗಿಗಳು ಮತ್ತು ಹೊರರೋಗಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 1980ರಲ್ಲಿ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 2,128 ಮತ್ತು 1,574 ಹಾಗೂ 1981ರಲ್ಲಿ 2,317 ಮತ್ತು 1,761 ಇತ್ತು.

ಮಾನಸಿಕ ರೋಗದ ಆಸ್ಪತ್ರೆ : ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಮಾನಸಿಕ ರೋಗದ ಆಸ್ಪತ್ರೆ ಈಗ 'ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಾನಸಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ನರವಿಜ್ಞಾನ ಸಂಸ್ಥೆ—ನಿವ್ವಾನ್ಸ್' ಆಗಿದೆ.

19ನೇಯ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾದ ಈ ಸಂಸ್ಥೆ ಮೊದಲು 'ಲ್ಯೂನಾಟಿಕ್ ಆಸೈಲಮ್' ಎಂದು ಹೆಸರಾಗಿತ್ತು. 1925ರಲ್ಲಿ ಆ ಹೆಸರನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿ 'ಮಾನಸಿಕ ಆರೋಗ್ಯದ ಆಸ್ಪತ್ರೆ' ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಯಿತು. ಆಸ್ಪತ್ರೆಯ ಮೊದಲ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣಾಧಿಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದ ಡಾ|| ನಾರ್ಚ್ ಅವರು 1922ರಿಂದ 1935ರವರೆಗೆ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ ಸಿದರು. ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರ್ ಅವರ ದೂರದೃಷ್ಟಿ ಮತ್ತು ಸಮರ್ಥ ದಿನಾನ್ ಮಿರ್ಜಾ ಎಂ. ಇಸ್ಮಾಯಿಲ್ ಅವರ ತೀವ್ರ ಆಸಕ್ತಿಯ ಫಲವಾಗಿ ಸರ್ಕಾರವು 1936ರಲ್ಲಿ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಕಟ್ಟಿದ ವನ್ನು ಮಂಜೂರು ಮಾಡಿತು. 1937ರ ನವೆಂಬರ್ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯು ಈಗಿರುವ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬದಲಾವಣೆಗೊಂಡಿತು. ಆಸ್ಪತ್ರೆಯನ್ನು ಆ ಕಾಲದ ಮಾನಸಿಕ ರೋಗದ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳ ಅತ್ಯಾಧುನಿಕ ವಿನ್ಯಾಸವಾದ 'ವಿಲ್ಸಾ' ವಿಧಾನದ ಮೇಲೆ ಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಗ 200 ಪುರುಷರು ಮತ್ತು 100 ಮಹಿಳೆಯರು — ಹೀಗೆ ಒಟ್ಟು 200 ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಸ್ಥಳಾವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಆಸ್ಪತ್ರೆಯ ಒಂದು ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇತರ ಸೌಲಭ್ಯಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಶಸ್ತ್ರಚಿಕಿತ್ಸಾ ವಿಭಾಗವನ್ನು ಯೋಜಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ದೈನಂದಿನ ವೈದ್ಯಕೀಯ ರಕ್ಷಣೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಕೆಳಗೆ ಕಂಡ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನೂ ಈ ಆಸ್ಪತ್ರೆ ಪಡೆದಿತ್ತು. 1) ವೃತ್ತಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ, 2) ಮನರಂಜನಾ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು, 3) ಮನಶ್ಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯ ಮತ್ತು 4) ಸುಸಜ್ಜಿತ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯ ಹಾಗೂ 5) ವೈದ್ಯಕೀಯ ಗ್ರಂಥ ಭಂಡಾರ. ಈ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯು ಎಂ.ಬಿ.ಬಿ.ಎಸ್., ಮನಶ್ಶಾಸ್ತ್ರದ ಬಿ.ಎ. (ಆನರ್ಸ್), ಮತ್ತು ಎಲ್.ಎಂ.ಸಿ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಬೋಧನಾ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿ ಆಂಗೀಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಹಾಗೆಯೇ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಉದ್ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ತರಬೇತಿಯ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೂ ಈ ಆಸ್ಪತ್ರೆ ಆಂಗೀಕೃತವಾಯಿತು.

ಇಡೀ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಮಾನಸಿಕ ರೋಗಿಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಪ್ರಥಮ ಶಸ್ತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಈ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ 1942ರಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತು. ಶಸ್ತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನಡೆಸಿದವರು ಡಾ|| ಎಂ. ವಿ. ಗೋವಿಂದಸ್ವಾಮಿ ಮತ್ತು ಡಾ|| ಬಾಲಕೃಷ್ಣರಾವ್. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮನೋಶಾಸ್ತ್ರ ವೈದ್ಯ ಆರಂಭವಾದ ಮೊದಲ ಕೇಂದ್ರವಿದು. ಆರಂಭದಿಂದಲೇ ದೀರ್ಘ ಮನೋರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ವಿಭಾಗವೊಂದನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದು ಈ ರೋಗಿಗಳು ಔದ್ಯೋಗಿಕ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮತ್ತು ತೋಟ ಗಾರಿಕೆಯಂತಹ ನಾನಾ ವಿಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವಂತೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಲಾಗಿತ್ತು. ಸರ್ ಜೋಸೆಫ್ ಬೋರ್ ಅವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯ ಆರೋಗ್ಯ ಸಮೀಕ್ಷೆ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಮಿತಿಯು 1946ರಲ್ಲಿ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ವರದಿಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಮಾನಸಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಮತ್ತು ಸಹಾಯಕ ಸಿಬ್ಬಂದಿಗೆ ತರಬೇತಿ ನೀಡುವ ಅಗತ್ಯ ಬಹಳವಿದೆ

ಯೆಂಬುದನ್ನು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ಮನಗಂಡಿತು. ಮಾನಸಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ನೇಮಕವಾದ ಮತ್ತು ನೇಮಕಗೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ಎಲ್ಲ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯವರೂ ಮಾನಸಿಕ ಔಷಧ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಅಧಿಕೃತ ಡಿಪ್ಲೋಮಾ ಹೊಂದಿರಬೇಕೆಂದು ಸಮಿತಿಯು ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡಿತು. ತರಬೇತಿಗೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಇತರ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರೊಂದಿಗೆ ಮನಶ್ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು, ಮನೋರೋಗದ ಶುಶ್ರೂಷಕರು, ಮನಶ್ಶಾಸ್ತ್ರದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು, ಮತ್ತಿತರರು. ಸಮಿತಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ಮಾನಸಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಸೇವೆಗಳ ವಿಸ್ತರಣೆಯ ಜೊತೆಯಲ್ಲೇ ತೀವ್ರ ತರಬೇತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು.

ಸಿಬ್ಬಂದಿಯ ತರಬೇತಿಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಲು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದಿತ್ತು. ಅಂತೆಯೇ 1938 ರಿಂದ ಪದವಿ-ಪೂರ್ವ ಮತ್ತು ಪದವಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಮನಶ್ಶಾಸ್ತ್ರದ ಬೋಧನಾ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕೆಲವೊಂದು ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಿದ್ದ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಿ ಮಾನಸಿಕ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯನ್ನು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದವರು ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರವನ್ನಾಗಿ ಆರಿಸಿದರು. 1954ರಲ್ಲಿ ಅಗ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ಮಾನಸಿಕ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯು ಸಹಯೋಗದೊಂದಿಗೆ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಮಾನಸಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ಮಂಜೂರಾತಿ ನೀಡಿತು. ಇದು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾನಂತರ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿತ್ತು. ಸಂಸ್ಥೆಯ ಕಾರ್ಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ, ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರ ಮತ್ತು ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳುಳ್ಳ ಒಂದು ಆಡಳಿತ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಲಾಯಿತು. 1955ರ ಜನವರಿಯಿಂದ ಮಾನಸಿಕ ಔಷಧ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಡಿಪ್ಲೋಮಾ ಮತ್ತು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಮನಶ್ಶಾಸ್ತ್ರದ ಡಿಪ್ಲೋಮಾ ಎಂಬ ಎರಡು ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಡಿಪ್ಲೋಮಾ ಶಿಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಸಂಸ್ಥೆಯು ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಅಂಗಸಂಸ್ಥೆಯಾಯಿತು. 1956ರ ಜನವರಿಯಲ್ಲಿ 20 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಮಾನಸಿಕ ಶುಶ್ರೂಷೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಸರ್ಟಿಫಿಕೇಟ್ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಸಂಸ್ಥೆಯು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ಮಾನಸಿಕ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳ ಸುಧಾರಣೆ ಮತ್ತು ಹೊಸ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆ ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕೇಂದ್ರ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳಿಗೆ ಸಲಹೆ ನೀಡಬೇಕಾಯಿತು. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸಂಶೋಧನಾ ಮಂಡಳಿಯ ಜೀವ ರಸಾಯನಶಾಸ್ತ್ರ, ಜೀವಭೌತ ಶಾಸ್ತ್ರ, ನರವೈದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಮನಶ್ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಇಲಾಖೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಗಿಂದಾಗಿ ನಾನಾ ಸಂಶೋಧನಾ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಸಂಸ್ಥೆಯ ಆರಂಭದ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವ ಆರೋಗ್ಯ ಸಂಸ್ಥೆಯೂ ಮನಶ್ಶಾಸ್ತ್ರ, ವಿದ್ಯುತ್ ಭೌತಶಾಸ್ತ್ರ, ಮಾನಸಿಕ ಶುಶ್ರೂಷಣೆ ಮತ್ತು ನರವೈದ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ತಜ್ಞ ಸಮಾಲೋಚಕರನ್ನು

ಬದಗಿಸಿತ್ತು. ವೊಡಲು ಅಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲೇ ನೆಲೆಗೊಂಡ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು 1964ರಲ್ಲಿ ಸ್ವಂತ ಕಟ್ಟಡಕ್ಕೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಲಾಯಿತು. 1966ರಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಮನಶ್ಯಾಸ್ತ್ರ, ನರವೈದ್ಯ, ನರಶಸ್ತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮತ್ತು ಮನಶ್ಯಾಸ್ತ್ರದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಪದವಿ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿತು. ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳಿಂದ ಪೂರ್ಣ ಆರ್ಥಿಕ ನೆರವು ದೊರೆಯುತ್ತಿದೆ. 1974ರಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಾನಸಿಕ ಅರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ನರವಿಜ್ಞಾನ ಸಂಸ್ಥೆ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿ ಸಂಘಗಳ ನೋಂದಾವಣೆ ಶಾಸನದ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ನೋಂದಾಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆಗ ಅಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಬದಲಾವಣೆಯಾಯಿತು. ಈಗ ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಾನಸಿಕ ಅರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ನರವಿಜ್ಞಾನ ಸಂಸ್ಥೆಯು (ನಿಮ್ಮಾನ್ಸ್) ತನ್ನ ನಿರ್ವಹಣೆ ಹಾಗೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳಿಂದ ನೆರವು ಪಡೆಯುತ್ತಿದೆ.

ನರಭೌತಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ನರಜೀವಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಎಲ್ಲ ಅಂಗಗಳಲ್ಲೂ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಶಿಕ್ಷಣ, ತರಬೇತಿ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲು ಮತ್ತು ಅಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ನರಭೌತ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯ ಸೌಲಭ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಧುನಿಕ ಪರಿಶೋಧನೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಲು 1976ರಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ನರಭೌತಶಾಸ್ತ್ರ ಇಲಾಖೆಯನ್ನು ಸೇರಿಸಲಾಯಿತು. 1981ರಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಒಳರೋಗಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 8,352 ಇದ್ದರೆ ಹೊರ ರೋಗಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 88,665 ಇತ್ತು. 1980ರಲ್ಲಿ 984 ದೊಡ್ಡ ಶಸ್ತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗಳನ್ನೂ, 313 ಸಣ್ಣ ಶಸ್ತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗಳನ್ನೂ ನಡೆಸಿದ್ದರೆ, 1981ರಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಖ್ಯೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 1,006 ಮತ್ತು 137 ಆಗಿತ್ತು.

ದೊಡ್ಡ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳು

ಬೌರಿಂಗ್ ಮತ್ತು ಲೇಡಿ ಕರ್ಜನ್ ಆಸ್ಪತ್ರೆ : ಈ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯನ್ನು 1866ರಲ್ಲಿ ಆಗಿನ ಮೈಸೂರು ಕಮಿಷನರ್ ಆಗಿದ್ದ ಬೌರಿಂಗ್ ಅವರು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ 'ಲೆಬಾಚಿಯೆಸೀರ್ಸ್' ಆಸ್ಪತ್ರೆಯ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. 1900ರವರೆಗೆ ಈ ಆಸ್ಪತ್ರೆ ಏಕಮಾತ್ರ ನಾಗರಿಕ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿದ್ದ 104 ಹಾಸಿಗೆಗಳಲ್ಲಿ 80 ಹಾಸಿಗೆಗಳು ಪುರುಷರಿಗೂ 24 ಮಹಿಳಾ ಒಳರೋಗಿಗಳಿಗೂ ಮೀಸಲಾಗಿದ್ದವು. ಆಸ್ಪತ್ರೆಯ ಮಹಿಳಾ ವಿಭಾಗವನ್ನು ಲೇಡಿ ಕರ್ಜನ್ ಆಸ್ಪತ್ರೆ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಯಿತು. ಈ ಎರಡು ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ಷಯಕೀಟ ಮತ್ತು ರೋಗಲಕ್ಷಣ ಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯಗಳ ಸೌಲಭ್ಯವಿದ್ದು 1911ರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಸೂಪರಿಂಟೆಂಡೆಂಟ್ ಅವರು ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾಗಿದ್ದರು. ನೇರ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಅಡಳಿತದಲ್ಲಿದ್ದ ಈ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳನ್ನು 1947ರಲ್ಲಿ

ಮೈಸೂರು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ವಹಿಸಿಕೊಡಲಾಯಿತು. ನಂತರದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ನೇತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ವಿಭಾಗ, ಕಿವಿ, ಮೂಗು, ಗಂಟಲು ಚಿಕಿತ್ಸಾ ವಿಭಾಗ ಹಾಗೂ 20 ಹಾಸಿಗೆ ಸೌಲಭ್ಯಗಳ ಮಕ್ಕಳ ವಾರ್ಡ್ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದು ವಿಶೇಷ ಸೇವೆ ನೀಡುವಂತಾಯಿತು. ಶಸ್ತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ವಿಭಾಗಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಂತೆ 40 ಹಾಸಿಗೆ ಸೌಲಭ್ಯವುಳ್ಳ ಒಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ವಿಭಾಗದೊಂದಿಗೆ ಈ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯ ಹಾಸಿಗೆ ಸೌಲಭ್ಯ 1983ರ ವೇಳೆಗೆ 686ಕ್ಕೆ ಏರಿತು. ಕ್ಷಯ ರೋಗ ಮತ್ತು ಗಂಟು ಚಿಕಿತ್ಸೆಯ ಹೊರತು 16 ವಿವಿಧ ವಿಭಾಗಗಳನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡ ಈ ಆಸ್ಪತ್ರೆ 1968ರ ನಂತರ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ವೈದ್ಯರ ಶಿಕ್ಷಣ ಹಾಗೂ ಸಂಶೋಧನಾ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಯಿತು. ಏಳು ಶಸ್ತ್ರ ವೈದ್ಯರು, ಮೂವರು ವೈದ್ಯರು, ಇಬ್ಬರು ದಂತ ವೈದ್ಯರು, ಇಬ್ಬರು ಔಷಧ ವಿತರಕರೊಂದಿಗೆ ಇತರ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ವರ್ಗವು ಈ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. 1980ರಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ 21,410 ಒಳರೋಗಿಗಳಿಗೂ 3,08,989 ಹೊರ ರೋಗಿಗಳಿಗೂ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಈ ಸಂಸ್ಥೆ 1981ರಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ 22,740 ಒಳರೋಗಿಗಳಿಗೂ 3,69,899 ಹೊರ ರೋಗಿಗಳಿಗೂ ಸೇವೆ ನೀಡಿದೆ.

ಕೆ. ಆರ್. ಆಸ್ಪತ್ರೆ : 1876ರಲ್ಲಿ ಔಷಧಾಲಯವಾಗಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾದ ಮೈಸೂರಿನ ಕೃಷ್ಣ ರಾಜೇಂದ್ರ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯನ್ನು 1918ರಲ್ಲಿ ಮೇಲ್ದರ್ಜೆಗೇರಿಸಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಾಗಿ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ನಂತರ ಈ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಸೇವಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ಬೋಧಕ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿ ಮೈಸೂರು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಯಿತು. ಅರಂಭದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ 20 ಹಾಸಿಗೆ ಸೌಲಭ್ಯವಿದ್ದ ಈ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯ ಇಂದಿನ (1983) ಹಾಸಿಗೆ ಸೌಲಭ್ಯ 1,070 ಆಗಿದೆ. ಕ್ಷಯರೋಗದ ಹೊರತು ಉಳಿದ ಎಲ್ಲಾ ರೋಗಗಳಿಗೂ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನೀಡುವ ಈ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ 18 ವಿವಿಧ ವಿಭಾಗಗಳಿವೆ. 1980ರಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ 21,596 ಒಳರೋಗಿಗಳಿಗೂ 2,54,170 ಹೊರ ರೋಗಿಗಳಿಗೂ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನೀಡಿದ ಈ ಆಸ್ಪತ್ರೆ 1981ರಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ 22,877 ಒಳರೋಗಿಗಳಿಗೂ ಮತ್ತು 2,87,580 ಹೊರರೋಗಿಗಳಿಗೂ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನೀಡಿದೆ. ಹೆರಿಗೆ ಹಾಗೂ ಸಮಸ್ಯಾತ್ಮಕ ರೋಗಿಗಳನ್ನು ಇದೇ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯ ಆವರಣದಲ್ಲಿರುವ ಚೆಲುವಾಂಬಾ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಲಾಗುವುದು.

ಚೆಲುವಾಂಬಾ ಆಸ್ಪತ್ರೆ : ಮಹಾರಾಣಿ ಕೆಂಪರಾಜಮ್ಮಣ್ಣಿಯವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ 1880ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರಿನ ಈ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. 1939ರಲ್ಲಿ 21 ಹಾಸಿಗೆ ಸೌಲಭ್ಯವಿದ್ದ ಈ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ 200 ಹಾಸಿಗೆ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನೊದಗಿಸಿ ನೂತನ ಎರಡಂತಸ್ತಿನ ಕಟ್ಟಡದ ಈ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯನ್ನು 'ಚೆಲುವಾಂಬಾ ಆಸ್ಪತ್ರೆ' ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಯಿತು. ಈಗಿನ ಚೆಲುವಾಂಬಾ

ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಅಸ್ವತ್ತೆಯ ಸಂಕೀರ್ಣದ ಹಾಸಿಗೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 400. 1983ರಲ್ಲಿ ಇದು ಮೈಸೂರು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡ ಒಂದು ಬೋಧಕ ಅಸ್ವತ್ತೆ.

ಫಾದರ್ ಮುಲ್ಲರ್ ಧರ್ಮಾರ್ಥ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು :
ಫಾದರ್ ಮುಲ್ಲರ್ ಅವರ ಧರ್ಮಾರ್ಥ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಅರಂಭವಾದುದು ಮಂಗಳೂರಿನ ಕಂಕನಾದಿಯಲ್ಲಿ. ಜರ್ಮನ್ ಧರ್ಮ ಪ್ರಚಾರಕ ಫಾದರ್ ಮುಲ್ಲರ್ ಅವರು 1880ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಹೋಮಿಯೋಪತಿ ಬಡವರ ಅಸ್ವತ್ತೆಯು ಸಾರ್ವಜನಿಕರ ಪೋಷಣೆಯಿಂದ 1895ರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರ ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀಯರ ಒಂದೊಂದು ವಾರ್ಡುಗಳಿರುವ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಸ್ವತ್ತೆಯಾಯಿತು. 1902ರಲ್ಲಿ ಮಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ಲೇಗು ರೋಗವು ಬಂದಾಗ ಈ ರೋಗಿಗಳ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಹಾಗೂ ಶುಶ್ರೂಷೆಗಾಗಿ ಫಾದರ್ ಮುಲ್ಲರ್ ಒಂದು ಪ್ಲೇಗ್ ಅಸ್ವತ್ತೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. 1940ರ ವೇಳೆಗೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಸ್ವತ್ತೆಗೆ ಒಂದು ಶಸ್ತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ವಿಭಾಗ ಮತ್ತು ಪ್ರಸೂತಿ ಸೇವಾ ವಿಭಾಗವನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಹಾಸಿಗೆ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಲಾಯಿತು. 1951ರಲ್ಲಿ ಹೊರರೋಗಿಗಳ ವಿಭಾಗ ಮತ್ತು ಕ್ಷ-ಕಿರಣ ವಿಭಾಗಗಳನ್ನು ತೆರೆಯಲಾಯಿತು. ಕ್ಷಯರೋಗಿಗಳ ಅಸ್ವತ್ತೆ ಹಾಗೂ ಕುಷ್ಠರೋಗಿಗಳಿಗಾಗಿ ಡೇವಿಯನ್ ಹೋಂ ಅನ್ನು ಸೇರಿಸಲಾಯಿತು. 1962ರಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ಅಸ್ವತ್ತೆಯನ್ನೂ 1966ರಲ್ಲಿ ಮಾನಸಿಕ ರೋಗ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ವಿಭಾಗವನ್ನು ಸೇರಿಸಲಾಯಿತು. 1980ರಲ್ಲಿ ಕ್ಷಯರೋಗ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಒಳರೋಗಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 459 ಹಾಗೂ ಹೊರರೋಗಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 784 ಇದ್ದು 1981ರಲ್ಲಿ ಇದೇ ಸಂಖ್ಯೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ 334 ಹಾಗೂ 776 ಆಗಿತ್ತು. ಕ್ಷಯರೋಗದ ಹೊರತು ಪರೀಕ್ಷೆಗೊಳಗಾದ ರೋಗಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಈ ಅಸ್ವತ್ತೆಯಲ್ಲಿ 1980ರಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ 14,629 (ಒಳರೋಗಿಗಳು) ಹಾಗೂ 92,112 (ಹೊರ ರೋಗಿಗಳು) ಇದ್ದು 1981ರಲ್ಲಿ 15,690 ಹಾಗೂ 95,536ಕ್ಕೆ ಏರಿತು.

ಸೈಂಟ್ ಮಾರ್ಥಾಸ್ ಅಸ್ವತ್ತೆ : ಇಂದು 600 ಹಾಸಿಗೆ ಸೌಲಭ್ಯ ಪಡೆದಿರುವ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಸೈಂಟ್ ಮಾರ್ಥಾಸ್ ಅಸ್ವತ್ತೆ 1886ರಲ್ಲಿ 40 ಹಾಸಿಗೆ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದು ಗುಡ್ ಪಫರ್ಡ್ ಸೋದರಿಯರಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ 1965ರಲ್ಲಿ ನೂತನವಾಗಿ ಅರಂಭಿಸಲಾದ ಸೈಂಟ್ ಜಾನ್ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಸೇವೆ ಹಾಗೂ ವೈದ್ಯಕೀಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಬೋಧನಾ ಸೌಲಭ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮೀಸಲಿಡಲಾಯಿತು. ವೈದ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರದ 14 ವಿವಿಧ ವಿಭಾಗಗಳು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿವೆ. 1933ರಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಶುಶ್ರೂಷಣಾ ಸೇವೆಯ ಶಾಲೆಯೊಂದನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯ ರೋಗಿ

ಗಳಿಗೂ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಸೌಲಭ್ಯಗಳಿವೆ. 1980ರಲ್ಲಿ ಈ ಅಸ್ವತ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಕ್ಷಯರೋಗ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಪಡೆದ ರೋಗಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ 27 ಒಳರೋಗಿಗಳು ಹಾಗೂ 301 ಹೊರರೋಗಿಗಳು. ಅದರೆ 1981ರಲ್ಲಿ ಆ ಸಂಖ್ಯೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ 31 (ಒಳರೋಗಿಗಳು) ಹಾಗೂ 289 (ಹೊರರೋಗಿಗಳು) ಆಗಿತ್ತು. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕ್ಷಯರೋಗದ ಹೊರತು ಇತರ ರೋಗಿಗಳಿಗಾಗಿ 1980ರಲ್ಲಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಪಡೆದ ಒಳರೋಗಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 16,982 ಹಾಗೂ ಹೊರರೋಗಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 1,63,235. ಅದರೆ ಈ ಸಂಖ್ಯೆ 1981ರಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ 16,659 ಹಾಗೂ 1,62,082 ಆಗಿತ್ತು.

ವಿಕ್ಟೋರಿಯಾ ಅಸ್ವತ್ತೆ : ಬೆಂಗಳೂರಿನ ವಿಕ್ಟೋರಿಯಾ ಅಸ್ವತ್ತೆಯು 1900ರ ಡಿಸೆಂಬರ್ 8ರಂದು ಲಾರ್ಡ್ ಕರ್ಜನ್ ಅವರಿಂದ ಸಾಂಕೇತಿಕವಾಗಿ ಉದ್ಘಾಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅರಂಭದಲ್ಲಿ 100 ಒಳರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಅಡಳಿತ ವಿಭಾಗ ದೊಂದಿಗೆ ಎಂಟು ವಿಸ್ತರಣೆಗಳಿದ್ದು, ಒಂದು ಶಸ್ತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ವಿಭಾಗ ಹಾಗೂ ಒಂದು ಪ್ರಯೋಗಾಲಯವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯಲು ಅನಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪದವಿಪೂರ್ವ ಹಾಗೂ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ವೈದ್ಯಕೀಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡುವುದಲ್ಲದೆ, ಮೂತ್ರಶಾಸ್ತ್ರ, ಅಸ್ಥಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ, ಹೃದ್ರೋಗ ಮುಂತಾದ ವಿಶೇಷ ವಿಭಾಗಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಪ್ರಸೂತಿ ಶಾಸ್ತ್ರ, ನೇತ್ರಶಾಸ್ತ್ರ, ಕ್ಷಯರೋಗ, ಕುಷ್ಠರೋಗ, ಮಕ್ಕಳ ರೋಗಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕ ರೋಗಗಳ ಹೊರತು ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ ರೋಗಿಗಳಿಗೂ ಈ ಅಸ್ವತ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನೀಡಲಾಗುವುದು. ಐದು ಮಂದಿ ಶಸ್ತ್ರ ವೈದ್ಯರು, 14 ಮಂದಿ ಔಷಧ ವಿತರಕರು, 199 ಶುಶ್ರೂಷಣಾ ದಾದಿಯರು, 132 ವೈದ್ಯರು, 22 ಸಹಾಯಕ ಶಸ್ತ್ರವೈದ್ಯರು, 10 ಪ್ರಯೋಗ ಶಾಲಾ ಸಹಾಯಕರು, ನಾಲ್ವರು ಕ್ಷಯರೋಗ ತಂತ್ರಜ್ಞರು, ಇಬ್ಬರು ರೇಡಿಯೋಗ್ರಾಫರುಗಳು, ಹಾಗೂ ಇತರ ಅಡಳಿತ ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕುನೇಯ ದರ್ಜೆಯ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. 1980ರಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಪಡೆದ ಒಳರೋಗಿಗಳ ಹಾಗೂ ಹೊರರೋಗಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 24,114 ಹಾಗೂ 6,00,379. ಅದರೆ ಈ ಸಂಖ್ಯೆ 1981ರಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ 23,274 ಹಾಗೂ 5,17,573 ಆಗಿತ್ತು. ಈ ಅಸ್ವತ್ತೆಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಂತೆ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾದ ಕೃತಕ ಕೈಕಾಲು ಜೋಡಣಾ ವಿಭಾಗವು 1981-82ರಿಂದ ಕಾರ್ಯಾರಂಭ ಮಾಡಿದೆ. ಈ ಅಸ್ವತ್ತೆಯಲ್ಲಿ 1969ರಿಂದೀಚೆಗೆ ಸುಟ್ಟಿಗಾಯಗಳ ಹಾಗೂ ಆಕಸ್ಮಿಕ ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಾಯರ ವಾರ್ಡು ಇದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿಯೇ ಇದು ಅತಿ ದೊಡ್ಡ ಅಸ್ವತ್ತೆಯಾಗಿದೆ. ಈ ಅಸ್ವತ್ತೆಗೆ ಬೇಕಾಗುವ

ಔಷಧ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುವ ಒಂದು ಔಷಧ ತಯಾರಿಕಾ ಘಟಕವು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಲು ಕೆಲಸ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದೆ.

ಮೇರಿ ಕ್ಯಾಲ್ವರ್ಡ್ ಹೋಲ್ಸ್ ವರ್ಕ್ ಮೆಮೋರಿಯಲ್ ಆಸ್ಪತ್ರೆ : 1906ರಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಹಾಗೂ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಮೇರಿ ಕ್ಯಾಲ್ವರ್ಡ್ ಹೋಲ್ಸ್ ವರ್ಕ್ ಮೆಮೋರಿಯಲ್ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯ ಈಗಿನ ಹಾಸಿಗೆ ಸೌಲಭ್ಯ 280. ಸಾಮಾನ್ಯ ಔಷಧ ಚಿಕಿತ್ಸೆ, ಶಸ್ತ್ರಕ್ರಿಯೆ, ಮಕ್ಕಳ ಖಾಯಿಲೆಗಳು, ಪ್ರಸೂತಿ ಹಾಗೂ ಸ್ತ್ರೀರೋಗಗಳ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಎಲ್ಲಾ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಮತ್ತು ಪ್ರಯೋಗಾಲಯಗಳ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನೂ ಹೊಂದಿರುವ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕ್ಷ-ಕಿರಣ ಸೌಲಭ್ಯವೂ ಇದೆ. ಗ್ರಾಮೀಣ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸೇವೆಯೊಂದಿಗೆ ಕುಷ್ಠರೋಗಿಗಳಿಗೂ ಈ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನೀಡಲಾಗುವುದು. ಅಂಗವಿಕಲ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪುನರ್ವಸತಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನೀಡುವಂತಹ ಸುಸಜ್ಜಿತ ಶರೀರ ಶುಶ್ರುಷಾ ವಿಭಾಗದ ಸೇವೆ ಈ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಿದೆ. 1980ರಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಪಡೆದ ಒಳರೋಗಿಗಳ ಹಾಗೂ ಹೊರ ರೋಗಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 8,951 ಮತ್ತು 40,443 ಇದ್ದರೆ 1981ರಲ್ಲಿ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 9,069 ಹಾಗೂ 43,286ಕ್ಕೆ ಏರಿತು. 1980ರಲ್ಲಿ 2,115 ಹಾಗೂ 1981ರಲ್ಲಿ 2,129 ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸೂತಿ ಸೇವೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಯಿತು.

ಎಲ್ಲನ್ ತೋಬರ್ನ್ ಕೋವೆನ್ ಮೆಮೋರಿಯಲ್ ಆಸ್ಪತ್ರೆ : ಧರ್ಮಾರ್ಥ ಸಂಸ್ಥೆಯೆಂದು ನೋಂದಾಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಭಾರತದ ಮೆಥಾಡಿಸ್ಟ್ ಚರ್ಚ್ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ 1910ರಲ್ಲಿ ಕೋಲಾರದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲನ್ ತೋಬರ್ನ್ ಕೋವೆನ್ ಮೆಮೋರಿಯಲ್ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ಈಗ 210 ಹಾಸಿಗೆ ಸೌಲಭ್ಯವುಳ್ಳ ಈ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕ್ಷಯರೋಗಿಗಳಿಗಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ವಾರ್ಡುಗಳಿವೆ. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ 1980ರಲ್ಲಿ ಕ್ಷಯರೋಗ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗೊಳಗಾದ ಒಳರೋಗಿಗಳ ಹಾಗೂ ಹೊರರೋಗಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 47 ಹಾಗೂ 7,023 ಆದರೆ, 1981ರಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಖ್ಯೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 445 ಹಾಗೂ 7,355ಕ್ಕೆ ಏರಿತು. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕ್ಷಯರೋಗದ ಹೊರತು ಇತರ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಪಡೆದ ಹೊರರೋಗಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 1980ರಲ್ಲಿ 55,622 ಇದ್ದುದು 1981ರಲ್ಲಿ 57,535 ಆಗಿದೆ. ಈ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸೂತಿ ಸೇವೆ ಪಡೆದವರ ಸಂಖ್ಯೆ 1980ರಲ್ಲಿ 499 ಇದ್ದುದು 1981ರಲ್ಲಿ 607ಕ್ಕೆ ಏರಿತು.

ಮಿಂಟೋ ನೇತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಸಂಸ್ಥೆ : 1931ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಮಿಂಟೋ ಕಣ್ಣಾಸ್ಪತ್ರೆ

ಯನ್ನು 1982ರ ಜನವರಿಯಿಂದ ಮಿಂಟೋ ನೇತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿ ಮೇಲ್ದರ್ಜೆಗೇರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಂಧತ್ವ ನಿವಾರಣೆ ಹಾಗೂ ಕಣ್ಣಿನ ರೋಗಗಳ ಹಿತೋಪಿಯೊಂದಿಗೆ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ರೀತಿಯ ನೇತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಸೇವೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯ ಹಾಸಿಗೆ ಸೌಲಭ್ಯದ ಸಂಖ್ಯೆ 277. ರಾಜ್ಯದ ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ನೆರೆಯ ರಾಜ್ಯಗಳಿಂದ ಬರುವ ನೇತ್ರರೋಗಿಗಳೂ ಇಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಸೌಲಭ್ಯಗಳ ಪ್ರಯೋಜನ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅಂಧತ್ವ ನಿಯಂತ್ರಣ ಹಾಗೂ ನಿರೋಧದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಮಂಜೂರು ಮಾಡಿರುವ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಸಂಚಾರಿ ಘಟಕವು ಪ್ರತೀ ತಿಂಗಳೂ ಮೂರು ಶಿಬಿರಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ ಪ್ರತೀ ಶಿಬಿರದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು 150 ರಿಂದ 200 ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಶಸ್ತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಸೇವೆ ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ 1981ರಲ್ಲಿ ನೇತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಪಡೆದಿರುವ ಒಳ ಹಾಗೂ ಹೊರರೋಗಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 1,367 ಮತ್ತು 1,24,680. ಈ ಸಂಖ್ಯೆ 1980ರಲ್ಲಿ 1,830 ಮತ್ತು 1,21,306 ರಷ್ಟಿದ್ದು, 1980ರಲ್ಲಿ 250 ಶಸ್ತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗಳನ್ನೂ 1981ರಲ್ಲಿ 468 ಶಸ್ತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗಳನ್ನೂ ನಡೆಸಲಾಯಿತು.

ಪಿ. ಕೆ. ಟಿ. ಬಿ. ಆಸ್ಪತ್ರೆ : ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಿನ್ಸೆಸ್ ಕೃಷ್ಣರಾಜಮ್ಮಣ್ಣ ಕ್ಷಯ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯು 1921ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಆಗ ಈ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಟು ಜನ ಶಲ್ಕ ಕೊಡುವ ರೋಗಿಗಳಿಗೂ 20 ಜನ ಬದರೋಗಿಗಳಿಗೂ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಆಸ್ಪತ್ರೆಯ ಸುವರ್ಣ ಮಹೋತ್ಸವ ನೆನಪಾಗಿ 22 ಹಾಸಿಗೆಗಳ ತುರ್ತು ವಿಭಾಗವೊಂದನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕ್ಷಯ ಮತ್ತು ಇತರ ಶ್ವಾಸ ಕೋಶದ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈಗ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯ ಹಾಸಿಗೆಗಳ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ 470 ಆಗಿದೆ. 1981ರಲ್ಲಿ ಈ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯ ಒಳ ಮತ್ತು ಹೊರರೋಗಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 3,262 ಮತ್ತು 24,339 ರಷ್ಟಿತ್ತು. ಆದರ ಹಿಂದಿನ ವರ್ಷ 2,298 ಮತ್ತು 24,973 ರಷ್ಟಿತ್ತು.

ಕರ್ನಾಟಕ ಅರೋಗ್ಯ ಸಂಸ್ಥೆ : 1929ರಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ನೋಂದಾಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು; ಇದರ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ 1935ರಲ್ಲಿ ಘಟಪ್ರಭಾದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಚಿಕಿತ್ಸಾಲಯವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶದ ಜನತೆಯ ಮನೆ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಅಧುನಿಕ ಅರೋಗ್ಯ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಈ ಸಂಸ್ಥೆ ರೂಪುಗೊಂಡಿತು. ಈ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯು ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಸ್ವಚ್ಛ ಹವೆ ಹಾಗೂ ಅರೋಗ್ಯಕರ ನೀರಿನ ಆಸರೆ ಇದೆ. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯೊಡನೆ ಡಾ|| ಕೊಕ್ಕಟನೂರ್ ಮತ್ತು ಡಾ|| ಹರ್ಷೇಕರ್

ಅವರ ಸೇವೆಯ ಸಹಕಾರವಿದೆ. ಐವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ 166 ಹಾಸಿಗೆಗಳ ಒಂದು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಸ್ಪತ್ರೆ, 55 ಹಾಸಿಗೆಗಳ ಹಾಗೂ ಅರು ಗ್ರಾಮೀಣ ಶಾಖೆಗಳನ್ನುಳ್ಳ ಒಂದು ಹೆರಿಗೆ ಅಸ್ಪತ್ರೆ, 160 ಹಾಸಿಗೆಗಳ ಒಂದು ಕ್ಷಯರೋಗ ಅಸ್ಪತ್ರೆ, 80 ಜನ ದಾದಿಯರು ಹಾಗೂ 100 ಜನ ಸಹಾಯಕ ಶುಶ್ರೂಷಣಾ ದಾದಿಯರಿಗೆ ತರಬೇತಿ ನೀಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿರುವ ಒಂದು ದಾದಿಯರ ತರಬೇತಿ ಶಾಲೆ, ಮೊದಲಾದ ಸೇವಾ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಮೈದಾಳಿವೆ. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ 23 ಗ್ರಾಮೀಣ ಆರೋಗ್ಯ ಕೇಂದ್ರಗಳೂ ಇವೆ. ತೀರ ಉಲ್ಬಣಿಸಿದ ಗಂಧಿರೋಗ (ಕ್ಯಾನ್ಸರ್), ಮಾನಸಿಕರೋಗ ಮತ್ತು ಕುಷ್ಠ ರೋಗ ಇವುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಈ ಆರೋಗ್ಯ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ರೋಗಗಳಿಗೂ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈಗ ಇರುವ 361 ಹಾಸಿಗೆಗಳಲ್ಲಿ 160 ಹಾಸಿಗೆಗಳನ್ನು ಕ್ಷಯರೋಗಿಗಳಿಗಾಗಿ ಮೀಸಲಿಡಲಾಗಿದೆ. 1981ರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿನ ಒಳ ಮತ್ತು ಹೊರ ರೋಗಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 582 ಮತ್ತು 2,481, ಆಗಿದ್ದರೆ, 1980ರಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಖ್ಯೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 4,519 ಮತ್ತು 2,348ರಷ್ಟಿತ್ತು. ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಪಡೆದ ಕ್ಷಯರೋಗೀತರ ಒಳ ಮತ್ತು ಹೊರರೋಗಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 1981ರಲ್ಲಿ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 5,050 ಮತ್ತು 47,525ರಷ್ಟಿತ್ತು. ಈ ಸಂಖ್ಯೆ 1980ರಲ್ಲಿ 5,001 ಮತ್ತು 41,022ರಷ್ಟಿತ್ತು. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯನಿರತವಾಗಿರುವ ಪ್ರಮುಖ ವಿಭಾಗಗಳೆಂದರೆ—ವೈದ್ಯಕೀಯ ಶಸ್ತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸೆ, ಕಿವಿ, ಮೂಗು, ಗಂಟಲಾರೋಗ, ನೇತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸೆ, ಪ್ರಸೂತಿ, ಶ್ವಾಸಕೋಶ ರೋಗ ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀರೋಗ ವಿಭಾಗಗಳು.

ವಾಣೀವಿಲಾಸ ಅಸ್ಪತ್ರೆ : ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿರುವ ವಾಣೀವಿಲಾಸ ಅಸ್ಪತ್ರೆ 1935ರಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಾರಂಭ ಮಾಡಿತು. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿಯೇ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ 250 ಹಾಸಿಗೆಗಳ ಸೌಲಭ್ಯವಿತ್ತು. ನಂತರ ಹೆಚ್ಚು ಹಾಸಿಗೆಗಳಿಗೆ ಸ್ಥಳಾವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಲು ಅನೇಕ ಕಟ್ಟಡಗಳು ಹಾಗೂ ವಿಭಾಗಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಯಿತು. ಪ್ರಸ್ತುತ ಸುಸಜ್ಜಿತ ಶಸ್ತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯ ಕೊಠಡಿಗಳೊಂದಿಗೆ 536 ಹಾಸಿಗೆಗಳ ಸೌಲಭ್ಯವಿದೆ. ಇದು ಬೆಂಗಳೂರು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರುವ ಬೋಧನ ಸಂಸ್ಥೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಮಕ್ಕಳ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಆಕಸ್ಮಿಕಗಳು, ಕಾಯಿಲೆಗಳು, ಹಸುಗೂಸುಗಳು, ಕರುಳುರೋಗಗಳು ಮತ್ತು ಆಕಾಲಿಕ ಜನನಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯ ಸೌಲಭ್ಯವಿದೆ. ಈ ಅಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಹೃದ್ರೋಗ, ಕ್ಷಯ, ರಕ್ತ ಪರೀಕ್ಷೆ ಹಾಗೂ ಆರೋಗ್ಯವಂತ ಮಕ್ಕಳ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ವಿಭಾಗಗಳೂ ಇವೆ. ಇಲ್ಲಿರುವ ಬಾಣಂತನ ಸೇವಾ ಕೇಂದ್ರವು ಪ್ರತೀ ದಿನ ಮಕ್ಕಳು ಮತ್ತು ಗರ್ಭಿಣಿಯರಿಗೆ ರೋಗದ ವಿರುದ್ಧ ರಕ್ಷಣಾ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ಕ್ಷೇತ್ರ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಸುತ್ತಮುತ್ತಣ

ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕುಟುಂಬ ಯೋಜನಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಸ್ಪತ್ರೆಯ ಸ್ತ್ರೀರೋಗ ವಿಭಾಗದ ಹೊಸ ಕಟ್ಟಡದಲ್ಲಿ 500 ಎಂ. ಎ. ಕ್ಷೇತ್ರಣ ಘಟಕವೊಂದನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. 1981ರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಪಡೆದ ಒಳ ಮತ್ತು ಹೊರರೋಗಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 15,131 ಮತ್ತು 38,119. ಈ ಸಂಖ್ಯೆ 1980ರಲ್ಲಿ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 14,626 ಮತ್ತು 25,119ರಷ್ಟಿತ್ತು. 1981ರಲ್ಲಿ ಈ ಅಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಹೆರಿಗೆ ಸೇವೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 8,420 ಆಗಿದ್ದರೆ 1980ರಲ್ಲಿ ಅದು 8,253ರಷ್ಟಿತ್ತು. 1981ರಲ್ಲಿ ಸಂತಾನ ನಿರೋಧ ಶಸ್ತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗೋಗದವರ ಸಂಖ್ಯೆ 2,558. 1980ರಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಖ್ಯೆ 2,355 ಆಗಿತ್ತು.

ಸ್ಯಾಂಟ್ ಫಿಲೋಮಿನ ಅಸ್ಪತ್ರೆ : ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿರುವ ಸ್ಯಾಂಟ್ ಫಿಲೋಮಿನಾ ಅಸ್ಪತ್ರೆಯು, 1937ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಇದು ನಗರದಲ್ಲಿರುವ ಸುಸಜ್ಜಿತ ಅಸ್ಪತ್ರೆಗಳಲ್ಲೊಂದಾಗಿದೆ. 255 ಹಾಸಿಗೆ ಸೌಲಭ್ಯವುಳ್ಳ ಈ ಅಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ವೈದ್ಯಕೀಯ ರಕ್ಷಣಾ ವಿಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ತಜ್ಞ ಸೇವೆಗಳೂ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಈ 40 ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅಸ್ಪತ್ರೆಯು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಈಗ ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರಕ್ಕೆ 14 ಕಿ. ಮೀ. ದೂರದ ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಆರೋಗ್ಯ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ಈ ಅಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಂತೆ ಸಹಾಯಕ ಶುಶ್ರೂಷಣಾ ದಾದಿಯರ ತರಬೇತಿ ಶಾಲೆ ಯೊಂದಿದೆ. 1981-82ರಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕ ಶುಶ್ರೂಷಣಾ ದಾದಿಯರ ತರಬೇತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯ ದಾದಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಸೂತಿ ಸೇವಾ ತರಬೇತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಲಾಯಿತು. ವಿವಿಧ ವೈದ್ಯಕೀಯ ರಕ್ಷಣಾ ವಿಭಾಗಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಇದರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಬಗೆಯ ರೋಗಗಳಿಗೂ ಉಪಚಾರ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಕ್ಷಯರೋಗದ ಹೊರತಾಗಿ 1981ರಲ್ಲಿ ಈ ಅಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಪಡೆದ ಒಳ ಮತ್ತು ಹೊರರೋಗಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 11,394 ಮತ್ತು 57,386ರಷ್ಟಿತ್ತು. ಈ ಸಂಖ್ಯೆ 1980ರಲ್ಲಿ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 11,993 ಮತ್ತು 58,061ರಷ್ಟಿತ್ತು. 1981ರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಹೆರಿಗೆ ಸೇವೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 4,086. ಅದೇ 1980ರಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಖ್ಯೆ 3,883 ರಷ್ಟಿತ್ತು.

ಕೆ. ಸಿ. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಸ್ಪತ್ರೆ: 1939ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ 40 ಹಾಸಿಗೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೆರಿಗೆ ಅಸ್ಪತ್ರೆಯಾಗಿ ಆರಂಭವಾದ ಮೊದಲ ಅಸ್ಪತ್ರೆ [ಕೆಂಪ ಚೆಲುವಾಂಬಾ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಸ್ಪತ್ರೆ. 1962ರಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಸ್ಪತ್ರೆಯಾಗಿ 313 ಹಾಸಿಗೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಬದಲಾಯಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಅಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಅಧುನಿಕ ಸಾಧನ ಸಲಕರಣೆಗಳನ್ನು ವೈದ್ಯಕೀಯ, ಶಸ್ತ್ರ

ಚಿಕಿತ್ಸೆ, ಆಸ್ತಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ, ಕಿವಿ-ಮೂಗು-ಗಂಟಲು ಚಿಕಿತ್ಸೆ, ಜೀವ ಕ್ರಿಯಾ ಚಿಕಿತ್ಸೆ, ಸ್ತ್ರೀರೋಗ ಚಿಕಿತ್ಸೆ, ನೇತ್ರರೋಗ, ದಂತ ರೋಗ, ಮತ್ತಿತರ ವಿಭಾಗಗಳಿವೆ. 1981ರಲ್ಲಿ ಈ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಪಡೆದ ಒಳ ಮತ್ತು ಹೊರರೋಗಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 13,902 ಮತ್ತು 1,64,965. ಈ ಸಂಖ್ಯೆ 1980 ರಲ್ಲಿ 14,570 ಮತ್ತು 77,775ರಷ್ಟಿತ್ತು.

ಎಸ್. ಡಿ. ಎಸ್. ಟಿ. ಬಿ. ಆಸ್ಪತ್ರೆ : ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿರುವ ಶಾಂತಾಬಾಯ್ ದೇವರಾವ್ ಶಿವರಾಂ ಕ್ಷಯರೋಗದ ಆಸ್ಪತ್ರೆ ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರದ ಓರ್ವ ವಾಣಿಜ್ಯೋದ್ಯಮಿಯಾಗಿದ್ದ ದಿ|| ದೇವರಾವ್ ಶಿವರಾಂ ಅವರ ಕೊಡುಗೆಯಿಂದ 1948ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು. ಈಗ ಇಲ್ಲಿ ಇರುವ ಹಾಸಿಗೆ ಸೌಲಭ್ಯದ ಸಂಖ್ಯೆ 470. ಕ್ಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ರೋಗಗಳಿಗೂ ಇಲ್ಲಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಸರ್ಕಾರೀ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ 1981ರಲ್ಲಿ 3,305 ಒಳರೋಗಿಗಳು ಮತ್ತು 6,527 ಹೊರ ರೋಗಿಗಳೂ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ. ಅದರ ಹಿಂದಿನ ವರ್ಷ ಈ ಸಂಖ್ಯೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 2,984 ಮತ್ತು 6,643 ರಷ್ಟಿತ್ತು.

ಶ್ರೀ ಜಿ. ಜಿ. ಸಹಕಾರಿ ಆಸ್ಪತ್ರೆ : ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕ ಹಾಗೂ ದಕ್ಷಿಣ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಪ್ರದೇಶದ ಕೆಲವು ಪ್ರಮುಖ ಸಹಕಾರಿಗಳು ಸೇವಾ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ 1951ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಸಂಸ್ಥೆ ಶ್ರೀ ಜಿ. ಜಿ. ಸಹಕಾರಿ ಆಸ್ಪತ್ರೆ ನಿಯಮಿತ, ಘಟಪ್ರಭಾ, ಇದರ ಪ್ರಮುಖ ಕಟ್ಟಡದಲ್ಲಿ 125 ಹಾಸಿಗೆ ಸೌಲಭ್ಯಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ತುರ್ತು ಚಿಕಿತ್ಸಾ ವಿಭಾಗ, ಶಸ್ತ್ರಚಿಕಿತ್ಸೆ ಹಾಗೂ ವೈದ್ಯಕೀಯ ವಿಭಾಗಗಳಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸುಸಜ್ಜಿತವಾದ ಶಸ್ತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಕೋಣೆಯೊಂದಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯ ಮತ್ತು ಕ್ಷ-ಕಿರಣ ವಿಭಾಗಗಳೂ ಇವೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದ ಆರ್ಥಿಕ ನೆರವಿನಿಂದ 1974-75ರಲ್ಲಿ 75 ಹಾಸಿಗೆ ಸೌಲಭ್ಯವುಳ್ಳ ಕ್ಷಯರೋಗ ಆಸ್ಪತ್ರೆ ಕಟ್ಟಡವೊಂದನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿದೆ. 1981ರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಪಡೆದ ಒಳ ಮತ್ತು ಹೊರ ಕ್ಷಯರೋಗಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 76 ಮತ್ತು 588 ರಷ್ಟಿತ್ತು. ಇದು 1980ರಲ್ಲಿ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 38 ಮತ್ತು 618 ರಷ್ಟಿತ್ತು. ಕ್ಷಯರೋಗದ ಹೊರತಾಗಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಪಡೆದ ಇತರ ಒಳ ಮತ್ತು ಹೊರ ರೋಗಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 1981ರಲ್ಲಿ 1,257 ಮತ್ತು 2,610. ಈ ಸಂಖ್ಯೆ 1980ರಲ್ಲಿ 1,719 ಮತ್ತು 2,613 ರಷ್ಟಿತ್ತು.

ಕೆ. ಎನ್. ಟಿ. ಬಿ. ಆಸ್ಪತ್ರೆ : 1958ರಲ್ಲಿ ಕೋಲಾರ ದಲ್ಲಿ ಅರಂಭವಾದ ಕಮಲಾ ನೆಹರೂ ಕ್ಷಯರೋಗ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯ ಹಾಸಿಗೆ ಸೌಲಭ್ಯದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ 160 ರಷ್ಟಿತ್ತು. ಈಗ ಆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು 264ಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

1980ರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಪಡೆದ ಒಳ ಮತ್ತು ಹೊರ ರೋಗಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 1,740 ಮತ್ತು 1,587 ರಷ್ಟಿತ್ತು. ಇದು 1981ರಲ್ಲಿ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 1,440 ಮತ್ತು 1,660 ಆಯಿತು.

ಐ. ಟಿ. ಐ. ನಿಯಮಿತ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆಸ್ಪತ್ರೆ : ಬೆಂಗಳೂರಿನ ದೂರವಾಣಿ ನಗರದಲ್ಲಿರುವ ಇಂಡಿಯನ್ ಟೆಲಿಫೋನ್ ಇಂಡಸ್ಟ್ರೀಸ್ ನಿಯಮಿತ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆಸ್ಪತ್ರೆ 1951ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು. ಈಗ ಪೂರ್ಣ ಸುಸಜ್ಜಿತ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಾಗಿರುವ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ 200 ಹಾಸಿಗೆಗಳ ಸೌಲಭ್ಯವಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ವೈದ್ಯಕೀಯ, ಶಸ್ತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸೆ, ಪ್ರಸೂತಿ ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀರೋಗ, ಮಕ್ಕಳ ರೋಗ, ಹೃದ್ರೋಗ ಮತ್ತು ತುರ್ತು ಚಿಕಿತ್ಸಾ ವಿಭಾಗಗಳಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಎರಡು ಹವಾ ನಿಯಂತ್ರಿತ ಶಸ್ತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಕೋಣೆಗಳಿವೆ. ವಿಸ್ತೃತ ಸ್ವರೂಪದ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ಇಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ರೋಗ ನಿರೋಧಕ ಹಾಗೂ ಚಿಕಿತ್ಸಕ ಕ್ರಮಗಳೂ ಸೇರಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮೂರು ಜನ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಆರೋಗ್ಯ ತಜ್ಞರಿರುವ ಒಂದು ಪೂರ್ಣ ಅವಧಿಯ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಆರೋಗ್ಯ ಕೇಂದ್ರವಿದೆ. ಸಂಸ್ಥೆಯ ಎಲ್ಲ ವಿಭಾಗಗಳಲ್ಲೂ ಪ್ರಮುಖವಾದ ಅತ್ಯಾಧುನಿಕ ಸಾಧನ ಸಲಕರಣೆಗಳಿವೆ. ಈ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣ ಕೇಂದ್ರವೊಂದನ್ನು ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕ್ಷಯರೋಗಕ್ಕಾಗಿ 1981ರಲ್ಲಿ 360 ಜನ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಪಡೆದಿದ್ದರೆ ಅದರ ಹಿಂದಿನ ವರ್ಷ 350 ಜನ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಪಡೆದಿದ್ದರು. ಕ್ಷಯರೋಗವಲ್ಲದ ಇತರ ರೋಗಗಳಿಗಾಗಿ 1981 ರಲ್ಲಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಪಡೆದ ಒಳ ಮತ್ತು ಹೊರ ರೋಗಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 52,636 ಮತ್ತು 17,126. ಈ ಸಂಖ್ಯೆ 1980ರಲ್ಲಿ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 54,060 ಮತ್ತು 90,290 ರಷ್ಟಿತ್ತು. ಈ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ 1981ರಲ್ಲಿ ನಿರ್ವಹಿಸಿದ ಹೆರಿಗೆ ಸೇವೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 8,561. ಅದರ ಹಿಂದಿನ ವರ್ಷ ಈ ಸಂಖ್ಯೆ 9,290 ರಷ್ಟಿತ್ತು.

ಕರ್ನಾಟಕ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜು ಆಸ್ಪತ್ರೆ, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ : ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯ ಕರ್ನಾಟಕ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜಿನ ಬೋಧನ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಾಗಿ 1960ರಲ್ಲಿ ಅರಂಭವಾದ ಸಂಸ್ಥೆ ಕರ್ನಾಟಕ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜು ಆಸ್ಪತ್ರೆ. ಅರಂಭದಲ್ಲಿದ್ದ 150 ಹಾಸಿಗೆಗಳ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಈಗ 770ಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ತಜ್ಞ ವೈದ್ಯರು, ಅಧುನಿಕ ಸಲಕರಣೆಗಳು, ಪ್ರಯೋಗಾಲಯ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ತನ್ನದೇ ಆದ ಔಷಧ ಘಟಕವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಈ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸೇವೆಗಳನ್ನೂ ಒದಗಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಕ್ಷಯ ರೋಗಿಗಳಿಗಾಗಿ 40 ವಾರ್ಡುಗಳಿರುವ ಈ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ 1981ರಲ್ಲಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಪಡೆದ ಒಳ ಮತ್ತು ಹೊರ ಕ್ಷಯರೋಗಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 1,052 ಮತ್ತು

5,972 ರಷ್ಟಿತ್ತು. ಈ ಸಂಖ್ಯೆ 1980ರಲ್ಲಿ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 1,075 ಮತ್ತು 6,984 ರಷ್ಟಿತ್ತು. 1981ರಲ್ಲಿ ಈ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಪಡೆದ ಇತರ ಒಳ ಮತ್ತು ಹೊರ ರೋಗಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 19,123 ಮತ್ತು 1,67,006 ರಷ್ಟಿತ್ತು. 1980ರಲ್ಲಿ 22,366 ಒಳರೋಗಿಗಳೂ, 2,35,156 ಹೊರರೋಗಿಗಳೂ ಇಲ್ಲಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಪಡೆದಿದ್ದರು.

ಅಖಿಲ ಭಾರತ ವಾಕ್ ಶ್ರವಣ ಸಂಸ್ಥೆ : ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿರುವ ಅಖಿಲ ಭಾರತ ವಾಕ್-ಶ್ರವಣ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ 1965ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು. ಕೇಂದ್ರ ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣ ಸಚಿವಾಲಯದ ಅಧಿಕ ನೆರವಿನಿಂದ ಈ ಸಂಸ್ಥೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಸಂಸ್ಥೆಯ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶಗಳೆಂದರೆ: 1) ತರಬೇತಿ, 2) ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಸೇವೆ, 3) ಸಂಶೋಧನೆ ಮತ್ತು 4) ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಕ್ಕಾಗಿ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಿಂದ ಅಂಗೀಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ವಾಕ್ ಮತ್ತು ಶ್ರವಣದ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ಬಿ.ಎಸ್.ಸಿ. ಪದವಿ ಮತ್ತು ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಎಂ.ಎಸ್.ಸಿ. ಪದವಿಗಳು ಸೇರಿವೆ. ಎಂ.ಎಸ್.ಸಿ. ಆದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಪಿಎಚ್.ಡಿ.ಗೂ ಹೆಸರನ್ನು ದಾಖಲು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿರುವ ಕೃಷ್ಣ ರಾಜೇಂದ್ರ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯ ಶರೀರಶಾಸ್ತ್ರ, ಮಕ್ಕಳರೋಗ, ನರರೋಗ, ದಂತರೋಗ—ಇವುಗಳ ತಜ್ಞರು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಸೇವೆಗಳಲ್ಲಿ ನೆರವಾಗುತ್ತಾರೆ. ಸಂಸ್ಥೆಯು ತನ್ನ ಹದಿನೇಳು ವರ್ಷಗಳ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ 198 ಬಿ.ಎಸ್.ಸಿ. ಮತ್ತು 139 ಎಂ.ಎಸ್.ಸಿ. ಪದವಿಧರರನ್ನು ನೀಡಿದೆಯಲ್ಲದೆ, 1,24,771 ವಾಕ್-ಶ್ರವಣ ದೋಷ ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ನೆರವಾಗಿದೆ. ಶಿಬಿರಗಳಲ್ಲಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿದ 46,321 ಪ್ರಕರಣಗಳೂ ಇದರಲ್ಲಿ ಸೇರಿವೆ. ಸಂಸ್ಥೆಯು ಶಾಲಾ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರಿಗಾಗಿ ವಿಷಯ ನಿರ್ದೇಶಿತ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನೂ, ಸಶಸ್ತ್ರ ದಳದವರಿಗಾಗಿ ಅಲ್ಪಾವಧಿ ತರಗತಿಗಳನ್ನೂ ವಾಕ್-ಶ್ರವಣ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗಾಗಿ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಶ್ರವಣ ಸಾಧನಗಳ ತರಬೇತಿಯನ್ನೂ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೊಳಿಸಿದೆ. ವಾಕ್-ಶ್ರವಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಐದು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಿಚಾರ ಕಾರ್ಯಾಗಾರಗಳನ್ನೂ ನಡೆಸಿದೆ.]

ಚಿನ್ನಯ ಮಿಷನ್ ಆಸ್ಪತ್ರೆ : ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿರುವ ಚಿನ್ನಯ ಮಿಷನ್ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯು 1969ರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಉಚಿತ ಹೊರರೋಗಿಗಳ ಚಿಕಿತ್ಸಾಲಯವಾಗಿ ಸಣ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಬಡಜನರ ರೋಗ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಅಗತ್ಯಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಲು ಯಾವುದೇ ಲಾಭ-ನಷ್ಟಗಳಿಲ್ಲದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಸ್ವಾಮಿ ಚಿನ್ನಯಾನಂದಜೀ ಅವರ ಭಕ್ತರು ಈ ಚಿಕಿತ್ಸಾಲಯವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದರು. 1970ರಲ್ಲಿ ಒಳರೋಗಿಗಳ ಸೇವೆಗಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ 20 ಹಾಸಿಗೆಗಳ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಲಾಯಿತು. ಈಗ

ಇರುವ ಹಾಸಿಗೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 60. ಕ್ಷಯ, ಗಂಟಲು ಬೇನೆ, ಕಾಲರಾ, ಪ್ಲೇಗು, ಸಿಡುಬುಗಳಂತಹ ಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕ ರೋಗಗಳ ವಿನಾ ಉಳಿದ ಎಲ್ಲ ರೋಗಗಳಿಗೂ ಈ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕಿವಿ, ಮೂಗು, ಗಂಟಲು ವಿಭಾಗ, ನೇತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸೆ, ಅಸ್ತಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ, ಶಸ್ತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸೆ, ಮನೋರೋಗ ಚಿಕಿತ್ಸೆ, ಕ್ಷಕರಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಸ್ತ್ರೀರೋಗ, ಮಕ್ಕಳರೋಗ ಚಿಕಿತ್ಸೆ, ನರರೋಗ ಚಿಕಿತ್ಸೆ, ಔಷಧ ವಿಭಾಗ—ಹೀಗೆ ನಾನಾ ವಿಭಾಗಗಳು ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತವೆ. 1981ರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಪಡೆದ ಒಳರೋಗಿಗಳ ಮತ್ತು ಹೊರರೋಗಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 1,628 ಮತ್ತು 19,564ರಷ್ಟಿತ್ತು. ಈ ಸಂಖ್ಯೆ 1980ರಲ್ಲಿ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 1,389 ಮತ್ತು 14,330ರಷ್ಟಿತ್ತು.

ಗುರುನಾನಕ್ ಆಸ್ಪತ್ರೆ : ಬಿದರೆಯಲ್ಲಿರುವ ಗುರುನಾನಕ್ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯು 1970ರ ಮಾರ್ಚ್‌ನಲ್ಲಿ ಗುರುದ್ವಾರ ಸಾಹಿಬ್ ನಾನಕ್ ರಘುರಾ ಸಂಸ್ಥೆಯವರಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಈ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯು ಒಂದು ಧರ್ಮಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿದ್ದು ಇಲ್ಲಿ ಜಾತಿ, ಮತ ಬೇಧವಿಲ್ಲದೆ ಉಚಿತ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಶಸ್ತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಕೋಣೆ, ಕ್ಷ-ಕಿರಣ ಸ್ಥಾವರ, ಇ.ಸಿ.ಜಿ ಮತ್ತು ರೋಗ ಲಕ್ಷಣ ತಪಾಸಣೆ ಸಾಧನಗಳಿಂದ ಸಜ್ಜುಗೊಂಡಿರುವ ಈ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ 25 ಹಾಸಿಗೆಗಳ ಸೌಲಭ್ಯವಿದೆ. 1980ರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಪಡೆದ ಒಳ ಮತ್ತು ಹೊರರೋಗಿಗಳ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 175 ಮತ್ತು 49,506.

ಸೇಟ್ ಪರಮಾನಂದ್ ದೀಪಚಂದ್ ಹಿಂದುಜಾ ಸಿಂಧಿ ಧರ್ಮಾರ್ಥ ಆಸ್ಪತ್ರೆ : ಇದು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ 1971ರಲ್ಲಿ ಹೊರರೋಗಿಗಳ ಒಂದು ಸೇವಾ ವಿಭಾಗವಾಗಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಆಗ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸಮಾಲೋಚನೆ ವಿಭಾಗ, ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯ, ಕ್ಷ-ಕಿರಣ ಮತ್ತು ದಂತ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ವಿಭಾಗಗಳು ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುವು. 1975ರಲ್ಲಿ 50 ಹಾಸಿಗೆಗಳ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನೂ ಕಲ್ಪಿಸಿ, ನಂತರ ಎರಡು ಪೂರ್ಣ ಸುಸಜ್ಜಿತ ಶಸ್ತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಕೋಣೆಗಳು ಹಾಗೂ ಪ್ರಸೂತಿಗೃಹ ಮತ್ತು ಜೀವಕ್ರಿಯಾ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಭಾಗಗಳೊಂದಿಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಲಾಯಿತು. 1978ರಲ್ಲಿ ಒಳರೋಗಿಗಳ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನೂ 90 ಹಾಸಿಗೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಮತ್ತೆ ವಿಸ್ತರಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕ್ಷ-ಕಿರಣ ಮತ್ತು ಶರೀರ ತಪಾಸಣಾ ವಿಭಾಗಗಳು, ಎರಡು ಹವಾ ನಿಯಂತ್ರಿತ ಶಸ್ತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಕೋಣೆಗಳು, ಒಂದು ಸಂಶೋಧನಾ ವಿಭಾಗ, ಇವುಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಮಕ್ಕಳ ಹೃದ್ರೋಗ ನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಪೂರ್ವ ಪರಿಶೀಲನಾ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ಹಾಗೂ ಹೃದಯ ಪರೀಕ್ಷಕ ವಿಭಾಗಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸುವ ಯೋಜನೆ ಇದೆ. ಈ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ 24 ಜನ ಗೌರವ ವೈದ್ಯರುಗಳ ಸೇವೆ ದೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದು ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ರೋಗಗಳ

ಪರೀಕ್ಷೆ ಹಾಗೂ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಸಾಧನ ಸಲಕರಣೆಗಳಿವೆ. 1981ರಲ್ಲಿ ಈ ಅಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಪಡೆದ ಒಳ ಮತ್ತು ಹೊರ ರೋಗಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 2,652 ಮತ್ತು 44,880 ರಷ್ಟಿತ್ತು. ಅದರ ಹಿಂದಿನ ವರ್ಷ ಈ ಸಂಖ್ಯೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 1,736 ಮತ್ತು 46,152ರಷ್ಟಿತ್ತು.

ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರ ಕಿವಿ, ಮೂಗು, ಗಂಟಲು ರೋಗ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಸಂಸ್ಥೆ: ಕಿವಿ, ಮೂಗು, ಗಂಟಲಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ರೋಗ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗೆ ಪೂರ್ಣಸಜ್ಜಿತ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಬೆಂಗಳೂರು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜಿನ ಪದವೀಧರ ಹಾಗೂ ಸ್ನಾತಕ ಪದವೀಧರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಬೋಧನಾ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ 1975ರಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಅದೇ ವರ್ಷ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಕಟ್ಟಡದ ನೆಲ ಅಂತಸ್ತನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಯಿತು. ತಲ್ಲಿದ ಹೊರರೋಗಿಗಳ ವಿಭಾಗವೂ ಕಾರ್ಯಾರಂಭ ಮಾಡಿತು. ಈ ನೆಲ ಅಂತಸ್ತಿನ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ, ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರ ಕಾರ್ಪೊರೇಷನ್, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ದಾನಿಗಳು ಮತ್ತು ಸ್ವಯಂಸೇವಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಉದಾರವಾಗಿ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಗಲಗ್ರಂಥಿ, ಗಂಟಲ ಕುಹರ, ಮೂಗು ಮತ್ತು ಎಲುಬುಕುಳಿ ಇವುಗಳ ಸೋಂಕುಗಳು, ಕಿವಿ, ಮೂಗು ಮತ್ತು ಗಂಟಲಿನ ಗಂಟಿಗಳು, ಗುಳ್ಳೆಗಳು, ಧ್ವನಿಯ ಅನ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ಕಿವಿಯ ಸೋಂಕು ಹಾಗೂ ಕಿವುಡು ಇತ್ಯಾದಿ ರೋಗಗಳ ಪರಿಶೋಧನೆ ಹಾಗೂ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಅಸ್ಪತ್ರೆಯ ಒಂದು ಭಾಗವಾಗಿದೆ.

ಸೇಂಟ್ ಜಾನ್ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜು ಅಸ್ಪತ್ರೆ: ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿರುವ ಸೇಂಟ್ ಜಾನ್ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜು ಅಸ್ಪತ್ರೆ 1975ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಎಲ್ಲ ಸೌಲಭ್ಯಗಳಿಂದ ಸುಸಜ್ಜಿತವಾಗಿರುವ ಈ ಅಸ್ಪತ್ರೆ ಸೇಂಟ್ ಜಾನ್ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಇಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ರೋಗಿಗಳಿಗೂ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ 24 ಹಾಸಿಗೆಗಳಿದ್ದ ಈ ಅಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಈಗ 401 ಹಾಸಿಗೆಗಳ ಸೌಲಭ್ಯ ಇದೆ. ಔಷಧಿ, ಶಸ್ತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸೆ, ಮಕ್ಕಳ ರೋಗ, ಪ್ರಸೂತಿ ಹಾಗೂ ಸ್ತ್ರೀರೋಗ, ಹೃದ್ರೋಗ ಇತ್ಯಾದಿ ವಿವಿಧ ಕಾರ್ಯ ಶಾಖೆಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿವೆ. 1980ರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಪಡೆದ ಒಳ ಮತ್ತು ಹೊರ ರೋಗಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 315 ಮತ್ತು 6,698 ಇದ್ದರೆ 1979ರಲ್ಲಿ ಇದು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 415 ಮತ್ತು 5,349ರಷ್ಟಾಗಿತ್ತು. ಕ್ಷಯರೋಗವಲ್ಲದ ಇತರ ರೋಗಗಳ ಒಳ ಮತ್ತು ಹೊರರೋಗಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 1981ರಲ್ಲಿ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 8,209 ಮತ್ತು 85,638 ಆಗಿದ್ದರೆ 1980ರಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಖ್ಯೆಗಳು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 6,698 ಮತ್ತು

74,010 ಆಗಿತ್ತು. 1981ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಹೆರಿಗೆ ಸೇವೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 616 ಇದ್ದರೆ 1980ರಲ್ಲಿ 540 ಆಗಿತ್ತು.

ಬಸವಾಶ್ರಮ ಉಚಿತ ಅಸ್ಪತ್ರೆ: ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಬಸವಾಶ್ರಮ ಉಚಿತ ಅಸ್ಪತ್ರೆ 1979ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು. ನಗರಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಕೆಂಗೇರಿ ಬಳಿ ಎತ್ತರದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ಈ ಅಸ್ಪತ್ರೆ ಪ್ರಶಾಂತ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿದ್ದು ಪ್ರಕೃತಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಸೂಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಕೆಲವು ಧಾರ್ಮಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯ ವೈದ್ಯರು ಈ ಅಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಔಷಧಿಗಳನ್ನು ಉಚಿತವಾಗಿ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಅರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿದ ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಜನರ ಸೇವೆಗಾಗಿ ಈ ಅಸ್ಪತ್ರೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಗಿದೆ. ಎಲ್ಲ ಸಾಮಾನ್ಯ ರೋಗಿಗಳಿಗೂ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನೀಡುವ ಈ ಅಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ 1980ರಲ್ಲಿ 1,674 ಜನ ಹೊರ ರೋಗಿಗಳು ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಪಡೆದರು.

ಜಯದೇವ ಹೃದ್ರೋಗ ಸಂಸ್ಥೆ: 1979ರ ಮಾರ್ಚ್ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಅಸ್ಪತ್ರೆಯ ಸಂಕೀರ್ಣದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಹಾಗೂ ಸ್ವತಂತ್ರ ಹೃದ್ರೋಗ ಚಿಕಿತ್ಸಾಲಯವು ಜಯದೇವ ಹೃದ್ರೋಗ ಸಂಸ್ಥೆ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಾರಂಭ ಮಾಡಿತು. ಇಲ್ಲಿರುವ ಹೃದ್ರೋಗ ಅಪಕರ್ಮಕ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯವು ಸುಮಾರು 30 ಲಕ್ಷ ರೂ. ಬೆಲೆ ಬಾಳುವ ಆತ್ಯಾಧುನಿಕ ಸಾಧನ ಸಲಕರಣೆಗಳಿಂದ ಸುಸಜ್ಜಿತಗೊಂಡಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಪರಿಮಿತ ಹಾಗೂ ತೆರೆದ ಹೃದಯ ಶಸ್ತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗೆ ಎಂಟು ಲಕ್ಷ ರೂ. ಬೆಲೆ ಬಾಳುವ ಸಾಧನಗಳ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನೂ ಪಡೆದಿರುವ ಹತ್ತು ವಿವಿಧ ಶಾಖೆಗಳಿವೆ. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕೇವಲ ರೋಗ ತಪಾಸಣೆ ಹಾಗೂ ರೋಗ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ವೈದ್ಯರು ಮತ್ತು ವೈದ್ಯಕೀತರ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿಯೂ ಹಾಗೂ ಸಂಶೋಧನಾ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿಯೂ ಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ಒಂದು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪಡಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಹೃದಯ ರಕ್ತನಾಳಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ರೋಗಿಗಳಿಗೂ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ 20 ಹಾಸಿಗೆ ಸೌಲಭ್ಯವಿದ್ದ ಇಲ್ಲಿ ಈಗ 65 ಹಾಸಿಗೆಗಳ ಸೌಲಭ್ಯವಿದೆ. 1981ರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಪಡೆದವರ ಒಳ ಮತ್ತು ಹೊರ ರೋಗಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 1,842 ಮತ್ತು 21,508. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ 1982ರಲ್ಲಿ 672 ಶಸ್ತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗಳು ನಡೆದಿದ್ದರೆ 1981ರಲ್ಲಿ 398 ಶಸ್ತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗಳು ನಡೆದಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ 338 ದೊಡ್ಡ ಹೃದಯ ಶಸ್ತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗಳು, 18 ತೆರೆದ ಹೃದಯ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗಳು ಹಾಗೂ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಶಾಶ್ವತ ಹೃದಯ ಚಲನಗತಿ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ ('ಪೇಸ್ ಮೇಕರ್')ಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸುವುದೂ ಸೇರಿವೆ.

ಶುಶ್ರೂಷಾ ಸೇವೆಗಳು

ಶುಶ್ರೂಷಾ ಸೇವೆಗಳು ಆರೋಗ್ಯ ಸೇವೆಗಳ ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗ. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಸ್ಪತ್ರೆಗಳ ಶುಶ್ರೂಷಾ ಆರೈಕೆ 1895ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾದ ಬಾರಿಂಗ್ ಮತ್ತು ಲೇಡಿ ಕರ್ಜನ್ ಅಸ್ಪತ್ರೆಗಳನ್ನು ಹಳೆಯದು. ಆಗ ಈ ಅಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡ ದಾದಿಯರ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯನ್ನು ಫ್ರೆಂಚ್ ಕ್ರಿಸ್ತ ಸನ್ಯಾಸಿನಿಯರು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ಆದಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ದಾದಿಯರು ಮತ್ತು ಸೂಲಗಿತ್ತಿಯರಿಗೆ ಕ್ರಮವಾದ ತರಬೇತಿ ಶಾಲೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಇಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ಪಡೆದ ದಾದಿಯರು ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಮದರಾಸಿನ ದಾದಿಯರ ನೋಂದಾವಣೆ ಮಂಡಳಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ನೋಂದಾಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಮೈಸೂರು ದಾದಿಯರು, ಸೂಲಗಿತ್ತಿಯರು ಮತ್ತು ಆರೋಗ್ಯ ಸಂದರ್ಶಕರ ಶಾಸನ 1972ರಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೆ ಬಂತು. ಈ ಕರ್ನಾಟಕ ದಾದಿಯರ ಮಂಡಳಿಯಲ್ಲಿ 1979ರಲ್ಲಿ ನೋಂದಾಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ದಾದಿಯರು 4,174; ಆರೋಗ್ಯ ಸಂದರ್ಶಕರು 364; ಸಹಾಯಕ ಶುಶ್ರೂಷಣಾ ದಾದಿಯರು 1,447 ಮತ್ತು ಸೂಲಗಿತ್ತಿಯರು 2,469. ರಾಜ್ಯ ಪುನರ್ನಿರ್ಮಾಣದ ಯೋಜನೆಯಡಿ ಶುಶ್ರೂಷಣ ಸೇವೆಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ತೀವ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದಿದೆ. ಆರೋಗ್ಯ ಸೇವೆಗಳ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯದಲ್ಲಿ ಇಲಾಖಾ ಮುಖ್ಯರಿಗೆ ನೆರವಾಗಲು ಉಪನಿರ್ದೇಶಕ (ಶುಶ್ರೂಷೆ) ಹುದ್ದೆಯೊಂದಿದೆ. ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜು ಅಸ್ಪತ್ರೆಗಳು ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಪ್ರತೀ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿಯೂ ದಾದಿಯರ ಶಾಲೆಗಳಿವೆ. ಈ ಶಾಲೆಗಳ ವಾರ್ಷಿಕ ಪ್ರವೇಶ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ 310. ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಮತ್ತು ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲಾ ಅಸ್ಪತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ದಾದಿಯರ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಅರ್ಹ ಆರೋಗ್ಯ ಸಂದರ್ಶಕರು ಪೂರ್ಣ ತರಬೇತಿ ಪಡೆದ ದಾದಿಯರಾಗಲು ಸಾಮಾನ್ಯ ಶುಶ್ರೂಷಾ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಶುಶ್ರೂಷಾ ಸೇವೆಯ ಹೆಚ್ಚಿನ ತರಬೇತಿ 1962ರಷ್ಟು ಮುಂಚೆಯೇ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಆ ವರ್ಷ ಬೆಂಗಳೂರು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಂತೆ ಅಸ್ಪತ್ರೆ ವಾರ್ಡುಗಳ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯ ಶುಶ್ರೂಷಾ ಸಿಬ್ಬಂದಿಗೆ ತರಬೇತಿ ನೀಡಲು ಒಂದು ಶಾಲೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು; ದಾದಿಯರ ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಶುಶ್ರೂಷಾ ಬೋಧಕರನ್ನು ತರಬೇತಿಸಿ ನೀಡಲು 1963ರಲ್ಲಿ ಶುಶ್ರೂಷಾ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಡಿಪ್ಲೋಮಾ ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. 1971ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ದಾದಿಯರ ಕಾಲೇಜೊಂದನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಕಾಲೇಜು, ಸೇವೆಯಲ್ಲಿರುವ ದಾದಿಯರಿಗಾಗಿ ಎರಡು ವರ್ಷ ಅನಧಿಯ ಬಿ.ಎಸ್ಸಿ. ನರ್ಸಿಂಗ್ (ಫೋಸ್ಟ್ ಸರ್ಟಿಫಿಕೇಟ್) ಮತ್ತು ವಿಜ್ಞಾನ ವಿಷಯವನ್ನು ಐಚ್ಛಿಕವಾಗಿ ಪಡೆದು ಪದವಿಪೂರ್ಣ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ತೇರ್ಗಡೆಯಾದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ಬಿ.ಎಸ್ಸಿ. ನರ್ಸಿಂಗ್ (ಬೇಸಿಕ್) ಓಗಿ

ಎರಡು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾಲೇಜು ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿದೆ. ಪ್ರತೀ ವರ್ಷ ಈ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಬಿ.ಎಸ್ಸಿ. ನರ್ಸಿಂಗ್ (ಬೇಸಿಕ್) ಪದವಿಗೆ 35 ಜನರಿಗೂ ಬಿ.ಎಸ್ಸಿ. ನರ್ಸಿಂಗ್ (ಫೋಸ್ಟ್ ಸರ್ಟಿಫಿಕೇಟ್) ಪದವಿಗೆ 30 ಜನರಿಗೂ ಪ್ರವೇಶಾವಕಾಶವಿದೆ. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಶುಶ್ರೂಷಾ ಶ್ರೇಣಿಯ 102 ಗೆಜೆಟೆಡ್ ಹುದ್ದೆಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಹುದ್ದೆಗಳಿವೆ. ಈಗ (1983) ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ 2,672 ದಾದಿಯರು, 920 ಆರೋಗ್ಯ ಸಂದರ್ಶಕರು ಮತ್ತು 5,690 ಸಹಾಯಕ ಶುಶ್ರೂಷಾ ಸೂಲಗಿತ್ತಿಯರಿದ್ದಾರೆ.

ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣ

ಕುಟುಂಬ ಯೋಜನಾ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕವು ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದಿದೆ. ಹಿಂದಿನ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹೇಳುವುದಾದರೆ, ಕುಟುಂಬ ಯೋಜನೆಯ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮೊದಲು ಜಾರಿಗೆ ತಂದವರು ಅಂದಿನ ನಾಲ್ವಡಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರು. ಅವರ ಉದ್ದೇಶದಂತೆ, 1930ರಲ್ಲೇ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ವಾಣಿ ವಿಲಾಸ ಅಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮತ್ತು ಮೈಸೂರಿನ ಚಿಲುವಾಂಬಾ ಅಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು—ಹೀಗೆ ಎರಡು ಜನನ ನಿಯಂತ್ರಣ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರದ ವತಿಯಿಂದ ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಕುಟುಂಬ ಯೋಜನೆಯ ಉಪಯುಕ್ತತೆಯ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ತಾಯಂದಿರಿಗೆ ಸಲಹೆ ಕೊಡುವುದು ಈ ಕೇಂದ್ರಗಳ ಅಶಯವಾಗಿತ್ತು. ಈಗ ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವೆಂದು ಕರೆಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಕುಟುಂಬ ಯೋಜನೆಗೆ ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಜಾಲಿನ ದೊರೆತದ್ದು ಎರಡನೇಯ ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಯ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಆಗ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಕುಟುಂಬ ಯೋಜನಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಓರ್ವ ಆರೋಗ್ಯಾಧಿಕಾರಿಯನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಕುಟುಂಬ ಯೋಜನಾ ಕಾರ್ಯದ ನಾನಾ ಜಟಿಲವಹಿಕೆಗಳ ಉತ್ತಮ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ಮತ್ತು ಸಮನ್ವಯಗಳಿಗಾಗಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಆರೋಗ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ಜಿಲ್ಲಾ ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣಾಧಿಕಾರಿಗಳೆಂದು ಪುನರ್ರ್ಥಾನಾಮಕರಣ ಮಾಡಲಾಯಿತು. 1964ರಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕುಟುಂಬ ಯೋಜನಾ ಜಟಿಲವಹಿಕೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಮತ್ತು ಅಗತ್ಯ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡಿ ಸಮನ್ವಯ ಸಾಧಿಸಲು ಎಲ್ಲ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲೂ ಜಿಲ್ಲಾ ಕುಟುಂಬ ಯೋಜನಾ ಕಾರ್ಯಾಲಯಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಯಿತು. ಎಲ್ಲ ಸರ್ಕಾರಿ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳೂ ಸಹ ತಮ್ಮ ಸ್ವತಃ ಕೆಲಸಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಕುಟುಂಬ ಯೋಜನಾ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲೂ ನೆರವಾಗುತ್ತವೆ. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲ

ಅಲೋಪತಿಕ್ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲೂ ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣ ಶಾಖೆಗಳಿವೆ. ಎಲ್ಲ ಹಂತಗಳಲ್ಲೂ ಪ್ರಸೂತಿ ಹಾಗೂ ಸಂತಾನ ನಿರೋಧ ಶಸ್ತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ವಿಭಾಗಗಳು ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಸಿಬ್ಬಂದಿಗೆ ವಸತಿ ಗೃಹಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ವಿಸ್ತರಣಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ : ಕುಟುಂಬ ಯೋಜನಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಮೊದಲು ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಮಾರ್ಗಕ್ರಮದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಕ್ರಮ ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಅಗತ್ಯವನ್ನು ಪೂರೈಸುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ 1964ರಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತರಣಾ ಮಾರ್ಗಕ್ರಮವನ್ನು ಅನುಸರಣೆಗೆ ತರಲಾಯಿತು. ಈ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನಸಮುದಾಯದ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಸೇವಾ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಲಾಯಿತು. ಮತ್ತು ನಗರ ಹಾಗೂ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದ ಇಡೀ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಈ ಪುನರ್ ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಹಾಗೂ ವಿಸ್ತೃತ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ತರಲಾಯಿತು. ಈ ವಿಸ್ತರಣಾ ಮಾರ್ಗಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅರ್ಹ ದಂಪತಿಗಳ ಒಂದು ಸಮೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ನಡೆಸಲಾಯಿತು ಮತ್ತು ಅವರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡಿ ಸಣ್ಣ ಕುಟುಂಬದ ಸೂತ್ರ ಅನುಸರಿಸುವಂತೆ ಮನವೊಲಿಸಲು ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಆಗ ನಡೆಸಿದ ಸಮೀಕ್ಷೆಯಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲೂ ಒಂದು ಲಕ್ಷಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಅರ್ಹ ದಂಪತಿಗಳಿದ್ದು ಕಂಡುಬಂದಿತು. ರಾಜ್ಯ ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣ ಕಾರ್ಯಾಲಯವು ಐದು ಕಾರ್ಯನಿರತ ಶಾಖೆಗಳ ನೆರವಿನಿಂದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದೆ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ—

- 1) ಸಂಚಾರಿ ಸಂತಾನ ನಿರೋಧ ಶಸ್ತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಘಟಕ,
- 2) ಸಂಚಾರಿ ವಂಕಿ ಧಾರಣ ಘಟಕ,
- 3) ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ವಾರ್ತಾ ವಿಭಾಗ,
- 4) ಕ್ಷೇತ್ರ ಕಾರ್ಯ ಹಾಗೂ ಮೌಲ್ಯ ಮಾಪನ ವಿಭಾಗ, ಮತ್ತು
- 5) ಆಡಳಿತ ವಿಭಾಗ.

1966ರಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವು ಗುರಿಗೆ ಬದ್ಧವಾದುದಾಯಿತು. ಮತ್ತು 4ನೇಯ ಯೋಜನೆಯ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ 'ಗುರಿಗೆ ಬದ್ಧ ಮತ್ತು ಕಾಲ ನಿಗದಿತ' ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವಾಯಿತು.

ಸಂತಾನ ನಿರೋಧ ಶಸ್ತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸೆ : ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಜೊಡ್ಡ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲೂ ಪುರುಷರು (ವ್ಯಾಸೆಕ್ಟಮಿ) ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ (ಟ್ಯೂಬಕ್ಟಮಿ) ಸಂತಾನ ನಿರೋಧ ಶಸ್ತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಾಡಲು ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಂತಹ ಶಸ್ತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗಳನ್ನು ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಏರ್ಪಡಿಸುವ ಶಿಬಿರಗಳಲ್ಲೂ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣದ ಈ ಶಸ್ತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಜನಪ್ರಿಯಗೊಳಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ, ತಮ್ಮದೇ ಚಿಕಿತ್ಸಾಲಯ ಅಥವಾ ಶುಶ್ರುಷಾ ಗೃಹಗಳಲ್ಲಿ ಉಚಿತವಾಗಿ ಅಂತಹ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುವ ಖಾಸಗೀ ವೈದ್ಯರು ಪುರುಷರಿಗೆ ಸಂತಾನ ನಿರೋಧ ಶಸ್ತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಾಡಿದರೆ ಪ್ರತೀ

ಯೊಂದು ಶಸ್ತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗೆ 30 ರೂ. ಗಳಂತೆಯೂ, ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಸಂತಾನ ನಿರೋಧ ಶಸ್ತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಾಡಿದರೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಶಸ್ತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗೆ 40 ರೂ. ಗಳಂತೆಯೂ, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಂಕಿ ಧಾರಣೆಗೆ 11 ರೂ. ನಂತೆಯೂ ಸಂಭಾವನೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಅಂತಹ ವೈದ್ಯರು, ಶಸ್ತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗೆ ಒಳಗಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಶಸ್ತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಪೂರ್ವ ಮತ್ತು ನಂತರದ ಅನುಸರಣಾ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯೇ ಅಲ್ಲದೆ ನಂತರ ಕಂಡುಬರಬಹುದಾದ ಮತ್ತಾವುದೇ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಸರ್ಕಾರಿ ನಿಯಂತ್ರಿತ ಎಲ್ಲ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳೂ ದಂಪತಿಗಳ ಸಮೀಕ್ಷೆ ನಡೆಸಿ, ಅರ್ಹ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸಂಪರ್ಕದ ಮೂಲಕ ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣದ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಅಥವಾ ಶಾಶ್ವತ ವಿಧಾನವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವಂತೆ ಸಲಹೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. 1960ರಲ್ಲಿ ವಂಕಿ ('ಲೂಪ್'—ಐ.ಎಂ.ಡಿ.) ಎಂದು ಜನಪ್ರಿಯವಾದ ಒಂದು ಹೊಸ ಗರ್ಭ ನಿರೋಧಕ ವಿಧಾನವನ್ನು ಬಳಕೆಗೆ ತರಲಾಯಿತು. ವಂಕಿಧಾರಣೆಯನ್ನು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಾಗಲೀ, ಚಿಕಿತ್ಸಾಲಯಗಳಲ್ಲಾಗಲೀ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ವಂಕಿಧಾರಣೆ ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡವರಿಗೆ ಐದು ರೂ. ಪರಿಹಾರ ಧನವನ್ನೂ, ಮನವೊಲಿಸಿದವರಿಗೆ ಒಂದು ರೂ. ಪ್ರೇರಣಾ ಧನವನ್ನೂ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಆರೋಗ್ಯ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಮನೆಗಳಿಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿದಾಗ 'ನಿರೋಧ' ಗಳನ್ನು ಉಚಿತವಾಗಿ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಅಂಗಡಿ ಮುಂಗಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ ರಿಯಾಯಿತಿ ದರದಲ್ಲಿ ಮಾರಾಟಕ್ಕೂ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಜನಗಳಿಗೆ ಕುಟುಂಬ ಯೋಜನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಮೂಡಿಸಲು ಭಾಷಣ, ಚಲನಚಿತ್ರ ಪ್ರದರ್ಶನ, ವಸ್ತುಪ್ರದರ್ಶನ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಮೂಲಕ ರಾಜ್ಯಾದ್ಯಂತ ತೀವ್ರ ಪ್ರಚಾರ ಕಾರ್ಯ ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಪ್ರತೀ ವರ್ಷ ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣ ಪಕ್ಷಾಚರಣೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚು ಅರ್ಹ ದಂಪತಿಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ತರಲಾಗುತ್ತದೆ. ಗ್ರಾಮೀಣ ಮುಖಂಡರಿಗೆ ತರಬೇತಿ ನೀಡಲು ಆಯ್ದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣ ಮುಖಂಡರ ತರಬೇತಿ ಶಿಬಿರಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರು ಈಗ ಮೊದಲಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಆಸಕ್ತಿ ತಾಳಿದ್ದಾರೆ. 'ವಂಕಿ' ಧಾರಣೆ ಮತ್ತು 'ನಿರೋಧ' ಬಳಕೆ ಈಗ ಹೆಚ್ಚು ಜನಪ್ರಿಯವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಪುರುಷರಿಗಿಂತ ಮಹಿಳೆಯರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸಂತಾನ ನಿರೋಧ ಶಸ್ತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗೆ ಮುಂದೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಉದರ ದರ್ಶಕ ವಿಧಾನದ ('ಲೆಪ್ರೊಸ್ಕೊಪಿಕ್') ಸಂತಾನ ನಿರೋಧ ಶಸ್ತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಅತ್ಯಂತ ಜನಪ್ರಿಯಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ

ಈ ವಿಧಾನದ ಸರಳತೆ ಮತ್ತು ಸುರಕ್ಷಿತತೆ; ಜೊತೆಗೆ ಈ ವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ಇರುವ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲದಿರುವುದು.

ಕೆಳಗೆ ಕಂಡ *ಪಟ್ಟಿ ಇತ್ತೀಚಿನ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಸಂತಾನ ನಿರೋಧ ಶಸ್ತ್ರಚಿಕಿತ್ಸೆ, ವಂಕಿ ಧಾರಣೆ ಮತ್ತು ಇತರ ಸಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಗರ್ಭ ನಿರೋಧಕಗಳ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಆಗಿರುವ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ.

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ : ಇದು ಕೇಂದ್ರ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯ ಯೋಜನೆ. ಜನಸಂಖ್ಯಾ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ತಗ್ಗಿಸುವ ಮೂಲಕ ಜನ ಸಮುದಾಯದ ಚೀವನ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಸುಧಾರಿಸುವುದು ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಗುರಿ. ಜನನ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಪ್ರತೀ ಸಾವಿರಕ್ಕೆ 35 ರಿಂದ 30ಕ್ಕೆ ಇಳಿಸಲು ಜನರು ಚಿಕ್ಕ ಸಂಸಾರದ ಸೂತ್ರವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವಂತೆ ಪ್ರೇರೇಪಿಸುವುದು ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಮುಖ್ಯ ಅಶಯ. ರಾಜ್ಯ ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣ ಕಾರ್ಯಾಲಯವು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸುವ ಮತ್ತು ನಿರ್ದೇಶಿಸುವ ಹೊಣೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತಿದೆ. ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ನಾನಾ ನಗರ ಹಾಗೂ ಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿರುವ (ಬಾಣಂತನ ಸೇವಾ

ಕೇಂದ್ರಗಳೂ ಸೇರಿದಂತೆ) ನಗರ ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ. ರಾಜ್ಯದ ಬೆಂಗಳೂರು, ರಾಮನಗರ, ಮಂಡ್ಯ ಮತ್ತು ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿರುವ ನಾಲ್ಕು ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರಗಳು ವಿವಿಧೋದ್ದೇಶ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಿಗೆ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿವೆ.

ಭಾರತೀಯ ಕುಟುಂಬ ಯೋಜನಾ ಸಂಘ : ಈ ಸಂಘವು 1956ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಮೇರಿ ಲಾಂಗ್ ಫೋರ್ಡ್ ಟೀಲರ್ ಅವರಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ನಂತರ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಕುಟುಂಬ ಯೋಜನಾ ಸಂಘ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನೋಂದಾಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, 1972ರಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ಕುಟುಂಬ ಯೋಜನಾ ಸಂಘದ ಅಂಗಸಂಸ್ಥೆಯಾಯಿತು. ಇದರ ಕೇಂದ್ರ ಕಾರ್ಯಾಲಯ ಮುಂಬೈಯಲ್ಲಿದೆ. ಸಂಘದ ಗುರಿ ಮತ್ತು ಉದ್ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಳಗೆ ಕಂಡ ಅಂಶಗಳು ಸೇರಿವೆ : ಕುಟುಂಬ ನಿಯಂತ್ರಣದ ಅಗತ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕರಲ್ಲಿ ಮನವರಿಕೆಯುಂಟು ಮಾಡುವುದು, ಅದನ್ನು ಅನುಸರಿಸಲು ನಂಬಲರ್ಹವಾದ ಪದ್ಧತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡುವುದು, ಅರ್ಹ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಅಗತ್ಯ ಗರ್ಭ ನಿರೋಧ ಸಾಧನಗಳನ್ನೊದಗಿಸುವುದು,

*

ವರ್ಷ	ಸಂತಾನ ನಿರೋಧ ಶಸ್ತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸೆ			ವಂಕಿಧಾರಣೆ	ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಗರ್ಭ ನಿರೋಧಕಗಳ ಬಳಕೆ
	ಪುರುಷರು	ಸ್ತ್ರೀಯರು	ಒಟ್ಟು		
1971-72	11,980	44,798	56,778	11,782	45,460
1972-73	87,936	53,314	1,41,250	13,270	47,913
1973-74	17,454	48,817	66,271	10,816	46,625
1974-75	4,335	57,355	61,690	13,671	55,490
1975-76	20,997	99,674	1,20,671	27,581	81,907
1976-77	2,25,776	2,04,293	4,30,069	30,392	91,508
1977-78	8,433	85,714	94,147	23,397	82,653
1978-79	4,886	91,114	96,000	33,901	75,582
1979-80	5,584	1,11,583	1,17,167	50,776	83,285
1980-81	4,785	1,38,111	1,42,896	54,657	88,293

ಕುಟುಂಬ ಯೋಜನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮಾಹಿತಿ ಮತ್ತು ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದು, ಸೇವೆ, ತರಬೇತಿ, ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಜನಸಾಮಾಜಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಮತ್ತು ತರ ಸಂತಾನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಂಶಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಸಂಶೋಧನಾ ಕಾರ್ಯಗಳು ಮೊದಲಾದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವುದು. ಗರ್ಭನಿರೋಧ ವಿಧಾನಗಳು, ಬಂಜಿತನ, ಅರೆಬಂಜಿತನ, ಲೈಂಗಿಕ ಹಾಗೂ ಕುಟುಂಬ ಜೀವನ ಶಿಕ್ಷಣ, ವಿವಾಹ ಸಮಾಲೋಚನೆ, ಜನಸಂಖ್ಯಾ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಮಾನವ ಜೀವ ಪರಿಸರ ಶಾಸ್ತ್ರ—ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತಹ ಅಧ್ಯಯನ ಹಾಗೂ ಸಂಶೋಧನಾ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳೂ ಸೇರಿವೆ. ಸಂಘವು ಕೈಗೊಂಡಿರುವ ಅನೇಕ ಯೋಜನೆಗಳಲ್ಲಿ ಗಮನಾರ್ಹವಾದವುಗಳೆಂದರೆ, ಜನಸಂಖ್ಯಾ ಶಿಕ್ಷಣ, ಕುಟುಂಬ ಯೋಜನಾ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ನಗರ ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು. ಈ ಯೋಜನೆಗಳಿಗೆ ಮುಂಬಯಿಯಲ್ಲಿರುವ ಸಂಘದ ಕೇಂದ್ರ ಕಾರ್ಯಾಲಯದಿಂದ ಹಣಕಾಸಿನ ನೆರವು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಈ ಕೇಂದ್ರ ಕಾರ್ಯಾಲಯವು ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಲಂಡನ್ನಿನಲ್ಲಿರುವ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಯೋಜಿತ ಪೋಷಕ ಮಹಾ ಮಂಡಲದಿಂದ ನೆರವು ಪಡೆಯುತ್ತದೆ. ಈ ಸಂಘವು ಏಳು ನಗರ ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ಕನಿಷ್ಠ 50,000 ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಈ ಸೇವಾ ಕೇಂದ್ರಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಕೇಂದ್ರಗಳಿಗಾಗಿ ಸಂಘವು ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದ ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣ ಇಲಾಖೆಯಿಂದಲೂ ಸಹಾಯ ಪಡೆಯುತ್ತದೆ. ಸಂಘವು ಎರಡು ಬಗೆಯ ಪ್ರಧಾನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಅವೆಂದರೆ :

- 1) ಕುಟುಂಬ ಯೋಜನಾ ಶಿಕ್ಷಣ ಹಾಗೂ ಪ್ರೇರಣೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಸೂತಿ ಹಾಗೂ ಮಕ್ಕಳ ಆರೋಗ್ಯ ರಕ್ಷಣೆ; ಮತ್ತು
- 2) ಕುಟುಂಬ ಯೋಜನಾ ಸೇವೆ ಮತ್ತು ತಾಯಿ ಮಕ್ಕಳ ಆರೋಗ್ಯ ರಕ್ಷಣೆ. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಯೋಜನೆಗಳು ಈ ಎರಡೂ ಬಗೆಯ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲು ಸಂಘಕ್ಕೆ ನೆರವಾಗುತ್ತವೆ. ನಗರ ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣ ಕೇಂದ್ರಗಳು ವಾರಕ್ಕೆ ಒಮ್ಮೆ ವಿಶೇಷ ತಜ್ಞರ ನೆರವಿನಿಂದ ಮಕ್ಕಳ ಆರೋಗ್ಯ ಸೇವಾ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮತ್ತು ಬಂಜಿತನ ನಿವಾರಣಾ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಹಾಗೂ ಸಂತಾನ ನಿರೋಧ ಪ್ರತಿ ಶಸ್ತ್ರಚಿಕಿತ್ಸೆಯ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತವೆ. ಈ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಅದಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಂತಿರುವ ತಾಯಿ ಮತ್ತು ಮಗುವಿನ ಆರೋಗ್ಯ ಘಟಕದ ಸಹಾಯದಿಂದ ತಾಯಿ ಮತ್ತು ಮಗುವಿನ ಆರೋಗ್ಯದ ರಕ್ಷಣೆಯ ಸೇವೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ. ಭಾರತೀಯ ಕುಟುಂಬ ಯೋಜನಾ ಸಂಘ ಒಂದು ಸ್ವಯಂ ಸೇವಾ ಸಂಸ್ಥೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಈ ಸಂಘದ ಕರ್ನಾಟಕ ಶಾಖೆಯಲ್ಲಿ 100 ಜನ ಸ್ವಯಂ ಸೇವಾ ಸದಸ್ಯರಿರುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು 100 ಜನ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ಸದಸ್ಯರಿರುತ್ತಾರೆ. ಸಂಘವು ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲ; ಒಂದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸೇವಾ ಸಂಸ್ಥೆ.

ಭಾರತ ಜನಸಂಖ್ಯಾ ಯೋಜನೆ : ಭಾರತ ಜನಸಂಖ್ಯಾ ಯೋಜನೆಯು 1973ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರವೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಬೆಂಗಳೂರು ರೆವಿನ್ಯೂ ವಿಭಾಗದ ಐದು ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಪ್ರಸೂತಿ ಹಾಗೂ ಮಕ್ಕಳ ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣ ಸೇವೆಗಳನ್ನೂ, ನಗರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬಾಣಂತನ ಸೇವಾ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನೂ ಒದಗಿಸಲು ಈ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಲಾಯಿತು. ಭಾರತ ಜನಸಂಖ್ಯಾ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸೂತಿ ಹಾಗೂ ಮಕ್ಕಳ ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂತಾನ ನಿರೋಧ ಶಸ್ತ್ರಚಿಕಿತ್ಸಾ ಸೇವೆಗಳಿಗೆ ನಗರ ಹಾಗೂ ಗ್ರಾಮೀಣ ಸೌಲಭ್ಯಾವಕಾಶದಲ್ಲಿ 796 ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಹಾಸಿಗೆಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಗಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಪೌಷ್ಟಿಕಾಹಾರ ಶಾಖೆಯೂ ಕೆಲಸಮಾಡಿದೆ. ನಗರ ಸೌಲಭ್ಯಾವಕಾಶದಲ್ಲಿ ಬಾಣಂತನ ಸೇವಾ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಕೊಡಲಾಯಿತು. ಅಂತೆಯೇ ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರಕ್ಕೆ ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದ ಸೇವೆ ಒದಗಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಭಾರತ ಜನಸಂಖ್ಯಾ ಯೋಜನೆಯ ಅಶ್ರಯದಲ್ಲಿ 14 ಹೆಚ್ಚುವರಿ ನಗರ ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು 30 ಹಾಸಿಗೆಗಳ ಆರು ಪ್ರಸೂತಿ ಹಾಗೂ ಸಂತಾನ ನಿರೋಧ ಶಸ್ತ್ರಚಿಕಿತ್ಸಾ ವಿವರಣೆಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಯಿತು. ಗ್ರಾಮೀಣ ಸೌಲಭ್ಯಾಂಶದಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ 30 ಹಾಸಿಗೆಗಳ ಐದು ಸಂತಾನ ನಿರೋಧ ಶಸ್ತ್ರಚಿಕಿತ್ಸಾ ವಾರ್ಡುಗಳನ್ನೂ, ಒಬತ್ತು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ 24 ಸಂತಾನ ನಿರೋಧ ಶಸ್ತ್ರಚಿಕಿತ್ಸಾ ವಾರ್ಡುಗಳನ್ನೂ ಒದಗಿಸಲಾಗಿದೆ. ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಚಳ್ಳಕೆರೆ ತಾಲೂಕಿನ ಪರಶುರಾಂಪುರ ಮತ್ತು ಥಳಕು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕವಾಗಿ ಪೌಷ್ಟಿಕಾಹಾರ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಗಿದೆ.

ಜನಸಂಖ್ಯಾ ಕೇಂದ್ರ : ಕುಟುಂಬ ನಿಯಂತ್ರಣದ ಪ್ರಾತ್ಯಕ್ಷಿಕಾ ಯೋಜನೆಯಾದ ಭಾರತ ಜನಸಂಖ್ಯಾ ಯೋಜನೆಯ ಒಂದು ಅಂಗವಾಗಿ 1973ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಜನಸಂಖ್ಯಾ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ಭಾರತ ಜನಸಂಖ್ಯಾ ಯೋಜನೆಗೆ ವಿಶ್ವಬ್ಯಾಂಕಿನ ಅಂಗಸಂಸ್ಥೆಯಾದ ಸ್ವಿಡನ್ನಿನ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಗಳು ಆರ್ಥಿಕ ನೆರವನ್ನು ಒದಗಿಸಿದುವು. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಐದು ವರ್ಷಗಳ (1973-78) ಅವಧಿಗೆಂದು ರೂಪಿಸಿದ್ದ ಈ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಮತ್ತೆ ಎರಡು ವರ್ಷ ಕಾಲ ವಿಸ್ತರಿಸಲಾಯಿತು. ಜನಸಂಖ್ಯಾ ಕೇಂದ್ರದ ಮುಖ್ಯರಾಗಿ ಓರ್ವ ನಿರ್ದೇಶಕರಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಇಬ್ಬರು ಸಹಾಯಕ ನಿರ್ದೇಶಕರು, ಆರು ಜನ ಸಂಶೋಧನಾಧಿಕಾರಿಗಳು, ಓರ್ವ ಪೌಷ್ಟಿಕಾಹಾರ ತಜ್ಞ, 18 ಜನ ಸಂಶೋಧನ ಸಹಾಯಕರು, ಒಬ್ಬ ಸಂಶೋಧಕ ಗ್ರಂಥ ಭಂಡಾರಿ, ಒಬ್ಬ ಆಡಳಿತಾಧಿಕಾರಿ ಹಾಗೂ ಸಹಾಯಕ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಾಧಿಕಾರಿ, ಓರ್ವ

ಲೆಕ್ಕಪತ್ರ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಕ ಮತ್ತಿತರ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ನೆರವಾಗಿದೆ. ಜನಸಂಖ್ಯಾ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಭಾರತ ಜನಸಂಖ್ಯಾ ಯೋಜನೆಯ ಸಂಶೋಧನೆ ಹಾಗೂ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನದ ಒಂದು ಅಂಗವಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ಇದರ ಪ್ರಮುಖ ಉದ್ದೇಶ ಗಳೆಂದರೆ—ಯೋಜನೆಯ ಸಮಗ್ರ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುವುದು. ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ನಿರ್ವಹಣೆ ಹಾಗೂ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ರೂಪಿಸುವುದು, ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ದಕ್ಷತೆ ಮತ್ತು ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಲು ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ಹಾಗೂ ಮಾರ್ಗಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಆಗತ್ಯವಾದ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ಪರಿಷ್ಕರಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಮೂಡಿಬರುವ ಶಿಫಾರಸುಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರುವುದು.

ಈ ಕೇಂದ್ರಕ್ಕೆ, ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಅಡಕಿತ ಮಾಹಿತಿ ಹಾಗೂ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಿ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಂಶೋಧನೆಯನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವ ಮತ್ತು ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಹೊಸ ಅಧ್ಯಯನಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನೂ ವಹಿಸಲಾಯಿತು. ಭಾರತ ಜನಸಂಖ್ಯಾ ಯೋಜನೆಯ ಕಾರ್ಯ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಜನಸಂಖ್ಯಾ ಕೇಂದ್ರವು ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದ ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣ ಇಲಾಖೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದೆ.

ಭಾರತ ಜನಸಂಖ್ಯಾ ಯೋಜನೆಯ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಜನಸಂಖ್ಯಾ ಕೇಂದ್ರವು ಎರಡು ಪ್ರಮುಖ ಮಾದರಿ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದೆ. ಒಂದು ಆಧಾರ ಸಮೀಕ್ಷೆ; ಮತ್ತೊಂದು ಮೂರುವರ್ಷಗಳ ನಂತರ ನಡೆಸಿದ ಪುನರ್‌ಸಮೀಕ್ಷೆ. ಈ ಪುನರ್‌ಸಮೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿದ ಉದ್ದೇಶ ಭಾರತ ಜನಸಂಖ್ಯಾ ಯೋಜನಾ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ದಂಪತಿಗಳ ಸಂತಾನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಮತ್ತು ಗರ್ಭನಿರೋಧದ ಬಗೆಗಿನ ಒಲವುಗಳ ಮೇಲೆ ಯೋಜನೆಯ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಅಳಿಯುವುದಾಗಿತ್ತು. 1951ರ ಮೈಸೂರು ಜನಸಂಖ್ಯಾ ಅಧ್ಯಯನ ಮತ್ತು 1975ರ ಆಧಾರ ಸಮೀಕ್ಷೆಗಳು ಬಹುತೇಕ ಇದೇ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ನಡೆದಿದ್ದರಿಂದ ಸಂತಾನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ಕುಟುಂಬ ಗಾತ್ರಗಳ ಆದ್ಯತೆ ಮತ್ತು ಕುಟುಂಬ ಯೋಜನೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ತಲೆಮಾರಿನಲ್ಲಿ ಆದ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. 1980ರ ಮಾರ್ಚ್‌ನಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಜನಸಂಖ್ಯಾ ಯೋಜನೆಯ ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ನಂತರ, ಜನಸಂಖ್ಯಾ ಕೇಂದ್ರವು ಭಾರತ ಜನಸಂಖ್ಯಾ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಒದಗಿಸಿದ ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಸೌಲಭ್ಯಗಳ ಫಲಿತಾಂಶಗಳ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದೆ.

ಪ್ರಸೂತಿ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಆರೋಗ್ಯ ಸೇವೆಗಳು :

ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವೆಂದರೆ, ಕೇವಲ ಕುಟುಂಬಗಳ ಗಾತ್ರವನ್ನು ಮಿತಗೊಳಿಸುವುದಲ್ಲ. ತಾಯಿ ಮತ್ತು ಬದುಕಿರುವ ಮಕ್ಕಳ ಆರೋಗ್ಯ ಸುಧಾರಣೆಯ ಕಡೆಗೂ ಅದು ಗಮನ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಅರ್ಹ ದಂಪತಿಗಳು ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲು ಇದು ಅತ್ಯಂತ ಮುಖ್ಯವಾದ ಅಂಶ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೇ ಪ್ರಸೂತಿ ಸೇವೆ, ಮಕ್ಕಳ ಆರೋಗ್ಯ ಸೇವೆ ಮತ್ತು ಪೌಷ್ಟಿಕಾಹಾರ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದೊಂದಿಗೆ ಸಮನ್ವಯ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಗಂಟಲು ಬೇನೆ, ನಾಯಿ ಕೆಮ್ಮು, ಧನುರ್ವಾಯು ಮತ್ತಿತರ ಸೋಂಕು ರೋಗಗಳ ವಿರುದ್ಧವೂ, ತಾಯಂದಿರಿಗೆ ಧನುರ್ವಾಯು ರೋಗದ ವಿರುದ್ಧವೂ ರಕ್ಷಣೆ ಒದಗಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ರಕ್ತದ ಕೊರತೆಯ ಮತ್ತು ಪೌಷ್ಟಿಕತೆಯ ವಿರುದ್ಧ ನಿರೋಧಕ ಚಿಕಿತ್ಸಾಕ್ರಮವಾಗಿ ಗರ್ಭಿಣಿ ಹಾಗೂ ಬಾಣಂತಿಯರ ಮತ್ತೂ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕಬ್ಬಿಣಾಂಶ ಮತ್ತು ಅನ್ನಾಂಗಾಂಶದ ಮಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಅನ್ವಯಿತ ಪೌಷ್ಟಿಕಾಹಾರ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವು ವಿವಿಧ ಇಲಾಖೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ. ಯೂನಿಸೆಫ್, ವಿಶ್ವ ಆಹಾರ ಸಂಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ವಿಶ್ವ ಆರೋಗ್ಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಂತಹ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳೇ ಅಲ್ಲದೆ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಮಾಜ ಸೇವಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳೂ ಇದರಲ್ಲಿ ಪಾಲುಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಸರ್ಕಾರದ ತೋಟಗಾರಿಕೆ, ಮೀನುಗಾರಿಕೆ, ಪಶುಪಾಲನೆ, ಆರೋಗ್ಯ ಸೇವೆ, ಶಿಕ್ಷಣ, ಸಮಾಜಕಲ್ಯಾಣ ಮತ್ತು ಪಂಚಾಯಿತಿ ರಾಜ್ಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರ ನೀಡುತ್ತವೆ. ತರಬೇತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಹಾಗೂ ಸಾಧನ ಸಲಕರಣೆಗಳಿಗೆ ಯೂನಿಸೆಫ್ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಹಣಕಾಸಿನ ನೆರವು ನೀಡಿದರೆ, ಆ ವಿಶ್ವ ಆಹಾರ ಮತ್ತು ವಿಶ್ವ ಆರೋಗ್ಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ತಾಂತ್ರಿಕ ನೆರವನ್ನು ನೀಡುತ್ತವೆ. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ತಾಲೂಕು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಂಡಳಿಗಳು ಜಾರಿಗೆ ತರುತ್ತವೆ.

ನಗರ ಕೊಳಚೆ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಪೌಷ್ಟಿಕಾಹಾರ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ಮತ್ತು ತಾಯಂದಿರಿಗೆ ಗಂಜಿ, ಉಪ್ಪಿಟ್ಟು, ಬಾಲಾಹಾರ, ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಧಾನ್ಯಗಳು, ಮೀನು-ಮೊಟ್ಟೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಸುಮಾರು 300 ಕ್ಯಾಲರಿಗಳು ಮತ್ತು 12 ಗ್ರಾಂಗಳಷ್ಟು ಸಸಾರಜನಕವನ್ನು ಪೂರಕವಾಗಿ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ವಿಶ್ವ ಆಹಾರ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಹತ್ತಿರದ ಹಳ್ಳಿಗಳಿಂದ ಬರುವ ಗ್ರಾಮಾಂತರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಊಟವನ್ನು ಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ. 1981-82ರಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ 36 ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಿಂದ 32,348 ಮಕ್ಕಳು ಪ್ರಯೋಜನ ಪಡೆದರು.

ಪೌಷ್ಟಿಕಾಹಾರ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಪ್ರಾತ್ಯಕ್ಷಿಕೆಯ ಸಂಚಾರಿ ಘಟಕಗಳು: ಬೆಂಗಳೂರು, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ಕೋಲಾರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಮತ್ತು ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಪೌಷ್ಟಿಕಾಹಾರ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಪ್ರಾತ್ಯಕ್ಷಿಕೆಯ ಸಂಚಾರಿ ಘಟಕಗಳು ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿವೆ. ಉತ್ತಮ ಪೌಷ್ಟಿಕಾಹಾರ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ನಾಲ್ಕಾರು ತಿಂಗಳ ನಂತರ ಪೂರಕ ಪೌಷ್ಟಿಕಾಹಾರ ಕೊಡುವ ಬಗ್ಗೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನತೆಗೆ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾಗಿ, ತಾಯಂದಿರಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುವುದು ಈ ಘಟಕಗಳ ಕಾರ್ಯ. ಈ ಕ್ಷೇತ್ರ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಿಗೆಯ ಪ್ರಾತ್ಯಕ್ಷಿಕೆಗಳನ್ನೇರ್ಪಡಿಸುವುದು, ಗಂಪು ಚರ್ಚೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದು, ವಸ್ತು ಹಾಗೂ ಚಲನಚಿತ್ರ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳನ್ನೇರ್ಪಡಿಸುವುದು, ನೋಡಲಾದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪೌಷ್ಟಿಕಾಹಾರ ನಿರ್ದೇಶನ ಘಟಕ : ಭಾರತೀಯ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸಂಶೋಧನಾ ಮಂಡಳಿಯ ಈ ಘಟಕವು ಅಯ್ದ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಆಹಾರ ಮತ್ತು ಪೌಷ್ಟಿಕತೆಯ ಸಮೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿತು. ಈ ಸಮೀಕ್ಷೆಯು ಹೈದರಾಬಾದಿನಲ್ಲಿರುವ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪೌಷ್ಟಿಕ ಆಹಾರ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಕೇಂದ್ರ ಪರಾಮರ್ಶನ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯವು ಕಳುಹಿಸಿದ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿತ್ತು. ಸಮೀಕ್ಷೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು, ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ 450 ಕುಟುಂಬಗಳು ಒಳಪಟ್ಟಿದ್ದುವು.

ವಿಸ್ತೃತ ರಕ್ಷಣಾ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ : ರೋಗಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನೀಡುವ ಮೂಲಕ ಮಕ್ಕಳ ರೋಗ ಮತ್ತು ಸಾವಿನ ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು ಕಡಮೆ ಮಾಡುವುದು ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಉದ್ದೇಶ. ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣ ಸೇವಾ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯದಲ್ಲಿ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಒಂದು ವಿಭಾಗವನ್ನು ರಚಿಸಲಾಗಿದೆ. 1981-82ರಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಎಂಟು ಲಕ್ಷ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ರಕ್ಷಣಾ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯ ಸೇವೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ಮುನ್ನೆಚ್ಚರಿಕೆ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ : ಒಂದು ವರ್ಷದಿಂದ ಐದು ವರ್ಷದೊಳಗಿನ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಅಂಧತ್ವವನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟಲು ನೇರವಾಗಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಕೇಂದ್ರಗಳ ಮೂಲಕ ಜಾರಿಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ 'ಎ' ಅನ್ನಾಂಗ ಪಾಕವನ್ನು ಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಎರಡು ಲಕ್ಷ ಐ.ಯು. ಅಂಶಗಳುಳ್ಳ ಈ ಅನ್ನಾಂಗ ಪಾಕವನ್ನು ಆರು ತಿಂಗಳ ಅಂತರದಲ್ಲಿ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನವನ್ನು ವಿಜಾಪುರ ಮತ್ತು ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಅಯ್ದ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಸಲಾಗಿದೆ.

1981-82ರಲ್ಲಿ 22 ಲಕ್ಷ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಈ ಅನ್ನಾಂಗ ಪಾಕವನ್ನು ಕೊಡುವ ಗುರಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿತ್ತು. ಮೊದಲನೇಯ ಮತ್ತು ಎರಡನೇಯ ಸುತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಆ ವರ್ಷ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ, 18,87,875 ಮತ್ತು 17,39,380 ಮಕ್ಕಳಿಗೆ 'ಎ' ಅನ್ನಾಂಗ ಪಾಕ ಒದಗಿಸಲಾಯಿತು.

'ಪೋಷಕ' ಯೋಜನಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ: 1975-76 ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾದ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ರಾಜ್ಯದ ಎಂಟು ಜಿಲ್ಲೆಗಳ 32 ಅಯ್ದ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದೆ. 0-6 ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಿನ 50 ಸಾವಿರ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸೌಲಭ್ಯ ಒದಗಿಸುವುದು ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಗುರಿ. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಪ್ರಕಾರ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪ್ರತೀ ವಾರಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಪ್ರತೀ ಮಗುವಿಗೆ 80 ಗ್ರಾಂ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ 'ಬಾಲಾಹಾರ' ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುವ ಅಧಿಕ ಕ್ಯಾಲೋರಿಯ ಸಸಾರಜನಕ ಆಹಾರವನ್ನು ಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ. 'ಕೇರ್' ಸಂಸ್ಥೆಯ ನೆರವಿನಿಂದ ಉಚಿತವಾಗಿ ಕೊಡಲಾಗುವ ಈ ಆಹಾರವನ್ನು ಮಕ್ಕಳು ಮನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಬಳಸಬಹುದು.

ಆರೋಗ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿ : 1929ರಷ್ಟು ಹಿಂದೆಯೇ ಆರೋಗ್ಯ ಇಲಾಖೆಯಲ್ಲಿ ಆರೋಗ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾರ್ಯಾಲಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಹಳೆಯ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕವೂ ಒಂದು. ಜನರು ಆರೋಗ್ಯ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಮೂಹಿಕ ಆರೋಗ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾರಕವಾಗುವಂತಹ ಪದ್ಧತಿಗಳಿಂದ ದೂರವಿರುವಂತೆ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುವುದು, ಆ ಮೂಲಕ ಜನಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಆರೋಗ್ಯ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮೂಡಿಸುವುದು, ಆರೋಗ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾರ್ಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ. ಆರೋಗ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾರ್ಯಾಲಯವನ್ನು ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವು ಸಲಹೆಮಾಡಿದ ರೀತಿಯ ಮೇಲೆ 1960ರಲ್ಲಿ ಪುನರ್ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. 1965ರಲ್ಲಿ ಈ ಕಾರ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಅನುಷ್ಠಾನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸೇರಿಸಲಾಯಿತು. ಎಲ್ಲ ಆರೋಗ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಚಟುವಟಿಕೆ ಯೋಜನೆ, ಸಂಘಟನೆ, ಅನುಷ್ಠಾನ, ಆರೋಗ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣದ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಹಾಗೂ ವೈದ್ಯಕೀಯೇತರ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ತರಬೇತಿ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಾಧನ ಸಲಕರಣೆಗಳ ಸಂಗ್ರಹ, ದಾಸ್ತಾನು ಮತ್ತು ವಿತರಣೆ ಹಾಗೂ ಸಭೆಗಳು, ಗೋಷ್ಠಿಗಳು ಮತ್ತು ವಸ್ತು ಪ್ರದರ್ಶನಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆ—ಇವು ಪ್ರಸ್ತುತ ಆರೋಗ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾರ್ಯಾಲಯದ ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳಾಗಿವೆ. ಈ ಕಾರ್ಯಾಲಯವು ರಾಜ್ಯದ ನಾನಾ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ದೊಡ್ಡ ವಸ್ತು ಪ್ರದರ್ಶನಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಲುಗೊಳ್ಳುವವನ್ನೇ ಅಲ್ಲದೆ ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದ ವಸ್ತು ಪ್ರದರ್ಶನಗಳನ್ನೇರ್ಪಡಿಸಲೂ ನೆರವಾಗುತ್ತದೆ.

ರಾಜ್ಯ ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣ ಕಾರ್ಯಾಲಯದ ಒಂದು ಅಂಗವಾಗಿ ಸಮೂಹ ಮಾಧ್ಯಮ ಹಾಗೂ ಶಿಕ್ಷಣ ವಿಭಾಗವೊಂದಿದೆ. ಈ ವಿಭಾಗವು ಸಣ್ಣ ಕುಟುಂಬದ ಸೂತ್ರ, ಪ್ರಸೂತಿ ಹಾಗೂ ಮಕ್ಕಳ ಆರೋಗ್ಯಸೇವೆ—ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ರಾಜ್ಯಾದ್ಯಂತ ಶಿಕ್ಷಣ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತದೆ. ಆರೋಗ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲ ಆರೋಗ್ಯ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ತಮಗೆ ದೊರೆತ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅವಕಾಶದಲ್ಲೂ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ, ಹಳ್ಳಿಯ ಜಾತ್ರೆ, ಉತ್ಸವ ಮೊದಲಾದ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಜನರನ್ನು ಸಂಪರ್ಕಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ನಾನಾ ಆರೋಗ್ಯ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಜೊತೆಗೆ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸ್ವಚ್ಛತೆ, ಪರಿಸರ ನೈರ್ಮಲ್ಯ, ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ಶುದ್ಧೀಕರಣ, ಚುಚ್ಚು ಮುದ್ದು, ಕ್ರಿಮಿನಾಶಕ ಔಷಧಿಗಳ ಸಿಂಪರಣೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಾತ್ಯಕ್ಷಿಕೆಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಲಾಖೆಯು ವಿಶ್ವ ಆರೋಗ್ಯ ದಿನ, ನೋಣ ನಿರೋಧ ಸಪ್ತಾಹ, ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣ ಪಕ್ಷ, ಮೊದಲಾದ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸುತ್ತದೆ.

ಶಾಲಾ ಆರೋಗ್ಯ ಸೇವೆಗಳು: ಶಾಲಾ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವಿಸ್ತೃತ ಆರೋಗ್ಯ ಸೇವೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಉದ್ದೇಶ. ಇದರಲ್ಲಿ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಪರೀಕ್ಷೆ, ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮತ್ತು ಲೋಪದೋಷ ನಿವಾರಣೆ, ಇತ್ಯಾದಿ ಸೇವೆಗಳು ಸೇರಿವೆ. ಮಕ್ಕಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಉತ್ತೇಜನಕ್ಕೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಆರೋಗ್ಯಕರ ಅಭ್ಯಾಸಗಳು ಮತ್ತು ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ರೂಢಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಶಾಲಾ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ 6 ರಿಂದ 11 ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಿನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಗಂಟಲು ಬೇನೆ, ನಾಯಿಕೆಮ್ಮು, ಪೋಲಿಯೋಗಳಂತಹ ರೋಗಗಳ ವಿರುದ್ಧ ರಕ್ಷಣಾ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಒದಗಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಶಾಲಾ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣು ಎರಡು ಬಾರಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ವೈದ್ಯಕೀಯ ತಪಾಸಣೆಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಸರ್ಕಾರಿ ಅಥವಾ ಖಾಸಗಿ ವೈದ್ಯಕರ ಸೇವೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರತೀ ಕಂದಾಯ ಇಲಾಖೆಯ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ವಿದ್ಯಾ ಇಲಾಖೆಯ ಸಹನಿರ್ದೇಶಕರ ಕಛೇರಿಯಲ್ಲಿ ಈ ವೈದ್ಯಾರ್ಥಿಕಾರಿ ಕಾರ್ಯನಿರತರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರೌಢಶಾಲಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಂದ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಶುಲ್ಕ ಒಂದು ರೂ. ಪಡೆದರೆ ಅದಕ್ಕೂ ಕೆಳ ಮಟ್ಟದ ಶಾಲಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಉಚಿತ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸೇವೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿದೆ. ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಣ್ಣು, ಹಲ್ಲು ಮತ್ತು ಅಸೌಖ್ಯಕತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ರೋಗಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವೈದ್ಯಕೀಯವಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಕಡ್ಡಾಯಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ. 1981-82 ರಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ 48 ತಾಲೂಕುಗಳ 90 ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸೇವೆ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಅಗ 80,270 ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳು ಈ ಸೇವಾ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿದ್ದವು. ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರವು 26 ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಕೇಂದ್ರಗಳ

ಮೂಲಕ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಾಲಾ ಆರೋಗ್ಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲು ಮಂಜೂರಾತಿ ನೀಡಿದೆ. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲು ಶಾಲಾ ಆರೋಗ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಘಟಕವು ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿದೆ.

ಇ.ಎಸ್.ಐ. ಅಸ್ಪತ್ರೆ: ಕೆಲಸಗಾರರ ರಾಜ್ಯ ವಿಮಾ ಅಸ್ಪತ್ರೆ 1958ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು. 1961ರಲ್ಲಿ ಇದು 414 ಹಾಸಿಗೆಗಳ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಸ್ಪತ್ರೆಯಾಗಿ ಮೇಲ್ದರ್ಜೆಗೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. 1981ರಲ್ಲಿ ಈ ಅಸ್ಪತ್ರೆಯ ಹಾಸಿಗೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 500ಕ್ಕೇರಿತು. ಕೆಲಸಗಾರರ ರಾಜ್ಯವಿಮಾ ಮಂಡಳಿಯ ನಿರ್ದೇಶನದ ಪ್ರಕಾರ ಕೆಲಸಗಾರರು ಮತ್ತು ಅವರ ಅವಲಂಬಿಗಳಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನೂ ಒದಗಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ವಿವಿಧ ಮಾಡಲ್ನಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಹಾಗೂ ಇ.ಎಸ್.ಐ. ಚಿಕಿತ್ಸಾಲಯಗಳಿಂದ ಕಳುಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅನಾರ ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಒಳ-ಹೊರ ರೋಗಿಗಳ ಸೇವೆಯನ್ನೇ ಅಲ್ಲದೆ ವಿಶೇಷ ತಜ್ಞ ಸೇವೆಯನ್ನೂ ಒದಗಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಅಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ವೈದ್ಯಕೀಯ, ಶಸ್ತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸೆ, ಮಕ್ಕಳ ರೋಗ, ಕಿವಿ ಮೂಗು-ಗಂಟಲು, ಕಣ್ಣು, ದಂತ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮತ್ತುತರ ವಿಭಾಗಗಳೇ ಅಲ್ಲದೆ ಪೂರ್ಣ ಸುಸಜ್ಜಿತವಾದ ಶಸ್ತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಕೋಣೆಗಳು ಇವೆ. ಈ ಅಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ರೋಗಿಗಳಿಗೂ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಕ್ಷಯ ರೋಗ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ 47 ಹಾಸಿಗೆಗಳನ್ನು ಮೀಸಲಿಡಲಾಗಿದೆ. 1981ರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಪಡೆದ ಒಳ ಮತ್ತು ಹೊರ ಕ್ಷಯರೋಗಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 185 ಮತ್ತು 17,646. ಈ ಸಂಖ್ಯೆ ಅದರ ಹಿಂದಿನ ವರ್ಷ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 317 ಮತ್ತು 16,010ರಷ್ಟಿತ್ತು. ಕ್ಷಯರೋಗದ ಹೊರತಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಪಡೆದ ಇತರ ಒಳ ಮತ್ತು ಹೊರ ರೋಗಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 1981ರಲ್ಲಿ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 2,29,765 ಮತ್ತು 4,46,849 ರಷ್ಟಿದ್ದರೆ 1980ರಲ್ಲಿ 1,48,569 ಮತ್ತು 4,78,199 ರಷ್ಟಿತ್ತು.

ನೌಕರರ ರಾಜ್ಯ ವಿಮಾ ಯೋಜನೆ

1948ರ ನೌಕರರ ರಾಜ್ಯ ವಿಮಾ ಯೋಜನೆಯ ಶಾಸನ ಹಾಗೂ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ನಿಯಮ ನಿಬಂಧನೆಗಳ ಪ್ರಕಾರ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ 1958ರಲ್ಲಿ ನೌಕರರ ರಾಜ್ಯ ವಿಮಾ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಯಿತು. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ತಿದ್ದುಪಡಿಯಾದ ಈ ಶಾಸನದ ಪ್ರಕಾರ ಹಂಗಾಮೇತರ ಕಾರ್ಖಾನೆ ಕೆಲಸಗಾರರು ಮತ್ತು ಹೋಟೆಲುಗಳು, ರೆಸ್ಟೋರೆಂಟುಗಳು, ಸಿನಿಮಾ ಮಂದಿರಗಳು, ರಸ್ತೆ ಸಾರಿಗೆ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು, ಇತ್ಯಾದಿ ಇತರ ಕ್ಷೇತ್ರದ ನೌಕರರು ಈ ಯೋಜನೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದಾರೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಭದ್ರತಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗಿ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದಿರುವ ನೌಕರರ ರಾಜ್ಯ

ವಿಮಾ ಯೋಜನೆಯು ಕೇಂದ್ರ ಕಾರ್ಮಿಕ ಸಚಿವಾಲಯದ ಆಡಳಿತ ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೆ ಸೇರಿತ್ತು. ಈ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಯಿಲೆ, ಗರ್ಭಧಾರಣೆ, ಅಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳಿಂದಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲಾಗದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನೌಕರರಿಗೆ ವೇತನ ನಷ್ಟವಾಗುವುದರ ವಿರುದ್ಧ ರಕ್ಷಣೆ ಒದಗಿಸಲು ಮತ್ತು ವಿಮಾ ಯೋಜನೆಗೊಳಪಟ್ಟ ನೌಕರರು ಕರ್ತವ್ಯ ನಿರತರಾಗಿದ್ದಾಗ ಸಾವು ಹೊಂದಿದ್ದರೆ ಅಂತಹ ವರ ಅವಲಂಬಿಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರ ಒದಗಿಸಲು ಮತ್ತು ವಿಮೆ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ವೈದ್ಯಕೀಯ ರಕ್ಷಣೆ ನೀಡಲು ಅವಕಾಶವಿದೆ. 20 ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ನೌಕರರನ್ನು ನೇಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಹಂಗಾಮೇತರ ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳು ಮತ್ತು ತಿಂಗಳಿಗೆ 1,000 ರೂ. ಗರಿಷ್ಠ ವೇತನ ಪಡೆಯುವ ಎಲ್ಲ ನೌಕರರಿಗೂ ಈ ಯೋಜನೆ ಅನ್ವಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ನೌಕರರ ರಾಜ್ಯ ವಿಮಾ ಯೋಜನೆಯಿಂದ ಆರು ಪ್ರಯೋಜನಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಅವೆಂದರೆ, 1) ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸೇವೆ, 2) ಕಾಯಿಲೆ, 3) ಪ್ರಸೂತಿ, 4) ಅಸಾಮರ್ಥ್ಯ, 5) ಅವಲಂಬನೆ ಹಾಗೂ 6) ಅಂತ್ಯ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ನಗದು ರೂಪದ ಪರಿಹಾರಗಳು. ವೈದ್ಯಕೀಯ ಪರಿಹಾರವು ವಿಮೆ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗಲ್ಲದೆ ಅವರ ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೂ ವಿಸ್ತರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ನಗದು ಪರಿಹಾರವನ್ನು ನೌಕರರ ವಿಮಾ ಯೋಜನಾ ಮಂಡಳಿಯ ಸ್ಥಳೀಯ ಕಛೇರಿಗಳಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಆಯೋಜನೆಯನ್ವಯ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಸೇರಿರುತ್ತದೆ. ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಪರವಾಗಿ ನೌಕರರ ರಾಜ್ಯ ವಿಮಾ ಯೋಜನೆ (ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸೇವೆಯು) ಅಸ್ಪತ್ರೆ, ಪೂರ್ಣಾವಧಿ ಹಾಗೂ ಭಾಗಶಃ ಅವಧಿಯ ಚಿಕಿತ್ಸಾಲಯಗಳು ಮತ್ತು ನೌಕರ ಸೌಲಭ್ಯ ಚಿಕಿತ್ಸಾಲಯಗಳ ಮೂಲಕ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ನಗದು ಪರಿಹಾರದ ಹೊರತಾಗಿ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಪರಿಹಾರ ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿರುವ ನೌಕರರ ರಾಜ್ಯ ವಿಮಾ ಯೋಜನೆಯ (ವೈದ್ಯಕೀಯ) ಸೇವೆಗಳ ನಿರ್ದೇಶಕರ ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೆ ಸೇರಿರುತ್ತದೆ. ಈ ನಿರ್ದೇಶಕರು ಪ್ರಧಾನ ನಿಯಂತ್ರಣಾಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿ ದ್ದು ಅವರಿಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಇಲಾಖಾ ಮುಖ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಇರುವ ಹಣಕಾಸಿನ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನೂ ಮತ್ತು ಈ ಇಲಾಖೆಗೇ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕೆಲವು ವಿಶೇಷ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನೂ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಆಯುರ್ವೇದ, ಒಂಬತ್ತು ಅರೆಕಾಲಾ ವಧಿಯ, 99 ಪೂರ್ಣಾವಧಿಯ, 10 ನೌಕರರ ಸೌಲಭ್ಯ ಚಿಕಿತ್ಸಾಲಯಗಳು ಮತ್ತು ಬೆಂಗಳೂರು, ದಾಂಡೇಲಿ, ಮಂಗಳೂರು ಹಾಗೂ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿರುವ ನಾಲ್ಕು ಇ. ಎಸ್. ಐ. ಅಸ್ಪತ್ರೆಗಳೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಒಟ್ಟು 124 ಇ. ಎಸ್. ಐ. ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸಂಸ್ಥೆ

ಗಳಿವೆ. ಜೊತೆಗೆ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿರುವ ಎಸ್. ಡಿ. ಎಸ್. ಕ್ಷಯ ರೋಗ ಅಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ 32 ಹಾಸಿಗೆಗಳ ಇ. ಎಸ್. ಐ. ಸೌಲಭ್ಯ, ಕೆ. ಜಿ. ಎಫ್. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ 32 ಹಾಸಿಗೆಗಳು ಮತ್ತು ಕಲ್ಬುರ್ಗಿಯ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ 206 ಹಾಸಿಗೆಗಳ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಸರ್ಕಾರಿ ಅಸ್ಪತ್ರೆಗಳು ಹಾಗೂ ನೌಕರರ ಸೌಲಭ್ಯ ಚಿಕಿತ್ಸಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ಯಾಪಿಟೇಷನ್ ಶುಲ್ಕದ ಅಧಾರದ ಮೇಲೆ 635 ಹಾಸಿಗೆಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಗಿದೆ. ಬೆಂಗಳೂರು ರಾಜಾಜಿನಗರದಲ್ಲಿರುವ ಇ. ಎಸ್. ಐ. ಅಸ್ಪತ್ರೆ ಮತ್ತು ಬೆಳಗಾವಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ಇ. ಎಸ್. ಐ. ಅಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ಮಂಜೂರಾಗಿದೆ. 1981 ಮೇ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ 100 ಹಾಸಿಗೆಗಳ ಇ. ಎಸ್. ಐ. ಅಸ್ಪತ್ರೆಯನ್ನು ಅರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಬೆಳಗಾವಿ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ 30 ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಹಾಸಿಗೆಗಳನ್ನು ಮಂಜೂರು ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಮಂಡ್ಯ ಮತ್ತು ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿರುವ ಇ. ಎಸ್. ಐ. ಚಿಕಿತ್ಸಾಲಯಗಳನ್ನು 1981ರ ಏಪ್ರಿಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಅರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಅರ್ವರ್ ಅನೇಕ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಅರೆಕಾಲಾವಧಿಯ ಇ. ಎಸ್. ಐ. ಚಿಕಿತ್ಸಾಲಯಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣಾವಧಿಯ ಚಿಕಿತ್ಸಾಲಯಗಳನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಲಾಯಿತು. 1982ರಲ್ಲಿ ಈ ಯೋಜನೆಯ ಲಾಭ ಪಡೆದವರ ಸಂಖ್ಯೆ 3,60,000. ಈ ಸಂಖ್ಯೆ 1981ರಲ್ಲಿ 3,28,000 ರಷ್ಟು ಮತ್ತು 1980ರಲ್ಲಿ 3,21,650 ರಷ್ಟಿತ್ತು. ಇ. ಎಸ್. ಐ. ಅಸ್ಪತ್ರೆ ಮತ್ತು ಚಿಕಿತ್ಸಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಬಹು ಮಟ್ಟಿನ ಸಾಮಾನ್ಯ ರೋಗಿಗಳು ಹಾಗೂ ಔದ್ಯೋಗಿಕ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. 1982ರಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಾದ್ಯಂತ ಇರುವ ಇ. ಎಸ್. ಐ. ಅಸ್ಪತ್ರೆಗಳು ಮತ್ತಿತರ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಪಡೆದ ಒಳ ಮತ್ತು ಹೊರ ರೋಗಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 99,043 ಮತ್ತು 1,10,10,680 ರಷ್ಟಿತ್ತು. ಅದರ ಹಿಂದಿನ ವರ್ಷ ಈ ಸಂಖ್ಯೆ 98,403 ಮತ್ತು 1,04,97,248 ರಷ್ಟಿತ್ತು.

ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನೌಕರರ ರಾಜ್ಯ ವಿಮಾ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದೆ. ವೈದ್ಯಕೀಯ ಪರಿಹಾರ ದೊರಕಿಸುವ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರ ಅರಂಭದಲ್ಲಿ ಭರಿಸುತ್ತದೆ. ನಂತರ ನೌಕರರ ರಾಜ್ಯ ವಿಮಾ ಮಂಡಳಿ ಈ ವೆಚ್ಚದ 7/8 ಭಾಗವನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಉಳಿದ 1/8 ಭಾಗದ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವೇ ಭರಿಸುತ್ತದೆ.

1982ರ ನೌಕರರ ವಿಮಾ ಯೋಜನಾ ಶಾಸನದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ರಾಜ್ಯದ 16 ಜಿಲ್ಲೆಗಳು ಸೇರಿದ್ದು ಇದನ್ನು ಹಂತ ಹಂತವಾಗಿ ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಕಾದ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ರಕ್ಷಣಾ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣ ಸೇವೆಯನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ರಾಜಾಜಿನಗರದಲ್ಲಿರುವ ಇ. ಎಸ್. ಐ. ಅಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಹೊಂದಿ

ಕೊಂಡಿರುವ 'ಬಿ' ಮಾದರಿ ಬಾಣಂತನ ಸೇವಾ ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರ ಹಾಗೂ ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿರುವ ಇ. ಎಸ್. ಐ. ಅಸ್ಪತ್ರೆಗಳು ಹಾಗೂ ಚಿಕಿತ್ಸಾಲಯಗಳ ಮೂಲಕ ಒದಗಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇ. ಎಸ್. ಐ. ಅಸ್ಪತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಮೆ ಮಾಡಲ್ಪಡದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೂ ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣ ಸೇವೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಸಂಸ್ಥೆ : ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿರುವ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಸಂಸ್ಥೆ ಅರಂಭವಾದುದು 1895ರಲ್ಲಿ. ಅಗ ಅದರ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾಗಿ ಒಬ್ಬ ನಿರ್ದೇಶಕರಿದ್ದರು. ಈ ಕೇಂದ್ರವು ಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕ ರೋಗಗಳ ಪರಿಶೋಧನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯದ ಅಸರೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಡಾ|| ಹಾಫ್ಮನ್ ಅವರಂತಹ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವೈದ್ಯಕೀಯ ತಜ್ಞರ ಸಹಯೋಗದೊಂದಿಗೆ ಪ್ಲೇಗ್ ಲಸಿಕೆಯ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಉತ್ಪಾದನೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಅರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ನಿರ್ದೇಶಕರ ಹುದ್ದೆ ಸೃಷ್ಟಿಯಾದ ಮೇಲೆ ಈ ಹುದ್ದೆಗೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಕಾರ್ಯಾಲಯದ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಕರೆಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿತು. ನಂತರ 1898ರಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದ ಅಪರಾಧ ನಿಧಾನ ನೀತಿಯನ್ವಯ ರಾಸಾಯನಿಕ ಪರೀಕ್ಷಕರ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಇವರಿಗೆ ವಹಿಸಲಾಯಿತು. 1920ರಲ್ಲಿ ಪ್ಲೇಗ್ ಲಸಿಕೆಯೊಂದಿಗೆ ಈ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯಗಳ ಶಾಖೆಯು ಕಾಲರ ಮತ್ತು ವಿಷಮಶೀತ ಜ್ವರ ನಿರೋಧಕ ಲಸಿಕೆಗಳನ್ನೂ ಉತ್ಪಾದಿಸಲು ಆರಂಭಿಸಿತು. ಹಳೆಯ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಇದು ಎರಡನೇಯ ಅತ್ಯಂತ ದೊಡ್ಡ ಲಸಿಕೆ ಉತ್ಪಾದನಾ ಘಟಕವಾಗಿತ್ತು.

ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಕ್ರಮೇಣ ಪೂರ್ಣ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಂಡ ಏಕಾಣುಜೀವಶಾಸ್ತ್ರದ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯ ವಿಭಾಗ, ಆಹಾರ ಮತ್ತು ಜಲ ವಿಶ್ಲೇಷಣಾ ವಿಭಾಗ, ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾನೂನು ವಿಭಾಗ ಮತ್ತು ಲಸಿಕೆ ತಯಾರಿಕಾ ವಿಭಾಗಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಜ್ಜುಗೊಂಡಿತು. ಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕ ರೋಗಗಳು ತಲೆದೋರುವುದನ್ನು ಪರಿಶೋಧಿಸುವುದು, ಪ್ರಯೋಗಾಲಯ ರೋಗ ಸಮೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿವು. ಇದರ ಜೊತೆಗೇ ಸಿರಿಯೋಪೀಕರಣ, ಪ್ರಾಣಿಗೃಹ, ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಮತ್ತು ಗುಣ ನಿಯಂತ್ರಣ ವಿಭಾಗಗಳೂ ಇದ್ದವು. ರಾಸಾಯನಿಕ ಪರೀಕ್ಷಕರ ವಿಭಾಗವು ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಫ್ರೆಸಿಜರ್ ಕೋಡ್ ಪ್ರಕಾರ ವೈದ್ಯನ್ಯಾಯಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮಾದರಿಗಳು, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಅಭ್ಯಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸಲ್ಪಡುವ ಕ್ರಿಮಿನಾಲಶಕಗಳು, ರಾಸಾಯನಿಕಗಳು, ಮತ್ತು ನೀರು ಹಾಗೂ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಕೊಳಚೆ ನೀರುಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿತ್ತು. 1961ರಲ್ಲಿ ಪಾನನಿರೋಧ ಶಾಸನದ ಪ್ರಕಾರ ಪಾನನಿರೋಧ ಪ್ರಕರಣಗಳ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯನ್ನೂ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಯಿತು. ಅನಂತರ

ಪಾನನಿರೋಧ ಪ್ರಕರಣಗಳ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಅಬಕಾರಿ ಶಾಸನದನ್ವಯ ಮಾದರಿಗಳ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಅರಂಭವಾಯಿತು. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಸಂಸ್ಥೆಯು 1967ರಲ್ಲಿ ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣ ಸೇವೆಗಳ ನಿರ್ದೇಶಕರ ಅಧೀನದಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯಗಳ ಸಹನಿರ್ದೇಶಕರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ರಾಜ್ಯದ ಗೃಹ ಇಲಾಖೆಯ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ವೈದ್ಯನ್ಯಾಯ ಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯವು ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದು ಫೋಲಿಸು ಇಲಾಖೆಯು ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದುದರಿಂದ 1970ರಲ್ಲಿ ಈ ವೈದ್ಯ ನ್ಯಾಯ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮಾದರಿಗಳು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ಬರುವುದು ನಿಂತುಹೋಯಿತು. ಸಿಡುಬುರೋಗ ಲಸಿಕೆಯನ್ನು ತಯಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಬೆಳಗಾವಿಯ ಲಸಿಕೆ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಸಹನಿರ್ದೇಶಕರ ತಾಂತ್ರಿಕ ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಲಾಯಿತು. ಜೊತೆಗೆ ಕ್ಯಾನ್ಸರ್ ಅರಣ್ಯರೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕ ನಜು ವಿಶ್ಲೇಷಣಾ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯವನ್ನೂ ಸೇರಿಸಲಾಯಿತು.

ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಸಂಸ್ಥೆಯು ರಾಜ್ಯದ ಪದವಿ ಹಾಗೂ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಪದವಿಯ ವೈದ್ಯಕೀಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯ ಸೇವೆಗಳ ಬೋಧನಾ ಮತ್ತು ಪ್ರಾತ್ಯಕ್ಷಿಕೆ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದೆ. ಕಳೆದ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲರಾ ಮತ್ತು ವಿಷಮಶೀತಜ್ವರ ನಿರೋಧ ಲಸಿಕೆಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಸರಾಸರಿ 28 ಲಕ್ಷ ಡೋಜುಗಳು ಮತ್ತು 28,83,600 ಮಿ. ಲೀ. ಗಳಷ್ಟಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸರ್ಕಾರ ಮತ್ತು ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಬಳಕೆಗಾಗಿ ಈ ಲಸಿಕೆಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಜೀವಾಣು ಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯ ವಿಭಾಗವು 1817 ಮಲದ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ 399 ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲರಾ ಸೋಂಕು ಕಂಡುಬಂದಿತು. ಹಾಗೆಯೇ 5,035 ರಕ್ತ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಗುಹ್ಯರೋಗ ಸಾಧ್ಯತೆಯ ಬಗ್ಗೆಯೂ, 22 ನಜು ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಾಗಿಯೂ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಈ ವಿಭಾಗವು ಗುಣ ನಿಯಂತ್ರಣ ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದು ಬಳಕೆಗೆ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗುವ ಮುನ್ನ 28 ವರ್ಗದ ಕಾಲರಾ ಲಸಿಕೆಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತದೆ. ಅಂತರ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ನೈರ್ಮಲ್ಯ ನಿಬಂಧನೆಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಹೊರದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ 626 ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಆರೋಗ್ಯ ದೃಢಪತ್ರಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಯಿತು. ಆಹಾರ ಮತ್ತು ಜಲ ವಿಶ್ಲೇಷಣಾ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ 7,212 ಆಹಾರ ಮಾದರಿಗಳನ್ನೂ 488 ಜಲ ಹಾಗೂ ಕೊಳಚೆ ನೀರಿನ ಮಾದರಿಗಳನ್ನೂ ಪರೀಕ್ಷಿಸಲಾಯಿತು. 1981-82ರಲ್ಲಿ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾನೂನು ವಿಭಾಗವು 1,034 ನಕಲಿ ಔಷಧಿ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಜಾಗೃತ ಆಯೋಗದಿಂದ

ಕಳುಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟು -261 ಮಾದರಿಗಳನ್ನೂ, 20 ರಕ್ತ ಹಾಗೂ ಮೂತ್ರ ಮಾದರಿಗಳನ್ನೂ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿತು.

ಲಸಿಕೆ ಸಂಸ್ಥೆ, ಬೆಳಗಾವಿ : ಈ ಸಂಸ್ಥೆ (ವ್ಯಾಕ್ಸಿನ್ ಇನ್ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್) ಯು ಸಿಡುಬುರೋಗ ನಿರ್ಮೂಲನಕ್ಕಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರವು ಕೈಗೊಂಡ ಪ್ರೀಜ್-ಡೈಡ್ ಸಿಡುಬು ಲಸಿಕೆ ತಯಾರಿಸುವಲ್ಲಿ ವಹಿಸಿದ ಮಹತ್ವದ ಪಾತ್ರದಿಂದಾಗಿ ಇತ್ತೀಚಿನವರೆಗೂ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿತ್ತು. ಇಲ್ಲಿ ತಯಾರಾದ ಲಸಿಕೆಯನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಇತರ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೂ ಪೂರೈಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಪ್ರಸೂತಿ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಆರೋಗ್ಯ ಹಾಗೂ ವಿಸ್ಮೃತ ರಕ್ಷಣೆ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಬರುವ ಡಿ.ಪಿ.ಟಿ., ಟಿ.ಟಿ. ಮತ್ತು ಡಿ.ಟಿ. ಲಸಿಕೆಗಳ ಸಂಗ್ರಹಣೆ ಹಾಗೂ ಹಂಚಿಕೆಗೆ ಇದು ಅಂಗೀಕೃತ ಹಾಗೂ ಅಧಿಕೃತ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿದೆ.

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ನಂಜುಶಾಸ್ತ್ರ ಸಂಸ್ಥೆ : ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು (ಇನ್ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್ ಆಫ್ ವಿರಾಲಜಿ) ಒಂದು ಕ್ಷೇತ್ರ ಕಾರ್ಯ ಕೇಂದ್ರವು ಸಾಗರದಲ್ಲೂ ಮತ್ತೊಂದು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿಯೂ ಇದೆ. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ನಂಜು ಸಂಶೋಧನಾ ಮಂಡಳಿ ಮತ್ತು ರಾಕ್ ಫೆಲ್ಡರ್ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನದ ಸಂಯುಕ್ತ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ 1952ರಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ನಿರ್ದೇಶಕರು ಮುಖ್ಯ ರಾಗಿದ್ದ ಈ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು 1978ರ ಅಗಸ್ಟಿನಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ನಂಜುಶಾಸ್ತ್ರ ಸಂಸ್ಥೆ ಎಂದು ಪುನರ್ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ನಿರ್ದೇಶಕರು ಸಂಸ್ಥೆಯ ಆಡಳಿತ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಾಗರದಲ್ಲಿರುವ ಕ್ಷೇತ್ರ ಕಾರ್ಯ ಕೇಂದ್ರವು ಬೆಂಗಳೂರು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜು ಆವರಣದಲ್ಲಿ 1971ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಗಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಿದೆ. ಇನ್ಫ್ಲುಯೆಂಜಾ, ನರಮಜ್ಜೆ ರೋಗ, ಯಕೃತ್ತಿನ ರೋಗ, ಡಿಂಗೂ ಮತ್ತು ಸೀತಾಳೆ ಸಿಡುಬು ಮುಂತಾದ ನಂಜುರೋಗಗಳು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂತಹ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ಯಾನ್ಸರ್‌ನೂ ಅರಣ್ಯ ರೋಗ ಮತ್ತು ಮೆದುಳು ರೋಗಗಳು ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡವು. ಈ ಎರಡು ನಂಜುರೋಗಗಳಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಔಷಧಿಗಳಿಲ್ಲ. ನಂಜು ಮತ್ತು ನಂಜು ಲಸಿಕೆಗಳ ಅನುಭವದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಕೈಗೊಳ್ಳುವ ಮುಂಜಾಗ್ರತಾ ನಿಯಂತ್ರಣ ಕ್ರಮಗಳು ಮಾತ್ರ ರೋಗಗಳನ್ನು ಉಳಿಸಲು ನೆರವಾಗಬಲ್ಲವು. ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿರುವ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಮೆದುಳು ರೋಗಾಣುಗಳ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಪರಿಚ್ಛದ ತಿಳಿವಳಿಕೆಗೆ ನೆರವಾಗುತ್ತಿದೆ.

ರಕ್ಷಣಾ ಜೀವತಾಂತ್ರಿಕ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯುತ್ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯ, ಬೆಂಗಳೂರು : ಇದು 1982

ಏಪ್ರಿಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಅದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿದ್ದ ವಿದ್ಯುತ್ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಮತ್ತು ಇಲೆಕ್ಟ್ರಾನಿಕ್ಸ್ ಸಾಧನ ಪ್ರಯೋಗ ವಿಭಾಗ, ರೇಡಾರು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಂಸ್ಥೆ (ಎಲ್.ಆರ್.ಡಿ.ಇ.), ವೈಮಾನಿಕ ಜೀವತಾಂತ್ರಿಕ ಘಟಕ ಈ ಮೂರನ್ನು ಒಗ್ಗೂಡಿಸಿ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. 1967ರಲ್ಲಿ ಸಶಸ್ತ್ರ ಪಡೆಗಳ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸೇವೆಗಳ ಮಹಾ ನಿರ್ದೇಶಕರು ಎಲ್.ಆರ್.ಡಿ.ಇ. ಸಂಸ್ಥೆಯ ಸಮಾಲೋಚನೆಯೊಡನೆ ಸಾಧನ ಸಲಕರಣೆಗಳ ಕೆಲವು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಅಗತ್ಯಗಳನ್ನು ಯೋಚಿಸಿದರು. ಆಗ ಎಂಟು ಪ್ರಮುಖ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಈ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಕ್ರಮೇಣ ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಲಾಗಿದ್ದು ಈಗ ಅವು ನವದೆಹಲಿಯ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಶೋಧನಾ ಮಂಡಳಿಯ ಮೂಲಕ ವಾಣಿಜ್ಯೋತ್ಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿವೆ. ಯಶಸ್ವಿ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಪ್ರಯೋಗಗಳ ನಂತರ ಈ ಉತ್ಪಾದನೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಘಟಕದ ಮುಖ್ಯರಾದ ನಿರ್ದೇಶಕರ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಕಾರ್ಯಾಲಯ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ಇದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಇವರಿಗೆ ಪೂರ್ಣ ಹಣಕಾಸು ಮತ್ತು ಆಡಳಿತ ಅಧಿಕಾರವಿದೆ.

ಪ್ರಯೋಗಾಲಯವು ಪ್ರಮುಖ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಇಲೆಕ್ಟ್ರಾನಿಕ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವಿನ್ಯಾಸ ಹಾಗೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿದೆ. ಬಹಳಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯ ರಕ್ಷಣಾ ಇಲೆಕ್ಟ್ರಾನಿಕ್ ಯೋಜನೆಗಳು ಪೂರ್ಣಗೊಂಡಿದ್ದು ಅನೇಕ ಯೋಜನೆಗಳು ಉತ್ಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿವೆ. ಪ್ರಯೋಗಾಲಯವು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸಾಧನ ಪ್ರಯೋಗಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರತೀ ವರ್ಷ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಹಾಗೂ ವೈದ್ಯಕೀಯೇತರ ಸಿಬ್ಬಂದಿಗೆ ತರಬೇತಿ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದೆ. ವೈದ್ಯಕೀಯ ಇಲೆಕ್ಟ್ರಾನಿಕ್ ಸಾಧನಗಳು, ಅವುಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆ, ಇತ್ಯಾದಿ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಅಸ್ಪತ್ರೆಗಳಿಗೆ ಅವುಗಳ ಕೋರಿಕೆಯಂತೆ ತಾಂತ್ರಿಕ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನವನ್ನೂ ಈ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯವು ಒದಗಿಸಿದೆ ಮತ್ತು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸಾಧನ ಸಲಕರಣೆಗಳ ದುರಸ್ತಿ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕರಣೆಗಳನ್ನು ಉಚಿತವಾಗಿ ಕೈಗೊಂಡಿದೆ. ವಿಮಾನಯಾನದ ದೇಶೀಯ ಸಾಧನಗಳು, ಉಡುಪು ಮತ್ತು ರಕ್ಷಣಾ ಉಡುಪುಗಳ ಸುರಕ್ಷತೆ, ಪ್ರಾಣರಕ್ಷಣೆ ಹಾಗೂ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸಾಧನಗಳ ವಿನ್ಯಾಸ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಿಲ್ಲೂ ಈ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯವು ತೊಡಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ವಿಶೇಷ ಸಾಧನ ಸಲಕರಣೆಗಳಿಂದಾಗಿ ಇ.ಸಿ.ಜಿ. ಫೋನೋ ಕಾರ್ಡಿಯೋಗ್ರಾಂ ಮತ್ತು ರಕ್ತ ಒತ್ತಡ ಪರೀಕ್ಷಾ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಅಗತ್ಯವಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಸೀಮಿತ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಉಚಿತವಾಗಿ ಒದಗಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ವೈದ್ಯಕೀಯ ತಾಂತ್ರಿಕತೆಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ತಜ್ಞತೆ ಇಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವುದರಿಂದ ಈ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯದ ತಜ್ಞತೆಯನ್ನು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸಾಧನಗಳ ಸಂಗ್ರಹಣೆ, ಸ್ಥಾಪನೆ ಮತ್ತು ನಿರ್ವಹಣೆಗಳಿಗೆ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ದಕ್ಷಿಣ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಔದ್ಯೋಗಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಕೇಂದ್ರ : 1977ರ ಜುಲೈನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಈ ಕೇಂದ್ರದ ಉದ್ದೇಶ ಮೂಲಭೂತ ಮತ್ತು ಅನ್ವಯಿತ ಆರೋಗ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಶೋಧನೆಯನ್ನು ಯೋಜಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸುವುದು. ಔದ್ಯೋಗಿಕಾರೋಗ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನೆಯನ್ನು ತೀವ್ರಗೊಳಿಸುವ ಅಶಯದಿಂದ ಈ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ಔದ್ಯೋಗಿಕ ಸುರಕ್ಷತೆ, ಆರೋಗ್ಯಕರವಾದ ಹಾಗೂ ಅನುಕೂಲಕರವಾದ ಪರಿಸರದ ಬಗ್ಗೆ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಅಡಳಿತಕ್ಕೆ ಈ ಕೇಂದ್ರವು ಸಲಹೆ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಈ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಈ ಕೇಂದ್ರವು ಸಂಶೋಧನಾ ತರಬೇತಿ, ಸೇವೆ ಮತ್ತು ಆರೋಗ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಓರ್ವ ಉಪನಿರ್ದೇಶಕರು ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾಗಿರುವ ಈ ಕೇಂದ್ರದ ಅಡಳಿತವನ್ನು ಅಹಮದಾಬಾದಿನಲ್ಲಿರುವ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಔದ್ಯೋಗಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಮೂಲಕ ಭಾರತೀಯ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸಂಶೋಧನಾ ಮಂಡಳಿಯು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಕೇಂದ್ರವು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಆರೋಗ್ಯ ಚಿಕಿತ್ಸಾಲಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ತನ್ನ ಸಂಪರ್ಕಕ್ಕೆ ಬರುವ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಉಚಿತ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದೆ.

ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಆರೋಗ್ಯ ಯೋಜನೆ

ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ನೌಕರರು ಹಾಗೂ ಅವರ ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯರು, ಪಿಂಚಣಿದಾರರು ಮತ್ತು ಭಾರತೀಯ ಗುಣಮಟ್ಟಗಳ ಸಂಸ್ಥೆಯ ನೌಕರರಿಗೆ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಒದಗಿಸುವ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಆರೋಗ್ಯ ಯೋಜನೆಯು ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರದಲ್ಲಿ 1976 ಫೆಬ್ರವರಿಯಿಂದ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಯು ಏಳು ಎಲೋಪತಿಕಾ ಔಷಧಾಲಯಗಳು, ಆಯುರ್ವೇದ, ಹೋಮಿಯೋಪತಿ ಮತ್ತು ದಂತವೈದ್ಯದ ಒಂದೊಂದು ಘಟಕದ ಮೂಲಕ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಅಸ್ಪತ್ರೆಯ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಫಲಾನುಭವಿಗಳನ್ನು ಒಳರೋಗಿಗಳ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗಾಗಿ ಅಧಿಕೃತ ಅಸ್ಪತ್ರೆಗಳಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಸೇವಾನಿರತ ನೌಕರರ ಮಾಸಿಕ ವೇತನದಿಂದ ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಮುರಿದುಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ 1982ರಲ್ಲಿ (ಜೂನ್ ವರೆಗೆ) ಒಳಪಟ್ಟವರ ಸಂಖ್ಯೆ 10,35,324ರಷ್ಟಿದ್ದರೆ 1981ರಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಖ್ಯೆ 1,05,324ರಷ್ಟಿತ್ತು. ಈ ಯೋಜನೆಯನ್ವಯ ಕಾಲರಾ, ಸಿಡುಬು, ಮಲೇರಿಯಾ, ಜೀವಕಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ರೋಗಿಗಳು, ನಿರ್ನಾಳಸ್ರಾವ, ಮಧುಮೇಹದಂತಹ ರೋಗಿಗಳು, ರಕ್ತ ಮತ್ತು ರಕ್ತ ರಚನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ರೋಗಿಗಳು, ಮಾನಸಿಕ ಹಾಗೂ ನರರೋಗಿಗಳು, ರಕ್ತಚಲನೆ, ಉಸಿರಾಟ, ಚರ್ಮರೋಗಿಗಳು ಮತ್ತಿತರ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನೀಡಲಾಗು

ತ್ತದೆ. ಅಧಿಕೃತ ಅಸ್ಪತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ 1982ರಲ್ಲಿ ಒಳ ಹಾಗೂ ಹೊರ ರೋಗಿಗಳಾಗಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಪಡೆದವರ ಸಂಖ್ಯೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 1,482 ಮತ್ತು 1,46,984ರಷ್ಟಿತ್ತು. ಈ ಸಂಖ್ಯೆ 1981ರಲ್ಲಿ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 1,501 ಮತ್ತು 1,63,755 ರಷ್ಟಿತ್ತು.

ಭಾರತೀಯ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಮಂಡಳಿ : 1912ರಿಂದ 1917ರವರೆಗೆ ವೈದ್ಯಕೀಯ ದಾಖಲೆಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಯ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಅನೇಕ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಮಂಡಳಿಗಳು ಸ್ಥಾಪನೆಗೊಂಡವು. ಈ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಮಂಡಳಿಯೂ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕೇಂದ್ರ ಸಮನ್ವಯ ಸಂಸ್ಥೆಯೊಂದರ ಅಗತ್ಯ ಕಂಡುಬಂದಿತು. ಅದರಿಂದ 1933ರಲ್ಲಿ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಮಂಡಳಿ ಶಾಸನ ಅಂಗೀಕಾರವಾಯಿತು. ಈ ಶಾಸನದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ 1934ರಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಮಂಡಳಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಏಕರೂಪದ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡು ಬರುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಈ ಮಂಡಳಿಗೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳು ಹಾಗೂ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜುಗಳಿಗೆ ಭಾರತೀಯ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಮಂಡಳಿಯು ಅತ್ಯಂತ ಸಹಾಯಕವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದು ಕಂಡುಬಂದಿದೆ. ಮಂಡಳಿಯು ಬೋಧನ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಸಂದರ್ಶಕರು ಹಾಗೂ ಪರೀಕ್ಷಕರನ್ನು ನೇಮಿಸುವ ಮೂಲಕ ತನ್ನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಮತ್ತು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದೆ. ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಅಗತ್ಯತೆ, ಪ್ರವೇಶ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ಉಪಾಧ್ಯಾಯರ ಅನುಭವ ಹಾಗೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಹತೆಗಳನ್ನು ನಿಗದಿಮಾಡುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಭಾರತೀಯ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಮಂಡಳಿಯದಾಗಿದೆ. ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಶಿಕ್ಷಣದ ಒಂದೇ ಗುಣಮಟ್ಟವಿರುವಂತೆ ನೋಡಿ ಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಮಂಡಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಇದೆ. ವೈದ್ಯಕೀಯ ಶಾಲೆಗಳ ರದ್ದತಿಗೆ ಮಂಡಳಿಯುದೇ ಹೊಣೆ. ದೇಶದಲ್ಲಿ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸಂಶೋಧನೆಯನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುವಲ್ಲಿಯೂ ಮಂಡಳಿಯು ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಇದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಮಂಡಳಿ : 1931ರ ಡಿಸೆಂಬರ್ 28ರಂದು, 1931ರ ಮೈಸೂರು ವೈದ್ಯಕೀಯ ನೋಂದಾವಣೆ ಶಾಸನ 5ಕ್ಕೆ ಆಗಿನ ಮೈಸೂರು ಮಹಾರಾಜರ ಅಂಗೀಕಾರ ದೊರೆಯಿತು. ಈ ಶಾಸನದ ಪ್ರಕಾರ 1932ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಮಂಡಳಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿ 1974ರಲ್ಲಿ 'ಕರ್ನಾಟಕ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಮಂಡಳಿ' ಎಂದು ಪುನರ್ನಾಮಕರಣಗೊಂಡಿತು. ಅಲೋಪತಿ ಪದ್ಧತಿ, ಶಸ್ತ್ರಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಸೂತಿ, ಸೇವಾ ವೈದ್ಯರುಗಳ ನೋಂದಾವಣೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸುವುದು

ಮಂಡಳಿಯ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ. ವೈಸೂರು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಮಂಡಳಿಯ ದಾಖಲಾದ ವೈದ್ಯರುಗಳಿಗೆ ಕೆಲವೊಂದು ವಿಶೇಷ ಸವಲತ್ತುಗಳಿವೆ. ಅವೆಂದರೆ: 1) ನೋಂದಾಯಿತ ವೈದ್ಯರು ನೀಡಿದ ವೈದ್ಯಕೀಯ ದೃಢಪತ್ರಗಳು ಮಾತ್ರ ಮಾನ್ಯ ವಾಗುತ್ತವೆ ಮತ್ತು 2) ಸರ್ಕಾರ ಅಥವಾ ಖಾಸಗಿ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ವೈದ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಳ್ಳಲು ನೋಂದಾಯಿತ ವೈದ್ಯರು ಮಾತ್ರ ಅರ್ಹರು. ವೈದ್ಯಕೀಯ ಮಂಡಳಿಯು ವೈದ್ಯಕೀಯ ವೃತ್ತಿ ಸಂಹಿತೆಯೊಂದನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ. ವೈದ್ಯಕೀಯ ವೃತ್ತಿಯ ಘನತೆಗೆ ಧಕ್ಕೆ ತರುವಂತಹ ಅಕ್ರಮಪೂರ್ವ ರೀತಿಯ ಕೆಲವು ನಡವಳಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಈ ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ವಿವರವಾಗಿ ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ. 1982ರ ಡಿಸೆಂಬರ್ ಅಂತ್ಯದ ವೇಳೆಗೆ ಮಂಡಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆ 21,842.

ಭಾರತೀಯ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸಂಘ: ಭಾರತೀಯ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸಂಘದ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಶಾಖೆಯು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ 1928ರಲ್ಲಿ ಅರಂಭವಾಯಿತು. ವೈದ್ಯಕೀಯ ಹಾಗೂ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವಿಜ್ಞಾನಗಳ ಎಲ್ಲ ಶಾಖೆಗಳಲ್ಲೂ ಉತ್ತೇಜನ ಹಾಗೂ ಪ್ರಗತಿ ಸಾಧಿಸುವುದು ಈ ಸಂಘದ ಉದ್ದೇಶ. ಈ ಸಂಘಕ್ಕೆ ಸದಸ್ಯರಾಗಲು ಆಧುನಿಕ ಔಷಧ ಪದ್ಧತಿಯ ಸರ್ಕಾರಿ ಅಥವಾ ಖಾಸಗಿ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಎಲ್ಲ ಅರ್ಹ ವೈದ್ಯರಿಗೂ ಅವಕಾಶವಿದೆ. 1981ರ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ 30 ರಂದು ಸಂಘದ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆ 5,018 ಇತ್ತು; ಹಿಂದೆ, 1971ರ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ 30 ರಂದು ಈ ಸಂಖ್ಯೆ 2,121 ಇತ್ತು. ರಾಜ್ಯಾದ್ಯಂತ ಸಂಘದ 67 ಶಾಖೆಗಳಿವೆ. ಪೂರ್ಣ ರಾಜಕೀಯೀತರ ಸಂಸ್ಥೆಯಾದ ಈ ಸಂಘವು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರೋಗ್ಯ, ಆರೋಗ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ, ಮುಂದುವರಿದ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಸಮುದಾಯ ಆರೋಗ್ಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಲಹೆ ನೀಡುವುದೇ ಅಲ್ಲದೆ ವೈದ್ಯರುಗಳಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಸೌಹಾರ್ದವನ್ನು ಬೆಳೆಸುತ್ತದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕ ಗಂಧಿ ಸಂಘ: ವೈಸೂರು (ಈಗ ಕರ್ನಾಟಕ) ಗಂಧಿ (ಕ್ಯಾನ್ಸರ್) ಸಂಘವು 1968ರಲ್ಲಿ ಅರಂಭವಾಯಿತು. 1) ಗಂಧಿ ರೋಗದ ಬಗ್ಗೆ ಜನರಿಗೆ ತಿಳುವಳಿಕೆ ನೀಡುವುದು, 2) ರೋಗದ ಅರಂಭದ ಹಂತದಲ್ಲಿಯೇ ಪತ್ತೆ ಹಚ್ಚುವುದು, ಇತ್ಯಾದಿ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಂದ ಈ ಸಂಸ್ಥೆ ಅರಂಭವಾಯಿತು. ಈ ಉದ್ದೇಶಗಳ ಸಾಧನೆಗೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಗಂಧಿ ಸಂಘವು ಉದಾರ ಕೊಡುಗೆಗಳಿಗಾಗಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ದಾನಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಅರಂಭದಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಸಂಘದ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆ ಒಂಭತ್ತು ಜನ ಮಾತ್ರ. ಈಗ ಆ ಸಂಖ್ಯೆ 802 ಆಗಿದ್ದು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂಘದ ಏಳು ಶಾಖೆಗಳಿವೆ. ಅರಂಭದ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಘವು 1971ರಲ್ಲಿ ನಡೆದ ನಾಲ್ಕನೇಯ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಗಂಧಿ ರೋಗ ಸಮ್ಮೇಳನ ಅತಿಥಿಯ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿತ್ತು. 1973ರಲ್ಲಿ

ಗಂಧಿರೋಗ ಸತ್ತಾಹವನ್ನು ಅಚರಿಸಲಾಯಿತು. ಸಂಘವು ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರ ಹಾಗೂ ಹೊರಗಡೆ ಗಂಧಿ ರೋಗ ಪತ್ತೆ ಶಿಬಿರಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತದೆ.

ಭಾರತೀಯ ಮನೋರೋಗ ಸಂಸ್ಥೆ: ಭಾರತೀಯ ಮನೋರೋಗ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಶಾಖೆಯು ಒಂದು ನೋಂದಾಯಿತ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ 1979ರಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಾನಸಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ನರವಿಜ್ಞಾನ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಅವರಣದಲ್ಲಿ ಅರಂಭವಾಯಿತು. 1982ರಲ್ಲಿ ಸಂಘದಲ್ಲಿ 30 ಜನ ಸದಸ್ಯರಿದ್ದರು. ಭಾರತೀಯ ಮನೋರೋಗ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಈ ಸಂಘದ ಸದಸ್ಯತ್ವ ಪಡೆಯಲು ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಸರ್ಕಾರಿ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಮತ್ತು ತಮ್ಮದೇ ಚಿಕಿತ್ಸಾಲಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಮನೋರೋಗ ಚಿಕಿತ್ಸಕರೂ ಸಹ ಸಂಘದ ಸದಸ್ಯರಾಗಬಹುದು. ಮಾನಸಿಕ ಆರೋಗ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಜನರಿಗೆ ತಿಳುವಳಿಕೆ ನೀಡಲು ಸಂಘವು ಚರ್ಚೆಗಳು ಹಾಗೂ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸುವುದಲ್ಲದೆ ವೃತ್ತ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಮೂಲಕ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತದೆ. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ವೃತ್ತಿ ಬಾಂಧವರಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾದ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಜ್ಞೆ ಬೆಳೆಸಲು ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಚರ್ಚೆಗಳು, ವಿಚಾರಗೋಷ್ಠಿ ಮತ್ತು ಭಾಷಣ ಮಾಲೆಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ನಾನಾ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಮಾನಸಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣದ ತೀವ್ರ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ಮತ್ತು ವೃತ್ತಿಪರರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಮತ್ತು ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಲು ಸಂಘವು ಉದ್ದೇಶಿಸಿದೆ.

ಆಯುರ್ವೇದ ಮತ್ತು ಇತರ ಪದ್ಧತಿಗಳು

ವೈಸೂರು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಯುರ್ವೇದ ಇಲಾಖೆಯು 1908 ರಿಂದ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ. 1956ರಲ್ಲಿ ಅಗಿನ ಸ್ಥಳೀಯ ಸರ್ಕಾರದ ಕಮೀಷನರ್‌ರಿಗೆ ಅವರ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ನೆರವಾಗಲು ಆಯುರ್ವೇದದಲ್ಲಿ ಅರ್ಹರಾದ ಓರ್ವ ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಹಾಯಕರನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡಲಾಯಿತು. 1957ರಲ್ಲಿ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸೇವೆಗಳ ನಿರ್ದೇಶಕರನ್ನು ಭಾರತೀಯ ವೈದ್ಯ ಇಲಾಖೆಯ ಪದನಿಮಿತ್ತ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಅದೇ ವರ್ಷ ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಹಾಯಕರ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ಸಹಾಯಕ ನಿರ್ದೇಶಕರ ಹುದ್ದೆಯನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಲಾಯಿತು. 1961ರಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಅಧಿಕಾರಿಯ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ಭಾರತೀಯ ವೈದ್ಯ ಪದ್ಧತಿಗಳ ನಿರ್ದೇಶಕರ ಹುದ್ದೆಯೊಂದಿಗೆ ವಿಲೀನಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. 1965ರಲ್ಲಿ ಆರೋಗ್ಯ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಮತ್ತು ಭಾರತೀಯ ವೈದ್ಯ ಪದ್ಧತಿಗಳ ಇಲಾಖೆಗಳನ್ನು ಏಕೈಕಗೊಳಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಭಾರತೀಯ ವೈದ್ಯಪದ್ಧತಿಯ ನಿರ್ದೇಶಕರ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. ಭಾರತೀಯ ವೈದ್ಯಪದ್ಧತಿಗಳ ಸಹಾಯಕ

ನಿರ್ದೇಶಕರೇ ಅರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣ ಸೇವೆಗಳ ನಿರ್ದೇಶಕರ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಆ ಇಲಾಖೆಯ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. 1966-67ರಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ವೈದ್ಯಪದ್ಧತಿಗಳ ಇಲಾಖೆಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಸಹಾಯಕ ನಿರ್ದೇಶಕರೇ ಒಟ್ಟು ನೆರವುಳ್ಳ ವಿಶೇಷ ಔಷಧ ಪದ್ಧತಿಗಳ ಸಹನಿರ್ದೇಶಕರ ಹುದ್ದೆಯೊಂದನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಲಾಯಿತು. ಆ ಯುರ್ವೇದ, ಯುನಾನಿ, ಹೋಮಿಯೋಪತಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಕೃತಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ—ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ, ಶಿಕ್ಷಣ ಸುಧಾರಣೆ ಮತ್ತು ಸಮಗ್ರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಮಾರ್ಗ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಸಲಹೆಮಾಡಲು 1972ರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರವು ಡಾ|| ಜಿ. ಎಸ್. ವೇಲ್ಲೋಟಿ ಅವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಿತಿಯೊಂದನ್ನು ರಚಿಸಿತು. ಈ ಸಮಿತಿಯು ಭಾರತೀಯ ವೈದ್ಯಪದ್ಧತಿಗಳಿಗಾಗಿಯೇ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಇಲಾಖೆ ರಚಿಸಬೇಕೆಂದೂ ಅದು ಆಯುರ್ವೇದ, ಯುನಾನಿ, ಸಿದ್ಧಪ್ರಕೃತಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ, ಯೋಗ ಮತ್ತು ಹೋಮಿಯೋಪತಿ—ಈ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದೂ, ಹೊಸ ಇಲಾಖೆಗೆ ಭಾರತೀಯ ವೈದ್ಯ ಪದ್ಧತಿಗಳು ಮತ್ತು ಹೋಮಿಯೋಪತಿ ಇಲಾಖೆಯೊಂದು ಕರೆಯಬೇಕೆಂದೂ ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡಿತು. ಅಂತೆಯೇ 1972ರಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ವೈದ್ಯಪದ್ಧತಿ ಮತ್ತು ಹೋಮಿಯೋಪತಿ ಎಂಬ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಇಲಾಖೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಇಲಾಖೆಯ ವಿಭಜನೆಯನ್ನು ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಅರೋಗ್ಯ ಇಲಾಖೆಯ ಜಿಲ್ಲಾ ಅರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣಾಧಿಕಾರಿಗಳೇ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಆಯುರ್ವೇದ ಹಾಗೂ ಮತ್ತಿತರ ಪದ್ಧತಿಗಳ ಅಸ್ಪತ್ರೆಗಳ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ನೋಡುವ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು. ಈ ಇಲಾಖೆಯ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ ವೆಂದರೆ, ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸೌಲಭ್ಯಗಳಲ್ಲದ ಕಡೆ ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಜನ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ಔಷಧಾಲಯಗಳ ಮೂಲಕ ವೈದ್ಯಕೀಯ ನೆರವನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದಾಗಿದೆ. ಈ ಪದ್ಧತಿಯ ಅಸ್ಪತ್ರೆಗಳು ನಗರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲೂ ಇವೆ. ಇತರ ಔಷಧ ಪದ್ಧತಿಗಳು ವಿಫಲವಾಗುವಂತಹ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಪದ್ಧತಿಯ ವಿಶೇಷ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗಳನ್ನು ನಗರದ ಜನ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತಾಗಬೇಕೆಂಬುದೇ ಇದರ ಆಶಯ.

ಇಲಾಖೆ : ಭಾರತೀಯ ವೈದ್ಯಪದ್ಧತಿಗಳು ಮತ್ತು ಹೋಮಿಯೋಪತಿ ಇಲಾಖೆಯ ನಿರ್ದೇಶಕರು ಪ್ರಮುಖ ಆಯುರ್ವೇದಿಕಾ ಹಾಗೂ ಯುನಾನಿ ಕಾಲೇಜುಗಳು, ಸರ್ಕಾರಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಆಯುರ್ವೇದಿಕಾ, ಯುನಾನಿ, ಹೋಮಿಯೋಪತಿಕಾ ಮತ್ತು ಪ್ರಕೃತಿ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಔಷಧಾಲಯಗಳು, ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದ ಅಸ್ಪತ್ರೆಗಳು ಮತ್ತು ಸಹಾಯಧನ ಪಡೆಯುವ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಆಡಳಿತವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇವರಿಗೆ ಸಣ್ಣ ಇಲಾಖೆಯ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರ ಎಲ್ಲ ಅಧಿಕಾರಗಳೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಇವರ ನೆರವಿಗೆ ಓರ್ವ ಸಹಾಯಕ ನಿರ್ದೇಶಕರು, ಓರ್ವ ಆಡಳಿತಾಧಿಕಾರಿಗಳು,

ಓರ್ವ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಕರು ಮತ್ತು ಸಾಮಾನ್ಯ ಕಾರ್ಯಾಲಯ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ಇರುತ್ತದೆ. ವೈದ್ಯಕೀಯ ಪರಿಹಾರ ಮತ್ತು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಶಿಕ್ಷಣಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲೂ ವ್ಯವಹರಿಸುವ ಈ ನಿರ್ದೇಶಕರು ಭಾರತೀಯ ವೈದ್ಯಪದ್ಧತಿಗಳು, ಕಾಲೇಜು ಪ್ರವೇಶದ ಆಯ್ಕೆ ಸಮಿತಿ ಹಾಗೂ ಪರೀಕ್ಷಾ ಮಂಡಳಿಗಳ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಭಾರತೀಯ ವೈದ್ಯಪದ್ಧತಿ ಹಾಗೂ ಹೋಮಿಯೋಪತಿ ಇಲಾಖೆಯ ನಿರ್ದೇಶಕರ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣಾ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿ ನಾನಾ ಪದ್ಧತಿಗಳ 787 ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿವೆ. 1982 ರಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನೋಂದಾಯಿಸಲಾದ 8,626 ಆಯುರ್ವೇದಿಕಾ ವೈದ್ಯರು 368 ಯುನಾನಿ ವೈದ್ಯರು ಮತ್ತು 1,113 ಹೋಮಿಯೋಪತಿಕ್ ವೈದ್ಯರಿರ್ದ್ದರು.

ಶ್ರೀ ಜಯಶಾಮರಾಜೇಂದ್ರ ಭಾರತೀಯ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸಂಸ್ಥೆ : ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿರುವ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು 1947ರಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಾರಂಭ ಮಾಡಿತು. ಇದು ಭಾರತೀಯ ವೈದ್ಯಪದ್ಧತಿಯ ದೊಡ್ಡ ಅಸ್ಪತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ. ಈ ಅಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಆಯುರ್ವೇದ, ಸಿದ್ಧ, ಯೋಗ, ನೇತ್ರ, ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮತ್ತು ಯುನಾನಿ—ಇವುಗಳಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಒಳ ಮತ್ತು ಹೊರರೋಗಿಗಳ ವಿಭಾಗಗಳಿವೆ. ಆಯುರ್ವೇದ ಮತ್ತು ಯುನಾನಿ ಪದ್ಧತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪಂಚಕರ್ಮ ಚಿಕಿತ್ಸೆ, ನೇತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸೆ, ಕ್ಷ-ಕಿರಣ, ಸಂಶೋಧನಾ ಘಟಕ ಮತ್ತು ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಘಟಕಗಳ ವಿಶೇಷ ವಿಭಾಗಗಳಿವೆ. ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಆಯುರ್ವೇದ ಘಟಕವು, ಅಸ್ತಮ, ಸಂಧಿವಾತ ಮತ್ತು ಜಠರ ಹುಣ್ಣುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಶೋಧನೆ ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಯುನಾನಿ ಪದ್ಧತಿಯ ಕೇಂದ್ರ ಸಂಶೋಧನಾ ಮಂಡಳಿಯಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಇನ್ನೊಂದು ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಸಂಶೋಧನಾ ಘಟಕವು 1980 ರಿಂದ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದೆ. ಭಾರತೀಯ ವೈದ್ಯ ಪದ್ಧತಿಯ ಸರ್ಕಾರಿ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲ ಬೋಧಕ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯೂ ಅಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿರುವ ಒಬತ್ತು ಜನ ವೈದ್ಯರಿಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು 28 ವಿವಿಧ ರೋಗಗಳಿಗೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. 1947ರಲ್ಲಿ ಈ ಅಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿದ್ದ 100 ಹಾಸಿಗೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಈಗ 315ಕ್ಕೆ ಏರಿತು. ಕಿವಿ, ಮೂಗು, ಗಂಟಲು ರೋಗ, ನೇತ್ರ, ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮತ್ತು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ವಿಭಾಗ—ಇವು ಈ ಅಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಇತರ ವಿಭಾಗಗಳು. 1981ರಲ್ಲಿ ಈ ಅಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಪಡೆದ ಒಳ ಮತ್ತು ಹೊರರೋಗಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 3,558 ಮತ್ತು 7,51,588 ರಷ್ಟಿದ್ದರೆ ಅದರ ಹಿಂದಿನ ವರ್ಷ ಈ ಸಂಖ್ಯೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 3,363 ಮತ್ತು 7,78,680 ರಷ್ಟಿತ್ತು.

ಭಾರತೀಯ ಔಷಧ ಪದ್ಧತಿಯ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜು ಅಸ್ಪತ್ರೆ, ಮೈಸೂರು : ಇದು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವ

ಎರಡನೇಯ ದೊಡ್ಡ ಬೋಧನ ಆಸ್ಪತ್ರೆ. ಯೋಗ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಆಯುರ್ವೇದ ಮತ್ತು ಯುನಾನಿ ಪದ್ಧತಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತಿರುವ ಈ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ 165 ಹಾಸಿಗೆಗಳ ಸೌಲಭ್ಯವಿದೆ.

ತಾರಾನಾಥ ಸರ್ಕಾರಿ ಆಯುರ್ವೇದಿಕ್ ಆಸ್ಪತ್ರೆ,
ಬಳ್ಳಾರಿ : ಈ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯು 1947ರಲ್ಲಿ ತಾರಾನಾಥ ಆಯುರ್ವೇದ ವಿದ್ಯಾಪೀಠದಿಂದ ಬಳ್ಳಾರಿಯಲ್ಲಿ ಆರಂಭಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು 1976ರ ಜುಲೈ ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರವು ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಇಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ವಿಧದ ಜೀವಲಕ್ಷಣ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನೂ ನಡೆಸುವ ಸುಸಜ್ಜಿತ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯ ಸೌಲಭ್ಯವಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯ ಪಂಚಕರ್ಮ ವಿಭಾಗವೂ ಸುಸಜ್ಜಿತವಾಗಿದ್ದು ನಾನಾ ಬಗೆಯ ವಾತರೋಗದ ಅನೇಕ ರೋಗಿಗಳು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಉಸಿರಾಟ, ಜೀರ್ಣಾಂಗ, ನರ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಮಾನಸಿಕ ಸಂಬಂಧ ರೋಗಗಳೇ ಅಲ್ಲದೆ ಹೃದ್ರೋಗ, ಹಾಗೂ ಸ್ತ್ರೀರೋಗಗಳಿಗೂ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. 1981ರಲ್ಲಿ ಈ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಪಡೆದ ಒಳ ಮತ್ತು ಹೊರ ರೋಗಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 7,189 ಮತ್ತು 91,889 ರಷ್ಟಿದ್ದರೆ 1980ರಲ್ಲಿ 8,273 ಮತ್ತು 1,41,678 ರಷ್ಟಿತ್ತು.

ಸರ್ಕಾರಿ ಹೋಮಿಯೋಪತಿ ಆಸ್ಪತ್ರೆ, ಬೆಂಗಳೂರು :
1976ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾದ ಈ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯ ಹಾಸಿಗೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 25. ಪ್ರಸ್ತುತ ಈ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯು ಜಯಚಾಮರಾಜೇಂದ್ರ ಭಾರತೀಯ ಔಷಧ ಪದ್ಧತಿ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಅನುರಣದಲ್ಲಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಉಸಿರಾಟದ ತೊಂದರೆ, ಹೃದ್ರೋಗ, ಮಿದುಳು ರೋಗ, ಚರ್ಮ ರೋಗ ಮತ್ತು ಕಿವಿ, ಮೂಗು, ಗಂಟೆಲು ರೋಗಗಳಿಗೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. 1981ರಲ್ಲಿ ಈ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಪಡೆದ ಒಳ ಮತ್ತು ಹೊರ ರೋಗಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 337 ಮತ್ತು 40,086 ರಷ್ಟಿತ್ತು. ಈ ಸಂಖ್ಯೆ 1980ರಲ್ಲಿ 336 ಮತ್ತು 42,583 ರಷ್ಟಿತ್ತು.

ಸರ್ಕಾರಿ ಯುನಾನಿ ಆಸ್ಪತ್ರೆ, ರಾಯಚೂರು :
ಅಸಫ್ ರಫೀ ಸಂತಿಯ ಆಡಳಿತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿರುವ ಈ ಆಸ್ಪತ್ರೆ ಮೊದಲು ಒಂದು ಹೊರ ರೋಗಿಗಳ ಔಷಧಾಲಯವಾಗಿತ್ತು. 1980ರ ಜೂನ್‌ನಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಅಗತ್ಯ ಸಾಧನ ಸಲಕರಣೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಆರು ಹಾಸಿಗೆಗಳ ಒಳರೋಗಿಗಳ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯನ್ನಾಗಿ ಮೇಲ್ದರ್ಜೆಗೇರಿಸಲಾಯಿತು. ಸ್ವಯಂರೋಗದ ಹೊರತಾಗಿ ಎಲ್ಲ ದೈಹಿಕ ತೊಂದರೆಗಳಿಗೂ ಇಲ್ಲಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಒದಗಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. 1980 ಮತ್ತು 1981ರಲ್ಲಿ ಈ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ವರ್ಷಕ್ಕೆ 18 ಜನರಂತೆ ಕೇವಲ 36 ಜನ ಒಳರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆ

ನೀಡಲಾಯಿತು. 1981ರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಪಡೆದ ಹೊರ ರೋಗಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 37,814 ರಷ್ಟಿತ್ತು. ಈ ಸಂಖ್ಯೆ 1980ರಲ್ಲಿ 54,829 ರಷ್ಟಿತ್ತು.

ಯೋಗ ಮತ್ತು ಪ್ರಕೃತಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ : ಯೋಗ ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಯೋಗ ತಂತ್ರಗಳು ಈಗ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿವೆ. ವೈದ್ಯರು, ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು, ಮನಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು, ಮಾನಸಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ತಜ್ಞರು ಮೊದಲಾದವರೆಲ್ಲ ಇದರಲ್ಲಿ ತೀವ್ರ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ತಳೆದಿದ್ದು, ಯೋಗತಂತ್ರದ ಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ದೋರೆಯಬಹುದಾದ ಒಳ್ಳೆಯ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಪತ್ತೆಹಚ್ಚುವ ಬಗ್ಗೆ ತೀವ್ರ ಸಂಶೋಧನೆ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ವಿಶ್ವದ ನಾನಾ ಭಾಗಗಳಿಂದ ಯೋಗವನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಗಣನೀಯ ಪ್ರಮಾಣದ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಬಂದು ಬೀಳುತ್ತಿದೆ. ಭಾರತೀಯ ಔಷಧ ಪದ್ಧತಿ ಮತ್ತು ಹೋಮಿಯೋಪತಿಯ ಕೇಂದ್ರ ಸಂಶೋಧನಾ ಮಂಡಳಿಗೆ ಸಲಹೆ ನೀಡಲು ಯೋಗಮಂಡಳಿಯೊಂದನ್ನು ರಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಂತಹ ಸಂಶೋಧನಾ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ನೆರವಾಗುವುದು ಈ ಮಂಡಳಿಯ ಆಶಯ. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಯೋಗ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿವೆ. ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿರುವ ಅಷ್ಟಾಂಗ ಯೋಗ ಸಂಶೋಧನ ಸಂಸ್ಥೆ ಅಂತಹ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು. 1975ರ ಫೆಬ್ರವರಿಯಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿರುವ ಭಾರತೀಯ ಔಷಧ ಪದ್ಧತಿಯ ಸರ್ಕಾರಿ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಯೋಗ ತರಬೇತಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಗಿದೆ. ಐದು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರವೇಶಾವಕಾಶ ವಿರುವ ಈ ಶಿಕ್ಷಣದ ಅವಧಿ ಒಂದು ವರ್ಷ. ಬಿ.ಎಸ್.ಎ.ಎಂ. ಪದವೀಧರರು ಈ ತರಬೇತಿ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಅರ್ಹರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ಆಯುರ್ವೇದದ ಒಂದು ಭಾಗವಾದ ಪ್ರಕೃತಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಯೂರೋಪ್ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಿಕಾಸಹೊಂದಿದ ಒಂದು ಪದ್ಧತಿ. ಸ್ವಾವಲಂಬನೆಯ ಸೂತ್ರಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಹಳ್ಳಿಗಳಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿ ರಾಷ್ಟ್ರ ಪುನರ್ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರು ಪ್ರಕೃತಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನು ಒಂದು ಮಹತ್ವದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವಾಗಿ ಆರಿಸಿಕೊಂಡರು. ಪ್ರಕೃತಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಒಂದು ಸರಳ ವಿಜ್ಞಾನವಾಗಿದ್ದು, ಅದನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ಹೆಚ್ಚಿನ ವೆಚ್ಚವಿಲ್ಲದೆ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಬಹುದು. ಪ್ರಕೃತಿ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ರೋಗಿಗಳನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟುವ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮತ್ತು ಔಷಧಿಗಳಲ್ಲದೆ ರೋಗಿಗಳನ್ನು ಗುಣಪಡಿಸುವ ಪ್ರಕೃತಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ-ಎಂದು ಎರಡು ಭಾಗವಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಬಹುದು. ಈ ಎರಡು ವಿಧಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ಹಣಕಾಸಿನ ಹೊರೆಯಿಲ್ಲದೆ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲೂ ಸಹ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಬಹುದು ಮತ್ತು ಜಾರಿಗೆ ತರಬಹುದು.

ಪ್ರಕೃತಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮತ್ತು ಯೋಗ ವಿಜ್ಞಾನಗಳ ಸಂಸ್ಥೆ

ಬೆಂಗಳೂರು : 1979ರ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್‌ನಲ್ಲಿ ಎಸ್. ಜಿ. ಜಿಂದಾಲಾ ಟ್ರಸ್ಟ್‌ನಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಎಸ್. ಜಿ. ವೈದ್ಯಕೀಯ ಪರಿಹಾರ ಸಂಘದವರು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರದ ಹೊರ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿರುವ ಈ ಸಂಸ್ಥೆ ಇಡೀ ವರ್ಷ ತನ್ನ ಹಿತಕರ ಹವಾಮಾನಕ್ಕೆ ಹೆಸರಾಗಿದೆ. ಸಂಶೋಧನಾ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಸಂಸ್ಥೆ ಭಾರತೀಯ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸಂಶೋಧನಾ ಮಂಡಳಿಯಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿದೆ. ಅದು ರೋಗ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯ ಕೇಂದ್ರವನ್ನೇ ಅಲ್ಲದೆ ಸಾತ್ವಿಕ ಜೀವನದಿಂದ ಸಹಜ ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಲು ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಜೀವನ ಪದ್ಧತಿ ಮತ್ತು ವಿಚಾರಧಾರೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುವ ಒಂದು ಆಶ್ರಮ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿದೆ. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಸೂತ್ರಗಳು ಆತ್ಮ ಸಂಯಮ, ಭೋಗವರ್ಜನೆ ಮತ್ತು ಸರಳತೆಯ ಪ್ರಾಚೀನ ಆದರ್ಶಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿವೆ.

ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ವಿಶೇಷವೆಂದರೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿದವರಿಗೆ ನೆರವು ನೀಡುವ ಉದ್ದೇಶವಿಟ್ಟು ಕೊಂಡಿರುವುದು. ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ರೋಗಿಗಳಿಗೂ ಸೂಕ್ತವಾದಂತಹ ಆಧುನಿಕ ಹಾಗೂ ಅನುಕೂಲಕರ ಸ್ಥಳಾವಾಕಾಶವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನೀಡಲಾಗುವ ನಾನಾ ರೋಗಿಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದುವೆಂದರೆ-ನೆಗಡಿ, ಮೂಗಿನ ವ್ರಣ, ಚರ್ಮರೋಗ, ಸಂಧಿವಾತ, ಬೆನ್ನೆಲುಬಿನ ರೋಗ, ನರಗಳ ದೋಷ, ಅಸ್ತಮಾ, ಹುಣ್ಣುಗಳು, ಮಧುಮೇಹ, ಅತಿರಕ್ತ ಒತ್ತಡ, ಕುಗ್ಗಿದ ರಕ್ತ ಒತ್ತಡ, ಇತ್ಯಾದಿ ರೋಗಿಗಳು. ಇಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಮತ್ತು ಪುರುಷರಿಗೆ-ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಆಧುನಿಕ ಹಾಗೂ ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ವಿಭಾಗಗಳಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ನೀಡುವ ನಾನಾ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗಳಲ್ಲಿ, ಜಲಚಿಕಿತ್ಸೆ, ಮಣ್ಣಿನಚಿಕಿತ್ಸೆ, ಸೂಕ್ಷ್ಮತಂತುಚಿಕಿತ್ಸೆ, ಸೂರ್ಯ ಸ್ನಾನ ಚಿಕಿತ್ಸೆ, ವಿದ್ಯುತ್ ಚಿಕಿತ್ಸೆ, ಶರೀರ ಲಕ್ಷಣ ಚಿಕಿತ್ಸೆ, ಯೋಗ ಚಿಕಿತ್ಸೆ, ಅಂಗಮರ್ದನ ಚಿಕಿತ್ಸೆ, ಅಸ್ತಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಯಾಮ ಇವು ಮುಖ್ಯ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗಳು. ಅಸ್ತಮಾ ಮತ್ತು ಮಧುಮೇಹ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗಾಗಿ ಈ ಸಂಸ್ಥೆ ನಡೆಸಿರುವ ಸಂಶೋಧನೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಫಲಿತಾಂಶಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದು, ಸಂಶೋಧನಾ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವಿದೆ. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ 80ರಷ್ಟಿದ್ದ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಹಾಸಿಗೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಈಗ 120 ಆಗಿದೆ. 1981ರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಪಡೆದ ಒಳರೋಗಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 1,473 ಆಗಿದ್ದರೆ 1980ರಲ್ಲಿ 1,002 ಆಗಿತ್ತು.

ಪ್ರಕೃತಿ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಆಸ್ಪತ್ರೆ, ಜಯನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು: ಇದು ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಕೃತಿ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಪ್ರಚಾರ ಟ್ರಸ್ಟಿನಿಂದ 1966 ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಪ್ರಸ್ತುತ 25 ಹಾಸಿಗೆಗಳ ಸೌಲಭ್ಯವಿರುವ ಈ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಅಂತಿಮವಾಗಿ 50 ಹಾಸಿಗೆಗಳ ಸೌಲಭ್ಯ ಕಲ್ಪಿಸಲು ಅವಕಾಶವಿದೆ. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲೇ ಇಂತಹ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ

ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲನೆಯದೆನಿಸಿರುವ ಈ ಆಸ್ಪತ್ರೆ ಕೇಂದ್ರ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳ ಮನ್ನಣೆ ಹಾಗೂ ಸಹಾಯ ಧನ ಪಡೆದಿದೆ. ಇದನ್ನು ಒಂದು ಸೇವಾ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ಮಾನ್ಯ ಮಾಡಿದೆ. ವಿಶೇಷ ಸಾಧನ ಸಲಕರಣೆಗಳಿರುವ ಈ ಆಸ್ಪತ್ರೆ ಯಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಮಾ, ಮಧುಮೇಹ, ಅತಿರಕ್ತ ಒತ್ತಡ, ಶ್ವಾಸನಾಳದ ಊತ, ಸಂಧಿವಾತ, ಜಠರ ದೋಷಗಳು, ತಲೆನೋವು, ಜ್ವರ, ಇತ್ಯಾದಿ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಒಳರೋಗಿಗಳಿಗೆ ವೈದ್ಯರು ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಆಸ್ಪತ್ರೆ ಯಲ್ಲಿ 1981ರಲ್ಲಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಪಡೆದ ಒಳ ಮತ್ತು ಹೊರರೋಗಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 4,769 ಮತ್ತು 5,685 ಆಗಿದ್ದರೆ ಅದರ ಹಿಂದಿನ ವರ್ಷ ಈ ಸಂಖ್ಯೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 6,173 ಮತ್ತು 5,597 ಆಗಿತ್ತು.

ವಿವೇಕಾನಂದ ಕೇಂದ್ರ, ಬೆಂಗಳೂರು : ಈ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ಈಗ ವಿವೇಕಾನಂದ ಕೇಂದ್ರ, ಮದರಾಸು ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ವಿವೇಕಾನಂದ ಶಿಲಾ ಸ್ಮಾರಕ ಸಮಿತಿಯು 1978ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿತು. ಈ ಕೇಂದ್ರವು ಆರೋಗ್ಯಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪರಿಹಾರವಾಗಿ ಸಾಧನವಾಗಿ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಯೋಗ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನು ಕೈಕೊಂಡಿದೆ. ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುವ ಸಮಗ್ರ ಯೋಜನೆಯ ಭಾಗವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಯೋಗ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಹಾಗೂ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಂಶೋಧನೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿವೆ. ಈ ಕೇಂದ್ರವು ಪ್ರತಿದಿನ ಯೋಗ, ಯೋಗ ಚಿಕಿತ್ಸೆ, ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ, ಆಸನ, ಧ್ಯಾನ, ಇತ್ಯಾದಿ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ಅಸ್ತಮಾ, ಮಧುಮೇಹ, ಹೃದ್ರೋಗ, ಅತಿ ರಕ್ತದ ಒತ್ತಡ, ಕೆಳಬೆನ್ನಿನ ನೋವು, ಬೆನ್ನೆಲುಬಿನ ರೋಗ, ಉದ್ದೇಗದಿಂದಂಟಾಗುವ ತಲೆನೋವು, ನರವ್ಯಾಧಿ ಹಾಗೂ ನೇತ್ರ ದೋಷಗಳ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗೆ ಬೆಂಗಳೂರು ಮತ್ತು ಹೊರಗೆ ಯೋಗ ಚಿಕಿತ್ಸಾ (ವಸತಿಯೇತರ) ಶಿಬಿರಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತದೆ. 1982ರಲ್ಲಿ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ರೋಗಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೊರರೋಗಿಗಳಾಗಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಪಡೆದವರ ಸಂಖ್ಯೆ 2,000 ದಷ್ಟಿದ್ದರೆ 1981 ಮತ್ತು 1980ರಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಖ್ಯೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 1,600 ಮತ್ತು 600 ರಷ್ಟಿತ್ತು. ಇದು ಭಾರತೀಯ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸಂಶೋಧನಾ ಮಂಡಳಿಯಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾದ ಸಂಸ್ಥೆ.

ಔಷಧ ನಿಯಂತ್ರಣ

ಇಡೀ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಔಷಧ ಶಾಸನವು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದೆ. 1962 ರವರೆಗೂ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ನಿರ್ದೇಶಕರು ಈ ಶಾಸನ ಜಾರಿಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಆ ವರ್ಷ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಔಷಧ ನಿಯಂತ್ರಣ ಇಲಾಖೆ ಆರಂಭವಾದ ನಂತರ ಔಷಧ ನಿಯಂತ್ರಣಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಇಲಾಖೆಯ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾದರು. ಎಲ್ಲ ವಿಧದ

ಔಷಧಿಗಳು ಹಾಗೂ ಲಸಿಕೆಗಳ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಫೂರ್ಣ ಸುಸಜ್ಜಿತ ಔಷಧ ಪರಿಷ್ಕಾರ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯವನ್ನು ಇಲಾಖೆಯು ಹೊಂದಿದೆ. ಈ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರದ ಸುಸಜ್ಜಿತ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಇಲಾಖೆಯು ಔಷಧಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಇತರ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರುವ ಮತ್ತು ಔಷಧಶಾಸ್ತ್ರ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಔಷಧ ನಿಯಂತ್ರಣ ಇಲಾಖೆಯ ಅತ್ಯಂತ ಮುಖ್ಯ ಗುರಿ ಎಂದರೆ ಔಷಧಗಳ ಸಮಗ್ರ ಗುಣ ನಿಯಂತ್ರಣ ಮತ್ತು ನಕಲಿ ಮತ್ತು ಕೀಳುಮಟ್ಟದ ಔಷಧಗಳ ಕಾಟದ ವಿರುದ್ಧ ಬಳಕೆದಾರರಿಗೆ ಭರವಸೆಯ ರಕ್ಷಣೆ ಒದಗಿಸುವುದು. ಔಷಧಿಗಳು ಮತ್ತು ಸೌಂದರ್ಯ ಸಾಧನಗಳ ಶಾಸನ ಕೇಂದ್ರ ಶಾಸನವಾಗಿದ್ದು, ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ನಿಯಮಗಳು ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದಿಂದಲೇ ರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಈ ಶಾಸನವನ್ನು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಜಾರಿಗೆ ತರಲು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಣಾ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ಔಷಧ ನಿಯಂತ್ರಣಾಧಿಕಾರಿಗಳು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ರಾಸಾಯನಿಕಗಳು ಹಾಗೂ ಔಷಧಗಳ ಮಾರಾಟಗಾರರಿಗೆ ಪರವಾನಗಿ ನೀಡುವ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೂ ಆಗಿರುತ್ತಾರೆ.

1971ರ ಮಾರ್ಚ್ 31ರಲ್ಲಿ 2,515 ಜನ ರಾಸಾಯನಿಕ ಮತ್ತು ಔಷಧಿ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳಿದ್ದರೆ 1981ರ ಡಿಸೆಂಬರ್ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ 7,400 ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳಿದ್ದರು. 1973ರಲ್ಲಿ 1,555 ಜನ ಫಾರ್ಮಸಿಸ್ಟರುಗಳು ನೋಂದಾಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರೆ 1981ರ ಡಿಸೆಂಬರ್ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಖ್ಯೆ 5,432 ಆಗಿತ್ತು. 1971ರ ಮಾರ್ಚ್ ನಲ್ಲಿ 110 ಜನ ರಾಸಾಯನಿಕ ಮತ್ತು ಔಷಧಿ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳ ಅನುಪ್ರಾಪ್ತಗಳನ್ನು ರದ್ದುಪಡಿಸಿದರೆ 1981ರ ಡಿಸೆಂಬರ್‌ನಲ್ಲಿ ಅ ಸಂಖ್ಯೆ 488 ಆಗಿತ್ತು.

ನೈರ್ಮಲ್ಯ

1911ರಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಪ್ರಥಮ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸಮ್ಮೇಳನವು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕೆಲವೇ ಕೆಲವು ಪಟ್ಟಣ ಹಾಗೂ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಯೋಗ್ಯ ಜನಾರೋಗ್ಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿತು. ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮತ್ತು ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯ ಕೊರತೆಯಿಂದಾಗಿ ಅವುಗಳ ಕಾರ್ಯದ ಗುಣಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಧಕ್ಕೆಯುಂಟಾಗಿತ್ತು. ಆರೋಗ್ಯ ಸೇವೆಗಳ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲೂ ಅತ್ಯಸ್ಥಿರವಾಗಿತ್ತು. ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಭಾಗಗಳಲ್ಲೂ ಈ ಸ್ಥಿತಿ ಇನ್ನೂ ಶಿಥಿಲವಾಗಿತ್ತು. ಕಲುಷಿತ ನೀರಿನ ಬಳಕೆಯು ಕರುಳು ಬೇನೆ, ಅತಿಬೇಧಿ, ಮಲೇರಿಯಾ ಮತ್ತು ಕಾಲರಾದಂತಹ ಅನೇಕ ರೋಗಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು. ಗ್ರಾಮಾಂತರ ನೈರ್ಮಲ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ

ಇರುವ ಮೂರು ವಿಶಿಷ್ಟ ಸಮಸ್ಯೆಗಳೆಂದರೆ—1) ಎಲ್ಲೆಂದರಲ್ಲಿ ಹೇಸಿಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಮಣ್ಣು ಕಲುಷಿತಗೊಳ್ಳುವುದು, 2) ಮನೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದ ಚರಂಡಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಲ್ಲದಿರುವುದು ಮತ್ತು 3) ಕಲುಷಿತ ನೀರನ್ನು ಬಳಸುವುದು. ಕೆಲವು ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಜಾತ್ರೆ, ಉರುಸು ಮತ್ತಿತರ ಜನ ಸಮೂಹ ಸೇರುವ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ನೈರ್ಮಲ್ಯಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಧಕ್ಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಲು, ಅಂತಹ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ರೀತಿಯ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಕಕ್ಕಸು ಹಾಗೂ ಮೂತ್ರಿಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಸಮುದಾಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಗಳು ಜಾರಿಗೆ ಬಂದಮೇಲೆ ಮತ್ತು ಸಮುದಾಯ ಪಂಚಾಯತಗಳು ಪುರಸಭೆ ಹಾಗೂ ನಗರ ಸಭೆಗಳು ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಮೇಲೆ ನೈರ್ಮಲ್ಯಕ್ಕೆ ಅತ್ಯಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ರೋಗ ನಿರೋಧಕ ಹಾಗೂ ನಿವಾರಕ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಲು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ಗ್ರಾಮ ಹಾಗೂ ಸಮುದಾಯ ಪಂಚಾಯತಿಗಳೂ ಸಹ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಚರಂಡಿ, ಇಂಗು ಗುಂಡಿ ಹಾಗೂ 'ಹ್ಯಾಂಡ್‌ಫ್ಲಶ್' ಕಕ್ಕಸು, ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಗ್ರಾಮೀಣ ನೈರ್ಮಲ್ಯ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುತ್ತಿವೆ. ಹಳ್ಳಿಗಳಿಗೆ ಸುರಕ್ಷಿತ ನೀರು ಸರಬರಾಜಿಗಾಗಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ನೀರು ಸರಬರಾಜು ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಕಕ್ಕಸುಗಳು, ಮೂತ್ರಾಲಯಗಳು ಮತ್ತು ಸ್ನಾನ ಗೃಹಗಳನ್ನು ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಹೊಟೆಲುಗಳು ಮತ್ತು ಭೋಜನ ಗೃಹಗಳ ನೈರ್ಮಲ್ಯವನ್ನು ಆರೋಗ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಪರಿಶೀಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅನೇಕ ಕಡೆ ಕುಡಿಯುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಬಳಸುವ ನೀರನ್ನು ಕ್ರಿಮಿನಾಶಕಗಳಿಂದ ಸಂಸ್ಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಳ್ಳಿ ಮತ್ತು ಪಟ್ಟಣಗಳ ಕೊಳಚೆ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಡಿ.ಡಿ.ಟಿ. ಮತ್ತಿತರ ಕ್ರಿಮಿನಾಶಕಗಳನ್ನು ಸಿಂಪಡಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

1950ರಲ್ಲಿ ಕೈಗೊಂಡ ಒಂದು ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಆರೋಪಿತ ಮತ್ತು ಭಾರತೀಯ ವೈದ್ಯ ಪದ್ಧತಿಯ ಆರ್ಹ ವೈದ್ಯರುಗಳು ಹಳ್ಳಿಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ನೆಲೆಸಿ, ಖಾಸಗಿ ಚಿಕಿತ್ಸಾಲಯಗಳನ್ನು ತೆರೆಯಲು ಉತ್ತೇಜನ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಅಂತಹ ಕಡೆ ಔಷಧಿಗಳು ಮತ್ತಿತರ ಸಾದಿಲ್ಪಾತು ವೆಚ್ಚಗಳನ್ನು ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳೇ ಭರಿಸುತ್ತವೆ. ಇಂತಹ ಖಾಸಗಿ ವೈದ್ಯರು ಅಗತ್ಯವಿರುವವರಿಗೆ ಉಚಿತ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನೀಡಬೇಕೆಂಬ ಷರತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಅವರಿಗೆ ಸಹಾಯ ಧನ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಜೊತೆಗೆ ಈ ಔಷಧಾಲಯಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ನಿಧಿಯಿಂದಲೇ ನಿರ್ವಹಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. 1971-72 ಮತ್ತು 1972-73ರಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸಿದ ಬರಗಾಲ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕಡೆ

ಅಮಶಂಕೆ, ಕರುಳುಬೇನೆ 'ಎ' ಮತ್ತು 'ಬಿ' ಅನ್ನಾಂಗದ ಕೊರತೆ ಯಂತಹ ರೋಗಗಳು ಕಂಡುಬಂದುವು. ಸಕಾಲಿಕ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಿಂದಾಗಿ ಈ ರೋಗ ಹರಡುವುದನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟಲಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ರೋಗಗಳನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟಲು ಬದಗಾಲಕ್ಕೊಳಗಾದ ತಾಲೂಕು ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚಾರಿ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಘಟಕಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು.

ಬೆಂಗಳೂರು ನೀರು ಸರಬರಾಜು ಮತ್ತು ಒಳ ಚರಂಡಿ ಮಂಡಳಿ: 1964ರಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳದ ಶಾಸನದ ಮೂಲಕ ಬೆಂಗಳೂರು ನೀರು ಸರಬರಾಜು ಮತ್ತು ಒಳಚರಂಡಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಂಡಳಿಯನ್ನು ರಚಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಶಾಸನದ ಪ್ರಕಾರ ಬೆಂಗಳೂರು ಮಹಾನಗರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ನೀರು ಸರಬರಾಜು ಮಾಡುವುದು, ಪ್ರಸ್ತುತ ನೀರು ಸರಬರಾಜನ್ನು ಸುಧಾರಿಸುವುದು, ಚರಂಡಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ನಗರ ಸಾರ ಹೊರ ಸಾಗಣೆಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುವುದು—ಈ ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ಮಂಡಳಿಗೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಮಂಡಳಿಗೆ ತಾಂತ್ರಿಕ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ನೆರವಾಗಲು, ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಮಿತಿಯೊಂದಿದೆ. ಈ ಸಮಾಲೋಚನಾ ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಮಂಡಳಿಯ ಎಲ್ಲ ಸದಸ್ಯರು, ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರ ಕಾರ್ಪೊರೇಷನ್, ಬೆಂಗಳೂರು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಬಳಕೆದಾರರ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಸದಸ್ಯರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸಮಿತಿಯು ನೀರು ಸರಬರಾಜು ಮತ್ತು ಚರಂಡಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಪ್ರಮುಖ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು, ಕಾರ್ಯನೀತಿಗಳು ಮತ್ತು ಯೋಜನಾ ನಿರ್ವಹಣೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಂಡಳಿಗೆ ಸಲಹೆ ನೀಡುತ್ತದೆ.

ಬೆಂಗಳೂರು ನೀರು ಸರಬರಾಜು ಮತ್ತು ಚರಂಡಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಶಾಸನದ ಪ್ರಕಾರ ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಮಂಡಳಿಯ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಕೆಳಗೆ ಕಂಡ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ನಡೆಯುತ್ತವೆ: 1) ನೀರು ಸಂಗ್ರಹ ಮೂಲಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆ, 2) ನಗರದಲ್ಲಿ ನೀರು ಹಂಚಿಕೆ, 3) ನೀರು ತೆರಿಗೆ ಸಂಗ್ರಹ, 4) ನಗರ ಸಾರದ ಸಂಗ್ರಹ, ಸಂಸ್ಕರಣ ಮತ್ತು ವಿಲೇವಾರಿ, 5) ಹೊಸದಾಗಿ ರೂಪುಗೊಂಡ ಬಡಾವಣೆಗಳಿಗೆ ನೀರು ಸರಬರಾಜು ಮತ್ತು ಚರಂಡಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು ಮತ್ತು 6) ನೀರು ಸರಬರಾಜು ಹಾಗೂ ನಗರ ಸಾರ ವಿಲೇವಾರಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದು.

1974ರ ಜನವರಿ ವೇಳೆಗೆ ಮಂಡಳಿಯು 35.72 ಲಕ್ಷ ರೂ. ಗಳ ಕಾವೇರಿ ನೀರು ಸರಬರಾಜಿನ ಮೊದಲ ಹಂತವನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿತು. ಇದರಿಂದ ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರಕ್ಕೆ ಕಾವೇರಿ ಮೂಲದಿಂದ ಪ್ರತಿದಿನ 64 ದಶಲಕ್ಷ ಗ್ಯಾಲನ್ ಗಳಷ್ಟು ನೀರು ದೊರೆಯಲು ಅವಕಾಶವಾಯಿತು. ಮಂಡಳಿಯು

ಎರಡು ನಗರ ಸಾರ ಸಂಸ್ಕರಣ ಸ್ಥಾವರಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದೆ. 1981-82ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಚರಂಡಿ ರೋಜ್ಜಿನ ಬಿಲ್ಲೆಗಳ ಮಾರಾಟ ದಿಂದ 1,27,478 ರೂ. ಆದಾಯ ಬಂದರೆ 1980-81ರಲ್ಲಿ 1,45,257 ರೂ. ಗಳಷ್ಟು ಆದಾಯ ಬಂದಿತು. ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂ 30 ಎಂ.ಜಿ.ಡಿ.ಯಷ್ಟು ನೀರು ಸರಬರಾಜನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು 1979ರಲ್ಲಿ ಕಾವೇರಿ ನೀರು ಸರಬರಾಜು ಯೋಜನೆಯು ಎರಡನೇಯ ಹಂತವನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಹೆಚ್ಚು ತ್ವರಿತವ ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರದ ನೀರಿನ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಪೂರೈಸಲು ಮಂಡಳಿಯು 1982-83ರಲ್ಲಿ 242 ಕೋಟಿ ರೂ. ವೆಚ್ಚದ ಕಾವೇರಿ ನೀರು ಸರಬರಾಜು ಯೋಜನೆಯ ಮೂರನೇಯ ಹಂತವನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಳ್ಳಲು ಉದ್ದೇಶಿಸಿದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಯು 1986-87ರ ವೇಳೆಗೆ ಪೂರ್ಣಗೊಳ್ಳುವ ನಿರೀಕ್ಷೆಯಿದ್ದು ಇದರಿಂದ ನಗರಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿದಿನ 60 ದಶಲಕ್ಷ ಗ್ಯಾಲನ್ ಹೆಚ್ಚಿನ ನೀರು ದೊರಕುವಂತಾಗುತ್ತದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕ ನಗರ ನೀರು ಸರಬರಾಜು ಮತ್ತು ಚರಂಡಿ ಮಂಡಳಿ: 1973ರ ಕರ್ನಾಟಕ ನಗರ ನೀರು ಸರಬರಾಜು ಮತ್ತು ಚರಂಡಿ ಮಂಡಳಿ ಶಾಸನದ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಮಂಡಳಿಯನ್ನು 1975ರಲ್ಲಿ ರಚಿಸಲಾಯಿತು. ನೀರು ಸರಬರಾಜು ಮತ್ತು ಒಳ ಚರಂಡಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಾಗಿ ರಾಜ್ಯದ ಸ್ಥಳೀಯ ಆಡಳಿತ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಸಾಲ ಮತ್ತು ಮುಂಗಡಗಳ ಮೂಲಕ ಆರ್ಥಿಕ ನೆರವನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು ಈ ಮಂಡಳಿಯ ಉದ್ದೇಶ. ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇಡೀ ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲ ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳೂ ಮಂಡಳಿಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಸೇರುತ್ತವೆ. ಅನೇಕ ನಗರ ನೀರು ಸರಬರಾಜು ಮತ್ತು ಚರಂಡಿ ಯೋಜನೆಗಳು ಲೋಕೋಪಯೋಗಿ ಇಲಾಖೆಯಿಂದ ವರ್ಗಾಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. 1981ರ ನವೆಂಬರ್‌ನಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ನೀರು ಸರಬರಾಜು ಮತ್ತು ಚರಂಡಿ ಮಂಡಳಿ ಶಾಸನಕ್ಕೆ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಇದರ ಪ್ರಕಾರ ನೀರು ಸರಬರಾಜು ಮತ್ತು ಚರಂಡಿ ಯೋಜನೆಗಳ ಕಾರ್ಯ ಹಾಗೂ ನಿರ್ವಹಣೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ವಹಿಸಿಕೊಂಡು ನೀರಿನ ತೆರಿಗೆ ವಿಧಿಸುವ ಮತ್ತು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ಅಧಿಕಾರ, ಮಂಡಳಿಗೆ ದೊರೆಯಿತು.

ಮಂಡಳಿಯು ಕೆಳಗೆ ಕಂಡ ವರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ಸರಬರಾಜು ಮತ್ತು ಚರಂಡಿ ಕಾಮಗಾರಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದೆ: ಯೋಜನಾ ಕಾಮಗಾರಿಗಳು (ನೀರು ಸರಬರಾಜು ಯೋಜನೆಗಳು): 1971ರ ಜನಗಣತಿ ಪ್ರಕಾರ 20,000 ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಇರುವ ಪಟ್ಟಣಗಳಿಗೆ ಕೊಳವೆ ನೀರು ಸರಬರಾಜು ಯೋಜನೆಗಳು. ಚರಂಡಿ ಯೋಜನೆ (ಒಳ ಚರಂಡಿ ಯೋಜನೆಗಳು): ಜನಸಂಖ್ಯೆ 20,000 ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿರುವ ಪಟ್ಟಣಗಳು ಮತ್ತು ನಗರಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಕಾಮಗಾರಿಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಈ ಕಾಮಗಾರಿ ವೆಚ್ಚ

ವನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳೇ ವಹಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

ಸರ್ಕಾರದ ಪೂರ್ಣ ನೆರವಿನ ಸರಬರಾಜು ಯೋಜನೆಗಳು: ಮಂಡಳಿ ಯೋಜನೆಗಳೆಂದೂ ಕರೆಯಲಾಗುವ ನೀರು ಸರಬರಾಜು ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇವಕ್ಕೆ ಸರ್ಕಾರದ ಪೂರ್ಣ ಆರ್ಥಿಕ ನೆರವಿರುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಯೋಜನೆಗಳ ಮಂಜೂರಾತಿಯು ಸ್ಥಳೀಯ ಅಗತ್ಯ, ಕೈಗಾರಿಕಾ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ, ಅಭಾವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ. ಕೊಳಚೆ ಬಿಸಿ ಬಳಕೆ ಯೋಜನೆ: ನೀರು ಕಲುಷಿತಗೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವುದು, ನಗರ ಪಟ್ಟಣಗಳನ್ನು ಚೊಕ್ಕಟವಾಗಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಕೊಳಚೆ ಬಿಸಿಯ ಗೊಬ್ಬರದ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ನೀರಾವರಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದು ಈ ಯೋಜನೆಯ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ. ಒಣ ಕಕ್ಕಸುಗಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಲ ಕಕ್ಕಸುಗಗಳನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸುವುದು: ಸಂಕೀರ್ಣವಾದ ಒಳಚರಂಡಿ ಯೋಜನೆಯು ಮಲವನ್ನು ಮನುಷ್ಯರು ಹೊರುವುದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವುದು; ಮತ್ತು ಬದಲಾಗಿ ಬಳಸಿದ ನೀರು ಹಾಗೂ ಮಾನವನ ಮಲ ಮೂತ್ರಾದಿಗಳನ್ನು ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಹೊರಸಾಗಿಸುವುದು ಇದರ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ. ಯೋಜನೇತರ ಕಾಮಗಾರಿಗಳು-ನೀರು ಸರಬರಾಜು ಯೋಜನೆಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆ: ಮಂಡಳಿಯು ರಾಜ್ಯದ ಹನ್ನೊಂದು ನಗರ ಪಟ್ಟಣ ನೀರು ಸರಬರಾಜು ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ. ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ನೀರಿನ ತೆರಿಗೆ ವಸೂಲಿ ಕಾರ್ಯ ಆಯಾ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಂದಲೇ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಉಳಿದ ಎಲ್ಲಾ ಕಾಮಗಾರಿಗಳನ್ನು ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳೇ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಶೇವಣಿ ನೀಡಿಕೆ ಕಾಮಗಾರಿಗಳು: ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಪರವಾಗಿ ಮಂಡಳಿಯು ಅನೇಕ ನೀರು ಸರಬರಾಜು ಮತ್ತು ಒಳಚರಂಡಿ ಕಾಮಗಾರಿಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿದೆ. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ 1981ರ ಏಪ್ರಿಲ್ನಲ್ಲಿ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕುಡಿಯುವ ನೀರು ಸರಬರಾಜು ಮತ್ತು ನೈರ್ಮಲ್ಯ ದಶಕದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ದಶಕದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಪರಿಶೀಲನೆ ಮತ್ತು ಅನುಸರಣ ಕ್ರಮಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯನಿರತವಾಗಿರುವ 1) ಕರ್ನಾಟಕ ನಗರ ನೀರು ಸರಬರಾಜು ಮತ್ತು ಚರಂಡಿ ಮಂಡಳಿ, 2) ಬೆಂಗಳೂರು ನೀರು ಸರಬರಾಜು ಮತ್ತು ಚರಂಡಿ ಮಂಡಳಿ ಮತ್ತು 3) ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಇಲಾಖೆಗಳು ಕಾರ್ಯನಿರತ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ. ಈ ಮಧ್ಯೆ ನಗರ ಹಾಗೂ ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶಗಳೆರಡಕ್ಕೂ ಅಗತ್ಯವಾದ ನೀರು ಸರಬರಾಜು ಮತ್ತು ನೈರ್ಮಲ್ಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಮಹಾ ಯೋಜನೆಯು ಅಂತಿಮವಾಗಿದ್ದು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಮಂಜೂರಾತಿಗಾಗಿ ಕಾದಿದೆ.

ಕೊಳಚೆ ನಿವಾರಣೆಗಳಿಗೆ ತೀವ್ರ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ: 1982ರ ಬೇಸಿಗೆ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ, ರಾಜ್ಯದ ನಾನಾ ಕೊಳಚೆ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಅದ್ಭುತವಾದ ಅಧಾರದ ಮೇಲೆ ನೀರು ಒದಗಿಸಲು ಸರ್ಕಾರವು ತ್ವರಿತ ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಂಡಿತು. ಈ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕ ನಗರ ನೀರು ಸರಬರಾಜು ಮತ್ತು ಚರಂಡಿ ಮಂಡಳಿಗೆ 35.00 ಲಕ್ಷ ರೂ. ಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ 180 ಕೊಳವೆ ಬಾವಿಗಳನ್ನು ತೋಡಲು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯದ ನಾನಾ ಕೊಳಚೆ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಪ್ರಚಲಿತ ನೀರಿನ ಹಂಚಿಕೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುವ ಮೂಲಕ 131 ನಲ್ಲಿಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಲು ಉದ್ದೇಶಿಸಿದೆ.

ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಇಲಾಖೆ: ರಾಜ್ಯದ ನಗರ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ಸರಬರಾಜು ಮತ್ತು ನೈರ್ಮಲ್ಯ ಕಾಮಗಾರಿ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸಲು 1967ರಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಇಲಾಖೆಯನ್ನು ರಚಿಸಲಾಯಿತು. ಕುಡಿಯುವ ನೀರು ಸರಬರಾಜು ಮತ್ತು ನೈರ್ಮಲ್ಯ ಕಾಮಗಾರಿ ಯೋಜನೆಗಳೇ ಅಲ್ಲದೆ ಸಣ್ಣ ನೀರಾವರಿ ಕಾಮಗಾರಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಕೊಳ್ಳಲು ಈ ಇಲಾಖೆಯನ್ನು ಸಣ್ಣ ನೀರಾವರಿ ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅರೋಗ್ಯ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಇಲಾಖೆಯೆಂದು ಕರೆಯಲಾಯಿತು. 1981ರ ಏಪ್ರಿಲ್ನಿಂದ ಈ ಇಲಾಖೆಯನ್ನು ಎರಡು ವಿಭಾಗಗಳನ್ನಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಲಾಯಿತು. ಸಣ್ಣ ನೀರಾವರಿ ಕಾಮಗಾರಿಗಳನ್ನೇ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಣ್ಣ ನೀರಾವರಿ ವಿಭಾಗವೂ, ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಕಾಮಗಾರಿಗಳನ್ನೇ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ವಿಭಾಗವೂ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದವು. ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಜನರಿಗೆ ಸುರಕ್ಷಿತ ಕುಡಿಯುವ ನೀರನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು, ನೈರ್ಮಲ್ಯ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಮತ್ತು ದುರ್ಬಲ ಕಾಮಗಾರಿಗಳ ಸಕಾಲಿಕ ದುರಸ್ತಿಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುವುದು-ಇವು ಈ ವಿಭಾಗದ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿವೆ. ಇಲಾಖೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಬರುವ ಮುಖ್ಯ ಯೋಜನಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳೆಂದರೆ: 1) 282 ಪಿ. ಎಚ್. ಎಸ್. ನೀರು ಸರಬರಾಜು ಮತ್ತು ನೈರ್ಮಲ್ಯ ಮತ್ತು 2) 314 ಪಿ. ಡಿ. ಕೈಪುಳುಗಳೊಂದಿಗೆ ಕೊಳವೆ ಬಾವಿಗಳು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಒಂದು ಸಾವಿರಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಇರುವ ಹಳ್ಳಿಗಳಿಗೆ ಕೊಳವೆ ನೀರು ಸರಬರಾಜು ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು ನೀರು ಸರಬರಾಜು ಮತ್ತು ನೈರ್ಮಲ್ಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಸೇರಿವೆ.

ಗ್ರಾಮಾಂತರ ನೀರು ಸರಬರಾಜು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ: ಮಾನವ ಜೀವನದ ಮೂಲ ಅಗತ್ಯವಾದ ಸುರಕ್ಷಿತ ಮತ್ತು

ಸಂರಕ್ಷಿತ ಕುಡಿಯುವ ನೀರನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು 1960ರಷ್ಟು ಮೊದಲೇ ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಅದರಿಂದ 1967 ರಿಂದ, ಪ್ರತೀ ವರ್ಷ ಹಂತ ಹಂತವಾಗಿ ಹಳ್ಳಿಗಳು, ಪಟ್ಟಣಗಳು ಮತ್ತು ನಗರಗಳಿಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಗ್ರಾಮಾಂತರ ನೀರು ಸರಬರಾಜು ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಇಲಾಖೆಯನ್ನು ರಚಿಸುವ ಮೂಲಕ, ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ತೀವ್ರಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. 1981ರ ಏಪ್ರಿಲ್‌ನಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಆರಂಭಿಸಲಾಗಿರುವ "ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕುಡಿಯುವ ನೀರು ಸರಬರಾಜು ಮತ್ತು ನೈರ್ಮಲ್ಯ ದಶಕ (1981-90)"ದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಹಳ್ಳಿಗಳಿಗೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಂರಕ್ಷಿತ ಕುಡಿಯುವ ನೀರನ್ನು ಸರಬರಾಜು ಮಾಡಲು ಬೃಹತ್ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವೊಂದನ್ನು ಗುರಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು 209.45 ಲಕ್ಷ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನೊಳಗೊಂಡ 25,393 ಹಳ್ಳಿಗಳಿಗೆ ಕುಡಿಯುವ ನೀರು ಸರಬರಾಜು ಮಾಡಲು ಉದ್ದೇಶಿಸಿದೆ.

ಜೀವಿ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಮತ್ತು ಪರಿಸರ ಇಲಾಖೆ : ಹೊಸದಾಗಿ ರೂಪುಗೊಂಡ ಜೀವಿ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಮತ್ತು ಪರಿಸರ ಇಲಾಖೆಯು ('ಇಕಾಲಜಿ ಅಂಡ್ ಎನ್‌ವಯರ್ನ್ಮೆಂಟ್') 1981ರ ಏಪ್ರಿಲ್‌ನಿಂದ ಕಾರ್ಯಾರಂಭ ಮಾಡಿತು. ವಾಯು ಮತ್ತು ಜಲ ಮಾಲಿನ್ಯಗಳ ನಿರೋಧ ಹಾಗೂ ನಿಯಂತ್ರಣದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಮತ್ತು ದೀರ್ಘಾವಧಿಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಶಾಶ್ವತ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ, ಈಗ ಕಲುಷಿತಗೊಂಡಿರುವ ಪರಿಸರವನ್ನು ಪುನಶ್ಚಯಿಸಿ ಗೊಳಿಸುವ ಕಾರ್ಯದ ಸಮನ್ವಿತ ಮಾರ್ಗಕ್ರಮವೊಂದನ್ನು ಹೊಂದುವುದು ಇಲಾಖೆಯ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ. ಜೀವಿ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಮತ್ತು ಪರಿಸರ ಸಮತೋಲನವನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಲು ಇಲಾಖೆಯು ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರಿ ಹಾಗೂ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಮತ್ತು ಖಾಸಗಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಮತ್ತು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ನಡೆಸುವ ಯೋಜನೆಗಳು ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಪರಿಸರದ ಮೇಲೆ ದುಷ್ಪರಿಣಾಮವುಂಟು ಮಾಡದಂತೆ ಇಲಾಖೆಯು ಕಾನೂನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. (ಆಧ್ಯಾಯ IX ನೋಡಿ).

1974ರಲ್ಲಿ ರೂಪುಗೊಂಡ ಕರ್ನಾಟಕ ಜಲಮಾಲಿನ್ಯ ನಿರೋಧ ಹಾಗೂ ನಿಯಂತ್ರಣ ಮಂಡಳಿಯು ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಶಾಸನವನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರುವ ಸಂಸ್ಥೆ ಯಾಗಿದೆ. ಸರ್ಕಾರಿ ಹಾಗೂ ಖಾಸಗಿ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು, ಕಾರ್ಪೊರೇಷನ್‌ಗಳು, ಪುರಸಭೆಗಳು, ಇತ್ಯಾದಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಹೊರಬಿಡುವ ಕೊಚ್ಚಿ ನೀರಿಗೆ ಮಾನದಂಡಗಳನ್ನು ಗೊತ್ತು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಗೊತ್ತುಮಾಡಿದ ಮಾನದಂಡಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಈ ಕೊಚ್ಚಿ ನೀರನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಸಂಸ್ಕರಿಸದಿದ್ದರೆ ಅಂತಹ ಮಲಿನಕಾರರ ವಿರುದ್ಧ ನಿಯಮಗಳಿಗನುಗುಣವಾಗಿ

ಸೂಕ್ತ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಈ ಮಂಡಳಿಗೆ ಸರ್ಕಾರವು ಹಣಕಾಸನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು ಬಳಸಿದ ನೀರಿನ ಮೇಲೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಮಂಡಳಿಯು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಜಮಾ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಸಂಸ್ಥೆಯು ಆರಂಭವಾದಂದಿನಿಂದ ಅನೇಕ ಸಂಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದುಲ್ಲದೆ, ವಿಚಾರಗೋಷ್ಠಿಗಳು, ಉಪನ್ಯಾಸಗಳು, ವಸ್ತುಪ್ರದರ್ಶನಗಳು, ಚರ್ಚಾಗೋಷ್ಠಿಗಳು, ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ಆರ್ಥಿಕ ನೆರವನ್ನು ಒದಗಿಸಿದೆ. ಪರಿಸರ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಅರಣ್ಯನಾಶ, ಭೂಸವಕಳಿ, ಜಲ ಹಾಗೂ ವಾಯು ಮಾಲಿನ್ಯಗಳ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಬೆಳೆಸುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಮಹತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದಿವೆ. ಈ ಮಂಡಳಿ ಯೋಜನಾ ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಹಣ ಮಂಜೂರಾಗುವುದರಿಂದ ಇದರ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ಯೋಜನಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಾಗಿವೆ. ಆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳೆಂದರೆ : 1) ಭಾರತೀಯ ವಿಜ್ಞಾನ ಸಂಸ್ಥೆಯ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳ ಒಂದು ತಂಡವು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪರಿಸರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆ. 2) ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಗೌಳಿಗರ ಪುನರ್ವಸತಿ ಸಂಯೋಜಿತ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆ ಮತ್ತು 3) ಪರಿಸರ ಸಮತೋಲನ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಯುವಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನಡೆಸುವ ಪರಿಸರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಯುವಜನ ಶಿಬಿರಗಳು. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸೇವಾ ಯೋಜನೆಯ ಸ್ವಯಂ ಸೇವಕರು ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಸಮನ್ವಯಾಧಿಕಾರಿಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಹಳ್ಳಿಗರಿಗೆ ತಿಳುವಳಿಕೆ ನೀಡುವ ಮೂಲಕ ಈ ಶಿಬಿರಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಪಾಲುಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಪರಿಸರ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ನಾನಾ ಸಂಶೋಧನಾ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳು ಮತ್ತು ಖಾಸಗಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಮಂಡಳಿಯು ಆರ್ಥಿಕ ನೆರವನ್ನು ನೀಡಿದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕದ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಪರಂಪರೆ

ಜೀವನ ಶ್ರದ್ಧೆ ಬೆಳೆಸುವ ಧಾರ್ಮಿಕ ಹಾಗೂ ತಾತ್ವಿಕ ಮೌಲ್ಯ-ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯ, ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಕಲೆಗಳು ಮತ್ತು ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ, ಅನೇಕ ಕುಶಲಕಲೆ ಮತ್ತು ತಂತ್ರಗಳ ಜೊತೆಗೇ ಜ್ಯೋತಿರ್ವಿಜ್ಞಾನ, ಗಣಿತಶಾಸ್ತ್ರ, ವೈದ್ಯವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಭೌತಪ್ರಪಂಚ ವೀಕ್ಷಣೆ, ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಸಾಹಸಗಳಿಗೂ ಪ್ರಾಚೀನ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕವು ಮನೆಯಾಗಿತ್ತು ಎಂಬುದು ಇಂದಿನವರಿಗೆ ಬಹುಶಃ ತಿಳಿಯದೆ ಇರುವ ಸಂಗತಿ. ಕ್ರಿ. ಪೂ. 3000ದ ಮಧ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ, ವ್ಯವಸಾಯ

ಅಧಾರಿತ ಜೀವನದ ಪ್ರಾರಂಭವು ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಾಯಿತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ನವಶಿಲಾಯುಗದ ರೈತರು ಉಳಿದ ಧಾನ್ಯಗಳ ಜೊತೆಗೆ ರಾಗಿ ಮತ್ತು ಹುರುಳಿ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಸಾಗುವಳಿ ಮಾಡಿರಬಹುದಾಗಿದ್ದು ಇವು ಮುಂದೆ ಭಾರತದ ಉಳಿದ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಹರಡಿರಬಹುದು. ಕ್ರಿ.ಪೂ. 2000ದ ನಂತರ ತಾಮ್ರದ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತಿತ್ತು—ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಲೋಹಯುಗದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಅಧಾರಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಅನಂತರ ಕ್ರಿ.ಪೂ. ಒಂದನೇಯ ಸಹಸ್ರಮಾನದಲ್ಲಿ ಕಬ್ಬಿಣದ ಪರಿಚಯವಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಈ ಲೋಹ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡದ್ದಕ್ಕೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನ ದಾಖಲೆಯಿದ್ದು ಇದು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಉತ್ತರದೊಂದಿಗೆ ಸಮಕಾಲೀನವಾಗಿದೆ. ಕೆಲವು ಶತಮಾನಗಳ ನಂತರ ಪುರಾತತ್ವ ಶೋಧಕರು ಬೃಹತ್ ಶಿಲಾಯುಗದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಎಂದು ಕರೆಯಲು ಬಯಸುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜನಜೀವನದಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯೋಪಯೋಗೀ ವಸ್ತುವಾಗಿ ಕಬ್ಬಿಣದ ಬಳಕೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಾ ಬಂದಿತು. ಬೃಹತ್ ಶಿಲಾಯುಗದ ಜನರು ಕರಿಯ ಮತ್ತು ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣದ ಮಣ್ಣಿನ ಮಡಕೆಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಮುಕ್ಕಾಲುಮಣೆ, ಕುಣಿಕೆ, ಚಾಕು, ಹಿಡಿಯಿರುವ ತಟ್ಟೆಗಳು, ಸನಿಕೆ, ಸಿಕ್ಕಾಸಿ, ಉಳಿಗಳು, ಈಟಿ, ಬಾಣದ ತಲೆ, ಬಾಗಿದ ಕಠಾರಿ, ಹರಿತವಾದ ಕತ್ತಿ, ಕುದುರೆ ಕಡಿವಾಣ ಮುಂತಾದ ಗೃಹ, ವ್ಯವಸಾಯ ಮತ್ತು ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸುವ ಕಬ್ಬಿಣದ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಅವರು ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡರು. ಬೃಹತ್ ಶಿಲಾಯುಗದ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಸಮಾಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಮಾರಕರವಾದ ಏಕರೂಪದ ಮತ್ತು ಗೊತ್ತಾದ ಪ್ರಮಾಣದ ಕಬ್ಬಿಣದ ಸಾಮಾನುಗಳು ದೊರೆತಿವೆ. ಅವರು ಕೆರೆಕಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಹಸ್ತರಾಗಿದ್ದರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ; ಮತ್ತು ಇವುಗಳಿಂದ ಕೇವಲ ಮಳೆಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದ್ದ ವ್ಯವಸಾಯದ ಬಲವು ವರ್ಧಿಸಿತು. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಕಬ್ಬಿಣವು ಹೊಸ ಸಾಮಾಜಿಕ ಆಯಾಮವನ್ನು ಕೊಡುವ ವಸ್ತುವಾಯಿತು. ಅನಂತರದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಂಚಿನ ಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನು ಕೃತಕವಾಗಿ ತಯಾರಿಸಿದರೂ ತಾಮ್ರ-ಕಂಚಿನ ವಸ್ತುಗಳ ನಿರಾಕೃತಿ ಕಲೆಯೆಲ್ಲಾ ಕರ್ನಾಟಕವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಕಲ್ಯಾಣಿ ಚಾಳುಕ್ಯ ದೊರೆಯಾದ ಮೂರನೇಯ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ತನ್ನ ಕೃತಿ 'ಮಾನಸೋಲ್ಲಾಸ'ದಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವಿವರಣೆಗಳೊಡನೆ ಕಬ್ಬಿಣದ ಎರಕ ಹೊಯ್ಯುವುದನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾನೆ. "ಆಗತಾನೇ ಹತ್ತಿಸಿದ ಇದ್ದಲಿನ ಸಹಾಯದಿಂದ ಹಿತ್ತಾಳೆ ಮತ್ತು ತಾಮ್ರಗಳು ಕರಗುತ್ತವೆ. ಕೆಂಪಾಗಿ ಉರಿಯುವ ಇದ್ದಲಿನ ಸಹಾಯದಿಂದ ಬೆಳ್ಳಿ ಕರಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಐದುಪಟ್ಟು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಉರಿಯುತ್ತಿರುವ ಇದ್ದಲಿನ ಸಹಾಯದಿಂದ ಚಿನ್ನ ಕರಗುತ್ತದೆ", ಹೀಗೆ ಮುಂದುವರಿಯುವ ಅಧ್ಯಾಯವು ಈ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುತ್ತದೆ.

ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ-ತಾಳೆಗರಿಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಕಾಗದದ ಮೇಲೆ.

ಇಂತಹ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಬರಹಗಳು ನಮಗೆ ಅಸ್ತಿಯಾಗಿ ಉಳಿದು ಕೊಂಡು ಬಂದಿವೆ. ಕೆಲವು ದಾಖಲೆಗಳು ಆಕರ್ಷಕವಾದ ಮತ್ತು ಬಹಳಕಾಲ ಉಳಿಯುವ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಬಣ್ಣಗಳ ಮಿಶ್ರಣದ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳಿಂದ ಕೂಡಿವೆ. ಮೈಸೂರು, ಮೂಡಬಿದ್ರಿ, ಧಾರವಾಡ ಮತ್ತು ಇತರ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳಲ್ಲಿರುವ ಜ್ಯೋತಿರ್ವಿಜ್ಞಾನ, ಗಣಿತಶಾಸ್ತ್ರ, ವೈದ್ಯವಿಜ್ಞಾನ, ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ, ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲಿನ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ರಾಶಿಯು, ಬಹಳ ಕಾಲದಿಂದ ಬೆಳೆದುಬಂದಿರುವ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಪರಂಪರೆಗೆ ವರ್ಣನಾತ್ಮಕ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. 14ನೇಯ ಶತಮಾನದ ನಂತರ ಬಹುಶಃ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಗೆ ಬಂದ ಕಾಗದವು (ಮಧ್ಯ ಏಷ್ಯಾ ಅಥವಾ ನೇಪಾಳದಿಂದ ಕ್ರಿ.ಶ. 11 ಅಥವಾ 12ನೇಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಕಾಗದದ ಪ್ರವೇಶವಾಯಿತು) ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ಬರಹದ ಕಲೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿತು. ಈಗ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿರುವ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಕಾಗದ ತಯಾರಿಕೆಗೆ ಅಷ್ಟೇನೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲದ ಕ್ರಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಗದ ತಯಾರಿಕಾ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿದ್ದವು. ಹಾಳೆಯಾಗಿ ಒತ್ತುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಪಲ್ಪಿಗೆ ಅಪೇಕ್ಷಿತ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣದಾಗಿ ಧೂಳು ಮಾಡಿದ ಚಿನ್ನದಪುಡಿಯನ್ನು ಮಿಶ್ರಮಾಡಿ ಚಿನ್ನದ ಮೇಲ್ಮೈಯಿರುವ ವಿಶೇಷ ಬಗೆಯ ಕಾಗದವನ್ನು ಬೆಪ್ಪುಸುಲ್ಫಾನಿನ ಅಲ್ಪಕೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ನಗರದಲ್ಲಿ ತಯಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಲಿಖಿತ ಅಧಾರವಿದೆ.

ಸಾಹಿತ್ಯ, ಕಲೆ ಮತ್ತು ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪಗಳಿಗೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆಯೇ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ವಿಚಾರಗಳಿಗೂ ಕರ್ನಾಟಕದ ರಾಜಮನೆತನಗಳು ವಿಶೇಷವಾದ ಉತ್ತೇಜನವನ್ನು ನೀಡಿವು. ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ, ಚಾಳುಕ್ಯ ಮತ್ತು ವಿಜಯನಗರದ ದೊರೆಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಯುರ್ವೇದ, ಯುನಾನಿ ವೈದ್ಯ ಮತ್ತು ಅಸ್ತ್ರತ್ರೇಗಳು ಹಾಗೂ ಔಷಧಾಲಯಗಳ ಮೂಲಕ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸೌಲಭ್ಯಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾದ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವನ್ನು ನೀಡಲಾಯಿತು. ಸಂಸ್ಕೃತ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾದ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳಿರುವ ಅನೇಕ ಪುಸ್ತಕಗಳ ರಚನೆಯಾಯಿತು. ಗಂಗದೊರೆ ಶ್ರೀಪುರುಷನು (ಕ್ರಿ.ಶ. 8ನೇಯ ಶತಮಾನ) ಅನೇಕ ಕುರಿತು 'ಗಜಶಾಸ್ತ್ರ'ವೆಂಬ ಸೊಗಸಾದ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಚಿಸಿದನು. ಮುಂದಿನ 6-8ನೇಯ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಚರಕ, ಸುಶ್ರುತ, ವಾಗ್ಭಟ ಮತ್ತು ಮಾಧವರ ಮೇಲೆ ಗ್ರಂಥಗಳು ರಚಿತವಾದವು. ಚಾಳುಕ್ಯ ವಂಶದ ಕೀರ್ತಿವರ್ಮನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ 'ಗೋವೈದ್ಯ'ವನ್ನು ರಚಿಸಿದನು. 5ನೇಯ ಚಾಮರಾಜ ಒಡೆಯರ ಅಲ್ಪಕೆಯಲ್ಲಿ, ರಾಮಚಂದ್ರ ಎಂಬುವನು ಶಾಲಿಹೋತ್ರಿಯ ಕುದುರೆಗಳ ಬಗೆಗಿನ ಗ್ರಂಥದ ಅಧಾರದ ಮೇಲೆ 'ಅಶ್ವಶಾಸ್ತ್ರ'ವನ್ನೂ ರಚಿಸಿದನು; ಮತ್ತು ಪದ್ಮಣ್ಣ ಪಂಡಿತ ಎಂಬುವನು ಕುದುರೆಗಳು ಹಾಗೂ ಅವುಗಳ ರೋಗಗಳ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗೆ ಅತ್ಯಂತ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಕೃತಿಯೆಂದು

ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದ್ದ 'ಹಯಸಾರ ಸಮುಚ್ಚಯ' ವೆಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಚಿಸಿದನು.

ಕ್ರಿ.ಶ. 14ನೇಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಬಹಮನಿ ಸುಲ್ತಾನರ ಅಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮಹಮದ್ ಷಾ ಎಂಬುವನು ಅನೇಕ ಆಯುರ್ವೇದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪರ್ಷಿಯನ್ ಭಾಷೆಗೆ 'ತಿಬ್ಬಿ-ಷಿಫಾಯತ್-ಮಹ್ ಮುದಿ' ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅನುವಾದ ಮಾಡಿದನು. ಕ್ರಿ.ಶ. 1590ರಲ್ಲಿ ಫಿರಖ್ತಾ ಎಂಬುವನು ಯುನಾನಿ ಮತ್ತು ಆಯುರ್ವೇದ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಪದ್ಧತಿಗಳೆರಡನ್ನು ಸೇರಿಸಿ 'ದಸ್ತುರಿಲ್ ಅಲ್ಪಾ' ಎಂಬ ವೈದ್ಯಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಚಿಸಿದನು. ಎರಡನೆಯ ಅಲ್ಪಾ ವ್ರದ್ದೀನ್ ಅಹಮದ್ ಷಾ, ಬಿದರೆಯಲ್ಲಿ ವೈದ್ಯರು ಮತ್ತು ಹಕೀಮರು ಒಟ್ಟಿಗೇ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ದೊಡ್ಡದಾದ ಉಚಿತ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯೊಂದನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದನು. ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಕರ್ನಾಟಕವು 'ಯುನಾನಿ-ತಿಬ್'ನ ಪ್ರಮುಖ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಯಿತು. ಮೈಸೂರು ಒಡೆಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಆಯುರ್ವೇದ ಮತ್ತು ಯುನಾನಿ ವೈದ್ಯಗಳೆರಡೂ ಬಲವಾದ ಉತ್ತೇಜನವನ್ನು ಪಡೆದು ವಿಶಾಲವಾದ ತಳಹದಿಯುಳ್ಳ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಪರಂಪರೆಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು.

ದೇವಸ್ಥಾನಗಳು, ಮಸೀದಿಗಳು ಮತ್ತು ಅರಮನೆಗಳ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ ರಚನೆಗಳಿಗೆ ಕರ್ನಾಟಕವು ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾಗಿದೆ. ಆ ರಚನೆಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುವ ಎಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಕುಶಲತೆಗಳ ವಿವರಣಾತ್ಮಕ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಅಭ್ಯಾಸದ ಕೊರತೆಯಿಂದ, ಅವುಗಳ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯನ್ನು ಅಳಿಯುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವಾದ ಕೆಲಸವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ, ಈಗ ಉಳಿದಿರುವ ಸ್ಮಾರಕಗಳು, ಗಂಗರ ಕಾಲದಿಂದ ಹಿಡಿದು 1,500 ವರ್ಷಗಳವರೆಗಿನ ಉನ್ನತ ಪ್ರಮಾಣದ ಪರಂಪರೆಯೊಂದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಪ್ರಮಾಣಬದ್ಧವಾದ ಇಟ್ಟಿಗೆಗಳ ಉಪಯೋಗ, ಕಲ್ಲುಗಲಸ, ಗಾರೆ ಮತ್ತು ಜೋಡಣೆಯ ವಸ್ತುಗಳ ('ಸಿಮೆಂಟಿಂಗ್') ಸಂಯೋಜನೆ, ರಚನಾ ಕಲ್ಪನೆ ಯಾದ ಮೊನಚಾದ ಕಮಾನುಗಳು, ಗುಮ್ಮಟಗಳು, ನೆಲಮಾಳಿಗೆಗಳು—ತಾಂತ್ರಿಕ ಪರಿಣತಿಯ ಅತ್ಯಂತ ಉನ್ನತವಾದ, ಈಗ ನಮಗೆ ಅಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿದಿಲ್ಲದ ಮುಟ್ಟುವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದ್ದವು. ವಿಜಾಪುರದ ಗೋಲ್ ಗುಂಬಜ್ ಗೆ ಇರುವ ಗುಮ್ಮಟದ ವ್ಯಾಸವು ರೋಮನ್ ನಲ್ಲಿರುವ ಪ್ಯಾಂತ್ಯಿಯೋನ್ ವ್ಯಾಸದಷ್ಟಿದೆ. ಮತ್ತು ಫರ್ಗೂಸನ್ ಹೇಳುವಂತೆ "ಪ್ರಪಂಚದ ಯಾವ ಗುಮ್ಮಟ ಅಥವಾ ನೆಲಮಾಳಿಗೆಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಅದು ಆಸರೆಯಾಗಿದೆ." ಆದೂ ಅಲ್ಲದೆ, ಗುಮ್ಮಟದ ಒಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಧ್ವನಿಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಸಾಧಾರಣ ಸಾಧನೆಯಾಗಿರುವ "ಸಿಸುಗುಟ್ಟುವ ಚಾಚುಪೀಠ" ಇದೆ. ಇದೇ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿರುವ 'ಇಬ್ರಾಹಿಂ ರೋಜಾ' ಕಟ್ಟಡವು ಸುಂದರ ಬರವಣಿಗೆ ಮತ್ತು ರೇಖಾಗಣಿತ ಶಾಸ್ತ್ರದ ನಮೂನೆಯಲ್ಲಿ 'ದಕ್ಷಿಣದ ತಾಜ್ ಮಹಲ್'

ಎನಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಅಭರಣಗಳನ್ನು ಕೆತ್ತುವಂತೆ ಶಿಲಾ ಸ್ಮಾರಕಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವ ಶಿಲ್ಪಿಗಳ ಅಥವಾ ಸ್ತುತಿಗಳ ಒಂದು ಸ್ಥಳೀಯ ಪರಂಪರೆಯೇ ಇಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿತು. ದೊಡ್ಡದಾಗಲಿ, ಸಣ್ಣದಾಗಲಿ, ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಪ್ರತಿಮೆಗಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಕೆತ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದರು. ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳದಲ್ಲಿರುವ ಗೊಮ್ಮಟೇಶ್ವರನ ಏಕಶಿಲಾ ವಿಗ್ರಹವು ಘನಗಂಭೀರವಾದ ಒಂದು ಸ್ಮಾರಕವಾಗಿದೆ. ಈ ಕುಶಲತೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಚಿತ್ರಕಲಾ ಪರಂಪರೆಯೊಂದು ಸೇರಿತು. ಕೆಲವು ದೇವಸ್ಥಾನಗಳ ಅಲಂಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಬಣ್ಣಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿದ್ದ ವನ್ಯಪ್ರತಿ ಮತ್ತು ತಿಂಜಿಜ ಮೂಲಗಳ ಬಣ್ಣ ಹಾಗೂ ವರ್ಣದ್ರವ್ಯಗಳ ಬಗೆಗಿನ ರಾಸಾಯನಿಕ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ತಯಾರಿಕಾ ಪದ್ಧತಿಗಳು ಆ ಕೆಲಸಗಾರರಿಗೆ ಖಂಡಿತವಾಗಿ ತಿಳಿದಿತ್ತು.

ಮೊದಲೇ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರ ಹಾಕಿದ ಪ್ರಮಾಣ ಮತ್ತು ಅನುಪಾತಗಳು, ಕ್ರಮವ್ಯತ್ಯಯಗಳು ಮತ್ತು ಸಂಯೋಗಗಳ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಕಟ್ಟಿದ ರೇಖಾಗಣಿತ ಶಾಸ್ತ್ರಿಯವಾಗಿ ಜೋಡಿಸಿದ ರಚನೆಗಳಾಗಿರುವುದು ಮತ್ತು ಪ್ರವೇಶ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾದ ಸಮರ್ಪಕ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕ ನಿರ್ದೇಶನವಿರುವುದು ದೇವಸ್ಥಾನಗಳ ಗಮನಾರ್ಹ ಲಕ್ಷಣಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಕೆಲವು ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿರುವ ದಿನರಾತ್ರಿ ಸಮನಾಗಿರುವ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಿನ ಸೂರ್ಯನ ಕಿರಣಗಳು ನೇರವಾಗಿ ದೇವರ ಮೂಲವಿಗ್ರಹದ ಮೇಲೆ ಬೀಳುವಂತಿರುವ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪ್ರವೇಶದ್ವಾರದ ರಚನೆಗಳು, ಗಣಿತ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರದ ಮೇಲೆ ಆಧರಿಸಿರುವ ಜ್ಯೋತಿರ್ವಿಜ್ಞಾನ ಜ್ಞಾನದ ಒಂದು ಸಾಧನೆಯಾಗಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಗಣಿತಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಜ್ಯೋತಿರ್ವಿಜ್ಞಾನಗಳ ಬೀಜವಂತ ಪರಂಪರೆಯ ಹೊರತು, ನಿಸ್ಸಂದೇಹವಾಗಿ, ಅಂತಹ ರಚನೆಗಳು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನಮಗೆ ಗೊತ್ತಿರುವುದು ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಕರ್ನಾಟಕವು ಜೈನ ಪರಂಪರೆಯ ಪ್ರಬಲ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ, ಗಣಿತಶಾಸ್ತ್ರ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಂಖ್ಯಾಶಾಸ್ತ್ರ, ಕ್ರಮವ್ಯತ್ಯಯ ಮತ್ತು ಸಂಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಜೈನರು ಅಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿರಬಹುದು. ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಒಂದನೇಯ ಅನೋಘವರ್ಷನ ಆಸ್ಥಾನವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿದ್ದ ಜೈನಮತಾನುಯಾಯಿಯಾಗಿದ್ದ ಮಹಾವೀರಚಾರ್ಯನ (ಕ್ರಿ.ಶ. 9ನೇಯ ಶತ) ಪ್ರತಿಭೆಯಿಂದ ಗಣಿತಶಾಸ್ತ್ರ ಪರಂಪರೆಗೆ ಒಂದು ಹೊಸ ಆಯಾಮ ದೊರಕತಾಯಿತು. ಆಗಲೇ ಮಹಾವೀರನ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಒಂಬತ್ತು ಅಧ್ಯಾಯ ಮತ್ತು 1000ಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಶ್ಲೋಕಗಳಿರುವ 'ಗಣಿತಸಾರಸಂಗ್ರಹ' ವೆಂಬ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಚಿಸಿದನು. ಇವನಿಗಿಂತ ಪೂರ್ವದವರಾದ ಆರ್ಯಭಟ I, ಭಾಸ್ಕರ I ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮಗುಪ್ತರು ತಮ್ಮ ಗಣಿತಶಾಸ್ತ್ರ ಕೊಡುಗೆಗಳನ್ನು ಜ್ಯೋತಿರ್ವಿಜ್ಞಾನ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಸಿದ್ಧ ಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಮಹಾವೀರನು ಗಣಿತಶಾಸ್ತ್ರ

ಪೊಂದನ್ನೇ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿ, ಅಸಂಖ್ಯಾತ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿದುದು ಇವರ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಇವನು ಬ್ರಹ್ಮಗುಪ್ತನ ವಿಚಾರಗಳ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚು ಒಲವು ತೋರಿಸಿದರೂ, ಅತನ ಗಣಿತಶಾಸ್ತ್ರ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರಗಳನ್ನು ಉತ್ತಮಪಡಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದನು ಮತ್ತು ಸ್ವತಂತ್ರ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸಿದನು. ಇವರ ಕೃತಿಯು—ಸಂಖ್ಯೆಗಳ ವರ್ಗ ಮತ್ತು ಘನ ವರ್ಗ ಮೂಲ ಮತ್ತು ಘನಮೂಲಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿಯುವುದು, ಗಣಿತಶಾಸ್ತ್ರಿಯವಾಗಿ ಮತ್ತು ರೇಖಾಗಣಿತ ಶಾಸ್ತ್ರಿಯವಾಗಿ ಸರಣಿಗಳ ಮೊತ್ತವನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯುವುದು, ಭಿನ್ನರಾಶಿಗಳು, ಅಳತೆ, ಮೊದಲ ಹಂತದ ವರ್ಗ ಸಮೀಕರಣಗಳು ಮತ್ತು ಅನಿಶ್ಚಿತ ಸಮೀಕರಣಗಳು—ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಇವನು ಅಕ್ಷರ ಸಂಕೇತಗಳೊಂದಿಗೆ ದಶಮಾಂಶ ಸ್ಥಾನ ವೃತ್ತಿ ಗಣನೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಿರುವ ಅಧೀಕೃತ ನಿರೂಪಣೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅನುಕರಣೆಯವಾಗಿದೆ. ಶೂನ್ಯದಿಂದ (ಸೊನ್ನೆ) ಭಾಗಿಸಲಾಗುವ ಒಂದು ಸಂಖ್ಯೆಯು ಬದಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ತಪ್ಪು ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಬಂದರೂ ಸೊನ್ನೆಯ ಬಗೆಗೆ ಇವನು ವಿಚಾರ ನಡೆಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಲಘುತಮ ಸಾಮಾನ್ಯ ಅಪವರ್ತನವನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯುವ ಕ್ರಮವನ್ನು ತರ್ಕಬದ್ಧವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ ಭಾರತದ ಮೊದಲ ಗಣಿತಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞ ಇವನು. ಇವನು ವಿವರಿಸುವ ಅಳತೆಯ ವಿಚಾರಗಳು ಬ್ರಹ್ಮಗುಪ್ತನಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಮುಂದುವರಿದದ್ದಾಗಿದೆ. 'ಸಾಯ್' (π) ನ ಬೆಲೆಯನ್ನು 3.0375 ಎಂದು ತೋರಿಸುವ ಗೋಳದ ಗಾತ್ರವನ್ನು ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕುವ ಸೂತ್ರವನ್ನು ಇವನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದನು. ಲಂಬಕೋನ, ತ್ರಿಭುಜಗಳ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಇವನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ: “ಲಂಬಗಳ ಮೇಲಿನ ವರ್ಗಗಳ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಗುಣಕದ ಎರಡರಷ್ಟು ಪಾದವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ; ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಮೇಲಿನ ವರ್ಗಗಳ ಮೊತ್ತ ಒಂದು ತಿರುಗುವ ತ್ರಿಭುಜದ ಕರ್ಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ”. ಇವನು ಐದು ಬಗೆಯ ಬಹುಭುಜಾಕೃತಿಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾನೆ: ಸಮಬಹುಭುಜಾಕೃತಿ, ಸಮದ್ವಿಭಾಗ ಬಹುಭುಜಾಕೃತಿ, ಸಮದ್ವಿಬಹುಭುಜಾಕೃತಿ, ಸಮತ್ರಿಬಹುಭುಜಾಕೃತಿ ಮತ್ತು ಅಸಮ ಬಹುಭುಜಾಕೃತಿ. ದೀರ್ಘವೃತ್ತಕ್ಕೆ ಇವನು 2ಅಬ+ಬ² ಎಂದು ಬೆಲೆ ಕೊಡುತ್ತಾನಾದರೂ ಅದರ ಸರಿಯಾದ ಬೆಲೆ ೧೮೮೭ ಎಂದಾಗಿದೆ. ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಮುಮ್ಮಡಿ ಕೃಷ್ಣನ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಹಲಾಯುಧನು ಪಿಂಗಲನ (ಕ್ರಿ. ಪೂ. 3ನೆಯ ಶತಮಾನ) 'ಚಂಡಸೂತ್ರ' ದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿರುವಂತೆ ಒಂದು ಬಾರಿಗೆ 1, 2, 3,..... ಎನ್ ವರೆಗೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಸಂಖ್ಯೆಗಳ ಸಂಯೋಗವನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯುವ ತ್ರೈಭುಜಾತ್ಮಕ ನಿನ್ಯಾಸ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವ 'ಮೇರುಪ್ರಸ್ತಾರ' ದ ಮೇಲೆ ಸಮರ್ಥವಾದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಇದು 16ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಯಾರೋಪಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದ ಸಾಸ್ತೃಲನ ತ್ರಿಭುಜಕ್ಕೆ ಸಮನಾದ ಪದ್ಧತಿಯಾಗಿದೆ. ಅಳತೆಯ

ರಚನೆಗಳು, ವ್ಯಾಕರಣ ಮತ್ತು ಭಾಷಾಶಾಸ್ತ್ರ ನಿಯಮಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಈ ಪದ್ಧತಿಯು (ಅ+ಬ)^೧ ಸರಣಿಯ ಅ^೧, ಅ^೧—|b.....ಅಬ^೧—|, ಬ^೧ ದ್ವಿಪದಗಳ ಮೊತ್ತವನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿಯುವ ಕ್ರಮದ ಮುನ್ಸೂಚನೆಯನ್ನೂ ನೀಡಿತು.

ಕರ್ನಾಟಕದ ಮತ್ತು ಭಾರತದ ಗಣಿತ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಕ್ರಿ. ಶ. ಸುಮಾರು 12ನೆಯ ಶತಮಾನ ದಲ್ಲಿದ್ದ ಎರಡನೆಯ ಭಾಸ್ಕರಾಚಾರ್ಯನು ಮಹಾಮೇಧಾವಿ ಯಾಗಿದ್ದ ಜ್ಯೋತಿಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞನೂ ಆಗಿದ್ದ. ವಿಜಾಪುರದವನಾದ ಇವನು ಕ್ಷಿಪ್ರವಾದ ಅಥವಾ ಗಹನವಾದ ಗಣಿತಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಜ್ಯೋತಿರ್ವಿಜ್ಞಾನದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುವ 'ಸಿದ್ಧಾಂತ ಶಿರೋಮಣಿ' ಎಂಬ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕೃತಿಯನ್ನು ತನ್ನ 36ನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ರಚಿಸಿದನು. ಈ ಕೃತಿಯ ಮೊದಲೆರಡು ಭಾಗಗಳಾದ 'ಲೀಲಾವತಿ' ಮತ್ತು 'ಬೀಜಗಣಿತ' ಅಧ್ಯಾಯಗಳು ಅಂಕಗಣಿತಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಬೀಜಗಣಿತ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದರೆ ಉಳಿದೆರಡು ಭಾಗಗಳಾದ 'ಗಣಿತಾಧ್ಯಾಯ' ಮತ್ತು 'ಗೋಳಾಧ್ಯಾಯ'ಗಳು ಜ್ಯೋತಿರ್ವಿಜ್ಞಾನದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಹನ್ನೊಂದು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿರುವ 'ಲೀಲಾವತಿ'ಯು ಅಂಕಗಣಿತ ಮತ್ತು ರೇಖಾಗಣಿತದ ಅತ್ಯಂತ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಕೃತಿಯಾಗಿದೆ. ಸೊನ್ನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಇವನ ಲೆಕ್ಕ ಪದ್ಧತಿಗಳು ನಿಷ್ಕೃಷ್ಟವಾಗಿವೆ ಮತ್ತು ಮಹಾವೀರನ ವಿಚಾರಗಳಿಗಿಂತ ಮುಂದುವರಿದದ್ದಾಗಿವೆ. ಸಂಕೀತ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಅಂಕಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸಲು ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿದುದರಲ್ಲಿ, ಮೊದಲ ಮತ್ತು ಎರಡನೆಯ ಹಂತದ ಅನಿಶ್ಚಿತ ಸಮೀಕರಣಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸುವುದರಲ್ಲಿ, ಬೀಜಗಣಿತದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಬಂಧ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಇವನು ಮುಂದುಗಾಣಿಸಿದುದನ್ನು ನಾವು ನೋಡುತ್ತೇವೆ. ಇವನು ೧೧ ನ ಬೆಲೆಯನ್ನು 3.14166ಕ್ಕೆ ವಿಸ್ತರಿಸಿದನು. ನಕ್ಷ²+1=ಯ², ನಕ್ಷ²+ಚ=ಯ² ಸಮೀಕರಣಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಲು ಎರಡನೆಯ ಭಾಸ್ಕರನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ಚಕ್ರೀಯ (ಚಕ್ರವಾಳ) ಪದ್ಧತಿಯ ಬಗೆಗೆ ಲಾಗ್ರಾಂಜ್‌ಗಿಂತ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾದ ಹ್ಯಾಂಕೆಲ್‌ನ ಹೇಳಿಕೆಯೇ ಅಂಕಗಳ ತತ್ತ್ವದ ಮೊದಲ ಸಾಧನೆಯಾಗಿದೆ. ರೇಖಾಂಶಗಳು ಮತ್ತು ಸಮತಲಗಳ ಮೇಲಿನ ಅನಂತ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಭಾಸ್ಕರನು ಹೇಳಿರುವ 'ತಾತ್ಕಾಲಿಕ' ವಿಶ್ಲೇಷಣಾ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಆಧುನಿಕ ಕಲನಶಾಸ್ತ್ರದ ಮೂಲಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೂ ಇದೆ.

ಆರ್ಯಭಟ I, ಭಾಸ್ಕರ I, ಬ್ರಹ್ಮಗುಪ್ತ, ಮಂಜುಳ, ಶ್ರೀಪತಿ, 'ಸೂರ್ಯಸಿದ್ಧಾಂತ'ಕಾರ ಮುಂತಾದವರ ಜ್ಯೋತಿರ್ವಿಜ್ಞಾನ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದರೂ ಇವನು ಜ್ಯೋತಿರ್ವಿಜ್ಞಾನ ತತ್ತ್ವದ ಗ್ರಹಗಳ ಚಲನೆಯ ಉಪರಿ ವೃತ್ತೀಯ ವಿಕೇಂದ್ರ

ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪಡಿಸಿ ಹೊಸಬೆಳಕನ್ನು ಚೆಲ್ಲಿದನು. ಮತ್ತು ಅನೇಕ ಜ್ಯೋತಿರ್ವಿಜ್ಞಾನ ಉಪಕರಣಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿವಾಗಿ ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು. ಇವನೇ, ತನ್ನ ಕೃತಿಯ ಮೇಲೆ 'ವಾಸನ ಭಾಷ್ಯ' ಎಂಬ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನೂ ಮತ್ತು ಗ್ರಹಗಳ ಚಲನೆಯ ಮೇಲಿನ 'ಕರ್ಣ ಕುತೂಹಲ' ಎಂಬ ಕೃತಿಯನ್ನೂ ರಚಿಸಿದನು. ಇವರ ನಿರೂಪಣಾ ಪದ್ಧತಿಗಳು ಮತ್ತು ಸ್ಫುಟವಾದ ಕೃತಿಗಳು ಎಷ್ಟು ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿತ್ತೆಂದರೆ, ಮುಂದಿನ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ, ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ಭಾರತದ ಮಧ್ಯ ಮತ್ತು ಪಶ್ಚಿಮ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಅನೇಕ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳು ರಚಿತವಾದವು. 'ಲೀಲಾವತಿ ಮತ್ತು ಬೀಜಗಣಿತ'ಗಳನ್ನು ಒಬ್ಬಲ್ ಫೈಜಿ (ಅಕ್ಬರನ ಅಲ್ಪಿಕೆಯಲ್ಲಿ) ಮತ್ತು ಅತಾಉಲ್ಲಾ ರೇಸಿದಿ (ಷಹಜಾನನ ಅಸ್ಪಷ್ಟಿಯಂತೆ) ಪರ್ಷಿಯನ್ ಭಾಷೆಗೆ ಅನುವಾದ ಮಾಡಿದುದು ಇವನ ಕೃತಿಗಳಿಗೆ ಸಂದ ಅಧೀಕೃತ ಗೌರವವಾಗಿದೆ.

ಜ್ಯೋತಿರ್ವಿಜ್ಞಾನ-ಗಣಿತಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಪರಂಪರೆಯ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪಂಚಾಂಗ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯಿತು. ಈ ಪರಂಪರೆಯು 16ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಪ್ರಾರಂಭ ಕಾಲದ ಗಣೇಶ ದೈವಜ್ಞನಿಂದ ಮೊದಲಾಗಿ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಪಂಥದ ಜ್ಯೋತಿರ್ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬೀರಿತು. ಉಳಿದ ಭಾಗಗಳೊಂದಿಗೆ ಕರ್ನಾಟಕವನ್ನೂ ಆಳಿದ ಶಾತವಾಹನ ರೋಡಿಗೆ ಸೇರುವ ಶಕ ಯುಗವು (ಕ್ರಿ. ಶ. 78) ಕಾಲ ತೀರ್ಮಾನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮುಖ್ಯ ಘಟ್ಟವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು. ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಅರವತ್ತು ಸಂವತ್ಸರಗಳ ಚಕ್ರೀಯ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರವು (ಪ್ರಭವ, ವಿಭವ, ಇತ್ಯಾದಿ) ಬಹುಶಃ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿ (ವಿಶೇಷವಾಗಿ ರೂಢಿಗೆ ಬಂದದ್ದೂ ಈ ಪ್ರಾಂತ ದಲ್ಲೆಯೇ). ಈ ಅರವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಚಕ್ರದ ಪ್ರತೀ ಸಂವತ್ಸರಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದು ಪಂಚಾಂಗ ರಚನೆಯ ಮತ್ತೊಂದು ಘಟ್ಟವಾಯಿತು. ಹಳೆಯ ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ಪಂಚಾಂಗ ರಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ಅದನ್ನು ಆಗಾಗ ಉತ್ತಮ ಪಡಿಸುತ್ತಾ, ಸಾರಂಪರಿಕ ಜ್ಯೋತಿರ್ವಿಜ್ಞಾನ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದು ಪಂಚಾಂಗ ಪಂಡಿತರು ಹಿಂದೆ ಇದ್ದರು; ಈಗಲೂ ಇದ್ದಾರೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಪಂಚಾಂಗಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ 'ಸೂರ್ಯಸಿದ್ಧಾಂತ', 'ಆರ್ಯಭಟೀಯ', 'ದ್ವಗ್ನಣಿತ' ಮುಂತಾದ ಸಾರಂಪರಿಕ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದ ಚಾಂದ್ರ ಸೌರ ಸಂಯೋಜನೆಗಳಿರುವ ಚಾಂದ್ರಮಾನ ಮತ್ತು ಅಧಿಕ ಮಾಸವಿರುವ ರಚನೆಗಳಾಗಿವೆ. ಭಾರತದ ಜನರ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ "ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನವು ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ವಿಭಾಜಕ ರೇಖೆಯಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಈ ನೂರು ವರ್ಷಗಳು ಭಾರತವು ಹಿಂದಿನ ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಪಡೆಯದ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವಂತಾಗಿದೆ" ಎಂಬ ಹೇಳಿಕೆ ಉಚಿತವಾಗಿದೆ. ಬದಲಾವಣೆಗಳು

ಕಂಡುಬಂದದ್ದು 19ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಲ್ಲಿಯೂ ದರೂ ಇದಕ್ಕೆ ಕರ್ನಾಟಕವೇನೂ ಹೊರತಾಗಿಲ್ಲ. ಈ ಶತಮಾನದ ಮೊದಲ ದಶಕದಲ್ಲಿಯೇ ವಿಲಿಯಂ ಲ್ಯಾಂಚ್‌ಟನ್ ಎಂಬುವನು ಮೂರು ಅಡಿ ಉದ್ದದ ಒಂದು ಕೋನ ದೂರದರ್ಶಕ, ಒಂದು 'ಖಮಧ್ಯ' ತ್ರಿಜ್ಯ ಪಟ್ಟಿ, ಮತ್ತು ಒಂದು ಸಂಕ್ರಮ ದೂರದರ್ಶಕಗಳ ಸಹಾಯದೊಂದಿಗೆ ಕರ್ನಾಟಕವೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಉಳಿದ ಪ್ರದೇಶಗಳ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಮೋಜಣಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಿದನು. 1815ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅವನು ಭೂಮಧ್ಯ ರೇಖೆಗೆ (ಸಮಭಾಜಕ ವೃತ್ತ) ಅತ್ಯಂತ ಸಮೀಪದ 9°53'45" ಕೋನ ದೂರದ ಇತರ ಯಾವ ದೇಶದಲ್ಲೂ ಅಳೆಯದಿರುವ ಭೂ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವನ್ನು ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದನು. ಅವನ ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಕೆಲಸಗಳು, ಅವನಿಗೆ ಭೂಕ್ಷೇತ್ರ ರೇಖೆಯನ್ನು ಅಳೆಯುವ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಶಾತ್ವತವಾದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟವು. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮೋಜಣಿಯ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಬಳಸುವ ಗಣಿತ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಸಲಕರಣೆಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುವ ಕಾರ್ಖಾನೆಯೊಂದು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಈ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡ ಮೊಹ್ಸಿನ್ ಹುಸೇನ್ ಎಂಬ ಮೇಧಾವಿ ಮೆಕ್ಯಾನಿಕ್ ಒಬ್ಬನು ತನ್ನ ಪ್ರತಿಭಾಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಒಂದು ಕೋನ ದೂರದರ್ಶಕವನ್ನೂ ಜೋಡಿಸಿದನು. ಹಿಮಾಲಯವನ್ನು ಮೋಜಣಿ ಮಾಡಿದ ಆಂಡ್ರೂ ವಾಸ್, ಈ ಕೋನ ದೂರದರ್ಶಕವನ್ನು ಬಳಸಿ, ಅತ್ಯಂತ ಎತ್ತರವಾದ ಶಿಖರ ಯಾವುದೆಂದು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿ, ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಕನಾಗಿದ್ದ ಮೋಜಣಿದಾರ ಜಾರ್ಜ್ ಎವರೆಸ್ಟ್‌ನ ಹೆಸರನ್ನು ಅದಕ್ಕೆ ಇಟ್ಟನೆಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಕರ್ನಾಟಕದ ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಮಿಷನರಿ ಶಾಲೆಗಳ ಮೂಲಕ ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ನ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಪದ್ಧತಿಯು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹರಡಿತು. ಇದು ಆಧುನಿಕ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿತು. ಮತ್ತು ಅನೇಕ ಮೇಧಾವಿ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳನ್ನು ಮುಂದೆ ತಂದಿತು. ಮೈಸೂರು, ಬೆಂಗಳೂರು ಮತ್ತು ಕಲ್ಬುರ್ಗಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಬಟ್ಟೆ ಗಿರಣಿಗಳು ಮತ್ತು ಕೋಲಾರ ಮತ್ತು ಹಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ (1888) ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಚಿನ್ನದ ಗಣಿಗಳ ಕಾರಣದಿಂದ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಚಟುವಟಿಕೆಯು ವೇಗವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಿತು. ಶಿವ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಜಲವಿದ್ಯುತ್ ಉತ್ಪಾದನಾ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಶತಮಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದಲೇ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು ಅನೇಕ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಹರಡಿದವು. ಕರ್ನಾಟಕವು ಕೈಗಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪಡೆದ ರಾಜ್ಯವಾಯಿತು. ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಸಂಶೋಧನೆಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲೂ ಕರ್ನಾಟಕವು ಪ್ರಮುಖ ರಾಜ್ಯವಾಗಿ ಬೆಳೆದುಬಂದಿದೆ. 1911ರ ಸುಮಾರಿನಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಮೇಲ್ದರ್ಜೆಯ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಸಂಶೋಧನಾ ಸಂಸ್ಥೆಯಾದ ಭಾರತೀಯ ವಿಜ್ಞಾನ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸ

ಲಾಯಿತು. ಇದರಲ್ಲಿ ನೋಬೆಲ್ ಬಹುಮಾನ ವಿಜೇತ ಸಿ. ವಿ. ರಾಮನ್, ಭಾರತಕ್ಕೆ ಅಣುಯುಗವನ್ನು ತಂದಿತ್ತ ನೆಹ್ರೂ. ಜಿ. ಭಾಭಾ ಮುಂತಾದ ಜಗತ್ತನ್ನೆಲ್ಲ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಸಂಸ್ಥೆ, ಹಾಗೂ ರಾಮನ್ ಸಂಶೋಧನಾ ಸಂಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ಭಾರತೀಯ ಜ್ಯೋತಿರ್ಭೌತವಿಜ್ಞಾನ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿವೆ.

ಇದುವರೆಗೂ ನಿರೂಪಿಸಿದುದು ಕರ್ನಾಟಕದ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಪರಂಪರೆಯ ಒಂದು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಚಿತ್ರ ಅಷ್ಟೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಅನೇಕ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ತಮ್ಮ ಕೊಡುಗೆಯಿಂದ ಭಾರತೀಯ ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ತಂತ್ರಜ್ಞಾನಗಳನ್ನು ಶ್ರೀಮಂತಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿವರು ಮಾಡಿರುವ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಅವರ ಸ್ವಭಾವ, ಆಳ, ನಾವಿಸ್ಯ, ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಗತಿಯ ಮಟ್ಟ ಇವುಗಳನ್ನು ಬೆಳಕಿಗೆ ತರುವ ಸಂಶೋಧನೆಯು ಪುರಾತತ್ವ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯಮೂಲಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ತುರ್ತಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕೆಲಸ.

ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳು

ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳು ವಿದ್ಯಾಕೇಂದ್ರಗಳ ಅಂಗಸಂಸ್ಥೆಗಳಾಗಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿವೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ವಿದ್ಯಾಕೇಂದ್ರಗಳಾದ ಅಗ್ರಹಾರಗಳು, ಮಠಗಳು ಮತ್ತು ಘಟಿಕಾಸ್ಥಾನಗಳು ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಪ್ರೌಢವಿದ್ಯಾಕೇಂದ್ರಗಳಾದ ಘಟಿಕಾಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳಿದ್ದವು. ನಾಗಾಯಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆತ (ಕ್ರಿ. ಶ. 1150) ಶಾಸನವೊಂದು ಆ ಸ್ಥಳದ ಘಟಿಕಾಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಗ್ರಂಥಾಲಯದ ಬಗೆಗೆ ವಿವರಣೆ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಅದರ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಗೆ ಒಬ್ಬ ಸರಸ್ವತಿ ಭಂಡಾರಿಕ ಅಥವಾ ಗ್ರಂಥಾಲಯಾಧಿಕಾರಿಯಿದ್ದನು. ಚಾಳುಕ್ಯ ವಂಶದ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಮಲ್ಲ ಅರಸನ ಮಂತ್ರಿಯಾದ ಮಾಧವ ಅಥವಾ ಮದುಸೂಧನನಿಂದ ಆ ಸರಸ್ವತಿ ಭಂಡಾರಿಕನ ನೇಮಕವಾಗಿತ್ತು. ಅವನ ಕರ್ತವ್ಯ ನಿರ್ವಹಣೆಗಾಗಿ ಖರ್ಚುನೆಚ್ಚೆಕ್ಕೆ ದತ್ತಿಗಳು ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದವು. ನಾಗಾಯಿ ಅಲ್ಲದೆ ಸೋಂದ, ಮೂಡಬಿದರೆ, ಲಕ್ಕುಂಡಿ, ಸಾಲೋಟಿಗಿ, ಬೆಳ್ಗಾವಿ ಮುಂತಾದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ತಾಳೆಗರಿ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ಸಂಗ್ರಹವುಳ್ಳ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳು ಇದ್ದುವೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಬಹುತೇಕವಾಗಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಮಠಗಳಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಂತಿದ್ದ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಹಸ್ತಪ್ರತಿ ಸಂಗ್ರಹಗಳಿದ್ದವು. ಬಸವೇಶ್ವರನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ (ಕ್ರಿ. ಶ. 1167) ವಚನ ಭಂಡಾರಿ ಶಾಂತರಸನ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ತೆರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಬಸವ ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿಯ ವಚನ ಭಂಡಾರದಲ್ಲಿ ವಿಪುಲ ತಾಳೆಗರಿ ಗ್ರಂಥ ಸಂಗ್ರಹವಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ವಚನಭಂಡಾರಿಯೆಂದರೆ

ಇಂದಿನ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥ ಭಂಡಾರಿಯೆಂದು ಅರ್ಥೈಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಎರಡನೆಯ ಬುಕ್ಕರಾಯನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶೃಂಗೇರಿ ಮಠದ ಗ್ರಂಥಾಲಯವನ್ನು ಸುಧಾರಣೆ ಮಾಡಲು ಸಾಕಷ್ಟು ಭೂಮಿಯನ್ನು ದತ್ತಿಕೊಡಲಾಗಿತ್ತು. ನರಸಿಂಹ ಭಾರತಿ ಸ್ವಾಮಿಗಳು (ಕ್ರಿ. ಶ. 1389-1408) ಈ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯ ಗ್ರಂಥಾಲಯವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಶೃಂಗೇರಿಯ ಪುರಾಣಿಕ ಕವಿ ಕೃಷ್ಣ ಭಟ್ಟರನ್ನು ನಿಯಮಿಸಿದ್ದರು.

ಮದರಸಾಗಳು (ಮಹಮ್ಮದೀಯರ ವಿದ್ಯಾಕೇಂದ್ರಗಳು) ಸಹ ಉತ್ತಮ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದವು. ಮಹಮೂದ ಗವಾನನಿಂದ ಕ್ರಿ. ಶ. 1470ರ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬಿದರೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಮದರಸಾದಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಾಲಯವಿದ್ದಿತು. ಅದಿಲಶಾಹಿ ಅರಸರು ವಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಾಲಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿಯ ಕಸಾಟಿಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಗ್ರಂಥಗಳ ವಿಷಯವನ್ನು ಕಸಾಟಿಗಳ ಮೇಲೆ ಕಪ್ಪು ಶಾಯಿಯಿಂದ ನಮೂದಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಈ ಅದಿಲಶಾಹಿ ಗ್ರಂಥಾಲಯದ ಕಸಾಟಿಗಳನ್ನು ವಿಜಾಪುರದ ಆಶಾರಮಹಲಿನಲ್ಲಿ ಇಂದಿಗೂ ನೋಡಬಹುದು. ಟಿಪ್ಪುಸುಲ್ತಾನನ ಗ್ರಂಥಾಲಯವು ಬಹಳಷ್ಟು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತೆಂದು ಚಾರ್ಲ್ಸ್ ಸ್ಟುವರ್ಟ್ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ವರ್ಣನಾತ್ಮಕ ಗ್ರಂಥಸೂಚಿಯಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಹರ್ಬೆಲರ್ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ಬಿಬ್ಲಿಯೋಥಿಕ್ ಓರಿಯೆಂಟೀಲ್ ಗ್ರಂಥಾಲಯದ ಮತ್ತು ಪ್ಯಾರಿಸಿನ ಅರಸನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ಎಶೂನಿಯಲ್ ಗ್ರಂಥಾಲಯದ ಗ್ರಂಥಸೂಚಿಗಳ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಟುವರ್ಟ್ ತನ್ನ ಗ್ರಂಥಸೂಚಿಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ್ದನೆಂಬುದು ಸಂತಸದ ಸಂಗತಿ.

ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಅರಮನೆ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಚ್ಯ ಸಂಶೋಧನಾ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಇವೆರಡು ತಾಳೆಗರಿ ಗ್ರಂಥ ಮತ್ತು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ಅತ್ಯಂತ ಬೆಲೆಯುಳ್ಳ ನಿಧಿಗಳಾಗಿವೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಮಹಾರಾಜರು ಸಲ್ಲಿಸಿದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸೇವೆ ಚಿರಸ್ಮರಣೀಯವಾಗಿದೆ. ತಮ್ಮ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಗ್ರಂಥ ಸಂಗ್ರಹದಿಂದ ಮೂರನೆಯ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ಮೈಸೂರು ಅರಮನೆಯ ಗ್ರಂಥಾಲಯಕ್ಕೆ ನೂರೈವತ್ತು ವರ್ಷಕ್ಕೂ ಮಿಕ್ಕಿದ ಇತಿಹಾಸವಿದೆ. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತಿ ಭಂಡಾರವೆಂದು ಹೆಸರು ಪಡೆದ ಈ ಗ್ರಂಥಾಲಯವು ಇಂದಿನ ಮೈಸೂರು ಮಹಾರಾಜಾ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕಾಲೇಜು ಗ್ರಂಥಾಲಯದ ಒಂದು ಭಾಗವಾಗಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. 1869ರಷ್ಟು ಮೊದಲೇ ಅರು ಲಿಪಿಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಸಂಸ್ಕೃತ ಗ್ರಂಥಗಳ ಸೂಚಿಯೊಂದನ್ನು ಇದು ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ. ಕೇವಲ ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಕಲೆ, ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಶಿಲ್ಪಕಲೆ ಕುರಿತ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಚಾಮರಾಜ ಒಡೆಯರು ವಿಶೇಷ ಆಸ್ಥೆಯ

ಮೇರೆಗೆ 1891ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ಗ್ರಂಥಾಲಯವು ಇಂದು ಪ್ರಾಚ್ಯ ಸಂಶೋಧನಾ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿದೆ.

ಆಧುನಿಕ ಕಾಲ

‘ನೇಟಿವ್ ಜನರಲ್ ಲಾಯಬ್ರರಿ’ ಎಂಬ ತಾತ್ವಿಕ ಅಧಾರದ ಮೇಲೆ 1848ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿಯೂ ‘ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಗ್ರಂಥಾಲಯ’ವು ಸಾರ್ವಜನಿಕರ ಗಮನವನ್ನು ಸೆಳೆಯಿತು. ಜಿ. ಡಿ. ಇನ್‌ವೆರಾರಿಟಿಯವರಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಈ ಗ್ರಂಥಾಲಯವು ಇಂದಿಗೂ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತವಾಗಿದೆ. ಎಲ್. ಎಸ್. ನಾಗಪುರಕರ್‌ರಿಂದ ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ 1854ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಗ್ರಂಥಾಲಯವು ಎರಡನೇಯದೂ, ತದನಂತರ 1865ರಲ್ಲಿ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಗ್ರಂಥಾಲಯವು ಮೂರನೇಯದೂ ಆಗಿದೆ. 1863-64ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಗೋಕಾಕ್, ಚಿಕ್ಕೋಡಿ, ಬಾಗಲಕೋಟೆ ಮತ್ತು ಹಾವೇರಿಗಳಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳು ತೆರೆಯಲ್ಪಟ್ಟವು. ಬೆಳಗಾವಿ, ಧಾರವಾಡ, ವಿಜಾಪುರ ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ತೆರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳು, ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಪ್ರಥಮ ಹಂತವೆನ್ನಬಹುದು. ದ್ವಿತೀಯ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಈ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ತಾಲೂಕು ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾದವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಜಾಪುರ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ವಾಚನಾಲಯ (1890), ಜಮಖಂಡಿಯ ರಮಾಬಾಯಿ ಸಾಹೇಬ ವಾಚನಾಲಯ (1905) ಮತ್ತು ತಿಕೋಟಾ (ವಿಜಾಪುರ ತಾಲೂಕು) ದ ಬಾಲಚಂದ್ರ ವಾಚನ ಮಂದಿರ (1917) ಇವುಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಬಹುದು. ಆಫ಼ೀಯ ಸಿಡ್ಧೇಶ್ವರ ಮೊಘತ್ ವಾಚನಾಲಯವನ್ನು ಲೋಕಮಾನ್ಯ ಬಾಲಂಗಂಗಾಧರ ತಿಲಕರು ಉದ್ಘಾಟಿಸಿದರು. ಕಾರವಾರ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಮತ್ತು ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯವು 1864ರ ಮೇ ಒಂದನೇಯ ದಿನಾಂಕದಂದೂ ಗದಗ ಕಾರ್ಡೋಜ್ ಗ್ರಂಥಾಲಯವು 1894ರಲ್ಲೂ ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು. ವಿಕೋರಿಯಾ ಮಹಾರಾಣಿಯ ಆಡಳಿತದ ವಜ್ರಮಹೋತ್ಸವದ ಸ್ಮರಣೆಗಾಗಿ ಮತ್ತು ಕಾಕತಾಳಿಯನೆಂಬಂತೆ 1910ರಲ್ಲಿ 5ನೇಯ ಜಾರ್ಜ್ ಅರಸನು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಭೇಟಿಯತ್ತ ಸವಿನೆನಿಸಿಗಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ‘ವಜ್ರಮಹೋತ್ಸವ ಗ್ರಂಥಾಲಯ’ಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾದುದು ಈ ದಿನೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರಯತ್ನವೆನ್ನಬಹುದು. ಕಾರವಾರ, ಕುಮಟಾ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ಹಾಸನ ಮತ್ತು ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು—ಮುಂತಾದ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಜುಜಿಲಿ ಮತ್ತು ಕಿರೀಟಿ ಧಾರಣಾ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಮತ್ತು ವಾಚನಾಲಯ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಮೈಸೂರು ಸರಕಾರದ ನೇರ ಆಡಳಿತ ಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ಮೈಸೂರು ಮತ್ತು ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳು 1914-15ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಗೊಂಡವು. ಅನಂತರ

1920ರಲ್ಲಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಆಡಳಿತ ಮಂಡಳಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಲಾಯಿತು. ಇವು ಸರಕಾರಿ ಧನಸಹಾಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳಾದವು. ಬೆಂಗಳೂರು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಗ್ರಂಥಾಲಯವು ಶೇಷಾದ್ರಿ ಸ್ಮಾರಕ ಭವನದಲ್ಲೂ, ಮೈಸೂರು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಗ್ರಂಥಾಲಯವು ಚಾಮರಾಜ ಟೆಕ್ನಿಕಲ್ ಇನ್‌ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್‌ನಲ್ಲೂ ಇವೆ. ಸರಕಾರದ ಧನಸಹಾಯದೊಂದಿಗೆ ಜಿಲ್ಲಾ ಹಾಗೂ ತಾಲೂಕು ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವ ಯೋಜನೆಯೊಂದನ್ನು 1917ರಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. ಅದರನ್ವಯ ಗ್ರಾಮೀಣ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. 1919 ಫೆಬ್ರವರಿ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ‘ಸಂಚಾರಿ ಗ್ರಂಥಾಲಯ’ಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಬೇಕೆಂಬ ಯೋಜನೆಯು ಅನೇಕ ಅಡೆತಡೆಗಳಿಂದಾಗಿ ಕಾರ್ಯಗತವಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಈ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅಸ್ಥಿರತೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕರ್ನಾಟಕದ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಚಳವಳಿಯು ಅಂದಿನ ಇನ್ನಿತರ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯುತ್ ಸಂಘ-ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಹೋದಿಕ್ಕೊಂಡು ಮುಂದುವರಿಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿತು. ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ತೀವ್ರಗೊಳಿಸುವಲ್ಲಿ 1890ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಧಾರವಾಡದ ಕರ್ನಾಟಕ ವಿದ್ಯಾವರ್ಧಕ ಸಂಘವು ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸಿದೆ. ಸಂಘದ ಮುಖಪತ್ರಿಕೆಯಾದ ‘ವಾಗ್ವ್ಯಾಪಣ’ವು ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಕುರಿತ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿತು. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿಯೆ ಎಲ್ಲ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳ ಕೈಸಿಡಿಯೊಂದನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಸಂಘವು ವಿಷಯ ಸಂಗ್ರಹಣೆಗಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನಾವಳಿಯವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿತು ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳ ಬಗೆಗೆ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನೂ ಪ್ರಕಟಿಸಿತು. ಹೀಗೆ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳ ಬಗೆಗೆ ವಿಷಯ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ್ದು ಪ್ರಥಮ ಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿದೆ. ಅಲೂರ ವೆಂಕಟರಾಯರು 1904-05ರಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಸಮಗ್ರ ಯೋಜನೆಯೊಂದನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದರು. ಇದೇ ಸಮಯಕ್ಕೆ 1914ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಕರ್ನಾಟಕ ಇತಿಹಾಸ ಸಂಶೋಧನಾ ಮಂಡಳಿಯು ತನ್ನದೇ ಆದ ಗ್ರಂಥಾಲಯವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದು ವಿಶೇಷ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮತ್ತು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಜರುಗಿದ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಸಭೆ ಸಮ್ಮೇಳನವೊಂದಾದವುಗಳು ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಚಳವಳಿಗೆ ತೀವ್ರ ಚಾಲನೆ ಕೊಡಲು ಸಹಾಯಕವಾದವು. ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ (1920) ಸೇರಿದ ಅಖಿಲ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜಕೀಯ ಸಮ್ಮೇಳನವು ನಾಡಿನಾದ್ಯಂತ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳ ತೋರಣವನ್ನು ಕಟ್ಟಬೇಕೆಂಬಾಶಯದ ಗೊತ್ತುವಳಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದುದು, ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿ (1924ರಂದು) ಜರುಗಿದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಅಂಗವಾಗಿ ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಸಭೆಯೊಂದು ಸಿ. ಆರ್. ದಾಸ್‌ರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿದುದು, ಮಹತ್ವದ ಸಂಗತಿಗಳಾಗಿವೆಯೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಈ ಎರಡು ಘಟನೆಗಳ ನಂತರ ಅಖಿಲ ಮುಂಬೈ

ಕರ್ನಾಟಕ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಸಮ್ಮೇಳನ ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ 1929ರಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತು. ಈ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿಯೇ ಅಖಿಲ ಕರ್ನಾಟಕ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಸಂಘದ ಜನನವಾಯಿತು. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾಂದೋಲನವು ಗ್ರಂಥಾಲಯ ವಾಚನಾಲಯಗಳನ್ನು ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ ತೆರೆಯಲು ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿತು. ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ, ಬಳ್ಳಾರಿ ಮತ್ತು ಇನ್ನಿತರ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ನೇತಾರರಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ವ್ಯಾಯಾಮ ಶಾಲೆಗಳು ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳನ್ನೂ ಹೊಂದಿದ್ದವು. ಎ. ಎ. ಎ. ಫೈರ್ಯುವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ವರದಿಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲು ಅಂದಿನ ಮುಂಬೈ ಸರ್ಕಾರವು 1939ರಲ್ಲಿ ಸಮಿತಿಯೊಂದನ್ನು ನೇಮಿಸಿತು. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ನೇಮಕಗೊಂಡ ಇಂಥ ಸಮಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುಶಃ ಇದೇ ಮೊದಲನೆಯದೇನು ಬಹುದು. ಈ ಸಮಿತಿಯು ಮುಂಬೈ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಆಡಳಿತವಾಗಿದ್ದ ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಭಾಗಕ್ಕೂ ಸಮಗ್ರ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿತು ಮತ್ತು ಇದರನ್ವಯವಾಗಿ ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಕೇಂದ್ರ ಗ್ರಂಥಾಲಯವನ್ನು ತೆರೆಯುವಂತೆ ಸೂಚಿಸಿತು. ಈ ಗ್ರಂಥಾಲಯವನ್ನು ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಹೊಣೆಯನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕ ವಿದ್ಯಾವರ್ಧಕ ಸಂಘವು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಅದನ್ನು 1948ರಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಉಪಯೋಗಕ್ಕಾಗಿ ತೆರೆಯಿತು. ಗ್ರಂಥಸ್ವಾಮ್ಯ ಕಾಯಿದೆಯಂತೆ ('ಕಾಪಿರೈಟ್ ಆಕ್ಟ್') ಗ್ರಂಥ ಸಂಗ್ರಹಣೆಯ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಈ ಗ್ರಂಥಾಲಯಕ್ಕೆ ಕೊಡಲಾಯಿತು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಅಖಿಲ ಕರ್ನಾಟಕ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಸಂಘದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರೇರಣೆಯುಂಟಾಯಿತು ಮತ್ತು ಸಂಘವು ಗ್ರಂಥಾಲಯ ವಿಜ್ಞಾನದ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದುದಲ್ಲದೆ 1951-52ರಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ಶಿಬಿರಗಳನ್ನೂ ನಡೆಯಿಸಿತು.

ಮದ್ರಾಸ್ ಸರ್ಕಾರವು 1948ರಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಕಾನೂನನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿತು. ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ಮನೆತೆರಿಗೆ, ಆಸ್ತಿ ತೆರಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತೀಕತೆ ಮೂರರಷ್ಟು ಹಣವನ್ನು ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಕರವನ್ನಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ವಸೂಲು ಮಾಡುವ ಅಧಿಕಾರವುಳ್ಳ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ಮಂಡಳಿಗಳನ್ನು ಪ್ರತೀ ಜಿಲ್ಲೆಗೂ ರಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಡಲಾಯಿತು. ಇದರಿಂದ 1,000 ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿರುವ ಗ್ರಾಮಗಳಿಗೆ ಶಾಖಾ ಗ್ರಂಥಾಲಯ, ಸಂಚಾರಿ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಮತ್ತು ಗ್ರಂಥ ವಿತರಣಾ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಜಿಲ್ಲಾ ಕೇಂದ್ರ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಬಳ್ಳಾರಿಯ ಡಾ|| ಅನಿಬೆಸೆಂಟ್ ಸ್ಮಾರಕ ಉಚಿತ ಗ್ರಂಥಾಲಯವು ಇಡೀ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಹಳೆಯದು. ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಕೇಂದ್ರ ಗ್ರಂಥಾಲಯವು 1952 ರಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ವಿಶಾಲ ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಲೀನ

ಗೊಳ್ಳುವಾಗ 1953ರಲ್ಲಿ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ 21 ಗ್ರಾಮೀಣ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳಿದ್ದವು. 1951ರಲ್ಲಿ ಕಾರ್ನಾಡ್ ಸದಾಶಿವ ರಾಯರ ಸ್ಮರಣಾರ್ಥವಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಈ ಕಾಯಿದೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಸುಸಜ್ಜಿತ ಜಿಲ್ಲಾ ಕೇಂದ್ರ ಗ್ರಂಥಾಲಯವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. 1956ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಉಡುಪಿ, ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ, ಕಾರ್ಕಳ, ಕುಂದಾಪುರ ಮತ್ತು ಪುತ್ತೂರುಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಖಾ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿದ್ದವು. ಕಾರ್ನಾಡ್ ಸದಾಶಿವರಾವ್ ಕೇಂದ್ರ ಗ್ರಂಥಾಲಯವು ಸ್ಥಾಪನೆ ಗೊಳ್ಳುವ ಮುಂಚೆ, 1911ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಗೊಂಡ 'ಮಹಿಳಾ ಸಭಾ' ಗ್ರಂಥಾಲಯವು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿತ್ತು. ಉಡುಪಿಯ ಶ್ರೀಮನ್ ಮಾಧ್ವಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರಬೋಧಿನಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ 1904ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಗೊಂಡ ಪ್ರಾಚ್ಯ ಹಸ್ತಪ್ರತಿ ಗ್ರಂಥಾಲಯವು ಕರ್ನಾಟಕದ ಅತ್ಯಂತ ಹಳೆಯ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ.

ಭಾಷಾವಾರು ಪ್ರಾಂತ ರಚನೆಯ ನಂತರ (1956) ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಚಳವಳಿಯು ಸುವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಮತ್ತು ಸುಸಂಬದ್ಧ ರೂಪವನ್ನು ಪಡೆಯಿತು. ಈ ಮುಂಚಿನ ಮಹತ್ವದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಂದಲ್ಲದೆ, ಸದ್ಯದ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಿಂದಾಗಿ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ವಿಜ್ಞಾನ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಬದಲಾವಣೆಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾಯಿತು. ಸುಮಾರು ನೂರು ವರುಷಗಳಿಂದ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿಿದ್ದ ವಿವಿಧ ಪ್ರಕಾರದ ಹಾಗೂ ಮಾದರಿಯ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳಿಗೆ ಈಗ ವಿಶಿಷ್ಟ ಗೌರವ ಮತ್ತು ಬೆಲೆ ಬರುವಂತಾಯಿತು. ಕರ್ನಾಟಕ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ ಅನಲೋಕಿಸಿದಲ್ಲಿ, ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಕಾನೂನು, 1965 ಒಂದು ಮೈಲಿಗಲ್ಲೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಕಾನೂನು :

'ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಕಾನೂನು 1965, ಏಪ್ರಿಲ್ ಒಂದು' 1966ರಂದು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಇಲಾಖೆಯು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಬಂದಿತು. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ 1948ರ ಮದ್ರಾಸ್ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಕಾನೂನು ಮತ್ತು 1955ರ ಹೈದರಾಬಾದ್ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಕಾನೂನು ಇವು ರದ್ದಾದವು. ಹಳೆಯ ಮದ್ರಾಸ್ ಮತ್ತು ಹೈದರಾಬಾದ್ ಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಆ ಎರಡು ಕಾಯಿದೆಗಳು ಆ ಪ್ರಾಂತಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದವು. 1965ರ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಕಾನೂನು ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಶಹರ ಹಾಗೂ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಮೂರು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಪುಕ್ಕಟೆಯಾಗಿ ಗ್ರಂಥಾಲಯ

ಸೇವೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುವ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಇಲಾಖೆಯು ಮೂರು ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ವರ್ಗದರ್ಜೆಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಗೈಯುತ್ತಿದೆ. ಅವುಗಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ: 1) ರಾಜ್ಯ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ, 2) ಜಿಲ್ಲಾ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ಮತ್ತು 3) ನಗರ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ. ವಿವಿಧ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವ ಆರ್ಥಿಕ ನೆರವಿಗೆ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳು: 1) ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರವು ವಿಧಿಸುವ ತೆರಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಸೂಲು ಮಾಡುವುದು (ಉದಾ: ಭೂಮಿ ಹಾಗೂ ಕಟ್ಟಡದ ಮೇಲೆ ವಿಧಿಸುವ ಒಂದು ರೂಪಾಯಿ ತೆರಿಗೆ ಮೇಲೆ ಮೂರು ಪೈಸೆ ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಸೂಲು ಮಾಡಲಾಗುವುದು); ಮತ್ತು 2) ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ವಸೂಲಾಗುವ ಭೂಕಂದಾಯದ ಮೊತ್ತದಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ಮೂರರಂತೆ ವಸೂಲು ಮಾಡುವುದು. ಸಮಗ್ರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಸೇವೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ಪ್ರಮುಖ ಅಂಗಗಳಾದ ರಾಜ್ಯ, ಜಿಲ್ಲೆ ಮತ್ತು ನಗರ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ, ಹೀಗೆ ಸಂಗ್ರಹವಾದ ಹಣವನ್ನು ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಾಗಿ ವ್ಯಯಿಸಲಾಗುವುದು.

ರಾಜ್ಯ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಸೇವೆಯ ಸಮಗ್ರ ಯೋಜನೆಯೊಂದನ್ನು ದೂರಾಲೋಚನೆಯಿಂದ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ: ಆ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಧಾನ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ಕೇಂದ್ರ ಗ್ರಂಥಾಲಯ; ಜಿಲ್ಲಾ ಕೇಂದ್ರ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳು 19; ನಗರ ಕೇಂದ್ರ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳು 10; ಶಾಖಾ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳು 32; ಗ್ರಾಮ ಕೇಂದ್ರಗಳು 1,926 (ರಾಜಾರಾಮ ಮೋಹನರಾಯ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಯೋಜನೆಯ ಅನುಸಾರ) ಮತ್ತು ಸಹಾಯಧನ ಪಡೆಯುವ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳು 204.

ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಸೇವಾ ವಿಸ್ತರಣಾ ಯೋಜನೆಯ ಅನ್ವಯ, ಮೇಲ್ಕಾಣಿಸಿದ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿಲ್ಲ ಶಾಖಾ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳನ್ನು 408ಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿಸಬೇಕೆಂದೂ, ಜೊತೆಗೆ 5,248 ಗ್ರಂಥ ವಿಕರಣಾ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಬೇಕೆಂದೂ ಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ. ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ರಾಜಾರಾಮ ಮೋಹನರಾಯ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಸಂಸ್ಥೆಯ ನೆರವು ಲಭಿಸಿದೆ. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಯೋಜನೆಯ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಗಳ ವಿಕರಣೆ ಮಾಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಆರ್ಥಿಕ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಸೇವೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಯನ್ನು 1973-74 ರಿಂದಲೇ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ತರಲಾಗಿದೆ. ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಸೇವೆಯನ್ನು 1,926 ಹಳ್ಳಿಗಳಿಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಐದು ವರುಷಗಳ

ಅವಧಿಯನ್ನು ಮೀರಿ ಈ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಸುಮಾರು 26.5 ಲಕ್ಷ ರೂ. ಗಳನ್ನು ಖರ್ಚು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ರಾಜ್ಯ, ಜಿಲ್ಲಾ ಮತ್ತು ನಗರ ಕೇಂದ್ರ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ತಂದಾಗ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಸೇವೆಯ ಸಂಪೂರ್ಣ ಚಿತ್ರವು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. 1914-15ರಲ್ಲಿ ಜರುಗಿದ ಆರ್ಥಿಕ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಅಂಗವಾದ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಂಡಳಿಯ ಶಿಫಾರಸಿನ ಮೇರೆಗೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಎರಡು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಗ್ರಂಥಾಲಯದ ಕಾನೂನಿನ ಅನ್ವಯ ಇದು ರಾಜ್ಯ ಕೇಂದ್ರ ಗ್ರಂಥಾಲಯವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತ್ತು. ಬೆಂಗಳೂರು ಕಬ್ಬನ್ ಪಾರ್ಕ್‌ನಲ್ಲಿರುವ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಕಲಾತ್ಮಕವಾದ ಕೆ. ಶೇಷಾದ್ರಿ ಐಯ್ಯರ ಸ್ಮಾರಕ ಭವನದಲ್ಲಿ ಈ ಕೇಂದ್ರ ಗ್ರಂಥಾಲಯವಿದೆ.

ರಾಜ್ಯ ಕೇಂದ್ರ ಗ್ರಂಥಾಲಯ

ಗ್ರಂಥ ಹಾಗೂ ಇತರ ಓದುವ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳ ಸಮಗ್ರ ಸಂಗ್ರಹವೇ ರಾಜ್ಯ ಕೇಂದ್ರ ಗ್ರಂಥಾಲಯ. ಸಾರ್ವಜನಿಕರಿಗೆ ಓದಲು ಮತ್ತು ಎರವಲು ಪಡೆದು ಓದುವ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಒಯ್ಯಲು ಈ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದೆ. ರಾಜ್ಯದ ಅತ್ಯುನ್ನತ ಸಂಸ್ಥೆಯಾದ ಇದರಲ್ಲಿ ಕೆಳಗೆ ಕಾಣಿಸಿದ ವಿಭಾಗಗಳಿವೆ: 1) ರಾಜ್ಯ ಗ್ರಂಥ ಸ್ವಾಮಿತ್ವ ಸಂಗ್ರಹ ವಿಭಾಗ, 2) ರಾಜ್ಯ ಕುರುಡರ ಗ್ರಂಥ ಸಂಗ್ರಹ ವಿಭಾಗ, 3) ರಾಜ್ಯ ಗ್ರಂಥ ಸೂಚಿ ವಿಭಾಗ, 4) ರಾಜ್ಯ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ತಾಂತ್ರಿಕ ಸೇವಾ ವಿಭಾಗ ಮತ್ತು 5) ರಾಜ್ಯ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಎರವಲು ವಿಭಾಗ.

ಗ್ರಂಥ ಸ್ವಾಮಿತ್ವ ಕಾನೂನಿನ ಪ್ರಕಾರ 1980-81ರವರೆಗೆ ಸಂಗ್ರಹವಾದ ಗ್ರಂಥಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 15,227 ಮತ್ತು ನಿಯತ ಕಾಲಿಕೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 6,276 ಮತ್ತು 1981-82ನೇ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹವಾದ ಗ್ರಂಥಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 927; ಮತ್ತು ನಿಯತಕಾಲಿಕೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 165.

ರಾಜ್ಯದ ಕುರುಡರ ಗ್ರಂಥ ಸಂಗ್ರಹ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ 1980-81ರ ಸಾಲಿನ ಅಂತ್ಯದವರೆಗೆ ಸುಮಾರು 650 ಬ್ರೀಲ್ ಗ್ರಂಥಗಳು, 60 ಬ್ರೀಲ್ ನಿಯತಕಾಲಿಕೆಗಳು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದವು. 1980-81ರ ಅಂತ್ಯದವರೆಗೆ ರಾಜ್ಯ ಕೇಂದ್ರ ಗ್ರಂಥಾಲಯದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹವಾದ ಗ್ರಂಥಗಳ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆ 1,70,345 ಮತ್ತು ಅದೇ ವರುಷ ಸಂಗ್ರಹವಾದ ಗ್ರಂಥಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 13,374. 1980-81ನೇಯ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಾಲಯವು 13,075 ಸದಸ್ಯರನ್ನು (ಓದುಗರನ್ನು) ಹೊಂದಿತ್ತು.

1980-81ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ 19 ಜಿಲ್ಲಾ ಕೇಂದ್ರ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳು, ಹತ್ತು ನಗರ ಕೇಂದ್ರ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಹಾಗೂ ನಗರ ವಿಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಓದುಗರಿಗೆ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಜಿಲ್ಲಾ ಕೇಂದ್ರ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳ ಸೇವೆಯು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಹಳ್ಳಿಗಾಡಿನ ಜನರಿಗೆ ಮೀಸಲಾಗಿದ್ದರೆ, ನಗರ ಕೇಂದ್ರ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳ ಸೇವೆಯು ಆಯಾ ನಗರವಾಸಿಗಳಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಬೆಂಗಳೂರು, ಬೆಳಗಾವಿ, ದಾವಣಗೆರೆ, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ-ಧಾರವಾಡ, ಮಂಗಳೂರು, ಮೈಸೂರು, ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ, ವಿಜಾಪುರ, ಹಾಸನ ಮತ್ತು ಶಿವಮೊಗ್ಗಗಳಲ್ಲಿರುವ ಈ ಹತ್ತು ನಗರ ಕೇಂದ್ರ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳು 1980-81ರಲ್ಲಿ 75 ಶಾಖಾ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳು, 58 ಸೇವಾ ಕೇಂದ್ರಗಳು, ಎರಡು ವಾಚನಾಲಯಗಳು ಮತ್ತು ಒಂದು ಸಂಚಾರಿ ಗ್ರಂಥಾಲಯವನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು. ಜಿಲ್ಲಾ ಕೇಂದ್ರ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳು 19 ಜಿಲ್ಲಾ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿದ್ದು (ಕೋಲಾರ ಜಿಲ್ಲಾ ಕೇಂದ್ರ ಗ್ರಂಥಾಲಯವು ಮಾತ್ರ ಚಿಂತಾಮಣಿಯಲ್ಲಿದೆ) ಅವು 1980-81ರಲ್ಲಿ 171 ಶಾಖಾ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳನ್ನು, 71 ಸೇವಾ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು, ಆರು ಗ್ರಂಥ ವಿತರಣಾ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಒಂದು ಮಕ್ಕಳ ಗ್ರಂಥಾಲಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದವು. ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಡುವ ಮತ್ತು ಓದಲು ಎರವಲು ಕೊಡುವ ಅನುಕೂಲತೆಗಳೆಲ್ಲದ ಕೆಲವು ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಓದುಗರಿಗೆ ಸಂಚಾರಿ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳ ಮೂಲಕ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. 1980-81ರಲ್ಲಿ ಈ ಇಲಾಖೆಯು ಒಟ್ಟು ಸುಮಾರು 400 ನಿಯತಕಾಲಿಕಗಳನ್ನು ಚಂದಾ ಮೂಲಕ ತರಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಸದ್ಯ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ವಿಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ಪಡೆದ 500 ಜನ ಗ್ರಂಥಾಪಾಲರು ಇಲಾಖೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತಾರೆ. ಬಡ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಉಪಯೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಕೆಲವು ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಪಠ್ಯ ಗ್ರಂಥಗಳ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಸಂಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಇಡಲಾಗಿದೆ.

ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪ್ರಮುಖ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳು ಕೆಳಗಿನಂತಿವೆ :

ರಾಜ್ಯ ಶಾಸಕರ ಗ್ರಂಥಾಲಯ : 1940ರಲ್ಲಿ ವಿಧಾನ ಸೌಧದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಈ ಗ್ರಂಥಾಲಯದಲ್ಲಿ 43,000ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಗ್ರಂಥಗಳೂ, 8,500ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಶಾಸನಾ ಸಭಾ-ಶಾಸನ ಮಂಡಳಗಳ ಚರ್ಚೆಯ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳೂ ಮತ್ತು ವರದಿಗಳೂ ಇವೆ.

ಸರಸ್ವತಿ ಭಂಡಾರ ಗ್ರಂಥಾಲಯ : 1915ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿದೆ. ಬೆಂಗಳೂರು ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಅಧೀನದಲ್ಲಿದೆ.

ಗೋಕರ್ಣದ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಘ ನಗರ ಗ್ರಂಥಾಲಯ : 1939ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿದ್ದು, 12,000ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ.

ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರ ಗ್ರಂಥಾಲಯ, ಉಡುಪಿ : ಇದು ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದೆ.

ಮೈಸೂರು, ಕರ್ನಾಟಕ, ಬೆಂಗಳೂರು, ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ, ಮಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳು.

ಕೃಷಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಗ್ರಂಥಾಲಯ, ಬೆಂಗಳೂರು. ಇಂಡಿಯನ್ ಇನ್‌ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್ ಆಫ್ ವರ್ಲ್ಡ್ ಕಲ್ಚರ್ ಗ್ರಂಥಾಲಯ, ಬೆಂಗಳೂರು.

ಭಾರತೀಯ ವಿಜ್ಞಾನ ಸಂಸ್ಥೆ ಗ್ರಂಥಾಲಯ, ಬೆಂಗಳೂರು. ಹಿಂದೂಸ್ತಾನ ಬಾಹ್ಯಾಕಾಶ ವಿಮಾನ ಕಾರ್ಖಾನೆ ನಿಗಮ, ಬೆಂಗಳೂರು.

ಹಿಂದುಸ್ತಾನ ತಾಂತ್ರಿಕ ಉಪಕರಣ ಸಂಸ್ಥೆ, ಬೆಂಗಳೂರು, ಭಾರತ ಎಲೆಕ್ಟ್ರಾನಿಕ್ಸ್ ಸಂಸ್ಥೆ, ಬೆಂಗಳೂರು, ಮುಂತಾದ ಔದ್ಯಮಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳು.

ಕೇಂದ್ರೀಯ ಆಹಾರ ಮತ್ತು ತಾಂತ್ರಿಕ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯ ಸಂಸ್ಥೆ ಮೈಸೂರು, ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮೈವನಾಶಿಕ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯ, ಬೆಂಗಳೂರು, ಕೇಂದ್ರ (ಯಂತ್ರ) ಉಪಕರಣ ಸಂಸ್ಥೆ, ಭಾರತೀಯ ಆಡಳಿತ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆ, ಇತ್ಯಾದಿ ಸಂಶೋಧನ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳು.

ಮಿಥಿಕ್ ಸೊಸೈಟಿ ಗ್ರಂಥಾಲಯ, ಬೆಂಗಳೂರು.

ಗೋಖಲೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಸಂಸ್ಥೆ ಗ್ರಂಥಾಲಯ, ಬೆಂಗಳೂರು.

ಮೈಸೂರಿನ ರಾಜ್ಯ ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಂಡಳಿಯಲ್ಲಿನ ಸುತ್ತಿರುವ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳು.

ಗ್ರಂಥಾಲಯ ವಿಜ್ಞಾನ ಶಿಕ್ಷಣ

ರಾಜ್ಯದ ವಿವಿಧ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿರುವ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳ ಆಡಳಿತ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಿಬ್ಬಂದಿಗೆ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ವಿಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿ ಕೊಡುವುದು ಅವಶ್ಯವೆನಿಸಿತು. ಕರ್ನಾಟಕ, ಮೈಸೂರು, ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳು ಗ್ರಂಥಾಲಯ ವಿಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಮಟ್ಟದ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ 1962, 1969 ಮತ್ತು 1974ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದವು. (ಗುಲಬರ್ಗಾ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು 1979 ರಲ್ಲೂ, ಮಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು 1981ರಲ್ಲೂ ಒಂದು ವರ್ಷದ, ಗ್ರಂಥಾಲಯ ವಿಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದವು). ಈ ಮೊದಲು ಹಳೆಯ

ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ 1920ರಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ 50 ಜನ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ವಿಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಕೊಡಲಾಯಿತು. ಆದರೆ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ವಿಜ್ಞಾನ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಈ ತರಬೇತಿಯನ್ನು 1921 ರಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಲಾಯಿತು. ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರವು ಸಹ 12 ವಾರಗಳ ಅವಧಿಯ ಸರ್ಟಿಫಿಕೇಟ್ ಮಟ್ಟದ ತರಬೇತಿ ಕೊಡಲು ಗ್ರಂಥಾಲಯ ವಿಜ್ಞಾನ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ತೆರೆಯಿತು. ಪದವಿಪೂರ್ವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯರಿಗೆ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ವಿಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ 15 ತಿಂಗಳ ಅವಧಿಯ ಡಿಪ್ಲೋಮಾ ಮಟ್ಟದ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರು ಮತ್ತು ಮಂಗಳೂರು ಮಹಿಳಾ ಕೈಗಾರಿಕಾ (ಪಾಲಿಟೆಕ್ನಿಕ್) ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿವೆ. ಕಲಕತ್ತೆಯ ಭಾರತ ಸಂಖ್ಯಾಶಾಸ್ತ್ರ ಸಂಸ್ಥೆಯವರು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಸೂಚಿ ಸಂಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು (ಡಿ. ಆರ್. ಟಿ. ಸಿ.) 1962ರಲ್ಲಿ ತೆರೆದಿದ್ದು, ಭಾರತದ ಪ್ರಥಮ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿದ್ದ ಡಾ|| ಎಸ್. ಆರ್. ರಂಗನಾಥನ್ ಅವರನ್ನು ಪಡೆದ ಕೀರ್ತಿ ಮತ್ತು ಹೆಮ್ಮೆ ಅವರದಾಗಿದೆ. ಇದು ಗ್ರಂಥಸೂಚಿ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ 20 ತಿಂಗಳ ವಿಶೇಷ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಈ ಕೇಂದ್ರ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ವಿಜ್ಞಾನದ ಮೇಲೆ ಡಾಕ್ಟರೇಟ್ ಪದವಿ ಪಡೆಯಲು ಬೇಕಾದ ತರಬೇತಿಗೂ ಅನುಕೂಲತೆಯಿದೆ.

ಗ್ರಂಥಾಲಯ ವಿಜ್ಞಾನದ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಸಂಶೋಧಕರ, ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳ, ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರ ಮತ್ತು ಆಡಳಿತಗಾರರ ಸುಧೀರ್ಘವಾದ ಯಾದಿಯು, ಅ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಕರ್ನಾಟಕವು ನೀಡಿದ ವಿಶೇಷ ಕೊಡುಗೆಯು ದ್ಯೋತಕವಾಗಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಚಳವಳಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದ ಜಗತ್ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಡಾ|| ಎಸ್. ಆರ್. ರಂಗನಾಥನ್ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಬರಹಗಾರರೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅವರು 50ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ 1,800ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಲೇಖನಗಳನ್ನೂ ಬರೆದಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ನಚ್ಚಿನ ಸಹೋದ್ಯೋಗಿಗಳಾದ ಪ್ರೊ|| ನೀಲ ಮೇಘಂ, ಡಾ|| ಭಟ್ಟಾಚಾರ್ಯ, ಮತ್ತು ಡಾ|| ಗೋಪಿನಾಥ್ ಮುಂತಾದವರು ತಮ್ಮ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಕೊಡುಗೆಯಿಂದಾಗಿ ಡಾ|| ರಂಗನಾಥನ್ ಕೀರ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಗಳಾಗಿರುವರು. ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದವರಾದ ಶ್ರೀ ಬಿ. ಎಸ್. ಕೇಶವನ್ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಹೊಳೆದ ಸಕ್ಷತ್ರವಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರೊ|| ಕೆ. ಎಸ್. ದೇಶಪಾಂಡೆ ಮತ್ತು ಡಾ|| ಎಸ್. ಆರ್. ಗುಂಜಾಳ-ಇವರದು ಸಹ ವಿಶಿಷ್ಟ ಕೊಡುಗೆಯಾಗಿದೆ. ಗ್ರಂಥಸೂಚಿ ಸಂಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರ (ಡಿ. ಆರ್. ಟಿ. ಸಿ.) ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ವಿಭಾಗ ಇವು ಕ್ರಮವಾಗಿ 'ಲಾಯ ಬ್ರಿ ಸಾಯನ್ಸ್ ವಿಫ್ ಸ್ಟ್ಯಾಂಟ್ ಟು ಡಾಕ್ಯುಮೆಂಟೇಶನ್'

ಮತ್ತು 'ಟಾಯ್ಸ್‌ಲೆಸ್ ಫೆಲೋಷಿಪ್' ಎಂಬ ಎರಡು ನಿಯತ ಕಾಲಿಕೆಗಳನ್ನು ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿವೆ. 'ಕರ್ನಾಟಕ ಗ್ರಂಥಾಲಯ' ಎಂಬ ನಿಯತಕಾಲಿಕೆಯನ್ನು ಧಾರವಾಡದ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ವಿಜ್ಞಾನ ಪರಿಷತ್ತು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿದೆ. ಓದುವ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಜನಪ್ರಿಯವಾದ ಸಂಚಾರಿ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮಪೋನ್ ಕ್ಯಾಂಪ್ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳನ್ನು ಸಹ ಕರ್ನಾಟಕ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳ ಯಾದಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಬಹುದು. ಮಂಗಳೂರಿನ ದಿವಂಗತ ನಾಡಕರ್ಣಿಯವರ ಖಾಸಗಿ ಗ್ರಂಥಾಲಯವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಜನತೆಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳ ಬಗೆಗಿದ್ದ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಅರಿವಾಗುತ್ತದೆ. ವ್ಯಾಪಾರದ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನಗರ, ಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಎರವಲು ಗ್ರಂಥಾಲಯ (ಸರ್ಕ್ಯುಲೇಟಿಂಗ್ ಲೈಬ್ರರಿ) ಗಳು ಸಹ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿವೆ. ಹಳ್ಳಿ ಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಾಲಯವನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುವುದು, ಅವುಗಳಿಗೆ ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಲಹೆಯನ್ನು ನೀಡುವುದು ಮುಂತಾದ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು 'ಕರ್ನಾಟಕ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಸಂಘ'ವು 1962ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ರೂಪುಗೊಂಡಿದೆ.

ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳು ಕಲಾಶಾಲೆಗಳು

1956ಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ, ಹಳೆಯ ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯವು ಕೆಲವು ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪಡೆದಿತ್ತು. 1956ರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಏಕೀಕರಣವಾದಾಗ ಧಾರವಾಡದ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಕೇಂದ್ರದ ಕಲಾ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿತು. ಅಂದಿನಿಂದ, ಸರ್ಕಾರಿ ಮತ್ತು ಖಾಸಗಿ ವಲಯದ ಅನೇಕ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳು ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿವೆ. 30ಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳನ್ನು ಪಡೆದಿರುವುದು ಕರ್ನಾಟಕದ ಒಂದು ಹೆಮ್ಮೆಯ ಸಂಗತಿ.

ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯ (ಮ್ಯೂಸಿಯಂ) ವೆಂದರೆ ಕುತೂಹಲ ಹುಟ್ಟಿಸುವ ವಸ್ತುಗಳ ಸಂಗ್ರಹಾಲಯವೆಂಬ ಕಲ್ಪನೆ ಬದಲಾಗಿ ಅದು ಒಂದು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಈಗ ಬಂದಿದೆ. ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳನ್ನು ನೋಡುವುದರಿಂದ ಜನತೆ ಬೇರೆಯಾವುದರಿಂದಲೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗದುದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಈಗ ಅರಿವಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ, ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳು ಉಳಿದು ಬಿಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲೂ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಗುರಿಯನ್ನು ರಾಜ್ಯವು ಹೊಂದಿದೆ, ಏಕೆಂದರೆ, ಈ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳು ನಮ್ಮ ಕಲಾ ನಿಕ್ಷೇಪಗಳನ್ನು ಪರಂಪರಾಗತ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನೂ ಉಳಿಸುವ, ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಅತ್ಯಗತ್ಯವನ್ನೇ ಆಲ್ಲ, ಶ್ರೀಮಂತವಾದ

ಕಲೆಗಳನ್ನು ಜನತೆಯ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ತಂದು ಅವರು ನೋಡಿ ಸಂತೋಷಪಡುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತವೆ.

ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಪುರಾತತ್ವ ಮತ್ತು ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯ ಇಲಾಖೆಯ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಲಾಶಾಲೆಯೂ ಸೇರಿದಂತೆ, ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳು ಎಂದು ವರ್ಗೀಕರಿಸಲಾಗಿರುವ ಹನ್ನೊಂದು ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿವೆ. ಭಾರತದ ಪುರಾತತ್ವ ವಿಭಾಗದ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ಐದು ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳೂ, ಐದು ಶಿಲ್ಪಶಾಲೆ (ಸ್ಕಲ್ಪ್ಚರ್ ಶೆಡ್) ಗಳೂ ಇವೆ. ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಮತ್ತು ಕೈಗಾರಿಕಾ ಸಂಶೋಧನ ಮಂಡಳಿಯು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಕಚೇರಿ ಇರುವ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಯ್ಯ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಮತ್ತು ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯದ ನಾಯಕತ್ವದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ.

ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳೂ, ಅನೇಕ ಖಾಸಗಿ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳೂ ಇರುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಹೆಮ್ಮೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ.

ರಾಜ್ಯ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳು

1960ಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳು ಕೈಗಾರಿಕಾ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ ಇಲಾಖೆಯ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯಲ್ಲಿದ್ದವು. 1960ರಲ್ಲಿ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಕೈಗಾರಿಕಾ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ ಇಲಾಖೆಯಿಂದ ಪುರಾತತ್ವ ಮತ್ತು ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯ ಇಲಾಖೆಗೆ ಬದಲಾಯಿಸಲಾಯಿತು.

ಸರ್ಕಾರಿ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯ, ಬೆಂಗಳೂರು : ಸಾರ್ವಜನಿಕರು ದಾನಮಾಡಿದ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು 1865ರಲ್ಲಿ ಬಾಡಿಗೆ ಕಟ್ಟಡವೊಂದರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಸರ್ಕಾರಿ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯ ಕಾರ್ಯಾರಂಭ ಮಾಡಿತು. ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಸರಿಸುವ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರವು ಕಬ್ಬನ್ ಪಾರ್ಕಿನಲ್ಲೊಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಕಟ್ಟಡವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿತು. ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯವು 1879ರಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಕಟ್ಟಡಕ್ಕೆ ವರ್ಗಾವಣೆಯಾಗಿ 1880ರಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಾರಂಭಿಸಿತು. ಪುರಾತತ್ವ ಇಲಾಖೆಯವರು ಉತ್ಪನ್ನ ನ ಮಾಡಿದ ನಾಣ್ಯಗಳು, ಶಿಲ್ಪಗಳು, ಶಾಸನಗಳು, ಇತ್ಯಾದಿ ನಮೂನೆಗಳನ್ನು ಈ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯಕ್ಕೆ ಕೊಡಲಾಯಿತು. ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲಾಯಿತು. ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಚರಿತ್ರೆ, ಕಲೆ ಮತ್ತು ಮಾನವಕುಲ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಲಾಯಿತು. ಜೊತೆಗೆ, ಲೋಕೋಪಕಾರಿಗಳು ವಿಶೇಷ ಮಾದರಿ

ಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದರು. ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಅಧುನಿಕ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲು ಕಟ್ಟಡದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳಾವಕಾಶ ಸಾಲದಾಯಿತು. ಎರಡನೆಯ ಮತ್ತು ಮೂರನೆಯ ಯೋಜನೆಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವು, ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯದ ವಿಸ್ತರಣೆಗೆ ಪೀಠೋಪಕರಣಗಳಿಗೆ, ಚಿತ್ರಮಯ ಅಂಚೆಕಾರ್ಡುಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಾಶನ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಧನಸಹಾಯ ಮಾಡಿತು. ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಈ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯವು ವಿವಿಧೋದ್ದೇಶ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಚರಿತ್ರೆ, ಕಲೆ, ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ, ಮಾನವ ಕುಲ ಶಾಸ್ತ್ರ, ಮುಂತಾದವುಗಳಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಗಿದೆ.

ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳ ಕೇಂದ್ರಿಯ ಸಲಹಾ ಮಂಡಳಿಯು ದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿತು. ಆ ಸಲಹಾ ಮಂಡಳಿಯ ತೀರ್ಮಾನಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ವಿಷಯವನ್ನು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಅಂದಿನಿಂದ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಮಂಗಳೂರಿನ ಸರ್ಕಾರಿ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯ : ಮಂಗಳೂರಿನ ಶ್ರೀಮಂತಿನಿಬಾಯಿ ಸ್ಮಾರಕ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯವು ಪ್ರವಾಸಿಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ಆಕರ್ಷಣೆಯಾಗಿದೆ. ಅದರ ಕಟ್ಟಡ ಅತ್ಯಂತ ಸುಂದರವಾಗಿದ್ದು ಹಡಗಿನ ಆಕಾರದಲ್ಲಿದೆ. ಆಕರ್ಷಣೀಯವಾದ ಉದ್ಯಾನದಲ್ಲಿರುವ ಈ ಕಟ್ಟಡದಲ್ಲಿ ಒಂದು ನೆಲಅಂತಸ್ತು, ಮೊದಲ ಅಂತಸ್ತು ಮತ್ತು ಒಂದು ಕೊಠಡಿ ಇರುವ ಬಿಡುಮಾಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಬೆಲೆಬಾಳುವ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಶೇಖರಿಸಲು ನೆಲಮಾಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಭೇದ್ಯ ಕೊಠಡಿಯೂ ಇದೆ. ತಮ್ಮ ಪ್ರೀತಿಯ ತಾಯಿ ಶ್ರೀಮಂತಿನಿಬಾಯಿಯವರ ನೆನಪನ್ನು ಶಾಶ್ವತ ಮಾಡಲು ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯವೊಂದನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ, ದಿವಂಗತರಾದ ಕೆ. ವಿ. ಆರ್. ಮಿರಜ್‌ಕರ್ ಅವರು, 1957ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯವಿರುವ ಶ್ರೀಮಂತಿನಿ ಭವನವನ್ನು ಕೊಡುಗೆಯಾಗಿ ನೀಡಿದರು. ದಾನಿಗಳು ಕಟ್ಟಡ ಹಾಗೂ ಅದು ನಿಂತಿರುವ ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಾನಮಾಡುವಾಗ, ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಕಲಾವಸ್ತುಗಳ ಅಪಾರ ಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದರು. ಅದು ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯದ ಆರಂಭಕ್ಕೆ ಮೂಲವಾಯಿತು. 1960ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾದ ಈ ಸಂಗ್ರಹಾಲಯದ ಕಲಾವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕಲೆ, ಪುರಾತತ್ವ, ಮಾನವಕುಲಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ವಿಜ್ಞಾನದ ಮಾದರಿಗಳೆಂದು ನಾಲ್ಕು ಗುಂಪುಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಬಹುದು. ವಿಶೇಷ ವಸ್ತುಪ್ರದರ್ಶನಗಳನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುವುದರ ಜೊತೆ

ಯಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವ ಎಲ್ಲ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಈ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯವು ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಇತರ ವಿದ್ಯಾಸಂಸ್ಥೆಗಳು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುವ ವಿಶೇಷ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಿದೆ. ಸಿ. ಜಿ. ಪದ್ಮನಾಭ ಅವರು ಈ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯವು ತನ್ನ ಸಂಗ್ರಹವನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲಾ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯ : ಜಿಲ್ಲಾ ಕೇಂದ್ರವಾದ ಶಿವಮೊಗ್ಗಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯ ಬೇಕೆಂಬ ಒತ್ತಾಯ ಬಲವಾಗಿತ್ತು. ಅನೇಕ ಸ್ಥಳೀಯ ಜನರ ಮತ್ತು ಅಂದಿನ ಡೆಪ್ಯೂಟಿ ಕಮಿಷನರ್ ಆಗಿದ್ದ ಎಚ್. ಎಲ್. ನಾಗೇಗೌಡರ ಸಹಾಯ ಮತ್ತು ಉತ್ಸಾಹಗಳಿಂದ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ನಗರದ ಇಂದಿನ ಗ್ರಂಥಭಂಡಾರದ ಕಟ್ಟಡದಲ್ಲಿ 1962ರಲ್ಲಿ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯವೊಂದನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಇಲ್ಲಿನ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಲೆ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ ವಸ್ತುಗಳೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿವೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ಕದಂಬ ವಂಶದ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದ್ದ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಮತ್ತು ಹತ್ತಿರದ ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಗಳು ಅಪಾರವಾದ ಪುರಾತತ್ವ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯವನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿವೆ.

ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯ : ಕಲ್ಬುರ್ಗಿಯ ಸೇಡಂ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿರುವ ಅನಳಿ ಸಮಾಧಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಾಂತೀಯ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯಕ್ಕೋಸ್ಕರ ನವೀಕರಿಸಲಾಯಿತು. ಚಿತ್ರಾಪುರ ತಾಲೂಕಿನ ಸನ್ನತಿ ನಿವೇಶನವನ್ನು 1965ರಲ್ಲಿ ಕಂಡುಹಿಡಿಯಲಾಯಿತು ಮತ್ತು ಈ ನಿವೇಶನದ ಮೇಲ್ಮೈ ಸಂಶೋಧನೆಯಿಂದ ಜೇಡಿಮಣ್ಣಿನ ಬೊಂಬೆಗಳು, ಶಿಲಾಮೂರ್ತಿಗಳು ಮತ್ತು ಶಾಸನಗಳು ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಪ್ರಾಚೀನ ವಸ್ತುಗಳು ದೊರೆತಿವೆ. ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಆ ಪ್ರಾಚೀನ ಅವಶೇಷಗಳನ್ನು ಈ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯದಲ್ಲಿಡಲಾಗಿದೆ. ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ನಾಣ್ಯಗಳು, ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸಿಕ ಆಯುಧಗಳು ಮುಂತಾದ ವಸ್ತುಗಳ ಸಂಗ್ರಹವೂ ಇಲ್ಲಿದೆ. 1973-74ರ ವರ್ಷಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ.ಪೂ. ಎರಡನೇಯ ಶತಮಾನದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಕ್ರಿ.ಶ. 11ನೇಯ ಶತಮಾನದವರೆಗಿನ ಅಪಾರವಾದ ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ಈ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಲಾಯಿತು.

ಬಸವಕಲ್ಯಾಣದ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯ : ಪ್ರಾಚೀನ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಬಸವಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಹಳೆಯ ಕೋಟೆಯೊಂದಿದೆ. ಆ ಕೋಟೆಯ ಒಳಗೆ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯವೊಂದನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯದಲ್ಲಿ

ಶಾಸನಗಳು, ಶಿಲ್ಪಗಳು, ಮುಂತಾದ ವಸ್ತುಗಳ ಮಾದರಿಗಳಿವೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುಪಾಲು ಸಂಪದ್ಯುಕ್ತ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ಈ ಪ್ರಾಂತದಿಂದಲೇ ಬಂದಿವೆ.

ಮಡಿಕೇರಿ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯ : 1971ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಮಡಿಕೇರಿ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯವು ಸದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಳೆಯ ಚರ್ಚ್ ಒಂದರಲ್ಲಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಮುತ್ತಿನ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಪ್ರಾಚೀನ ಅವಶೇಷಗಳನ್ನು ಇಡಲಾಗಿದೆ. ತೀರ್ಥಂಕರ ವಿಗ್ರಹಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವ ಅನೇಕ ಶಿಲ್ಪಗಳು, ಕೊಡಗಿನ ದೊರೆಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಅಸಂಖ್ಯವಾದ ನಾಣ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳು, ಈ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಲಾದ ಪ್ರಾಚೀನ ಅವಶೇಷಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿದೆ. 1974-75ರ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿನ ಕಲಾವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಬರೋಡದಿಂದ ಹಕ್ಕ ಪ್ರದರ್ಶನ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಅದೇ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಜನರಲ್ ಕೆ. ಎಂ. ಕಾರಿಯಪ್ಪನವರು ದಾನಮಾಡಿದ ಪ್ರಾಚೀನ ವಸ್ತುಗಳು ಮತ್ತು ಕಲಾವಸ್ತುಗಳು ಸೇರಿದುದರಿಂದ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯ ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀಮಂತವಾಯಿತು.

ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯ : ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರಾಚೀನ ಅವಶೇಷಗಳ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯವು ದಿ|| ಹುಲ್ಲೂರು ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಜೋಯಿಸ್ ಅವರ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಪ್ರಯತ್ನಗಳ ಫಲ. ಮೊದಮೊದಲು 1947ರಲ್ಲಿ, ಪುರಾತತ್ವ ಮತ್ತು ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯ ಇಲಾಖೆಯವರು ಚಂದ್ರವಳ್ಳಿ ನಿವೇಶನದಲ್ಲಿ ಉತ್ಖನನ ನಡೆಸಿದಾಗ ದೊರೆತ ಪ್ರಾಚೀನ ಅವಶೇಷಗಳು ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿದ್ದವು. ಅನಂತರ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದ ಅದು ತನ್ನ ಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯದ ಗೌರವ ಕ್ಯೂರೇಟರ್ ಆಗಿದ್ದ ಪಾಂಡುರಂಗ ಜೋಯಿಸರು (ದಿವಂಗತ ಹುಲ್ಲೂರು ಶ್ರೀನಿವಾಸಜೋಯಿಸರ ಮಗ) ಅದೇ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದರು. ಕೆಲವು ಕಾಲದ ನಂತರ ಈ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯವು ಪುರಾತತ್ವ ಮತ್ತು ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯ ಇಲಾಖೆಯ ಅಡಳಿತಕ್ಕೆ ಸೇರಿತು. ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಕೋಟೆಯ ರಂಗಯ್ಯನ ಬಾಗಿಲಿನ ಬಳಿ ಇರುವ ಎರಡು ಕೊಠಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಈ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯವಿದೆ. ಇಲ್ಲಿರುವ ಅನೇಕ ಪ್ರಾಚೀನ ಅವಶೇಷಗಳು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ನಾಯಕರಿಗೆ ಸೇರಿದುದಾಗಿವೆ.

ಕಿತ್ತೂರು ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯ : ವಿದ್ರಾಮಂತ್ರಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಎಸ್. ಆರ್. ಕಂಠಯ್ಯವರ ಅಪಾರ ಆಸಕ್ತಿಯ ಕಾರಣ ಕಿತ್ತೂರಿನ ರಾಜ ಚಿನ್ನಮ್ಮನ ಸ್ಮಾರಕವಾಗಿ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯವೊಂದು 1967ರಲ್ಲಿ ಆಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಕಿತ್ತೂರಿನ

ಅರಮನೆಯ ಅವಶೇಷಗಳಿಗೆ ಕೆಲವೇ ಗಜಗಳ ದೂರದಲ್ಲಿ, ಕಿತ್ತೂರಿನ ಪ್ರಾಚೀನ ಕೋಟೆಯೊಳಗೆ ಸ್ವಂತ ಕಟ್ಟಡದಲ್ಲಿ ಈ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯವಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಆಯುಧಗಳು, ನಾಣ್ಯಗಳು ಶಿಲ್ಪಗಳು ಮತ್ತು ಶಾಸನಗಳ ಮಾದರಿಗಳಿವೆ. ಕಿತ್ತೂರಿನ ರಾಣಿ ಚೆನ್ನಮ್ಮ ಸ್ಮಾರಕ ಸಮಿತಿಯವರು ಕೋಟೆಯೊಳಗೇ ಹೊಂದಿ ಕೊಂಡಂತಿರುವ ನಿವೇಶನವೊಂದನ್ನು ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯದ ಕಟ್ಟಡ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆಂದು ದಾನಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಹಾಸನ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯ : ನಗರದ ಮಧ್ಯದ ಮಹಾರಾಜಾ ಪಾರ್ಕ್‌ನಲ್ಲಿರುವ, ನಗರಸಭೆಯವರು ನೀಡಿರುವ ಸಣ್ಣ ಕಟ್ಟಡವೊಂದರಲ್ಲಿ, ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲಾ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯ ವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ವಿಶ್ವಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಬೇಲೂರು ಮತ್ತು ಹಳೇಬೀಡು ದೇವಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ನೋಡಲು ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಪ್ರವಾಸಿಗಳಿಗೆ ಹೊಯ್ಸಳರ ಕಾಲದ ಕಲೆ ಮತ್ತು ಶಿಲ್ಪಗಳ ಬಗೆಗೆ ಪರಿಚಯವನ್ನು ನೀಡುವುದೇ ಈ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯದ ಉದ್ದೇಶ. ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅತ್ಯಂತ ಉತ್ತಮವಾದ ಹೊಯ್ಸಳ ಶಿಲ್ಪಗಳು, ಕರ್ನಾಟಕದ ನಾಣ್ಯಗಳು, ಆಯುಧಗಳು ಇಲ್ಲಿನ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಸೇರಿವೆ.

ರಾಯಚೂರು ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯ: ರಾಯಚೂರಿನ ನಗರ ಸಭೆಯವರು ಒದಗಿಸಿರುವ ನಗರ ಪಾರ್ಕ್‌ನ ಮಧ್ಯೆ ಇರುವ ಹಳೆಯ ಮುನಿಸಿಪಲ್ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಗೃಹದಲ್ಲಿ ಈ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯವಿದೆ. ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕಲೆ, ಶಿಲ್ಪ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಈ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯವನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಇದು ಸ್ಥಳೀಯ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯವೂ ಆಗಿದ್ದು, ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ. ಪುರಾತತ್ವ ಮತ್ತು ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳ ನಿರ್ದೇಶಕರ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಜಿಲ್ಲಾ ಮತ್ತು ಸ್ಥಳೀಯ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿದ್ದು, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಾದ ವಸ್ತು ಪ್ರದರ್ಶನ, ಉಪನ್ಯಾಸ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಂಪರೆಯ ಮೇಲೆ ಚಿತ್ರ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು, ನಮ್ಮ ಪರಂಪರೆಯ ಮೂಲಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕರಲ್ಲಿ ಅರಿವನ್ನು ಮೂಡಿಸುತ್ತವೆ.

ವೆಂಕಟಪ್ಪ ಕಲಾಶಾಲೆ : ರಾಜ್ಯದ ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ, ಒಂದು ಕಲಾ ಶಾಲೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದರ ಬಗ್ಗೆ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದ ಕಲಾವಿದರಾದ ದಿವಂಗತ ಕೆ. ವೆಂಕಟಪ್ಪನವರ ಸೋದರಳಿಯ ರಾಮರಾಜು ಅವರು, ವೆಂಕಟಪ್ಪನವರ ಕಲಾಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಕೊಡುಗೆಯಾಗಿ ನೀಡಿದಾಗ

ಸರ್ಕಾರದ ಯೋಚನೆ—ಅಸೆಗಳು ಕಾರ್ಯ ರೂಪಕ್ಕೆ ಬಂದವು. ಕೆ. ವೆಂಕಟಪ್ಪನವರ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವರ್ಣಚಿತ್ರಗಳ, ಪ್ಲಾಸ್ಟರ್ ಆಫ್ ಪ್ಯಾರಿಸ್ ಕೃತಿಗಳ ಮತ್ತು ಸಂಗೀತ ವಾದ್ಯಗಳ ಸಂಗ್ರಹವನ್ನೂ ಮೂಲವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, 1966ರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಲಾ ಶಾಲೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕೆಂದು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಹೊಸ ಕಟ್ಟಡವೊಂದನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಸರ್ಕಾರಿ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಲಾಯಿತು. ಸಣ್ಣ ದ್ವೀಪದಲ್ಲಿರುವ ಈ ಹೊಸ ಕಟ್ಟಡಕ್ಕೆ ಕಲಾವಿದ ವೆಂಕಟಪ್ಪನವರ ಹೆಸರನ್ನೇ ಇಡಲಾಗಿದೆ. ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಈ ಕಲಾಶಾಲೆಯನ್ನು ಹವಾ ನಿಯಂತ್ರಿತವಾಗಿ ಮಾಡುವ ಯೋಜನೆ ಇದೆ. ಈ ಕಟ್ಟಡವು ಮುಂದೆ ಐದು ಅಂತಸ್ತುಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವಂತೆ ಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆಗಾಗ್ಗೆ ಈ ಕಲಾ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಲಾ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಪುರಾತತ್ವ ಸರ್ವೇಕ್ಷಣ ವಿಭಾಗದ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿರುವ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳು

ಭಾರತದ ಪುರಾತತ್ವ ಸರ್ವೇಕ್ಷಣವು ದೇಶದ ಎಲ್ಲೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಐತಿಹಾಸಿಕ ನಿವೇಶನಗಳಲ್ಲೇ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿತು. ಅಂತಹ ನಾಲ್ಕು ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ ಪ್ರಮುಖವಾದ ಹಳೇಬೀಡು, ಹಂಪಿ, ವಿಜಾಪುರ ಮತ್ತು ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ಈಗ ಶಿಲ್ಪಶಾಲೆಗಳಿರುವ ಬಾದಾಮಿ ಮತ್ತು ಐಹೋಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆರಡು ನಿವೇಶನ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳನ್ನು ಮುಂದೆ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗುವುದು.

ಹಳೇಬೀಡಿನ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯವು ಹೊಯ್ಸಳೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಪ್ರಾಕಾರದೊಳಗೇ ಇದೆ. ದೇವಸ್ಥಾನದ ಪ್ರಾಕಾರದ ಬಯಲಿನ ಮೂಲೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಶಿಲ್ಪ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯವನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಹಳೇ ಬೀಡಿನ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ದೊರಕಿದ ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಪ್ರಾಂತವೆಲ್ಲ ಶಿಲ್ಪ ಸಂಪತ್ತಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು ಅವುಗಳನ್ನು ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಇಲ್ಲಿ ರಕ್ಷಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಇನ್ನೊಂದು ನಿವೇಶನ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯ ಇರುವುದು ಹಂಪಿ ಅಥವಾ ವಿಜಯನಗರದಲ್ಲಿ. ವಿಜಯನಗರದ ಕಮಲಾ ಪುರದಲ್ಲಿ ಈ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯವಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ನಾಣ್ಯಗಳು, ತಾಮ್ರ ಪಟಗಳು, ಕಲಾ ವಸ್ತುಗಳು, ಆಯುಧಗಳು, ಶಿಲ್ಪಗಳು ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಆದಿಲ್‌ಶಾಹಿಗಳ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿದ್ದ ವಿಜಾಪುರ ನಗರದಲ್ಲಿ ಗೋಲ್‌ಗುಂಬಜ್ ಬಳಿಯಿರುವ ನಗರಾಲಾನಾ ಕಟ್ಟಡದಲ್ಲಿ

ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯವೊಂದನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿರುವ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಬಾಹಮನಿ ಅರಸರ ಕಾಲದ ಸುಂದರವಾದ ಚಿಕ್ಕಣಿ ವರ್ಣಚಿತ್ರಗಳು, ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳು, ಶಸ್ತ್ರಗಳು, ಶಿಲ್ಪಗಳು, ಶಾಸನಗಳು ಮತ್ತು ನಾಣ್ಯಗಳು ಇವೆ. ಪ್ರಾಂತೀಯ ಪ್ರಾಚೀನ ಅವಶೇಷಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಸಾರ್ವಜನಿಕರ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆಂದು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವ ಉದ್ದೇಶ ಈ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯದ್ದು.

ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ 1959ರಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಲಾದ ನಿವೇಶನ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯವು, ಟಿಪ್ಪು ಸುಲ್ತಾನನ ಬೆಟಿಗೆ ಅರಮನೆ ದರಿಯಾದೊಲುತ್ತಿತ್ತನ್ನಲ್ಲಿದೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ, ನಾಣ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ವರ್ಣಚಿತ್ರಗಳಿರುವ ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರಾಚೀನ ಅವಶೇಷಗಳ ಸಂಗ್ರಹವಿದೆ.

ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಕಲಾವಸ್ತು ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಕಳವು ಮಾಡುವುದು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿದೆ. ಆದ ಕಾರಣ ಭಾರತದ ಪುರಾತತ್ವ ಸರ್ವೇಕ್ಷಣವು ಮುಖ್ಯ ನಿವೇಶನಗಳಿಂದ ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಲಾದ ಶಿಲ್ಪ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟು, ಅವನ್ನು ಪುರಾತತ್ವ ವಿಭಾಗದ ಅಧಿಕಾರಿಯೊಬ್ಬರ ಉಸ್ತುವಾರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸುವ ಯೋಜನೆಯೊಂದನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಿಪಟ್ಟು, ಲಕ್ಕುಂಡಿ, ಬಾಗಳಿ, ಬೆಳ್ಳಾವಿಗಳಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಶಿಲ್ಪ ಸಂಗ್ರಹ ಗೃಹಗಳಿವೆ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಬನವಾಸಿಯಲ್ಲೂ ಒಂದು ಶಿಲ್ಪ ಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ನಿವೇಶನಗಳು ಸುತ್ತಮುತ್ತಲ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಶಿಲ್ಪಗಳ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿದೆ. ಹೊಸಕೆ, ಪಟ್ಟಿಪಟ್ಟು ಮತ್ತು ಬಾದಾಮಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಪುರಾತತ್ವ ವಿಭಾಗದ ನಿವೃತ್ತ ಪುರಾತತ್ವ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾದ ಡಾ|| ಎಸ್. ಆರ್. ರಾವ್ ಅವರು ಕೈಗೊಂಡ ಸೋಗಸಾದ ರಕ್ಷಣಾತ್ಮಕ ಕಾರ್ಯಗಳಿಂದ, ಪ್ರಾಚೀನ ಜಾಳುಕರ ಕಾಲದ ಅಪೂರ್ವ ಶಿಲ್ಪಗಳು ಬೆಳಕಿಗೆ ಬಂದವು. ಅವುಗಳನ್ನು ಈಗ ಈ ಶಿಲ್ಪ ಸಂಗ್ರಹ ಗೃಹಗಳಲ್ಲಿ ಇಡಲಾಗಿದೆ.

ವಿಜ್ಞಾನ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳು

ಕೈಗಾರಿಕಾ ಸಂಶೋಧನ ಮಂಡಳಿಯು ಕಲ್ಕತ್ತಾ ಮತ್ತು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ವಿಜ್ಞಾನ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿತು. ಸರ್ ಎಂ. ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಯ್ಯನವರ ನೆನಪನ್ನು ಶಾಶ್ವತ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ, ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಯ್ಯ ಕೈಗಾರಿಕಾ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯ ಸಂಘವು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಕಸ್ತೂರ್‌ಬಾ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯ ಕಟ್ಟಡವೊಂದನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿತು. ಈ ಸಂಘವು, ಕೈಗಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ತಾಂತ್ರಿಕ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡು

ವುದಕ್ಕೆಂದು 1962ರಲ್ಲಿ ಆ ಕಟ್ಟಡವನ್ನು ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಮತ್ತು ಕೈಗಾರಿಕಾ ಸಂಶೋಧನ ಮಂಡಳಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡಿತು. ಇಂದು ಆ ಕಟ್ಟಡದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಯ್ಯ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಮತ್ತು ತಾಂತ್ರಿಕ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯವಿದೆ. ವಿಜ್ಞಾನ, ತಾಂತ್ರಿಕ ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಗಮನಾರ್ಹವಾದ ಹೆಜ್ಜೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಐತಿಹಾಸಿಕ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಜೋಡಿಸಿ, ರಕ್ಷಿಸುವುದು, ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ತಾಂತ್ರಿಕ ವಿಜ್ಞಾನಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆ, ಕೈಗಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ಮಾನವ ಯೋಗಕ್ಷೇಮಗಳ ಮೇಲೆ ಅವುಗಳ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವುದು—ಇತ್ಯಾದಿ ಈ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯದ ಉದ್ದೇಶ ಮತ್ತು ಗುರಿ ಆಗಿದೆ. ಈ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯದ “ವಿದ್ಯುತ್ ತಂತ್ರ”ದ ಮೊದಲ ಪ್ರದರ್ಶನಾಲಯವನ್ನು 1965ರಲ್ಲೂ “ಜಾಲಕ ಶಕ್ತಿ”ಯ ಎರಡನೆಯ ಶಾಲೆಯನ್ನು 1967ರಲ್ಲೂ, ತೆರೆಯಲಾಯಿತು. ಮೂರನೆಯದಾದ ‘ಜನಪ್ರಿಯ ವಿಜ್ಞಾನ’ ಶಾಲೆಯನ್ನು 1969ರಲ್ಲಿ ಉದ್ಘಾಟಿಸಲಾಯಿತು. ನಾಲ್ಕನೆಯ ‘ಮರ ಮತ್ತು ಕಾಗದ’ದ ಪ್ರದರ್ಶನವನ್ನು 1970ರಲ್ಲಿ ತೆರೆಯಲಾಯಿತು. ಅದಕ್ಕೆ 1978ರಲ್ಲಿ ‘ಲೋಹ ವಿಭಾಗ’ವನ್ನು ಸೇರಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ನಾಲ್ಕು ಶಾಲೆಗಳ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಯ್ಯನವರ ಜೀವನ ಮತ್ತು ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಚಿತ್ರಗಳು, ವಿವಿಧ ಅದುರು ಮತ್ತು ಖನಿಜಗಳು, ಹಾಗೂ ಬಾಹ್ಯಾಕಾಶ ನೌಕೆಗಳ ಬಗೆಬಗೆಯ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲಾಗಿದೆ. ಎಲ್ಲ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿನ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕ್ರಮವಾದ ಕಥೆಯೊಂದನ್ನು ಹೇಳುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಜೋಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆಧುನಿಕ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯದ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಪ್ರದರ್ಶನ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮತ್ತು ಅವುಗಳೆಲ್ಲಾ ಸಹಭಾಗಿ ಪ್ರದರ್ಶನ ವಸ್ತುಗಳಾಗಿವೆ. ಬೇಡಿಕೆ ಬಂದರೆ ಗೊತ್ತಾದ ಸಮಯಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಶಾಲೆಗಳಿಗೂ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕ ಪ್ರವಾಸ ಮಾಡಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯ ಶೀಲವಾದ ಕೆಲವು ಮುಖ್ಯ ಪ್ರದರ್ಶನ ವಸ್ತುಗಳಿಂದ ಪ್ರದರ್ಶನವನ್ನು ತೋರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

1978ರಲ್ಲಿ ದೇಶದ ಎಲ್ಲಾ ವಿಜ್ಞಾನ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳನ್ನು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮಂತ್ರಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರುವ, ಸ್ವಯಮಧಿಕಾರವುಳ್ಳ ವಿಜ್ಞಾನ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಂಡಳಿಯ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಲಾಯಿತು.

ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ವಿಜ್ಞಾನ ಕೇಂದ್ರಗಳು

ವಿಜ್ಞಾನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕರ ತಿಳುವಳಿಕೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸುವ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಯ್ಯ

ಕೈಗಾರಿಕಾ ಮತ್ತು ತಾಂತ್ರಿಕ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರುವ ಎರಡು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಶಾಖೆಗಳಿವೆ. ಒಂದು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ವಿಜ್ಞಾನ ಕೇಂದ್ರ, ಮತ್ತೊಂದು ಸಂಚಾರಿ ವಿಜ್ಞಾನ ವಸ್ತುಪ್ರದರ್ಶನ. "ನಮ್ಮ ಪರಿಚಯದ ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿ" ಎಂಬ ವಿಷಯದ 32 ಪ್ರದರ್ಶನ ವಸ್ತುಗಳಿಂದ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ವಿಜ್ಞಾನ ಕೇಂದ್ರ ಕಲ್ಬುರ್ಗಿಯಲ್ಲಿ 1970ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ, ಆ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿ 'ಜನಪ್ರಿಯ ವಿಜ್ಞಾನ'ದ 32 ಹೊಸ ಪ್ರದರ್ಶನ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಇಡಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ವಿಜ್ಞಾನ ಕೇಂದ್ರವು ಹವ್ಯಾಸ ಕೇಂದ್ರವೊಂದನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಚಲನಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಿದೆ, ಮತ್ತು ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರದರ್ಶನ ಭಾಷಣಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸುತ್ತಿದೆ. ಬಳ್ಳಾರಿ, ಮಂಗಳೂರು, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ-ಧಾರವಾಡಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಯ್ಯ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಮತ್ತು ತಾಂತ್ರಿಕ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯವು ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ ಕೊಂಡಿದೆ.

ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯನ ಮನೆ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ವಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಯ್ಯ ಕೈಗಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ತಾಂತ್ರಿಕ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯವು, ಜನಪ್ರಿಯ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಆ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ರೂಪಿಸಲಾದ ಸಂಚಾರಿ ತಂಡಗಳ ಮೂಲಕ ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಿದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಘಟಿಕದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಎಳೆಯುವ ಸಾಧನವಿದ್ದು, ಅದರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿರುವ ಜೋಡಿ ವಾಹನದಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ವಿಷಯದ ಮೇಲಿನ 24 ಪ್ರದರ್ಶನ ವಸ್ತುಗಳಿರುತ್ತವೆ. 'ನೀರು, ಜೀವದ ಚಿಲುಮೆ' ಎಂಬ ಮೊದಲನೆಯ ತಂಡವನ್ನು ಏಪ್ರಿಲ್ 1970ರಲ್ಲಿ ಉದ್ಘಾಟಿಸಲಾಯಿತು. ಮತ್ತು ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಜಿಲ್ಲಾ ತಾಲೂಕುಗಳ 150ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಅದು ಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡಿತು. "ಮನುಷ್ಯ ಅಳತೆ ಮಾಡಲೇಬೇಕು" ('ಮ್ಯಾನ್ ಮೆಜರ್ ಮೆಜರ್') ಎಂಬ ಎರಡನೆಯ ತಂಡ ಈಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಸ್ವಲ್ಪದರಲ್ಲಿಯೇ ಕಾರ್ಯೋನ್ಮುಖವಾಗುತ್ತದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕದ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಲೆ, ಪುರಾತತ್ವ, ಪ್ರಾಣಿಶಾಸ್ತ್ರ, ಚಿಹ್ನೆಗಳ ಶಾಸ್ತ್ರ, ಸಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ, ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲಿನ ದೊಡ್ಡದಾದ ಅಥವಾ ಸಣ್ಣದಾದ ಅನೇಕ ವಿಭಾಗೀಯ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಗಮನಾರ್ಹವಾದವುಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಡಲಾಗಿದೆ.

ಕನ್ನಡ ಸಂಶೋಧನ ಸಂಸ್ಥೆಯ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯ: ಧಾರವಾಡವು ಮೊದಲು ಮುಂಬೈ ಸರ್ಕಾರದ ಆಡಳಿತಕ್ಕೊಳಪಟ್ಟಿತ್ತು. ರಾಜ್ಯಗಳ ಪುನರ್ವಿಂಗಡಣೆಯ ನಂತರ, ಕನ್ನಡ ಸಂಶೋಧನ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಮೈಸೂರು ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಅಮೇಲೆ ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ವಶವಾಯಿತು. ಮುಂಬೈ ಸರ್ಕಾರದ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಕಲೆ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯವೊಂದನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು. ಈ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯದಲ್ಲಿ ಶಿಲ್ಪಗಳು, ಲಿಪಿ ಶಾಸ್ತ್ರ ಶಾಲೆಯ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ಜೋಡಿಸಿರುವ ಆಪಾರವಾದ ಶಾಸನಗಳ ಸಂಗ್ರಹ ಮತ್ತು ಸಾವಿರಾರು ತಾಳೆಗರೆ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳಿವೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಈ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಕಟ್ಟಡವನ್ನು ರಚಿಸಿದೆ. ಸುವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಇದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಶಿಲ್ಪ ಶಾಲೆ, ಒಂದು ಶಾಸನಗಳ ಪ್ರದರ್ಶನಾಲಯ ಮತ್ತು ಅಧುನಿಕ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಪುನರ್ರೂಪಿಸಿದ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಹಜಾರ ಇವುಗಳಿವೆ. ಈ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯವು ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಅನುಕೂಲಕರವಾಗಿದ್ದು, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧಕರಿಗೆ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಪುಸ್ತಕ ಭಂಡಾರವೂ ಇದೆ.

ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಎರಡು ವಸ್ತು ಪ್ರದರ್ಶನಾಲಯಗಳಿವೆ.

ಕಲೆ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯ : ಇಲ್ಲಿ ಶಿಲ್ಪಗಳ ಒಳ್ಳೆಯ ಸಂಗ್ರಹವಿದೆ. ಇದನ್ನು ಅನೌಪಚಾರಿಕವಾಗಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಇದು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯವಾದುದರಿಂದ ಸಂಶೋಧನ ಮಾರ್ಗಿಯಾಗಿದೆ. ಇದು ಮಾನವ ಗಂಗೋತ್ರಿಯ ಪ್ರಾಚೀನ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿದೆ.

ಜಾನಪದ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯ : ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆಯ ನೇರ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ, ಜಾನಪದ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯವೊಂದನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುವ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಅದರಂತೆ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಒಂದು ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯವನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ಮಾನವ ಕುಲಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಜಾನಪದ ಕಲೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಆಪಾರವಾದ ವಸ್ತುಗಳ ಸಂಗ್ರಹ ಇಲ್ಲಿದೆ.

ಖಾಸಗಿ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳು

ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಏಳು ಖಾಸಗಿ ವಸ್ತು ಪ್ರದರ್ಶನಾಲಯಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ ಜಗನ್ನೊಡನ

ಚಿತ್ರಶಾಲೆ, ಕೆಳದಿ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯ, ಮುದ್ದೇನಹಳ್ಳಿ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಯ್ಯ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯ, ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಜನಪದ ಅಕ್ಯಾಡೆಮಿ, ಮಹಾತ್ಮಾಗಾಂಧಿ ಮೆಮೋರಿಯಲ್ ಕಾಲೇಜ್ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯ, ಶಿರಾಲಿಯ ಚಿತ್ರಾಪುರ ಮಠದ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯ ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕಲ್ಯಾಣಪುರದ ಇಂಡಾಲಜಿಕಲ್ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯ.

ಜಯಚಾಮರಾಜೇಂದ್ರ ಕಲಾಶಾಲೆ : ಮೈಸೂರಿನ ಜಗನ್ನೋಹನ ಅರಮನೆಯನ್ನು 1861ರಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ರಾಜಗೃಹ ವಾಗಿ ಕಟ್ಟಲಾಯಿತು. ನಾಲ್ಕು ಕನ್ನಡ ರಾಜ ಒಡೆಯರು 1915ರಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯವಾಗಿ ಬದಲಾಯಿಸಿದರು. 1924ರಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಕಲಾ ಪದ್ಧತಿಗಳ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ವರ್ಣಚಿತ್ರ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಸೇರಿಸುವುದರಿಂದ ದಿನಗಂತ ಮಹಾರಾಜರು, ಇದನ್ನು ಭಾರತೀಯ ಕಲೆಗಳು ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಕಲೆಗಳ ಗಣ್ಯಶಾಲೆಯನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿದರು. 1932-37ರ ವರ್ಷಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಕೆ. ವೆಂಕಟಪ್ಪ ಮತ್ತು ಇತರ ಗಣ್ಯ ಕಲಾವಿದರ ಸಹಾಯದೊಂದಿಗೆ ಶ್ರೀಮತಿ ಪಿ. ಮೆಟಿಕ್ಲಾಫ್ ಅವರ ದಕ್ಷ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮತ್ತು ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಕಲಾಶಾಲೆಯನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ವಿಸ್ತರಿಸಲಾಯಿತು. ತಿರುವನಂತಪುರದ ಲಲಿತಕಲಾ ಇಲಾಖೆಯ ಡಾ|| ಜೇಮ್ಸ್ ಎಚ್. ಕೆಸಿನ್ಸ್ ಅವರು 1942ರಲ್ಲಿ ಜಗನ್ನೋಹನ ಅರಮನೆಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಪುನರ್ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದರು. 1946ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ದಸರಾ ವಸ್ತು ಪ್ರದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಬಹುಮಾನ ಪಡೆದ ಪ್ರದರ್ಶನ ವಸ್ತುಗಳು ಈ ಕಲಾಶಾಲೆಯನ್ನು ಸೇರಿದಾಗ, ಮತ್ತೆ ಪುನರ್ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಆಗ ಇಲ್ಲಿನ ವರ್ಣಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ವಿವಿಧ ಭಾರತೀಯ ಕಲಾ ಪದ್ಧತಿಗಳಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ವರ್ಗೀಕರಿಸಿದಂತೆ, ಹಿಂಗಾಣಿ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಗಂಧದ ಕಲಾವಸ್ತುಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಜೋಡಿಸಲಾಯಿತು. ವಸಂತ ಮಹಲಿನಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತ ವಾದ್ಯಗಳನ್ನೂ ಅಲಂಕಾರಿಕ ಕಲೆಗಳನ್ನೂ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲಾಯಿತು. ಹೈದರಾಬಾದಿ ಮತ್ತು ಟಿಪ್ಪುಸುಲ್ತಾನರ ಅಲ್ಪಕಾಲಿಕ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕೆತ್ತನೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಛಾಯಾ ಚಿತ್ರದ ನಕಲುಗಳನ್ನು 1950ರಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲಾಯಿತು. ಜಯಚಾಮರಾಜ ಒಡೆಯರ್ ಅವರು ಕಲೆ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪ್ರಸಾರಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಈ ಕಲಾಶಾಲೆಯನ್ನು 1950ರಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಸ್ತಿಯಾಗಿ ದೇಶಕ್ಕೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅರ್ಪಿಸಿದರು. ಜಯಚಾಮರಾಜ ಒಡೆಯರ್ ಅವರು ದಾನ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ರವಿವರ್ಮನ ವರ್ಣಚಿತ್ರಗಳು ಈಗ ಕಲಾಶಾಲೆಯಲ್ಲಿವೆ. 1960ರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಈ ಕಲಾಶಾಲೆಯನ್ನು ಪುನರ್ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿ ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ಕಲೆಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಗಳ ಮೂಲಕ ನಿರೂಪಿಸಿ ವಿವರಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಇದರಿಂದ ಪ್ರಪಂಚದ ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಿರುವ ಕಲೆ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಣೆಗಳ ಮೂಲಕ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಗೋವಿಂದ ಪೈ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯ, ಉಡುಪಿ : ಪ್ರೊ|| ಕು. ಶಿ. ಹರಿದಾಸಭಟ್ಟರ ಮತ್ತು ಡಾ|| ಪಿ. ಗುರುರಾಜ ಭಟ್ಟರ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಿಂದ ಉಡುಪಿಯ ಮಹಾತ್ಮಾಗಾಂಧಿ ಮೆಮೋರಿಯಲ್ ಕಾಲೇಜಿನ ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರದ ಒಂದು ಮುಖ್ಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವಾಗಿ ಈ ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಸ್ಮಾರಕ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಒಳ್ಳೆಯ ಆರಂಭವನ್ನು ಮಾಡಿರುವ ಈ ಸಂಸ್ಥೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ 1972ರಿಂದ ಒಂದು ಅಕರ್ಷಣೀಯ ಸ್ಥಳವಾಗಿದೆ. ಪರಿಸರದ ಇತಿಹಾಸದ ಬಗೆಗೆ ವಿಚಾರಣಾ ಮನೋವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸುವ ಹಾಗೂ ಅಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವ ಅನುಕೂಲತೆಯನ್ನು ಮನಗಂಡ ಉಡುಪಿಯ ಮಹಾತ್ಮಾಗಾಂಧಿ ಮೆಮೋರಿಯಲ್ ಕಾಲೇಜು, ಪುರಾತತ್ವ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿತು. ಇಲ್ಲಿನ ಶಿಲ್ಪಶಾಲೆ ವಿಶೇಷ ಅಕರ್ಷಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ.

ಮುದ್ದೇನಹಳ್ಳಿಯ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯ : ಕೋಲಾರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮುದ್ದೇನಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿರುವ ಈ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಯ್ಯ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಿಶ್ವಸ್ಥ ಸ್ಮಾರಕ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯ ಒಂದು ವ್ಯಕ್ತಿ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯವಾಗಿದೆ. ಸರ್. ಎಂ. ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಯ್ಯನವರಿಗೆ ಯೋಗ್ಯ ಸ್ಮಾರಕವಾಗಿ, ಮುದ್ದೇನಹಳ್ಳಿಯ ಅವರ ಗ್ರಾಮ ನಿವಾಸವನ್ನು ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಯ್ಯ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಿಶ್ವಸ್ಥ ಸ್ಮಾರಕವು ಒಂದು ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯವಾಗಿ ಬೆಳೆಸುತ್ತಿದೆ. ಇದನ್ನು 1972ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಈಗ ಇಲ್ಲಿನ ಸಂಗ್ರಹ ವೈಯಕ್ತಿಕ ವಸ್ತುಗಳಾದ ಪೀಠೋಪಕರಣ, ಪುಸ್ತಕ, ಪತ್ರ, ಛಾಯಾಚಿತ್ರಗಳು ಮತ್ತು ಸರ್. ಎಂ. ವಿ. ಅವರ ಕಾಣಿಕೆಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾಗಿದೆ. ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯವನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು, ಸಂಶೋಧಕರು, ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನತೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರ ಅಕರ್ಷಣೀಯ ಮತ್ತು ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಹೊಸ ವಿಭಾಗಗಳನ್ನು, ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಯೋಜಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ದಾನಗಳ ಮೂಲಕ ಈಗಾಗಲೇ ಚಿನ್ನ-ಬೆಳ್ಳಿ ನಾಣ್ಯಗಳು, ತಾಳೆಗರಿಯ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳು ಮುಂತಾದ ವುಗಳ ಸಂಗ್ರಹ ಹೊಸದಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ.

ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು, ಐತಿಹಾಸಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮತ್ತು ಶಾಸನಗಳ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯವನ್ನು ಬೆಳೆಸುವುದಕ್ಕೆ ಈಗಾಗಲೇ ಆರಂಭ ಮಾಡಿದೆ.

ಧಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ಧರ್ಮಾರ್ಥಕ ದತ್ತಿಗಳು

ದೇಶಸೇವೆ ಅಥವಾ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸೇವಾ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗೆ ಹಣ ಅಥವಾ ಜಮೀನು

ಗಳನ್ನು ದತ್ತಿಯಾಗಿ ಕೊಡುವುದು ಬಹಳ ಹಳೆಯ ಪದ್ಧತಿ. ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ಕೊಡುವ ದಾನವನ್ನು ದೇವದಾನ ಎಂದೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವಿಧ್ವಾಂಸರುಗಳಿಗೆ ಕೊಡುವುದನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮದೇಯ ಎಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವು ವ್ಯಕ್ತಿಗತವಾದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ವಂಶಪಾರಂಪರವಾಗಿದ್ದವು.

'ಮುಜರಾಯಿ' ಪದವು ಪರ್ಶಿಯನ್ ಭಾಷೆಯ 'ಮುಜರ್' ಪದದಿಂದ ಬಂದಿದೆ. ಇದರ ಅರ್ಥ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ಮತಸಂಬಂಧವಾದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವಂತೆ ಭಕ್ತವನ್ನು ಕೊಡುವುದು. ಕ್ರಿ. ಶ. 1788ರ ಮೈಸೂರು ಅರಸರ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಮುಜರಾಯಿ ಇಲಾಖೆಯ ಉಗಮವನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಹುಜೂರು ಸನ್ನದುಗಳ ಆಧಾರವಿಲ್ಲದ ಅಥವಾ ಬೆಂಬಲವಿಲ್ಲದ ಜಮೀನುಗಳನ್ನು ಟಿಪ್ಪುಸುಲ್ತಾನನ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡನು. ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಮೊತ್ತದ ಹಣವನ್ನು ಒಂದುಗೂಡಿಸಿ ಬಡ್ಡಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು, ಆ ಬಡ್ಡಿಯ ಹಣವನ್ನು ಪೂಜಾಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದರು. ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ಕೊಡುವ ಈ ಹಣವನ್ನು ಪುದುವಟ್ಟಿ ಹಣ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೈದರ್ ಅಲಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದ್ದುದೆಂದು ಪೂರ್ಣಯ್ಯನವರು ಮೈಸೂರು ಕಮೀಷನರಿಗೆ ನೀಡಿದ ಮುಜರಾಯಿ ಇಲಾಖೆಯ ಖರ್ಚುವೆಚ್ಚಗಳ ವಿವರ ಈ ರೀತಿಯಿದೆ: ದೇವಸ್ಥಾನಗಳು ಮತ್ತು ಅಗ್ರಹಾರಗಳಿಗಾಗಿ 1,93,959 ಪಗೋಡಗಳು ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮಠಗಳಿಗೆ 20,000 ಪಗೋಡಗಳು ಮತ್ತು ಟಿಪ್ಪುಸುಲ್ತಾನನ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಂತೆ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ನೀಡಿದವು 20,000 ಪಗೋಡಗಳು, ಹೀಗೆ ಒಟ್ಟು 2,33,959 ಪಗೋಡಗಳು ವಿನಿಯೋಗವಾಗುತ್ತಿದ್ದವು.

ಮೈಸೂರಿನ ದಿವಾನರಾಗಿದ್ದ ಪೂರ್ಣಯ್ಯನವರು ದತ್ತಿಗಳನ್ನು ಪುನರುಜ್ಜೀವನಗೊಳಿಸಲು ಮತ್ತು ಪರಾಧೀನವಾದ ಅಥವಾ ಅನ್ಯಾಕ್ರಾಂತವಾದ ಎಲ್ಲ ವಿಧವಾದ ದತ್ತಿಗಳ ಜಮೀನುಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ವಶಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು, ಹಾಗೂ ಮುಜರಾಯಿ ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯನ್ನು ಅಮಲ್ದಾರ್ ಮತ್ತು ಘೌಜುದಾರರಿಗೆ ವಹಿಸಲಾಯಿತು. ಹಿಂದೂ ಮತ್ತು ಮುಸಲ್ಮಾನರಿಗೆ ಸೇರಿದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಹಾಗೂ ದತ್ತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಾದ ದೇವಾಲಯ, ಛತ್ರ, ಮಠ, ದರ್ಗಾ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ವರಮಾನದ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯನ್ನು ಮುಜರಾಯಿ ಇಲಾಖೆಗೆ ವಹಿಸಿಕೊಡಲಾಯಿತು.

ಮುಮ್ಮಡಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರು ಮುಜರಾಯಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಅಸಕ್ತಿ ವಹಿಸಿ, ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ನಿಕಟ ಪರೀಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಅಧೀನದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಕೊಂಡಿದ್ದರು. 1831ರ ನಂತರ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯನ್ನು ಅಧೀಕ್ಷಕರು

ಹಾಗೂ ಅವರ ಅಧೀನ ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ವಹಿಸಲಾಯಿತು. ಮುಜರಾಯಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವಿಷಯಗಳನ್ನು 1852ರಲ್ಲಿ ಸರ್ ಮಾರ್ಕ್ವೆಟ್ ಕಬ್ಬನ್ ಅವರು ತಮ್ಮ ಅಧೀನಕ್ಕೆ ವರ್ಗಾವಣೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, 1861ರವರೆಗೆ ತಮ್ಮ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಕೊಂಡು ಅನಂತರ ವಿಭಾಗೀಯ ಅಧೀಕ್ಷಕರುಗಳಿಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಿದರು. 1876ರಲ್ಲಿ ಅದು ಮುಜರಾಯಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಮುಖ್ಯ ಕಮೀಷನರ್‌ರ ಹಿಡಿತಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು.

ರಾಜರಿಗೆ ಅಧಿಕಾರ ಹಸ್ತಾಂತರ ಮಾಡಿದ ನಂತರ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ಡೆಪ್ಯುಟಿ ಕಮೀಷನರ್‌ರ ವಶಕ್ಕೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಂದುದರ ಜೊತೆಗೆ ದಿವಾನರ ಕಚೇರಿಯಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕ ಪ್ರಮಾಣದ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯು ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು. 1891ರಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರವು ಮುಜರಾಯಿ ಅಧೀಕ್ಷಕನಾಗಿ ವಿಶೇಷ ಅಧಿಕಾರಿಯನ್ನು ನೇಮಿಸಿತು. ಈತನು ಸರ್ಕಾರದ ಪದನಿಮತ್ತ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯೂ ಆಗಿದ್ದನು. 1921-22ರವರೆಗೆ ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೇ ಮುಂದುವರಿದು ಮುಂದೆ ಮುಜರಾಯಿ ಅಧೀಕ್ಷಕ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸಿ ಮೈಸೂರಿನ ಕಂದಾಯ ಕಮೀಷನರ್‌ರನ್ನು ಮುಜರಾಯಿ ಅಯುಕ್ತರನ್ನಾಗಿಯೂ ನೇಮಕ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಮೈಸೂರಿನ ಧಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ದತ್ತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ನಿಯಮ 1927ರಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದಿತು; ಮತ್ತು ಆ ನಿಯಮವು ರಾಜರ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೂ ಅನ್ವಯವಾಗತೊಡಗಿತು. ಈ ಕಾನೂನಿನನ್ವಯ ರಾಜ್ಯದ ಮುಜರಾಯಿ ಇಲಾಖೆಗೆ ಕಂದಾಯ ಕಮೀಷನರರೇ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಿದ್ದು, ಇವರ ಕಚೇರಿಯಲ್ಲಿ ಮುಜರಾಯಿ ವಿಭಾಗವು ಬೇರೆಯೇ ಶಾಖೆಯಾಗಿದ್ದು, ಉಪ ಅಯುಕ್ತರುಗಳು, ಉಪ ವಿಭಾಗಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ತಹಸೀಲ್ದಾರರುಗಳು ತಮ್ಮ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಮುಜರಾಯಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ಬೆಳಗಾವಿ ಪ್ರದೇಶದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ದತ್ತಿ ವಿಶ್ವಸ್ತ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು 1950ಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ಧರ್ಮದ ಅಧಾರದ ಮೇಲೆ ರಚಿತವಾದ ಕೇಂದ್ರೀಯ ಹಾಗೂ ಪ್ರಾಂತೀಯವಾದ ವಿವಿಧ ಅಧಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. 1920ರ ದತ್ತಿ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಟ್ರಸ್ಟ್‌ಗಳ ಅಧಿನಿಯಮ; 1935ರ XVIII ನೇಯ ಮುಂಬೈ ಅಧಿನಿಯಮದಿಂದ ತಿದ್ದುಪಡಿಯಾದ 1923ರ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ವಕ್ಫ್ ಅಧಿನಿಯಮ; 1935ರ ಮುಂಬೈ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ನೋಂದಣಿ ಅಧಿನಿಯಮ; 1936ರ ಪಾರ್ಸಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ನೋಂದಣಿ ಅಧಿನಿಯಮ; 1890ರಲ್ಲಿ ಜಮಖಂಡಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದ 1863ರ ಧಾರ್ಮಿಕ ದತ್ತಿಗಳ ಅಧಿನಿಯಮ; ಜಮಖಂಡಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ 1948ರ ಜಮಖಂಡಿ ಅಧಿನಿಯಮ ನಂ. ಒಂದರಂತೆ 1912ರ ದೇವಸ್ಥಾನದ ನಿಯಮಗಳು; ಮತ್ತು 1863ರ ಧಾರ್ಮಿಕ ದತ್ತಿಗಳ ಅಧಿನಿಯಮಗಳು 1950

ಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆ ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದವು. 1950ರ ಸಂಕೀರ್ಣ ವಿಧಿ ರಚನೆಯನ್ನು ಮುಂಬೈ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಟ್ರಸ್ಟ್ ಅಧಿನಿಯಮ (XXIX-1950) ಎಂದು ಕರೆಯಲಾದ ಅಧಿನಿಯಮವನ್ನು ಮತಭೇದಗಳನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸದೆ ಎಲ್ಲ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಟ್ರಸ್ಟ್‌ಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಟ್ರಸ್ಟ್ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೋಷಿಡ ಅಥವಾ ರಚನಾತ್ಮಕ ಟ್ರಸ್ಟ್‌ನ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಧರ್ಮಗಳು ಇಲ್ಲವೆ ದತ್ತಿಯ ಉದ್ದೇಶ ಅಥವಾ ಎರಡನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡಂತಹ ದೇವಾಲಯ, ಮಠ, ವಕ್ಫ್ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಧರ್ಮ ಇಲ್ಲವೆ ಮತಸಂಬಂಧವಾದ ದತ್ತಿ, ಹಾಗೂ ಈ ಎರಡೂ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಂದ ರೂಪಗೊಂಡ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸಂಘಗಳ ನೋಂದಣಿ ಅಧಿನಿಯಮಕ್ಕೆ (XXI-1869) ಅನುಗುಣವಾಗಿ ನೋಂದಾಯಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಈ ಅಧಿನಿಯಮವು 21ನೇಯ ಜನವರಿ 1952 ರಿಂದ ದೇವಾಲಯ, ಮಠ, ವಕ್ಫ್, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಟ್ರಸ್ಟ್, ಸಂಘಗಳು ಮುಂತಾದವುಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿರುವ ಸಹಾಯಕ ದತ್ತಿ ಆಯುಕ್ತರು ಬೆಳಗಾವಿ ವಿಭಾಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತಿದ್ದರು.

1939ರ ಹೈದರಾಬಾದ್ ಧಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ದತ್ತಿ ಅಧಿನಿಯಮವು ಆಡಳಿತ ಹಾಗೂ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣೆಯ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಗೊತ್ತುಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಧಾರ್ಮಿಕ ಇಲಾಖೆಯ ಕಚೇರಿಯಲ್ಲಿ ದತ್ತಿ ಸಂಬಂಧವಾದ ಅಸ್ತಿ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯನ್ನು ದತ್ತಿ ಸಂಕಲನ ಪುಸ್ತಕದ ಆಧಾರದಿಂದ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮಸೀದಿ, ದೇವಾಲಯ, ಚರ್ಚ್, ಈದ್‌ಗಾಗಳು, ಗೋರಿ, ದರ್ಗಾ, ಕನ್ವಾಗಳು, ರಾಣಿಖಾನಾಗಳು, ಸಮಾಧಿಗಳೂ, ಅಶೂರಖಾನಾಗಳು, ಚಲ್ಲಾಗಳು, ಮಠಗಳು, ಗುರುದ್ವಾರಗಳು, ಸ್ಮಶಾನಭೂಮಿಗಳು, ಗೋರಿ ಮತ್ತು ಸಮಾಧಿ ಸ್ಥಳಗಳು, ಪಾರ್ಸಿಗಳ ರುದ್ರಭೂಮಿ ಹಾಗೂ ಉಳಿದ ಪೂಜಾರ್ಥವಾದ ಸ್ಥಳಗಳು, ಯಾವುದೇ ಮತ ಅಥವಾ ಪಂಗಡಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಉಪಯೋಗದಿಂದಾಗಿ ದತ್ತಿ ಕಟ್ಟಡಗಳೆಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಂಸ್ಥೆಗೂ ಒಂದು ಸಮಿತಿ ಇದ್ದು ಈ ಸಮಿತಿಯ ಅರ್ಥದಷ್ಟು ಜನ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನೂ ಉಳಿದ ಅರ್ಥದಷ್ಟು ಜನ ಅಧಿಕಾರೀತರ ಸದಸ್ಯರನ್ನೂ ಹೊಂದಿತ್ತು.

ಮದರಾಸ್ ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಮತೀಯ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಉಂಬಳಿಗಳ ಆಡಳಿತವನ್ನು 1951ರ ಮದರಾಸಿನ ಮತೀಯ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಉಂಬಳಿಗಳ ಅಧಿನಿಯಮದ ಪ್ರಕಾರ ಪರಿಪಾಲಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಧಿನಿಯಮಗಳ ನಿಬಂಧನೆಯ ಪ್ರಕಾರ 1956ರ ಅಕ್ಟೋಬರ್ ತಿಂಗಳ ಕೊನೆಯವರೆಗೆ ದಕ್ಷಿಣ

ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯು ಕೊಯಮತ್ತೂರಿನ ಹಿಂದೂ ಮತೀಯ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಉಂಬಳಿಗಳ ಉಪಆಯುಕ್ತರ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿಗೋಳ ಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಈ ಅಧಿನಿಯಮ ಅನ್ವಯವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ 20,000 ರೂ.ಗಳ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಾರ್ಷಿಕ ಆದಾಯವುಳ್ಳ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಡೆಪ್ಯುಟಿ ಕಮಿಷನರ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಉಳಿದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಸಹಾಯಕ ಕಮಿಷನರ ಕೈಕೆಳಗೆ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ರೂ. 20,000 ಗಳಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ವಾರ್ಷಿಕ ಆದಾಯವಿರುವ ಮತೀಯ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯ ಉಸ್ತುವಾರಿಯನ್ನು ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಸಮಿತಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು. ಹಳೆಯ ಕೊಡಗು ರಾಜ್ಯದ ದೇವಾಲಯದ ನಿಧಿಯ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯನ್ನು 1956ರ 'ದಿ ಕೂರ್ಗ್ ಟೆಂಪಲ್ ಫಂಡ್ಸ್ ಅಂಡ್ ಮ್ಯಾನೇಜ್‌ಮೆಂಟ್ ಆಕ್ಟ್' ಪ್ರಕಾರ ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಮತೀಯ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಉಂಬಳಿಗಳ ಆಡಳಿತ ನಡೆಸಲು ಒಂದು ಅಧಿನಿಯಮವಿರದ ಕಾರಣ 1956ರ ನಂತರವೂ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹಿಂದಿನ ಅಧಿನಿಯಮವನ್ನೇ ಬಳಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಇಂದಿಗೂ ಸಹ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಎಲ್ಲ ಮತೀಯ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವಂತಹ ವ್ಯಾಪಕವಾದ ಒಂದೇ ರೀತಿಯಾದ ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ಕಾನೂನು ಇಲ್ಲ. 1956ರಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಧರ್ಮಾರ್ಥಕ ದತ್ತಿಗಳ ಇಲಾಖೆ ಎಂಬ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಇಲಾಖೆಯೊಂದನ್ನು ತೆರೆಯಲಾಯಿತು.

ಇಲಾಖೆ : ಧಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ಧರ್ಮಾರ್ಥಕ ದತ್ತಿಗಳ ಇಲಾಖೆಯ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರನ್ನು ಆಯುಕ್ತರೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಕೇಂದ್ರ ಕಚೇರಿಯ ಸಹಾಯಕರು, ಒಬ್ಬ ಕಚೇರಿ ಸಹಾಯಕರು ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕು ಜನ ಅಧೀಕ್ಷಕರು ಉಳಿದ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ವರ್ಗದವರು ಆಡಳಿತ ನಡೆಸಲು ಇವರಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಸಹಾಯಕ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಾಹಕ ಅಭಿಯಂತ, ಒಬ್ಬ ಸಹಾಯಕ ಅಭಿಯಂತ, ಒಬ್ಬ ನಕ್ಷೆ ರಚನಾಕಾರ ಇವರುಗಳು ಆಯುಕ್ತರಿಗೆ ದೇವಾಲಯ ಮತ್ತು ಕಟ್ಟಡಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ ಹಾಗೂ ರಿಪೇರಿ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆಗಮ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು ಹಿರಿಯ ಆಗಮಿಕರ ಜೊತೆಗೆ ಇಬ್ಬರು ಆಗಮಿಕರಿದ್ದು (ನೈಖಾನಸ, ಪಾಂಚರಾತ್ರ ಮತ್ತು ಶೈವಾಗಮಗಳಿಗೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಂತೆ) ಪೂಜೆ, ಪುರಸ್ಕಾರ ದೇವತಾಪ್ರತಿಮೆಗಳ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆಯಂತಹ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಇಲಾಖೆಗೆ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ವಿಶೇಷ ಡೆಪ್ಯುಟಿ ಕಮಿಷನರರು ಮತ್ತು ಸಹಾಯಕ ಕಮಿಷನರರು, ತಹಸೀಲ್ದಾರರು ಕ್ರಮವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯೊಳಗೆ ಬರುವಂತಹ ಮುಜರಾಯಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಬೆಳಗಾವಿ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಾರ್ಥ ಆಯುಕ್ತರ

ಇಲಾಖೆಯಿದೆ. ಈ ಇಲಾಖೆಯ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಿಗೆ ಸಹಾಯಕ ಧರ್ಮಾರ್ಥ ಅಯುಕ್ತ ಮತ್ತು ಇನ್ಸ್ಪೆಕ್ಟರ್‌ರರು ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಡೆಪ್ಯೂಟಿ ಕಮೀಷನರರು ಹಿಂದೂ ಧಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ಧರ್ಮಾರ್ಥ ದತ್ತಿಗಳ ಅಧಿನಿಯಮದ ಕಾನೂನನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸುವವರಾಗಿದ್ದು, ಅವರಿಗೆ ಹಿಂದೂ ಮತೀಯ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಉಂಬಳಿಗಳ ಸಹಾಯಕ ಅಯುಕ್ತರು ಮತ್ತು ತಾಲೂಕು ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಇನ್ಸ್ಪೆಕ್ಟರ್‌ರರು ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಡೆಪ್ಯೂಟಿ ಕಮೀಷನರರು ಮತ್ತು ತಹಸೀಲ್ದಾರರು ತಮ್ಮ ಅಡಳಿತದಲ್ಲಿರುವ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧಿನಿಯಮಕ್ಕೆ ನುಸಾರವಾಗಿ ಒಂದೊಂದು ದೇವಾಲಯಕ್ಕೂ ಆಯಾ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಸೇರಿದಂತೆ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ಸೂಕ್ತ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದವರು ರಚಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಸಂಸ್ಥೆಗಳು

ಹಳೆಯ ಮೈಸೂರು ಪ್ರದೇಶದ ಮುಜರಾಯಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಅಡಳಿತ ನಿರ್ವಹಣೆಯ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಮೂರು ಗುಂಪುಗಳಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಹಿರಿಯ, ಕಿರಿಯ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಒಟ್ಟಾರೆ ವರ್ಷಕ್ಕೆ 1,000 ರೂ.ಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಆದಾಯವಿರುವ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಹಿರಿಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಾಗಿದ್ದರೆ ಉಳಿದ ವಿಶೇಷವಾದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ನಿರ್ದೇಶಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ರೂ. 100 ರಿಂದ 1,000 ರೂ. ವರೆಗೆ ವಾರ್ಷಿಕ ಆದಾಯವಿರುವ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಕಿರಿಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಾಗಿವೆ. ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿನ ವಾರ್ಷಿಕ

ಆದಾಯ 100 ರೂ.ಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ. ಹಳೆಯ ಮೈಸೂರು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ 1930-31 ರಿಂದ 1981-82 ರವರೆಗಿದ್ದ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು *ಕೆಳಗಿನ ವಿಷಯಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಲಾಗಿದೆ

1950ರ ಮುಂಬೈ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಟ್ರಸ್ಟ್ ಅಧಿನಿಯಮದ ಪ್ರಕಾರ ಬೆಳಗಾವಿ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ 1981ರ ಮಾರ್ಚ್ ಅಂತ್ಯದ ವೇಳೆಗೆ 10,516 ಟ್ರಸ್ಟ್‌ಗಳು ನೋಂದಾಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದವು. ಬಳ್ಳಾರಿ, ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಮೈಸೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೊಳ್ಳೇಗಾಲ ತಾಲೂಕಿನ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿದ ಮತ್ತು ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳೆಂದು ವರ್ಗೀಕರಿಸಲಾಗಿತ್ತು. 20,000 ರೂ. ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಾರ್ಷಿಕ ಆದಾಯವಿರುವ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಾಗಿಯೂ, ಉಳಿದವು ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಾಗಿಯೂ ಇದ್ದವು. ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಡೆಪ್ಯೂಟಿ ಕಮೀಷನರರ ಅಧೀನದಲ್ಲಿದ್ದವು. ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಸರ್ಕಾರ ರಚಿಸಿದ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಸಮಿತಿಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿದ್ದು ಇದಕ್ಕೆ ಹಿಂದೂ ಧಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ಧರ್ಮಾರ್ಥಕ ದತ್ತಿಗಳ ಅಸಿಸ್ಟೆಂಟ್ ಕಮೀಷನರರೇ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದರು. ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಚ್ 1981ರ ಕೊನೆಗೆ 1,085 ಗಣನೆಗೆ ಯೋಗ್ಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿದ್ದವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ 386 ಸಂಸ್ಥೆಗಳು, ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ 609 ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಐಟಿಬಿ ಉಳಿದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಮೈಸೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೊಳ್ಳೇಗಾಲ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿದ್ದವು.

ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ಪ್ರದೇಶದ 10,289 ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಪೈಕಿ (ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ 3,436 ; ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ

*

ವರ್ಷಗಳು	ದೇವಾಲಯಗಳು	ಬಸದಿಗಳು	ಮಹಮದೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು	ಮಠಗಳು	ಛತ್ರಗಳು ತಂಗುದಾಣಗಳು ಮತ್ತಿತರ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು	ಒಟ್ಟು
1930-31	12,488	48	310	220	75	13,141
1940-41	14,897	57	372	395	63	15,754
1950-51	14,724	75	408	388	61	15,656
1956-57	14,781	81	409	373	55	15,699
1960-61	14,782	92	418	293	66	15,641
1980-81	14,657	55	—	137	124	14,973

5,744 ಮತ್ತು ಬಿದರೆ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ 1,109) 6,811 ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು (ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ 3,012, ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ 3,647 ಮತ್ತು ಬಿದರೆ ಜಿಲ್ಲೆಯ 152) ಈಗಾಗಲೇ ನೋಂದಾಯಿಸಲಾಗಿದೆ. 3,478 ಸಂಸ್ಥೆಗಳು 1981ರ ಮಾರ್ಚ್ ಕೊನೆಗೆ ನೋಂದಾವಣೆಯಾಗಬೇಕಿತ್ತು.

ವಿಶೇಷ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು

ವಿಶೇಷ ಅಧಿನಿಯಮ ಮತ್ತು ನಿಯಮಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಅಡಳಿತಕ್ಕೊಳಪಟ್ಟು ಕೆಲವು ಪ್ರಮುಖ ವಿಶೇಷ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಈ ಕೆಳಕಂಡಂತಿವೆ.

ಮಲೆ ಮಹದೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ : ಕೊಳ್ಳೇಗಾಲ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿರುವ ಮಲೆ ಮಹದೇಶ್ವರಬೆಟ್ಟದ ಮಲೆ ಮಹದೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವು ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುವ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿದ್ದು, ಮೈಸೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಡೆಪ್ಯುಟಿ ಕಮಿಷನರರ ಅಡಳಿತದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ. ದೇವಾಲಯದ ಅಡಳಿತವನ್ನು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಾಹಕಾಧಿಕಾರಿಯು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಾಹಕ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ಸರ್ಕಾರವು ನೇಮಿಸಿದ್ದು, ಅದು ದೇವಾಲಯದ ಮತ್ತು ಅದರ ಆವರಣದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ 1968ರಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣ ಯೋಜನೆಯೊಂದನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಗಿದ್ದು ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಸರ್ಕಾರವು 91.80 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು ಮಂಜೂರು ಮಾಡಿದೆ.

ರೇಣುಕಾ ಎಲ್ಲಮ್ಮ ದೇವಾಲಯ : 1974ರ ರೇಣುಕಾ ಎಲ್ಲಮ್ಮ ದೇವಾಲಯ (ಅಡಳಿತದ) ಅಧಿನಿಯಮ ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ರೂಪಿತಗೊಂಡ ನಿಯಮಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಸವದತ್ತಿಯ ಶ್ರೀ ರೇಣುಕಾ ಎಲ್ಲಮ್ಮ ದೇವಾಲಯದ ಅಡಳಿತವನ್ನು ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. 1979ರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರವು ಮೂರುವರ್ಷ ಕಾಲಾವಧಿಗೆ (ಟ್ರಸ್ಟಿಗಳ) ಧರ್ಮದರ್ಶಿಗಳ ಮಂಡಳಿಯೊಂದನ್ನು ರಚಿಸಿತು. ಬೆಳಗಾವಿಯ ವಿಶೇಷ ಡೆಪ್ಯುಟಿ ಕಮಿಷನರರೇ ಈ ಸಮಿತಿಗೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿಯೂ ಇಬ್ಬರು ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕು ಜನ ಅಧಿಕಾರೇತರರು ಇದರ ಸದಸ್ಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ದೇವಾಲಯದ ದಿನನಿತ್ಯದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಾಹಕಾಧಿಕಾರಿ ಇರುತ್ತಾರೆ.

ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು : 1967ರ ಶ್ರೀ ದಿಗಂಬರ ಜೈನ ಮುಜರಾಯಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ ಪ್ರಕಾರ ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳದ ಮುಜರಾಯಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಅಡಳಿತ ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಅಡಳಿತ ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು, ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇನ್ನೂ 24 ಮಂದಿ ಸದಸ್ಯರುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರವು ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲಾವಧಿಗೆ

ಇವರನ್ನು ನೇಮಿಸುತ್ತದೆ. ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳದ ಜೈನ ಮಠದ ಸ್ವಾಮಿಜಿಯವರು ಈ ಸಮಿತಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು.

ನಂಜನಗೂಡು ದೇವಾಲಯ : ನಂಜನಗೂಡಿನ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶ್ವರ ಸ್ವಾಮಿ ದೇವಾಲಯದ ಅಡಳಿತವನ್ನು ಧರ್ಮದರ್ಶಿಗಳ ಸಮಿತಿ ನಡೆಸುತ್ತದೆ. ಈ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ಮುಜರಾಯಿ ಕಮಿಷನರರು ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲಾವಧಿಗೆ ನೇಮಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಮೈಸೂರಿನ ಹಿಂದೂ ಧಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ಧರ್ಮಾರ್ಥಕ ದತ್ತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಅಧಿನಿಯಮದ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ರೂಪುಗೊಂಡ ವಿಶೇಷ ನಿಯಮಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಇದರ ಅಡಳಿತವನ್ನು ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಸಿದ್ಧ ಲಿಂಗೇಶ್ವರಸ್ವಾಮಿ ದೇವಾಲಯ : ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಯಡೆಯೂರಿನ ಸಿದ್ಧ ಲಿಂಗೇಶ್ವರಸ್ವಾಮಿ ದೇವಾಲಯದ ಅಡಳಿತವನ್ನು 1967ರ ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧ ಲಿಂಗೇಶ್ವರಸ್ವಾಮಿ ಮುಜರಾಯಿ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಅಡಳಿತದ ನಿಯಮಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈ ನಿಯಮವು 1927ರ ಮೈಸೂರು ಧಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ಧರ್ಮಾರ್ಥಕ ದತ್ತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಅಧಿನಿಯಮದ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ರೂಪುಗೊಂಡದ್ದಾಗಿದೆ. ದೇವಾಲಯದ ಅಡಳಿತ ಸಮಿತಿಯು ಐದು ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ರಚಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ತುಮಕೂರಿನ ಡೆಪ್ಯುಟಿ ಕಮಿಷನರರು ಇದರ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಾಹಕಾಧಿಕಾರಿಯು ದೇವಾಲಯದ ದಿನನಿತ್ಯದ ಆಗುಹೋಗುಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಅರಮನೆಯ ಮುಜರಾಯಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು : 1851ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರಿನ ಮಹಾರಾಜರು ಪ್ರಸನ್ನ ಕೃಷ್ಣಸ್ವಾಮಿ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಮುಜರಾಯಿ ಇಲಾಖೆಯಿಂದ ತಮ್ಮ ವಶಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು. ಇದಾದ ನಂತರ ಅರಮನೆ ಇಲಾಖೆ ಕಾಲ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ಮುಜರಾಯಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಮುಜರಾಯಿ ಇಲಾಖೆಯಿಂದ ತನಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಿಕೊಂಡು ಅಡಳಿತ ನಡೆಸುತ್ತಿತ್ತು. ಮೈಸೂರಿನ ಮಾಜಿ ಅರಸರ ಅಲ್ಪಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ಅರಮನೆಯ ಮುಜರಾಯಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ತನ್ನ ವಶಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿತು. 1978ರ ಮೈಸೂರು ಧಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ಧರ್ಮಾರ್ಥಕ ದತ್ತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಅಡಳಿತದ ನಿಯಮಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಇದರ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯನ್ನು ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸರ್ಕಾರವು ಸಮಿತಿಯೊಂದನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದು, ಮೈಸೂರಿನ ಡೆಪ್ಯುಟಿ ಕಮಿಷನರರು ಇದರ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಮೈಸೂರಿನ ಮಹಾರಾಜರ ಛತ್ರ, ಪ್ರಸನ್ನ ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿ, ಶ್ರೀ ವರಾಹ ಸ್ವಾಮಿ, ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ಸ್ವಾಮಿ, ಶ್ರೀ ತ್ರಿನೇಶ್ವರ ಸ್ವಾಮಿ, ಶ್ರೀ ಚಾಮುಂಡೇಶ್ವರಿ, ಮಹಾಬಲೇಶ್ವರ ಸ್ವಾಮಿ, ನಾರಾಯಣ ಸ್ವಾಮಿ, ಭುವನೇಶ್ವರಿ,

ಗಾಯತ್ರಿ, ವಿಜಯ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರ ಮತ್ತು ಕಾಮ ಕಾಮೇಶ್ವರಿ, ಚಮ್ಮನ ಪಟ್ಟಿ ದೇವೇಶ್ವರ, ಉತ್ತಮಹಳ್ಳಿ ಜ್ವಾಲಾಮುಖಿ, ಕಿಲ್ಲೆ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರ ಸ್ವಾಮಿ, ಸೋಮೇಶ್ವರ ಸ್ವಾಮಿ, ಭೈರವೇಶ್ವರ ಸ್ವಾಮಿ, ದಕ್ಷಿಣ ದ್ವಾರದಲ್ಲಿರುವ ಅಂಜನೇಯ ಸ್ವಾಮಿ, ಕೋಟೆಯ ಪಶ್ಚಿಮ ದ್ವಾರದಲ್ಲಿರುವ ವಿನಾಯಕ ಸ್ವಾಮಿ, ಬಿಸಲೂರು ಮಾರಮ್ಮ, ಬೆಟ್ಟದ ಪಾದದ ಗುಡಿ, ಸಂಜೀವ ರಾಜ ಅರಸ ದೇವಾಲಯಗಳು, ಪಂಚಗವಿ ಮಠ ಮತ್ತು ಜಪದ ಕಟ್ಟಿ ಮಠಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ವಹಿಸಿಕೊಡಲಾಯಿತು.

ದೇವದಾಸಿ ಮತ್ತು ಇತರ ರೂಢಿಗಳ ನಿರ್ಮೂಲನ : ನಂದಿಯ ಭೋಗನಂದೀಶ್ವರ ಸ್ವಾಮಿ ದೇವಾಲಯದ ರಘೋತ್ಸವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ತಾಫೆ ಸೇವೆ ಅಥವಾ ನೃತ್ಯ ಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ವೃತ್ತಿನಿರತ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಅವರ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ವಾದ ಈ ಉದ್ಯೋಗದಿಂದ 1892ರ ಫೆಬ್ರವರಿಯಲ್ಲಿ ವಿಮುಕ್ತಿಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. ಇದರಿಂದ ಉಳಿತಾಯವಾದ ಹಣವನ್ನು ಇದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಉದ್ದೇಶಗಳಾದ ನೈರ್ಮಲ್ಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ದೇವಾಲಯದ ಉಳಿದ ಅಗತ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಯಿತು. ನಂಜನಗೂಡಿನ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶ್ವರ ಸ್ವಾಮಿ ದೇವಾಲಯದ ತಸದಿಕ್ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು 1899ರಲ್ಲಿ ಪರಿಷ್ಕರಣೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ದೇವಾಲಯದ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯಾಗಿದ್ದ ನೃತ್ಯಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ದೇವದಾಸಿಯರು ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ತಾಫೆ ಸೇವೆಯನ್ನು ಆಚರಿಸಲು ಅವಕಾಶ ನೀಡಬಾರದೆಂದು ಮುಜರಾಯಿ ಅಧೀಕ್ಷಕ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳು ಆದೇಶ ನೀಡಿದರು. ಆದರೆ ಅವರಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಿರುವ ಭತ್ಯೆ ವನ್ನು ಅವರ ಜೀವಮಾನ ಪರಂತ ಮುಂದುವರಿಸಬೇಕೆಂದೂ, ಆ ಹುದ್ದೆಗಳು ಅವರ ಸಾವಿನಿಂದ ತೆರವಾದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಭರ್ತಿ ಮಾಡಬಾರದೆಂದೂ ನಿರ್ದೇಶನವಿತ್ತರು. ಏಪ್ರಿಲ್ 1909ರ ಸರ್ಕಾರ ಅಜ್ಜಿಯಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿ ಗಮನಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ—ದೇವದಾಸಿಯರನ್ನು ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಲು ನೇಮಿಸಿದ್ದುದರ ಮೂಲ ಉದ್ದೇಶಗಳು ಏನೇ ಇದ್ದರೂ, ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಅನೀತಿಯಂತವಾದ ನಡುವಳಿಕೆಯಿಂದ ಅವರನ್ನು ದೇವಸ್ಥಾನಗಳ ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯ ಸೇವೆಗಳಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತಗೊಳಿಸಿದ್ದು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸಮರ್ಥಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸೇವೆಯು ಕೆಲವು ಮುಖ್ಯವಾದ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ 15 ವರ್ಷಗಳಿಂದಲೂ ಇಲ್ಲದೇ ಹೋದರೂ ಜನರು ಅಂತಹ ಸೇವೆಯ ಇಲ್ಲದಿರುವಿಕೆಗೆ ಒಗ್ಗಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಗಮನಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ತಾಫೆ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಇನಾಮಾಗಿ ಕೊಟ್ಟ ಭೂಮಿ ಅಥವಾ ಉಳಿದ ಇನಾಮುಗಳನ್ನು ಅವರಿಗೇ ನೀಡಲಾಯಿತು. ಮುಜರಾಯಿ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಗಣೇಶಪೂಜೆಯಂತಹ ಕಾರ್ಯವು ನರ್ತಕಿಯನ್ನು ವೇಶ್ಯಾ ವೃತ್ತಿಯ ಜೊತೆ ಸಂಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಕಾರಣ

ನೀಡಿ ಅದನ್ನು 1910ರಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರವು ನಿಷೇಧಿಸಿತು. ಇದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು 1880ರಲ್ಲಿ ಸಿಡಿ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಲು ಮುಖ್ಯ ಕಮಿಷನರರು ಜಿಲ್ಲಾ ದಂಡಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. 'ಸಿಡಿ' ಎಂದರೆ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಕಂಬದ ತುದಿಗೆ ಅಡ್ಡಲಾಗಿ ಸುತ್ತಲೂ ತಿರುಗಬಲ್ಲ ಇನ್ನೊಂದು ಮರ (ತೇಲೆ) ವನ್ನು ತಿರುಗಣೆಯ ಸಹಾಯದಿಂದ ಸಿಕ್ಕಿಸಿರುತ್ತಾರೆ; ಹರಕೆ ಹೊತ್ತ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಬೆನ್ನಿನ ಮೃದ್ವಸ್ಥಿಯನ್ನು ಅಡ್ಡ ಕಂಬದ ಒಂದು ತುದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕಬ್ಬಿಣದ ಕೊಕ್ಕೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಸಿ ಹಗ್ಗದ ಸಹಾಯದಿಂದ ತಿರುಗಣೆಯನ್ನು ತಿರುಗಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ತಿರುಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. 1927ರ ಹಿಂದೂ ಧಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ಧರ್ಮಾರ್ಥಕ ದತ್ತಿ ಅಧಿನಿಯಮದ ಪ್ರಕಾರ ಮದ್ರಾಸ್-ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಆಚರಿಸುವುದು ಶಿಕ್ಷಾರ್ಹವಾಗಿತ್ತು. ವಿಶಾಲ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡಂತಹ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಮೇಲೆ ಅದುಬರೆಗೂ ಬಳಕೆ ಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅಧಿನಿಯಮಗಳಿಂದ ಅಷ್ಟೇನೂ ಪರಿಣಾಮ ಉಂಟಾಗ ಲಿಲ್ಲವಾಗಿ, ಇಡೀ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸುವಂತಹ ವಿಧೇಯಕ ಒಂದನ್ನು 1982ರ ಕರ್ನಾಟಕ ದೇವದಾಸಿ ವಿಧೇಯಕ (ಭಗವತ್ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಅರ್ಪಣೆಯ ನಿಷೇಧ)ವನ್ನು 1982ರ ಫೆಬ್ರವರಿ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಲಾಯಿತು.

ಭಕ್ತಗಳು

ಹಳೇ ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯದ ಅನ್ನಭಕ್ತಗಳ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ಯನ್ನು ಆರಂಭದಿಂದಲೂ ಮುಜರಾಯಿ ಇಲಾಖೆಯು ನಡೆಸು ತ್ತಿತ್ತು. ದಿವಾನ್ ಪೂರ್ಣಯ್ಯನವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಭಕ್ತಗಳು ಗಟ್ಟಿ ತಳಹದಿಯ ಮೇಲೆ ಸ್ಥಾಪನೆಗೊಂಡವು. ದಿವಾನ್ ಪೂರ್ಣಯ್ಯನವರು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೊಳಿಸಿ, ಧಾರಾಳ ವಾಗಿ ಅನುದಾನವನ್ನು ನೀಡಿ, ವರ್ಷದುದ್ದಕ್ಕೂ ಅದು ಸರಿಯಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವಂತೆ ಸೂಕ್ತವಾದ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯನ್ನು ನೇಮಿಸಿದ್ದುದ ರಿಂದ ಇವು ಪೂರ್ಣಯ್ಯನವರ ಭಕ್ತಗಳೆಂದು ಜನಪ್ರಿಯ ವಾಗಿದ್ದವು.

ಹಳೇ ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿಗೆ 68 ಅನ್ನಭಕ್ತ ಗಳೂ ಮತ್ತು ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಗೃಹಗಳಿದ್ದವು. ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಕಮಿಷನರರ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮುಜರಾಯಿ ಮತ್ತು ಅರಮನೆಯ ಅಡಳಿತಗಳೆರಡೂ ಸೇರಿ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ 66,960 ರೂ.ಗಳ ಅನುದಾನವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಕಮಿಷನರ ಅಡಳಿತ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಮತ್ತು ರಾಜರಿಗೆ ಅಧಿಕಾರ ವನ್ನು ಹಸ್ತಾಂತರ ಮಾಡಿದ ನಂತರವೂ, ಭಕ್ತಗಳ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ಯನ್ನು ಕ್ರಮಬದ್ಧ ಗೊಳಿಸಲು ಮತ್ತು ಅರ್ಹರಾದ ಅಂಗವಿಕಲ ರಿಗೂ ಹಾಗೂ ಅತಿ ವೃದ್ಧರಿಗೂ 'ನಹಿಮಿ' ಭತ್ಯೆವನ್ನು ಕೊಡಲು

ಅನೇಕ ಅದೇಶಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸಲಾಯಿತು. ಬಡವರಾಗಿದ್ದ ಸಂಸ್ಕೃತ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ನೆಹಿಮಿದಾರರಾಗಿ ಸೇರಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು.

ಈ ಛೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಕೊಡಲಾಗಿದ್ದ ಅನುದಾನದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಭಾಗವೆಲ್ಲಾ ಛೇತ್ರದ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯ ವೇತನಕ್ಕೇ ಖರ್ಚಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕೆಲವು ಛೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನೆಹಿಮಿದಾರರ ಸಂಖ್ಯೆ ಬಹಳ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದ ಕಾರಣ ಪ್ರತೀ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ದಿನ ಛೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಊಟದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. 1906 ರಿಂದ ಬೈರಾಗಿ ಗಳು ಮತ್ತು ಉಳಿದ ಪ್ರಯಾಣಿಕರಿಗೆ ಅದುವರೆಗೂ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಆಹಾರ ಧಾನ್ಯಗಳ ಸರಬರಾಜನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಬೇಯಿಸಿದ ಆಹಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಯಿತು. ಯಾತ್ರಾಸ್ಥಳಗಳು ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಪ್ರಮುಖ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿನ ಛೇತ್ರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದ ಛೇತ್ರಗಳನ್ನು ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಗೃಹಗಳಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸಲು ಛೇತ್ರಗಳ ಪರಿಷ್ಠಿತಿಯನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲು 1913ರಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ ವಿಶೇಷ ಸಮಿತಿಯು ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡಿತು. ಅನ್ಯ ಛೇತ್ರಗಳ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಲು 1926ರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಸಮಿತಿಯನ್ನು ನೇಮಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಸಮಿತಿಯು ಇತರ ಶಿಫಾರಸುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಯಾತ್ರಾಸ್ಥಳಗಳ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ 29 ಅನ್ಯ ಛೇತ್ರಗಳನ್ನು ರದ್ದು ಮಾಡಲು ಸೂಚಿಸಿ ಅರಮನೆಯ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಉಚಿತ ಭೋಜನಾಲಯದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ದಸರಾದಂತಹ ವಿಶೇಷ ಸಂದರ್ಭಗಳಿಗೆ ಸೀಮಿತ ಗೋಳಿಸುವಂತೆಯೂ, ಯಾತ್ರಾಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಒಂಬತ್ತು ಛೇತ್ರಗಳನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವಂತೆಯೂ, ಅದರ ಗೋಪಾಲಸ್ವಾಮಿ ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿನ ಒಂದು ಛೇತ್ರ, ತಿರುಪತಿಯಲ್ಲಿನ ಮೂರು ಛೇತ್ರಗಳು, ವಾರಾಣಸಿಯ ಛೇತ್ರ ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ದಲ್ಲಿಯ ಬಾರಾ ಹಜಾರ್ ಸಂಪರ್ಪಣೆ ಛೇತ್ರಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪಡಿಸಲು ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಉಳಿತಾಯದ ಅರ್ಧ ಭಾಗದ ಹಣ ರೂ. 16,000 ಗಳ ಅನುದಾನವನ್ನು ನಾಡ ವೈದ್ಯಕ್ಕೆ ಉತ್ತೇಜನ ನೀಡಿ ಅದರ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದೂ, ಉಳಿದ ಅರ್ಧಭಾಗವನ್ನು ಅಂಗವಿಕಲ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಅನುದಾನ ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದೂ ಸೂಚಿಸಿತು. ಈ ಶಿಫಾರಸುಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರವು 1927ರಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸಿತು. ವಿವಿಧ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿರುವ ಉಚಿತ ಭೋಜನಾಲಯಗಳ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಗಾಗಿ ಮೂರನೇಯ ಸಮಿತಿಯೊಂದನ್ನು 1932ರಲ್ಲಿ ನೇಮಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಸಮಿತಿಯ ಅನೇಕ ಸಲಹೆ ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತರಲಾಯಿತು. 1958ರ ನಂತರ ಎಲ್ಲಾ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಉಚಿತ ಭೋಜನಾಲಯಗಳನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಲಾಯಿತು.

ರಾಜ್ಯದ ಹೊರಗಿನ ದತ್ತಿಗಳು

ತಿರುಪತಿ : ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದಿಂದ ತಿರುಪತಿಗೆ ಯಾತ್ರೆ ಹೋಗುವವರ ಅನುಕೂಲತೆಗಾಗಿ ತಿರುಪತಿ-ತಿರುಮಲೈನಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ದತ್ತಿಯಿದೆ. 1830ಕ್ಕಿಂತ ಹಿಂದೆಯೇ ಇದು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿತ್ತು. ಆಗಸ್ಟ್ 1980 ರಿಂದ ಇದರ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಒಬ್ಬ ವಿಶೇಷ ಅಧಿಕಾರಿಯು ಉಳಿದ 53 ಜನ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯೊಡನೆ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಎಂಟು ಕೊಠಡಿಗಳ ಒಂದು ಅತಿಥಿ ಗೃಹ, 88 ಕೊಠಡಿಗಳ ಒಂದು ಪ್ರವಾಸಿ ಮಂದಿರ, ಒಂದು ಹವಾ ನಿಯಂತ್ರಿತ ಕುಟೀರ, ಹಾಗೂ ಇತರ ಏಳು ಕುಟೀರಗಳು ಮತ್ತು ಹತ್ತು ಕೊಠಡಿಗಳನ್ನು ಉಳ್ಳ ಕೆ. ಆರ್. ಛೇತ್ರ-ಇದಿಷ್ಟು ಅಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಿರುವ ವಸತಿ ಸೌಕರ್ಯಗಳಾಗಿವೆ. ತಿರುಮಲೈ ಮತ್ತು ತಿರುಚನೂರಿನಲ್ಲಿ ಮುಜರಾಯಿ ಇಲಾಖೆಗೆ ಸೇರಿದ ಎರಡು ಛೇತ್ರಗಳಿವೆ. ಮದುವೆ ಮತ್ತು ಇತರ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗೆ ಈ ಎರಡೂ ಛೇತ್ರಗಳನ್ನು ಬಾಡಿಗೆಗೆ ಕೊಡಲಾಗುವುದು. 1982 ರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರವು ತಿರುಮಲೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಕಲ್ಯಾಣ ಮಂಟಪವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿತು. ಇದಕ್ಕೆ ತಗಲಿದ ವೆಚ್ಚ 33 ಲಕ್ಷ ರೂ. ಗಳು. ಈ ಕಲ್ಯಾಣ ಮಂಟಪವು ಒಂದು ಫಲಹಾರ ಮಂದಿರ ಹಾಗೂ ಉಳಿದಂತೆ 28 ಕೊಠಡಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. 1980ರಲ್ಲಿ ಸಲಹಾ ಮಂಡಲಿಯೊಂದನ್ನು ಸರ್ಕಾರವು ರಚಿಸಿದ್ದು, ಧರ್ಮಾದಾಯ ಇಲಾಖೆಯ ಕಮಿಷನರರೇ ಈ ಸಲಹಾ ಮಂಡಲಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. 1957-58ರಲ್ಲಿ 69,060.94 ರೂ. ಆದಾಯವಿದ್ದು, 43,260.04 ರೂ. ಗಳು ಖರ್ಚಾಗಿತ್ತು. ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ 1980-81ರಲ್ಲಿ 4,52,612.50 ರೂ. ಗಳ ಆದಾಯವಿದ್ದು 3,28,507.77 ರೂ. ಗಳು ಖರ್ಚಾಗಿವೆ.

ವಾರಾಣಸಿ : ವಾರಾಣಸಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ಛೇತ್ರವು ಮುಜರಾಯಿ ಇಲಾಖೆಯ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿದೆ. 1822ರನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ಮುಮ್ಮಡಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರು ಈ ಛೇತ್ರವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದರು. 1957ರ ಡಿಸೆಂಬರ್ ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ಯಾತ್ರಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ನಿತ್ಯ ಸಂಪರ್ಪಣೆಯನ್ನು ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. 1958ರ ಜನವರಿಯಿಂದ ಇದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಛೇತ್ರ ದಲ್ಲಿ ಎರಡು ದೊಡ್ಡ ಕೊಠಡಿಗಳೂ ಎಂಟು ಸಣ್ಣ ಕೊಠಡಿಗಳೂ ಇವೆ. 1980-81ರ ಆದಾಯ ಮತ್ತು ಖರ್ಚುಗಳು ಕ್ರಮವಾಗಿ 25,437 ರೂ. ಗಳು ಮತ್ತು 16,606 ರೂ. ಗಳಾಗಿವೆ.

ಶ್ರೀ ಶೈಲ : ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದ ಶ್ರೀ ಶೈಲದಲ್ಲಿನ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ಛೇತ್ರವು ಮುಜರಾಯಿ ಇಲಾಖೆಯ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯಲ್ಲಿದ್ದು, ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಾಹಕರೊಬ್ಬರು ಇದನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸು

ತ್ತಾರೆ. ಯಾತ್ರಾರ್ಥಿಗಳಿಗಾಗಿ ಇದರಲ್ಲಿ 16 ಕೊಠಡಿಗಳಿವೆ. 1980-81ರಲ್ಲಿ ಈ ಛತ್ರದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು 6,600 ಯಾತ್ರಾರ್ಥಿಗಳು ತಂಗಿದ್ದರು. ಆದಾಯ ಮತ್ತು ಖರ್ಚು ಕ್ರಮವಾಗಿ 30,429 ರೂ. ಮತ್ತು 23,308 ರೂ. ಗಳಾಗಿವೆ.

ಮುಜರಾಯಿ ಇಲಾಖೆಯ ಕಲ್ಯಾಣ ಮಂಟಪ ಹಾಗೂ ಛತ್ರವನ್ನೊಳಗೊಂಡಂತಹ ಸಂಕೀರ್ಣಕಟ್ಟಡವನ್ನು ಅಂಧ್ರ ಪ್ರದೇಶದ ಕರ್ನೂಲ್ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮಂತ್ರಾಲಯದಲ್ಲಿ 22-90 ಲಕ್ಷ ರೂ. ಗಳ ಅಂದಾಜು ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆ.

ವಿದ್ಯಾಸಂಸ್ಥೆಗಳು

ಧರ್ಮಾದಾಯ ವಿದ್ಯಾನಿಧಿಗಳ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯನ್ನೂ ಮುಜರಾಯಿ ಇಲಾಖೆಯೇ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ. ಅಂತಹ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಪರಿಶೀಲನೆಯ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಈ ಇಲಾಖೆಯು ವೇದ ಪಾಠಶಾಲೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲು ಧನ ಸಹಾಯವನ್ನೂ ಸಹ ನೀಡುತ್ತಿದೆ.

ಮೇಲುಕೋಟೆಯ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕಾಲೇಜು : 1853ರಲ್ಲಿ ಮೇಲುಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕಾಲೇಜನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಕಾಲೇಜಿನ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಸಲಹಾ ಸಮಿತಿಗೆ ವಹಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಸಮಿತಿಗೆ ಪಾಂಡವಪುರದ ಸಹಾಯಕ ಕಮೀಷನರರು ಪದ ನಿಮಿತ್ತ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು. 1892ರಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಸರ್ಕಾರದ ವಶಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ನಂತರ ಈ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಮಾನ್ಯತೆಯನ್ನು ನೀಡಲಾಯಿತು. 1980-81ರಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ 1,60,000 ರೂ. ಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ 96,600 ರೂ.ಗಳು ಮಾತ್ರ ಖರ್ಚು ಮಾಡಲಾಗಿತ್ತು. 1982-83ರಲ್ಲಿ ಆ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ 176 ಜನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿದ್ದರು.

ಕರಣಿಕರ ವೈದಿಕಧರ್ಮ ಪಾಠಶಾಲೆ : ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿರುವ ಕರಣಿಕರ ವೈದಿಕಧರ್ಮ ಪಾಠಶಾಲೆಯನ್ನು ಮಾಗಡಿಯ ಕರಣಿಕ ಕೃಷ್ಣ ಮೂರ್ತಿರಾವ್ ಅವರು 1930ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. 1934ರಲ್ಲಿ ಇದರ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಸರ್ಕಾರವು ತನ್ನ ವಶಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿತು. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಖುಗಾವೇದ ಮತ್ತು ಯಜುರ್ವೇದಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಗರಿಷ್ಠ 25 ಜನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಉಚಿತವಾಗಿ ಊಟ, ವಸತಿ ಹಾಗೂ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಆದಾಯದ ಪ್ರಧಾನ ಮೂಲ ವೆಂದರೆ ಇದರ ಸ್ಥಾಪಕರಾದ ಕರಣಿಕ ಕೃಷ್ಣ ಮೂರ್ತಿರಾವ್ ಅವರು ಕೊಟ್ಟಿ ದತ್ತಿಯ ಅಸ್ತಿ ಮೂಲಕ ಬರುವ ಧನ. 1982-83ರಲ್ಲಿ ಇದರಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಜನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿದ್ದರು.

ಮೈಸೂರಿನ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕಾಲೇಜು : ಮೈಸೂರಿನ ಮಹಾರಾಜಾ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಅಗಮ ವಿಭಾಗದ ಆಡಳಿತ

ವನ್ನು ಮುಜರಾಯಿ ಇಲಾಖೆಯು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ. ಈ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಅಗಮಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುವಂತಹ ಅರುಜನ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು ಮತ್ತು ಅರುಜನ ಉಪಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಿದ್ದಾರೆ. ದೇವಾಲಯಗಳ ಅರ್ಚಕರಿಗೆ ಈ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅಗಮಗಳ ಅಭ್ಯಾಸ ಮತ್ತು ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಿಗೆ ಸಲಹಾ ಮಂಡಳಿಯನ್ನು ಸರ್ಕಾರವು 1979ರಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿತು. 1980-81ರಲ್ಲಿ ಅಗಮ ವಿಭಾಗಕ್ಕೆ 2,14,000 ರೂ.ಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿ 1,84,535 ರೂ.ಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಈ ವಿಭಾಗವು ಖರ್ಚು ಮಾಡಿತು. ಜೈನಾಗಮವನ್ನೂ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಆರಂಭಿಸಲಾಗಿದೆ. 1982-83ರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಅರುಜನ ಅಗಮಗಳಿಗೆ 111 ಜನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿದ್ದರು.

ಎಸ್. ಎಲ್. ಎನ್. ದತ್ತಿಗಳು : ಜನೋಪಕಾರಿ ದೊಡ್ಡಣ್ಣ ಶೆಟ್ಟಿ ಅವರ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನರಸಿಂಹ ದತ್ತಿಗಳು ಎಸ್. ಎಲ್. ಎನ್. ದತ್ತಿಗಳೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ. ಈ ದತ್ತಿಗಳು 1905ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಮತ್ತು 1920ರಲ್ಲಿ ನೋಂದಣಿಯಾಯಿತು. 1937ರಲ್ಲಿ ಇದು ಸರ್ಕಾರಿ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿತು. ಈ ಟ್ರಸ್ಟ್ ಅನೇಕ ಶಾಲೆಗಳು, ಕಾಲೇಜುಗಳು, ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಹಾಗೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ಗಾಣಿಗ ಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿದ ಸುಮಾರು 150 ಜನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಈ ವಸತಿ ನಿಲಯದಲ್ಲಿ ಉಚಿತ ಊಟ, ವಸತಿಗಳ ಅನುಕೂಲವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಇದರ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಗಾಗಿ ಸರ್ಕಾರವು ಪ್ರತೀ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಒಮ್ಮೆ ಆಡಳಿತ ಸಮಿತಿಯೊಂದನ್ನು ನೇಮಿಸುತ್ತದೆ.

ವೇದ ಪಾಠಶಾಲೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲು ಮುಜರಾಯಿ ಇಲಾಖೆ ಸಹಾಯ ಧನವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದು, ಈ ಶಾಲೆಗಳು ರಾಜ್ಯದ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯ ಅಧೀನಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

ಧರ್ಮಾರ್ಥ ನಿಧಿಗಳು

ವಿವಿಧ ಮೂಲಗಳ ದಾನದ ಹಣವನ್ನು ಸರ್ಕಾರವು ನಿಶ್ಚಿತ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿದೆ. ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿದ ಈ ನಿಧಿಗಳಿಂದ ಬರುವ ಬಡ್ಡಿ ಹಣದಿಂದ ಕೆಲವು ಧರ್ಮಾರ್ಥ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈ ಗುಂಪಿಗೆ ಸೇರುವ ಕೆಲವು ಪ್ರಮುಖ ನಿಧಿಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಪರ্যালೋಚಿಸಿದೆ.

ಪುದುವಟ್ಟು ನಿಧಿಗಳು : ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಶೇವಣಿಯಾಗಿಟ್ಟ ಹಣದಿಂದ ಬರುವ ಬಡ್ಡಿಯನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗೆ ಕೊಡುವುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಪುದುವಟ್ಟು ನಿಧಿಗಳೆಂದು ವರ್ಗೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ. ದೇವಾಲಯದ ಪುದುವಟ್ಟು

ಗಳನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಗುಂಪುಗಳಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅ) ದೇವಾಲಯದ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಾಹಕರ, ಅಥವಾ ರಕ್ಷಕರ ಟ್ರಸ್ಟ್‌ನಲ್ಲಿಯೂ, ಖಾಸಗಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಶೇವಣಿಯಾಗಿಟ್ಟು ಹಣದಿಂದ ಬರುವ ಬಡ್ಡಿಯನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸೇವೆ ಅಥವಾ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ಬಳಕೆ ಮಾಡುವುದು; ಆ) ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಇನ್ನೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಬಡ್ಡಿಗೆ ಹಣವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದು ಆ ಬಡ್ಡಿಯನ್ನು ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಕೊಡುವಂತೆ ಮಾಡಿರುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ; ಇ) ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ಹಣವನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಕೆಲವು ಖಾಸಗಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಸ್ವಯಂ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಒಪ್ಪಂದ ಅಥವಾ ಕರಾರುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದರಿಂದ ಬರುವ ಕೆಲವು ಬಡ್ಡಿಯ ಹಣವನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗೆ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಉಳಿದ ಹಣ ಅವರ ಕೈಯಲ್ಲೇ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ಈ) ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಬರುವ ಧನ (ಭತ್ಯೆ) ಸಹಾಯದಿಂದ ಉಳಿಯುವ ಹಣ ಅಥವಾ ತಸದಿಕ್ ಹಣವನ್ನು ದೇವಾಲಯಗಳ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಾಹಕರು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಲಾಭಕ್ಕಾಗಿ ಬಡ್ಡಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ನೂರು ರೂ.ಗಳಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಹಣವನ್ನು ಸಾರ್ವಜನಿಕರಿಂದ ಪುಡುವಟ್ಟು ನಿಧಿಗಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ದೇವಾಲಯ ಅಥವಾ ಮುಜರಾಯಿ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ಯಾವುದೇ ನಿಬಂಧನೆಗಳಿಲ್ಲದೆ ಕಾಣಕೆಯಾಗಿ ಕೊಡುವ ಹಣ ಅಥವಾ ಉಳಿದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲಾಗುವುದು. ರೂ. 50 ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಮೌಲ್ಯದ ಸೇವಾ ವಿವರಗಳ ಲೆಕ್ಕವನ್ನು ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆ. 50 ರೂ.ಗಳಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಮೌಲ್ಯದ ಸೇವಾ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ದಾತ್ಯಗಳೇ ಸ್ವಂತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ದೇವಾಲಯಗಳು ಯಾವ ತಾಲೂಕಿಗೆ ಸೇರಿದೆಯೋ ಆ ತಾಲೂಕು ಕಚೇರಿಗಳು ದೇವಾಲಯಗಳ ಪುಡುವಟ್ಟು ನಿಧಿಯ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಹಣವನ್ನು ಸರ್ಕಾರದ ಉಳಿತಾಯ (ಸೇವಿಂಗ್ಸ್) ಬ್ಯಾಂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅಪೆಕ್ಸ್ ಬ್ಯಾಂಕಿನ ಉಳಿತಾಯ ಖಾತೆಗಳಲ್ಲಿ ಶೇವಣಿಯಾಗಿಡಲಾಗಿದೆ.

ಸಾಮಾನ್ಯ ಮುಜರಾಯಿ ನಿಧಿ : ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಮುಜರಾಯಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಉಳಿತಾಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ವಾರ್ಷಿಕ ಆದಾಯದಲ್ಲೆಯೂ ಉಳಿತಾಯ ಮಾಡುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದವು. ಆದರೆ ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಮುಜರಾಯಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ನಿಧಿಗಳಿಲ್ಲದೆ ಅವುಗಳ ವಿಶೇಷ ಅಥವಾ ಸಾಮಾನ್ಯ ದುರಸ್ತಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಮುಜರಾಯಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ದುರಸ್ತಿ ಹಾಗೂ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಸರ್ಕಾರವು ವರ್ಷಕ್ಕೆ 10,000 ರೂ.ಗಳ ಅನುದಾನವನ್ನು ತನ್ನ ಆಯವ್ಯಯ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಒದಗಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಈ ರೀತಿ ಒದಗಿಸುವ ಹಣ ಸಾಕಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸರ್ಕಾರದ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ

ಯಲ್ಲಿ ಇರುವ ವಿವಿಧ ಮುಜರಾಯಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ದೊರಕುವ ಉಳಿತಾಯದ ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಹಣವನ್ನು ಒಂದೇ ಕಡೆ ಇಡುವಂತೆ 1817ರಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರವು ನಿರ್ದೇಶನವನ್ನು ನೀಡಿ, ಒಂದೆಡೆ ಸೇರಿದ ಅಥವಾ ಈ ರೀತಿ ರೂಪುಗೊಂಡ ನಿಧಿಯನ್ನು 'ಸಾಮಾನ್ಯ ಮುಜರಾಯಿ ನಿಧಿ' ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಯಿತು. ಇದರಿಂದ ಬರುವ ಬಡ್ಡಿಯನ್ನು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಮುಜರಾಯಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಉಪಯೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ದತ್ತಿಯ ಮೂಲಭೂತ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗೆ ಭಂಗ ಬರದಂತೆ ಅದನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅದರಲ್ಲಿ ಉಳಿಯುವ ಹಣವನ್ನು ಕಟ್ಟಡಗಳ ದುರಸ್ತಿ, ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. 1980-81ನೇ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಈ ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ 2,39,550 ರೂ. ಗಳಿದ್ದವು.

ಮುಜರಾಯಿ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ನಿಧಿ : ಹಿರಿಯ ಮತ್ತು ಕಿರಿಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳೆಲ್ಲಾ ತಮ್ಮ ಆದಾಯದಲ್ಲಿ ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದಂತೆ ಕೆಲವು ಭಾಗದಷ್ಟು ಇಲ್ಲವೆ ತಮ್ಮ ಆದಾಯದಲ್ಲಿ ಶೇಕಡ ಇಂತಿಷ್ಟು ಹಣವನ್ನು ಮುಜರಾಯಿ ಅಧೀಕ್ಷಕರ ಕಚೇರಿ, ನಿಯಂತ್ರಕರ ಕಚೇರಿ, ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿನ ಉಪ ಆಯುಕ್ತರು ಮತ್ತು ಅಮಲ್ದಾರರ ಕಚೇರಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಮುಜರಾಯಿ ಸಿಬ್ಬಂದಿಗಳ ಎಲ್ಲ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಭರಿಸುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ನೀಡಬೇಕೆಂದು ಸರ್ಕಾರವು 1917ರ ಏಪ್ರಿಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಆದೇಶವನ್ನು ನೀಡಿತು. 'ಮುಜರಾಯಿ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ನಿಧಿಯೆಂದು' ಕರೆಯುವ ಈ ನಿಧಿಯು ಆದುವರೆವಿಗೂ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ನಿಧಿಯೆಂದು' ಕರೆಯುವ ಈ ನಿಧಿಯು ಆದುವರೆವಿಗೂ ಕೆಲವು ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಮಾತ್ರ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ವಂತಿಗೆಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಮುಜರಾಯಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಆದಾಯ ಮತ್ತು ಖರ್ಚನ್ನು ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿ ತನಿಖೆ ಮಾಡಲು ಮುಜರಾಯಿ ಅಧೀಕ್ಷಕರಿಗೆ ನಿರ್ದೇಶನ ನೀಡಲಾಯಿತು. ಮುಜರಾಯಿ ಅಧೀಕ್ಷಕರು ಸಲ್ಲಿಸಿದ ವರದಿಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಸರ್ಕಾರವು ಒಟ್ಟು ಆದಾಯದ ಮೇಲೆ ಶೇಕಡ ಐದರಷ್ಟನ್ನು ಹಿರಿಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಮತ್ತು ಶೇಕಡ ಮೂರರಷ್ಟನ್ನು ಕಿರಿಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು 'ಮುಜರಾಯಿ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ನಿಧಿಗೆ' ಕೊಡುಗೆಯಾಗಿ ನೀಡಬೇಕೆಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿತು. ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಕೊಡುಗೆಯ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ಏರಿಕತೆಗಳನ್ನು ಸರಿದೂಗಿಸಲು ಶೇಕಡ ಐದರಷ್ಟು ಹಣವನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಈ ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಕಾದಿರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ನಿಧಿಗೆ ಸರ್ಕಾರವು ರಾಜ್ಯದ ನಿಧಿಯಿಂದ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಒಮ್ಮೆ ತನ್ನ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಕಾಯ್ದಿಟ್ಟು ನಿಧಿಯ ಅಂದರೆ ಶೇಕಡ ಐದರ ಆದಾಯದ ಮೇಲ್ಪಕ್ಕನ್ನು ಮೀರದಂತೆ ಸಹಾಯ ಧನವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. 1926-27ರಲ್ಲಿ 'ಮುಜರಾಯಿ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ನಿಧಿ' ರಚನೆಯಾಯಿತು. ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ ಪ್ರೀತಿ ಸಂಸ್ಥೆ ಕೊಡುವ ಹಣವನ್ನು ಐದು ವರ್ಷ ಕಾಲಕ್ಕೆ ನಿರ್ಧರಿಸಲಾಯಿತು. 1981ರ ಮಾರ್ಚ್ 31ರಲ್ಲಿ ಮುಜರಾಯಿ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ 35,366 ರೂ. ಗಳಿದ್ದವು. ಇದಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೂ ಎರಡು ತೆರನಾದ ಪುಡುವಟ್ಟು ನಿಧಿಗಳಿವೆ. ಭತ್ತಗಳ ಉಳಿತಾಯ ನಿಧಿ ಮತ್ತು ಕೇಂದ್ರ

ಕಚೇರಿಯ ಮುಜರಾಯಿ ನಿಧಿಗಳು. 1980-81ರ ಕೊನೆಯ ವೇಳೆಗೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ 11,59,093-34 ರೂ. ಮತ್ತು 1,56,589.86 ರೂ. ಗಳು ಅವುಗಳ ಲೆಕ್ಕದಲ್ಲಿತ್ತು.

ದೇವಾಲಯದ ಆಸ್ತಿಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ

ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅವುಗಳ ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಚೀಫ್ ಕಮಿಷನರರು 1876ರಲ್ಲಿ ಅಜ್ಜಿಯೊಂದನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿದರು. ಈ ಅಜ್ಜಿಗಳು ಚರ ಆಸ್ತಿಗಳನ್ನೆ ಸುವ ಒಡವೆಗಳು ಅಥವಾ ಹಣ, ದಾಖಲೆಗಳು ಮುಂತಾದ ಬೆಲೆಯುಳ್ಳ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾದ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿಡುವಂತೆ ಒತ್ತಾಯ ಮಾಡಿತು. ಈ ಒತ್ತಾಯಪೂರ್ವಕವಾದ ಅಜ್ಜಿಗಳು ಮೊದಲನೆಯ ದರ್ಜೆಯ ಎಲ್ಲ ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೂ, ಅಂದರೆ ರೂ. 1,000 ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಆದಾಯವುಳ್ಳಂತಹ ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ. ರಕ್ಷಕನು ದೇವಾಲಯದ ಖರ್ಚಿನ ನಿಧಿಯನ್ನು ಇಡಲು ಸೂಕ್ತವಾದ ಕೊಠಡಿ ಅಥವಾ ಲೋಹಕಕ್ಷ ಅಥವಾ ಇನ್ನೂ ಅಗತ್ಯ ಎನಿಸಿದರೆ, ಉಕ್ಕಿನ ತಿಜೋರಿಯನ್ನು ದೇವಸ್ಥಾನದ ನಿಧಿಯ ಖರ್ಚಿನಿಂದಲೇ ನಿರ್ಮಿಸಿ ಕೊಡುವಂತೆ ತಿಳಿಸಲಾಯಿತು. ಸ್ವತ್ತುಗಳ ವಿವರದ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ತಾಲೂಕು ಅಮಲ್ದಾರರ ಸಮಕ್ಷಮದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿ, ಅದರ ದೃಢೀಕೃತ ನಕಲನ್ನು ದೇವಾಲಯದ ನೌಕರರಿಗೆ ಒದಗಿಸ ಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಸಲಾಯಿತು. ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸಾರಿ ನಿಯತ ವಾಗಿ ತಪ್ಪಿಸಲ್ಪಡುವ ತನಿಖೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು; ಅಗತ್ಯವಾದರೆ ಪಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರ್ಪಡೆ ಅಥವಾ ಬದಲಾವಣೆ ಅಥವಾ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಕೈಬಿಡಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಆಸ್ತಿಯ ಜೊತೆಗೆ ಅಭರಣ, ಇತ್ಯಾದಿಗಳೂ ಸೇರಿ ಒಂದು ಸಾವಿರ ರೂ. ಗಳಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಆದಾಯವಿರುವ ದೇವಾಲಯಗಳು ಎರಡನೆಯ ದರ್ಜೆಗೆ ಬರುತ್ತವೆ. ಮೊದಲನೇ ದರ್ಜೆ ದೇವಾಲಯಗಳಂತೆಯೇ ಈ ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಕೋಣೆಯೊಂದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಎಲ್ಲ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಂಡು, ಅಗತ್ಯವಾದ ಭದ್ರತೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಗಿತ್ತು.

ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಹಣ ಅಥವಾ ಉಳಿದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಜಿಲ್ಲೆ ಅಥವಾ ತಾಲೂಕು ಖಜಾನೆಯಲ್ಲಿ ಇಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇದನ್ನು ಶೇವಣಿಗಳ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿ ಒಡವೆಗಳನ್ನು ಅವುಗಳ ತೂಕದೊಂದಿಗೆ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿ ಅದರ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯನ್ನು ಶೇವಣಿದಾರರಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಕಿರಿಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಅಭರಣಗಳನ್ನು ಪ್ರತೀ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸಲ ಅಮಲ್ದಾರರೂ ಮೂರು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸಲ ಸಹಾಯಕ ಅಯುಕ್ತರು ತನಿಖೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಮುಜರಾಯಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ದುರಸ್ತಿ : ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ರಾಜರ ಆಡಳಿತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ 1870ರಷ್ಟು ಹಿಂದೆಯೇ ಮುಜರಾಯಿ ಇಲಾಖೆಗಳ ದುರಸ್ತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಗಮನ ಕೊಡಲಾಗಿತ್ತು. ದುರಸ್ತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಮುಖ್ಯ ಹಿಂದೂ ದೇವಾಲಯಗಳು, ಮಹಮದಿಯರ ಮಸೀದಿ ಮತ್ತು ರಾಜಮಾರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವ ಛತ್ರಗಳು, ಮೊದಲಾದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ದುರಸ್ತಿಗೆ ಜೀಫ್ ಕಮಿಷನರರು ಅದ್ಯತೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಸರ್ಕಾರವು ನೀಡಿದ್ದ ಸಹಾಯ ಧನದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಉಳಿತಾಯದಲ್ಲಿ ಉಳಿಸಿದ್ದ ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಹಣವನ್ನು ದೇವಾಲಯ ಮತ್ತು ಛತ್ರಗಳ ದುರಸ್ತಿಗಾಗಿ ಖರ್ಚು ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. 1871ರಲ್ಲಿ ಈ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ 24,000 ರೂ.ಗಳನ್ನು ಅನುದಾನವಾಗಿ ಕೊಡಲಾಯಿತು. ಇದಾದ ನಂತರ ಡೆಪ್ಯುಟಿ ಕಮಿಷನರ್ ಸಲ್ಲಿಸುವ ವರದಿಯನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಆ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಪ್ರಾಚೀನತೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಅವುಗಳ ದುರಸ್ತಿಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದಷ್ಟು ಹಣವನ್ನು ಸರ್ಕಾರವು ವಾರ್ಷಿಕ ಅನುದಾನದಲ್ಲಿ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಲಾರಂಭಿಸಿತು. 1981-82ರಲ್ಲಿ ಮುಜರಾಯಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ದುರಸ್ತಿಗಾಗಿ ರಾಜ್ಯವು 50 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳ ಸಹಾಯ ಧನವನ್ನು ನೀಡಿತ್ತು; 1982-83ನೇ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕಾಗಿ 70 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು ಅನುದಾನವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿತು.

ವಕ್ಫ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು

1954ರ ಕೇಂದ್ರ ವಕ್ಫ್ ಕಾನೂನನ್ನು ಹಳೆಯ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ 1955ರ 15ನೇ ಜನವರಿಯಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಯಿತು ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯಾದ್ಯಂತ 1956ರಿಂದ ಬಳಸಲಾಯಿತು. 1959, 1964 ಮತ್ತು 1968ರಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಲಾಯಿತು. 1954ರ ಕೇಂದ್ರ ವಕ್ಫ್ ಕಾನೂನಿಗಿಂತ ಮೊದಲು ಮೈಸೂರು ಪ್ರದೇಶದ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಮುಜರಾಯಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಆಡಳಿತವು ದತ್ತಿ ಇಲಾಖೆಯ ಕೈಕೆಳಗಿದ್ದು, 1927ರ ಮೈಸೂರು ಮತೀಯ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಅಧಿನಿಯಮಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಸಮಿತಿಗಳು ವಕ್ಫ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದವು. ಬೆಳಗಾವಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮುಂಬಯಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಟ್ರಸ್ಟ್ ಅಧಿನಿಯಮವನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಗಿತ್ತು. 11 ಜನ ಸದಸ್ಯರು ಇರುವ ವಕ್ಫ್ ಮಂಡಲಿಯನ್ನು 1961ರಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ರಚಿಸಲಾಯಿತು. ಇದಾದ ನಂತರ ಹೈದರಾಬಾದ್ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಸಮಿತಿಗಳನ್ನು ರದ್ದು ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಮುಂಬೈ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಟ್ರಸ್ಟ್ ಅಧಿನಿಯಮದ ಪ್ರಕಾರ ಮುಸ್ಲಿಂ ಧರ್ಮದ ನೋಂದಣಿಯಾಗಿರುವ ಎಲ್ಲ ಆಸ್ತಿಗಳೂ ತಾನಾಗಿಯೇ ವಕ್ಫ್ ಮಂಡಲಿಗೆ ವರಾಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು. ಮೈಸೂರು ಪ್ರದೇಶದ ದತ್ತಿ ಇಲಾಖೆಯ ವಶದಲ್ಲಿ 452 ಮುಸ್ಲಿಂ

ಮುಜರಾಯಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನೂ ಸಹ ವಕ್ಫ್ ಮಂಡಲಿಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಲಾಯಿತು. 1959ರ ವಕ್ಫ್ ಅಧಿನಿಯಮಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರವು 1964ರಲ್ಲಿ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿತು. ಈ ಮಂಡಲಿಯನ್ನು 1966, 1977 ಮತ್ತು 1982ರಲ್ಲಿ ಪುನರ್ರಚಿಸಲಾಯಿತು.

ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ವಕ್ಫ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಸುಲಭವಾದ ಆಡಳಿತ, ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ವಕ್ಫ್ ಮಂಡಲಿಯು ರಾಜ್ಯಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಸಮಿತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದೆ. 1) ತನಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ತ್ವರಿತವಾಗಿ ಇತ್ಯರ್ಥಮಾಡಲು ನ್ಯಾಯ ಸಮಿತಿ. 2) ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಅಡೆತಡೆಗಳ ನಿವಾರಣೆಗೆ ಆಡಳಿತ ಸುಧಾರಣಾ ಸಮಿತಿ. 3) ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದು ಮತ್ತು ನಗರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಬೆಲೆಬಾಳುವ ವಕ್ಫ್ ಭೂಮಿಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಲು ಹಣಕಾಸು ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಮಿತಿ.

ವಕ್ಫ್ ಮಂಡಲಿಗೆ ತನ್ನದೇ ಆದಂತಹ ಸ್ವಂತ ನಿಧಿಗಳಿಲ್ಲ. 1954ರ ವಕ್ಫ್ ಅಧಿನಿಯಮದ 46ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ನಿಬಂಧನೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವಂತೆ ರಾಜ್ಯಾದ್ಯಂತ ಇರುವ ಎಲ್ಲ ವಕ್ಫ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ವಕ್ಫ್ ಮಂಡಲಿ ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಕ್ಫ್ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ಅದರ ಒಟ್ಟು ವಾರ್ಷಿಕ ಆದಾಯವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ಅಂದಾಜು ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ರಾಜ್ಯದ ವಕ್ಫ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಸಮೀಕ್ಷೆ ನಡೆಸಬೇಕಾಯಿತು. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ವಕ್ಫ್ ಆಸ್ತಿಗಳ ಸಮೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಸರ್ಕಾರಿ ಸಾಲ ಮತ್ತು ಕಂದಾಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ವಕ್ಫ್ ಮಂಡಲಿ ಕೈಗೊಂಡಿತು. ಮೈಸೂರು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿನ ಸಮೀಕ್ಷೆಯು 1968ರಲ್ಲೂ, ರಾಜ್ಯದ ಉಳಿದ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿನ ಸಮೀಕ್ಷೆಯು 1972ರಲ್ಲೂ ಪೂರ್ಣವಾಯಿತು. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು 19,000 ವಕ್ಫ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿದ್ದು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು 1,500 ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ವಾರ್ಷಿಕ ಆದಾಯ ರೂ. 1,000 ಮತ್ತು ಅಡಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ. 100 ರೂ. ನಿಂದ 1,000 ರೂ. ಗಳವರೆಗೆ ವಾರ್ಷಿಕ ಆದಾಯವುಳ್ಳ 15,000 ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಇವೆ. ಉಳಿದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ವಾರ್ಷಿಕ ಆದಾಯ 100 ರೂ. ಗಳಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ. ವಾರ್ಷಿಕ ಆದಾಯ 100 ರೂ. ಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರ ಮಂಡಲಿ ವಕ್ಫ್ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತದೆ. ವಕ್ಫ್ ಕೊಡುಗೆಯು ಮಂಡಲಿಯ ದಿನನಿತ್ಯದ ಖರ್ಚಿನ ಶೇಕಡ 30 ಭಾಗದಷ್ಟು ಕ್ಕೂ ಸಹ ಸಾಕಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ 1973-74ರಿಂದ ಸರ್ಕಾರವು ಧನ ಸಹಾಯವನ್ನು ಅನುದಾನದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತರಿಸಿದೆ. 1980-81ರಲ್ಲಿ ಅನುದಾನವು 20 ಲಕ್ಷ ರೂ. ಗಳಾಗಿದ್ದಿತು.

ಮಂಡಲಿಯು ಆಯಾ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಜಿಲ್ಲಾ ವಕ್ಫ್ ಸಮಿತಿಯ ಶಿಫಾರಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಮುತವಲಿ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣಾ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ನೇಮಿಸುತ್ತದೆ. ಪ್ರತೀ ಒಂದು ವಕ್ಫ್ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಈ ಸಮಿತಿಯು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಸಂಸ್ಥೆಯ ವಾರ್ಷಿಕ ಆದಾಯದಲ್ಲಿ ಶೇಕಡ ಅರವತ್ತನ್ನು ಮಂಡಲಿಗೆ ಪ್ರತೀ ವರ್ಷವೂ ಸಲ್ಲಿಸಬೇಕು. ವಕ್ಫ್ ಮಂಡಲಿಯು ನೇಮಿಸಿದ ಜಿಲ್ಲಾ ಸಮಿತಿಗಳೂ ಇವೆ. ವಕ್ಫ್ ಆಸ್ತಿಗಳ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ, ಸುಧಾರಣೆ ಮತ್ತು ದುರಸ್ತಿಗಳಿಗೆ ಮಂಡಲಿಯ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಬೇಕು. ಜಿಲ್ಲಾ ವಕ್ಫ್ ಸಮಿತಿಯ ಶಿಫಾರಸಿನ ಮೇಲೆ ಮಂಡಲಿಯು ತನ್ನ ಒಪ್ಪಿಗೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲ ವಕ್ಫ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿನ ಸ್ಥಿರ ಆಸ್ತಿಗಳ ಒಟ್ಟು ಮೌಲ್ಯ ಸುಮಾರು 80 ಕೋಟಿ ರೂ. ಗಳಾಗುತ್ತವೆ ಮತ್ತು 1980-81ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಈ ಆಸ್ತಿಗಳಿಂದ ಅಂದಾಜು ಮಾಡಲಾದ ಆದಾಯ 62.73 ಲಕ್ಷ ರೂ. ಗಳು. 46 ವಕ್ಫ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು 1980-81ನೇ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಹೊಸದಾಗಿ ನೋಂದಣೆ ಯಾದವು.

ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಮಂಡಲಿಯು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿದೆ. ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಕಬ್ಬನ್ ಪೇಟಿಯ ಹಜರತ್ ಸೈಯದ್ ಹಮೀದ್ ಷಾ ದರ್ಗಾದ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ಕಚೇರಿ ಮತ್ತು ಅಂಗಡಿಗಳ ಸಂಕೀರ್ಣ ಒಂದರ ನಿರ್ಮಾಣ, ಮತ್ತು ತುಮಕೂರಿನ ಹಜರತ್ ಮದಫಾ ಮಕಾನ್ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ಅಂಗಡಿಗಳ (ಪ್ಲಾಜ) ಒಂದು ಸಂಕೀರ್ಣ-ಹೀಗೆ ಎರಡು ಮುಖ್ಯವಾದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಮಂಡಲಿ ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡಿತು.

ವಕ್ಫ್ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಪೊರೇಷನ್ : ಮಂಡಲಿಯು ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು 1978ರಲ್ಲಿ ವಕ್ಫ್ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಪೊರೇಷನ್ ಲಿಮಿಟೆಡ್ ಅನ್ನು ರೂಪಿಸಿತು. ಇದು ಅಧೀಕೃತ ಪಾಲು ಬಂಡವಾಳವು ಒಂದು ಕೋಟಿ-ರೂ. ಮತ್ತು 50 ಲಕ್ಷ ರೂ. ಗಳ ಸಂದಾಯವಾದ ಬಂಡವಾಳದಿಂದ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಈ ಕಾರ್ಪೊರೇಷನ್ನಿನಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷರನ್ನೂಳಗೊಂಡಂತೆ ಒಂಬತ್ತು ಜನ ನಿರ್ದೇಶಕರು ಇರುತ್ತಾರೆ. ರಾಜ್ಯದ ವಕ್ಫ್ ಆಸ್ತಿಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುವುದೇ ಈ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಪೊರೇಷನ್ನಿನ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ. ವಕ್ಫ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಧನ ಸಹಾಯ ನೀಡುವುದು, ವಕ್ಫ್ ಆಸ್ತಿಗಳನ್ನು ಗುತ್ತಿಗೆಗೆ ಪಡೆಯುವುದು, ಸಣ್ಣ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲು ವಕ್ಫ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವುದು, ಹೌಸಿಂಗ್ ಕೋ-ಆಪರೇಟಿವ್, ಬಳಕೆದಾರರ ಸಹಕಾರ ಸಂಘ, ಕೈಗಾರಿಕಾ ಸಹಕಾರ ಸಂಘ ಮತ್ತು ರೈತರ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ನೆರವು ನೀಡುವುದು, ಯಾತ್ರಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ

ಅನುಕೂಲವನ್ನೊದಗಿಸಲು ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಗೃಹಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಸಾರಿಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು, ವಿದ್ಯಾಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದು, ವ್ಯವಸಾಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡುವುದು, ಇತ್ಯಾದಿ ಇದರ ಉದ್ದೇಶಗಳು. ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತೀ ವರ್ಷ ಸುಮಾರು 172 ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಉರುಸ್‌ಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಹಜ್ ಸಮಿತಿ : ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಹಜ್ ಯಾತ್ರಿಕರ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಮತ್ತು ಕ್ಷೇಮವನ್ನು ನೋಡಿ ಕೊಳ್ಳಲು ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರವು ಹಜ್ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿದೆ. 49 ಜನ ಖಾಸಗಿ ಸದಸ್ಯರು ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿರುವ ವಕ್ಫ್ ಮಂತ್ರಿಗಳ ಸಮೇತ ಇಬ್ಬರು ಸರ್ಕಾರಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಇರುವ ಸಮಿತಿಯೊಂದನ್ನು 1980ರಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರ ಪುನರ್ ರಚಿಸಿತು. ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ಹಜ್ ಯಾತ್ರಿಕರ ಕ್ಷೇಮಾಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು 1981-82ರಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ಖಾದಿಮುಲ್ ಹಜ್ಜಾಲ್‌ರನ್ನು ನಿಯೋಜಿಸಲಾಯಿತು. ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರವು ನೇಮಿಸಿದ ಗೌರವ ಹಜ್ಜಾ ಅಧಿಕಾರಿಯೊಬ್ಬರು ಮುಂಬೈಯಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಇವರು ಮುಂಬೈಗೆ ಬರುವ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಹಾಜಿಗಳ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಕಾರ್ಮಿಕ ಕಲ್ಯಾಣ

ಕಾರ್ಮಿಕ ಕಲ್ಯಾಣದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯು ಸಹಜವಾಗಿ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಕಾರ್ಯನೀತಿ, ಕಾರ್ಮಿಕ ವಿಧಾನ ರಚನೆಯ ಪರಿಪಾಲನೆ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಮಿಕ ಕ್ಷೇಮಾಭಿವೃದ್ಧಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತದೆ. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪೂರ್ವದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸೀಮಿತವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಕಾರ್ಮಿಕ ಸಂಘಟನೆಯೂ ಸಹ ಸೀಮಿತವಾಗಿತ್ತು. ಹಾಗೆಯೇ ಕಾರ್ಮಿಕ ಕಾನೂನುಗಳು ಕಡಿಮೆಯಿದ್ದು, ಅದರ ಬಳಕೆಗೆ ಅಷ್ಟು ಒತ್ತಾಯವಿರಲಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಮಿಕರ ಕಲ್ಯಾಣದ ಕಡೆಗೂ ಹೆಚ್ಚು ಗಮನ ಕೊಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಾರ್ಮಿಕರನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನಿರ್ಜೀವ ವಸ್ತುಗಳಂತೆ ನಡೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಉದ್ಯೋಗದ ಷರತ್ತುಗಳು ಮತ್ತು ಸೇವಾ ನಿಯಮಗಳೆಲ್ಲಾ ಊಳಿಗಮಾನ್ಯ ಪದ್ಧತಿಯಂತೆಯೇ ಇದ್ದಿತು. ಪ್ಲಾಂಟೇಷನ್ಸ್ (ತೋಟ) ಗಳ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿನ ಸೇವಾ ನಿಯಮಗಳು ತೃಪ್ತಿಕರವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಾರ್ಮಿಕರ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಒದಗಿಸಿದ್ದ ಸೌಲಭ್ಯಗಳೂ ಸಹ ನಿಕೃಷ್ಟವಾಗಿದ್ದವು. 1859ರ ಒಪ್ಪಂದ ಮುರಿಯುವಿಕೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ ಪ್ರಕಾರ ತೋಟಗಳ (ಎಸ್ಟೇಟ್) ಕೆಲಸಗಾರರು ತಾವು ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಓಡಿಹೋಗುವಂತೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಕೆಲಸದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದ ಕೆಲಸಗಾರರ ಮೇಲೆ ದೋಷಾ

ರೋಪಣೆ ಹೊರಿಸಿ ಅರಕ್ಷಕರು ಬಂಧಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಪ್ಪಂದ ಮುರಿದುದಕ್ಕಾಗಿ ಬಲವಂತವಾಗಿ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಎಳೆ ದೊಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವುಗಳಿಗೆ ಯಾವುದೇ ವಿಧವಾದ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಕಾನೂನು ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಾರ್ಮಿಕರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಹಕ್ಕು ಬಾಧ್ಯತೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದಕಾರಣ ಊಳಿಗ ಮಾನ್ಯ ಪದ್ಧತಿಯ ಯಜಮಾನರುಗಳ ಕೈಹಿಡಿತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಅವರು ನರಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಡೆಯ ಮತ್ತು ಸೇವಕನ ಸಂಬಂಧವು ಜೀತ ಪದ್ಧತಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿತ್ತು. ಮುಂಬೈ ಮತ್ತು ಮದರಾಸ್ ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ 1926ರ ಕಾನೂನಿನ ಕೇಂದ್ರ ಶಾಸನಗಳು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಸಹ ಕೆಲಸಗಾರರು ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅರಿವಿಲ್ಲದವರಾಗಿದ್ದರು. ಹಾಗೂ ಅವರುಗಳಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾದ ಸಂಘಟನೆಯಿರಲಿಲ್ಲ.

ಮೈಸೂರರಸರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೋಲಾರ ಚಿನ್ನದ ಗಣಿಯಲ್ಲಿ ಗಣಿ ಕೆಲಸಗಾರರಿಗೆ ಕ್ಷೇಮಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ತೆರೆಯುವುದರ ಮೂಲಕ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಕಲ್ಯಾಣದ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಭದ್ರಾವತಿ ಕಬ್ಬಿಣ ಕಾರ್ಖಾನೆಯ ಕೆಲಸಗಾರರಿಗೆ ಕ್ಷೇಮಾಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಕಾರ್ಯಗಳಾದ ವಸತಿ ಮತ್ತು ಮನರಂಜನೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಯಿತು. ಅದರ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಂತಹ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಕಾರ್ಮಿಕ ಇಲಾಖೆಯು 1935ರಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಉಗಮವಾಯಿತು. ಇದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ಕಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವಿಷಯಗಳು, ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಕಂದಾಯ ಇಲಾಖೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ವಹಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಮಿಕ ಆಡಳಿತದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಗತಿಗಳು ಸಹ ತೀರ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದ್ದು ಕಾರ್ಮಿಕ ಸಂಘಗಳ ಅಧಿನಿಯಮ, 1914ರ ಮೈಸೂರು ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳ ಹಿತೋಟಿಯ ಅಧಿನಿಯಮ, 1923ರ ಕೆಲಸಗಾರರ ಪರಿಹಾರದ ಅಧಿನಿಯಮ ಇವುಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತರುವ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿದ್ದವು.

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾನಂತರ : ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಈ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವಂತಹ ಕಾರ್ಮಿಕ ಕಾನೂನು ರಚನೆಗಳು ಸಾಕಷ್ಟಿದ್ದವು. ಅವು ಯಾವುವೆಂದರೆ 1947ರ ಔದ್ಯಮಿಕ ವಿವಾದಗಳ ಅಧಿನಿಯಮ, 1948ರ ಕನಿಷ್ಠ ವೇತನ ಅಧಿನಿಯಮ, 1936ರ ವೇತನ ಸಂದಾಯದ ಅಧಿನಿಯಮ, ಬ್ರೀಡ್ ಯೂನಿಯನ್ ಅಧಿನಿಯಮ 1926, 1942ರ ವಾರದ ರಜಾ ಅಧಿನಿಯಮ, 1923ರ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಪರಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ, 1938ರ ಬಾಲ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಉದ್ಯೋಗದ ಅಧಿನಿಯಮ, 1946ರ ಔದ್ಯಮಿಕ ಉದ್ಯೋಗದ ಅಧಿನಿಯಮ (ಸ್ಥಾಯೀ ಆದೇಶಗಳು), 1948ರ ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳ ಅಧಿನಿಯಮ, ಇತ್ಯಾದಿ. ಅದರೆ 1950 ಮತ್ತು 1960ರ ದಶಕಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಮಿಕರ

ಕಾನೂನುಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ, 1951ರ ನೆಡುತೋಪು (ಪ್ಲಾಂಟೇಷನ್) ಕಾರ್ಮಿಕರ ಅಧಿನಿಯಮ, 1955ರ ಕಾರ್ಯನಿರತ ಪತ್ರಕರ್ತರು ಮತ್ತು ಉಳಿದ ವಿಷಯಗಳ ಅಧಿನಿಯಮ, 1961ರ ಹೆರಿಗೆ ಸೌಲಭ್ಯಗಳ ಅಧಿನಿಯಮ, 1966ರ ಬೀಡಿ ಮತ್ತು ಚುಟ್ಟು ಕೆಲಸಗಾರರ (ಉದ್ಯೋಗದ ಸರತ್ತುಗಳ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1963ರ ಮೋಟಾರು ಸಾಗಣೆ ಕೆಲಸಗಾರರ ಅಧಿನಿಯಮ ಮತ್ತು 1965ರ ಬೋನಸ್ ಸಂದಾಯದ ಅಧಿನಿಯಮಗಳು ಈ ಪಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರ್ಪಡೆಯಾದವು. 1970ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಕಾನೂನುಗಳಾದ 1970ರ ಗುತ್ತಿಗೆ ಕೆಲಸಗಾರರ ಅಧಿನಿಯಮ (ನಿಯಮಗಳು ಮತ್ತು ರದ್ದುಗೊಳಿಸುವಿಕೆ), 1976ರ ಸಮಾನ ವೇತನದ ಅಧಿನಿಯಮ, 1972ರ ಉಪಾದಾನ ಅಧಿನಿಯಮ, 1978ರ ಮಾರಾಟ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಉದ್ಯೋಗ ಅಧಿನಿಯಮ (ಸೇವಾ ಸರತ್ತುಗಳು), 1979ರ ಅಂತರರಾಜ್ಯ ಕಾರ್ಮಿಕರ ವಲಸೆ ಅಧಿನಿಯಮ, ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಯಿತು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಬಂದ ನಂತರ ಕಾರ್ಮಿಕ ಕಾನೂನುಗಳ ರಚನೆಯು ಗಾತ್ರ ಹಾಗೂ ಗುಣದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ತರವಾದ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿತು. ರಾಜ್ಯ ಪುನರ್ಭಟನೆಯ ನಂತರ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು 1961ರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಅಂಗಡಿಗಳು ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ ಸ್ಥಾಪನಾ ಅಧಿನಿಯಮ, 1963ರ ಕರ್ನಾಟಕ ಔದ್ಯಮಿಕ ಸಿಬ್ಬಂದಿಗಳ (ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮತ್ತು ಹಬ್ಬಗಳ) ರಜಾ ದಿನಗಳ ಅಧಿನಿಯಮ ಮತ್ತು 1965ರ ಕರ್ನಾಟಕ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಕಲ್ಯಾಣ ನಿಧಿ ಅಧಿನಿಯಮ ಇತ್ಯಾದಿ ಕೆಲವು ಕಾರ್ಮಿಕ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದಿತು. ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ಸಹ ವಿವಿಧ ಅಧಿನಿಯಮ ಮತ್ತು ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ಅನೇಕ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿದೆ.

1979ರವರೆಗೆ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಪರಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಬರುವ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕಂದಾಯ ಇಲಾಖೆಯ ಸಹಾಯಕ ಕಮಿಷನರರೇ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದೇ ವರ್ಷ ರಾಜ್ಯದ ಕಾರ್ಮಿಕ ಇಲಾಖೆಯ ಹಳೆಯ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ಕೈ ಬಿಡಲು ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ದಿಟ್ಟ ನಿರ್ಧಾರದಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ, ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ಕಚೇರಿಗಳ ಮೂಲಕ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಸರ್ಕಾರ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ 1979ರ ನಂತರ ಜಿಲ್ಲೆಗಳು ಮತ್ತು ಉಪವಿಭಾಗಗಳ 22 ಕಾರ್ಮಿಕ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಕಾರ್ಮಿಕ ಪರಿಹಾರದ ಕಮಿಷನರುಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಸೇರುತ್ತಾರೆಂದು ಅಧಿಸೂಚಿತವಾಯಿತು. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಅಪಘಾತಗಳು ಮತ್ತು ವೃತ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ರೋಗಗಳಿಗೆ ತುತ್ತಾದ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಸಂಕಟ ನಿವಾರಣೆಗೆ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಮತ್ತು ಫಲಪ್ರದವಾಗುವಂತಹ ಪರಿಹಾರ ದೊರಕುವಂತಾಯಿತು.

ಕಾರ್ಮಿಕ ಇಲಾಖೆ

ಕಾರ್ಮಿಕ ಇಲಾಖೆಯು ಅರಂಭದ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವೇ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯೊಡನೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸವನ್ನಾರಂಭಿಸಿತು. ಈಗ ಅದು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ತನ್ನ ವಿಶಾಲವಾದ ಶಾಖೋಪಶಾಖೆಗಳಿಂದ ಅನೇಕ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ತನಿಖಾಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು, ಅದರ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಹಿಂದಿನ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಅದು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣವಾಗಿದೆ. ಕಾರ್ಮಿಕ ಕಮಿಷನರ (ಆಯುಕ್ತ)ರೇ ಇಲಾಖೆಯ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು. ಇವರಿಗೆ ಸಹಾಯಕರಾಗಿ ಇಬ್ಬರು ಜಂಟಿ ಕಾರ್ಮಿಕ ಕಮಿಷನರರು (ಆಡಳಿತ ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲು ಒಬ್ಬರು ಮತ್ತು ಉಳಿದ ಕಾನೂನುಗಳ ಹೋಣೆಗಾರಿಕೆಗೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬರು); ಇಬ್ಬರು ಡೆಪ್ಯೂಟಿ ಕಾರ್ಮಿಕ ಕಮಿಷನರರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು ಔದ್ಯಮಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳ ಹೋಣೆಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತರೆ, ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ಪ್ರಚಾರ ಮತ್ತು ಅಂಕಿಅಂಶಗಳ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಮತ್ತು ಒಬ್ಬ ಸಹಾಯಕ ಕಾರ್ಮಿಕ ಕಮಿಷನರರು (ಕಾರ್ಮಿಕರಿಗೆ ಪರಿಷ್ಕೃತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಕೊಡುವ ನಿಯಂತ್ರಣ ಕೊಠಡಿಯ ಅಧಿಕಾರಿ) ಕೇಂದ್ರ ಕಚೇರಿಯಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಾರೆ. ರಾಜ್ಯಾದ್ಯಂತ ಇರುವ ಶಾಖೋಪಶಾಖೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ತನಿಖಾಧಿಕಾರಿಗಳ ಜಾಲವೇ ಇದೆ. ಕಾರ್ಮಿಕ ಕಲ್ಯಾಣದ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಪ್ರದೇಶಗಳಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸಲಾಗಿದ್ದು, ಡೆಪ್ಯೂಟಿ ಕಾರ್ಮಿಕ ಕಮಿಷನರರು ಇದರ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾಗಿದ್ದು, ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನಾಲ್ಕರಿಂದ ಐದು ಜಿಲ್ಲೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಬೆಂಗಳೂರು, ಬೆಳಗಾವಿ, ಹಾಸನ ಮತ್ತು ಕಲ್ಬುರ್ಗಿಗಳೇ ಆ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಸ್ಥಳಗಳು. ವಿವಿಧ ಕಾರ್ಮಿಕ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ಬರುವಂತೆ ಅವರು ಗಮನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಔದ್ಯಮಿಕ ವಿವಾದಗಳನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರುಗಳು ತಮ್ಮ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಕೇಂದ್ರಗಳಿಗೆ ಆಡಳಿತದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಒಂದು ಅಥವಾ ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಕಂದಾಯದ ಜಿಲ್ಲೆಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ವಿಭಾಗದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾದ ಸಹಾಯಕ ಕಾರ್ಮಿಕ ಕಮಿಷನರುಗಳು ಒಬ್ಬರು ಅಥವಾ ಇಬ್ಬರು ಡೆಪ್ಯೂಟಿ ಕಾರ್ಮಿಕ ಕಮಿಷನರಿಗೆ ಸಹಾಯಕರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಇವರುಗಳು ಬೆಂಗಳೂರು, ಮೈಸೂರು, ದಾವಣಗೆರೆ, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ, ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ, ಮಂಗಳೂರು ಮತ್ತು ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರಿನಲ್ಲಿರುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸಹಾಯಕ ಕಾರ್ಮಿಕ ಕಮಿಷನರಿಗೆ ಮೂರರಿಂದ ನಾಲ್ಕು ಜನ ಕಾರ್ಮಿಕ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಸಹಾಯಕರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಇವರು ಒಂದು ಕಂದಾಯದ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಬೆಂಗಳೂರು ಮತ್ತು ಮಂಗಳೂರಿನಂತಹ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಕಾರ್ಮಿಕ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಬಾಲಕರ ವಿಭಾಗವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಒಬ್ಬ ಕಾರ್ಮಿಕ ಅಧಿಕಾರಿ ಬೆಂಗಳೂರು

ನಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿದ್ದು, ಇಡೀ ರಾಜ್ಯವು ಇವರ ಅಧಿಕಾರಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಹಿರಿಯ ಕಾರ್ಮಿಕ ತನಿಖಾಧಿಕಾರಿಗಳೂ, ತಾಲೂಕು ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಮಿಕ ತನಿಖಾಧಿಕಾರಿಗಳೂ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ತಾಲೂಕಿಗೂ ಒಬ್ಬರು ಕಾರ್ಮಿಕ ತನಿಖಾಧಿಕಾರಿಯನ್ನು ಕೊಡಲು ಇಲಾಖೆಯು ಉದ್ದೇಶಿಸಿದೆ.

ಸಿ. ಐ. ಆರ್. ಎಂ. ಜೊತೆಗೆ ಸಂಪರ್ಕ : ಕೇಂದ್ರದ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೊಳಪಟ್ಟ ಅಂಚೆ ಮತ್ತು ತಂತ್ರ, ರೈಲ್ವೆ, ವಿಮಾನ ನಿಲ್ದಾಣಗಳು, ಬಂದರುಗಳು, ಬ್ಯಾಂಕ್ ಮತ್ತು ವಿಮಾ ಕಂಪನಿಗಳು ಹಾಗೂ ಗಣಿಗಳು, ಮೊದಲಾದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿವಾದಗಳನ್ನು ಬಗೆಹರಿಸಲು ಮತ್ತು ಕಾರ್ಮಿಕ ಕಾಯ್ದೆಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಕಮಿಷನರೂ, ಸಹಾಯಕ ಕಾರ್ಮಿಕ ಕಮಿಷನರೂ (ಕೇಂದ್ರ) ಬೆಂಗಳೂರು, ಮಂಗಳೂರು ಮತ್ತು ಚಿತ್ರದುರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಇದ್ದು ಕಾರ್ಮಿಕರ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸುವ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿದ್ದಾರೆ. ಕಾರ್ಮಿಕ ಸಮುದಾಯದ ಹಿತದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ, ರಾಜ್ಯ ಕಾರ್ಮಿಕ ಇಲಾಖೆಯು ಕೇಂದ್ರ ಔದ್ಯೋಗಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೊಂದಿಗೆ (ಸಿ. ಐ. ಆರ್. ಎಂ.) ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾದ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ.

ಕಲ್ಯಾಣ ನಿಧಿಯ ಕಾನೂನುಗಳು :

ಬೀಡಿ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಕ್ಷೇಮಾಭಿವೃದ್ಧಿ ನಿಧಿಯ ಉಪಕರ ಅಧಿನಿಯಮ, ಕಬ್ಬಿಣದ ಅದುರು ಗಣಿಗಳ ಕಾರ್ಮಿಕ ಕ್ಷೇಮಾಭಿವೃದ್ಧಿ ನಿಧಿಯ ಉಪಕರ ಅಧಿನಿಯಮ, ಡೋಲೋಮೈಟ್ ಗಣಿಗಳ ಕ್ಷೇಮಾಭಿವೃದ್ಧಿ ನಿಧಿಯ ಉಪಕರ ಅಧಿನಿಯಮ, ಮೊದಲಾದ ಕಾರ್ಮಿಕ ಕಲ್ಯಾಣ ನಿಧಿಯ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರವು ಕಾರ್ಯ ರೂಪಕ್ಕೆ ತಂದಿದೆ. ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ನೇಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿರುವ ಕಲ್ಯಾಣ ಕಮಿಷನರರು (ಕೇಂದ್ರ) ಇವುಗಳ ಆಡಳಿತವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಕ್ಷೇಮಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಂಡಳಿಯು ಕರ್ನಾಟಕ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಕ್ಷೇಮಾಭಿವೃದ್ಧಿ ನಿಧಿಯ ಅಧಿನಿಯಮಗಳ ಆಡಳಿತವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಕಾನೂನುಗಳ ರಚನೆಗಳ ಉದ್ದೇಶ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಕ್ಷೇಮಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುವುದು. ನಿಧಿಗೆ ಸಂಗ್ರಹಣಾ ಮಾರ್ಗಗಳು ನೆಪ ಮಾತ್ರದ ಸೆಸ್ ಅಥವಾ ತೆರಿಗೆ ವಸೂಲಿ, ಇಲ್ಲವೆ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಆಧಾರದ ಮೇಲಿನ ಕರ ಭಾರ ಅಥವಾ ಕೆಲಸಗಾರರ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಸುಂಕವನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದು, ಮುಂತಾದವು. 1965ರ ಕರ್ನಾಟಕ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಕ್ಷೇಮಾಭಿವೃದ್ಧಿ ನಿಧಿಯ ಅಧಿನಿಯಮವನ್ನು 1976ರಲ್ಲಿ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಕಾರ್ಮಿಕರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಪಾವತಿಯಾಗದೆ ಉಳಿದ ಸಂಬಳ, ಬೋನಸ್, ದಂಡ, ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ನಿಧಿಗೆ ಕಟ್ಟಿ

ವುದ್ದದ, ನಿಧಿಯನ್ನು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಸರ್ಕಾರದ ಹೊರತಾಗಿ ಉದ್ಯೋಗಿಗಳು ಹಾಗೂ ಮಾಲೀಕರಿಂದ ಕೊಡುಗೆಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಬಹುದು. 1948ರ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಅಧಿನಿಯಮ 2 (ಎಂ) (ಒಂದು)ರ ಪ್ರಕಾರ ನೋಂದಣಿಯಾಗಿರುವ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಉದ್ಯೋಗಿಗಳಿಂದ, 50 ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಉದ್ಯೋಗಿಗಳಿರುವ ಅಂಗಡಿಗಳು ಅಥವಾ ವಾಣಿಜ್ಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಂದ, ಪ್ರತೀವರ್ಷ ಡಿಸೆಂಬರ್ 31ರಂದು ಉದ್ಯೋಗಿಗಳ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಲಾಗುವ ಕಾರ್ಮಿಕರು, ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ ತೋಟಿಗಳ ಕೆಲಸಗಾರರು, ಕಾರ್ಯಾಗಾರಗಳು, ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಕಾರ್ಮಿಕರಿಂದ ಈ ನಿಧಿಗೆ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವರು. ಮಾಲೀಕರಿಂದ ಎರಡು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನೂ, ಉದ್ಯೋಗಿಗಳಿಂದ ಒಂದು ರೂಪಾಯಿಯನ್ನೂ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಮುಂಬರುವ ಜನವರಿ 15ನೇ ತಾರೀಖಿನೊಳಗಾಗಿ ಕ್ಷೇಮಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಮಿಷನರಿಗೆ ಸಂದಾಯ ಮಾಡಲಾಗುವುದು. ತನಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಸರ್ಕಾರವು ಸಹ ಒಬ್ಬ ಕಾರ್ಮಿಕನಿಗೆ ಒಂದು ರೂ. ನಂತೆ ತನ್ನ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತದೆ. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ 28-2-1983ರಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಮಿಕ ಕ್ಷೇಮಾಭಿವೃದ್ಧಿ ನಿಧಿಯ ಮೊತ್ತ ಒಂದು ಕೋಟಿ ರೂ. ಗಳಾಗಿತ್ತು. ಈ ನಿಧಿಯ ವಾರ್ಷಿಕ ಸಂಗ್ರಹದ ಅಂದಾಜು ಸುಮಾರು 20 ಲಕ್ಷ ರೂ. ಗಳು.

ಮಂಡಲಿಯು ತನ್ನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ, ಸಮುದಾಯದ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳಾದ ವಾಚನಾಲಯ, ಮನರಂಜನೆ, ಕ್ರೀಡಾ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸುವುದು, ಪ್ರವಾಸ ಮತ್ತು ವಿಹಾರಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವುದು, ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಧಾಮಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸುವುದು, ಉಪವೃತ್ತಿಗಳಿಗೆ ತರಬೇತಿ, ಮುಂತಾದ ವಿವಿಧ ಕ್ಷೇಮಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ 1981-82 ಮತ್ತು 1982-83ರಲ್ಲಿ ಮಂಡಲಿಯು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವೇತನದ ಯೋಜನೆ ಮತ್ತು ಕ್ಷೇಮಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಕೇಂದ್ರ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿತು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವೇತನದ ಯೋಜನೆಯಡಿ 1981-82ನೇಯ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ 25,080 ರೂ. ಮೌಲ್ಯದ 28 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವೇತನವನ್ನೂ, 1982-83ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ 2,61,690 ರೂ. ಮೌಲ್ಯದ 371 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವೇತನಗಳನ್ನೂ ಅಸಂಘಟಿತ ವಿಭಾಗದ ಅರ್ಹರಾದ ಎಲ್ಲಾ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕೊಡಲಾಯಿತು. ಕ್ಷೇಮಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಕೇಂದ್ರ ಯೋಜನೆಯ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಮಿಕರು ವಾಸಿಸುವ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ 17 ಹೊಸ ಕಾರ್ಮಿಕ ಕ್ಷೇಮಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಕೇಂದ್ರಗಳಿಗೆ ಅನುಮತಿ ನೀಡಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸಿತು. ಕಾರ್ಮಿಕ ಇಲಾಖೆಯ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿರುವ 23 ಕಾರ್ಮಿಕ ಕ್ಷೇಮಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ಷೇಮಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಕ್ರಮಗಳಾದ ಉಚಿತ ರೇಡಿಯೋ ಮತ್ತು ಮನರಂಜನೆ, ವಾಚನಾಲಯ, ಗ್ರಂಥಭಂಡಾರ, ಕ್ರೀಡಾ

ಚಟುವಟಿಕೆ, ಹೊಲಿಗೆ ತರಗತಿ ಮುಂತಾದ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಮಿಕರು ಮತ್ತು ಅವರ ಕುಟುಂಬದವರಿಗೆ ಒದಗಿಸಲಾಯಿತು. ಇವಲ್ಲದೆ ಜ್ಞಾನಾರ್ಜನೆಯ ವಿವಿಧ ವಿಷಯಗಳ ಚಲನಚಿತ್ರವನ್ನು ತೋರಿಸುವಂತೆಯೂ ಮತ್ತು ಆಡಳಿತ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಮಿಕರು ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಂತೆಯೂ ಇಲಾಖೆಯು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದೆ.

ಕನಿಷ್ಠ ವೇತನ

ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ 45 ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಉದ್ಯೋಗಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ 27 ಅನುಸೂಚಿತ ಉದ್ಯೋಗಗಳಿಗೆ ಕನಿಷ್ಠ ವೇತನವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಲಾಯಿತು ಮತ್ತು ಆಗಿಂದಾಗ್ಗೆ ಪರಿಷ್ಕೃತಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. ಯಾವಾಗಲೂ ಪರಿಷ್ಕೃತ ವೇತನದ ನಿರ್ಧಾರವು ಏರುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಲ್ಲದೆ ಈ ಮೊದಲು ನಿಗದಿತ ದರಗಳು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಅಪ್ರಯೋಜಕವಾಗುವುವು. ಒಟ್ಟಾರೆ ವಿವಿಧ ಉದ್ಯೋಗ ಶ್ರೇಣಿಗಳಲ್ಲಿನ ಕನಿಷ್ಠ ವೇತನ ಕೆಳಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ದಿನಕ್ಕೆ ಸರಾಸರಿ ರೂ. 6.14 ರಿಂದ ರೂ. 19 ಗಳವರೆಗೆ ಇರುತ್ತದೆ. (ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿವರಗಳಿಗೆ ಎಂಟಿನಿಯ ಅಧ್ಯಾಯ ನೋಡಿ). ಇಲಾಖೆಯು ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಉದ್ಯೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಲು ಸೂಚಿಸಿದೆ. ಇದರ ಪ್ರಕಾರ ಹೆಂಡ ಇಳಿಸುವ, ತಿಂಡಿ ಪದಾರ್ಥ ಮಾರುವ ಅಂಗಡಿ, ಬೇಕರಿ, ಇತ್ಯಾದಿ ಅಸಂಘಟಿತ ವಿಭಾಗಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಬೇಕೆಂದು ಸೂಚಿಸಲಾಯಿತು. ಸರ್ಕಾರ ತನ್ನ ಕಾಲಾಪತ್ಯಕತೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಸಮಿತಿ ಮತ್ತು ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಕ್ರಮಗಳೆರಡನ್ನೂ ಅಧಿನಿಯಮದಲ್ಲಿನ ಅವಕಾಶದಂತೆ ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತದೆ. ವರದಿಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಅಧಿಸೂಚನೆಯನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡುವ ಮೊದಲು, ರಾಜ್ಯಖಾತ್ಯದ ಸಲಹಾ ಮಂಡಲಿಯ ಜೊತೆಗೆ ಸರ್ಕಾರ ಸಮಾಲೋಚನೆ ನಡೆಸುತ್ತದೆ. ಅಧಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಮಿಕ ಇಲಾಖೆಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾದ ತನಿಖೆ, ಕೈಗೊಂಡ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದು, ಮತ್ತು ಖಿಟ್ಟಿ ಹಾಕುವ ಮೂಲಕ ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತರುತ್ತಾರೆ. ಕೈಗಾರಿಕಾ ವಿವಾದಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜೀತಿರ್ಪು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿದ್ದು ಇತ್ಯರ್ಥಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯೆಲ್ಲೂ ಹೆಚ್ಚಳವಾಗಿದೆ. 1947ರ ಔದ್ಯಮಿಕ ವಿವಾದಗಳ ಅಧಿನಿಯಮದ ಪ್ರಕಾರ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿರುವ ಹಿರಿಯ ಕಾರ್ಮಿಕ ನಿರೀಕ್ಷಕರ ಶ್ರೇಣಿಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಎಲ್ಲ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೂ ಸಮನ್ವಯ (ರಾಜಿ ; ಕನ್ನಿಲಿಯೇಶನ್) ಅಧಿಕಾರಿಗಳೆಂದು ಅಧಿಸೂಚಿತವಾಗಿದೆ. ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ಬಾರದ ತೀರ್ಮಾನ ಮತ್ತು ಒಪ್ಪಂದಗಳಿಗೆ ಸೂಕ್ತ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಯಿತು. ಇದರಂತೆಯೇ ಕಾರ್ಮಿಕ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ತೀರ್ಮಾನಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಸಂಖ್ಯೆ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು.

ಕಾರ್ಮಿಕ ಸಂಘಟನಾ ಚಳವಳಿ

ಮೊದಲ ಮಹಾಯುದ್ಧದ ಅಂತ್ಯದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅಧುನಿಕ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು ತಲೆದೋರಿದ್ದವಾದರೂ ಕಾರ್ಮಿಕ ಸಂಘಟನೆಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. 1920ರಲ್ಲಿಯೂ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಸಂಘಗಳ ಜಾಗೃತಿಯ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಕಂಡುಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. 1926ರಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದ ಕಾರ್ಮಿಕ ಸಂಘಗಳ ಅಧಿನಿಯಮವು ಹಳೆಯ ವೈಸೂರು ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ 1941ರ ವರೆಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಕಾರ್ಮಿಕ ಸಂಘಗಳು ದತ್ತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳೆಂದು ನೋಂದಣಿಯಾಗಬೇಕಿತ್ತು. ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಕೆಲಸಗಾರರ ಸಂಘಟನೆಯೊಂದನ್ನು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಮುಖಂಡರು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಕೈಗೊಂಡರು. ಇದರ ಅರಂಭದ ಧುರೀಣರುಗಳಾದ ಪತ್ರಕರ್ತರಾಗಿದ್ದ ಎ. ಎಂ. ರಾಮಶರ್ಮ ಹಾಗೂ ಕೆ. ಬಿ. ಭಾಷ್ಯಂ ; 1920ರ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಬಿನ್ನಿ ಮಿಲ್ಸ್ ಕೆಲಸಗಾರರನ್ನು ಇವರು ಒಂದುಗೂಡಿಸಿದರು. 1926ರಲ್ಲಿ ಬಿನ್ನಿ ಮಿಲ್ಸ್ ನಲ್ಲಿ ಗುಂಡಿನ ಚಕಮಕಿ ನಡೆದು ನಾಲ್ವರು ಸತ್ತ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸಿ. ವಿ. ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ ಅವರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಖಾಸಗಿ ವಿಚಾರಣಾ ಸಮಿತಿಯೊಂದನ್ನು ನೇಮಿಸಿತು. ಇದು ಕಾರ್ಮಿಕರು ಒಂದುಗೂಡಲು ನೈತಿಕ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ತಂದು ಕೊಟ್ಟಿತು. ರಾಜಾ ಮತ್ತು ಮಿನರ್ವ ಮಿಲ್ಸ್ ಗಳ ನೌಕರರನ್ನೂ ಸಹ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಮಂದಿ ಸಂಘಟಿಸಿದರು. 1929ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರು ಬಟ್ಟೆ ಗಿರಣಿ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಸಂಘ, ಬೆಂಗಳೂರು ಟೆಕ್ನಾಟಿಲ್ ಟ್ರೇಡ್ ಯೂನಿಯನ್ (ಬಿ.ಟಿ.ಟಿ.ಯು.) ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಬಲಶಾಲಿಯಾಗಿ, 1938ರಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಸರ್ಕಾರವು ಆಡಳಿತಾಧಿಕಾರಿಗಳ ಪರವಾಗಿ ನಡುವೆ ಬರುವಂತಾಯಿತು. 1940-41ರ ಡಿಸೆಂಬರ್-ಜನವರಿಯಲ್ಲಿ ಬಿನ್ನಿ ಮಿಲ್ಸ್, ಹಾಗೂ ಏಪ್ರಿಲ್ ನಲ್ಲಿ ರಾಜಾ ಮತ್ತು ಮಿನರ್ವ ಮಿಲ್ಸ್ ಕಾರ್ಮಿಕರು ಮುಷ್ಕರಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ ತಮ್ಮ ಪರವಾಗಿ ಜಯ ಪಡೆದರು. 1941ರಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಮೈಸೂರು ಕಾರ್ಮಿಕ (ತುರ್ತು ಸೇವೆ) ಅಧ್ಯಾದೇಶ ಒಂದನ್ನು ಹೊರಡಿಸಲಾಯಿತು. ಇದರ ಪ್ರಕಾರ ಕಾರ್ಮಿಕ ಸಂಘಗಳು ನ್ಯಾಯಬದ್ಧವಾದವೆಂದು ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಪರಿಗಣಿಸಲಾಯಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ಅವುಗಳನ್ನು ನೋಂದಣಿ ಮಾಡಿಸಲು ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡಲಾಯಿತು. ಇದು ರಾಜ್ಯದ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಬಹಳ ದಿನದ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಈಡೇರಿಸಿತ್ತಲ್ಲದೆ ಮುಂದೆ ಕೆಲಸಗಾರರು ಒಂದಾಗಿ ಸಂವಿಧಾನಬದ್ಧವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲು ನೆರವಾಯಿತು. ಮುಂದಿನ ವರ್ಷದ ವೇಳೆಗೆ ಇದು ಕಾನೂನಾಯಿತು.

1940ರ ವರೆಗೆ ಕಾರ್ಮಿಕ ಚಳವಳಿ ಕೇವಲ ಬಟ್ಟೆ ಗಿರಣಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾಗಿತ್ತು. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ದೊಡ್ಡ ಉದ್ಯಮವಾದ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು ಉದಯವಾದದ್ದೂ ಎರಡನೆಯ ಮಹಾಯುದ್ಧದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ

ಮತ್ತು ಅನಂತರವಾದುದರಿಂದ, ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಮಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ತಡವಾಗಿ ಸಂಘಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು. 'ಕ್ವಿಟ್ ಇಂಡಿಯಾ' ಚಳವಳಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರು ಹಾಗೂ ಇತರ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಮಿಕ ಮುಷ್ಕರಗಳು ತಲೆದೋರಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಮುಷ್ಕರ ಹಲವಾರು ದಿನಗಳ ಕಾಲ ನಡೆದು, ತಮ್ಮ ಒಕ್ಕೂಟದ ಬಗ್ಗೆ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಧೈರ್ಯ ತುಂಬಿತು. ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನ್ ವಿಮಾನ ಕಾರ್ಖಾನೆಯ ಕಾರ್ಮಿಕ ಸಂಘವು 1946ರಲ್ಲಿ ಅರಂಭವಾದಾಗ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಕೈಗಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಕಾರ್ಮಿಕ ಸಂಘಟನೆಗೆ ನಾಂದಿ ಯಾದಂತೆ ಆಯಿತು. ಬಟ್ಟೆ ಗಿರಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಮಿಕ ಸಂಘಟನೆ ಮತ್ತು ಮುಂದಾಳತ್ವವನ್ನು ಕಾರ್ಖಾನೆಯ ಹೊರಗಿನವರು ವಹಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೆ ತಮ್ಮ ಸಂಘಟನೆಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳ ಉದ್ಯೋಗಿಗಳು ತಾವೇ ತೊಡಗಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು. ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಕೈಗಾರಿಕೆಗೊಳಗಿನ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಮುಖಂಡತ್ವಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿತ ವರ್ಗದವರು ಕಿರುಕುಳ ಕೊಡತೊಡಗಿದಾಗ ಹೊರಗಿನಿಂದ ತಮ್ಮ ಮುಖಂಡರನ್ನು ಅರಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು. 1951ರಲ್ಲಿ ಎಚ್.ಎ.ಎಲ್.ನಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ನೌಕರನು ಕೆಲಸಗಾರರನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಕೆಲಸ ಕಳೆದು ಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು. ಆದರೆ 1954ರಲ್ಲಿ ಹೊರಗಿನ ಮುಖಂಡತ್ವ ದಿಂದ ಒಕ್ಕೂಟ ಮತ್ತೆ ತಲೆ ಎತ್ತಿತು. ಈ ಬಗೆಯ ಅದರ್ಶ ವನ್ನು ಉಳಿದ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಘಟಕಗಳೂ ಅನುಸರಣೆಗೆ ತಂದು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಬಾಹ್ಯ ಮುಖಂಡರ ಮುಂದಾಳತ್ವವನ್ನು ಕಾರ್ಮಿಕ ಸಂಘಗಳು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡವು.

ಎರಡನೆಯ ಮಹಾಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯ ಭಾರತ್ ಮಿಲ್ಸ್ ಹಾಗೂ ಗೋಕಾಕ್ ಜಲಪಾತದ ಬಳಿಯ ಗೋಕಾಕ್ ಮಿಲ್ಸ್‌ಗಳ ಕಾರ್ಮಿಕರು ಸಂಘಟನೆಯೊಂದನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಮಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿಯೂ ಅದೇ ರೀತಿ 1937 ರಲ್ಲಿ ಹೆಂಚು ಕಾರ್ಖಾನೆ, ಗೋಡಂಬಿ ಕೆಲಸಗಾರರು ಹಾಗೂ ಬೀಡಿ ಕಟ್ಟುವವರೂ ಸಂಘಟಿತರಾಗಿದ್ದರು. ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಾರಿಗೆ ಸಂಪರ್ಕದ ನೌಕರರೂ ಒಂದುಗೂಡಿದ್ದರು.

ಸದಸ್ಯತ್ವ : 1957ಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲಿನ ಕಾರ್ಮಿಕ ಸಂಘಗಳ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. 1957ರಲ್ಲಿ 408 ಕಾರ್ಮಿಕ ಸಂಘಗಳು ನೋಂದಾಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರೆ 1957ರ ವೇಳೆಗೆ, ಎಂದರೆ ಮುಂದಿನ 19 ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಇವುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ದ್ವಿಗುಣವಾಗಿ 955ಕ್ಕೆ ಏರಿತು. ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆಯೂ 1957ರಲ್ಲಿ 1,14,000 ಇದ್ದದ್ದು 1975ರಲ್ಲಿ 2,42,000ಕ್ಕೆ ಏರಿತು. ವರ್ಷದಿಂದ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಸದಸ್ಯತ್ವದಲ್ಲಿ ಏರುಪೇರು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೂ ಸದಸ್ಯರ ಸರಾಸರಿ ಸಂಖ್ಯೆ ಏರುಮುಖವಾಗಿಯೇ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ 31ನೇ ಡಿಸೆಂಬರ್ 1980ರಲ್ಲಿ 1,636 ಕಾರ್ಮಿಕ ಸಂಘಗಳಿದ್ದು, ಅವುಗಳ ಜಿಲ್ಲಾ ವಾರು ಪಟ್ಟಿ ಕೆಳಕಂಡಂತಿದೆ :

ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ	35	ಬಿದರಿ	13
ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ	43	ಬೆಳಗಾವಿ	81
ಕೊಡಗು	19	ಬೆಂಗಳೂರು	718
ಕೋಲಾರ	26	ಮೈಸೂರು	149
ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು	33	ಮಂಡ್ಯ	28
ಚಿತ್ರದುರ್ಗ	46	ರಾಯಚೂರು	21
ತುಮಕೂರು	32	ಏಜಾಪುರ	53
ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ	112	ಶಿವಮೊಗ್ಗ	39
ಧಾರವಾಡ	115	ಹಾಸನ	25
ಬಳ್ಳಾರಿ	48		

1980ರಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಸದಸ್ಯತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಮೊದಲಿನ ಮೂರು ಕಾರ್ಮಿಕ ಸಂಘಗಳೆಂದರೆ : ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿ ಮಂಡಲಿಯ ಕಾರ್ಮಿಕ ಸಂಘ : 25,490; ಭಾರತೀಯ ದೂರವಾಣಿ ನೌಕರರ ಸಂಘ : 15,000; ಹಾಗೂ ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನ್ ಏರೋನಾಟಿಕ್ಸ್ ನೌಕರರ ಸಂಘ : 12,921.

ಕಾರ್ಮಿಕರ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ

ತ್ರಿಪಕ್ಷೀಯ ಸಮೂಹವಾದ ಕೇಂದ್ರ ಕಾರ್ಮಿಕರ ವಿದ್ಯಾ ಭ್ಯಾಸ ಮಂಡಲಿಯ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು 1958ನೇಯ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಮಿಕ ಮಂತ್ರಾಲಯಕ್ಕೆ ವಹಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿತು. ಕಾರ್ಮಿಕರ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ದೇಶಾದ್ಯಂತ ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತರುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಮಂಡಲಿಗೆ ಕೊಡಲಾಯಿತು. ಕೇಂದ್ರ ಕಾರ್ಮಿಕರ ವಿದ್ಯಾ ಭ್ಯಾಸ ಮಂಡಲಿಯು ಮೊದಲಿಗೆ ಆಯ್ದು ಕೆಲವು ನಗರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಕಾರ್ಮಿಕರ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಅರಂಭಿಸಿತು. ಬೆಂಗಳೂರು, ಮಂಗಳೂರು ಮತ್ತು ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಕೇಂದ್ರಗಳಿವೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿರುವ ಕಾರ್ಮಿಕರ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಕೇಂದ್ರವು ಬೆಂಗಳೂರು, ತುಮಕೂರು, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ಕೋಲಾರ ಮತ್ತು ಮಂಡ್ಯ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿನ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಅವಶ್ಯಕತೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಿ ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ, ಕೊಡಗು, ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು, ಹಾಸನ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಮೈಸೂರು—ಈ ಏಳು ಜಿಲ್ಲೆಗಳ

ಕಾರ್ಮಿಕರ ಬೇಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಮಂಗಳೂರು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಕೇಂದ್ರ ಪೂರೈಸುತ್ತದೆ. ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ಕೇಂದ್ರವು ಧಾರವಾಡ, ಬೆಳಗಾವಿ, ವಿಜಾಪುರ, ಬಳ್ಳಾರಿ, ರಾಯಚೂರು, ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ಮತ್ತು ಬಿದರಿ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುತ್ತದೆ. ಕಾರ್ಮಿಕರು ರಾಷ್ಟ್ರದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಅರ್ಥಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಯಲ್ಲಿ ವಿಚಾರವಂತಿಕೆಯಿಂದ ಭಾಗವಹಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು, ಪರಸ್ಪರ ತಿಳುವಳಿಕೆ, ನಾಯಕತ್ವದ ಗುಣಗಳ ವರ್ಧನೆ, ಕಾರ್ಮಿಕ ಸಂಘದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದ ಕಾರ್ಯ ವಿಧಾನಗಳ ಮೂಲಕ ನಡೆಸಿ ಕಾರ್ಮಿಕ ಸಂಘದ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು, ಇವು ಕಾರ್ಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿವೆ.

ಕಾರ್ಮಿಕರು ಮತ್ತು ಅವರ ನಾಯಕರುಗಳ ಉಪಯೋಗ ಕ್ಯಾಗಿ ಇರುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರತೀ ಯೊಂದು ಕಾರ್ಮಿಕರ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸ ಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಪೂರ್ಣಾವಧಿ ಕಾಲದ ಕಾರ್ಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಕರ ತರಬೇತಿ, ಪ್ಲಾಂಟೇಶನ್ ಕಾರ್ಮಿಕರಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಮಿಕ ಸಂಘಗಳ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ನಾಯಕತ್ವದ ಬೆಳವಣಿಗೆ, ನಯಸ್ಕರ ಸಾಕ್ಷರತಾ ತರಗತಿಯನ್ನು ನಡೆಸುವುದು, ಅಸಂಘಟಿತ ವಿಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಹಳ್ಳಿಗಳ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿನ ಗ್ರಾಮೀಣ ಕೆಲಸ ಗಾರರಿಗೆ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಶಿಬಿರಗಳನ್ನೇರ್ಪಡಿಸುವುದು, ಇವನ್ನೆಲ್ಲ ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಕಾರ್ಮಿಕರ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಕಾರ್ಮಿಕರು ಮತ್ತು ಕಾರ್ಮಿಕರ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ಪಡೆದ ಕಾರ್ಮಿಕ ಸಂಘಗಳ ಪರಿವೀಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ನಡೆಸಲು ಸೂಚಿಸಲಾಯಿತು. ಕಾರ್ಮಿಕರ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗ ಬೇಕಾದರೆ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ಸೇವೆಯ ಜೊತೆ ಸಂಬಂಧ ಬೆಳೆಸಬೇಕು ಮತ್ತು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯದ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿನ ಅನೌಪಚಾರಿಕ ತಂಡಗಳ ಮೂಲಕ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಸಂಗ್ರಹಿಸಬೇಕೆಂಬ ಮತ್ತೊಂದು ಸಂಗತಿಯ ಸೂಚಿಯಿದೆ. ಕಾರ್ಮಿಕರ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತರಲು ಮತ್ತು ತಕ್ಷಣ ಅದರ ಮೌಲ್ಯ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಈಗಾಗಲೇ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಅನೌಪಚಾರಿಕ ತಂಡಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದೆ.

ಕಾರ್ಮಿಕರ ರಾಜ್ಯ ವಿಮಾ ಯೋಜನೆ: 1948ರ ಕಾರ್ಮಿಕ ರಾಜ್ಯವಿಮೆ (ಇ.ಎಸ್.ಐ.) ಅಧಿನಿಯಮವನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದು ಕೈಗಾರಿಕಾ ಕೆಲಸಗಾರರಿಗೆ ಮತ್ತೊಂದು ವಿಶೇಷ ರಕ್ಷಣಾತ್ಮಕವಾದ ಯೋಜನೆಯೊಂದನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಯಿತು. ಇದೇ ಕಾರ್ಮಿಕರ ರಾಜ್ಯ ವಿಮಾ ಯೋಜನೆ. ಮೊದಲಿಗೆ

ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ 1958ರಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಗೆ ತಂದು, ನಂತರ ಕನಕಪುರ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ದಾಂಡೇಲಿ, ದಾವಣಗೆರೆ, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ— ಧಾರವಾಡ, ಗೋಕಾಕ, ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ, ಹರಿಹರ, ಹಾಸನ, ಹೊಸಪೇಟೆ, ಕೊಳ್ಳೇಗಾಲ, ಕೆ.ಜಿ.ಎಫ್., ನಂಜನಗೂಡು, ಮಂಗಳೂರು, ಮೈಸೂರು ಮತ್ತು ಬಿ. ನರಸೀಪುರಗಳಿಗೆ ಇದನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಲಾಯಿತು. ಕಾರ್ಮಿಕರ ರಾಜ್ಯ ವಿಮಾ ಯೋಜನೆ ಪ್ರಕರಣ 1(5)ರ ಪ್ರಕಾರ ಫಲಹಾರ ಮಂದಿರ ಮತ್ತು ಭೋಜನ ಗೃಹಗಳು, ಅಂಗಡಿಗಳು, ರಸ್ತೆ ಸಾರಿಗೆ ಉದ್ಯಮ, ಸಿನಿಮಾ ಮಂದಿರಗಳು, ವೃತ್ತ ಪತ್ರಿಕಾ ಕಾರ್ಯಾಲಯಗಳು, 10 ರಿಂದ 19 ಮಂದಿ ಕಾರ್ಮಿಕರಿರುವ ಚಿಕ್ಕ ವಿದ್ಯುತ್ ಚಾಲಿತ ಘಟಕಗಳು, ಹಾಗೂ 20ಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ದೈಹಿಕ ಶ್ರಮಜೀವಿಗಳು ಇರುವ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಅಧಿನಿಯಮ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ. ಮೊದಲಿಗೆ ಮಾಹೆಯಾನ 400 ರೂ. ವೇತನ ಪಡೆಯುವ ಕಾರ್ಮಿಕರು ಇದರ ಲಾಭವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದು, 1968ರ ತಿದ್ದುಪಡಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಹೆಯಾನ 500 ರೂ. ಪಡೆಯುವವರಿಗೂ, 1975ರ ತಿದ್ದು ಪಡಿಯಂತೆ ಮಾಹೆಯಾನ 1,000 ರೂ. ವೇತನ ಪಡೆಯುವ ವರಿಗೂ ಇದು ಅನ್ವಯಿಸಿತು. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ 31ನೇ ಡಿಸೆಂಬರ್ 1979ರ ವೇಳೆಗೆ ಪ್ರಕರಣ 2(12)ರ ಮೇರೆಗೆ 1,782 ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳು, ಪ್ರಕರಣ 1(5)ರ ಮೇರೆಗೆ 337 ಔದ್ಯಮಿಕ ಘಟಕಗಳು ಈ ಯೋಜನೆಯ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದವು.

ಭವಿಷ್ಯ ನಿಧಿ

ಕಾರ್ಮಿಕರಲ್ಲಿ ಉಳಿತಾಯ ಮಾಡುವ ಮನೋಭಾವವನ್ನು ಬೆಳೆಸಲು ಮತ್ತು ಔದ್ಯಮಿಕ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ಮರಣ ಮುಂತಾದ ಭವಿಷ್ಯದ ಸಂಗತಿಗಳಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ 1952ರಲ್ಲಿ ನೌಕರರ ಭವಿಷ್ಯ ಮತ್ತು ಉಳಿದ ಅನುಕೂಲಗಳ ಅಧಿನಿಯಮವನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಯಿತು. ಅಧಿನಿಯಮದ ಪ್ರಕರಣ 5ರ ಪ್ರಕಾರ ರೂಪ ತಳೆದ ನೌಕರರ ಭವಿಷ್ಯ ನಿಧಿ ಯೋಜನೆ 1952ರ ನವೆಂಬರ್ ಒಂದರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದಿತು. ವೃದ್ಧಾಪ್ಯ ಮತ್ತು ಉತ್ತಮ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿ ಭವಿಷ್ಯ ನಿಧಿಯಿದೆ. ಆದರೆ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗಲೇ ನೌಕರನು ಮರಣ ಹೊಂದಿದರೆ, ಆತನು ಕೂಡಿಟ್ಟ ಹಣ ಅತ್ಯಲ್ಪವಾಗಿದ್ದು, ಆತನ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಪೂರ್ಣಾವಧಿಯ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ಔದ್ಯಮಿಕ ನೌಕರರ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ಮರಣದ ಕಾರಣ ಅವರ ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ದೀರ್ಘ ಕಾಲದ ಅರ್ಥಿಕ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ 1971ರಲ್ಲಿ ಅಧಿನಿಯಮವನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡ ಲಾಯಿತು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಕುಟುಂಬ ವೇತನ ಯೋಜನೆ 1971ರ ಮಾರ್ಚ್ ಒಂದರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಕುಟುಂಬ ವೇತನ ನಿಧಿಯ ಅರಂಭದಿಂದಾಗಿ ನೌಕರರು ಮತ್ತು ಮಾಲೀಕರುಗಳು ನೀಡುವ ಭವಿಷ್ಯ ನಿಧಿಯ ವಂತಿಗೆಯ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಈ

ನಿಧಿಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಉಂಟಾಯಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ಇದಕ್ಕೆ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವು ಹೆಚ್ಚಿನ ಅನುದಾನವನ್ನು ನೀಡಿದೆ. ನೌಕರರು ನಿವೃತ್ತಿ ವಯಸ್ಸನ್ನು ತಲುಪುವ ಮೊದಲೇ ಸೇವಾನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಮರಣ ಹೊಂದಿದರೆ ಅವರ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಈ ನಿಧಿಯಿಂದ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಗೊಳಿಸಿದ ಕುಟುಂಬ ವೇತನವನ್ನು ಕೊಡಲಾಗುವುದು.

1976ರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ನೌಕರರ ಭವಿಷ್ಯನಿಧಿ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ವಿಮೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಭವಿಷ್ಯನಿಧಿ ತೇವಣಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಮೆಯನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಯಿತು. ಕಾರ್ಮಿಕರ ಭವಿಷ್ಯನಿಧಿ ಅಧಿನಿಯಮದ 1976ರ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧ್ಯಾದೇಶದ ಪ್ರಕಾರ 1976ರ ಆಗಸ್ಟ್ ಒಂದರಿಂದ ತೇವಣಿ ಸಂಪರ್ಕದ ವಿಮಾ ಯೋಜನೆಯೆಂಬ ಹೊಸ ಸಾಮಾಜಿಕ ಭದ್ರತಾ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಯಿತು. ಇದರ ಮುಖ್ಯ ಗುಣವೆಂದರೆ ನೌಕರರ ಮರಣದಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆತನ ಅವಲಂಬಿತರು, ಅವನ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಇರುವ ಸರಾಸರಿ ಹಣಕ್ಕೆ ಸಮನಾದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಹಣ ಪಡೆಯಲು ಅರ್ಹರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ಗರಿಷ್ಠ 10,000 ರೂ. ಗಳಿಗೆ ಮಿತಿಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಯ ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣ ನೌಕರರು, ಮಾಲಿಕರು ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರ ಅರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸುವುದಾಗಿದೆ.

1952ರ ನೌಕರರ ಭವಿಷ್ಯನಿಧಿ ಮತ್ತು ಉಳಿದ ಅನುಕೂಲಗಳ ಅಧಿನಿಯಮವು ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳು ಇಲ್ಲವೆ ಘಟಕ (ಸಂಸ್ಥೆ) ಗಳಲ್ಲಿನ ಕೆಲಸಗಾರರಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಅನ್ವಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಸದಸ್ಯತ್ವಕ್ಕೆ ಅರ್ಹರಾಗಿರುವ ನೌಕರರು ಇದರ ಲಾಭಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಆರು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ 120 ದಿನಗಳು ನಿಖರವಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಆರು ತಿಂಗಳ ನಿರಂತರ ಸೇವೆ ಇಲ್ಲವೆ ಅವರ ಸೇವೆ ಖಾಯಂ ಆದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ—ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಮೊದಲಾಗುತ್ತದೋ ಅಲ್ಲಿದೆ—ನೌಕರರು ಭವಿಷ್ಯ ನಿಧಿ ಸದಸ್ಯರಾಗಲು ಅರ್ಹರಾಗುತ್ತಾರೆ. 1979ರ ಡಿಸೆಂಬರ್ 31ರಂದು 6,589 ಘಟಕಗಳಲ್ಲಿನ 7.27 ಲಕ್ಷ ಚಂದಾದಾರರು ಈ ಅಧಿನಿಯಮದ ಕೈಕೆಳಗೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. 1979-80ರಲ್ಲಿ ಈ ನಿಧಿಯಿಂದ ಘೋಷಿಸಲಾದ ಬಡ್ಡಿ ಶೇಕಡ 8.25 ರೂ.ಗಳು. ಈ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ನಿವೇಶನ ಕೊಳ್ಳಲು ಅಥವಾ ಮನೆ ಕಟ್ಟಲು, ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿ ಮುಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟಾಗ, ಸದಸ್ಯರು ಅಥವಾ ಅವರ ಆಶ್ರಿತರ ಮದುವೆ, ಸದಸ್ಯರ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗಾದರೂ ತೀವ್ರವಾದ ಖಾಯಿಲೆ ಬಂದರೆ, ಸ್ಥಿರ ಅಥವಾ ಚರ ಆಸ್ತಿಗಳಿಗೆ ಅಪಘಾತಗಳಿಂದ ಹಾನಿಯುಂಟಾದಾಗ, ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳು ಮತ್ತು ಘಟಕಗಳಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿಯ ಕಡಿಡ ಉಂಟಾದಾಗ, ಜೀವ ವಿಮಾ ಪಾಲಿಸಿಗಳಿಗೆ ಹಣ ಕಟ್ಟಬೇಕಾದರೆ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಮುಂಗಡ ಹಣವನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಗುವುದು.

ಇತರ ಕಾರ್ಮಿಕ ಕಲ್ಯಾಣ ಕ್ರಮಗಳು : 1951ರ ನೆಡುತೋಪು (ಪ್ಲಾಂಟೇಷನ್) ಕಾರ್ಮಿಕರ ಅಧಿನಿಯಮದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯ ನೆಡುತೋಪುಗಳು ಬರುತ್ತವೆ. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನೆಡುತೋಪು ಕಾರ್ಮಿಕರ ಸಂಖ್ಯೆ ಸಹ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿದೆ. ಉಳಿದ ಕಾರ್ಮಿಕ ಅಧಿನಿಯಮಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಇವರಿಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವ ವಿಶೇಷ ಯೋಜನೆ 'ನೆಡುತೋಪು ಕಾರ್ಮಿಕರ ವಸತಿ ಗೃಹಗಳ ನಿರವು ಯೋಜನೆ'. ಈ ಯೋಜನೆಯಿಂದ ತೋಟಗಾರಿಕೆ (ಪ್ಲಾಂಟೇಷನ್) ಉದ್ಯಮಿಗಳು ತಮ್ಮ ಕೆಲಸಗಾರರಿಗೆ ಮನೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿಕೊಡಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಸಹಾಯವನ್ನು ಸಾಲ ಮತ್ತು ಧನ ಸಹಾಯದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಒದಗಿಸಲು ಉದ್ದೇಶಿಸಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ತೋಟಗಳ ಕಾರ್ಮಿಕರಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ತಮ್ಮದೇ ಆದಂತಹ ಮನೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವ ಬಯಕೆವುಳ್ಳವರಿಗೆ ಗೃಹನಿರ್ಮಾಣ ಸಂಘಗಳು ಸಹಾಯ ನೀಡುತ್ತವೆ. ತೋಟಗಳ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಅಧಿನಿಯಮದ ಪ್ರಕರಣ ಎರಡು ಮತ್ತು ನೆಡುತೋಪು ಕಾರ್ಮಿಕರ ಗೃಹ ನಿರ್ಮಾಣ ಸಂಘಗಳು ತಮ್ಮ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಹಾಗೂ ಈ ಯೋಜನೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಉದ್ಯಮಿಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥಿಕ ಸಹಾಯವನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಗೆ ಮಂಜೂರಾತಿ ಕೊಡುವ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿ ಎಂದರೆ ಕಾರ್ಮಿಕ ಕಮಿಷನರರು.

ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು 15ನೇಯ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ 1982ರಲ್ಲಿ ಸಂಘಟನೆಗೆ ಒಳಪಡದ ಅಸಂಘಟಿತರಾದ ಕೃಷಿಗಾರರು ಹಾಗೂ ಇತರ ಕೂಲಿಗಾರರ ಶ್ರೇಯೋಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಸಾಮೂಹಿಕ ಅಪಘಾತ ವಿಮಾ ಯೋಜನೆಯಾದ "ಅಶಾಕಿರಣ"ವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು. (ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿವರಗಳಿಗೆ ಭಾಗ-2, ಅಧ್ಯಾಯ 6, ಪುಟ 137 ನೋಡಿ).

ಸಮಿತಿ ಮತ್ತು ಮಂಡಲಿಗಳು

ರಾಜ್ಯದ ಕಾರ್ಮಿಕ ಇಲಾಖೆಯ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಮಂಡಲಿ ಮತ್ತು ಸಮಿತಿಗಳು ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿವೆ. ಒಂದು ತ್ರಿಪಕ್ಷೀಯ ಸಮಿತಿಯು 10ನೇಯ ಡಿಸೆಂಬರ್ 1980ರಲ್ಲಿ ಸಕ್ಕರೆ ಉದ್ಯಮಕ್ಕಾಗಿ ನಿಯೋಜಿತವಾಯಿತು. ಈ ಸಮಿತಿಯು ಆಡಳಿತ ಪ್ರತಿನಿಧಿ, ಕಾರ್ಮಿಕ ಪ್ರತಿನಿಧಿ ಹಾಗೂ ಖಾಸಗಿ ಸದಸ್ಯರುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು, ಕಾರ್ಮಿಕ ಕಮಿಷನರರು ಅದರ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಇವರುಗಳು ವೇತನದ ಅಸಮತೋಲನ, ಸೇವಾ ನಿಯಮಗಳು ಮತ್ತು ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳಿಗೂ ಅನ್ವಯವಾಗುವಂತಹ ಏಕರೂಪದ ಸ್ಥಾಯೀ ಆದೇಶಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬಟ್ಟೆ ಗಿರಣಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಆಡಳಿತ ಪ್ರತಿನಿಧಿ, ಕಾರ್ಮಿಕ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಮತ್ತು ಸರಕಾರೀ ಅಧಿಕಾರಿಯೊಬ್ಬನನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ತ್ರಿಪಕ್ಷೀಯ ಸಮಿತಿ 14ನೇ ಅಕ್ಟೋಬರ್ 1980ರಲ್ಲಿ

ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಬೀಡಿ ಉದ್ಯಮಕ್ಕೂ ಅದರ ಕೆಲಸಗಾರರು, ಮಾಲೀಕರು ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ತ್ರಿಪಕ್ಷೀಯ ಸಮಿತಿಯೊಂದನ್ನು ರಚಿಸಲಾಯಿತು. ಅವರುಗಳು 1966ರ ಬೀಡಿ ಮತ್ತು ಸಿಗಾರ್ ಕಾರ್ಮಿಕರ ('ಸಿ' ಆಫ್ 'ಇ') ಅಧಿನಿಯಮ ಹಾಗೂ ಅದರಿಂದ ರೂಪುಗೊಂಡ ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಬೀಡಿ ಮತ್ತು ಚುಟ್ಟಾ (ಸಿಗಾರ್) ಕಾರ್ಮಿಕರ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಬೀಡ್ಯಮಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆ ಮತ್ತು ಮೌಲ್ಯ ಮಾಪನ ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿನ ಕಾರ್ಮಿಕರು, ಮಾಲೀಕರು ಹಾಗೂ ಸರ್ಕಾರದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಸರಿಸಮಾನವಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸಮಿತಿ, ಕಾರ್ಮಿಕ ಸಂಘಗಳಿಗೆ ಮಾನ್ಯತೆ ನೀಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಅರ್ಜಿಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದು, ಶಿಸ್ತು ಪರಿಪಾಲನಾ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸುವುದು, ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಜೊತೆಗೆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಈ ಸಮಿತಿಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಕ್ಷೇಮಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಂಡಲಿ ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಕನಿಷ್ಠ ವೇತನ ಸಲಹಾ ಮಂಡಲಿ ಸಹ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆ.

ಪಾನ ನಿರೋಧ

ಮತ್ತು ಬರಿಸುವ ವಸ್ತುಗಳು ಹಾಗೂ ಪಾನೀಯಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಸಮಾಜದ ಒಂದು ಓಡುಗಾಗಿದೆಯಲ್ಲದೆ, ಬಡವರು ಮತ್ತು ದುರ್ಬಲ ವರ್ಗದವರು ಈ ಕೆಟ್ಟ ಚಟಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಲಿಯಾಗುತ್ತಾರೆ. ಟಿಪ್ಪುಸುಲ್ತಾನನು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯಾದ್ಯಂತ ಸಾರಾಯಿ ಹಾಗೂ ಗಾಂಜಾಗಳ ಮಾರಾಟವನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಿದ್ದನು. ಈ ನಿಷೇಧವು 1786 ಡಿಸೆಂಬರ್‌ನಿಂದ 1788 ರವರೆಗೆ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ತನ್ನ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಯೂರೋಪಿಯನ್ನರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದವರಿಗೆ ಪಾನಪ್ರತಿಬಂಧವನ್ನು ವಿಧಿಸಿದ್ದನು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯೇ ಕುಡಿತದ ದುಸ್ವರಿಜಾಮಗಳನ್ನು ಭಾರತೀಯ ನ್ಯಾಷನಲ್ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಮನಗಂಡಿತ್ತಲ್ಲದೆ ಅದರ ನಿರೋಧಕ್ಕೂ ಗಮನಹರಿಸಿತು. 1930ರಲ್ಲಿ ಅಸಹಕಾರ ಚಳವಳಿಯ ಒಂದು ಅಂಗವಾಗಿ ಮದ್ಯದ ಗಡಂಗುಗಳ ತಡೆಗಾವಲು ('ಪಿಕೆಟಿಂಗ್') ಸಹ ಸೇರಿಕೊಂಡಿತು. ಈ ತಡೆಗಾವಲು ಹಳೆಯ ಮೈಸೂರಿನ ನಗರ-ಪಟ್ಟಣಗಳಿಗೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿತು. 1937ರಲ್ಲಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಮಂತ್ರಿಗಳು ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ, ಅವು ಪಾನನಿರೋಧವನ್ನು ತಮ್ಮ ಧೋರಣೆಯ ಭಾಗವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡವು.

ಹಳೆಯ ಮೈಸೂರು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ 1938ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕವಾಗಿ ಪಾನ ಪ್ರತಿಬಂಧವನ್ನು ರಾಮನಗರ ಹಾಗೂ ಚನ್ನಪಟ್ಟಣ

ತಾಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. 1940ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರ ಹಾಗೂ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ದೀನ ಸೇವಾ ಸಂಘದಂತಹ ಖಾಸಗಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಪಾನ ಪ್ರತಿಬಂಧ ಪ್ರಚಾರ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಹಳೆಯ ಮೈಸೂರು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಕೈಗೊಂಡವು. ನಂತರ 1947ರಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮೊಳಕಾಲ್ಮೂರು ತಾಲೂಕು ಹಾಗೂ ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪಾವಗಡ ತಾಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಪಾನ ನಿರೋಧವನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಯಿತು. ಅದೇ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಶೇಕಡ 20ರಷ್ಟು ಹೆಂಡದಂಗಡಿಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ಕಡಿತೆ ಮಾಡುವ ನಿಯಮವೊಂದನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಯಿತು. ಹಂತ ಹಂತವಾಗಿ ಮೈಸೂರು ಪಾನ ನಿರೋಧ ಅಧಿನಿಯಮ 1948 ಅನ್ನು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಯಿತು. 1956ರ ವೇಳೆಗೆ ಕೇವಲ ಐದು ಜಿಲ್ಲೆಗಳು (ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ತುಮಕೂರು, ಕೋಲಾರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಹಾಗೂ ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು) ಮತ್ತು ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆಯ ನಾಲ್ಕು ತಾಲೂಕುಗಳು ಹಾಗೂ ಬೆಂಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಎರಡು ತಾಲೂಕುಗಳು ಪಾನ ಪ್ರತಿಬಂಧದ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿದ್ದವು. 1949ರ ಮುಂಬೈ ಪಾನ ನಿರೋಧ ಅಧಿನಿಯಮದ ಪ್ರಕಾರ ಬೆಳಗಾವಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಏಪ್ರಿಲ್ 1950 ರಿಂದಲೇ ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದ ಪಾನ ಪ್ರತಿಬಂಧವನ್ನು ತರಲಾಗಿತ್ತು. ಜಿಲ್ಲಾ ಕಲೆಕ್ಟರ್‌ಗಳಿಗೆ ಇದನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲು ಪೂರ್ಣ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿತ್ತು. ಪಾನ ನಿರೋಧ ಹಾಗೂ ಅಬಕಾರಿಯ ಜಿಲ್ಲಾ ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರ್ ಹಾಗೂ ಉಪಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರ್ ಜಿಲ್ಲಾ ಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಸಹಾಯಕರಾಗಿದ್ದರು. 1937ರ ಮದರಾಸು ಪಾನ ನಿರೋಧ ಅಧಿನಿಯಮದಂತೆ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ, ಬಳ್ಳಾರಿ ಹಾಗೂ ಮೈಸೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೊಳ್ಳೇಗಾಲ ತಾಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಪಾನನಿರೋಧವನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಗಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಮತ್ತು ಬರಿಸುವ ವಿವಿಧ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಅನುಮತಿ ಪಡೆದ ಅಂಗಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಮಾರಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಮೊದಲಿಗೆ ಪಾನ ನಿರೋಧ ಕಾರ್ಯಾಲಯದ ಸಿಬ್ಬಂದಿಗಳೇ ಪ್ರತಿಬಂಧ ಕಾರ್ಯದ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಹೊತ್ತಿದ್ದು 1955ರಲ್ಲಿ ಪೋಲೀಸ್ ಇಲಾಖೆಗೆ ಅದನ್ನು ವರ್ಗಾಯಿಸಲಾಯಿತು. ಹಳೆಯ ಕೊಡಗು ಸಂಸ್ಥಾನದ 1956ರ ಅಧಿನಿಯಮ ಒಂದರ ಪ್ರಕಾರ ಕೊಡಗು ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಏಪ್ರಿಲ್ 1956 ರಿಂದ ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಪಾನ ಪ್ರತಿಬಂಧವನ್ನು ಅಳವಡಿಸಲಾಯಿತು. ಇದರಿಂದಾಗಿ 1956ರಲ್ಲಿ ವಿಶಾಲ ಕರ್ನಾಟಕ ರೂಪಿಸುವ ವೇಳೆಗೆ ಹಳೆಯ ಮೈಸೂರಿನ ಕೆಲವು ಜಿಲ್ಲೆಗಳು ಹಾಗೂ ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ಪ್ರದೇಶಗಳ ವಿನಾ ಉಳಿದಂತೆ ಪಾನನಿರೋಧವು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಹೊಸ ರಾಜ್ಯ ಉದಯಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆಯ ನಾಲ್ಕು ತಾಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಬಿದರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ 1959ರಲ್ಲೂ, 1960ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ನಗರ ಹಾಗೂ ಅದೇ ತಾಲೂಕನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದಂತೆ ಮೈಸೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಪಾನನಿರೋಧವನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಯಿತು. ಜುಲೈ 1961ರಲ್ಲಿ ಮಂಡ್ಯ ಜಿಲ್ಲೆ, ಮೈಸೂರು ತಾಲೂಕು ಹಾಗೂ ಮೈಸೂರು

ನಗರಗಳು ಮದ್ಯರಹಿತವಾದವು. ಕಲ್ಚುರ್, ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆಗಳು ಹಾಗೂ ಬೆಂಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆ (ರಾಮನಗರ, ಚನ್ನ ಪಟ್ಟಣ ತಾಲೂಕುಗಳ ವಿಸ್ತರಣೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇಡೀ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸುವಂತೆ 1961ರ ಕರ್ನಾಟಕ ಪಾನನೀರೋಧ ಅಧಿನಿಯಮ ವನ್ನು 1962ರಲ್ಲಿ ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿ ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಯಿತು.

ರಾಜ್ಯದ ಆದಾಯದಲ್ಲಿ ನಷ್ಟ, ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿದ್ದ ಕಳ್ಳಭಟ್ಟಿ ಸಾರಾಯಿಯ ಉಪಯೋಗ, ಮೊದಲಾದ ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಪಾನನೀರೋಧ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ 1967 ಅನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದು, ಹಿಂದೆ ಮಾಡಿದ 1961ರ ಕರ್ನಾಟಕ ಪಾನನೀರೋಧ ಅಧಿನಿಯಮ ಸೂಚಿಸಿದ್ದ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಪಾನನೀರೋಧವನ್ನು ಸಡಿಲಿಸಬಹುದಾದ ಅನುಕೂಲವನ್ನು ಪಡೆಯಲಾಯಿತು. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಅಕ್ಟೋಬರ್ 1967 ರಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಾವಿ, ಬಳ್ಳಾರಿ, ಕೊಡಗು, ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ಹಾಸನ, ಧಾರವಾಡ, ಕೋಲಾರ, ಮಂಡ್ಯ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ, ತುಮಕೂರು ಹಾಗೂ ಬೆಂಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆ (ರಾಮನಗರ ಮತ್ತು ಚನ್ನಪಟ್ಟಣ ತಾಲೂಕುಗಳನ್ನು ಹೊರತು ಪಡಿಸಿ) ಮತ್ತು ಜಮಖಂಡಿ ತಾಲೂಕು ವಿನಾ ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆ, ಚಾಮರಾಜನಗರ, ಯಳಂದೂರು ತಾಲೂಕುಗಳ ವಿನಾ ಮೈಸೂರು ಜಿಲ್ಲೆ, ಕುಮಟಾ, ಅಂಕೋಲ, ಹೊನ್ನಾವರ ತಾಲೂಕುಗಳ ವಿನಾ ಉಳಿದ ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಾನ ಪ್ರತಿಬಂಧವನ್ನು ಸಡಿಲಿಸಲಾಯಿತು. ಜೂನ್ 1968ರಲ್ಲಿ ಬಿದರೆ ಜಿಲ್ಲೆ ಹಾಗೂ ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕುಮಟಾ, ಹೊನ್ನಾವರ ತಾಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಪಾನನೀರೋಧವನ್ನು ಸಡಿಲಿಸಲಾಯಿತು. ಏಪ್ರಿಲ್ 1970ರಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆ ಹಾಗೂ ವಿಜಾಪುರದ ಉಳಿದ ತಾಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ಬಂಧವು ರದ್ದಾಯಿತು. ಮೈಸೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಚಾಮರಾಜನಗರ ತಾಲೂಕು ಜುಲೈ 1973ರಲ್ಲಿಯೂ ಹಾಗೂ ಅದೇ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಯಳಂದೂರು ತಾಲೂಕು ಕೊಟ್ಟಕೊನೆಯದಾಗಿ ಒಂದನೇ ಜುಲೈ 1981 ರಿಂದಲೂ ಪಾನನೀರೋಧದಿಂದ ವಿಮುಕ್ತವಾಯಿತು. (ಅಬಕಾರಿ ಕಂದಾಯದ ಅಂಕ-ಸಂಖ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಒಂಬತ್ತನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯ ನೋಡಿ). ಪಾನನೀರೋಧವನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಿದರೂ ಕೂಡ ಕಳ್ಳಭಟ್ಟಿ ಸಾರಾಯಿಯ ತಯಾರಿಕೆ ಹಾಗೂ ವಿತರಣೆ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಲೇ ಇದೆ. ಈಚೆಗೆ 1981ರಲ್ಲಿ ವಿಷಪೂರಿತ ಕಳ್ಳಭಟ್ಟಿ ಕುಡಿದು ಬೆಂಗಳೂರು ಹಾಗೂ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಘೋರ ದುರಂತದಿಂದಾಗಿ 336 ಜನ ಹೆಂಗಸರು, ಗಂಡಸರು, ಮಕ್ಕಳು ಸಾವಿಗೀಡಾದರಲ್ಲದೆ ಅನೇಕರು ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾದ ಕೊಂಡರು. ಇದರ ಬಗ್ಗೆ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶ ದೇಸಾಯಿ ಅವರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಣಾ ಸಮಿತಿಯೊಂದನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದು, ಅವರು ನೀಡಿದ ವರದಿಯನ್ನು 1983ನೇ ಮಾರ್ಚ್‌ನಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕರ ಮುಂದೆ ಇಡಲಾಯಿತು.

ಪಾನ ಸಂಯಮ ಮಂಡಲಿ

ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ 1971ರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಪಾನ ಸಂಯಮ ಮಂಡಲಿ ರಚಿತವಾಯಿತು. ಈ ಮಂಡಲಿ, ಕುಡಿತದ ಚಟದಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಅನಿಷ್ಟಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಜನರಲ್ಲಿ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಮೂಡಿಸಿ ಕುಡಿತದಿಂದ ದೂರಾಗುವ ಸಲಹೆಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಸಂಯಮ ಎಂದರೆ ಮದ್ಯದ ಬಳಕೆಯನ್ನು ಹತ್ತಿರದಿಂದ ತಡೆಗಟ್ಟುವುದಲ್ಲದೆ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಬಿಟ್ಟು ಹಿಡುವಂತೆ ಮನವೊಲಿಸುವುದು: ಮಂಡಲಿಯ ಮುಖ್ಯ ಕಾರ್ಯದೇಶಗಳೆಂದರೆ, ಕುಡಿತದ ದುಷ್ಪರಿಣಾಮದ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳುವಳಿಕೆ ನೀಡುವುದು; ಮಾದಕ ಪಾನೀಯಕ್ಕೆ ಮರುಳಾಗಿರುವವರನ್ನು, ಚಟಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾಗಿರುವವರನ್ನು ಅದರಿಂದ ವಿಮುಖಗೊಳಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ಶಾಲಾ ಪಠ್ಯವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಈ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿಯೇ ತಿಳುವಳಿಕೆ ನೀಡುವುದು.

ಸಮಾಜಸೇವಕರು, ಧಾರ್ಮಿಕ ಮುಖಂಡರು ಹಾಗೂ ಮನೋವಿಜ್ಞಾನಿಗಳ ಮೂಲಕ ಈ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಚಲನಚಿತ್ರ, ಭಜನೆ, ಉಪನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸುವುದೂ ಮಂಡಲಿಯ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು. ಮಂಡಲಿಯು ಜನರ ಕುಡಿತ ಮತ್ತು ಅಹಾರದ ಅಭ್ಯಾಸದ ಬಗ್ಗೆ ಸರ್ವೇಕ್ಷಣೆ ನಡೆಸುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕೊಳೆಗೇರಿಗಳು ಹಾಗೂ ಕಾರ್ಮಿಕ ವಸತಿ ಇರುವಲ್ಲಿ ಕುಡಿತದ ಕೆಡುಕಿನ ಬಗ್ಗೆ ಕರಪತ್ರಗಳನ್ನು ಹಂಚಿ, ಚಿತ್ರನಿರೂಪಿತ ಭಿತ್ತಿ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಅಂಟಿಸಿ, ಸಿನಿಮಾ ಪಾರದರ್ಶಕ ಹಾಗೂ ಕಿರುಚಿತ್ರಗಳ ಮೂಲಕ ಪಾನ ಸಂಯಮ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡುವುದು ಮಂಡಲಿಯ ಇನ್ನೊಂದು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ. ಈ ಮಂಡಲಿಯ ಶಿಫಾರಸಿನಂತೆ ಪ್ರತಿ ತಿಂಗಳ ಒಂದನೇಯ ತಾರೀಖು 'ಪಾನ ಮುಕ್ತ ದಿನ' ಎಂದು ಸರ್ಕಾರ ಘೋಷಿಸಿತಾದರೂ ಇದನ್ನು 1980 ರಿಂದ ಕೈಬಿಡಲಾಯಿತು. ಶಾಲಾ ಕಾಲೇಜುಗಳ ಪಠ್ಯ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಮದ್ಯಪಾನದ ಕೆಡುಕಿನ ಬಗ್ಗೆ ಪಾಠಪ್ರವಚನಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಲಾಯಿತು. ದುರ್ಬಲವರ್ಗದವರಿಗೆ ಮದ್ಯಪಾನ ದಿಂದುಂಟಾಗುವ ದುಷ್ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ತಿಳಿಸಲು ಬೇಕಾದ ಅಂಕಿಅಂಶಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಯಿತು. ಮತ್ತು ಕೊಳಚೆ ಪ್ರದೇಶ ನಿವಾಸಿಗಳ ಕುಡಿತದ ಅಭ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಪರಿವೀಕ್ಷಿಸಲಾಯಿತು. ಮದ್ಯಪಾನವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವವರಿಗೆ ವೈದ್ಯಕೀಯ ನೆರವು ಹಾಗೂ ಇತರ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಕುಡಿತಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾಗಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಅದರಿಂದ ವಿಮುಖನಾಗಲು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಾನಸಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಹಾಗೂ ನರ ವಿಜ್ಞಾನ ಸಂಸ್ಥೆಯ (ನಿಮ್ಮಾನ್ಸ್) ಪರಿಣತರಿಂದ ಸಲಹೆಯನ್ನು ಕೊಡಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಗಾಂಧಿ ಸ್ಮಾರಕ ನಿಧಿ, ಮಹಾಬೋಧಿ ಸಮಾಜ ಮುಂತಾದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಒಂದಾಗಿ ಪಾನ ಸಂಯಮದ ಕುರಿತು ಭಿತ್ತಿಪತ್ರಗಳ ಮೂಲಕ ಜಾಹೀರಾತು ನೀಡಿ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಿವೆ.

ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗದವರ ಆಂದೋಲನ

ಹನ್ನೆರಡನೇಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಬಸವೇಶ್ವರರು ಆರಂಭಿಸಿದ ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಣೆಯೊಂದಿಗೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗದವರ ಆಂದೋಲನ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಣೆ ಒಂದು ಚಳವಳಿ ಎನಿಸಿ ಜಾತ್ಯತೀತ ಸಮಾಜ ರೂಪಿಸಲು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿತು. ಆದರೆ ಮುಂದಿನ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಆಂದೋಲನದ ಪರಿಣಾಮ ಮಸುಕಾಗಿ, 19ನೇಯ ಶತಮಾನದವರೆಗೂ ಇದೇ ಸ್ಥಿತಿ ಮುಂದುವರಿಯಿತು.

ಆಧುನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದವರಲ್ಲಿ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾಗಿ ಗಣ್ಯರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಮೊದಲಿಗರಾಗಿದ್ದು, ಸರ್ಕಾರದ ಸೇವೆಯಲ್ಲೂ ಅವರೇ ಸಿಂಹಪಾಲು ಪಡೆದಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಇತರ ಜಾತಿಯವರಿಗೂ ಶಿಕ್ಷಣ ಸೌಲಭ್ಯ ದೊರೆತಂತೆ, ಅವರೂ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಾನ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಹಾತೊರೆಯುವಂತಾಯಿತು. ಇವರಲ್ಲಿ ಹೊಸ ರೀತಿಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಾನತೆಗಾಗಿ ಒತ್ತಾಯಿಸಿದರು. ಇವರ ನಿಲುವನ್ನು ಕೈಸ್ಮ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಚಾರ ಮಂಡಲಿಗಳು ಹಾಗೂ ಬ್ರಹ್ಮ ಸಮಾಜವೂ ಬೆಂಬಲಿಸಿದವು. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಅವಕಾಶಗಳು, ತಮಗೆ ಬೇಕೆಂಬ ಒತ್ತಾಯ ಪೂರ್ವಕ ಮೊದಲ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಹಳೆಯ ಮೈಸೂರಿನ 1874ರ ಸರ್ಕಾರಿ ಆಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದಿತು. ಅದರಂತೆ ಫೋಲೀಸ್ ಇಲಾಖೆಯ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ತುಂಬುವಲ್ಲಿ ಪ್ರತೀ ಹತ್ತು ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ಎಂಟು ಜನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದಾಯಿತು. ಮುಂದೆ ದಿನಾನ್ ವಿ. ಪಿ. ಮಾಧವರಾಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಆಜ್ಞೆಗೆ ಪುನರ್ಜೀವ ಬಂದಿತು.

1904 ರಿಂದ 1909ರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾತೀಯ ಹಾಗೂ ಮತೀಯ ಸಂಘಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಬಲಸಂವರ್ಧನೆಗೆ ಕಾರಣವಾದವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾದವು—ವೀರಶೈವ ಮಹಾಸಭೆ (1904), ಒಕ್ಕಲಿಗರ ಸಂಘ (1906) ಮತ್ತು ಕುರುಬರ ಸಂಘ. ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿ ಸಭೆ, ನ್ಯಾಯವಿಧಾಯಕ ಸಭೆ ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕ ಸಮ್ಮೇಳನಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆಯೊಂದಿಗೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ಗಣ್ಯರಲ್ಲಿ ವಿಚಾರ ವಿನಿಯಮಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಅವಕಾಶವಾಯಿತು. ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಶುಲ್ಕ ವಿನಾಯತಿ ಯೊಂದಿಗೆ 1913ರಲ್ಲಿ ಕಡ್ಡಾಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಆರಂಭವಾಯಿತು; ಇದು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರನ್ನು ಜಾಗೃತಗೊಳಿಸಿ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಚಳವಳಿಗೆ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಕೊಟ್ಟಿತು. ಇನ್ನೆಲ್ಲದರ ಪರಿಣಾಮವೆಂದರೆ ಶೈಕ್ಷಣಿಕವಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿದ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಸರ್ಕಾರಿ ಸೇವೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಧಿಕ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಮೀಸಲಿಡ

ಬೇಕೆಂಬ ಹಾಗೂ ಈ ಸೇವೆಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾಗಿರುವ ಅರ್ಹತೆಯನ್ನು ಇಳಿಸಬೇಕೆಂಬ ಕೋರಿಕೆಯ ಒಂದು ಹೊಸ ಚಳವಳಿ ರೂಪು ಗೊಂಡಿತು. 1914ರಲ್ಲಿ 'ಶೇಕ್‌ದಾರ್' ಮತ್ತು 'ಅಮಲ್ ದಾರ್' ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ಅರ್ಹತೆಯ ಮಿತಿಯನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿ 1916ರಲ್ಲಿ ಶೇ. 25ರಷ್ಟು ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಹಿಂದುಳಿದವರಿಗೆ ಸರ್ಕಾರ ಮೀಸಲಿಟ್ಟಿತು. ಶೈಕ್ಷಣಿಕವಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿದ ಜಾತಿಗಳು ಹಾಗೂ ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತಷ್ಟು ಜಾಗೃತಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡಲು 1917ರಲ್ಲಿ ಸರ್. ಎಂ. ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಯ್ಯನವರು ರಾಜ್ಯ ಆಯವ್ಯಯದಿಂದ (ಬಜೆಟ್) ಒಂದು ಲಕ್ಷ ರೂ. ಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿ, ಅದನ್ನು ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗದವರಿಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವೇತನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ದೊರಕಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲೇ (1917) 'ಪ್ರಜಾಮಿತ್ರ ಮಂಡಲಿ' ರೂಪುಗೊಂಡು ಶೇ. 90ರಷ್ಟು ಹುದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತ ಸಮುದಾಯದ ವಿರುದ್ಧ ಆದು ಜನಾಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಮೂಡಿಸಿತು.

ಮಿಲ್ಲರ್ ಸಮಿತಿ

ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರ ಸಮುದಾಯಗಳ ಮುಂದಾಳುಗಳು 1918ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಅರಸರಿಗೆ ಭಿನ್ನವತ್ತಳೆಯನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿ ತಮ್ಮ ಕುಂದು ಕೊರತೆಗಳನ್ನು ನಿವೇದಿಸಿಕೊಂಡರು. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲೇ (1918), ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಪ್ರಮುಖ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶ ಸರ್ ಲೆಸ್ಲಿ ಮಿಲ್ಲರ್ ಅವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ಆರು ಜನ ನಾಗರಿಕ ಗಣ್ಯರನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಸಮಿತಿಯು ನೇಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅದು ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಕುಂದುಕೊರತೆಗಳನ್ನು ಕೂಲಂಕಷವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ, ಅವುಗಳ ನಿವಾರಣೆಗೆ ಸಲಹಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ತರಬಹುದಾದ ಕಾಯಿದೆಗಳ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಹುದ್ದೆಗಳ ಆಯ್ಕೆಯ ಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿತು. 1911ರ ಜನಗಣತಿಯಲ್ಲಿ ಶೇ. ಐದಕ್ಕೂ ಕಡಿಮೆ ಸಾಕ್ಷರತೆ ಹೊಂದಿದ್ದ ಎಲ್ಲಾ ಜಾತಿಗಳನ್ನೂ ಹಿಂದುಳಿದ ಸಮುದಾಯಗಳೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿತು. ಮಿಲ್ಲರ್ ಸಮಿತಿಯು ಜನಗಣತಿ ವರದಿ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ, ಉನ್ನತ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ಒಟ್ಟು ನೇಮಕಾತಿಯಲ್ಲಿ 1/2 ದಷ್ಟನ್ನೂ ಮತ್ತು ಕೆಳಗಿನ ಹುದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿ 2/3 ರಷ್ಟನ್ನೂ ಅಂದಿನಿಂದ ಏಳು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲದೊಳಗೆ ಹಿಂದುಳಿದ ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ಕಾದಿರಿಸಿ ತುಂಬಬೇಕೆಂದು ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ತೆರೆಯಲು ಹಾಗೂ ಹಿಂದುಳಿದ ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಎರಡು ಲಕ್ಷ ರೂ. ಗಳನ್ನು ಆಯವ್ಯಯದಲ್ಲಿ ಒದಗಿಸಬೇಕೆಂಬ ಶಿಫಾರಸನ್ನೂ ಮಿಲ್ಲರ್ ಸಮಿತಿ ಮಾಡಿತು. ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರ ಈ ಶಿಫಾರಸುಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಸೂಕ್ತ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು 1921ರಲ್ಲಿ ಹೊರಡಿಸಿತು. ಈ ಆಜ್ಞೆಯು ರಾಜ್ಯ ಪುನರ್ಭಂಗದವರೆಗೆ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿತ್ತು.

ಹರಿಜನರ ಬಗೆಗೆ ಇತರ ಅನೇಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಗಮನ ಹರಿಸಿದಿದ್ದಾಗ ಅರೈಸಮಾಜ, ಬ್ರಹ್ಮಸಮಾಜ ಮತ್ತು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ಗಳು ಕಾರ್ಯಪ್ರವೃತ್ತವಾದವು. 1915ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾದ 'ಸಿವಿಕ್ ಎಸೋಸಿಯೇಶನ್' ಈ ದಿನೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿತು. ಹಳೆಯ ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಹರಿಜನ ವಿಧ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಬಗ್ಗೆ ದುಡಿದ ಆರ್. ಗೋಪಾಲಸ್ವಾಮಿ ಅಯ್ಯರ್ ಅವರು ಒಬ್ಬ ಸ್ಮರಣೀಯ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಪುಣೆಯ ಜ್ಯೋತಿರಾವ್ ಪುಲೆಯವರು (1827-90) ಹರಿಜನ ಬಾಲಕರ ಶಾಲೆಯನ್ನು 1848ರಲ್ಲಿ, ಬಾಲಕಿಯರ ಶಾಲೆಯನ್ನು 1851ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭಿಸಿ ಮುಂಬೈ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗದವರ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಕಾರಣರಾದರು. ಅವರು "ಸತ್ಯ ಶೋಧಕ ಸಮಾಜ"ವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ಅದರ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಿದರು. ಈ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗದವರ ಅಂದೋಲನವನ್ನು ಮುಂಬೈಯ "ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಸಮಾಜ", "ಅರೈಸಮಾಜ" ಹಾಗೂ ಕೊಲ್ಕಾ ಪುರದ ಶಾಹುಮಹಾರಾಜ್ ಅವರುಗಳು ಶ್ಲಾಘಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಬೆಂಬಲ ನೀಡಿದರು. 'ವೀರಶೈವ ಮಹಾಸಭೆ' ಮತ್ತು 'ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರ ಪರಿಷತ್ತು' ಈ ದಿನೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಿದ್ದವು. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸಂಸ್ಥೆಯಂತೂ ಹರಿಜನರ ಬಗೆಗಿನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿತ್ತು. "ನಿಮ್ಮ ವರ್ಗ ಹಾಗೂ ಆದಿವಾಸಿ ಜನಾಂಗಗಳ ಸಮಿತಿ" 1930ರಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಶಿಫಾರಸಿನಿಂದಾಗಿ ಬೆಳಗಾವಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ 'ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಇಲಾಖೆ' 1931ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು; ಅಂತೆಯೇ ಆ ಸಮಿತಿಯು ಹಿಂದುಳಿದ ಜನಾಂಗಗಳ ವರ್ಗೀಕರಣವನ್ನೂ ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡಿತು. ಸರ್ಕಾರ ಇವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿ ಹಿಂದುಳಿದವರ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಮೂರು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಜನಾಂಗಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿತು—ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರು (ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳು), ಆದಿವಾಸಿ ಮತ್ತು ಗುಡ್ಡಗಾಡಿನ ಜನ (ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಬುಡಕಟ್ಟು) ಹಾಗೂ ಇತರ ಜನಾಂಗಗಳು (ಸರ್ಕಾರ ಅವರನ್ನು 'ಇತರ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳೆ'ಂದು ಕರೆದಿದೆ).

ಹಿಂದಿನ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಯ ದಶಕಗಳಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗದವರ ಉನ್ನತಿಗೆ ಕೆಲವು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಹಾಗೂ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಗಣನೀಯ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಿದವು. ಕುಡ್ಲೂ ರಂಗರಾಯರು ತುಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದವರ ಏಳಿಗೆಗಾಗಿ ತಮ್ಮ ಜೀವನವನ್ನೇ ಮುಡಿಪಿಟ್ಟರು. ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಾಂಧಿಯವರು 1927ರಲ್ಲಿ ಮಂಗಳೂರಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಈ ಮಹನೀಯರ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಬಹುವಾಗಿ ಪ್ರಶಂಸಿಸಿದರು. ಕಾರ್ನಾಡ್ ಸದಾಶಿವರಾಯರೂ ಸಹ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹರಿಜನರ ಪ್ರಗತಿಗಾಗಿ ಕೈ ಜೋಡಿಸಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದರು. ತುಳಿತಕ್ಕೊಳಗಾದ ವರ್ಗದ ಕ್ಷೇಮಭಾವವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯವನ್ನು 1923ರಲ್ಲಿ

ಮದ್ರಾಸ್ ಸರ್ಕಾರವು ಕಾರ್ಮಿಕ ಇಲಾಖೆಗೆ ವಹಿಸಿತು. ಈ ಇಲಾಖೆಯು ಹರಿಜನರಿಗೆ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ತೆರೆಯುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಅವರಿಗಾಗಿ ಜಮೀನನ್ನೂ ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿತು. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಹಾಗೂ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಗಳ ಕ್ಷೇಮ ಮತ್ತು ಅನಶ್ಚಕತೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಲು 1949ರಲ್ಲಿ ಹರಿಜನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಇಲಾಖೆ ಎಂಬ ಬೇರೆ ಇಲಾಖೆಯನ್ನೇ ತೆರೆಯಿತು.

ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಾಂಧಿಯವರು ಹರಿಜನ ಸೇವಕ ಸಂಘವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಅದರ ಶಾಖೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಉದಯಿಸಿದಾಗ ವೀರಣಗೌಡ ಪಾಟೀಲರು ಅದರ ಪ್ರಥಮ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದರು. ಗಾಂಧೀಜಿಯವರು 1934 ಮತ್ತು 1936ರಲ್ಲಿ (ಎರಡು ಸಲ) ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿ ಈ ಹೊಸ ಸಂಘಕ್ಕೆ ಹಣ ಕೂಡಿಸಿದರು. ಹಾಗೆಯೇ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಯ ವಿರೋಧವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಕ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಿದರು. ಈ ಸಂಘವು ಹರಿಜನ ಜನತೆಗೆ ವೃತ್ತಿ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನೂ, ನಿರ್ಗತಿಕರಿಗೆ ವಸತಿಯನ್ನೂ ಹಾಗೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ವಸತಿ ನಿಲಯಗಳನ್ನೂ ಆರಂಭಿಸಿತು.

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾನಂತರ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳ ಹಾಗೂ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯವು ಒಂದು ಹೊಸ ಆಯಾಮ ಪಡೆಯಿತು. ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ದುರ್ಬಲವಾದ ವರ್ಗಗಳ ಆಸಕ್ತಿ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಗೊತ್ತಾದ ಕಟ್ಟುಪಾಡುಗಳಿವೆ. 1953ರಲ್ಲಿ ನೇಮಕಗೊಂಡ ಕಾಕಾ ಕಾಲೇಲ್‌ಕರ್ ಅಯೋಗವು ಮಾಡಿದ ಶಿಫಾರಸು ತೃಪ್ತಿಕರವಲ್ಲದ್ದರಿಂದ, ಇತರ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ರಕ್ಷಣೆ ನೀಡಲು ರಾಜ್ಯಗಳು ಸೂಕ್ತ ಅಯೋಗಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಆದೇಶ ನೀಡಿತು.

1958ರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರವು ಒಂದು ಅಜ್ಜಿಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿ, ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳು, ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳು, ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗಗಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಶೇ. 75ರಷ್ಟು ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಮೀಸಲಿಡುವಂತೆ ಆದೇಶ ನೀಡಿತು. ಈ ಅಜ್ಜಿಯನ್ನು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಅನೂರ್ಜಿತಗೊಳಿಸಿತು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಪುನಃ 1959ರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ ಈ ವಿಷಯದ ಬಗೆಗೆ ಒಂದು ಅಜ್ಜಿ ಹೊರಡಿಸಿ ವಿದ್ಯಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಳಿದವರಿಗೆ ಶೇ. 65ರಷ್ಟು ಮೀಸಲಾತಿ ಇರಬೇಕೆಂದು ಘೋಷಿಸಿತು.

ಮೈಸೂರು ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಸಮಿತಿ

1959ರ ಸರ್ಕಾರ ಅಜ್ಜಿಯನ್ನು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಅನೂರ್ಜಿತಗೊಳಿಸಿತು. ಹಿಂದುಳಿದಿರುವಿಕೆಯ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಅರಿಯಲು ಸರ್ಕಾರ ಒಂದು ಸಮಿತಿಯನ್ನು ನೇಮಿಸಿತು. ಈ ಸಮಿತಿ 1960ರಲ್ಲಿ ಡಾ|| ಆರ್. ನಾಗನಗೌಡರ

ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ರೂಪುಗೊಂಡು ಅದನ್ನು 'ಮೈಸೂರು ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಸಮಿತಿ' ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಯಿತು. ಹಿಂದುಳಿದಿರುವಿಕೆಯನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವ ಮಾನದಂಡವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿ ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಹಾಗೂ ಸರ್ಕಾರಿ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ಆಯ್ಕೆಯ ಧೋರಣೆ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ ರೀತಿಯನ್ನು ಯಾವ ರೀತಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಸೂಚಿಸಬೇಕೆಂದು ಈ ಸಮಿತಿಗೆ ತಿಳಿಸಲಾಯಿತು. ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಪ್ರಮಾಣ, ಸರ್ಕಾರಿ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ ಇಲ್ಲದಿರುವಿಕೆ, ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿದಿರುವಿಕೆ, ಈ ಮೂರು ಅಂಶಗಳನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಆರ್. ನಾಗನಗೌಡ ಸಮಿತಿ ಇಪ್ಪತ್ತು ಗುಂಪುಗಳ ಒಂದು ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ಒಂಭತ್ತು ಗುಂಪುಗಳನ್ನು ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳೆಂದೂ, ಉಳಿದವುಗಳನ್ನು 'ತೀವ್ರ ಹಿಂದುಳಿದ ಸಮೂಹ' ಗಳೆಂದೂ ವರ್ಗೀಕರಿಸಿತು. ಸಾಮಾಜಿಕ ವಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿದಿರುವಿಕೆಯನ್ನು ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಲು ಸಮಿತಿಯು ಎಲ್ಲಾ ಜಾತಿಗಳ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಕೆಳಮಟ್ಟದಲ್ಲಿರುವ ಜಾತಿಗಳ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿತು. ಯಾವ ಸಮುದಾಯ ಗಳ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಟ್ಟ ರಾಜ್ಯದ ಸರಾಸರಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಟ್ಟದ ಶೇ. 50ಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಿದೆಯೋ, ಅವುಗಳನ್ನು 'ತೀವ್ರ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಯಿತು. ಇದನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಸಮಿತಿಯು ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಒಟ್ಟು ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಶೇ. 50ರಷ್ಟನ್ನು ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಪ್ರವೇಶಕ್ಕೆ ಮೀಸಲಿಡಬೇಕೆಂದೂ, ಅದರಲ್ಲಿ ಶೇ. 28ರಷ್ಟು ಹಿಂದುಳಿದ ಸಮೂಹಗಳಿಗೂ, ಉಳಿದ ಶೇ. 22ರಷ್ಟನ್ನು 'ತೀವ್ರ ಹಿಂದುಳಿದ ಸಮೂಹ' ಗಳಿಗೆ ಕಾಯ್ದಿರಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿತು; ಹಾಗೆಯೇ ಸರ್ಕಾರಿ ಸೇವೆಗಳಿಗೆ ಶೇ. 45ರಷ್ಟು ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ನೇಮಕಕ್ಕೆ ಕಾಯ್ದಿಡಬೇಕೆಂದೂ, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ 21ರಷ್ಟು ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಕ್ಕೂ, ಉಳಿದ 24ರಷ್ಟನ್ನು 'ತೀವ್ರ ಹಿಂದುಳಿದ ಸಮೂಹ' ಗಳಿಗೆ ಕಾದಿರಿಸಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಸಿತು. ನಾಗನಗೌಡ ಸಮಿತಿಯ ಶಿಫಾರಸುಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರ ಒಪ್ಪಿ ಸೂಕ್ತ ಅಜ್ಜಿಯ ಮೂಲಕ 1962ರಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದಿತು.

ಕರ್ನಾಟಕ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಆಯೋಗ

'ಮೈಸೂರು ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಸಮಿತಿ'ಯ ಶಿಫಾರಸಿನ ಮೇಲೆ ಸರ್ಕಾರಿ ಅಜ್ಜಿಯ ಅನ್ವಯ 1962ರಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದ ಮೀಸಲಾತಿ ಕಾನೂನನ್ನು ಶ್ರೇಷ್ಠ ನ್ಯಾಯಾಲಯ 1963ರಲ್ಲಿ ಅನೂರ್ಜಿಗೊಳಿಸಿತು; ಮತ್ತೆ 1963ರಲ್ಲಿ ಹೊರಡಿಸಿದ ಸರ್ಕಾರಿ ಅಜ್ಜಿಯೂ ಕರ್ನಾಟಕದ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಲಿಲ್ಲ. ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರು ತಮ್ಮ ತೀರ್ಮಾನದಲ್ಲಿ ಬರೆಯುತ್ತಾ ಈ

ಸರ್ಕಾರಿ ಅಜ್ಜಿಯು, ಅಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಅದನ್ನು ದುರುಪಯೋಗ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೇರಳ ಅವಕಾಶ ಉಂಟು ಮಾಡಿದೆ ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟರು. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಸರ್ಕಾರವು 1972ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ನ್ಯಾಯವಾದಿ ಎಲ್. ಜಿ. ಹಾವನೂರ್ ಅವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ 'ಕರ್ನಾಟಕ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗದ ಆಯೋಗ'ವನ್ನು ರಚಿಸಿತು. ಹಿಂದುಳಿದಿರುವಿಕೆಯನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವ ಮಾನದಂಡವನ್ನು ಸೂಚಿಸಬೇಕೆಂಬ ಮನವಿಯನ್ನೂ ಸರ್ಕಾರ ಈ ಆಯೋಗದ ಮುಂದಿಟ್ಟಿತು. ಆಯೋಗವು ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಿ 1975ರಲ್ಲಿ ವರದಿ ಸಲ್ಲಿಸಿತು. ಅದರ ಪ್ರಕಾರ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳನ್ನು ಮೂರು ಗುಂಪುಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಯಿತು : ಅ) ಹಿಂದುಳಿದ ಸಮುದಾಯಗಳು, ಆ) ಹಿಂದುಳಿದ ಜಾತಿಗಳು, ಇ) ಹಿಂದುಳಿದ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು. ರಾಜ್ಯದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಶೇ. 14ರಷ್ಟು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳು ಮತ್ತು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಜತೆಗೆ ಶೇ. 44.52 ರಷ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು 'ಇತರ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗ'ಗಳೆಂದು ಆಯೋಗ ನಿರ್ಧರಿಸಿತು. ಆಯೋಗದ ಕೆಲವು ಮುಖ್ಯ ಶಿಫಾರಸುಗಳು ಹೀಗಿವೆ : ಭಾರತೀಯ ಸಂವಿಧಾನದ ವಿಧಿ 15 (4) ಹಾಗೂ 16 (4)ರ ಪ್ರಕಾರ, ಜಾತಿಗಳನ್ನೂ, ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನೂ, ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳನ್ನೂ ಹಿಂದುಳಿದ ಪಂಗಡಗಳೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಬೇಕು; ಅವುಗಳಿಗೆ ವಿದ್ಯಾಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಸರ್ಕಾರಿ ಹುದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿ (ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟು) ಶೇ. 32 ರಷ್ಟು ಮೀಸಲಾತಿ ದೊರಕಿಸಬೇಕು; ಈ ಮೀಸಲಾತಿಯನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಹಾಗೂ ಬಡ್ಡಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸಬೇಕು. ಹುದ್ದೆಗಳ ಮೀಸಲಾತಿಯು ಅರೆ ಸರ್ಕಾರಿ ಸ್ವಾಮ್ಯದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೂ, ನಗರ ಸಭೆಗಳಿಗೂ, ಹಾಗೂ ಅನುದಾನ ಪಡೆಯುವ ವಿದ್ಯಾಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸಬೇಕು. ಹಿಂದುಳಿದವರ ನೇಮಕಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅವರ ಕನಿಷ್ಠ ವಯೋಮಿತಿಯನ್ನು ಇತರರಿಗಿಂತ ಐದು ವರ್ಷಗಳಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿಸಲ್ಪಡಬೇಕು; ಹಿಂದುಳಿದವರಿಗೇ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ಬೋಧಿಸುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ಕೈಗೊಳ್ಳುವುದರ ಮೂಲಕ, ಅವರು ಇತರರೊಡನೆ ಸ್ಪರ್ಧಿಸುವಂತಾಗಬೇಕು; ಶುಲ್ಕ ರಿಯಾಯಿತಿ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ನಿಲಯದ ಸೌಲಭ್ಯ ಹಾಗೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವೇತನಗಳು ಈ ಜನಗಳಿಗೆ ದೊರಕಬೇಕು; ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಸಲಹಾ ಸಮಿತಿಯೊಂದು ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕು; ಒಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗದ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ ರಚಿತವಾಗಬೇಕು; ದಣಕಾಸಿನ ಸಂಸ್ಥೆಯೊಂದು ಈ ಜನಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಡಬೇಕು; ಇವೆಲ್ಲದರ ಜತೆಗೆ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳ, ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಹಾಗೂ ಇತರ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಒಂದು 'ಸಂಶೋಧನಾ ಸಂಸ್ಥೆ'ಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಬೇಕು. ಆಯೋಗದ ಈ ಎಲ್ಲಾ ಶಿಫಾರಸುಗಳನ್ನೂ ಸರ್ಕಾರ ಮಾನ್ಯ ಮಾಡಿತು.

ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಮತ್ತು ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತರ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ : ಕರ್ನಾಟಕ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಆಯೋಗದ ಶಿಫಾರಸಿನ ಮೇಲೆ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳು ಮತ್ತು ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತರ ಇಲಾಖೆಯು 1977ರಲ್ಲಿ ಆಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಈ ಇಲಾಖೆ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಅಭ್ಯುದಯಕ್ಕೆ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲು ಮುಂದಾಯಿತು. ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿದ ಹಲವು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೌಢವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಮುನ್ನ ಹಾಗೂ ತದನಂತರದ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ನಿಲಯವನ್ನು ನಡೆಸುವುದು ಮುಖ್ಯವಾದುದು. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ನಡೆಸುವ ಅಂಥ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯಗಳಿಗೆ ಹಣ ಸಹಾಯ, ವೃತ್ತಿ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗದ ಜನರಿಗೆ ತಿಳುವಳಿಕೆ ನೀಡುವುದು, ಸಣ್ಣ ರೈತರಿಗೆ ಪಿ.ಎಲ್.ಡಿ. ಬ್ಯಾಂಕಿನ ಸದಸ್ಯರಾಗಲು ನೆರವು ನೀಡುವುದು, ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಇದರ ಇತರ ಧ್ಯೇಯಗಳು. ಇದರೊಂದಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಹಲವು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಇಲಾಖೆಯ ವತಿಯಿಂದ ಮೂಡಿ ಬಂದವು. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಅಲೆಮಾರಿ ಮತ್ತು ಅರೆ.ಅಲೆಮಾರಿ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಏಪ್ರಿಲ್ 1981ರಲ್ಲಿ ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ಇಲಾಖೆಯಿಂದ ಈ ಇಲಾಖೆಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಲಾಯಿತು.

ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಮತ್ತು ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತರ ಇಲಾಖೆಯ ಕೇಂದ್ರ ಕಾರ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯ ಶ್ರೇಣಿಯ ಐ.ಎ.ಎಸ್. ಅಧಿಕಾರಿಯೊಬ್ಬರಿದ್ದು, ಅವರಿಗೆ ಸಹಾಯಕರಾಗಿ ಒಬ್ಬ ಜಂಟಿ ನಿರ್ದೇಶಕರು, ಒಬ್ಬ ಉಪ ನಿರ್ದೇಶಕರು, ಐದು ಜನ ಸಹಾಯಕ ನಿರ್ದೇಶಕರು, ಒಬ್ಬ ಲೆಕ್ಕ ಪರಿಶೋಧನಾ ಅಧಿಕಾರಿ ಹಾಗೂ ಗೆಜೆಟೆಡ್ ಅಂತಸ್ತಿನ ನಿರ್ವಾಹಕರು ಇರುತ್ತಾರೆ. ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಅಧಿಕಾರಿಯಿದ್ದು, ಅವರು ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿ ಹಾಗೂ ವಿಶೇಷ ಆಡಳಿತ ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿಯವರಿಗೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಕಲ್ಯಾಣ ಕಾರ್ಯ

ಎರಡನೇಯ ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ 1,28,000ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಊಟದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಸಲಕರಣೆಗಳು ಹಾಗೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವೇತನವನ್ನು ನೀಡಲಾಯಿತು. ಎಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಖಾಸಗಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯಗಳಿಗೆ ಅನುದಾನವನ್ನು ನೀಡಲಾಯಿತು. ಸುಮಾರು 2,100 ಬಡ ಕೃಷಿಕರಿಗೆ ಹಾಗೂ ಕುಲಕರ್ವಿಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾದ ದನಕರು, ಮತ್ತು ಕಚ್ಚಾವಸ್ತುವಿನ ರೂಪದಲ್ಲಿ

ಉತ್ತೇಜಕ ಸಹಾಯ ಧನವನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮೂರನೇಯ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ವೆಚ್ಚಕ್ಕೆ ಒದಗಿಸಲಾಗಿದ್ದ 28 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ, 18.92 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಖರ್ಚು ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಎಂಭತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯಗಳ ಮೂಲಕ 2,000 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಸಹಾಯ ಧನ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು. 3,450 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ 13 ಸರ್ಕಾರಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯಗಳಲ್ಲಿ ವಸತಿ ನೀಡಲಾಯಿತು; 12,600 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವೇತನವನ್ನೂ ಒದಗಿಸಲಾಯಿತು. ವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಗಳಲ್ಲಿ 25,15 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು ಮೇಲೆ ವಿವರಿಸಿರುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ 1,457 ಕೈಗಾರಿಕಾ ತರಬೇತಿದಾರರಿಗೆ ನಿಯಮಿತ ವೇತನ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ನೂರ ಹನ್ನೊಂದು ಖಾಸಗಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯಗಳಲ್ಲಿ 3,599 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಊಟ-ವಸತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಖರ್ಚನ್ನು ಸಹಾಯ ಧನದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರ ಒದಗಿಸಿತು; ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಇಪ್ಪತ್ತು ಸರ್ಕಾರಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯಗಳನ್ನೂ ಅರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. 14,116 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರೌಢ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಮುನ್ನ ನೀಡುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವೇತನವನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. 1977ರಲ್ಲಿ ಆಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಮತ್ತು ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತರ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ, ಹೊಸ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳೊಂದಿಗೆ ಆ ಜನಗಳ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದೆ. 1980-81ರಲ್ಲಿ 238 ಪ್ರೌಢ ಶಿಕ್ಷಣ ಪೂರ್ವ ಹಾಗೂ 59 ತದನಂತರ ಶಿಕ್ಷಣದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ನಿಲಯಗಳು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ವಸತಿಯನ್ನೂ ದರಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಇನ್ನೂ ಹನ್ನೊಂದು ಪ್ರೌಢಶಿಕ್ಷಣ ಪೂರ್ವ ಮತ್ತು ಆರು ತದನಂತರ ಶಿಕ್ಷಣ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಒಟ್ಟು 16,325 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ವಸತಿ ಸೌಲಭ್ಯ ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರೌಢ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯಗಳ ಬಾಲಕ-ಬಾಲಕಿಯರಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ಜೊತೆ ಉಡುಪನ್ನೂ ಮತ್ತು ಅರವತ್ತೈದು ರೂಪಾಯಿ ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ ಪುಸ್ತಕ, ಬರವಣಿಗೆ ಸಾಮಗ್ರಿ ಮೊದಲಾದ ಸಲಕರಣೆಗಳನ್ನೂ ಒದಗಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಮೂರು ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಹಾಸಿ.ಹೊದೆಯಲು ಬೇಕಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ನೂರು ರೂಪಾಯಿ ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ ಈ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಒದಗಿಸಲಾಗಿದೆ. ಒಂದೊಂದು ನಿಲಯಕ್ಕೂ ಅರ್ಧಾ ವಧಿಯ ಬೋಧಕರನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. 1981-82ರ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ 47 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು ಪ್ರೌಢ ಶಿಕ್ಷಣಾನಂತರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ವಸತಿಗೂ, 1.16 ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳನ್ನು ಪ್ರೌಢ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ವಸತಿ ಸೌಕರ್ಯಕ್ಕೂ ಸರ್ಕಾರ ಒದಗಿಸಿತು.

1981-82ರ ಸಮಯದಲ್ಲಿ 286 ಖಾಸಗಿ ವಸತಿ ನಿಲಯಗಳು 10,698 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಊಟ-ವಸತಿ ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡಿದವು. ಅವುಗಳಿಗೆ ಅನುದಾನ ರೂಪವಾಗಿ 72.07 ಲಕ್ಷ

ರೂ.ಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ನೆರವು ನೀಡಿತು. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಇನ್ನೂ 17 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು ಉಟಿ.ವಸತಿಗೆ ಮಂಜೂರು ಮಾಡಲಾಯಿತು. 5 ರಿಂದ 7ನೇಯ ತರಗತಿಗಳ ಪ್ರತೀ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ವರ್ಷಕ್ಕೆ 50 ರೂಪಾಯಿಯಂತೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯ ಪ್ರತೀ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ವಾರ್ಷಿಕ 75 ರೂಪಾಯಿಯಂತೆ ಅವರ ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಭೆಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನವನ್ನು ಕೊಡಲಾಯಿತು. ಪ್ರೌಢಶಾಲಾ ನಂತರದ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಪ್ರತೀ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ವಾರ್ಷಿಕ 500 ರೂ.ಗಳನ್ನು ಖರ್ಚು ಮಾಡಲಾಯಿತು. 1981-82ರಲ್ಲಿ 118.50 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು ಪ್ರೌಢಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣಾನಂತರ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕೂ ಹಾಗೂ 101.35 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು ಪ್ರೌಢ ಶಿಕ್ಷಣದ ಮುಂಚಿನ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಿತು. ಕಾಲೇಜು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಪೋಷಕರ ಆದಾಯವು ವಾರ್ಷಿಕ 3,600 ರೂ.ಗಳು ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಿದ್ದರೆ, ಅವರಿಗೆ ಬೋಧನಾ ಶುಲ್ಕ ಮತ್ತು ಪರೀಕ್ಷಾ ಶುಲ್ಕವನ್ನು ಮನ್ನಾ ಮಾಡಿತು. ಈ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ 1981-82ರಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರ ಮೂರು ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿತು.

ಕುಶಲ ಕೈಗಾರಿಕೆಯ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ವೃತ್ತಿ ತರಬೇತಿ ಪಡೆಯುವ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಸ್ಪೆ. ಪೆಂಡನ್ನು ಕೊಡಲಾಯಿತು; ಎರಡು ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳ ಹಣವನ್ನು 333 ತರಬೇತಿ ಪಡೆಯುವ ಯುವಕರಿಗೆ ಕಾದಿರಿಸಲಾಯಿತು. ಬೆರಳಚ್ಚು ಮತ್ತು ಶೀಘ್ರಲಿಪಿ ತರಬೇತಿ ಪಡೆಯುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ 1981-82ರಲ್ಲಿ ಎರಡು ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳ ಮೊತ್ತವನ್ನು ಮೀಸಲಿಡಲಾಯಿತು; ಈ ಹಣದಲ್ಲಿ 400 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸೌಲಭ್ಯ ಪಡೆದರು. ಸ್ವಂತ ಉದ್ಯೋಗಕ್ಕೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಹೊಲಿಗೆಯ ತರಬೇತಿ ನೀಡಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ 1981-82ರಲ್ಲಿ ಅರು ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿವೆ. ಈ ವರ್ಷದಲ್ಲೇ ಮತ್ತೆ ಮೂರು ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ 180 ಜನರು ತರಬೇತಿ ಪಡೆದರು. ತರಬೇತಿ ಪಡೆದ ಪ್ರತೀ ಮಹಿಳೆಗೂ 75 ರೂ.ಗಳನ್ನು ಸ್ಪೆ.ಪೆಂಡ್ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕೊಡಲಾಯಿತು. ಉದ್ಯೋಗರಹಿತರಿಗೆ ಸ್ವಂತ ಉದ್ಯೋಗ ಕಲ್ಪಿಸಲು ಕಾರು, ಟ್ರ್ಯಾಕ್ಟರ್ ಮತ್ತು ಅಟೋರಿಕ್ವಾ ನಡೆಸುವ ತರಬೇತಿ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದಲ್ಲದೆ, ಪುಸ್ತಕ ಭಂಡಾರ ಸ್ಥಾಪನೆ ಹಾಗೂ ಶಿಕ್ಷಣ ಪ್ರವಾಸ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನೂ ಹಿಂದುಳಿದವರ ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಲಾಯಿತು.

ಯಾವ ವಿಶೇಷ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಿಂದಲೂ ಅನುಕೂಲ ಪಡೆಯದೇ ಇರುವ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಸಣ್ಣ ಮತ್ತು ಅತಿ ಸಣ್ಣ ಭೂಹಿಡುವಳಿದಾರರ ಆರ್ಥಿಕ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆಂದು ಆ ಜನ

ಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಭೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಸದಸ್ಯತ್ವ ದೊರಕಿಸಿ ಅವುಗಳಿಂದ ಹಣದ ನೆರವು ಪಡೆಯುವಂತೆ ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಈ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿಯೇ 1981-82ರ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ 50,000 ರೂ.ಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಮಂಜೂರು ಮಾಡಲಾಯಿತು.

ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಮತ್ತು ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತರ ನಿಗಮ: ಕರ್ನಾಟಕ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಆಯೋಗದ ಶಿಫಾರಸಿನಂತೆ ಅಕ್ಟೋಬರ್ 1977ರಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾದ ಖಾಸಗಿ ಸಂಸ್ಥೆ—“ಕರ್ನಾಟಕದ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಮತ್ತು ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ನಿಗಮ, ನಿಯಮಿತ”, ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು; ಒಂದು ಕೋಟಿ ರೂಪಾಯಿ ಶಾಲು ಬಂಡವಾಳವನ್ನು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ಒದಗಿಸಲು 100 ರೂ.ಗಳ ಷೇರುಗಳಲ್ಲಿ ಹಣ ಕೂಡಿಸಬಹುದೆಂದು ಸರ್ಕಾರ ಅಂಗೀಕಾರ ನೀಡಿತು. ಸಂಸ್ಥೆಯ ಕಾರ್ಯಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರ 23 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳ ಶಾಲು ಬಂಡವಾಳವನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿತು. ಗ್ರಾಮೀಣ ಮತ್ತು ಗೃಹಕೈಗಾರಿಕೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಬೆಳೆಸುವುದು, ಸಣ್ಣ ಹಾಗೂ ಮಧ್ಯಮ ಪ್ರಮಾಣದ ಉದ್ಯಮಗಳನ್ನು ಪೋಷಿಸುವುದು, ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಯಾವ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾದರೂ ಅರಂಭಿಸುವ ವೃತ್ತಿಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ಸಾಲವನ್ನು ದೊರಕಿಸಲು ಜಾಮೀನು ಕೊಡುವುದು ಅಥವಾ ವ್ಯವಸಾಯಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವ ಬೀಜವನ್ನು ಸಾಲದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಒದಗಿಸುವುದು; ಹಣಕಾಸು ಸಂಸ್ಥೆ, ಕೈಗಾರಿಕಾ ಸಂಸ್ಥೆ ಅಥವಾ ಸರ್ಕಾರ ಕೊಡಬಹುದಾದ ಸಾಲಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಹೊಂದಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುವ ಮೂಲ ಬಂಡವಾಳವನ್ನು ಒದಗಿಸಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡುವುದು, ಇವೇ ಮೊದಲಾದವು ನಿಗಮದ ಧ್ಯೇಯೋದ್ದೇಶಗಳಾಗಿವೆ. ಈ ನಿಗಮದಿಂದ, ವಾರ್ಷಿಕ ಆದಾಯ 6,000 ರೂ.ಗಳಿಗೆ ಕಡಿಮೆ ಇರುವ ಯಾವ ವ್ಯಕ್ತಿಯೇ ಆಗಲಿ ಸಾಲ ಪಡೆಯಲು ಅರ್ಹನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಸಾಲದ ಪ್ರಮಾಣ ಗರಿಷ್ಠ 15,000 ರೂ.ಗಳು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೂ, 75,000 ರೂ.ಗಳು ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳಿಗೂ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಒಟ್ಟು ಸಾಲದ ನೆರವಿನಲ್ಲಿ 20ರಷ್ಟನ್ನು ನಿಗಮ ಶಾಂತಿ ಮಾಡಿದರೆ ಉಳಿದ ಶೇ. 80 ರಷ್ಟನ್ನು ಬ್ಯಾಂಕು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಅನೇಕ ರಾಷ್ಟ್ರೀಕೃತ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ನಿಗಮದೊಂದಿಗೆ ಸಹಭಾಗಿಯಾಗಿವೆ. ಮಾರ್ಚ್ 1980ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ 1.60 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು ನಿಗಮವು ಬಂಡವಾಳದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಐಡುಗಡೆ ಮಾಡಿದಾಗ, ರಾಷ್ಟ್ರೀಕೃತ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಪೂರಕ ಮೊತ್ತವಾದ 6.41 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು 205 ಜನರಿಗೆ ನೀಡಿದವು. ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗದ ಸಣ್ಣ ರೈತರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಏಜನ್ಸಿಗೂ ಮತ್ತು ಬರಂಭವ ಪ್ರದೇಶ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಯೋಜನೆಗಳಿಗೆ ಶೇ. 20ರಷ್ಟು ಬಂಡವಾಳದ ಹಣವನ್ನು ಸಾಲವಾಗಿ ಕೊಡಲು ನಿಗಮ ಮುಂದೆ ಬಂದಿದೆ. ವೃತ್ತಿ ನಿರತರಿಗೆ ನೇರವಾಗಿ ಸಾಲ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು

ನಿಯೋಜಿಸಿದೆ; ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳಿಗೆ ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ನೆರವು ನೀಡಲು ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಅಪೆಕ್ಸ್ ಬ್ಯಾಂಕ್ ನಿಯಮಿತ ಹಾಗೂ ಅದರ ಸಹಸ್ಯ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳಾದ ಜಿಲ್ಲಾ ಕೇಂದ್ರ ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಮತ್ತು ಕೈಗಾರಿಕಾ ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳೊಡನೆ ಸಹಭಾಗಿತ್ವ ಏರ್ಪಡಿಸಿ ಶೇ. 20 ರಷ್ಟು ಬಂಡವಾಳದ ಹಣ ಒದಗಿಸುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿಗಮ ಕೈಗೊಂಡಿದೆ.

ಸರ್ಕಾರ 1982-83ರ ವರೆಗೂ 70 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು ಖರ್ಚು ಮಾಡಿದೆ. ಈ ಸಾಲಿನಲ್ಲೇ 11 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳ ಪಾಲು ಬಂಡವಾಳವನ್ನು ನಿಗಮಕ್ಕೆ ಒದಗಿಸಿದೆ. 1983-84ರ ಸಾಲಿಗೆ 11 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳ ವೆಚ್ಚವನ್ನೂ ನಿಗದಿಪಡಿಸಿದೆ. 1981-82ರ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ನಿಗಮವು 48.87 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳಷ್ಟು ಸಾಲವನ್ನು ಮಂಜೂರು ಮಾಡಿತ್ತು. ಇದಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳ ಸಾಲದ ಮೊತ್ತ 103.42 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿತು. ಈ ಕಾರ್ಯದಿಂದ 3,082 ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗದ ವ್ಯವಹಾರಸ್ಥರಿಗೆ ಸಹಾಯವಾಯಿತು. 1982-83ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗದ 1,371 ವ್ಯವಹಾರಸ್ಥರಿಗೆ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳ ನೆರವಿನೊಂದಿಗೆ 67.07 ರೂ.ಗಳು ಸಾಲವಾಗಿ ದೊರಕಿತ್ತು; ಅದರಲ್ಲಿ ನಿಗಮದ ಪಾಲು ಹಣ 22.93 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳಾಗಿದ್ದವು.

ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ಕುಶಲ ಕರ್ಮಿಗಳ ಪರಿಶೀಲನೆಯನ್ನು ನಿಗಮ ಕೈಗೊಂಡಿದೆ. ಅದರ ಪ್ರಕಾರ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು 5.7 ಲಕ್ಷ ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ಕುಶಲ ಕರ್ಮಿಗಳಿದ್ದಾರೆ. ಇವರ ನೆರವಿಗೆ ತುರ್ತು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಮೂಲಕ ಅನುಕೂಲ ಕಲ್ಪಿಸಲು ನಿಗಮ ಮುಂದಾಗಿದೆ. ಅರಣ್ಯಯೋಜನೆ ಮುಗಿಯುವ ಮುನ್ನ ಒಂದು ಲಕ್ಷ ಕುಶಲ ಕರ್ಮಿಗಳ ನೆರವಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವ ವಿಶೇಷ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ನಿಗಮ ರೂಪಿಸಿತು. 1982-83ರ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ 20,000 ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗದ ಕುಶಲ ಕರ್ಮಿಗಳಿಗೆ 138.25 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು ವೆಚ್ಚಮಾಡಲು ಅವಕಾಶ ನೀಡಿತು. ಈ ವರ್ಗದ ಜನಗಳಿಗೆ ಸಹಾಯವಾಗುವಂತೆ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿದ ಕೆಲವು ಮುಖ್ಯ ಯೋಜನೆಗಳೆಂದರೆ—ಗ್ರಾಮೀಣ ಕುಶಲ ಕರ್ಮಿಗಳ ತರಬೇತಿ, ಕಚ್ಚಾವಸ್ತುಗಳ ಮಾರಾಟ ಮಳಿಗೆಗಳು, (ಸಿದ್ಧವಾದ ವಸ್ತುಗಳ) ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಸೌಲಭ್ಯ ಮತ್ತು ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳ ಸಂಘಗಳ ರಚನೆ, ಇವೇ ಮೊದಲಾದವು.

ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳ ಕಲ್ಯಾಣ

ಕೈಸ್ತ ಮತ ಪ್ರಚಾರಕರು ಇತರ ವರ್ಗದ ಜನಗಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ಒದಗಿಸಿದಂತೆ, ಮೊದಲು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳಿಗೂ

ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡಿದರು. ಹುಸ್ಕೂರು ಮತ್ತು ನರಸಾಪುರಗಳಲ್ಲಿ 1889-90ರಲ್ಲಿ ಹೊಲೆಯರಿಗೆ ಸರ್ಕಾರ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ತೆರೆಯಿತು. ಮಾರನೇಯ ವರ್ಷ ಮೈಸೂರು, ಅನೇಕಲ್ ಮತ್ತು ಹಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕೈಸ್ತ ಮತ ಪ್ರಚಾರಕರು ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ತೆರೆದರು; ಇವೆಲ್ಲವೂ ಅನುದಾನ ಪಡೆಯದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಾಗಿದ್ದವು. 1890-91ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಶಾಲೆಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಮಾನ್ಯ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು 349 ಬಾಲಕರೂ, 35 ಬಾಲಕಿಯರೂ ಓದುತ್ತಿದ್ದರು. 1900-01ರಲ್ಲಿ ಬಾಲಕರ ಸಂಖ್ಯೆ 2,201 ಮತ್ತು ಬಾಲಕಿಯರ ಸಂಖ್ಯೆ 322 ಇದ್ದದ್ದು, 1910-11ರ ವೇಳೆಗೆ ಬಾಲಕರ ಸಂಖ್ಯೆ 2,492ಕ್ಕೂ ಬಾಲಕಿಯರ ಸಂಖ್ಯೆ 346ಕ್ಕೂ ಏರಿತು.

ಮೇಲ್ಕರ್ಗದ ಜಾತಿಗಳವರ ಮನೋಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಬದಲಾವಣೆ ಹಾಗೂ ನಿಮ್ಮ ವರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದ ತಿಳುವಳಿಕೆಯ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ, ಆ ಜನಗಳ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳು 1914-15ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಉತ್ತಮಗೊಂಡವು. 1913ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ನಗರದಲ್ಲಿ ಅರಂಭವಾದ “ನಿಮ್ಮ ವರ್ಗಗಳ ಶಿಕ್ಷಣ ಪ್ರಚಾರ ಸಂಸ್ಥೆ” ಆ ಜನ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಿತಿ ಸುಧಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸೇವಾಕಾರ್ಯ ಅರಂಭಿಸಿತು. 1915ರ ವೇಳೆಗೆ ಈ ಸಂಸ್ಥೆ 12 ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ತೆರೆದಿತ್ತು. 1915-16ರ ವೇಳೆಗೆ ಒಟ್ಟು 287 ಶಾಲೆಗಳು ಅರಂಭವಾಗಿದ್ದವು; ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರದ ವತಿಯಿಂದ 171 ಶಾಲೆಗಳೂ, 108 ಅನುದಾನ ಪಡೆಯುವ ಶಾಲೆಗಳೂ ಹಾಗೂ ಎಂಟು ಸಹಾಯಧನ ಪಡೆಯದ ಶಾಲೆಗಳೂ ಇದ್ದವು. ಆದರೆ 1910-11ರಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ 67 ಸರ್ಕಾರಿ ಶಾಲೆಗಳೂ, ಮೂರು ಅನುದಾನ ಪಡೆದ ಶಾಲೆಗಳೂ, ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕು ಅನುದಾನ ಪಡೆಯದ ಶಾಲೆಗಳೂ ಇದ್ದವು. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಹಣದಿಂದ ನಡೆಯುವ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೂ ಪ್ರವೇಶ ನಿರಾಕರಿಸಬಾರದೆಂಬ ತತ್ವದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ 1915ರಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರವು ಅಜ್ಜಿ ಹೊರಡಿಸಿ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರಿಗೆ ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲಾ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲೂ ಪ್ರವೇಶಾವಕಾಶವನ್ನು ನೀಡಬೇಕೆಂದು ಸಾರಿತು. ಈ ಅಜ್ಜಿಗೆ ಪುಷ್ಟಿ ಕೊಡಲೆಂಬಂತೆ ಶೃಂಗೇರಿ ಜಹಗೀರಿನ ಶಾಲೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಮಡಿವಂತರ ವಿರೋಧವನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಒಬ್ಬ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯ ಬಾಲಕನನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಅದರಿಂದ 1915ರ ಸರ್ಕಾರ ಅಜ್ಜಿಯು “ಶೃಂಗೇರಿ ಅಜ್ಜಿ” ಯೆಂದೇ ಚಿರಪರಿಚಿತನಾಗಿದೆ.

1931-32ರಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ವರ್ಗದವರಿಗಾಗಿಯೇ ಅರಂಭಿಸಲಾಗಿದ್ದ ವಿಶೇಷ ಶಾಲೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 670; 1940-41ರಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 419; 1943-44ರ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆ ಶಾಲೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 406 ಆಗಿದ್ದಿತು. ಇದರಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುವ ಅಂಶವೆಂದರೆ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಶಾಲೆಗಳು ತೆರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಂತೆ, ನಿಮ್ಮ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಮೀಸಲಾದ ವಿಶೇಷ ಶಾಲೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ

1946-47ರ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಬೆಳಗಾವಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ 18 ಮಾನ್ಯತೆ ಪಡೆದ ಹಾಗೂ ಅನುದಾನ ಪಡೆದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯಗಳಿದ್ದವು. ಬೋಧನಾಸುಲ್ಕ ವಿನಾಯಿತಿ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನ, ಪುಸ್ತಕ ಹಾಗೂ ಇತರ ಸಲಕರಣೆಗಳ ವಿತರಣೆ, ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಮತ್ತು ಕಾಲೇಜುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ ಮೀಸಲು, ಇನ್ನೂ ಮುಂತಾದವು ಪರಿಶಿಷ್ಟವರ್ಗದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಅಧಿಕ ಉತ್ತೇಜನ ಕೊಟ್ಟವು. ದೇಶವು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪಡೆದ ಮೇಲೆ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ವಿದ್ಯಾ ಸೌಲಭ್ಯಕ್ಕೆ ಹಲವು ಬಗೆಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿತು. ಮುಂದೆ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸಾಗರೋತ್ತರ ದೇಶಗಳಿಗೆ ವ್ಯಾಸಂಗಕ್ಕಾಗಿ ಹೋಗಲು, ಅವರಿಗೆ ಸರ್ಕಾರವು 1948-49ರಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನವನ್ನು ಮಂಜೂರು ಮಾಡಿತು. ಅಪರಾಧಿ ಸಮುದಾಯಗಳ ಮೇಲೆ ವಿಧಿಸಲಾಗಿದ್ದ ನಿರ್ಬಂಧವನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಿ ಅವುಗಳನ್ನು "ವಿಮುಕ್ತಜಾತಿ" ಗಳೆಂದು ಕರೆಯಲಾಯಿತು. ಈ ಜಾತಿಗಳ ಮಕ್ಕಳ ಅನುಕೂಲ ಕ್ಷಾಂತಿ 1953-54ರಲ್ಲಿ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ಹಾಗೂ ಬಾಗಲಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಮ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿಯೇ "ಸಂಸ್ಕಾರ ಕೇಂದ್ರ"ಗಳನ್ನೂ ತೆರೆಯಲಾಯಿತು; ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಆ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಖಾನಾಪುರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯ ವನ್ನೂ ಸರ್ಕಾರ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು.

ಮದ್ರಾಸ್ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲೂ ನಿಮ್ಮ ವರ್ಗಗಳ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೋಸ್ಕರ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ತೆರೆಯಲಾಯಿತು. ಕುದುಲ್ ರಂಗರಾಯರ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದಾಗಿ 1883ರಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದ ಹೊಲೆಯ ಮತ್ತು ಕೊರಗ ಜಾತಿಯವರಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ವಾಗಿ ಏಳು ಶಾಲೆಗಳು ಆರಂಭಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು. 1921-47ರ ಕಾಲಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಮಿಕ ಇಲಾಖೆಯು ನಿಮ್ಮ ವರ್ಗದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಶಿಕ್ಷಣದ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯ ಹೊಣೆ ಹೊತ್ತಿದ್ದ ರಿಂದ, ಅದು ಆ ಜನಗಳ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ತೆರೆಯಿತು. ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾದ ಇಂಥ 48 ಶಾಲೆ ಗಳಲ್ಲಿ 1,358 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿದ್ದರು; ಹಾಗೆಯೇ ಬಳ್ಳಾರಿಯ 47 ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ 1,269 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿದ್ದರು. ಇದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಖಾಸಗಿಯಾಗಿ ಮತ್ತು ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಶಾಲೆಗಳು ನಿಮ್ಮ ವರ್ಗದವರಿಗಾಗಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದವು. ಈ ಜಾತಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರವೇಶ ನೀಡಲು ನಿರಾಕರಿಸಿದ ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಸರ್ಕಾರ ಸಹಾಯ ಧನವನ್ನು ತಡೆಹಿಡಿಯಿತು. ಪ್ರತಿಭಾವಂತ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಉದಾರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನ, ಸ್ಕಿಪೆಂಡ್ ಹಾಗೂ ಊಟದ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ಮಂಜೂರು ಮಾಡಿತು. 1949ರಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ 'ಹರಿಜನ ಕಲ್ಯಾಣ ಇಲಾಖೆ' ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ಅದು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳ ಮತ್ತು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು, ಜಿಲ್ಲಾ ಕಲ್ಯಾಣ ಅಧಿಕಾರಿಯೇ (ಜಿಲ್ಲೆಯ ಆಡಳಿತ ಅಧಿಕಾರಿಯನ್ನು ಆ ರೀತಿ ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ)

ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತಾಯಿತು. 1950-51ರ ವೇಳೆಗೆ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳಿಗಾಗಿ 78 ಶಾಲೆಗಳು ಆರಂಭಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ 3,027 ಬಾಲಕರು ಪ್ರವೇಶ ಪಡೆದಿದ್ದರು. ಬಾಲಕಿಯರ ಸಂಖ್ಯೆ ಆ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ 1,656 ಇದ್ದಿತು. ಉಳಿದ ಹಿಂದುಳಿದ ಸಮುದಾಯದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ 12 ಶಾಲೆಗಳು ತೆರೆಯಲ್ಪಟ್ಟವು. ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಈ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ 491 ಬಾಲಕರೂ, 202 ಬಾಲಕಿ ಯರೂ ಪ್ರವೇಶ ಪಡೆದಿದ್ದರು. ಮದ್ರಾಸ್ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಇತರ ಪ್ರದೇಶಗಳಂತೆ ಕೊಳ್ಳೇಗಾಲ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ 1920ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಹರಿಜನ ಕೇರಿಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಜನ ಅಧ್ಯಾಪಕರನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಶಾಲೆ ಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಈ ಶಾಲೆಗಳು ಮುಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟು, ಅಲ್ಲಿಯ ಹರಿಜನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು, ಇತರ ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಜಾತಿಯ ಮಕ್ಕಳು ಕಲಿಯುವ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಲು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಲಾಯಿತು.

ಕಲ್ಕತ್ತಾ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ 1916 ರವರೆಗೂ ನಿಮ್ಮ ವರ್ಗ ಗಳವರಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಶಾಲೆಗಳು ಇರದ ಕಾರಣ, ಆ ಜನಗಳ ಮಕ್ಕಳು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗೇ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. 1917ರಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದ ಸರ್ಕಾರದ ಕಾರ್ಯನೀತಿಯಿಂದಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳು ನಿಮ್ಮ ವರ್ಗದ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಖಾಸಗಿಯಾಗಿ ತೆರೆಯಲ್ಪಟ್ಟವು; ಅವುಗಳಿಗೆ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಸಹಾಯ ಧನ ಮಂಜೂರಾಯಿತು. ಹೆಚ್ಚಿನ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸೌಲಭ್ಯ ವನ್ನು ನಿಮ್ಮ ವರ್ಗದ ಬಾಲಕರಿಗೆ ಒದಗಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ 1930 ರಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ನಿರ್ದೇಶಕರು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಒಂದು ಮನವಿ ಸಲ್ಲಿಸಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಸೂಚಿಸಿ ದ್ದರು. ಆಗ ಕಲ್ಕತ್ತಾ ಹೈದರಾಬಾದ್ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿತ್ತು. ಅರೈಸಮಾಜದ ಸುಧಾರಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಿಂದಾಗಿ ಹೈದರಾ ಬಾದ್ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ವರ್ಗ ಹಾಗೂ ಸರ್ವರ್ಷಿಯ ಹಿಂದುಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮರಸ್ಯವಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಶಾಲೆಗಳ ಆರಂಭಕ್ಕೆ ಉತ್ತೇಜನ ನೀಡಲಿಲ್ಲ.

ಕೊಡಗಿನ ಎರವರು ಮತ್ತು ಕಾಡು ಕುರುಬರ ಮಕ್ಕಳಿ ಗಾಗಿ 1906ರಲ್ಲಿ ತಿತಿಮತಿಯ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗದ ಪ್ರದೇಶ ದಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರವು ಒಂದು ಶಾಲೆಯನ್ನು ತೆರೆಯಿತು; ಸಾಕಷ್ಟು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಇರದ ಕಾರಣ, ಆರಂಭದ ಮೂರು ವರ್ಷ ಗಳಲ್ಲೇ ಆ ಶಾಲೆಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಲಾಯಿತು. 1927ರಲ್ಲಿ ಪಂಚಮರಿಗೆಂದೇ ತೆರೆಯಲಾಗಿದ್ದ ಆರು ಹಗಲು ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕು ರಾತ್ರಿ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ 392 ಬಾಲಕರೂ 80 ಬಾಲಕಿಯರೂ ಇದ್ದರು. 1932ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಹಗಲು ಶಾಲೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ನಾಲ್ಕಕ್ಕೂ, ರಾತ್ರಿ ಶಾಲೆ ಒಂದಕ್ಕೂ ಇಳಿದು, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ 180 ಬಾಲಕರೂ 35 ಬಾಲಕಿಯರೂ ಓದುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ವರ್ಗದ ಬಾಲಕ

ಬಾಲಕಿಯರ ಮುಕ್ತ ಪ್ರವೇಶಾವಕಾಶ. 1939ರ ನೇಳೆಗೆ ಪಂಚಮರ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಾ ಮುಚ್ಚಿದವು; ಆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಇತರರಿಗಾಗಿ ನಡೆಸುವ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲೇ ಮುಕ್ತ ಪ್ರವೇಶ ಪಡೆದರು. ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಉಡುಪು ಮತ್ತು ಪುಸ್ತಕಗಳು ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟವು. ಅವರಲ್ಲಿ ಅರ್ಹರಿಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನವೂ ಮಂಜೂರಾಯಿತು.

ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ಇಲಾಖೆ

ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳು, ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು ಹಾಗೂ ಇತರ ಹಿಂದುಳಿದ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ಇಲಾಖೆಯು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತದೆ. ರಾಜ್ಯಗಳ ಪುನರ್ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮೊದಲು ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯು ಈ ವರ್ಗಗಳ ಕಲ್ಯಾಣ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆರ್ಥಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ, ಆರೋಗ್ಯ, ವಸತಿ ಮೊದಲಾದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ನಿಮ್ಮ ವರ್ಗಗಳ ಕಮೀಷನರ್ ಜಾರಿಗೆ ತರುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವರಿಗೆ ಸಹಾಯಕರಾಗಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ವಿಶೇಷ ಅಧಿಕಾರಿ ಮತ್ತು ತಾಲೂಕು ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ವಿಶೇಷ ಕಂದಾಯ ತನಿಖಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ರಾಜ್ಯಗಳ ಪುನರ್ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ನಂತರ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳ, ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಮತ್ತು ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಿಗಾಗಿಯೇ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ಅದು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಮತ್ತು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಕೈಗೊಂಡಿತು. ಎರಡನೆಯ ಯೋಜನೆಯ ಮುಕ್ತಾಯದ ನೇಳೆಗೆ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ನೇಮಕ ಮಾಡಲಾಗಿ, ನಿಮ್ಮ ವರ್ಗದ ಕಲ್ಯಾಣಕಾರ್ಯ ಸುವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಯಿತು. ಮೂರು ಜನ ಸಹಾಯಕ ನಿರ್ದೇಶಕರು, ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳವರಿಗಾಗಿ ಒಬ್ಬ ವಿಶೇಷ ಅಧಿಕಾರಿ, ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರು ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಕ್ಷೇಮಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ನಿರ್ದೇಶಕರಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಲು ಒಬ್ಬ ಅಧಿಕಾರಿ ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೆಂಬ ಗೆಜೆಟೆಡ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ನೇಮಕವಾಯಿತು.

ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ಇಲಾಖೆಯು 1983ರಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ರಾಜ್ಯಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಈ ಇಲಾಖೆಯ ನಿರ್ದೇಶಕರೇ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾಗಿದ್ದು ಅವರಿಗೆ ನೆರವು ನೀಡಲು ಮೂರು ಜನ ಜಂಟಿ ನಿರ್ದೇಶಕರು, ಐದು ಜನ ಸಹ ನಿರ್ದೇಶಕರು, ಒಬ್ಬ ಸಂಶೋಧನಾ ಅಧಿಕಾರಿ, ನಾಲ್ಕು ಜನ ಸಹಾಯಕ ನಿರ್ದೇಶಕರು, ಒಬ್ಬ ಪ್ರಧಾನ ಲೆಕ್ಕ ಪರಿಶೋಧನಾ ಅಧಿಕಾರಿ, ಒಬ್ಬ ಪ್ರಚಾರ ಅಧಿಕಾರಿ, ಒಬ್ಬ ಸಂಖ್ಯಾ ತಜ್ಞ ಮತ್ತು ಇತರ

ಸಹಾಯಕ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿರುವ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪೂರ್ವ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ಸಹನಿರ್ದೇಶಕರ ಹುದ್ದೆಯ ಅಂತ್ಯನವರು. ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ಅಧಿಕಾರಿ ತನ್ನ ಕೆಳವರ್ಗದ ಕಛೇರಿ ನೌಕರರ ಸಹಕಾರದಿಂದ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾನೆ. ಕ್ಷೇತ್ರಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಅಧಿಕಾರಿಯ ಕೈ ಕೆಳಗೆ ಪ್ರತಿ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೂ ಒಬ್ಬ ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ಪರಿಶೀಲನಾಧಿಕಾರಿ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಭಾರತದ ಬುಡಕಟ್ಟು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಗಳಲ್ಲಿ ಐದು ಜನ ಸಮನ್ವಯ ನಿರೋಜಕರ ಹುದ್ದೆಗಳು ಬುಡಕಟ್ಟು ಉಪಯೋಜನೆಯ ಅನುಸಾರ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿವೆ. ಜೇಸು ಕುರುಬರ ಮತ್ತು ಮುಂದುವರಿಯದ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಕಲ್ಯಾಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಜಾರಿಗೋಸ್ಕರ ಒಬ್ಬ ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಿ ಹುಣಸೂರು ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿರುತ್ತಾರೆ.

ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಕಲ್ಯಾಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸುವ ಹೊಣೆ ಹೊತ್ತಿದ್ದಾರೆ; ತಾಲೂಕು ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಕ್ಷೇತ್ರಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಕ್ಷೇಮಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಕ್ರಮಗಳು ಮತ್ತು ಯೋಜನೆಗಳು

ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳಿಗಾಗಿ ಕ್ಷೇಮಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಮೂರು ಪ್ರಮುಖ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಅವು—ಶಿಕ್ಷಣ, ಆರ್ಥಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಆರೋಗ್ಯ, ವಸತಿ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಗಳು. ಈ ಕೆಳಗೆ ಅವುಗಳ ಸಮೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಶಿಕ್ಷಣ : 1958ರಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳ ಮಕ್ಕಳ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಶಿಶುವಿಹಾರವನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಮಹಿಳಾ ಕಲ್ಯಾಣ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಆರಂಭವಾದವು; ಅನಂತರ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೂ, ಹಿಂದುಳಿದ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗಗಳಿಗೂ ವಿಸ್ತರಿಸಲಾಯಿತು. ಕಲ್ಯಾಣ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿ, ಅಲೆಮಾರಿ ಹಾಗೂ ಅಲೆಮಾರಿ ಬುಡಕಟ್ಟು ಮತ್ತು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜನಾಂಗಗಳು ನೆಲೆಸಿರುವ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಾರಂಭ ಮಾಡಿದವು; ಮೂರರಿಂದ ಆರು ವರ್ಷದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುವ ಅಭ್ಯಾಸ ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ತಾವಿರುವಲ್ಲಿ ಹೋಲಿಗೆ, ಹೆಣಿಗೆ, ಕಸೂತಿ, ಉಡುಪು ತಯಾರಿಕೆ ಇನ್ನೂ ಮುಂತಾದ ಕೈಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿ ಕಲ್ಯಾಣ ಕೇಂದ್ರಗಳಿಗೆ 50 ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಒಂದು ಜೊತೆ ಉಡುಪು ಹಾಗೂ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಊಟವನ್ನೂ ಒದಗಿಸಲಾಗುವುದು. ಇಂಥ ಪ್ರತಿ ಕೇಂದ್ರವೂ ಒಬ್ಬ ಮಹಿಳಾ

ಕಲ್ಯಾಣ ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕಿಯಿಂದ ನಡೆಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಎರಡನೇ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ 165 ಶಿಶುವಿಹಾರಗಳನ್ನೂ ಳಗೊಂಡ ಮಹಿಳಾ ಕಲ್ಯಾಣ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳವರ ಅನುಕೂಲಕ್ಕೆ ತೆರೆಯಲಾಯಿತು. ಇನ್ನೂ 120 ಈ ಬಗೆಯ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಮೂರನೇಯ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಅರಂಭಿಸಿತು; ತದನಂತರದ ವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ 13 ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನೂ ನಾಲ್ಕನೇಯ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ 36 ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನೂ ತೆರೆಯಲಾಯಿತು. ನಾಲ್ಕನೇಯ ಯೋಜನೆಯ ಮುಕ್ತಾಯದ ವೇಳೆಗೆ 1973-74 ರಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ 341 ಶಿಶುವಿಹಾರಗಳನ್ನೂ ಳಗೊಂಡ ಮಹಿಳಾ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಕಾರ್ಯನಿರತವಾಗಿದ್ದವು. 1979-80ರ ವೇಳೆಗೆ ಇವುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 632ಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿ 1981-82ರಲ್ಲಿ 667ಕ್ಕೆ ಏರಿತು.

ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗದವರ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಒಂದರಿಂದ ನಾಲ್ಕನೇಯ ತರಗತಿಯವರೆಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಊಟ-ವಸತಿ ಸೌಲಭ್ಯ ವನ್ನು ಮೂರನೇಯ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಏರ್ಪಡಿಸಲಾಯಿತು; ಅದೇ 'ವಸತಿ ಶಾಲೆ'ಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ. ತಿಂಗಳಿಗೆ 40 ರೂ. ನಂತೆ ಪ್ರತೀ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ಊಟ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಸರ್ಕಾರ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ. ಮೂರನೇಯ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು 12 'ವಸತಿ ಶಾಲೆ' ಗಳು ಅರಂಭವಾದವು; ಮುಂದಿನ ಯೋಜನೆಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲು ಹಣವನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಗಿದೆ. 1980-81ರಲ್ಲಿ ಹೊಸದಾಗಿ ಎರಡು ಶಾಲೆಗಳು, 1981-82ರಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಒಂಭತ್ತು ಶಾಲೆಗಳು ತೆರೆಯಲ್ಪಟ್ಟು, ಒಟ್ಟು 23 ವಸತಿ ಶಾಲೆಗಳು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯನಿರತವಾಗಿದ್ದವು. ಅಸಕ್ತ ಹಾಗೂ ಪ್ರತಿಭಾವಂತ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗದ ಮಕ್ಕಳ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡಲು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವೇತನ, ಬೋಧನಾ ಶುಲ್ಕ, ನಗದು ಬಹುಮಾನ, ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಪಂಚ ವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಿಯುವ ಈ ವರ್ಗಗಳ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರೌಢ ಶಿಕ್ಷಣದ ಮುಂಚಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವೇತನ ವನ್ನು ಮೂರನೇಯ ಯೋಜನೆಯನ್ವಯ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ; ಸಂತಸದ ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಗಳ ಹಾಗೂ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಎಲ್ಲಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವೇತನ ವಾಗಲೀ ಅಥವಾ ವಸತಿ ಸೌಕರ್ಯವಾಗಲಿ ದೊರಕುವಂತಾಗಿದೆ. ಹೊಸ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೇರ್ಪಡೆಯಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೌಢಶಿಕ್ಷಣ ಪೂರ್ವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನಕ್ಕಾಗಿ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಹಣದ ಮೊತ್ತವು ಒಂದೇ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ. 1969ರ ನಂತರ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಪ್ರೌಢಶಿಕ್ಷಣ ಪೂರ್ವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನದ ಹಣದ ಮೊತ್ತವನ್ನು ಏಕರೂಪಕ್ಕೆ ತರಲಾಯಿತು. ಐದರಿಂದ ಹತ್ತರವರಿಗಿನ ತರಗತಿ ಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಿಯುವ ಬಾಲಕರಿಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಅದರ ಐದು, ಆರು ಮತ್ತು ಏಳನೇಯ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಿಯುವ ಬಾಲಕಿಯರಿಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನದ ಬದಲು ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ

ಕ್ಕಾಗಿ ಹತ್ತು ರೂ.ಗಳು, ಹಾಗೂ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಜರಿ ಗೋಸ್ಕರ ಮೀಸಲಿಟ್ಟ ಮೂವತ್ತು ರೂ.ಗಳ ವಾರ್ಷಿಕ ವೇತನ ದೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಎಂಟರಿಂದ ಹತ್ತರವರಿಗಿನ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುವ ಬಾಲಕಿಯರಿಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನವನ್ನೂ ಒದಗಿಸಲಾಯಿತು. ಹಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಿಯುವ ಬಾಲಕ-ಬಾಲಕಿಯರಿಗೆ 50 ರೂ.ಗಳ ವೇತನವನ್ನೂ, ಪ್ರೌಢ ಶಾಲೆಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ 75 ರೂ.ಗಳ ವೇತನವನ್ನೂ ವರ್ಷ ಕ್ಯೂಮ್ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ 34,754 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೂ, ನಾಲ್ಕನೇಯ ಯೋಜನೆಯ ಕಾಲ ದಲ್ಲಿ 1,89,797 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ ಪ್ರೌಢಶಿಕ್ಷಣಪೂರ್ವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನವನ್ನು ಪಡೆದರು. 1978-79ರಲ್ಲಿ 1,11,093 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಪ್ರೌಢಶಿಕ್ಷಣಪೂರ್ವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನವನ್ನು ಪಡೆದರೆ, 1981-82ರಲ್ಲಿ ಈ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 1,63,762.

ಮೂರನೇಯ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ 'ಪ್ರತಿಭಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನ' ವನ್ನು ಅರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಶೇ. 50ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಂಕಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಭಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನವನ್ನು ಮಂಜೂರು ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಹಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಓದುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ, ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಶೇ. 60 ಅಂಕಗಳು ಲಭ್ಯವಾದರೆ, ಹಾಗೂ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಓದುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಶೇ. 50 ರಿಂದ 60 ಅಂಕಗಳು ದೊರೆತರೆ, ಅವರಿಗಾಗಿ ವಾರ್ಷಿಕ 75 ರೂ.ಗಳನ್ನು ಮಂಜೂರು ಮಾಡಲಾಯಿತು; ಅಂತೆಯೇ ಶೇ. 50 ರಿಂದ 60 ಅಂಕಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಹಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ವಾರ್ಷಿಕ 50 ರೂ.ಗಳನ್ನೂ, ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಶೇ. 60ಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಅಂಕಗಳನ್ನು ಪಡೆದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ವಾರ್ಷಿಕ 100 ರೂ.ಗಳನ್ನು ಮಂಜೂರು ಮಾಡಲಾಯಿತು. 1979-80ರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಭಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನವು 23,585 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ದೊರೆತರೆ, 1974-75ರ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಈ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನವನ್ನು ಪಡೆದವರ ಸಂಖ್ಯೆ 3,050 ಆಗಿದ್ದಿತು. 1981-82ರ ವೇಳೆಗೆ ಪ್ರತಿಭಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನವನ್ನು ಪಡೆದವರ ಸಂಖ್ಯೆ 18,869ಕ್ಕೆ ಏರಿತು.

ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳು, ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು, ಅನು ಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು, ಅಲೆಮಾರಿ ಹಾಗೂ ಅರೆ-ಅಲೆಮಾರಿ ಜನಾಂಗಗಳ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಕ ವಾರ್ಷಿಕ ಆದಾಯ 750 ರೂ.ಗಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಿದ್ದರೆ, ಅವರ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ದಿಂದ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯ ನಂತರದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನವು ದೊರೆಯು ತ್ತದೆ. ಈ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು 1944ರಲ್ಲೇ ಜಾರಿಗೆ ತಂದಿತು. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಿ

ದುದರಿಂದ 1959-60 ರಿಂದ ರಾಜ್ಯಗಳೇ ಆದನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವಂತಾಯಿತು. ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಪ್ರೌಢಶಾಲಾನಂತರದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನವನ್ನು ಪಡೆಯದವರ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ, ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕಲಿಯುವ ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ರಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ, ಅವರಿಗೆ ತಿಂಗಳಿಗೆ 40 ರಿಂದ 75 ರೂ.ಗಳ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನವನ್ನು ಮಂಜೂರು ಮಾಡುತ್ತಿದೆ. 1979-80ರಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ 30,380 ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು 258.15 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನವನ್ನು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಪಡೆದರು; ಇದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ 84 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು 0.46 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನವನ್ನು ಪಡೆದರು. 1981-82ರಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ 225.44 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನವನ್ನು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜನಾಂಗಗಳ 24,993 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ದೊರಕಿಸಿತು. ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ 0.98 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನವನ್ನು 252 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ನೀಡಲಾಯಿತು. ಐದನೇಯ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಹೊರದೇಶದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಂಗದ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡಲು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗಾಗಿಯೇ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಅರ್ಹ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಸರ್ಕಾರ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅನುದಾನ ಪಡೆಯುವ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡುವ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳು, ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು ಹಾಗೂ ಇತರ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಬಗೆಯ ಶುಲ್ಕದಿಂದ ವಿನಾಯಿತಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಸಹಾಯಧನ ಪಡೆಯದ ಖಾಸಗಿ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಜನಾಂಗಗಳ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಪ್ರವೇಶ ಪಡೆದು ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ, ಬೋಧನಾ ಶುಲ್ಕದ ಜತೆಗೆ ಇತರ ಶುಲ್ಕವನ್ನೂ, ಹಾಗೂ ಪೋಷಣಾ ವೆಚ್ಚವನ್ನೂ ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ಇಲಾಖೆಯ ಮೂಲಕ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರ ಅವರಿಗೆ ನೀಡಲು ಮುಂದಾಗಿದೆ.

ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳು, ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು ಹಾಗೂ ಹಿಂದುಳಿದ ಆದಿವಾಸಿಗಳು ಯಾವ ಕಾರಣಕ್ಕೂ ವ್ಯಾಸಂಗವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸದಂತೆ ಮುಂದುವರಿಸಲು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವೂರ್ವಕ ನಗದು ಬಹುಮಾನ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆ. ಐದನೇಯ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಪ್ರೌಢ ಶಿಕ್ಷಣದ ಅಂತಿಮ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆಯಲ್ಲಿ ತೇರ್ಗಡೆ ಹೊಂದುವ ಈ ಜನಾಂಗಗಳ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ 500 ರೂ.ಗಳ ನಗದು ಬಹುಮಾನವನ್ನೂ, ರ್ಯಾಂಕ್ ಪಡೆದವರಿಗೆ 1,000 ರೂ.ಗಳ ನಗದು ಬಹುಮಾನ ಅಥವಾ ಚಿನ್ನದ ಪದಕವನ್ನೂ ನೀಡಲು ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ಇಲಾಖೆ ಮುಂದೆ ಬಂದಿದೆ. 1981-82ರಲ್ಲಿ 178 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ.

ಮೂರನೇಯ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ 'ಪ್ರಸ್ತುತ ನಿಧಿ' (ಬುಕ್ ಬ್ಯಾಂಕ್) ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಆರಂಭಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಕಾಲೇಜು ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡುವ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ, ಬುಡಕಟ್ಟು, ಅನುಸೂಚಿತ ಜನಾಂಗ, ಅಲಿಮಾರಿ ಮತ್ತು ಅರಿ-ಅಲಿಮಾರಿ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳ ಗ್ರಂಥಾಲಯದ ಸೌಕರ್ಯವನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಗಿದೆ. ಐದನೇಯ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ 2,500 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ಒದಗಿಸಲು ಐದು ಲಕ್ಷ ರೂ. ಗಳ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಮಂಜೂರು ಮಾಡಲಾಯಿತು; ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯುವ ಈ ಜನಾಂಗಗಳ 1,000 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಕ್ಕಾಗಿ ಐದು ಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಿಗಳ ವೆಚ್ಚವನ್ನೂ ಯೋಜನೆಯು ಒಳಗೊಂಡಿತು. ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಮತ್ತು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಶಿಕ್ಷಣದ 1,204 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ 1979-80ರಲ್ಲಿ 2.48 ಲಕ್ಷ ರೂ. ಗಳನ್ನು ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಲಾಯಿತು; 1981-82ರಲ್ಲಿ ಈ ಬಾಬಿನ ವೆಚ್ಚ 4.31 ಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಿಗಳು.

ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಬುಡಕಟ್ಟು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಫಲಿತಾಂಶವನ್ನು ಉತ್ತಮ ಪಡಿಸಲು, ಅವರಿಗೆ ವಿಶೇಷ ತರಬೇತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಯಿತು. ಐದನೇಯ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೋಸ್ಕರ 5,000 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗಾಗಿ 10 ಲಕ್ಷ ರೂ. ಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಯಿತು. 1979-80ರಲ್ಲಿ 62 ತರಬೇತಿ ಪಡೆದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಸೌಲಭ್ಯ ಒದಗಿಸಲು 1.49 ಲಕ್ಷ ರೂ. ಗಳನ್ನು ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಕಾಲೇಜು ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನ ಪಡೆಯುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಪ್ರವಾಸಕ್ಕೆಂದು ತಲಾ 100 ರೂ. ಗಳನ್ನು ಮಂಜೂರು ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಇದನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿ ಪ್ರವಾಸಕ್ಕೆ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ವೆಚ್ಚವಾಗುವ ಹಣ ಅಥವಾ 500 ರೂ. ಗಳು—ಯಾವುದು ಕಡಿಮೆಯೋ ಅದನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ನೀಡಲು ಸರ್ಕಾರ ಒಪ್ಪಿಗೆ ನೀಡಿದೆ. ಆರನೇಯ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲೇಜು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ನಗದು ಬಹುಮಾನ ನೀಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವೊಂದು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ, ಈ ಜನಾಂಗದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಇದರ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕಾಗಿದೆ. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಖಾಸಗಿ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ ಪಡೆದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ತಗಲುವ ಕ್ಯಾಪಿಟೇಷನ್ ಶುಲ್ಕವನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ತುಂಬಿ ಕೊಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಐದನೇಯ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ 2.05 ಲಕ್ಷ ರೂ. ಗಳ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ನಿಗದಿ ಮಾಡಿದೆ. ಈ ಜನಾಂಗದ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷ ತರಬೇತಿಯನ್ನೂ ಆರಂಭಿಸಿದೆ. ಐದನೇಯ ಯೋಜನೆಯನ್ವಯ ಅರಿ-ಅನಧಿಯ ಬೋಧಕರಿಗೆ

250 ರೂ. ಗಳ ಗೌರವಧನವನ್ನೂ ಸರ್ಕಾರ ಮಂಜೂರು ಮಾಡಿದೆ.

ಮೇಲೆ ತಿಳಿಸಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಇನ್ನೂ ಹಲವಾರು ಹೊಸ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಅರನೇಯ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ (1980-85ರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜನಾಂಗಗಳ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ವಸತಿ ನಿಲಯಗಳಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಅವರಿಗೆ ಕ್ರೀಡಾ ಸಲಕರಣೆಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು 1979-80 ಹಾಗೂ 1981-82ರಲ್ಲಿ 50,000 ರೂ. ಗಳ ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ ಆರಂಭಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸೌರ ಕಾರ್ಮಿಕ ಕಸುಬನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಹಿಂದುಳಿದ ಜಾತಿಗಳ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅರನೇಯ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೌಢ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವೇತನವನ್ನು ದೊರಕಿಸುವ ಹೊಸ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಿಗಳ ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರ ಕೈಗೊಂಡಿದೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ 534 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿದೆ. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳ ಯುವಕರು ನಿರುದ್ಯೋಗಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾಗ ಬಾರದಂತೆ ಹಾಗೂ ಅವರು ಸ್ವಂತ ಉದ್ಯೋಗ ಆರಂಭಿಸಲು ಅನುಕೂಲವಾಗಬೇಕೆಂದು 1981-82ರಲ್ಲಿ 54 ಲಕ್ಷ ರೂ. ಗಳ ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಿಂದ 46 ಯುವಕರು ನೆರವು ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರೌಢ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮುಗಿಸಿದ (ಎಸ್. ಎಸ್. ಎಲ್. ಸಿ.) ಈ ಜನಾಂಗಗಳ ಬಾಲಕಿಯರಿಗೆ ಟಿ. ಸಿ. ಎಚ್. ತರಬೇತಿ ಕೊಡಲು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಎಸ್. ಎಸ್. ಎಲ್. ಸಿ. ತೇರ್ಗಡೆ ಹೊಂದದ ಬಾಲಕಿಯರಿಗಾಗಿ ಎರಡು ಪರೀಕ್ಷಾ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ವಸತಿ ನಿಲಯದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸದ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೂ ಪುಸ್ತಕ ಹಾಗೂ ಉಡುಪನ್ನು ಒದಗಿಸಲು ಅರನೇಯ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ವಸತಿನಿಲಯದ ಕಟ್ಟಡ ನಿರ್ಮಾಣ ಕಾರ್ಯವು ಕೇಂದ್ರ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿದ್ದುದನ್ನು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಅದರೊಂದಿಗೆ ಸಹಭಾಗಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮುಂದು ವರಿಸಿತು. ವಸತಿ ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಾಪಕರ ವಸತಿಗೆ ಅವಶ್ಯಕವಿರುವ ಮತ್ತೊಂದು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ಕೈಗೊಂಡಿತು. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಸ್ಕೃತ ಅಧ್ಯಯನ ವನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಲು ಹೊಸ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವೊಂದನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಯಿತು. ಅಸಕ್ತ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಉತ್ತೇಜನ ನೀಡಲು ಸೂಕ್ತ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು 0.44 ಲಕ್ಷ ರೂ. ಗಳ ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ ಆರಂಭಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಎರಡನೇಯ ಯೋಜನೆಯ ಕಾರ್ಯಾರಂಭದಿಂದ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ, ಬುಡಕಟ್ಟು, ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟು, ಅಲೆಮಾರಿ ಹಾಗೂ ಅರೆಅಲೆಮಾರಿ ಜನಾಂಗಗಳ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸೌಕರ್ಯ

ಕ್ಕಾಗಿ ವಸತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹಲವಾರು ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಹಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳು, ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳು ಮತ್ತು ಕಾಲೇಜುಗಳಲ್ಲಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಉಚಿತವಾಗಿ ಊಟ-ವಸತಿಯನ್ನೊದಗಿಸಲು ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಗಳಲ್ಲೂ ವಸತಿ ನಿಲಯಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ; ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳು, ಉಡುಪುಗಳು ಹಾಗೂ ವೈದ್ಯಕೀಯ ನೆರವನ್ನೂ ಒದಗಿಸಲು ಸರ್ಕಾರ ಮುಂದಾಗಿದೆ. ವಸತಿ ನಿಲಯದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಪಾಠಹೇಳಲು ಅರೆಅಲೆಮಾರಿ ಅಧ್ಯಾಪಕರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. "ವಿಶ್ವ ಆಹಾರ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ"ದನ್ವಯ ಪ್ರತೀ ವಸತಿ ನಿಲಯ ಗಳಿಗೂ ಹೆಚ್ಚು ಆಹಾರ ಒದಗಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ರಾಜ್ಯಗಳ ಪುನರ್ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಹಾಗೂ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗಗಳ ಬಾಲಕ-ಬಾಲಕಿಯರಿಗಾಗಿ ಕೆಲವೇ ಸರ್ಕಾರಿ ವಸತಿ ನಿಲಯಗಳು ಇದ್ದವು. ಎರಡನೇಯ ಯೋಜನೆಯ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಅನೇಕ ವಸತಿ ನಿಲಯಗಳು ಆರಂಭಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು. ಮಾರ್ಚ್ 31, 1974ರ ವೇಳೆಗೆ ಸರ್ಕಾರ 310 ವಸತಿ ನಿಲಯಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿತ್ತು; ಅವುಗಳಲ್ಲಿ 110 ಬಾಲಕಿಯರ ವಸತಿ ನಿಲಯಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಎಲ್ಲಾ ವಸತಿ ನಿಲಯಗಳಿಂದ 16,968 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಊಟದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಯಾಗಿತ್ತು. ಈ ವಸತಿ ನಿಲಯಗಳು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗಾಗಿ ತೆರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರೂ 1966-67 ರಲ್ಲಿ, ಇವುಗಳನ್ನು 'ಸಾರ್ವಜನಿಕ ವಸತಿ ನಿಲಯ'ಗಳೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿ, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಶೇ. 25ರಷ್ಟು ಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳಲ್ಲದ ಇತರ ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ, ಅಂದರೆ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಬುಡಕಟ್ಟು, ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟು, ಅಲೆಮಾರಿ ಮತ್ತು ಅರೆಅಲೆಮಾರಿ ಜನಾಂಗಗಳ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಕಾದಿರಿಸಿತು. ಇದರ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಐಕ್ಯವನ್ನು ಬೆಳೆಸುವುದಾಗಿದೆ. 1959ರ ಮೊದಲಲ್ಲಿ ಹೊಲೆಯ ಮತ್ತು ಭಂಗಿ ಕುಟುಂಬಗಳಿಂದ ಬರುವ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಎಲ್ಲಾ ವಸತಿ ನಿಲಯಗಳಲ್ಲೂ ಶೇ. ಐದರಷ್ಟು ಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಸರ್ಕಾರವು ಕಾದಿರಿಸಿತ್ತು. ತಮ್ಮ ಆಡಳಿತ ಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ವಸತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಪರಿಣಾಮ ಯುತವಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಹಾಗೂ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲು ತಾಲೂಕು ಸಲಹಾ ಸಮಿತಿ ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾ ಸಲಹಾ ಸಮಿತಿಗಳ ರಚನೆ ಯಾಯಿತು. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರತೀ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ವಸತಿ ಮತ್ತು ಊಟಕ್ಕಾಗಿ ತಿಂಗಳಿಗೆ 30 ರೂ.ಗಳನ್ನು ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು; ಅನಂತರ 1973ರಲ್ಲಿ ಈ ಮೊಬಲಗನ್ನು ತಿಂಗಳಿಗೆ 40 ರೂ.ಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿಸಲಾಯಿತು. ಇದರ ಜತೆಗೆ ಉಡುಪು, ಪುಸ್ತಕ, ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸಹಾಯ, ಕ್ಷೌರದ ಖರ್ಚು,

ಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು, ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ತಗಲುವ ವೆಚ್ಚವನ್ನೂ ಸರ್ಕಾರ ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಅರೆ-ಆವಧಿಯ ಬೋಧಕರ ಸಹಾಯವನ್ನೂ ಒದಗಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳ, ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ, ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಅಲೆಮಾರಿ ಮತ್ತು ಅರೆ-ಅಲೆಮಾರಿ ಹಾಗೂ ಇತರ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳಿಗಾಗಿ ವಸತಿ ನಿಲಯಗಳನ್ನು ತೆರೆಯಲು ಸ್ವಯಂಪ್ರೇರಿತ ಸಂಘ-ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡಲಾಯಿತು. 1956ಕ್ಕೆ ಮುನ್ನ ಸೇರ್ಪಡೆಯಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಖಾಸಗಿ ಅನುದಾನ ವಸತಿ ನಿಲಯಗಳಿಗೆ ಸರ್ಕಾರ ಭಿನ್ನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಧನ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು. 1972 ರಿಂದ 30 ರೂ.ಗಳ ಒಂದೇ ಪ್ರಮಾಣದ ತಿಂಗಳ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಪ್ರತೀ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ಊಟಕ್ಕಾಗಿ, ಹತ್ತು ತಿಂಗಳವರೆಗೆ ಸರ್ಕಾರ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಲು ಮುಂದೆ ಬಂದಿತು. 1973 ರಿಂದ ಈ ತಿಂಗಳ ವೆಚ್ಚವು 40 ರೂ.ಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ವಸತಿ ನಿಲಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಊಟದ ವೆಚ್ಚಕ್ಕೆ ಪ್ರತೀ ತಿಂಗಳಿಗೆ 50 ರೂ.ಗಳ ಅನುದಾನ ನೀಡಲು ಸರ್ಕಾರ ಮುಂದಾಯಿತು. ಪೀಠೋಪಕರಣ, ಪಾತ್ರೆಗಳು, ಗ್ರಂಥಾಲಯದ ಪುಸ್ತಕಗಳು, ಮುಂತಾದ ವೆಚ್ಚಕ್ಕೆಂದು ವಾಪಸ್ಸು ಪಡೆಯದ ಸಹಾಯ ಧನವನ್ನು ಐದು ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಗರಿಷ್ಠ 1,000 ರೂ.ಗಳಂತೆ ಖಾಸಗಿ ವಸತಿ ನಿಲಯಗಳಿಗೆ ಒದಗಿಸಲಾಯಿತು. ಮಾರ್ಚ್ 31, 1974ರ ವೇಳೆಗೆ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗಾಗಿ ಅನುದಾನ ಪಡೆಯುವ 106 ವಸತಿ ನಿಲಯಗಳು ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಿ 3,623 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಊಟದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದವು. 1979-80ರಲ್ಲಿ ಇಂಥ 170 ಅನುದಾನ ಪಡೆಯುವ ವಸತಿ ನಿಲಯಗಳಿಗೆ 30.82 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳ ಧನ ಸಹಾಯವನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ಮಂಜೂರು ಮಾಡಿತು. ವಿದ್ಯಾ ಇಲಾಖೆಯು ಮಾರ್ಚ್ 1974ರಲ್ಲಿ 129 ಅನುದಾನ ಪಡೆಯುವ ವಸತಿ ನಿಲಯಗಳನ್ನು ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ಇಲಾಖೆಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಿತು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ 21 ಸಾರ್ವಜನಿಕ ನಿಲಯಗಳು; 103 ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳ ಮತ್ತು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಹಾಗೂ ಇತರ ಹಿಂದುಳಿದ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ನಿಲಯಗಳು; ಐದು ಇತರ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದವು. 1981-82ರ ಮುಕ್ತಾಯದ ವೇಳೆಗೆ 137.85 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳ ವೆಚ್ಚವನ್ನು 384 ಸರ್ಕಾರಿ ವಸತಿ ನಿಲಯಗಳಿಗೂ, 45.35 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು 157 ಅನುದಾನ ಪಡೆಯುವ ಖಾಸಗಿ ವಸತಿ ನಿಲಯಗಳಿಗೂ ಸರ್ಕಾರ ಮಂಜೂರು ಮಾಡಿತು.

ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳ ಕಾಲೇಜು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗಾಗಿ ಸರ್ಕಾರ ವಸತಿ ನಿಲಯಗಳನ್ನು ತೆರೆಯಿತು. 77 ಸರ್ಕಾರಿ ವಸತಿ ನಿಲಯ

ಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಗೆ 10.99 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಮಂಜೂರು ಮಾಡಿತು. 1980-81ರ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಕಾಲೇಜು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಕೋಷ್ಟರ ಒಂಬತ್ತು ಖಾಸಗಿ ವಸತಿ ನಿಲಯಗಳು ಆರಂಭವಾದವು. ಅವುಗಳಿಗೆ ನೀಡಿದ ಸಹಾಯ ಧನವು 0.42 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ನಿಲಯಗಳಿಗೆ 1979-80ರಲ್ಲಿ 8,800 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಊಟದ ವೆಚ್ಚಕ್ಕಾಗಿ ನೀಡಿದ ಅನುದಾನ 44.00 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳಾಗಿದ್ದವು; ಈ ವೆಚ್ಚ 1981-82ರಲ್ಲಿ 52.68 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳಿಗೆ ಏರಿತು. ಈ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ 10,716 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಊಟದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರತೀ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ವೆಚ್ಚ ತಿಂಗಳಿಗೆ 125 ರೂಪಾಯಿಗಳಿಗಿಂತ ಅಧಿಕವಾದರೂ, ಅದನ್ನು ಸರ್ಕಾರವೇ ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿತು.

ವೃತ್ತಿ ತರಬೇತಿ : 1964ರಲ್ಲಿ ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯದ ಅಂಗವಾಗಿ ಉದ್ಯೋಗ ಘಟಕವೊಂದು ರಚಿತವಾಯಿತು. ಇದು ಸರ್ಕಾರದ ತಿಳುವಳಿಕೆಯ ಪತ್ರ ಹಾಗೂ ಅಡ್ಡಿಗಳನ್ನು ಹುದ್ದೆಗಳ ಮೀಸಲಾತಿಯಲ್ಲಿ ಶಾಖಾ ಕಛೇರಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ರೀತಿ ಅನುಸರಿಸಲಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುತ್ತದೆ. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳು ಮತ್ತು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಇರುವ ಉದ್ಯೋಗಾವಕಾಶಗಳ ಪ್ರಚಾರವೂ ಈ ಘಟಕದ ಕಾರ್ಯವಾಗಿದೆ. ತರಬೇತು ಹಾಗೂ ಶಿಕ್ಷಣ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಯೋಗಾವಕಾಶಗಳೊಡನೆ ಕೊಡಿಸುವುದೂ ಉದ್ಯೋಗ ಘಟಕದ ಮುಖ್ಯ ಕಾರ್ಯವಾಗಿದೆ. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳ ಮತ್ತು ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗಗಳಿಗೆ ಉದ್ಯೋಗ ಘಟಕವು 'ಉದ್ಯೋಗ ವಿನಿಮಯ ಕೇಂದ್ರ'ವಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಮೂರನೆಯ ಯೋಜನೆಯ ಆರಂಭದಿಂದಲೂ ಕೈಗಾರಿಕಾ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರ ಹಾಗೂ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯುವ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳ, ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಮತ್ತು ಅಲೆಮಾರಿ ಹಾಗೂ ಅರೆ-ಅಲೆಮಾರಿ ಅಡಿವಾಸಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಸ್ವೈಪೆಂಡ್ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ; ಅಂಥ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಮೊದಲು ಮೂಹೆಯಾನ 25 ರೂ.ಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತು; ಅದನ್ನು 45 ರೂ.ಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿಸಲಾಯಿತು. 1981-82ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ 2,422 ತರಬೇತಿ ಪಡೆದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸ್ವೈಪೆಂಡ್ ಪಡೆದರು. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳ ಮತ್ತು ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಕೈಕಸುಬುಗಳಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ, ಉಡುಪು ಹೊಲಿಯುವುದು, ತೆಂಗಿನ ನಾರಿನ ಕಾಲೊರಸುಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು, ಮರದಗೊಂಬೆ ತಯಾರಿ—ಮೊದಲಾದ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ತರಬೇತಿ ನೀಡುವುದ ಕ್ಯೋಸ್ಟರ ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲೆಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ತೆರೆಯಲಾಯಿತು. 1959ರಲ್ಲಿ ಪ್ರತೀ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಒಂದರಿಂದ 19 ಹೊಲಿಗೆಯ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಆಯಾ ಜಿಲ್ಲಾ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ತೆರೆಯಲ್ಪಟ್ಟವು. ಇಂಥ ಕೇಂದ್ರವೊಂದರಲ್ಲಿ 12 ಜನ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ (ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೆ) 25 ರೂ.ನಂತೆ ಸ್ವೈಪೆಂಡ್ ನೀಡಿ ಒಂದು

ವರ್ಷ ಕಾಲ ತರಬೇತಿ ನೀಡಲಾಯಿತು. ಇತರ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳಿಗೂ ಈ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿರುವ ಒಟ್ಟು ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಶೇ. 25 ರಷ್ಟನ್ನು ಕಾದಿರಿಸಲಾಯಿತು; 1969 ರಿಂದ ಈ ವರ್ಗದ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೂ ಸ್ವೈಚ್ಛೆಡ್ ಮಂಜೂರು ಮಾಡಲಾಯಿತು. ವರ್ಷದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಏರ್ಪಡಿಸುವ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ತೇರ್ಗಡೆ ಹೊಂದುವ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಉಚಿತವಾಗಿ ಒಂದು ಹೊಲಿಗೆ ಯಂತ್ರವನ್ನು ನೀಡಲಾಗುವುದು. 1973-74ರಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು 49 ಹೊಲಿಗೆ ಕೇಂದ್ರಗಳಿದ್ದು, ಅವು 590 ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ತರಬೇತಿ ನೀಡಿದವು. ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೂ ಹೊಲಿಗೆ ತರಬೇತಿಯ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿದುದರಿಂದ, ಅವರಿಗೋಸ್ಕರ ಬಸವ ಕಲ್ಯಾಣ ತಾಲೂಕಿನ ರಾಜೇಶ್ವರ, ಗೋಕಾಕ್, ಸವದತ್ತಿ, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ಹಾಗೂ ಗದಗಿನಲ್ಲಿ ಐದು ಹೊಲಿಗೆ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಅರಂಭಿಸಿ 75 ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಪ್ರತೀ ವರ್ಷ ತರಬೇತಿ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಆಯಾ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಪರಿಷ್ಕೃತ ವರ್ಗದ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ತರಬೇತಿ ನೀಡಿ ಮುಂದಿನ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಚಲಿಸುತ್ತವೆ. 1981-82ರಲ್ಲಿ 78 ಹೊಲಿಗೆ ಕೇಂದ್ರಗಳಿಂದ ತರಬೇತಿ ಪಡೆದವರಿಗೆ 895 ಹೊಲಿಗೆ ಯಂತ್ರಗಳನ್ನು ವಿತರಣೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಈ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ಪಡೆದು ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ತೇರ್ಗಡೆ ಹೊಂದುವ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಉಡುಪು ತಯಾರಿಕಾ ಘಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಉದ್ಯೋಗಕ್ಕೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ದುಡಿಯುವ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ತಾವು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವ ಪ್ರತೀ ಉಡುಪಿಗೆ ಮಜೂರಿ ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿ, ಅದರಂತೆ ಅವರು ಸಂಪಾದಿಸುವ ಒಟ್ಟು ಮಜೂರಿಯಲ್ಲಿ ಶೇ. 25 ಭಾಗವನ್ನು ತಯಾರಿಕಾ ಘಟಕದ ನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆ. 1980-81ರಲ್ಲಿ ಏಳು ಉಡುಪು ತಯಾರಿಕಾ ಘಟಕಗಳಿದ್ದು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ 400 ಮಹಿಳಾ ಕಾರ್ಮಿಕರು ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಘಟಕಗಳು ಬೆಂಗಳೂರು, ಮಂಗಳೂರು, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ಮೈಸೂರು, ಬೆಳಗಾವಿ, ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ಹಾಗೂ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದರಂತೆ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿವೆ.

ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯ ಮಹಿಳೆಯರಿಗಾಗಿ ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ಇಲಾಖೆಯು ಕೇಂದ್ರ ಕರಕುಶಲ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಾಲೋಚನೆ ನಡೆಸಿ ಚಿನ್ನ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಮರದ ಗೊಂಬೆ ತಯಾರಿಯಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ಅರಂಭಿಸಿತು. ತರಬೇತಿ ಒಂದು ವರ್ಷ ಕಾಲದ್ದಾಗಿದ್ದು ಈ ತರಬೇತಿ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಈ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ತಿಂಗಳಿಗೆ 50 ರೂ. ಗಳ ನಿಗದಿತ ವೇತನವನ್ನು ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. 1966ರಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಇನ್ನೊಂದು ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಮಹಿಳೆಯರಿಗಾಗಿ ಬಿದರಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು.

ತೆಂಗಿನ ತೋಟಗಳು ಅಧಿಕವಾಗಿರುವ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ತೆಂಗಿನ ನಾರಿನ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ಅರಂಭಿಸಲಾಗಿದೆ.

1965-66ರಲ್ಲಿ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. 1973-74ರಲ್ಲಿ ಕನಕಪುರ, ಅರಸೀಕೆರೆ, ತಿಪಟೂರು, ಚಾಮರಾಜನಗರ ತಾಲೂಕಿನ ಅಲೂರು, ಕೂಡ್ಲಿಗಿ ತಾಲೂಕಿನ ಚಿಕ್ಕಜೋಗಿ ಹಳ್ಳಿ, ಕಾರವಾರ ಹಾಗೂ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಹೀಗೆ ಏಳು ತೆಂಗಿನ ನಾರಿನ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಒಂದೊಂದು ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲೂ 25 ಜನ ತರಬೇತಿ ಪಡೆಯುವವರಿದ್ದು, ಅವರಿಗೆ 12 ತಿಂಗಳ ಕಾಲ ತರಬೇತಿ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರತೀ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ತಿಂಗಳಿಗೆ 50 ರೂ. ಗಳ ಸ್ವೈಚ್ಛೆಡ್ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ತರಬೇತಿ ಮುಗಿದ ನಂತರ ಪ್ರತೀ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಸುಧಾರಿತ ಸಲಕರಣೆಯನ್ನು ಉಚಿತವಾಗಿ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. 1968ರಲ್ಲಿ ಈ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ಪರಿಗಣಿಸಿ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಶೇ. 25ರಷ್ಟು ಪ್ರವೇಶಾವಕಾಶವನ್ನು ಅರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಮೀಸಲಿಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. 1980-81ರಲ್ಲಿ ಈ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 185.

ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು 1965ರಲ್ಲಿ ಗೌರಿಬಿದನೂರು ಮತ್ತು ವಿಜಾಪುರಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ವೃತ್ತಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ತೆರೆಯಿತು; ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಗ್ರಾಮೀಣ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಬೆರಳಚ್ಚು, ಶೀಘ್ರಲಿಪಿ, ಹೊಲಿಗೆ ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ವರ್ಷ ಕಾಲ ತರಬೇತಿ ನೀಡಲು ಆ ಶಾಲೆಗಳು ನೆರವಾದವು. ಒಂದೊಂದು ಕೇಂದ್ರವೂ 25 ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ತರಬೇತಿ ನೀಡಬಲ್ಲ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಹೊಂದಿದೆ. ತರಬೇತಿ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ನಿಗದಿತ ವೇತನವನ್ನು ಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳ ಮತ್ತು ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಯು.ಪಿ.ಎಸ್.ಸಿ. ಮತ್ತು ಕೆ.ಪಿ.ಎಸ್.ಸಿ. ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ನಡೆಸುವ ಸ್ಪರ್ಧಾತ್ಮಕ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಿಗೆ ತರಬೇತಿ ನೀಡಲು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಮುಂಚಿನ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ಅರಂಭಿಸಿತು. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದನ್ವಯ 1969-70ರಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ಕಾರಿ ಸೇವೆಯ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಿಗೆ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ತಯಾರು ಮಾಡಲು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ "ಪರೀಕ್ಷಾ ಪೂರ್ವ ಕೇಂದ್ರ"ವನ್ನು ಅರಂಭಿಸಲಾಗಿದೆ. 1969ರಲ್ಲಿ ಅರಂಭವಾದ ಈ ಕೇಂದ್ರ ನ್ಯಾಷನಲ್ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ತ ತರಬೇತಿ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿತು; 1970-71ರ ಸರ್ಕಾರಿ ಸೇವೆಯ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಿಗೆ 50 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಕೊಡಿಸಲಾಯಿತು. ಅಮೇಲೆ 1972ರಲ್ಲಿ ಈ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ಇಲಾಖೆಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಲಾಯಿತು. ವಸತಿ ನಿಲಯದ ಸೌಕರ್ಯವನ್ನೂ ಈ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿದೆ. 1981-82ರಲ್ಲಿ ಕೆ.ಪಿ.ಎಸ್.ಸಿ. ನಡೆಸುವ ಒಂದನೇಯ ಹಾಗೂ ಎರಡನೇಯ ದರ್ಜೆ ಸೇವೆಗಳಿಗೆ ನಡೆಯುವ ಸ್ಪರ್ಧಾತ್ಮಕ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಲು, ಈ ಕೇಂದ್ರವು ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದನೇಯ ತಂಡವನ್ನು ತರಬೇತಿ ಮಾಡಿದೆ.

ಬೆರಳಚ್ಚು ಮತ್ತು ಶೀಘ್ರಲಿಪಿ ತರಬೇತಿ ಪಡೆಯುವ ಪದವೀಧರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ತಿಂಗಳಿಗೆ 200 ರೂ.ಗಳು, ಪದವೀಧರರಲ್ಲದವರಿಗೆ ತಿಂಗಳಿಗೆ 50 ರೂ.ಗಳನ್ನು ಸ್ಟೈಪೆಂಡ್ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿ, ಈ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ಹತ್ತು ತಿಂಗಳ ಕಾಲ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮುದ್ರಣದಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ಪಡೆಯಲಿಚ್ಛಿಸುವವರಿಗೆ ತಿಂಗಳಿಗೆ 50 ರೂ.ನಂತೆ 18 ತಿಂಗಳ ಕಾಲ ಸ್ಟೈಪೆಂಡ್ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಆರು ತಿಂಗಳಿಂದ ಹತ್ತು ತಿಂಗಳು ಕಾಲದ ಅಲ್ಪಾವಧಿಯ ವೃತ್ತಿ ತರಬೇತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳೂ ಇವೆ. ಯಂತ್ರ ರಿಪೇರಿ, ವಿದ್ಯುತ್ ಸಲಕರಣೆಗಳ ರಿಪೇರಿ, ಪಂಪು ರಿಪೇರಿ, ತಂತಿ ಎಳೆಯುವ ಕೆಲಸ, ಮರಗೆಲಸ ಮೊದಲಾದ ಉದ್ಯೋಗಗಳು ಅಲ್ಪಾವಧಿಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು; ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ಪಡೆಯುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ 10 ರೂ.ಗಳ ಸ್ಟೈಪೆಂಡ್ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ವೈಸೂರಿನ 'ಚಾಮರಾಜೇಂದ್ರ ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಂಸ್ಥೆ'ಯಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ಪಡೆಯುವ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳ ಮತ್ತು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ತಿಂಗಳಿಗೆ 40 ರಿಂದ 50 ರೂ.ಗಳ ಸ್ಟೈಪೆಂಡ್ ಅನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಕೇಂದ್ರ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಕಾರ್ಯಾಗಾರಗಳಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ಪಡೆಯುವವರಿಗೆ ಮೊದಲ ಆರು ತಿಂಗಳು ತಿಂಗಳಿಗೆ 40 ರೂ.ಗಳನ್ನೂ, ಉಳಿದ ಆರು ತಿಂಗಳು ತಿಂಗಳಿಗೆ 50 ರೂ.ಗಳನ್ನೂ, ಹಾಗೂ ಅನಂತರದ ಹನ್ನೆರಡು ತಿಂಗಳು ತಿಂಗಳಿಗೆ 60 ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನೂ ಸ್ಟೈಪೆಂಡ್ ಆಗಿ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. 1973ರಲ್ಲಿ ಅಟೋರಿಕ್ವಾ ಹಾಗೂ ಮೋಟಾರು ನಡೆಸುವ ತರಬೇತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ತಿಂಗಳ ತರಬೇತಿ ಪಡೆಯುವ ಪ್ರತೀ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ 75 ರೂ.ಗಳ ಸ್ಟೈಪೆಂಡ್ ಸೌಲಭ್ಯವಿದೆ. ತೋಟಗಾರಿಕೆ ತರಬೇತಿಯನ್ನು 12 ತಿಂಗಳ ಕಾಲ ನೀಡಲಾಗುವುದು; ತರಬೇತಿ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತಿಂಗಳಿಗೆ 50 ರೂ.ಗಳ ಸ್ಟೈಪೆಂಡ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದೆ. 1981-82ರಲ್ಲಿ 42 ಜನ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯ ಯುವಕರು ಈ ತರಬೇತಿ ಪಡೆದರು. ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಭಾರತೀಯ ಟೆಲಿಫೋನ್ ಕಾರ್ಖಾನೆಯ ಉಪ ವಿಭಾಗವು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಗಳ ಮಹಿಳೆಯರಿಗಾಗಿ 'ತರಬೇತಿ ಹಾಗೂ ಉತ್ಪಾದನಾ ಕೇಂದ್ರ'ವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ಟೆಲಿಫೋನ್ ತಿರುಗಣಿಯನ್ನು (ಡಯಲ್) ತಯಾರಿಸುವ ತರಬೇತಿಯು ಸೌಕರ್ಯ ನೀಡಿದೆ. ಹರಿಜನ ಸೇವಾ ಸಂಘದ ಬೆಂಗಳೂರು ಶಾಖೆಯು ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದೆ. 1979-80 ರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ಹೊಂದುತ್ತಿದ್ದ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಗಳಿಗಾಗಿ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಹಣ 4.45 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳು.

ಆರ್ಥಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ : ಕೇಂದ್ರ ವಿಭಾಗದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ವಯ ಮೊದಲನೆಯ ಮತ್ತು ಎರಡನೆಯ ಯೋಜನೆ

ಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳ, ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಹಾಗೂ ಇತರ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಭೂರಹಿತ ಜನರನ್ನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸಲು 'ಕೃಷಿ ಕಾಲನಿ' ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವೊಂದನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ವರ್ಗದ ಭೂರಹಿತರಿಗೆ (ಪ್ರತೀ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ) ನಾಲ್ಕು ಅಥವಾ ಐದು ಎಕರೆ ವ್ಯವಸಾಯ ಯೋಗ್ಯ ಜಮೀನನ್ನು ನೀಡಲಾಯಿತು. ಅವರು ಮನೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಲು 400 ರೂ.ಗಳನ್ನೂ ಅದರ ಜೊತೆ ಯಲ್ಲೇ ಮಂಜೂರು ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಎರಡನೆಯ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ 120 ಕೃಷಿ ಕಾಲನಿಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಸರ್ಕಾರ ನಿರ್ಧಾರ ಮಾಡಿತು. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಮುಂದಿನ ಎಲ್ಲಾ ಯೋಜನೆಗಳಲ್ಲೂ ಮುಂದುವರಿದು, ನಾಲ್ಕನೆಯ ಯೋಜನೆಯ ಮುಕ್ತಾಯದ ವೇಳೆಗೆ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳ ಮತ್ತು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ, ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಅಲೆಮಾರಿ ಹಾಗೂ ಅರೆಅಲೆಮಾರಿಗಳ ಜನಾಂಗಗಳ 201 ಕೃಷಿ ಕಾಲನಿಗಳು ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿದ್ದವು. ಈ ಜನಗಳಿಗೆ ವ್ಯವಸಾಯ ಸಲಕರಣೆ, ಎತ್ತುಗಳು, ಬೀಜಗಳು, ಮನೆ ಕಟ್ಟಲು ಧನಸಹಾಯ—ಮುಂತಾದ ನೆರವನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ನೀಡಿತು. ಇವರಿಗಾಗಿ ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಬಾವಿಗಳನ್ನು ತೋಡಲಾಯಿತು. ಸಮುದಾಯ ಭವನವನ್ನೂ ಕಟ್ಟಲಾಯಿತು. ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ವಿಸ್ತೃತ ಬೀಡುಗಳನ್ನು ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಸಾಧನವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ 1965ರಲ್ಲಿ 'ವಿವಿಧೋದ್ದೇಶ ಸಹಕಾರಿ ಪುನರ್ವ್ಯವಸ್ಥೆ ನಿರ್ಮಾಣ ಯೋಜನೆ' ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ಆರಂಭಿಸಿತು. ಪ್ರಥಮವಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ಇಂಥ ನಿರ್ಮಾಣ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ವೈಸೂರು, ಹಾಸನ, ಬೆಳಗಾವಿ ಮತ್ತು ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ನಾಲ್ಕನೆಯ ಯೋಜನೆಯು ಮುಗಿಯುವ ವೇಳೆಗೆ 13 ವಿವಿಧೋದ್ದೇಶ ಸಹಕಾರಿ ಪುನರ್ವ್ಯವಸ್ಥೆ ನಿರ್ಮಾಣ ಯೋಜನೆಗಳು ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದವು; ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂಬತ್ತು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳಿಗೂ, ಎರಡು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೂ, ಒಂದು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗೂ, ಇನ್ನೊಂದು ಅಲೆಮಾರಿ ಮತ್ತು ಅರೆಅಲೆಮಾರಿ ಜನಾಂಗಕ್ಕೂ ಸೇರಿದವು. 1979-80ರಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಸರ್ಕಾರ ಈ ಕೃಷಿ ಕಾಲನಿಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹಾಗೂ ಪುನರುದ್ಧಾರಕ್ಕೆ 2.32 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಿತು; ಹೊಸದಾಗಿ ವಿವಿಧೋದ್ದೇಶ ಸಹಕಾರಿ ಪುನರ್ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ನಿರ್ಮಾಣ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸದಿದ್ದರೂ, ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ಮುಂದುವರಿಸಿತು. 1981-83ರಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಇಂಥ ಕೃಷಿ ಕಾಲನಿಗಳನ್ನು ಪುನರುದ್ಧಾರಗೊಳಿಸಲು 1.64 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು ಯೋಜಿತ ಹಾಗೂ ಯೋಜನೇತರ ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿ ಧನಸಹಾಯ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

"ಕೃಷಿ ಕಾಲನಿ" ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಅನುಕೂಲ ಪಡೆಯದ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳು ಹಾಗೂ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗಗಳಿಗೆ

ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ ವ್ಯವಸಾಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಗೋಷ್ಠಿ ಧನಸಹಾಯ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಜನಾಂಗಗಳಿಗೂ ವ್ಯವಸಾಯಾಭಿವೃದ್ಧಿ, ಕರಕುಶಲ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹಾಗೂ ಗುಡಿ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಸರ್ಕಾರವು 1959ರಲ್ಲಿ ಅವಶ್ಯಕವಿರುವ ಹಣವನ್ನು ಮಂಜೂರು ಮಾಡಿತು. ಉಳುವೆಗೆ ಒಂದು ಜೊತೆ ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ಖರೀದಿಸಲು 300 ರೂ.ಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. 1967ರಲ್ಲಿ ಈ ಮೊತ್ತದ ಹಣವನ್ನು 500 ರೂ.ಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿಸಲಾಯಿತು. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ವ್ಯವಸಾಯದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ಪೂರೈಸಲು 1981-82ರಲ್ಲಿ 0.95 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಿತು.

ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳವರು ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳ ಸದಸ್ಯತ್ವ ಪಡೆಯಲು ಇಚ್ಛಿಸಿದರೆ, ಅವರಿಗೆ ಧನ ಸಹಾಯ ನೀಡಲು ರಾಜ್ಯಸರ್ಕಾರ 1972ರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ರೂಪಿಸಿತು. 1981-82ರಲ್ಲಿ ಈ ವರ್ಗಗಳ 600 ಜನರು ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳ ಸದಸ್ಯತ್ವ ಪಡೆದರು; ಅದಕ್ಕಾಗಿ 15,000 ರೂ.ಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಿತು.

1971ರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರವು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳವರಿಗೆ ನೇಗಿಲುಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳಲು ಧನ ಸಹಾಯ ಒದಗಿಸಿತು. ಐದನೇಯ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ 4.63 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು 3,319 ಜನರಿಗೆ ಸಹಾಯ ನೀಡುವುದರ ಮೂಲಕ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಿತು. 1979-80ರಲ್ಲಿ 3,686 ಕೃಷಿಕರಿಗೆ ನೀಡಿದ ನೆರವು 3.84 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳಾಗಿತ್ತು.

ಮೂರನೇಯ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಮೇಲೆತ್ತುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದನ್ವಯ ವೈಯಕ್ತಿಕ ನೆರವನ್ನು ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳಿಗೆ ಮಂಜೂರು ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳ ಮತ್ತು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗಗಳಿಗೆ ಹೈನುಗಾರಿಕೆಯ ಸಂಘಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡಿ, ಅವರು ನೆರೆ ನಿಲ್ಲಲು ಅವಕಾಶ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಇತರರು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಕೃಷಿಯನ್ನ ವಲಂಛಿಸಿ, ಜೊತೆಗೆ ಉಪಕರಣಗಳನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳಲು ಉತ್ತೇಜನ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ನಾಲ್ಕನೇಯ ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಯ ಮುಕ್ತಾಯದ ವೇಳೆಗೆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ 45 ಹೈನುಗಾರಿಕೆ ಸಂಘಗಳು ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. 1972 ರಿಂದ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳ ಹಾಗೂ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಜನರಿಗೆ ಹಂದಿ ಸಾಕಾಣಿಕೆಗಾಗಿ ಪ್ರತಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಗಂಡು ಹಂದಿ ಹಾಗೂ ಮೂರು ಹೆಣ್ಣು ಹಂದಿಗಳನ್ನು ಖರೀದಿಸಲು ಬೇಕಾಗುವ ಅವಶ್ಯಕ ಧನ ಸಹಾಯವನ್ನು ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ಇಲಾಖೆ ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಪ್ರಯೋಜನ ಪಡೆಯುವ

ಇಲಾಖೆಗೆ ಜನ ಒಂದು ರೂಪಾಯಿ ಇತ್ತರೆ, ಉಳಿದ ಒಂಬತ್ತು ರೂ.ಗಳನ್ನು ಇಲಾಖೆ ಪೂರಕ ಹಣದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ನೀಡುತ್ತದೆ; ಉಚಿತವಾಗಿ ಗಂಡು ಹಂದಿ ಮತ್ತು ಮೂರು ಹೆಣ್ಣು ಹಂದಿಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಲು ಇಲಾಖೆ 99 ರೂ.ಗಳನ್ನು ವೆಚ್ಚ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಪಶುಸಂಗೋಪನಾ ಇಲಾಖೆಯು 12 ರಿಂದ 20 ವಾರಗಳ 50 ಕೋಳಿಮರಿಗಳನ್ನೂ ಐದು ಹುಂಜಗಳನ್ನೂ (ಮರಿಗಳನ್ನೂ) ಹಾಗೂ ಅವುಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ಆಹಾರವನ್ನೂ, ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಪ್ರಯೋಜನ ಪಡೆಯುವವರಿಗೆ, ನೀಡಲು ಮುಂದೆ ಬಂದಿದೆ; ಕೋಳಿ ಸಾಕಣೆ ಮನೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಸಾಕಲು 500 ರೂ.ಗಳ ಧನ ಸಹಾಯ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಒಟ್ಟು ವೆಚ್ಚದ ಶೇ. 90 ಭಾಗವನ್ನು ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ಇಲಾಖೆ ಭರಿಸುತ್ತದೆ.

1959ರಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜನಾಂಗಗಳ ಕುಶಲಕಲೆ ಮತ್ತು ಕೈಕಸುಬುಗಳು ಹಾಗೂ ಕೃಷಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಅರ್ಥಿಕ ನೆರವು ನೀಡಲು ಅವಶ್ಯಕವಾದ ಹಣದ ಮಂಜೂರಾತಿಯನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ಕೈಗೊಂಡಿದೆ. ಕರಕುಶಲ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳ ಹೊಸ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವು 1970ರಲ್ಲಿ ಮೈದಾಳಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳು ಮತ್ತು ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಹಣ ಒದಗಿಸಲು ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಹಲವು ಬಗೆಯ ಕೈಕಸುಬುಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾದ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳು ಮತ್ತು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಗಳಿಗೆ ಪಾಲು ಬಂಡವಾಳ ಸಹಾಯ, ಕಾರ್ಯಾರಂಭ ಬಂಡವಾಳ, ಯಂತ್ರ ಖರೀದಿಸಲು ಸಹಾಯ, ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಜಾಗದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ನೆರವನ್ನು ನೀಡಲು ಸರ್ಕಾರ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. 1979-80ರಲ್ಲಿ ಐದು ಕರಕುಶಲ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳಿಗೆ 0.55 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳ ಧನ ಸಹಾಯವನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ಮಂಜೂರು ಮಾಡಿತು. ಇಂಥ ಸಂಘಗಳ ಸದಸ್ಯರು ನಡೆಸಬಹುದಾದ ವೃತ್ತಿಗಳಾದ ಕಾಫಿಪುಡಿ ಮಾಡಿ ಮಾರುವ ವ್ಯಾಪಾರ, ಮರಗೆಲಸ ವೃತ್ತಿ, ಹಿಟ್ಟಿನ ಗಿರಣಿ, ರುಬ್ಬುವ ಯಂತ್ರ, ಎಳನೀರು ವ್ಯಾಪಾರ, ಕಬ್ಬಿನ ರಸ ತೆಗೆದು ಮಾರುವ ಅಂಗಡಿ, ಬಟ್ಟೆ ಚೆಲುವು ಮಾಡುವ ವೃತ್ತಿ-ಮುಂತಾದವು ರಾಷ್ಟ್ರೀಕೃತ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳಿಂದ ಮಾನ್ಯತೆ ಪಡೆದಿವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲು ಅವಶ್ಯಕವಿರುವ ಹಣವನ್ನು ಈ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ.

ಆರೋಗ್ಯ, ಗೃಹ ನಿರ್ಮಾಣ ಮತ್ತು ಇತರ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು : ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳು ಮತ್ತು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಜನ ತಮ್ಮದಲ್ಲದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿರುವ ಮನೆಗಳ ಒಡೆತನದ ಹಕ್ಕನ್ನು ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ವಯ ಪರಿಶೀಲಿಸಿ, ನೀಡುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು 1959ರಲ್ಲೇ ಸರ್ಕಾರ ಜಾರಿಗೆ ತಂದಿತು. ಅದರಂತೆ—1) ಮನೆ ಕಟ್ಟುವ ಸ್ಥಳ ಸರ್ಕಾರದ್ದಾಗಿರಬೇಕು; 2) ಅಂಥ ಸ್ಥಳ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ಮೀಸಲಾಗಿರ

ಬಾರದು; ಯಾವ ವಿಶೇಷ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆಂದೂ ಕಾಯ್ದೆಡಲ್ಪಟ್ಟಿರ ಬಾರದು; 3) ಆ ಸ್ಥಳ ವಾಸಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಿರಬೇಕು; ಅಂಥ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿರುವ ಮನೆ ಜನವರಿ 1, 1957ಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹಿಂದಿನದಾಗಿರಬೇಕು. ಈ ಅಂಶಗಳನ್ನಾಧರಿಸಿ ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ನಿರ್ದೇಶಕರು 1968ರಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳು ಮತ್ತು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಜನರಿಗೆ ಗೃಹ ನಿರ್ಮಾಣದ ಸಲುವಾಗಿ ಜಮೀನನ್ನು ದೊರಕಿಸುವ ಏಕ ರೀತಿಯ ಕಾರ್ಯ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿದರು. ಈ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ನಿಗದಿತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಮೀನು ಪಡೆಯಲು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು 1969ರಲ್ಲಿ ಅಜ್ಜಿಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿತು. ಈ ಅಜ್ಜಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ನಿರ್ದೇಶಕರಿಗೆ ಅಧಿಕಾರ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟು, ಅವರು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳು ಮತ್ತು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಜನಾಂಗ ಗಳಿಗೋಸ್ಕರ ನಿವೇಶನಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ಜಮೀನನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನ ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹಣವನ್ನು 1970ರಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರ ನೀಡಿತು. 1974ರಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಮತ್ತು ಪುರ ಪಂಚಾಯತಿಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವ ಅಜ್ಜಿಯನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ಹೊರಡಿಸಿ, ಅದರಂತೆ ಈ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಇರಬಹುದಾದ ಒಟ್ಟು ನಿವೇಶನದಲ್ಲಿ ಶೇ. 20 ರಷ್ಟನ್ನು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಗಳ ಭೂಹೀನ ಕಾರ್ಮಿಕರಿಗೆ, ನಿರ್ವಸತಿಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ನೀಡಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಸಲಾಯಿತು. ಅಂಥ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯ ಕುಟುಂಬಗಳಿಗಾಗಿ 20.11 ಎಕರೆ ಯಷ್ಟು ಜಮೀನನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ವಿತರಣೆ ಮಾಡಲು 1979-80ರಲ್ಲಿ 0.54 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಿತು.

ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳವರಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ 1972ರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹೊಸ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ರೂಪುಗೊಂಡಿತು. 30'X45' ಗೃಹ ನಿವೇಶನವನ್ನು ಅದರ ಒಟ್ಟು ಬೆಲೆಯ ಅರ್ಧದಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಗಳ ಜನ ಪಡೆದು ಕೊಳ್ಳಲು ಸಹಾಯಧನ ಮಂಜೂರು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಸರ್ಕಾರ ಒಪ್ಪಿತು. 'ನಗರಾಭಿವೃದ್ಧಿ ವಿಶ್ವಸ್ಥ ಮಂಡಲಿ' (ಸಿ.ಐ.ಟಿ.ಡಿ) ಯು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳು ಮತ್ತು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು, ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು, ಅಲೆಮಾರಿ ಹಾಗೂ ಅರೆಅಲೆಮಾರಿ ಜನಾಂಗಗಳಿಗೆ ಗೃಹ ನಿವೇಶನವನ್ನು ಕಾಯ್ದಿರಿಸುವ ಕಾರ್ಯನೀತಿಗೆ 1972ರಲ್ಲಿ ಬದ್ಧವಾಯಿತು. ಅಂತೆಯೇ 'ಗೃಹ ಮಂಡಲಿ' ಯೂ ಶೇ. 18ರಷ್ಟು ಮನೆಗಳನ್ನು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜನಾಂಗಗಳಿಗೆ ಮೀಸಲೆಂದು 1972ರಲ್ಲಿ ಘೋಷಿಸಿತು. 1979-80ರಲ್ಲಿ 0.50 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು, ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಗೃಹ ನಿವೇಶನಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಲು ಸರ್ಕಾರ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಿತು. "ಮೈಸೂರು ಭೂಮಿ ನೀಡಿಕೆ ನಿಯಮಗಳು-1969ರ" ಪ್ರಕಾರ ಯಾವುದೇ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಮಾರಾಟಕ್ಕೆಂದು ವರ್ಗೀಕರಿಸಲ್ಪಡುವ ಭೂಮಿಯ ಅರ್ಧಭಾಗ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳು ಮತ್ತು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಜನಾಂಗದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಮೀಸಲಿಡಲ್ಪಡಬೇಕು.

1960ರಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಪ್ರಕಾರ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳು ಮತ್ತು ಬುಡಕಟ್ಟಿನವರು ಕಟ್ಟುವ ಮನೆಗಳ ಧನಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲ ಮಾಡಿಕೊಡುವ ಯೋಜನೆ ರೂಪು ಗೊಂಡಿತು. ಈ ಉದ್ದೇಶದ ಸಫಲತೆಗೆ ಮನೆ ಕಟ್ಟುವ ಪ್ರತೀ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗೆ 400 ರೂ.ಗಳನ್ನೂ, ಪ್ರತೀ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗಕ್ಕೆ 800 ರೂ.ಗಳನ್ನೂ ಮಧ್ಯವರ್ತಿ ಗುತ್ತಿಗೆದಾರನ ಮೂಲಕ ನೀಡಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮವನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ಒಪ್ಪಿ ಕೊಂಡಿತು. 1967ರಲ್ಲಿ ಸಹಾಯ ಧನವನ್ನು 900 ರೂ.ಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿಸಿ, ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳು ಮತ್ತು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಏಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಿಸುವಂತೆ ನಿಯಮವನ್ನು ಬದಲಾವಣೆ ಮಾಡಿತು. ಈ ಮೊತ್ತದ ಹಣದಲ್ಲಿ 700 ರೂ.ಗಳನ್ನು ನಗದು ರೂಪದಲ್ಲೂ, ಉಳಿದ 200 ರೂ. ಬೆಲೆಯ ಕಟ್ಟಡಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವ ಮರಮುಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಅರಣ್ಯ ಇಲಾಖೆಯಿಂದ ದೊರಕಿಸಲೂ ಸರ್ಕಾರ ಕಾರ್ಯ ನಿರತವಾಯಿತು. 1961ರಲ್ಲಿ ಗೃಹ ನಿರ್ಮಾಣ ಸಂಘಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಾಣ ಕೈಗೊಳ್ಳುವ ಒಂದೇ ಬಗೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಯನ್ನು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಏರ್ಪಡಿಸಲಾಯಿತು. ಅದರ ಪ್ರಕಾರ ಗೃಹ ನಿರ್ಮಾಣ ಸಂಘದ ಪ್ರತೀ ಸದಸ್ಯರಿಗೂ 1,500 ರಿಂದ 3,000 ರೂ.ಗಳವರೆಗೆ ಸಾಲ ಪಡೆಯುವ ಅರ್ಹತೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಸಾಲದ ಹಣಕ್ಕೆ ಶೇ. ಐದರಷ್ಟು ಬಡ್ಡಿ ನಿಗದಿಯಾಗಿದ್ದರೂ, ಸಾಲ ಪಡೆದವರು ಅದರಲ್ಲಿ ಶೇ. ಎರಡರಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ತೆರಬೇಕಾಗಿದ್ದು, ಉಳಿದ ಶೇ. ಮೂರರಷ್ಟು ಬಡ್ಡಿಯನ್ನು ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ಇಲಾಖೆಯು ಸಹಾಯ ಧನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ನೀಡುತ್ತದೆ. 1979-80 ರಲ್ಲಿ 612 ಮನೆಗಳ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ 4.29 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ಖರ್ಚು ಮಾಡಿತು.

1981-82ರ ಸಮಯದಲ್ಲಿ 'ಜನತಾ ಗೃಹ ನಿರ್ಮಾಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ'ದ ಪ್ರಕಾರ 1981ರ ಮುಕ್ತಾಯಕ್ಕೆ 16,474 ನಿವೇಶನಗಳನ್ನು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳು ಹಾಗೂ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಹಂಚಲಾಯಿತು. ಈ ಜನಾಂಗಗಳಿಗೆ ಜನತಾ ಮನೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಲು 30 ರೂ.ಗಳ ಬೆಲೆಯ ಮರಮುಟ್ಟನ್ನು ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ಅರಣ್ಯ ಇಲಾಖೆಗಳು ಉಚಿತವಾಗಿ ಒದಗಿಸಿದವು. 1962ರಲ್ಲಿ 100 ರೂ. ಬೆಲೆಯ ಮರಮುಟ್ಟನ್ನು ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲಾ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ರುವ ನಿಮ್ಮ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಗೃಹ ನಿರ್ಮಾಣದ ಸಲುವಾಗಿ ಒದಗಿಸುವ ಕಾರ್ಯ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದಿತು; 1963ರಲ್ಲಿ ಅದು 200 ರೂ.ಗೆ ಏರಿತು. ಅನಂತರ ಅರಣ್ಯ ಇಲಾಖೆಯೊಂದೇ 200 ರೂ.ಗಳ ಮರಮುಟ್ಟನ್ನು ಮನೆಗಳ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಉಚಿತವಾಗಿ ದೊರಕಿಸಿತು. 1979-80ರಲ್ಲಿ ಈ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿಯೇ 3.65 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು ವೆಚ್ಚ ಮಾಡ ಲಾಯಿತು.

ಸ್ಥಳೀಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಗಳ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದನ್ವಯ ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ಬಾವಿಗಳನ್ನು

ಮಂಜೂರು ಮಾಡಲು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ವಂತಿಗೆಯ ಮೊತ್ತವು ಪ್ರತೀ ಒಂದು ಬಾವಿಗೆ ಆಗುವ ಒಟ್ಟು ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ ಶೇ. 50ರಷ್ಟು ಇರಬೇಕೆಂದು ಸರ್ಕಾರ ನಿರ್ಧರಿಸಿತು. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲೂ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಪ್ರಯೋಜನವೆನಿಸಲಿಲ್ಲ; ಏಕೆಂದರೆ ಈ ವರ್ಗಗಳ ಜನರು ಬಾವಿ ತೋಡುವ ವೆಚ್ಚದ ಅರ್ಧ ಭಾಗದ ಹಣವನ್ನು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ವಂತಿಗೆಯಿಂದ ಕೂಡಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನರಿತು 1964ರಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಳಿದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಬಾವಿಗೆ ತಗಲುವ ಒಟ್ಟು ವೆಚ್ಚದ ಶೇ. ಐದರಷ್ಟು ಹಣವನ್ನು ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳೇ ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಲಾಯಿತು. ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕರ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನೂ ಪೂರ್ಣ ಮನ್ನಾ ಮಾಡಿ, ಬಾವಿಗೆ ವೆಚ್ಚವಾಗುವ ಎಲ್ಲಾ ಹಣವನ್ನೂ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಲಾಯಿತು. 1979-80ರಲ್ಲಿ 0.43 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಅನ್ವಯ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಿ ಏಳು ಬಾವಿಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು.

ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಕ್ಷೇಮಾಭಿವೃದ್ಧಿ

ಶಿಕ್ಷಣ : ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ (ಷೆಡ್ಯೂಲ್ಡ್ ಟ್ರಿಬ್ಸ್) ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಎರಡನೇಯ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ತೀವ್ರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯವು ಹಂತ ಹಂತವಾಗಿ ಆರಂಭಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಈ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಣ ರಂಗದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ಕೈಗೊಂಡಿತು. ಈ ಯೋಜನಾವಧಿಯಲ್ಲಿ 14 ಆಶ್ರಮ ಶಾಲೆಗಳನ್ನೂ ಮತ್ತು ಆರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. 2,900 ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಊಟವನ್ನೂ, 7,100 ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಉಡುಪು ಮತ್ತು ಲೇಖನ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನೂ ಒದಗಿಸಲಾಗಿದೆ, 2,000 ಶಾಲಾ ಬಾಲಕರಿಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನವನ್ನೂ ಮಂಜೂರು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಎರಡು ಶಾಲಾ ಕಟ್ಟಡಗಳನ್ನೂ ನಾಲ್ಕು ವಸತಿ ನಿಲಯಗಳನ್ನೂ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನರ ಶಿಕ್ಷಣ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಕಟ್ಟಲಾಗಿದೆ. ಮೂರನೇಯ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಜನಾಂಗಗಳ ಕಲ್ಯಾಣ ವೆಚ್ಚಕ್ಕೆ ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಲಾದ ಹಣ ರೂ. 13.1 ಲಕ್ಷಗಳಾಗಿದ್ದು ವೆಚ್ಚವಾದ ಹಣ 9.98 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳು. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಮ ಶಾಲೆ ಮತ್ತು ಮೂರು ವಸತಿ ನಿಲಯಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದುದೇ ಅಲ್ಲದೆ, 24 ಹೊಸ ಶಾಲೆಗಳನ್ನೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯಗಳನ್ನೂ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನರ ಅನುಕೂಲಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಲಾಯಿತು. ಸುಮಾರು 6,000 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನ, ಪುಸ್ತಕ ಹಾಗೂ ಲೇಖನ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ನೀಡಲಾಯಿತು. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳವರ ಶಿಕ್ಷಣ ರಂಗಕ್ಕಾಗಿ ವಿನಿಯೋಗಿಸಲು ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ವೆಚ್ಚ 12.03 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳಾಗಿದ್ದರೂ, ವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಯ

ಕಾಲದಲ್ಲಿ 9.86 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಶಿಶುವಿಹಾರಗಳನ್ನೂ, ಎರಡು ಆಶ್ರಮ ಶಾಲೆಗಳನ್ನೂ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸುಮಾರು 9,300 ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಉಡುಪನ್ನೂ ಒದಗಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕೈಗಾರಿಕಾ ತರಬೇತಿ ಪಡೆಯುವ 24 ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಬುಡಕಟ್ಟು ಯುವಕರಿಗೆ ಸ್ಪೆಷೆಂಡ್ ವೇತನ ಹಂಚಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರೌಢಶಾಲಾ ಪೂರ್ವ ಶಿಕ್ಷಣ ವೇತನವನ್ನು ಸುಮಾರು 1,343 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ; ಅಲ್ಲದೆ ನಾಲ್ಕು ವಸತಿ ನಿಲಯಗಳನ್ನೂ ಆರಂಭಿಸುವುದರ ಜತೆಗೆ ಎರಡು ಹೊಸ ಕಟ್ಟಡಗಳನ್ನೂ ಕಟ್ಟಲಾಯಿತು. ಆ ವೇಳೆಗೆ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿವೆ ವಸತಿ ನಿಲಯಗಳಲ್ಲಿ 152 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿದ್ದರು; ಇವರಲ್ಲಿ 49 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಊಟದ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ನೀಡಲಾಯಿತು. 32 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಪುಸ್ತಕ ಮತ್ತು ಲೇಖನ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಯಿತು. 1973-74ರ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ 32 ಶಿಶುವಿಹಾರಗಳನ್ನೂ ಕೆಲವು ಬುಡಕಟ್ಟು ಮಹಿಳಾ ಕ್ಷೇಮಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಕೇಂದ್ರಗಳಿದ್ದವು. ಅವುಗಳನ್ನು 1981-82ರಲ್ಲಿ 11.98 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳ ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ 95 ಕೇಂದ್ರಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ 8.55 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳ ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ 17 ಸರ್ಕಾರಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲಾಯಿತು. ಖಾಸಗಿಯಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಐದು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯಗಳಿಗೆ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಅನುದಾನ ರೂಪದಲ್ಲಿ 2.37 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು ಮಂಜೂರು ಮಾಡಲಾಯಿತು; ವಿಶೇಷ ಊಟದ ವೆಚ್ಚಕ್ಕೆಂದು 370 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ 1.99 ಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಖರ್ಚು ಮಾಡಲಾಯಿತು. 12,711 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ 7.94 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳ ಮೊತ್ತದ ಪ್ರೌಢಶಾಲಾ ಪೂರ್ವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನ, ಹಾಗೂ 3,000 ರೂ.ಗಳ ನಗದು ಬಹುಮಾನವನ್ನೂ, 0.52 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು 879 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಭಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನವೆಂತಲೂ, ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗಕ್ಕೆ ಸರ್ಕಾರ ವಿತರಣೆ ಮಾಡಿತು. 54 ಆಶ್ರಮ ಶಾಲೆಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಗೆ 28.20 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು ವಿನಿಯೋಗಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಉಡುಪಿಗೆಂದು ಇನ್ನೂ 2.06 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ಖರ್ಚು ಮಾಡಿತು. ಇದೇ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಪ್ರೌಢಶಾಲಾ ನಂತರದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನವನ್ನು 17.52 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳ ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ 2,066 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ವಿತರಣೆ ಮಾಡಿತು. ಸ್ವಂತ ಉದ್ಯೋಗ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಅನ್ವಯ ಪ್ರತೀ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ಒಂದು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಯನ್ನೂ 5,000 ರೂ.ಗಳ ಕ್ರೀಡಾ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಉಪಯೋಗಕ್ಕಾಗಿ ದೊರಕಿಸಲಾಯಿತು.

ಆರ್ಥಿಕಾಭಿವೃದ್ಧಿ : ಎರಡನೇಯ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಗಮನ ಹರಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಜನಗಳ 2,258 ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ಕುಶಲ ಕಲೆಯ ಉದ್ಯೋಗ

ಗಳಿಗೆ ಅವಶ್ಯಕವಿರುವ ಬಿದಿರು ಮತ್ತು ಬಿದಿರುಕಡ್ಡಿ ಹಾಗೂ ಜೇನುಸಾಕಣೆಯ ಕಚ್ಚಾ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಸಹಾಯರೂಪದಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾಯಿತು. ನಾಲ್ಕು ಅರಣ್ಯ ಕಾರ್ಮಿಕ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳಿಗೆ ಧನಸಹಾಯವನ್ನು ದೊರಕಿಸಲಾಯಿತು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಐದು ಕಾರ್ಮಿಕ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಕೃಷಿಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಣೆಗೋಸ್ಕರ 1,579 ಜೊತೆ ಎತ್ತುಗಳನ್ನೂ, ಕೃಷಿ ಸಾಮಗ್ರಿ, ಖಜ, ಹಾಗೂ ಗೊಬ್ಬರವನ್ನೂ ಸುಮಾರು 2,000 ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಂಸಾರಗಳಿಗೆ ಒದಗಿಸಲಾಯಿತು. ಮೂರನೆಯ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ 10.19 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳ ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ ಬಿದಿರು ಹಾಗೂ ಬಿದಿರುಕಡ್ಡಿಯ ಕುಶಲ ಕಲೆಯ ತರಬೇತಿ ನೀಡಲು ನಾಲ್ಕು ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ತೆರೆಯಲಾಯಿತು. ಈ ಕಲೆಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ 900 ಜನಗಳಿಗೆ ಸಹಾಯ ಧನ ಕೊಡಲಾಯಿತು. 2,200 ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ಕೃಷಿಕಾರ್ಯಕ್ಕೊಂದು ಅವಶ್ಯಕ ಸಹಾಯವನ್ನು ನೀಡಲಾಯಿತು. ವಿವಿಧೋದ್ದೇಶ ಸಹಕಾರ ಪುನರ್ವಸತಿಯ ಯೋಜನೆಗಳು ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ಕಾಲನಿಗಳನ್ನೂ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ಹೀಗೆಯೇ ವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ 3.31 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ವಿವಿಧ ಕುಶಲತೆಯ ಕಸಬುಗಳಲ್ಲಿ 92 ಮಂದಿಗೆ ತರಬೇತಿಯ ಏರ್ಪಾಡು, ಎರಡು ಕೋಳಿ ಫಾರಂ ಮತ್ತು ಎರಡು ಹೈನುಗಾರಿಕೆಯ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲು ಸಹಾಯ ವನ್ನೂ 4,101 ಜೊತೆ ಎತ್ತುಗಳನ್ನೂ ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಂಸಾರಗಳಿಗೆ ಒದಗಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ 202 ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ಕೃಷಿ ಸಹಾಯವನ್ನೂ ನೀಡಿದೆ. ಹದಿಮೂರು ಕೃಷಿ ಕಾಲನಿಗಳಿಗೆ ಸಂಪರ್ಕದ ದಾರಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಒಂದು ವಿವಿಧೋದ್ದೇಶ ಸಹಕಾರ ಪುನರ್ವಸತಿಯ ಯೋಜನೆಯನ್ನೂ ಸರ್ಕಾರ ಆರಂಭಿಸಿತು. ಒಂದು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿ ಸಹಾಯ ಧನದೊಂದಿಗೆ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗದ ಇಬ್ಬರು ಪದವೀಧರ ಯುವಕರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಕಸಬನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಲು ಸರ್ಕಾರ ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡಿತು. ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ತೊಡಗಿಸಲು ಬೇಕಾಗುವ ಸುಮಾರು 50,000 ರೂ.ಗಳನ್ನು 20 ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ಹಂಚಲಾಯಿತು. 1980-81 ರಲ್ಲಿ ಈ ಹಂಚಿಕೆಯ ಹಣ 0.78 ರೂ.ಗಳಿದ್ದು, ಅದನ್ನು 151 ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ಹಂಚಲಾಯಿತು. ಹಾಗೆಯೇ ಎರಡು ಕೃಷಿ ಕಾಲನಿಗಳನ್ನು ಪುನಶ್ಚೇತನಗೊಳಿಸಲು 0.35 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಕುಶಲಕರ್ಮ ತರಬೇತಿಯ ಕೇಂದ್ರಗಳಿಗೂ 19,000 ರೂ.ಗಳ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಭರಿಸಲಾಯಿತು. ನಾಲ್ಕು ತರಬೇತಿ ಹಾಗೂ ಉತ್ಪಾದನಾ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ತಾಲೂಕಿಗೆ ಒಂದರಂತೆ ಕೊಡಗಿನ ಆದಿನಡೂರ್ನಲ್ಲಿಯೂ, ಕನಕ ಪುರದ ಹುಳ್ಯಕಾಲನಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಹೆಗ್ಗಡವೇವನಕೋಟಿಯ ಬೇಗೂರಿನಲ್ಲಿಯೂ, ಪಿರಿಯಾಪಟ್ಟಣದ ಮುತ್ತೂರಿನಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ

ಬಿದಿರು ಮತ್ತು ಬಿದಿರುಕಡ್ಡಿಯ ಕುಶಲತೆಯಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಆರೋಗ್ಯ, ಗೃಹನಿರ್ಮಾಣ ಮತ್ತು ಇತರ ಯೋಜನೆಗಳು : ನಿರ್ಗತಿಕ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನರಿಗೆ ಎರಡನೆಯ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ 100 ಮನೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಲಾಯಿತು. 34 ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ಬಾವಿಗಳನ್ನು ತೋಡುವುದರ ಜೊತೆಗೆ 11 ಸಮುದಾಯ ಕಟ್ಟಡಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಯಿತು. ಒಳನಾಡಿನ ಈ ಜನಗಳ ಹೆಚ್ಚು ಹಾಗೂ ಅತಿ ಹತ್ತಿರದ ಗ್ರಾಮಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಂಪರ್ಕ ಏರ್ಪಡಿಸಲು 17 ರಸ್ತೆಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಲಾಯಿತು. ಇವರಿಗೆ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸೌಲಭ್ಯ ಒದಗಿಸಲು ಮೂರು ಸಂಚಾರಿ ಆಸ್ಪತ್ರೆ ಘಟಕಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಮೂರನೆಯ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ 750 ಜನಕ್ಕೆ ಮನೆ ಕಟ್ಟಲು ಧನಸಹಾಯ ವನ್ನೂ, 50 ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ಬಾವಿಗಳನ್ನೂ ಮತ್ತು 15 ಶಿಶು ವಿಹಾರಗಳನ್ನೂ ಳಗೊಂಡ ಮಹಿಳಾ ಕಲ್ಯಾಣ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನೂ ಆರಂಭಿಸಲು 11.54 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನೂ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಗಳಲ್ಲಿ 409 ಮನೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಲು ಧನಸಹಾಯ, ಎಂಟು ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ಬಾವಿಗಳು, ಒಂದು ಸಂಚಾರಿ ಆಸ್ಪತ್ರೆ ಘಟಕ ಹಾಗೂ ಗೃಹ ನಿವೇಶನಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಎಕರೆ ಜಮೀನನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ಇವೇ ಮುಂತಾದ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೊಂದು 3.51 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳ ಸಹಾಯಧನ ಒದಗಿಸಲಾಯಿತು. 1981-82ರಲ್ಲಿ ಗಿರಿಜನರ ಗೃಹ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೋಸ್ಕರ 10,000 ರೂ.ಗಳನ್ನು ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಲಾಯಿತು.

ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗಗಳನ್ನು ಶೋಷಣೆಯಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಲು ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಧನಸಹಾಯದೊಂದಿಗೆ ಅರಣ್ಯ ಕಾರ್ಮಿಕ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಅರಣ್ಯ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಶೋಷಣೆಯನ್ನು ತಡೆಯಲು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬುಡಕಟ್ಟು ಕಾರ್ಮಿಕರನ್ನು ಶೋಷಣೆಯಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಲು ಹಾಗೂ ಅವರ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ಈಡೇರಿಸಲು ವಿವಿಧೋದ್ದೇಶ ಕಾರ್ಮಿಕ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಈ ಸಂಘಗಳು ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನರಿಗೆ ಆರ್ಥಿಕ ಲಾಭ ತರುವಂಥ ಎಲ್ಲಾ ಕಸಬು ಅಥವಾ ಉದ್ಯೋಗಗಳಿಗೆ ಸಹಾಯ ನೀಡುತ್ತವೆ. ಇಂಥ ಐದು ವಿವಿಧೋದ್ದೇಶ ಅರಣ್ಯ ಕಾರ್ಮಿಕ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು, ಸರ್ಕಾರದಿಂದ 40,000 ರೂ.ಗಳನ್ನು ಮಂಜೂರಾತಿ ಪಡೆದವು. ಅವೆಂದರೆ ದಕ್ಷಿಣಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬೆಳ್ತಂಗಡಿ, ಪುತ್ತೂರು ಮತ್ತು ಸುಳ್ಯ ತಾಲೂಕುಗಳ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನರಿಗೆ ಪುತ್ತೂರು, ಮೈಸೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಗುಂಡ್ಲುಪೇಟೆ ಹಾಗೂ ನಂಜನಗೂಡು ತಾಲೂಕುಗಳ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನರಿಗೆ, ಗುಂಡ್ಲುಪೇಟೆ, ಬೆಂಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕನಕಪುರ ಹಾಗೂ

ಆನೆಕಲ್ ತಾಲೂಕುಗಳ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನರಿಗೆ ಕನಕಪುರ, ಕೊಡಗು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸೋಮನಾರ ಪೇಟೆ, ಮಡಿಕೇರಿ ತಾಲೂಕುಗಳ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನರಿಗೆ ಕುಶಾಲನಗರ ಹಾಗೂ ಯಳಂದೂರು ಮತ್ತು ಚಾಮರಾಜನಗರ ತಾಲೂಕಿನ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನರಿಗೆ ಬಿಳಿಗಿರಂಗನ ಬೆಟ್ಟ. 1) ಸಣ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದ ಅರಣ್ಯ ಉತ್ಪಾದನಾ ವಸ್ತುಗಳ ಸಂಗ್ರಹಣೆಯನ್ನು ಗುತ್ತಿಗೆಗೆ ತೆಗೆದು ಕೊಳ್ಳುವುದು, 2) ಮರ ಕಡಿಯುವ ಒಪ್ಪಂದ ಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುವುದು, 3) ಕಾಡನ್ನು ಸವರುವುದು, 4) (ಅರಣ್ಯಗಳ) ದಾಸ್ತಾನನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು, 5) ಬಳಕೆದಾರರಿಗಾಗಿ ಅಂಗಡಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದು, 6) ಅರಣ್ಯ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಒಪ್ಪಂದ ಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುವುದು, ಹಾಗೂ 7) ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನರಿಗೆ ಗೃಹ ನಿರ್ಮಾಣ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವುದು, ಇವೇ ಮೊದಲಾದವು ಈ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಬರುತ್ತವೆ. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ 1973-74ರ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಎಂಟು ವಿವಿಧೋದ್ದೇಶ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು.

ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಕಲ್ಯಾಣ

ಶಿಕ್ಷಣ : ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ('ಡಿನೊಟಿ ಫಾಯ್ಡ್ ಟೈಬ್ಸ್') ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಎರಡನೇಯ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ಅಶ್ರಮ ಶಾಲೆಗಳನ್ನೂ, ಹನ್ನೊಂದು ಖಾಸಗಿ ನಿಲಯಗಳನ್ನೂ ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಅವರಿಗೆ 300 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನಗಳನ್ನು ನೀಡುವುದರ ಜೊತೆಗೆ 4,755 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಪುಸ್ತಕ ಹಾಗೂ ಉಡುಪನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಯಿತು. ಮೂರನೇ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗಗಳಿಗೆಂದು ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ್ದ 15.94 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳ ವೆಚ್ಚದ ಮೊತ್ತದಲ್ಲಿ, 14.18 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಖರ್ಚು ಮಾಡಿ 19 ಅಶ್ರಮ ಶಾಲೆಗಳು, 13 ವಸತಿ ನಿಲಯಗಳು, 4,800 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರೌಢಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣ ಪೂರ್ವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನಗಳು, 6,000 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಉಚಿತ ಉಡುಪಿನ ಸಹಾಯ ಮತ್ತು ಲೇಖನ ಸಾಮಗ್ರಿ ನೀಡುವ ಕಾರ್ಯ ಮುಂತಾದವನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ಕೈಗೊಂಡಿತು. ವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಗಳಲ್ಲಿ ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ 13.72 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳ ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ, ಕೇವಲ 11.97 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು ಶಿಕ್ಷಣದ ಬಾಬಿಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿ 12 ಅಶ್ರಮ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಲಾಯಿತು. ಹಾಗೂ ಐದು ಶಿಶುವಿಹಾರಗಳನ್ನೂ ಕೆಲವು ಮಹಿಳಾ ಕಲ್ಯಾಣ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನೂ ತೆರೆಯಲಾಯಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ಕೈಗಾರಿಕಾ ತರಬೇತಿ ಯೋಗ್ಯತಾ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಹಾಗೂ ಕೈಗಾರಿಕಾ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ಪಡೆಯುವ 114 ಬುಡಕಟ್ಟು ಯುವಕರಿಗೆ ಸ್ಪೆಷಂಡ್‌ನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಲಾಯಿತು;

ನಾಲ್ಕು ವಸತಿ ನಿಲಯಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಪ್ರೌಢ ಶಿಕ್ಷಣದ ಮುಂಚಿನ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡುವ 7,056 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನ ಮತ್ತು ಖಾಸಗಿ ವಸತಿ ನಿಲಯಗಳಲ್ಲಿರುವ 1,475 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಖರ್ಚನ್ನು ಅನುದಾನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಆ ವಸತಿ ನಿಲಯಗಳಿಗೆ ನೀಡಲಾಯಿತು. ಪುಸ್ತಕ ಹಾಗೂ ಲೇಖನ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು 17 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಒದಗಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ 34 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ವಿಶೇಷ ಊಟದ ವೆಚ್ಚವನ್ನೂ ಸರ್ಕಾರವೇ ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿತು. 1980-81ರಲ್ಲಿ 19.01 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳ ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ 39 ಅಶ್ರಮ ಶಾಲೆಗಳು ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಲು ನೆರವು ನೀಡಲಾಯಿತು. 1.90 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳ ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ 17 ಶಿಶುವಿಹಾರಗಳನ್ನೂ ಕೆಲವು ಮಹಿಳಾ ಕಲ್ಯಾಣ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನೂ ನಿರ್ವಹಿಸಲಾಯಿತು.

ಆರ್ಥಿಕಾಭಿವೃದ್ಧಿ : 1981-82ರಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ತೆರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ 32 ವಸತಿ ನಿಲಯಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಗೆ 14.36 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳು ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟರೆ, ಅನುದಾನ ಪಡೆದ 43 ವಸತಿ ನಿಲಯಗಳಲ್ಲಿ 2,119 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಊಟದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಾಗಿ ಸರ್ಕಾರ 12.29 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು ಮಂಜೂರು ಮಾಡಿತು. ಎರಡನೇಯ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಆರ್ಥಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಕಾರ್ಯ ಕ್ರಮದನ್ವಯ 560 ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನರಿಗೆ ಕುಶಲ ಕೈಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಅವಶ್ಯಕ ಕಚ್ಚಾವಸ್ತುಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಯಿತು; ಕೃಷಿ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಬೇಕಾಗುವ ಬೀಜಗಳು, ಗೊಬ್ಬರ ಮತ್ತು ವ್ಯವಸಾಯ ಸಲಕರಣೆಗಳನ್ನು ಸುಮಾರು 1,972 ಜನರಿಗೆ ನೀಡಲಾಯಿತು. ಸುಮಾರು 340 ಬುಡಕಟ್ಟು ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ಹಾಲು ಕರೆಯುವ ಹಸುಗಳನ್ನೂ, ಎಮ್ಮೆಗಳನ್ನೂ ಒದಗಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮೂರನೇಯ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ 15.08 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳ ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ, 8.11 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಖರ್ಚು ಮಾಡಿ ಹಲವು ಬಗೆಯ ವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ನೀಡುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಎರಡು ವಸತಿ ನಿಲಯಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. 2,800 ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನರಿಗೆ ತಾಂತ್ರಿಕ ಹಾಗೂ ಕೃಷಿ ನೆರವು ದೊರಕಿಸಲಾಯಿತು. 6,000 ಜನರಿಗೆ ಕುಶಲ ಕಸುಬುಗಳಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ಹೊಂದುವ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ಕಾರ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾದುದು; ಇನ್ನೇ ಅಲ್ಲದೆ ವಿವಿಧೋದ್ದೇಶ ಸಹಕಾರಿ ಪುನರ್ವಸತಿ ಯೋಜನೆಯೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಸೇರಿತ್ತು. ವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಗಳಲ್ಲಿ ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ 5.41 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳ ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ, 5.26 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು 184 ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ಕೃಷಿ ನೆರವಿಗಾಗಿಯೂ, ನಾಲ್ಕು ಹೈನುಗಾರಿಕಾ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಎರಡು ಕೋಳಿ ಸಾಕುವ ಘಟಕಗಳನ್ನು ತೆರೆಯುವ

ದಕ್ಕಾಗಿಯೂ, 164 ಕುಶಲ ಕರ್ಮಿಗಳು ತಮ್ಮ ಕಸಬನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ವಿನಿಯೋಗಿಸಲಾಯಿತು. 1980-81ರಲ್ಲಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗದ ವ್ಯವಸಾಯಕ್ಕೋಸ್ಕರ 1.19 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳ ನೆರವನ್ನೂ, 12 ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಲು 30,000 ರೂ.ಗಳನ್ನೂ, ಕುಶಲಕಲಾ ಕೇಂದ್ರಗಳಿಗಾಗಿ 39,000 ರೂ.ಗಳನ್ನೂ ಸರ್ಕಾರ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಿತು. 1981-82ರ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಐದು ಹೊಲಿಗೆ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಹಾಗೂ ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ಕೃಷಿಕರಿಗೆ ಒದಗಿಸಲು ಪ್ರತಿ ಬುಡಕಟ್ಟು ಕುಟುಂಬ ನಿವಾಸಿಗೆ 2,500 ರೂ.ಗಳಂತೆ ನೀಡಲು, 25,000 ರೂ.ಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ಮಂಜೂರು ಮಾಡಿತು.

ಆರೋಗ್ಯ, ಗೃಹ ನಿರ್ಮಾಣ ಮತ್ತು ಇತರ ಕಾರ್ಯಗಳು : ಮೂರನೇಯ ಯೋಜನಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ನಿಗದಿ ಪಡಿಸಿದ್ದ 14.98 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳ ಮೊತ್ತದ ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ 3.82 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಖರ್ಚು ಮಾಡಿ ಅದನ್ನು 90 ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ಬಾವಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಐದು ಫರ್ಲಾಂಗ್ ಉದ್ದದ ಸಂಪರ್ಕ ರಸ್ತೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲು ಹಾಗೂ ಗೃಹ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆಂದು 3,000 ಜನರಿಗೆ ಧನಸಹಾಯ ನೀಡಲು ವಿನಿಯೋಗಿಸಲಾಯಿತು. ವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ 180 ಮನೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಲು ಧನಸಹಾಯ, 11 ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ಬಾವಿಗಳನ್ನು ತೋಡಲು ಮಾಡಿದ ಖರ್ಚು, ಗೃಹ ನಿವೇಶನಕ್ಕೆಂದು ಮೂರುವರೆ ಎಕರೆ ಜಮೀನು ಸ್ವಾಧೀನಕಾರ್ಯ, ಇವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಗೆ 1.605 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ಮಂಜೂರು ಮಾಡಿತು. 1980-81ರಲ್ಲಿ 69 ಕುಟುಂಬಗಳ ಗೃಹ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕಾಗಿ 48,000 ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. 1981-82ರಲ್ಲಿ ಪ್ರವಾಹ ಹಾಗೂ ಅಗ್ನಿ ಸಂತ್ರಸ್ತ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನ ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ, ಪ್ರತಿ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೂ 700 ರೂ.ಗಳಂತೆ ಧನ ಸಹಾಯ ಮಾಡಲು ಸರ್ಕಾರ ಒಂದು ಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಮಂಜೂರು ಮಾಡಿತು.

ಅಲೆಮಾರಿ ಮತ್ತು ಅರೆಅಲೆಮಾರಿ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಕ್ಷೇಮಾಭಿವೃದ್ಧಿ

ಶಿಕ್ಷಣ : ಎರಡನೇಯ ಯೋಜನಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅಲೆಮಾರಿ ಮತ್ತು ಅರೆಅಲೆಮಾರಿ (ನೊಮೆಡಿಕ್ ಆಂಡ್ ಸೆಮಿ ನೊಮೆಡಿಕ್) ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನರಿಗಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ಆಶ್ರಮ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ತೆರೆಯಲಾಯಿತು. ಖಾಸಗಿ ವಸತಿ ನಿಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ ಪಡೆದಿದ್ದ 26 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ವಸತಿ ವೆಚ್ಚ ನೀಡಲಾಯಿತು. 250 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನವನ್ನೂ,

625 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಪುಸ್ತಕ ಹಾಗೂ ಶಾಲಾ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನೂ, ಸರ್ಕಾರ ನೀಡಿತು. ಮೂರನೇಯ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ನಿಗದಿಪಡಿಸಿದ್ದ 14.04 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳ ಮೊತ್ತದ ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೋಸ್ಕರ 6.08 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು ವಿನಿಯೋಗಿಸಲಾಯಿತು. ಇದರಲ್ಲಿ 22 ಆಶ್ರಮ ಶಾಲೆಗಳು, ಮೂರು ಶಿಶುವಿಹಾರಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಮಹಿಳಾ ಕಲ್ಯಾಣ ಕೇಂದ್ರಗಳು, 1,000 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನ ಹಾಗೂ ಇನ್ನೂರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಉಡುಪು ಮತ್ತು ಲೇಖನ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ನೀಡಲಾಯಿತು. ವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒದಗಿಸಲಾಗಿದ್ದ 7.45 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳ ಮೊತ್ತದಲ್ಲಿ, 6.5 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು ವ್ಯಯಿಸಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ಹದಿನೆಂಟು ಆಶ್ರಮ ಶಾಲೆಗಳ ವಿಸ್ತರಣ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೂ, ಒಂದು ಹೊಸ ಆಶ್ರಮ ಶಾಲೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸುವುದಕ್ಕೂ, 2,796 ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಶಾಲಾ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದಕ್ಕೂ, ಕೈಗಾರಿಕಾ ತರಬೇತಿ ಯೋಗ್ಯತಾ ಪತ್ರ ಪಡೆಯುವ ಹಾಗೂ ಕೈಗಾರಿಕಾ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ಪಡೆಯುವ ಒಂಬತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಸ್ಟೈಪೆಂಡ್ ವೇತನ ನೀಡುವುದಕ್ಕೂ, 1,446 ಪ್ರೌಢಶಿಕ್ಷಣ ಪೂರ್ವದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನದ ನೆರವಿಗೂ, ಖಾಸಗಿ ವಸತಿ ನಿಲಯದಲ್ಲಿರುವ ಈ ಜನಾಂಗದ 152 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಅನುದಾನ ನೀಡುವುದಕ್ಕೂ, 12 ಜನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಊಟದ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಭರಿಸುವುದಕ್ಕೂ, 13 ಕಾಲೇಜು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಪುಸ್ತಕ ಮತ್ತು ಲೇಖನ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದಕ್ಕೂ ನೀಡಲಾಯಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ಏಳು ಹೊಸ ಶಿಶುವಿಹಾರಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಮಹಿಳಾ ಕಲ್ಯಾಣ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನೂ ತೆರೆಯಲಾಯಿತು. 1981-82ರಲ್ಲಿ 2,369 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿದ್ದ 47 ಆಶ್ರಮ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು 29 ಶಿಶುವಿಹಾರವನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಮಹಿಳಾ ಕಲ್ಯಾಣ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಪೋಷಿಸಲಾಯಿತು. ಇದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅನುದಾನ ಪಡೆಯುವ ಖಾಸಗಿ ವಸತಿ ನಿಲಯಗಳಲ್ಲಿದ್ದ 158 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಲೆಂದು ಸರ್ಕಾರ 89,675 ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಿತು.

ಆರ್ಥಿಕಾಭಿವೃದ್ಧಿ : ಎರಡನೇಯ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ 3,200 ಅಲೆಮಾರಿ ಮತ್ತು ಅರೆಅಲೆಮಾರಿ ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ಆರ್ಥಿಕ ನೆರವನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿತ್ತು ಮತ್ತು ಕಾರ್ಮಿಕ ಗುತ್ತಿಗೆ ಸಂಘಗಳೂ ಆಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದವು. ಈ ಜನಾಂಗಗಳ 500 ಜನರಿಗೆ ಕರಕುಶಲ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳ ಮೂಲಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಲು ಸಹಾಯಧನವನ್ನೂ, 1,900 ಜನರಿಗೆ ಕೃಷಿಗಾಗಿ ನೆರವನ್ನೂ, 1,500 ಜನರಿಗೆ ಜಾನುವಾರು ನೀಡುವುದಕ್ಕೂ ಸರ್ಕಾರ 8.17 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳ ಮೊತ್ತವನ್ನು ಮಂಜೂರು ಮಾಡಿತ್ತು. ವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ನಿಗದಿಪಡಿಸಿದ್ದ 4.95 ಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಿಗಳ ಮೊತ್ತದ ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ 4.34 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ

ವ್ಯಯಿಸಿ ಎರಡು ಜಂಟಿ ಕೃಷಿ-ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳಿಗೆ ಸಹಾಯಕ ವಾಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ 310 ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ಕೃಷಿಕಾರ್ಯ ನೆರವಿಗೂ, ಎರಡು ಹೈನುಗಾರಿಕೆ ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ಕೋಳಿ ಸಾಕಣೆ ಘಟಕಗಳ ನೆರವಿಗೂ ಮತ್ತು 83 ಕುಲ ಕರ್ಮಿಗಳ ಕಸುಬು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೂ ಸರ್ಕಾರ ನೆರವು ನೀಡಿತು. 1981-82 ರಲ್ಲಿ 500 ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ಅವಶ್ಯಕವಿರುವ ಕೃಷಿ ಸಲಕರಣೆ, ಐಜ ಹಾಗೂ ಗೊಬ್ಬರಕ್ಕಾಗಿ 1.50 ಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಲಾಯಿತು.

ಆರೋಗ್ಯ, ಗೃಹ ನಿರ್ಮಾಣ ಮತ್ತು ಇತರ ಕಾರ್ಯಗಳು : ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ವಯ ಎರಡನೇಯ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ 970 ಜನರಿಗೆ ಮನೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಲು ಧನ ಸಹಾಯವನ್ನೂ, ಎಂಟು ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ಬಾವಿಗಳನ್ನು ತೋಡಿಸುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ, ಮೂರು ಬಾಲವಾಡಿ (ಶಿಶುವಿಹಾರ) ಹಾಗೂ ನಾಲ್ಕು ಸಂಸ್ಕಾರ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನೂ ಸರ್ಕಾರ ಆರಂಭ ಮಾಡಿತು. ಮೂರನೇಯ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ನಿಗದಿಪಡಿಸಿದ್ದ 9.10 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳ ಮೊತ್ತದಲ್ಲಿ, 5.13 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು 1,400 ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ಗೃಹ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೂ, 30 ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ಬಾವಿಗಳನ್ನು ತೋಡುವುದಕ್ಕೂ, ಒಂದು ಪ್ರಸೂತಿ ಆರೋಗ್ಯ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ಆರಂಭಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಸರ್ಕಾರ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಿತು. ವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಗಳಲ್ಲಿ 221 ಮನೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಲು ಧನ ಸಹಾಯ, ಏಳು ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ಬಾವಿಗಳನ್ನು ತೋಡಲು, ಗೃಹ ನಿವೇಶನಗಳಿಗಾಗಿ ಒಂದು ಎಕರೆ ಭೂಸ್ವಾಧೀನ ಕಾರ್ಯ, ನೊಡಲಾದವುಗಳಿಗಾಗಿ ಸರ್ಕಾರ 1.57 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು ವಿನಿಯೋಗಿಸಿತು. 1980-81ರಲ್ಲಿ 12 ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ಗೃಹ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಧನ ಸಹಾಯ ಮಾಡಲಾಯಿತು. 1981-82ರಲ್ಲಿ ಪ್ರವಾಹ ಹಾಗೂ ಅಗ್ನಿ ಸಂತ್ರಸ್ತ ಅಲೆಮಾರಿ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ, ಪ್ರತೀ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೂ 700 ರೂ.ಗಳ ಧನಸಹಾಯ ಮಾಡಲು ಸರ್ಕಾರ 50,000 ರೂ.ಗಳನ್ನು ವಿನಿಯೋಗ ಮಾಡಿತು.

ಕರ್ನಾಟಕ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳ ಹಾಗೂ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ನಿಗಮ : ಕರ್ನಾಟಕ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳ ಹಾಗೂ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ನಿಗಮ, ನಿಯಮಿತವು ಮಾರ್ಚ್ 1975ರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಗಳ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕ ಸುಧಾರಣೆಯ ಪ್ರಮುಖ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ಕೋಟಿ ರೂಪಾಯಿಗಳ ಮೂಲ ಬಂಡವಾಳ ಹೂಡಿಕೆಗೆ ಸರ್ಕಾರವು ಒಪ್ಪಿಗೆ ನೀಡಿತು. ಈ ವರ್ಗಗಳ ಜನರು ವ್ಯವಸಾಯ, ಕೈಗಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ಇತರ ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯಕವಿರುವ ಸಾಲವನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು ನಿಗಮದ ಪ್ರಮುಖ ಕಾರ್ಯ.

ಮಾರ್ಚ್ 1982ರ ಅಂತ್ಯದವರೆಗೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳ ಮತ್ತು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ನಿಗಮಕ್ಕೆ ಒಟ್ಟು 395.30 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳ ಷೇರು ಬಂಡವಾಳವನ್ನು ಒದಗಿಸಿದೆ. ಅಲ್ಲ ಮೊತ್ತದ ಸಾಲಗಳಿಗಾಗಿ ನಿಗಮ 143.69 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು ನೀಡಿ, 25,192 ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳ ಕುಟುಂಬಗಳು ಕೈಗೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ಹಲವು ಬಗೆಯ ಆರ್ಥಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳಿಂದ ಶೇ. 75ರಷ್ಟು ಸಾಲ ಪ್ರಮಾಣ ಪಡೆಯಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಮಾರ್ಚ್ 1982ರ ಅಂತ್ಯದವರೆಗೆ 436.33 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು ನಿಗಮವು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ಹೀಗೆಯೇ ಶೇ. 25ರಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲ ಮೊತ್ತದ ಸಾಲಗಳಿಗೆ ಹಣ ನೀಡಲು 7.90 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು ವಿನಿಯೋಗಿಸಿ, ಉಳಿದ ಶೇ. 75ರಷ್ಟು ಸಾಲದ ಹಣವನ್ನು, 1,111 ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳ ಕುಟುಂಬಗಳು ಕೈಗೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ಹಲವು ಬಗೆಯ ಆರ್ಥಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ, 24.76 ಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಮಾರ್ಚ್ 31, 1982ರ ವೇಳೆಗೆ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳಿಂದ ನಿಗಮ ಪಡೆದಿದೆ. ನಿಗಮದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ 1982-83ರ ಸಾಲಿಗೆ 25,000 ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳ ಕುಟುಂಬಗಳು ಮತ್ತು 2,000 ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಬುಡಕಟ್ಟು ಕುಟುಂಬಗಳು ಆರ್ಥಿಕ ನೆರವು ಪಡೆಯ ಬೇಕೆಂಬ ಗುರಿ ಇದೆ; ಅದರಂತೆ 1982-83ರಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ನಿಗದಿಪಡಿಸಿದ್ದ ವೆಚ್ಚದ ಮೊತ್ತ 1,112.00 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳಾದರೆ, ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗಾಗಿ ನಿಗದಿಪಡಿಸಿದ್ದ ವೆಚ್ಚದ ಮೊತ್ತ 43.04 ಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಿಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಈ ಮೊತ್ತದ ಹಣದಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳಿಗಾಗಿ ಈಗಾಗಲೇ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಿರುವುದು 178.45 ಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಿಗಳು; ಅಂತೆಯೇ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗಾಗಿ 2.78 ಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಿಗಳು ವೆಚ್ಚವಾಗಿದೆ. ಏಪ್ರಿಲ್ 1, 1982ರಿಂದ ಅಕ್ಟೋಬರ್ 25, 1982ರವರೆಗೆ ನಿಗಮದಿಂದ ನೆರವು ಪಡೆದ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳ ಹಾಗೂ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಜನರ ಸಂಖ್ಯೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ 6,773 ಮತ್ತು 91.

ಮುಂದಿನ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಕೋಷ್ಟಕವು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳು ಮತ್ತು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜನಾಂಗಗಳ ಆರ್ಥಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ನೆರವಾಗುವ ಉತ್ಪನ್ನ ಸಾಧನೆಗಳು ಹಾಗೂ ಹಲವಾರು ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗೆ ಸಾಲ ಮಂಜೂರು ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ 1980-81ರಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರ ನೀಡಿದ 160.04 ಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಿಗಳ ವೆಚ್ಚದ ವಿವರಣೆಯನ್ನೂ ತಿಳಿಯಪಡಿಸುತ್ತದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕ ಗ್ರಾಮ ಮತ್ತು ಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳ ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷರ ಸಾಕ್ಷರತೆಯ ಪ್ರಮಾಣ ಮುಂದಿನ ಪುಟದ ಎರಡನೇ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ.

ಉದ್ದೇಶ	ಸಾಲ ಪಡೆದವರ ಸಂಖ್ಯೆ	ನೀಡಿರುವ ಸಾಲದ ಮೊತ್ತ (ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)
ಕೃಷಿ	911	17.40
ರೇಷ್ಮೆ ವ್ಯವಸಾಯ	64	1.20
ಹೈನುಗಾರಿಕೆ	2,477	60.00
ಕುರಿ ಮತ್ತು ಮೇಕೆ ಸಾಕುವುದು	1,333	17.00
ಹಂದಿ ಸಾಕಣೆ	46	1.00
ಎತ್ತು, ಗಾಡಿ	1,508	49.68
ಚರ್ಮದ ಕೈಗಾರಿಕೆ	411	4.92
ಇತರ ಕುಶಲ ಕೈಗಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ವೃತ್ತಿಗಳು	1,103	8.84
ಒಟ್ಟು	7,853	160.04

ವಿವರಗಳು	1961			1971		
	ಪುರುಷ	ಸ್ತ್ರೀ	ಒಟ್ಟು	ಪುರುಷ	ಸ್ತ್ರೀ	ಒಟ್ಟು
ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರದೇಶಗಳು	14.87	3.04	9.06	20.73	6.74	13.89
ಗ್ರಾಮ	11.44	1.70	6.65	16.32	3.91	10.23
ಪಟ್ಟಣ	32.25	10.01	21.44	42.21	21.00	31.98

*ಮೂಲ : ಭಾರತದ ಜನಗಣತಿ, 1971.

1971ರ ಜನಗಣತಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಪ್ರತಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಪುರುಷರ ಶೇಕಡವಾರು ಸಾಕ್ಷರತೆಯ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ಜಾತಿಗಳ ಸ್ತ್ರೀ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹೆಸರು	ಇತರ ಜಾತಿಗಳು			ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳು		
	ಪುರುಷ	ಸ್ತ್ರೀ	ಒಟ್ಟು	ಪುರುಷ	ಸ್ತ್ರೀ	ಒಟ್ಟು
ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ	50.46	32.10	41.48	29.39	12.30	21.07
ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ	31.70	9.77	20.85	11.74	1.80	6.81
ಕೊಡಗು	53.11	40.77	47.24	23.32	10.45	17.15
ಕೋಲಾರ	41.31	19.78	30.76	21.48	8.82	15.26
ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು	49.24	29.29	22.30	16.31	5.16	10.92
ಚಿತ್ರದುರ್ಗ	46.82	23.58	35.57	20.31	5.07	12.92
ತುಮಕೂರು	44.07	20.89	32.72	19.17	5.02	12.33
ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ	54.10	36.39	44.99	20.71	9.47	15.07
ಧಾರವಾಡ	53.13	26.42	40.15	29.77	8.75	19.55
ಬಳ್ಳಾರಿ	38.42	16.49	27.66	17.28	3.83	10.59
ಬಿದರಿ	33.69	9.44	21.94	15.30	2.77	9.14
ಬೆಳಗಾವಿ	43.96	19.40	32.04	27.83	7.48	17.78
ಬೆಂಗಳೂರು	55.28	37.02	46.60	28.63	12.32	20.75
ಮೈಸೂರು	36.39	19.98	28.43	17.57	6.17	12.05
ಮಂಡ್ಯ	33.13	13.93	23.78	20.63	6.70	13.86
ವಿಜಾಪುರ	42.58	15.41	29.20	19.84	4.60	12.17
ರಾಯಚೂರು	33.10	10.16	21.76	12.07	2.45	7.22
ಶಿವಮೊಗ್ಗ	49.88	30.30	40.44	20.23	6.38	13.57
ಹಾಸನ	45.58	21.98	33.90	16.96	7.16	12.21
ಕರ್ನಾಟಕ	44.78	23.12	34.19	20.73	6.74	13.89

ಭಾರತೀಯ ಸಂವಿಧಾನದ ವಿಧಿ 16(4) ಪ್ರಕಾರ ಹಿಂದುಳಿದ ಸಮುದಾಯಗಳು ಹಾಗೂ ಹಿಂದುಳಿದ ಜಾತಿಗಳ ಪಟ್ಟಿ ಇಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದೆ.

ಹಿಂದುಳಿದ ಸಮುದಾಯಗಳು

ಬಲಿಜ	ಬಲಜಿಗ	ಬಳೆಗಾರ	ಬೋಗಂ ತೆಲಗ
ಜನಪ್ಪ	ಕಸಬನ್	ಮತ್ತಾಚ	ಮುನ್ನಾರು
ಮುಣ್ಣಾರು	ಮುತ್ತಾಸಿ	ನಾಯ್ಡು	ನೆಟ್ಟಿ ಬಲಿಜ
ತೆಲುಗು ಬಲಿಜ	ದರ್ಜಿ	ಭಾವಸಾರ ಕ್ಷತ್ರಿಯ	ಚಿಪ್ಪಿ
ಚಿಪ್ಪಿಗ	ಮೀರಾಯ್	ನಾಮದೇವ	ನಿಲಗಾರ್
ನಿಲಾರ	ರಂಗೇರ್	ರಂಗೇರಿ	ರಂಗ್ರೇಜಿ
ಸಾಯಿ	ಶಿಂಪಿ	ಸಿಂಪಿ	ದೇವಾಡಿಗ
ದೇವಡಿಗ್	ದೇವಡಿಗರ್	ದೇವಳಿ	ಮೊಯ್ಲಿ
ಮೊಯಿಲಿ	ಸಪ್ಪಲಿಗ	ಸರ್ವಗಾರ	ಶೇರೇಗಾರ
ಸಪ್ಪಿಗ್	ದೇವಾಂಗ	ದೇವಾಂಗ್	ಹಟಗಾರ
ಹಟಗಾರ	ಹಬ್ಬಾರ್	ಜೇಡ	ಜುಲಾಹಿ
ಕೋಷ್ಟಿ	ವಿಣ್ಕಾರ	ಗಾಣಿಗ	ಗಾಂಡ್ಲ
ತೇಲಿ	ವಾಣಿಯನ್	ಈಡಿಗ	ಬಿಲ್ಲವ
ದೀವರ್	ದೀವರ್	ದೀವರ ಮಕ್ಕಳು	ಈಡಿಗ
ಇಳಿಗ	ಗೊಂಡ್ಲ	ಗೊಂಡ್ಲ	ಹಳೇಪೈಕ
ಈಳಿಗ	ಕಲಾಲ	ಮಲೆಯಾಳಿ ಬಿಲ್ಲವ	ನಾಮಧಾರಿ
ಥೀಯನ್	ತೀಯನ್	ಮೇದಾರಿ	ಬುರೂಡ್
ಗೌರಿಗ	ಮೇದಾರ	ನಾಯಿಂದ	ಅಂಬಟ್ಟಿನ್
ಭಂಡಾರಿ	ಚೌರಿಯ	ಹಜಾಮ್	ಕೆಲಸಿ
ಕ್ವಾರದಾ	ಕ್ವಾರಿಕ್	ಮಂಗಳ	ನಾಡಿಗರು
ನಾಸಿತ	ನಾವಲಿಗ	ನಯನಜ ಕ್ಷತ್ರಿಯ	ನ್ದಾವಿ
ನೇಯ್ಲಿ	ಅನಿರ್	ಅಯೀರಿ	ಬಿಳಿಮಗ್ಗ
ಜಾಡರು	ಜಾಂದ್ರ	ಜಂಖಾನ	ಕೈಕೋಳನ್
ಕುರುಹಿನಶೆಟ್ಟಿ	ನೇಕಾರ	ಪದ್ಮಸಾಲಿ	ಸಾಲಿ
ಸಾಲೇ	ಸೇನಿಗ	ಸ್ವಕುಳಸಾಲಿ	ತೋಗಟಿ
ಪಟ್ಟೇಕಾರಿ	ಪಟ್ಟೇಗಾರ	ಪಟ್ಟಿಗಾರ	ರಜಪೂತ
ಸಾತಾನಿ	ಚಾತ್ರದ	ಶ್ರೀ ವೈಷ್ಣವ	ವಿಶ್ವಕರ್ಮ
ಅಕ್ಕಸಾಲಿ	ಡಿಸಳ	ಬಡವ್ಲಿ	ಗೆಜ್ಜೆಗಾರ
ಕಂಸಲ	ಕಮ್ಮಾಲನ್	ಪಂಚಾಳ	ಪತ್ತಾರ
ಸೋನಾರ	ಸುತ್ತಾರ	ಒಕ್ಕಲಿಗ	ಗೊಂಡರ್
ಹೆಗ್ಗಡೆ	ಕಾಪು	ರೈ	ಸರ್ಪ ಒಕ್ಕಲಿಗ
ಮುಸ್ಲಿಮರು	ಅಚಾರಿ	ಅಕ್ಕಸಾಲಿ	ಬಡಗಿ
ದೈವಜ್ಞ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ	ಕಮಸಾಲ	ಕಮ್ಮಾರ	ಲೋಹಾರ್ (ಕಮ್ಮಾರಿ)
ಪಾಂಚಾಳ	ಶಿಲ್ಪಿ	ಸೋನಿ	ವಿಶ್ವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ
ಗೌಡ	ಹಳ್ಳಿಕಾರ	ಕಮ್ಮ	ಕುಂಚಿಟಿಗ
ರೈ	ವಕ್ಕಲಿಗ		

ಹಿಂದುಳಿದ ಜಾತಿಗಳು

ಕ್ರಮ ಸಂಖ್ಯೆ	ನಾಮ	ವರ್ಗೀಕರಣ	ವಿಧಿ	ವಿಧಿ	ವಿಧಿ
ಯೆರಲು	ಯಕ್ಕರು	ಯಕ್ಕರು	ಅಗಸ	ಮದಿನ್ಹಳ್ಳಿ	ಮದಿನ್ಹಳ್ಳಿ
ರಜಕ	ಸಾಕಲವಾಡು	ಸಾಕಲವಾಡು	ತ್ನಾಕಲ	ಅಘೋರಿ	ಅಘೋರಿ
ಅಗ್ನಾನಿ	ಅಂಬಲಕ್ಕಾರನ್	ಅಂಬಲಕ್ಕಾರನ್	ಅಂಬಟ್ಟನ್	ಅಂಡಿ	ಅಂಡಿ
ಅಂಡುರಾನ್	ಅತಾರಿ	ಅತಾರಿ	ಅಂಬಟ್ಟನ್	ಬಲ್ಲಾಳ	ಬಲ್ಲಾಳ
ಬಣ್ಣನ್	ಬಫಲಾ	ಬಫಲಾ	ಬಟ್ಟರಾ	ಬಾವ್ವರಾ	ಬಾವ್ವರಾ
ಭಟ್ಟಾಜು	ಬೋಹರೋತಾ	ಬೋಹರೋತಾ	ಭಾಟಿಯಾ	ಬಿನಪಟ್ಟಿ	ಬಿನಪಟ್ಟಿ
ಬೋಗದಾ	ಬೋಗಾಡಿ	ಬೋಗಾಡಿ	ಬಾಗ್ಗಿ	ಬೋಗೋಡಿ	ಬೋಗೋಡಿ
ಚಳಿಯನ್	ದೋಬಿ	ದೋಬಿ	ಪರೋಟಾ	ಸಾಕಲ	ಸಾಕಲ
ಚಾಕಲ	ವಣ್ಣಾನ್	ವಣ್ಣಾನ್	ಕರ್ಮರಮುಂಡ	ಅಂಬಲವಾಸಿ	ಅಂಬಲವಾಸಿ
ಅಂಬಲಕಾರನ್	ಅನಪ್ಪನ್	ಅನಪ್ಪನ್	ಅಂಡಿ ಪಂಡಾರವನ್	ಅರ್ಮನ್	ಅರ್ಮನ್
ಅಟಾರಿ	ಬಕಾದ್ರ	ಬಕಾದ್ರ	ಬಾಲ ಬಲ್ಲಾಳ	ಬಸವಿ	ಬಸವಿ
ಬಟ್ಟಾಲ್	ಬಟ್ಟೇರ	ಬಟ್ಟೇರ	ಭಾಟಾ	ಭಟ್ಟಾಜು	ಭಟ್ಟಾಜು
ಭಾಟ್ಟಿಯಾ	ಭಾವಿನಾ	ಭಾವಿನಾ	ಬಿಂಗಿ	ಬಾಗಾದಿ	ಬಾಗಾದಿ
ಬಾಗೋಡಿ	ಬಾಗಾದಿ	ಬಾಗಾದಿ	ಚಕ್ಕನ್	ಚಲ್ಲಿಯ	ಚಲ್ಲಿಯ
ತೇರುವನ್	ಚಂಬುಕುಟ್ಟಿ	ಚಂಬುಕುಟ್ಟಿ	ಚಪಟೇಗಾರ್	ಮೆಸ್ತ	ಮೆಸ್ತ
ಚಂಚಾರ	ಚೀನಗಾರ	ಚೀನಗಾರ	ಫಾಡಿ	ಫಡಾಸಿ	ಫಡಾಸಿ
ಸಿಂಗಳೆ	ಗೋಣೆಗ	ಗೋಣೆಗ	ಗೋಸಾವಿ	ಗೋಸಾಯಿನಾ	ಗೋಸಾಯಿನಾ
ಗುಜಾರ	ಗೂರ್ಖಾ	ಗೂರ್ಖಾ	ಗುರೋವಾ	ಗುರವಾ	ಗುರವಾ
ತಂಬಳ್ಳಿ	ಗಾಡಿತ್	ಗಾಡಿತ್	ದಾವತ್	ಗಬ್ಬಿತ್	ಗಬ್ಬಿತ್
ಗಂಗಳೂ	ಕುಳಿಗ ಅಂಬಿಗ	ಕುಳಿಗ ಅಂಬಿಗ	ಬಿಸ್ತ	ಬೋಯಿ	ಬೋಯಿ
ಗಂಗಳೂ	ಗಂಗೆ ಮಕ್ಕಳು	ಗಂಗೆ ಮಕ್ಕಳು	ಹರಕಂತ್ರ	ಬರ್ಕಿ	ಬರ್ಕಿ
ಕಬ್ಬೇರ	ಚಂಬೋತಿ	ಚಂಬೋತಿ	ಚಪ್ಪೇಗಾರ	ಚರೋಡಿ	ಚರೋಡಿ
ಚಿತಾರ	ಚಿಟ್ಟಿವಾಡಿಗ್ನಾನ್	ಚಿಟ್ಟಿವಾಡಿಗ್ನಾನ್	ದೋಗ್ರ	ಫಡಾಸಿ	ಫಡಾಸಿ
ಗಿಡ್ಡಿಡಿ	ಸಿಂಗಳೆ	ಸಿಂಗಳೆ	ಸಾದುಸೆಟ್ಟಿ	ಅತೀತ್	ಅತೀತ್
ಗೋಸಾಯಿ	ಗುಜಾರ	ಗುಜಾರ	ಗುರುವ	ಗುರೋವಾ	ಗುರೋವಾ
ತಂಬ್ಲಿ	ದಾಲಿಜ	ದಾಲಿಜ	ಗಾಡಿತ್	ಗಾಸಿತ್	ಗಾಸಿತ್
ಅಂಬಿಗ್	ಭೋಯಾ	ಭೋಯಾ	ಭೋಯಿ	ಹರಿಕಾಂತ್ರ	ಹರಿಕಾಂತ್ರ
ಗಂಗಾಪುತ್ರ	ಗಾರಿಮತ	ಗಾರಿಮತ	ಕಬ್ಬಲಿಗ	ಕಬ್ಬೇರಾ	ಕಬ್ಬೇರಾ
ಕಬ್ಬಲಿ	ಕಹಾರಾ	ಕಹಾರಾ	ಖಾರ್ವಿ	ಮೀನಗಾರಾ	ಮೀನಗಾರಾ
ಪರಿವಾರ	ಸಿವಿಯಾರಾ	ಸಿವಿಯಾರಾ	ಹಾಲವಕ್ಕಿ	ಗಾವರ್ಗವಡ	ಗಾವರ್ಗವಡ
ಗವಡ	ವಕ್ಕಲು	ವಕ್ಕಲು	ಕುಂಚಿ ವಕ್ಕಲು	ವಕ್ಕಲು	ವಕ್ಕಲು
ಅಣುಬರು	ಹಣಬರಾ	ಹಣಬರಾ	ಕೃಷ್ಣ ಗೊಲ್ಲ	ಹಂಡೇರಾವ್ತಾ	ಹಂಡೇರಾವ್ತಾ
ಹೂವಾಡಿಗ	ಹುಗಾರ	ಹುಗಾರ	ಮಾಲಾಗಾರ	ಫೂಲಾಮಾಲಿ	ಫೂಲಾಮಾಲಿ
ಫೂಲಾರಿ	ಜಾಟಿರು	ಜಾಟಿರು	ಕಲಾವಂತಾ	ಗಣಕ	ಗಣಕ
ಕಣಕನ್	ಕನಟಿ	ಕನಟಿ	ಕರುವ	ಅರೈ	ಅರೈ
ಕಾಟಕಾ	ಖಾರಿಯ	ಖಾರಿಯ	ಕೋಳಿ	ಮೊಗವೀರ	ಮೊಗವೀರ
ಸುಣ್ಣಗಾರ	ಗುಡಿತೋರಿಯ	ಗುಡಿತೋರಿಯ	ಅತ್ತೆವಕ್ಕಲು	ಗಾಮಾಗಾಡ	ಗಾಮಾಗಾಡ
ಗ್ರಾಮ ವಕ್ಕಲು	ಕರೇ ವಕ್ಕಲು	ಕರೇ ವಕ್ಕಲು	ಶೀಲ ವಕ್ಕಲು	ಹಣಬರು	ಹಣಬರು
ಅತಣಬರು	ಹಣ್ಣರಾ	ಹಣ್ಣರಾ	ಹಂಡೇವಜೀರಾ	ಹೊನ್ನಿಯಾರಾ	ಹೊನ್ನಿಯಾರಾ
ಹೂಗಾರ	ಜೀರಾ	ಜೀರಾ	ಮಾಲಿ	ಫೂಲಾರಿ	ಫೂಲಾರಿ

ಪುಲಮಾಲಿ	ಕಾಡುಕೊಂಕಣಿ	ಭೋಗಂ	ಕಲಾವಂತಿ
ಕಣಕಾರ	ಕರಿ ಕುಡುಂಬಿ	ಕಸಾಯಿ	ಕಲಾವಂತಿ
ಕಟಿಗ	ಕಟುಕ	ಕಸಾರ	ಕಲಾವಂತಿ
ಕಂಚುಗಾರ	ಕಸಬಿನಾ	ಕವುತಿಯಾನಾ	ಕಲಾವಂತಿ
ಕೊಲಯಿರಿ	ಕೊಲ್ಲ	ಕೊಂಗ	ಕಲಾವಂತಿ
ಕನಸನಾ	ಕನಿಯ	ಕೋಟಿ ಪತ್ತಿಯ	ಕಲಾವಂತಿ
ಕಣ್ಣಿ	ಕುಲಾವಾಡಿ	ಕುರ್ನಿ	ಕಲಾವಂತಿ
ಕುಲಾಲ	ಕುಮ್ಮಾರ	ಕುಸವನಾ	ಕಲಾವಂತಿ
ಧನಗರ್	ಹಾಲುಮತ	ಕುರುಬನಾ	ಕಲಾವಂತಿ
ಕುರುಂಬನಾ	ಲಾಡಾ	ಎಲೆಗಾರ	ಕಲಾವಂತಿ
ಬೋಗಾರ	ಕಂಚೋರಿ	ಕಂಸಾರ	ಕಲಾವಂತಿ
ಕಿಚಗಾರ	ಉರಾಳಿ	ಕೊಲಾರಿ	ಕಲಾವಂತಿ
ಕೊಂಗಾಡಿ	ಕೊಟ್ಟಾರಿ	ಕಣಿಯ	ಕಲಾವಂತಿ
ಕೊಟ್ಟಿಗಾರ	ಕುಡುಂಬಿ	ಕುಣ್ಣಿ	ಕಲಾವಂತಿ
ಕುಟುಮ	ತುಂಬಾರ	ಕುಲಾಳರ್	ಕಲಾವಂತಿ
ಮೂಲ್ಯ	ಭರಾಡಾ	ಗೊರವ	ಕಲಾವಂತಿ
ಕುರುಬಾ	ಲಾಡರ್	ಲಾಡರು	ಕಲಾವಂತಿ
ಮಲಯಾಳಿ	ಮಳವ	ಮಣಿಯಾಣಿ	ಕಲಾವಂತಿ
ಮಾರಯನಾ	ಮುಧಾರ	ಮುರಾರಿ	ಕಲಾವಂತಿ
ಉಪ್ಪನಾಡೋರು	ಹಿಸ್ತಾನಾ	ಪಡೀತ	ಕಲಾವಂತಿ
ಪಣನ	ಪಣಬ	ಪಂಡಾರ	ಕಲಾವಂತಿ
ಪನ್ನೆಕಾರ ಕೊಂಕಣಿ	ಪತ್ರಮೇಳ	ಪುಲ್ಲವನಾ	ಕಲಾವಂತಿ
ರಾಜಾಪುರ್	ರಾವಳಿಯ	ರಾವತ್	ಕಲಾವಂತಿ
ಸತಾರ್ ಕರ್	ಸ್ತಾನಿಕ್	ಮಳವ	ಕಲಾವಂತಿ
ಮುದಿಯಾನಿ	ಮಾರ್ತ	ಮಾರವನಾ	ಕಲಾವಂತಿ
ನಾಡೋರ್	ತೊರ್ಕೆ ನಾಡೋರ್	ಮಾಲ್ಕಿ	ಕಲಾವಂತಿ
ಪದಾರ್ತಿ	ಪಡಿಯಾರಾ	ಪನ್ ಸ್ತಾ	ಕಲಾವಂತಿ
ಪಂಡಾರ	ಪಣಿಕ್	ಪತ್ರ	ಕಲಾವಂತಿ
ರೈನುದಾಸ್	ಬಳವಳಿಕಾರ	ರಾವಲ್	ಕಲಾವಂತಿ
ರಾಯರಾವತ್	ಸನ್ಯಾಸಿ	ಶಾಣನ್	ಕಲಾವಂತಿ
ಶೂದ್ರ	ತಪಾಯಿರಿ	ತಿರಾಳಿ	ಕಲಾವಂತಿ
ಧರ್ಮರಾಜಕಾಪು	ಕುರವನಾ	ಶುಂಭಕುಲಕ್ಷತ್ರಿಯ	ಕಲಾವಂತಿ
ತುಳುವ	ಉಪ್ಪಾರ	ಚುನಾರ	ಕಲಾವಂತಿ
ಗೌಂಡಿ	ಸಾಗರ	ಉಪ್ಪಿಲಿಯನಾ	ಕಲಾವಂತಿ
ಏಗಲಿಕ್	ಯಕ್ಕಲಿ	ಕೈಸ್ತರಾಗಿ ಮತಾಂತರಿತ	ಕಲಾವಂತಿ
ತಿಳಾರಿ	ತಿಳ್ಳಿ	ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳು	ಕಲಾವಂತಿ
ಧಿಗಳ	ವನ್ನಿ ಕುಲ ಕ್ಷತ್ರಿಯ	ಅಗ್ನಿ ಕುಲ ಕ್ಷತ್ರಿಯ	ಕಲಾವಂತಿ
ಗಾವಡಿ	ಗೋವಂಡಿ	ತುಳು	ಕಲಾವಂತಿ
ಮಲ್ಲತೇಡನಾ	ಯೆಕ್ಕಾರ	ಮೇಲು ಸಕ್ಕರೆ	ಕಲಾವಂತಿ

ಹಿಂದುಳಿದ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು

ಬಲಿಜ ಪತಾರ್	ಬೈಲ್ ಪತಾರ್	ಬಾವ	ಬಾವನಿ
ಬಜನಿಯ	ಬಾಲ ಸಂತೋಷಿ	ಬ್ರಂಜಾರಿ	ವಂಜಾರಿ
ಗೋರೆ ಅಥವಾ ಗೋರಿಯ	ಬೇಡ	ಬಾರ್ಕಿ	ಬೇಂಡರ್
ಬೋಯ	ನಾಯಕ್ ವಾಡಿ	ಪರಿವಾರ	ರಾಮೋಶಿ
ವಾಲ್ಮೀಕಿ	ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಮಕ್ಕಳು	ಬೆರಿಯ	ಬುಂಡೆ ಬೆಸ್ತರು
ಭೋಂಪ್ಪ	ಪರದೇಶಿ ಭಾಂಪ್ಪಾ	ಉಚಿಯನ್	ಭರಗಿ
ಬುಡ್ ಬುಡ್ ಕಲ	ಜೋಶಿ	ಛಾರ್	ಬೈಲ್ ಪತಾರ್
ಬೈರಾಗಿ	ಬಾವಾಜಿ	ಬ್ಯಾರಾಗಿ	ಬಜೇನಿಯ
ಬಂಜಾರಿ	ವಂಜಾರಾ	ಲಂಬಾಯ್ತ್	ಬಾಜಿಗಾರ್
ಬೇಡರು	ಬೇಡರ್	ಬೆರಡ್	ನಾಯಕ್
ನಾಯಕ್ ಮಕ್ಕಳು	ಪಾಳೇಗಾರ್	ತಳವಾರ	ವಾಲಿಮಿಕ್
ವೇಡನ್	ಬೆಸ್ತರ್	ಭಾಮ್ನ	ಭೋಮ್ನ
ತಕಾರಿ	ಭದಿ	ಬುಡ್ ಬುಡ್ ಕಿ	ದೇವರಿ
ಚಾರ	ಛಾರ್	ಚಪ್ಪರಬಂದ್	ಚಿತ್ರಕಥಿ ಜೋಶಿ
ದರ್ವೇಸು	ಧೋಲಿ	ದುರ್ಗಾ ಮುರ್ಗಾ	ಗಾರುಡಿ
ಗಾರಡಿಗ	ಮೋಡಿಕಾರ	ಫೀಸಾದಿ	ಅಸ್ತಾನಗೊಲ್ಲ
ಗೌಳಿ	ಗೋಪಾಲ	ಯಾದವ	ಗೊಂದಲಿ
ಗೊಂದಲಿಗ	ಗೋಂಧಳಿ	ಬಾಗ್ರಿ	ಚಿಗರಿಬೇಟಿಗಾರ್
ಫಸಾಚಾರಿ	ವಾಗ್ರಿ	ಹೆಳವ	ಹಾವ್ ಗಾರ್
ಹಾವಾಡಿಗ	ಜವಾರಿ	ಜೋಗಿ	ಜೋಗೇರ್
ಜೋಶಿ	ಚಪ್ಪರ್ ಬಂದ	ದಂಗದಾಸರ್	ದಾವೇರಿ
ದೊಂಬಿದಾಸ	ಬುರ್ ಬುರ್ ಚ	ಗಾರುಡಿಗ	ಮೋಡಿಗ
ಮೋಡಿಕಾರ್	ಗೊಲ್ಲ	ಅಡವಿಗೊಲ್ಲ	ಗೋಪಾಲಾ
ಗೋಪಾಲಿ	ಯಾದವ	ಘೋಂದಳಿ	ಗೋಂಧಳಿ
ಹರಣ್ ಶಿಕಾರಿ	ಬವೋರಿ	ನೀರ್ ಶಿಕಾರಿ	ವಾಪ್ಪಿ
ವಗೀರಿ	ಹೋಳವ	ಹಾವ್ ಗಾರ	ಜಾವೇರಿ
ಜೋಹಾರಿ	ಜೋಗಾರ್	ಸಂಜೋಗಿ	ಸದಾಜೋಶಿ
ಕಮತಿ	ಕಂಜೀರ್ ಭಟ್	ಕಂಜೀರ್ ಭಾಟ್	ಕಂಜಾರ್
ಕಾಶಿಕಪಾದಿ	ಕೇಲ್ಕಾರಿ	ಕಟಿಬು	ಕೊಲ್ಹಾ ಟಿ
ಕೋರ್ ವರ್	ಕೈಕಾದಿ	ಕೋರಗರ್	ಕೋರಮನೆಟ್ಟಿ
ಎರಕಲ	ಮಸಣಿಯಯೋಗಿ	ಫುಲ್ ಮಾಲಿ	ನಟುವ
ದಾರಿಗೋಸಾವಿ	ಪಾಂಗ್ವಾಲ್	ಪಾಂಗುಸೂಲ್	ಪಿಚ್ಚಿ ಗುಂಟಿ
ಪಿಚ್ಚಿ ಗುಂಟಲ	ಸಾರಣಿಯ	ಕಾಮನ್	ಕಂಜರಭಾಟ್
ಕಂಜಾರಿ	ಕಾಶಿಕಪದಿ	ತಿರುಮಲಿ	ಖೇಲ್ಕಾರಿ
ಕಟಿಬರ್	ಕೊಲ್ಹಾ ಟಿಗಿ	ಯರ್ ಕಲ	ಕೊರ್ವಾರಿ
ಕೋರವ	ಕುಂಚಿ	ಎರುಕಲ	ನಂದಿವಾಲ
ನಟ್	ನಾಥ್ ಪಂಥಿ	ಪಾಂಠೋರ್	ಪಾಂಗೂಲ್
ಪರಧೀಸ್	ಪಿಚ್ ಗುಂಟಲ	ಸನ್ ಸಿಯಾ	ಸಾರೋದಿ
ಸಾರೋದಾ	ಶಿಕಾಲಿಗರು	ಚಾಕಂಕಾರ್	ವೈದು

ವಿರ್	ವೀರಮಸ್ತಿ	ಭೋವಿ	ಗಿರಣಿ ವಡ್ಡರ್
ಮಣ್ಣು ವಡ್ಡರ್	ತುಡುಗ್ ವಡ್ಡರ್	ಶಿಕ್ಕಲಿಗಾರ್	ಸಿಕ್ಕಲಿಗಾರ್
ವಡಿ	ವಸುದೇವ್	ವೀರ್	ವಡ್ಡ
ಭಂಡಿ ವಡ್ಡರ್	ಕಲ್ಲು ವಡ್ಡರ್	—	—

ಸೂಚನೆ : ಅನುಸೂಚಿತ, ಅಲೆಮಾರಿ ಮತ್ತು ಅಲೆಲೆಮಾರಿ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಹಿಂದುಳಿದ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿಸಿದೆ.

ಮಹಿಳೆಯರ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಕಲ್ಯಾಣ

ಮಹಿಳೆಯರ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಕಲ್ಯಾಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಎರಡು ಗುಂಪುಗಳಾಗಿ ವರ್ಗೀಕರಿಸಬಹುದು. ಅವೆಂದರೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು.

ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಕ್ಷಣೆ

ಕರ್ನಾಟಕ ಮಕ್ಕಳ ಕಾಯ್ದೆ (ಕರ್ನಾಟಕ ಚಿಲ್ಡ್ರನ್ಸ್ ಆಕ್ಟ್), 1964, ಅಪರಾಧಗಳ ಪರಿವೀಕ್ಷಣ ಕಾಯ್ದೆ (ಪ್ರೊಬೇಶನ್ ಆಫ್ ಒಫೆಂಡರ್ಸ್ ಆಕ್ಟ್), 1958, ರೂಢಾಪರಾಧಗಳ ಕಾಯ್ದೆ (ಹೆಬಿಚ್ಯೂಅಲ್ ಒಫೆಂಡರ್ಸ್ ಆಕ್ಟ್), 1961 ಮತ್ತು ಅನೈತಿಕ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ಕಾಯ್ದೆ (ಸಪ್ರೆಶನ್ ಆಫ್ ಇಮ್ಯೂರಲ್ ಟ್ರಾಫಿಕ್ ಆಕ್ಟ್), 1956 ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ತರುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಹಿಳೆಯರ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಕಲ್ಯಾಣ ಇಲಾಖೆಗೆ ವಹಿಸಿಕೊಡಲಾಗಿದೆ.

ರಿಮ್ಯಾಂಡ್ ಹೋಮ್ಸ್ : ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರವು ನಿರ್ವಹಿಸುವ 21 ರಿಮ್ಯಾಂಡ್ ಹೋಮುಗಳಿದ್ದು ಅವುಗಳು ಬೆಂಗಳೂರು, ಬಾಗಲಕೋಟೆ, ಬಳ್ಳಾರಿ, ಬಿದರಿ, ವಿಜಾಪುರ, ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು, ದಾವಣಗೆರೆ, ಧಾರವಾಡ, ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ, ಹಾಸನ, ಕಾರವಾರ, ಕೆ.ಜಿ. ಎಫ್., ಮಂಗಳೂರು, ಮಂಡ್ಯ, ಮಡಿಕೇರಿ, ಮೈಸೂರು, ರಾಣಿಬೆನ್ನೂರು, ರಾಯಚೂರು, ಸಿರ್ಸಿ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಮತ್ತು ತುಮಕೂರುಗಳಲ್ಲಿವೆ. ಇವಲ್ಲದೆ ಪ್ರೊಬೇಶನ್ ಆಂಡ್ ಅಪ್ಪರ್ ಕೇರ್ ಅಸೋಸಿಯೇಶನ್ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಒಂದು ಗೃಹವು ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿದೆ (1981-82). ಮಕ್ಕಳ ಕಾಯ್ದೆಯನ್ವಯ ಈ ಗೃಹಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪಿತ ಮಕ್ಕಳು, ಬಾಧಿಗೊಳಗಾದ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣ ಬಾಹಿರರಾದ ಮಕ್ಕಳು, ಹಾಗೂ ಬಾಲಾಪರಾಧಿಗಳನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಅವರ ವರ್ತನೆ, ನಡತೆ ಮತ್ತು ಪೂರ್ವ ವೃತ್ತಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಿವರಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡ

ಲಾಗುತ್ತದೆ. ಪರಿವೀಕ್ಷಣಾ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಈ ಸಂಬಂಧವಾಗಿ ಬಾಲಾಪರಾಧಿ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ವಿವರವಾದ ವರದಿಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಅಂಥ ಮಕ್ಕಳ ಮುಂದಿನ ಪುನರ್ವಸತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ನಿರ್ಣಯ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುವು. 1980-81ರಲ್ಲಿ 2,949 ಹುಡುಗರು ಹಾಗೂ 275 ಹುಡುಗಿಯರು ಈ ರಿಮ್ಯಾಂಡ್ ಹೋಮುಗಳಲ್ಲಿದ್ದರೆ 1981-82ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಈ ರಿಮ್ಯಾಂಡ್ ಹೋಮುಗಳಲ್ಲಿ 2,689 ಹುಡುಗರನ್ನು ಹಾಗೂ 265 ಹುಡುಗಿಯರನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿತ್ತು.

ಪ್ರಮಾಣಿತ ಶಾಲೆಗಳು : ಪ್ರಮಾಣಿತ ಶಾಲೆಗಳು (ಸರ್ಟಿಫೈಡ್ ಸ್ಕೂಲ್ಸ್) ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಸುಪರ್ದಿಗೊಪ್ಪಿಸಿದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪ್ರವೇಶ ನೀಡಿ ಅವರ ಮುಂದಿನ ಪುನರ್ವಸತಿಯನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುವು. ಈ ಶಾಲೆಗಳು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಏಳನೇಯ ತರಗತಿಯವರೆಗೆ ತಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ವೃತ್ತಿ ಶಿಕ್ಷಣ ವನ್ನೂ ಕೊಡುತ್ತವೆ. ಮಕ್ಕಳು ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಿಯುವುದಿದ್ದರೆ ಅವರನ್ನು ಹೊರಗಿರುವ ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ 16 ಪ್ರಮಾಣಿತ ಶಾಲೆಗಳಿದ್ದು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಶಾಲೆಗಳು ಕೇವಲ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಮತ್ತು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು ಶಾಲೆ ಮನೋವಿಕಲರಾದ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿಯೇ ಮೀಸಲಾಗಿದೆ. ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಶಾಲೆಗಳು ಬೆಂಗಳೂರು, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ, ಮೈಸೂರು ಮತ್ತು ಉಡುಪಿಗಳಲ್ಲೂ, ಗಂಜುಮಕ್ಕಳ ಶಾಲೆಗಳು ಬೆಂಗಳೂರು, ಬಾಗಲಕೋಟೆ, ಬಳ್ಳಾರಿ (ಕಿರಿಯ ಬಾಲಕರು ಮತ್ತು ಹಿರಿಯ ಬಾಲಕರು, ಹೀಗೆ ಎರಡು), ಬಿದರಿ, ವಿಜಾಪುರ, ದಾವಣಗೆರೆ, ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ, ಹಾಸನ, ಕೆ.ಜಿ.ಎಫ್., ಖಾನಾಪುರ ಮತ್ತು ಶಿವಮೊಗ್ಗದಲ್ಲಿ ಇವೆ. 1980-81ರಲ್ಲಿ 1,214 ಹುಡುಗರನ್ನು ಹಾಗೂ 132 ಹುಡುಗಿಯರನ್ನು ಈ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ, 1981-82ರ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ 1,327 ಹುಡುಗರನ್ನು ಹಾಗೂ 146 ಹುಡುಗಿಯರನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿತ್ತು.

ಯೋಗ್ಯ ವೃತ್ತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು : ಯೋಗ್ಯ ವೃತ್ತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು (ಫಿಟ್ ಪರ್ಸನ್ಸ್ ಇನ್ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್) ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸ್ವಯಂಸೇವಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಂದಲೇ ನಡೆಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದು, ನ್ಯಾಯಾ

ಲಯವು ಸುಪರ್ದಿಗೊಪ್ಪಿಸಿದ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಆ ಮಕ್ಕಳ ಶಿಕ್ಷಣ, ತರಬೇತಿ ಮತ್ತು ಪುನರ್ವಸತಿಯನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು. 1981-82ರಲ್ಲಿ ಅಂಥ 18 ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿದ್ದು, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ಸರ್ಕಾರದ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ಉಳಿದ 15ನ್ನು ಸ್ವಯಂ ಸೇವಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ನಿರ್ವಹಣಾ ವೆಚ್ಚಕ್ಕೆಂದು ಪ್ರತಿ ಮಗುವಿಗೆ ತಿಂಗಳಿಗೆ 25 ರೂ.ನಂತೆಯೂ, ಇತರ ಬಾಬುಗಳಿಗಾಗಿ ಒಟ್ಟು ವೆಚ್ಚದ ಶೇ. 75ರಷ್ಟನ್ನೂ ಸರ್ಕಾರವು ಅನುದಾನವಾಗಿ ಕೊಡುತ್ತದೆ. 31ನೇ ಮಾರ್ಚ್, 1982ರಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ 260 ಮಕ್ಕಳಿದ್ದರು.

ಸ್ವೀಕರಣಾ ಕೇಂದ್ರಗಳು : 1956ರ ಅನೈತಿಕ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ಕಾಯ್ದೆಯನ್ವಯ ಬಂಧನಕ್ಕೊಳಗಾದ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಹಾಗೂ ಹುಡುಗಿಯರನ್ನು ತರಬೇತಿಗೊಳಿಸುವ ಹಾಗೂ ಪುನರ್ವಸತಿಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ 11 ಸ್ವೀಕರಣಾ ಕೇಂದ್ರಗಳು (ರಿಸೆಪ್ಷನ್ ಸೆಂಟರ್ಸ್) ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಮಹಿಳಾ ಗೃಹಗಳು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿವೆ. ಈ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಗೃಹಗಳು ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಮತ್ತು ಹುಡುಗಿಯರನ್ನು ಆಶ್ರಯ ಮತ್ತು ಶುಶ್ರೂಷೆಗಾಗಿ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಆಸ್ಪದವಿದೆ. ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ರಕ್ಷಣಾ ಗೃಹವು ಮಹಿಳೆಯರ ಮತ್ತು ಹುಡುಗಿಯರ ಅನೈತಿಕ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ಕಾಯ್ದೆಯನ್ವಯ ಪ್ರವೇಶ ಪಡೆದವರಿಗಾಯೀ ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ನೇರವಾಗಿ ಕಳುಹಿಸಿದ ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಇತರ ರಾಜ್ಯ ಗೃಹಗಳಿಂದ ಮರ್ಗಾಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಲೋಯರ್ ಸೆಕೆಂಡರಿ ಮತ್ತು ಎಸ್.ಎಸ್.ಎಲ್.ಸಿ. ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಿಗೆ ತರಬೇತಿ ಕೊಡುವ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಕೋರ್ಸುಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮೈಸೂರು ಮತ್ತು ಬಳ್ಳಾರಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ರಾಜ್ಯ ಸ್ತ್ರೀಗೃಹಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಯ ನಿವಾಸಿಗಳು ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಕಾರಕ ಕೂಲಿ ಕೊಡುವ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಗಿದೆ. 1980-81ರಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ ಪಡೆದವರ ಸಂಖ್ಯೆ 3,468. ಅದರೆ, 1981-82ರಲ್ಲಿ 2,745 ಜನರು ಪ್ರವೇಶ ಪಡೆದಿದ್ದರು.

ಸ್ವೀಕರಣಾ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಬೆಂಗಳೂರು, ಬೆಳಗಾವಿ, ವಿಜಾಪುರ, ಬಿದರಿ, ಕಾರವಾರ, ಕೆ.ಜಿ.ಎಫ್., ಮಂಗಳೂರು, ಮಂಡ್ಯ, ರಾಯಚೂರು, ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಮತ್ತು ತುಮಕೂರುಗಳಲ್ಲಿವೆ. ರಾಜ್ಯ ಮಹಿಳಾ ಗೃಹಗಳು ಬೆಂಗಳೂರು, ಮೈಸೂರು, ಬಳ್ಳಾರಿ, ದಾವಣಗೆರೆ, ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ಮತ್ತು ಉಡುಪಿಗಳಲ್ಲಿವೆ.

ಅಪರಾಧಿಗಳ ಪರಿವೀಕ್ಷಣಾ ಕಾಯ್ದೆ : ಅಪರಾಧಿಗಳ ಪರಿವೀಕ್ಷಣಾಕಾಯ್ದೆ (ಪ್ರೊಬೇಶ್ ಆಫ್ ಆಫೆಂಡರ್ಸ್ ಅ್ಯಾಕ್ಟ್)ಯು

ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರತಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲೂ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿವೀಕ್ಷಣಾಧಿಕಾರಿಗಳೂ ಮತ್ತು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪ್ರೊಬೇಶನ್ ಅಧೀಕ್ಷಕರಿದ್ದು ಈ ಎಲ್ಲ ಪರಿವೀಕ್ಷಣಾಧಿಕಾರಿಗಳ ಕೆಲಸದ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಜಿಲ್ಲಾ ಹಾಗೂ ಸೆಶನ್ಸ್ (ಸತ್ರ) ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರು ಪರಿವೀಕ್ಷಣಾ ಸಲಹಾ ಸಮಿತಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ರಾಜ್ಯಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಪ್ರೊಬೇಶನ್ ಸಲಹಾ ಸಮಿತಿಯೊಂದಿದ್ದು ಇದಕ್ಕೆ ರಾಜ್ಯದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರು ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದು, ಸಮಿತಿಯು ಪ್ರೊಬೇಶನ್ ಕಾಯ್ದೆಯ ಸೂಕ್ತ ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕಾಗಿ ಶಿಫಾರಸ್ಸುಗಳನ್ನೂ ಸಲಹೆಗಳನ್ನೂ ಕೊಡುತ್ತದೆ. 1981-82ರಲ್ಲಿ 625 ತನಿಖೆಗಳು ದಾಖಲಾದವು; ಹಾಗೂ 98 ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣಾ ಪ್ರಕರಣಗಳು ಬಂದವು.

ಕ್ಷೇಮಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು

ಮಹಿಳೆಯರ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಕಲ್ಯಾಣ ಇಲಾಖೆಯು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳಾ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಇರುವ ವಿವಿಧ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ತರುತ್ತಿದೆ. ನಿಸ್ಸಹಾಯಕರಾಗಿರುವ ಮಹಿಳೆಯರು ವೃತ್ತಿ ತರಬೇತಿ ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ವರ್ಷಕ್ಕೆ 500 ರೂ.ಗಳ ಅರ್ಥಿಕ ಸಹಾಯ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ, ಅದಾಯಗಳಿಸುವ ಕಾರ್ಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತೇಜನ ಕೊಡುವ ಉದ್ದೇಶ ಹೊಂದಿದ ಸಹಾಯ ಧನ (ಸಬ್ಸಿಡಿ) ಯೋಜನೆಯೊಂದು ಮಹಿಳೆಯರ ಸಹಕಾರಿ ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಂಗವಾಗಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ. ಇದನ್ನು ಈ ಹಿಂದೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ಬಂಡವಾಳ ಯೋಜನೆಯೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಎಸ್. ಎಸ್. ಎಲ್. ಸಿ. ವರೆಗೆ ಕಲಿತ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಗೃಹ ವಿಜ್ಞಾನಗಳಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ಪಡೆಯಲು ಅನುಕೂಲವಾಗಲೆಂದು ಸರ್ಕಾರವು ಸ್ವ-ಉದ್ಯೋಗ ತರಬೇತಿ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆ. ಇದನ್ನು ಹಿಂದೆ ಗೃಹ ಕಾರ್ಯಕರ್ತೆಯರ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ (ಹೌಸ್ ಕೀಪರ್ಸ್ ಪ್ರೋಗ್ರಾಮ್) ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಬೆಂಗಳೂರು ಮತ್ತು ತುಮಕೂರುಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ಸ್ವಯಂ ಸೇವಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ತರಬೇತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲು ರೂ. 67,000 ಹಣವನ್ನು ಮಂಜೂರು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ನಿಸ್ಸಹಾಯಕ ಮಹಿಳೆಯರಿಗಾಗಿ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ತೆರೆಯಲು ಸ್ವಯಂ ಸೇವಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥಿಕ ಸಹಾಯ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಯನ್ವಯ ಅವರ್ತಕ ಹಾಗೂ ಅನಾವರ್ತಕ ವೆಚ್ಚಗಳಿಗಾಗಿ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಶೇ. 45ರಷ್ಟು ಹಣವನ್ನೂ, ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ಶೇ. 45ರಷ್ಟು ಹಣವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟರೆ, ಉಳಿದ ಶೇ. 10ರಷ್ಟು ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಸ್ವಯಂ ಸೇವಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ತಾವೇ ಭರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. 31 ಮಾರ್ಚ್, 1982ರವರೆಗೆ 13

ಸ್ವಯಂ ಸೇವಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ 7,76,303 ರೂ.ಗಳನ್ನು ಅನುದಾನವಾಗಿ ಕೊಡಲಾಗಿತ್ತು.

ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸಹಕಾರ ಮತ್ತು ಕುಟುಂಬ ಜೀವನ ಶಿಕ್ಷಣ ಯೋಜನೆ, ವೃದ್ಧರ ಮತ್ತು ನಿರ್ಬಲರ ಗೃಹ, ರಕ್ಷಿತ ಮಹಿಳೆಯರ ಮತ್ತು ಬಾಲಕಿಯರ ವಸತಿ ಗೃಹ-ಈ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ವಯಂ ಸೇವಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ಶೇ. 50ರಷ್ಟು ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಆಧಾರದ ಅನುದಾನ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದ ವಿಧವೆಯು ಮರುವ ಮದುವೆಯಾಗಿ ಪುನರ್ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಮರುವ ಮದುವೆಯಾಗುವ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ 3,000 ರೂ. ಆರ್ಥಿಕ ಸಹಾಯ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂಥ ಸಹಾಯವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕಾದರೆ ಪುನರ್ ವಿವಾಹದಲ್ಲಿ ವಧುವು ನಿರ್ಗತಿಕ ವಿಧವೆಯಾಗಿದ್ದು 18-35 ವರ್ಷದ ಒಳಗಿನವಳಾಗಿರಬೇಕು; ಕನಿಷ್ಠ ಐದು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲೇ ವಾಸವಾಗಿದ್ದವಳಾಗಿರಬೇಕು; ಅವಳ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಆದಾಯ ತಿಂಗಳಿಗೆ ರೂ. 200ಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದ್ದು, ಕುಟುಂಬದ ಆದಾಯ ತಿಂಗಳಿಗೆ ರೂ. 400ಕ್ಕೆ ಮೀರಬಾರದು. ವಿವಿಧ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಶ್ರಯ ಪಡೆದಿರುವ ನಿರ್ಗತಿಕ ಮತ್ತು ಅನಾಥ ಹುಡುಗಿಯರ ಮದುವೆ ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡಲು ಇಲಾಖೆಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವಿದೆ. ಇದರನ್ವಯ ವಿಧವೆಯ ಮದುವೆಯು ಓರ್ವಿಗಾಗಿ 1,000 ರೂ. ಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ವಿವಾಹಿತ ದಂಪತಿಗಳ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ 2,000 ರೂ.ಗಳನ್ನು ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಗಾಗಿ ಮುದ್ದತಿ ಶೇವಣಿಯಾಗಿ ಇಡಲಾಗುತ್ತದೆ. 1982 ಮಾರ್ಚ್ ಕೊನೆಯ ವೇಳೆಗೆ ಅಂತಹ ಐವರು ನಿವಾಸಿಗಳಿಗೆ ಧನಸಹಾಯ ಕೊಡಲಾಗಿತ್ತು.

ಮಹಿಳಾ ಮಂಡಳಿಗಳು : ಮಹಿಳೆಯರು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಲು, ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಆರ್ಥಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಲು ಸರ್ಕಾರವು 500 ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಇರುವ ಎಲ್ಲ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲೂ ಮಹಿಳಾ ಮಂಡಳಿಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಕೆಲಸ ಕೈಗೊಂಡಿದೆ. ಇಂಥ ಮಹಿಳಾ ಮಂಡಳಿಗಳನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಪ್ರತೀ ಮಹಿಳಾ ಮಂಡಳಿಗೆ ಅದು ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದ ವರ್ಷ 1,000 ರೂ. ಮತ್ತು ಮುಂದಿನ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಪ್ರತೀ ವರ್ಷ 500 ರೂ.ಗಳನ್ನು ಮಂಜೂರು ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಮಹಿಳಾ ಮಂಡಳಿಗಳು ತಾಲೂಕು ಘಡರೇಶನ್ಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಎಲ್ಲ ಕಲ್ಯಾಣ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು

ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿ ಮಾಡುವಂತೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮಹಿಳಾ ಮಂಡಳಿಗಳನ್ನು ಅವುಗಳ ಸಾಧನೆಯ ಮೇಲಿಂದ ಎ, ಬಿ ಮತ್ತು ಸಿ ವರ್ಗಗಳೆಂದು ವರ್ಗೀಕರಿಸಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಕರ ಬಹುಮಾನಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಮಂಡ್ಯ, ಗಂಗಾವತಿ ಮತ್ತು ಧಾರವಾಡಗಳಲ್ಲಿರುವ ಗ್ರಾಮೀಣ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳಾ ಕೆಲಸಗಾರರಿಗೆ ಮಹಿಳಾ ಮಂಡಳಿಗಳನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಗೊಳಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ 15 ದಿನಗಳ ತರಬೇತಿ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. 1980-81ರಲ್ಲಿ 55 ಮಹಿಳಾ ಮಂಡಳಿಗಳಿಗೆ ಆರ್ಥಿಕ ಸಹಾಯ ಕೊಡಲಾಯಿತು. ಏಳು ತಾಲೂಕು ಘಡರೇಶನ್ಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ಹಾಗೂ ಅವುಗಳ ಸೈಕಿ ಮೂರು ಘಡರೇಶನ್ಗಳಿಗೆ ತಲಾ 7,500 ರೂ.ಗಳ ಸಹಾಯಧನ ಕೊಡಲಾಯಿತು. 'ಎ' ವರ್ಗದ ಮೂರು, 'ಬಿ' ವರ್ಗದ ಐದು ಮತ್ತು 'ಸಿ' ವರ್ಗದ 18 ಮಹಿಳಾ ಮಂಡಳಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಧನವೆಂದು 13,200 ರೂ.ಗಳನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಇದಲ್ಲದೆ 39,000 ರೂ. ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ 999 ಮಹಿಳಾ ಸಹ-ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಿಗೆ ತರಬೇತಿ ಕೊಡಲಾಯಿತು. 1981-82ರಲ್ಲಿ ಮಹಿಳಾ ಮಂಡಳಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಗ್ರಾಮೀಣ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಸಹಕಾರ ಇಲಾಖೆಯು ಮಹಿಳೆಯರ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಕಲ್ಯಾಣ ಇಲಾಖೆಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಿತು. ಅದೇ ವರ್ಷ, ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ 3,500 ಮಹಿಳಾ ಮಂಡಳಿಗಳೂ 13 ತಾಲೂಕು ಒಕ್ಕೂಟ (ಘಡರೇಶನ್) ಗಳೂ ನೋಂದಾಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದವು.

ಉದ್ಯೋಗಸ್ಥ ಮಹಿಳೆಯರ ವಸತಿ ಗೃಹ : ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಉದ್ಯೋಗಸ್ಥ ಮಹಿಳೆಯರ ವಸತಿ ಗೃಹಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ ಅಥವಾ ವಿಸ್ತರಣೆಗಾಗಿ, ಮಹಿಳಾ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ನೋಂದಣಿ ಹೊಂದಿದ ಸ್ವಯಂಸೇವಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಅಂದಾಜು ವೆಚ್ಚದ ಶೇ. 75ರಷ್ಟು ಧನಸಹಾಯ ಕೊಡುತ್ತದೆ. 1977-78ರ ವರೆಗೆ ಈ ಯೋಜನೆಯು ಎರಡು ಲಕ್ಷ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯಿರುವ ನಗರಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅನ್ವಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ 1977-78 ರಿಂದ, ವಸತಿ ಗೃಹಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿರುವ ಮಹಿಳೆಯರು ಕನಿಷ್ಠ 25 ಜನರಾದರೂ ಇದ್ದರೆ, ಅಂಥ ಪಟ್ಟಣ ಮತ್ತು ನಗರಗಳಿಗೆ ಈ ಯೋಜನೆ ಅನ್ವಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಕೇಂದ್ರದ ಧನಸಹಾಯವಲ್ಲದೆ ರಾಜ್ಯಸರ್ಕಾರವೂ ವಸತಿ ಗೃಹ ಕಟ್ಟಡದ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ತಗಲುವ ಒಟ್ಟು ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ ಶೇ. 12.5ಯಷ್ಟನ್ನು ಸಹಾಯವಾಗಿ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ, ಯಾವುದೇ ವಸತಿ ಗೃಹವನ್ನು ಹೊಸದಾಗಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಕನಿಷ್ಠ 25 ನಿವಾಸಿಗಳಿದ್ದರೆ ಅಂಥ ವಸತಿ ಗೃಹಕ್ಕೆ ಸಲಕರಣೆಗಳ ಖರೀದಿಗೆಂದು 10,000 ರೂ. ಸಮೂಹ ಅನುದಾನ ('ಬ್ಲಾಕ್ ಗ್ರಾಂಟ್') ಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ. 1981-82ರಲ್ಲಿ ಏಳು ಉದ್ಯೋಗಸ್ಥ ಮಹಿಳೆಯರ

ವಸತಿ ಗೃಹಗಳಿಗೆ ಕಟ್ಟಡ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಅನುದಾನ ಕೊಡಲಾಯಿತು.

ಬಿದರೆ ಸಮಗ್ರ ಗ್ರಾಮೀಣ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆ : ಇದನ್ನು ಸರ್ಕಾರವು ಯುನಿಸೆಫ್‌ನ ದಕ್ಷಿಣ ಮಧ್ಯ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಕಚೇರಿ (ಎಸ್.ಸಿ.ಎ.ಆರ್.ಓ.) ಮೂಲಕ ಸಿಕ್ಕಿದ 1.1 ದಶಲಕ್ಷ (ಅಮೆರಿಕದ) ಡಾಲರಿನ ಸ್ವಿಸ್ ನೆರೆವಿನೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆ. ಸರ್ಕಾರದ ಗ್ರಾಮೀಣ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಿಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಸಲ್ಲಿಸುವುದು ಈ ಯೋಜನೆಯ ಉದ್ದೇಶ. ಬಡತನದ ರೇಖೆಗಿಂತ ಕೆಳಗಿರುವ ಕುಟುಂಬಗಳ ಮಹಿಳೆಯರು ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿ ಒತ್ತು ಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ಯಾಣ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸೇವೆಗಳೂ ಆರ್ಥಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳೂ ಸೇರಿವೆ. ಯೋಜನೆಯ ಒಟ್ಟು ವೆಚ್ಚ ರೂ. 663.80 ಲಕ್ಷ.

ಕುಟುಂಬ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಕಲ್ಯಾಣ ಯೋಜನೆಗಳು : ಕುಟುಂಬ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಕಲ್ಯಾಣ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ಮಂಡಳಿಯು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು. ಏಪ್ರಿಲ್ 1980ರಲ್ಲಿ ಈ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಮಹಿಳೆಯರ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಕಲ್ಯಾಣ ಇಲಾಖೆಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಲಾಯಿತು. ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣ ಯೋಜನೆಗಳು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ಶಾಲಾಪೂರ್ವ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ-ಸಮಗ್ರ ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಕೊಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಮತ್ತು ಎಳೆಯ ತಾಯಂದಿರಿಗೆ ಮನೆವಾರ್ತೆ ಕೆಲಸ, ತಾಯ್ತನದ ಕಲೆ, ಆರೋಗ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ, ಫೋಸಫಾಹಾರ, ಶಿಶುಪಾಲನೆ, ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮೂಲಭೂತ ತರಬೇತಿಯನ್ನೂ ಇದರಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಯೋಜನೆಯೂ ಅರರಿಂದ ಎಂಟು ಗ್ರಾಮಗಳಿಗೆ ಬಾಲವಾಡಿಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. 1981-82ರಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ 31 ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ 34 ಕುಟುಂಬ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಕಲ್ಯಾಣ ಯೋಜನೆಗಳಿದ್ದವು. ಅವುಗಳು ಅಲ್ಲಿಯ ಮಕ್ಕಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನಾಧಿಕಾರಿಯ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿದ್ದವು. ಮಹಿಳೆಯರ ಕಲ್ಯಾಣ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಪುರಸ್ಕರಿಸಲು ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರವು ರಾಜ್ಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಅಂತರ-ಇಲಾಖಾ ಸಮನ್ವಯ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದು, ಅದು ಮಹಿಳೆಯರಿಗಾಗಿ ಇರುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುವುದಲ್ಲದೆ ಅವುಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿ ಕೊಡುವುದು.

ಕ್ಷೇತ್ರಾಭಿವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಗತ್ಯಗಳು : ಇದೊಂದು ಬಹು ವ್ಯಾಪಕವಾದ ಯೋಜನೆಯಾಗಿದ್ದು ಇದು ದೇಶದ ಸತತವಾದ ಆರ್ಥಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಅವಶ್ಯವಿರುವ

ಆರೋಗ್ಯ, ಫೋಸಫಾಹಾರ, ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಸಮುದಾಯ ವಿಕಾಸವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಇತರ ಇಲಾಖೆಗಳ ಸಹಕಾರದೊಂದಿಗೆ ಮಹಿಳೆಯರ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಕಲ್ಯಾಣ ಇಲಾಖೆಯು ಕಾರ್ಯಗತ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಇದರ ಇಡೀ ಖರ್ಚನ್ನು ಯುನಿಸೆಫ್ ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಯ ಯಜ್ಞಯ ಅಯ್ಯಿ ಮಾಡಿದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳೆಂದರೆ ಕುಂದಾಪುರ, ಉಡುಪಿ, ಕಾರ್ಕಳ, ಅಂಕೋಲಾ, ಕುಮಟಾ, ಹೊನ್ನಾವರ, ಭಟ್ಕಳ, ನರಗುಂದ, ರೋಣ, ಗದಗ, ಮುಂಡರಗಿ, ಯಾದಗಿರಿ, ಶಹಾಪುರ, ಶೋರಾಪುರ, ಲಿಂಗಸುಗೂರು, ಸಿಂಧನೂರು, ಕುಸ್ಪಗಿ, ಅರಸೀಕೆರೆ, ಚನ್ನರಾಯಪಟ್ಟಣ, ಹೊಳೆನರಸೀಪುರ, ತುಮಕೂರು, ಗುಬ್ಬಿ, ಕುಣಿಗಲ್, ಗೋರಿಬಿದನೂರು, ಗುಡಿಬಂಡೆ ಮತ್ತು ಚಿಂತಾಮಣಿ ತಾಲೂಕುಗಳು. ಯೋಜನೆಯ ಸಮರ್ಪಕ ಅನುಷ್ಠಾನದ ಬಗ್ಗೆ ಗಮನವೀಯಲು ಪ್ರಣೆಯ ಟಾಟಾ ಮ್ಯಾನೇಜಮೆಂಟ್ ಆ್ಯಂಡ್ ಟ್ರೈನಿಂಗ್ ಸೆಂಟರಿನಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ಹೊಂದಿದ ಎಂಟು ಯೋಜನಾಧಿಕಾರಿಗಳಿದ್ದಾರೆ.

ಸಮಗ್ರ ಶಿಶು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸೇವಾ ಯೋಜನೆ : ಇದು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಯೋಜನೆಯಾಗಿದ್ದು 0-6 ವರ್ಷದ ಶಿಶುಗಳಿಗೂ ಗರ್ಭಿಣಿ ಮತ್ತು ಬಾಣಂತಿಯರಿಗೂ ರೋಗ ನಿರೋಧನ, ಆರೋಗ್ಯ ಪೌಷ್ಟಿಕಾಹಾರ ಮತ್ತು ಅನೌಪಚಾರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೊಡುವ ಒಂದು ಸಮಗ್ರ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ. ಸಮಗ್ರ ಶಿಶು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸೇವಾ ಯೋಜನೆ ಹಾಗೂ ಸಮಗ್ರ ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣ ಸೇವೆಗಳ ಯೋಜನೆಗಳಡಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ 100 ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ಆಯ್ದುಕೊಂಡು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಂಗನವಾಡಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಗುವುದು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅಂಗನವಾಡಿಯು ಸುಮಾರು 100 ಫಲಾನುಭವಿಗಳಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಅಂಗನವಾಡಿಯನ್ನು ಒಬ್ಬರು ಅಂಗನವಾಡಿ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ನಿರ್ವಹಿಸುವರು. ಅವರಿಗೆ ಒಬ್ಬ ಸಹಾಯಕರಿರುತ್ತಾರೆ. ಒಬ್ಬ ನಿರೀಕ್ಷಕ ಮತ್ತು ಶಿಶು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನಾಧಿಕಾರಿಯು ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಅಂಗನವಾಡಿ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಮನೆಮನೆಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿ ಜನಸಂಪರ್ಕ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹಳ್ಳಿಯ ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ನೈರ್ಮಲ್ಯದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಡುವರು. ಶಿಶು ಆರೋಗ್ಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಡಿಪ್ಲೋಮಾ ಪಡೆದಿರುವ ಒಬ್ಬ ವೈದ್ಯರು, ಇಬ್ಬರು ಮಹಿಳಾ ಆರೋಗ್ಯ ಸಂದರ್ಶಕರು ಮತ್ತು ಎಂಟು ಜನ ಸಹಾಯಕ ದಾದಿ ಸೂಲಗಿತ್ತಿಯರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಪ್ಯಾರಾ ಮೆಡಿಕಲ್ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯವರು 0-6 ವಯೋಮಿತಿಯ ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ರೋಗ ರಕ್ಷಣೆಯ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದಲ್ಲದೆ ಮಕ್ಕಳ, ಗರ್ಭಿಣಿಯರ ಮತ್ತು ಬಾಣಂತಿ ತಾಯಂದಿರ ಆರೋಗ್ಯ ತಪಾಸಣೆ ನಡೆಸುವರು. ಫೋಸಫಾಹಾರದ ಕೊರತೆಯಿಂದ

ಬಳಲುವ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಪೌಷ್ಟಿಕ ಆಹಾರ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮೂರರಿಂದ ಆರರ ವಯೋಮಿತಿಯ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅನೌಪಚಾರಿಕ ವಾದ ಉಚಿತ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆರಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ವಯಸ್ಸಿನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮೈಲಿಬೇನೆ, ಡಿಫಿರಿಯಾ, ಧನುರ್ವಾಯು, ನಾಯಿಕೆಮ್ಮು, ವಿಷಮ ಶೀತಜ್ವರ ಮತ್ತು ಕ್ಷಯರೋಗಗಳ ವಿರುದ್ಧ ರೋಗ ನಿರೋಧಕಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. 1981-82ರ ಅಂತ್ಯದ ವೇಳೆಗೆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಂಥ 31 ಯೋಜನೆಗಳಿದ್ದವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ 15 ಯೋಜನೆಗಳು ರಾಜ್ಯದ ಕಕ್ಷೆಗೂ, ಉಳಿದವು ಕೇಂದ್ರದ ಕಕ್ಷೆಗೂ ಸೇರಿದ್ದವು. ಇವುಗಳಲ್ಲದೆ ಇಲಾಖೆಯು ಅದಿವಾಸಿ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿರುವ ಮತ್ತು ಕೊಳೆಗೇರಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಹಾಗೂ ಮೊಲೆಯೂಡಿಸುವ ತಾಯಂದಿರಿಗಾಗಿ ವಿಶೇಷ ಪೌಷ್ಟಿಕಾಂಶ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ.

ನಿರ್ಗತಿಕ ಮತ್ತು ಅನಾಥ ಮಕ್ಕಳ ಗೃಹ : ನಿರ್ಗತಿಕ ಮತ್ತು ಅನಾಥ ಮಕ್ಕಳ ಯೋಜನೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಐದರಿಂದ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷದೊಳಗಿನ ಬಾಲಕ ಬಾಲಕಿಯರಿಗೆ ಪ್ರವೇಶ ಕೊಟ್ಟು ಅವರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಪುನರಾವಸತಿ ಸೌಕರ್ಯ ಒದಗಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದೊಂದು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಯೋಜನೆಯಾಗಿದ್ದು, ಈ ಯೋಜನೆಯನ್ವಯ ಪ್ರತಿ ಮಗುವಿಗೆ ನಿರ್ವಹಣಾ ವೆಚ್ಚಕ್ಕೆಂದು ತಿಂಗಳಿಗೆ 76.50 ರೂ.ಗಳ ಧನಸಹಾಯ ಕೊಡಲಾಗುವುದಲ್ಲದೆ ಆ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಕಟ್ಟುವ ಗೃಹಗಳಿಗೆ ತಗಲುವ ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ ಶೇ. 90ರಷ್ಟನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ಕೊಡುತ್ತದೆ. 1980ರ ಮಾರ್ಚ್ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ 110 ಅಶ್ರಮಗಳಿದ್ದವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ 88ನ್ನು ರಾಜ್ಯದ ವಲಯಕ್ಕೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಲಾಗಿದೆ. 1979-80ರಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ 22 ಗೃಹಗಳಿಗೆ ಮಂಜೂರಾತಿ ನೀಡಲಾಯಿತು. 1979-80ರಲ್ಲಿ ಒಂಬತ್ತು ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಗೃಹಗಳು ಸೇರಿದಂತೆ 52ಕ್ಕೆ ಮಂಜೂರಾತಿ ಸಿಕ್ಕಿತು. ಈ ಗೃಹಗಳ ಒಟ್ಟು ವೆಚ್ಚ ಸುಮಾರು 40 ಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಿ. 31 ಮಾರ್ಚ್ 1982 ರವರೆಗೆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಮಂಜೂರಾತಿ ನೀಡಿದ 194 ಗೃಹಗಳಿದ್ದವು.

ಬಾಲಭವನಗಳು : ಹಿಂದೆ ರಾಜ್ಯ ಮಕ್ಕಳ ಕಲ್ಯಾಣ ಮಂಡಳಿ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಜವಾಹರ ಬಾಲಭವನವನ್ನು ರಾಜ್ಯವು ತನ್ನ ವಶಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದು, ಅದನ್ನೀಗ ಮಹಿಳಾ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಕಲ್ಯಾಣ ಇಲಾಖೆಯು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದೆ. ಬಾಲಭವನವು ಮಕ್ಕಳ ಸುಪ್ರಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನು ಹೊರತರಲು ಸಹಾಯಕವಾಗುವ ಹಲವಾರು ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದೆಯಲ್ಲದೆ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪುಟಾಣಿ ರೈಲು ಮುಂತಾದ ಮನರಂಜನೆಯ ಏರ್ಪಾಡನ್ನೂ ಮಾಡಿದೆ. ಕರಕುಶಲಕಲೆ, ಚಿತ್ರಕಲೆ, ಇಲೆಕ್ಟ್ರಾನಿಕ್ಸ್, ಜೇಡಿ ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಮಾದರಿಗಳ ತಯಾರಿಕೆ, ನಾಟಕ, ನೃತ್ಯ ಮುಂತಾದ

ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಕಲೆಗಳ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ಬೇಸಿಗೆಯ ರಜಾ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಅದು ಏರ್ಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಬೆಂಗಳೂರಿನ ರಾಜಾಜಿನಗರ, ಕೋಲ್ಹಾಪುರ್, ಜೀವನ ಭೀಮಾನಗರ ಮತ್ತು ಜಯನಗರಗಳಲ್ಲಿ ಕಿರು-ಬಾಲಭವನಗಳಿವೆ. ಬಾಲಭವನದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಮೈಸೂರು, ದಾವಣಗೆರೆ, ಉಡುಪಿ, ಮಂಗಳೂರು, ಹಾಸನ, ಕೋಲಾರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಮತ್ತು ಮಡಿಕೇರಿಗಳಿಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಲಾಗಿದೆ ಯಲ್ಲದೆ ಬಳ್ಳಾರಿ, ವಿಜಾಪುರ, ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ಮತ್ತು ರಾಯಚೂರುಗಳಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಬಾಲಭವನಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಜವಾಹರ ಬಾಲಭವನದ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ಗೊಂಬೆಗಳ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯ ನೋಂದನ್ನೂ ಮಕ್ಕಳ ವಿಜ್ಞಾನ ಉಪವನನೋಂದನ್ನೂ ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿದೆ.

ಬಾಲ ಸೇವಾ ಬ್ಯೂರೋಗಳು : ಬಾಲ ಸೇವಾ ಬ್ಯೂರೋಗಳು ಕೊಳೆಗೇರಿ ಮತ್ತು ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಿಯುವ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ-ಅದರಲ್ಲೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮಾನಸಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಂದ ಬಳಲುವ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ-ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮತ್ತು ಸಲಹೆ ನೀಡುವ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಬೆಂಗಳೂರು, ದಾವಣಗೆರೆ, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ-ಧಾರವಾಡ, ಬೆಳಗಾವಿ, ಮೈಸೂರು, ಮಂಗಳೂರು, ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ಕೋಲಾರದ ಚಿನ್ನದ ಗಣಿ ಮತ್ತು ಕಲ್ಬುರ್ಗಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಾಲ ಸೇವಾ ಬ್ಯೂರೋಗಳಿವೆ. ಅಟದ ಕೇಂದ್ರಗಳ ಮೂಲಕ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಆರೋಗ್ಯ, ಮನರಂಜನೆ ಮತ್ತು ಪೂರಕ ಪೌಷ್ಟಿಕಾಂಶಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ನಗರದ ಕೊಳೆಗೇರಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಬಾಲಾಪರಾಧವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. 1981-82ರಲ್ಲಿ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ-ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ 18, ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ 15, ಬೆಳಗಾವಿ, ಮೈಸೂರು, ಮಂಗಳೂರು, ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ಕೋಲಾರದ ಚಿನ್ನದ ಗಣಿ ಮತ್ತು ಕಲ್ಬುರ್ಗಿಗಳಲ್ಲಿ ತಲಾ ನಾಲ್ಕು ಮತ್ತು ದಾವಣಗೆರೆಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ಅಟದ ಕೇಂದ್ರಗಳಿದ್ದವು.

ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರವು ಮಕ್ಕಳ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಸೇವೆಗಾಗಿ ರಾಜ್ಯ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದೆ. ಈ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯು ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಸಲ್ಲುವಾಗ 5,000 ರೂ. ಮತ್ತು ಒಂದು ಪ್ರಶಸ್ತಿಪತ್ರ, ಹಾಗೂ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ಸಲ್ಲುವಾಗ 15,000 ರೂ. ಮತ್ತು ಒಂದು ಪ್ರಶಸ್ತಿಪತ್ರ ಇರುತ್ತದೆ. 1981-82ರಲ್ಲಿ ಶಿಶುಕಲ್ಯಾಣ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಸೇವೆಗಾಗಿ ಮಂಗಳೂರಿನ ಸ್ವಾಮಿಾ ಶ್ರದ್ಧಾನಂದ ಸೇವಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಸಾಂಸ್ಥಿಕ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯೂ, ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ತಾಲೂಕಿನ ಬಸವಾಣಿ ಗ್ರಾಮದ ಶ್ರೀಮತಿ ಪದ್ಮಾ ರಾಮದಾಸ ಅವರಿಗೆ (ಮರಣೋತ್ತರ) ವೈಯಕ್ತಿಕ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯೂ ದೊರೆತವು. ಬೆಂಗಳೂರಿನ ದಿವ್ಯಾನ್ ಲೈಟ್ ಸ್ಕೂಲಿಗೆ 1981-82ರಲ್ಲಿ 10,000 ರೂ.ಗಳ ನಗದು ರೂಪದ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಸಿಕ್ಕಿತು. ಕರ್ನಾಟಕವು ಸರ್ಕಾರವು ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಮಕ್ಕಳ

ಗುರುತಿಗೊಳಿಸುವುದು : 1) ಬಾಲವಾಡಿ ಶಿಕ್ಷಕಿಯರು, ಸೂಲಗಿತ್ತಿಯರು, ಕುಶಲಕಲಾಕರ್ಮಿಗಳು, ಗ್ರಾಮ ಸೇವಿಕೆಯರು, ಇತ್ಯಾದಿ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯವರನ್ನು ತರಬೇತಿಗೊಳಿಸುವುದು ಮತ್ತು 2) ತರಬೇತಿ ಹೊಂದಿದ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯವರು ನಡೆಸುವ ಗ್ರಾಮ ಮಾತೃಮಂದಿರಗಳನ್ನು ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವುದು. ತರಬೇತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಡಿ ಟ್ರೈಸ್ಟ್ 1946ರಿಂದ 1960ರವರೆಗೆ 660 ಗ್ರಾಮ ಸೇವಿಕೆಯರನ್ನೂ, 1979-80ರಲ್ಲಿ ಅಂಗನವಾಡಿ ಕಾರ್ಯಕರ್ತೆಯರ ಎರಡು ತಂಡಗಳನ್ನೂ ತರಬೇತಿಗೊಳಿಸಿದೆ. 1963ರಿಂದ ಟ್ರೈಸ್ಟ್ ವಯಸ್ಕ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ತರಬೇತಿ ಶಿಕ್ಷಣ ವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದೆ. ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹೊಸಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಸವಾನಿಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಎರಡು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಟ್ರೈಸ್ಟ್ ಪ್ರಸೂತಿ ಗೃಹಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ಸೂಲಗಿತ್ತಿಯರುಳ್ಳ ಹತ್ತು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನೂ ಅದು ನಡೆಸುತ್ತದೆ. ಅರಸೀಕೆರೆಯ ಹತ್ತಿರದ ಕಸ್ತೂರ್‌ಬಾ ಗ್ರಾಮವು ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಮಾಜ ಸೇವೆಯ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯವಾಗಿದೆ. ಟ್ರೈಸ್ಟ್ ನಿರ್ವಹಿಸುವ 18 ಗ್ರಾಮಸೇವಿಕಾ ಕೇಂದ್ರಗಳ ಪೈಕಿ ಕೆಲವಕ್ಕೆ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಕೃಷಿ ಯೋಗ್ಯ ಭೂಮಿಯಿದೆ. ಈ ಭೂಮಿಯು ಪ್ರಮಾಣ ಒಟ್ಟು ಸುಮಾರು 3,000 ಎಕರೆಯಷ್ಟಿದೆ.

ಭಾರತೀಯ ಗ್ರಾಮೀಣ ಮಹಿಳಾ ಸಂಘ : ಬೆಂಗಳೂರಿನ ವಿಭೂತಿಪುರದಲ್ಲಿರುವ ಈ ಸಂಘವು ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಸಂಘಟನೆಯಾಗಿದ್ದು ಇದರ ಶಾಖೆಗಳು ದೇಶದ ತುಂಬ ಹರಡಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಶಾಖೆಯು ಶ್ರೀಮತಿ ಯಶೋಧರಾ ದಾಸಪ್ಪ ನವರಿಂದ 1962ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇದು ವಿಜಾಪುರ, ಮಂಡ್ಯ, ಧಾರವಾಡ, ತುಮಕೂರು ಮತ್ತು ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಶಾಖೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಸಂಘದ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶಗಳೆಂದರೆ : ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಮಹಿಳೆಯರಿಗಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಈಗಿರುವ ಎಲ್ಲ ಸಂಘಟನೆಗಳನ್ನು ಒಗ್ಗೂಡಿಸುವುದು; ಗ್ರಾಮೀಣ ಮಹಿಳೆಯರ ಸಲುವಾಗಿ ತೀವ್ರತರವಾದ ಹಾಗೂ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾದ ಕೆಲಸಕಾರ್ಯ ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಳ್ಳುವುದು; ಶೈಕ್ಷಣಿಕ, ಆರೋಗ್ಯ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಅಗತ್ಯಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿ ಅವರ ಸದ್ಯದ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಸುಧಾರಿಸುವುದು; ಸಮುದಾಯ ವಿಕಾಸ ಯೋಜನೆಗಳ ರಚನಾತ್ಮಕ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಹಕರಿಸುವುದು; ಮಹಿಳೆಯರ, ಮಕ್ಕಳ ಮತ್ತು ಅಂಗವಿಕಲರ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ಇತ್ಯಾದಿ. ಗ್ರಾಮೀಣ ಮಹಿಳೆಯರಿಗಾಗಿ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕ (ಪೈಲಟ್) ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದೂ ಕೂಡ ಈ ಸಂಘದ ಕಾರ್ಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿದೆ. 1964ರಲ್ಲಿ ಇದು ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಕಸ್ತೂರ್‌ಬಾ ನಿಲಯ ಎಂಬ ಒಂದು ಅಂಧರ ಶಾಲೆಯನ್ನು ತೆರೆಯಿತು. ಮುಂದೆ

1969ರಲ್ಲಿ ಇದು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿರುವ ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ಕಟ್ಟಡಕ್ಕೆ ಸ್ಥಳಾಂತರಗೊಂಡಿತು. ಇಲ್ಲಿ 28 ಅಂಧ ಹುಡುಗರು ಮತ್ತು ಅಂಗವಿಕಲರಾದ ಮಕ್ಕಳು ಇದ್ದರು. ಅಂಧ ಬಾಲಿಕೆಯರಿಗಾಗಿ ಗರ್ಲ್ ಗೈಡ್ಸ್‌ನ ಒಂದು ಘಟಕವನ್ನು ತೆರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಮಹಿಳೆಯರ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಕಲ್ಯಾಣ ಇಲಾಖೆಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ಬಾಲವಾಡಿ ಸಲಕರಣೆಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ ಪೂರೈಸುವ ಒಂದು ಆಶ್ರಮ ಕಾರ್ಯಾಗಾರವಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ ಅಂಗವಿಕಲರಾದ ಮಕ್ಕಳು ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. 1972ರಿಂದ ಸಂಘವು ಕೇಂದ್ರ ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ಮಂಡಳಿಯ ಪಾಪ್ಪಿಕಾಹಾರ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಡಿ ಎಂಟು ಬಾಲವಾಡಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ಈ ಬಾಲವಾಡಿಗಳು ಕೊಳೆಗೆರಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿದ್ದು, ಇಲ್ಲಿ ಸಂಘವು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸಹಾಯವನ್ನು ಕೂಡ ಕೊಡುತ್ತಿದೆ. ಸಂಘವು ಬೆಂಗಳೂರು, ಧಾರವಾಡ ಮತ್ತು ಮಂಡ್ಯ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ದುಡಿಯುವ ಮಕ್ಕಳು ಹಾಗೂ ಕಾಯಿಲೆ ಬಿದ್ದ ತಾಯಂದಿರ ಸಲುವಾಗಿ ಐದು ಶಿಶುವಿಹಾರಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ಇವಲ್ಲದೆ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಧನ ಸಹಾಯದೊಂದಿಗೆ ಏಕು ನಿರ್ಗತಿಕ ಮಕ್ಕಳ ಗೃಹಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದು ಅಲ್ಲಿ 128 ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯ ಸಿಕ್ಕಿದೆ (1980). ಮಹಿಳಾ ಕಲ್ಯಾಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಡಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಘವು ಮಹಿಳೆಯರಿಗಾಗಿ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ತರಬೇತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಾ ಬಂದಿದೆ.

ಸಂತೋಷಧನಿ, ಶಿಕ್ಷಣ, ಸೇವೆ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರ : ಕುಟುಂಬ ಜೀವನದ ಏಕೀಕರಣಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಈ ಕೇಂದ್ರವು (ದಿ ಸೆಂಟರ್ ಫಾರ್ ರಿಸರ್ಚ್, ಎಜುಕೇಶನ್, ಸರ್ವಿಸ್ ಆ್ಯಂಡ್ ಟ್ರೈನಿಂಗ್) ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಹೊಸದಿಲ್ಲಿಯ ಕುಟುಂಬ ಸಂಘಟನೆಗಳ ಏಷಿಯನ್ ಯೂನಿಯನ್ ಮತ್ತು ಪ್ಯಾರಿಸ್‌ನಲ್ಲಿರುವ ಕುಟುಂಬ ಸಂಘಟನೆಗಳ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಯೂನಿಯನ್‌ಗಳ ಸಲಗ್ನತೆ ಪಡೆದಿದೆ. ಶಿಕ್ಷಣದ ಮೂಲಕ ಕುಟುಂಬ ಜೀವನದ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದು ಸಂಘದ ಉದ್ದೇಶ. ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಮೂಲಕ ಈ ಕೇಂದ್ರವು ಕುಟುಂಬ ಜೀವನ ಶಿಕ್ಷಣದ ಬಗ್ಗೆ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿದ ಹಾಗೂ 'ಪಾಪ್ಯುಲೇಶನ್ ಎಜುಕೇಶನ್' ಮತ್ತು 'ಫ್ಯಾಮಿಲಿ ಲೈಫ್ ಎಜುಕೇಶನ್ ಫಾರ್ ಕಾಲೇಜಸ್' ಗಳಂಥ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ. 'ವಿವಾಹಕ್ಕಾಗಿ ಸಿದ್ಧತೆ' ಎಂಬ ವಿಷಯದ ಮೇಲೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕಿರು ಹೊತ್ತಿಗೆಯನ್ನೂ ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ. 1981ರಲ್ಲಿ ಸಂಘವು "ಕುಟುಂಬಕ್ಕಾಗಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಆರೋಗ್ಯ" ಎಂಬ ವಿಷಯದ ಮೇಲೆ ವಿಚಾರ ಸಂಕರಣಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿತು. ಇದರಲ್ಲಿ 22 ದೇಶಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ 125 ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು. ಸೇವಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಡಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಕೇಂದ್ರವು ಅಸ್ಪತ್ರೆ ಸೇವೆಗಳ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಪತ್ರ ವ್ಯವಹಾರ ಮತ್ತು ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸಂದರ್ಶನಗಳ ಮೂಲಕ

ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸೇವೆಯನ್ನೂ ಅದು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಅಭಯಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ತಮಿಳು ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ವಾರಕ್ಕೆ ರಡು ಬಾರಿ ಅದು ಕುಟುಂಬ ಜೀವನ ಶಿಕ್ಷಣ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತದೆ.

ಮಹಿಳಾ ಸಮಾಜಗಳು

ಮಹಿಳಾ ಸಮಾಜಗಳು ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣದ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣವಾದ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುವ ಮೂಲಕ ಮಹಿಳೆಯರ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಕಲ್ಯಾಣ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಕಾಣಿಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿವೆ. ಈ ಸಮಾಜಗಳು ಹಿಂದೆ ಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿ ಜನ್ಮ ತಳೆದಿದ್ದರೂ ನಂತರದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಕಾರ್ಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ನಿಧಾನವಾಗಿ ತಾಲೂಕು ಕೇಂದ್ರಗಳಿಗೂ ಮತ್ತು ಹಳ್ಳಿಗಳಿಗೂ ವಿಸ್ತರಿಸಿದವು. ಮಹಿಳಾ ಸಮಾಜಗಳು ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಸೇವೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಹೀಗಿವೆ: ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದು, ಹಿಂದಿ, ಸಂಸ್ಕೃತ ಮತ್ತು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವಂಥ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು, ಸಂಗೀತ, ಹೆಣೆಗೆ, ಕಸೂತಿ, ಚಿತ್ರ ಕಲೆಗಳೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲದೆ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು, ಹುಡುಗಿಯರಿಗೆ ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ವೃತ್ತಿ ಶಿಕ್ಷಣ ತರಬೇತಿ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಮೇಳಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸುವುದು, ಅನಾಥಾಲಯ ಗಳನ್ನೂ ನಿರ್ಗತಿಕರ ಗೃಹಗಳನ್ನೂ ನಡೆಸುವುದು, ಇತ್ಯಾದಿ. ವಯಸ್ಕ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಅನೌಪಚಾರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಹಾಗೂ ಬಿಡುವಿನ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಕರಕುಶಲ ತರಬೇತಿ ಕೊಡುವುದರಲ್ಲೂ ಅವು ಮಹತ್ವದ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿವೆ. ಅವು ನಡೆಸುವ ಕುಟುಂಬ ಯೋಜನಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು, ಕರಕುಶಲ ತರಬೇತಿ, ಮುಂತಾದವುಗಳಿಗೆ ಸರಕಾರದಿಂದ ಅನುದಾನ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಮಹಿಳಾ ಸಮಾಜಗಳು ದೊಡ್ಡ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ದ್ದರೂ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹೆಸರಿಸಬಹುದು: ವಿಜಾಪುರ ಮತ್ತು ಹಾಸನಗಳಲ್ಲಿರುವ ಅಕ್ಕನ ಬಳಗಗಳು, ಬಳ್ಳಾರಿಯ ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ ಮಹಿಳಾ ಸಮಾಜ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ ಸೇವಾ ಸಂಘ, ಧಾರವಾಡದ ಭಗಿನಿ ಸಮಾಜ, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯ ಭಗಿನಿ ಮಂಡಳ, ಯಲಬುರ್ಗಿಯ ಭಗಿನಿ ಸಮಾಜ, ಮೈಸೂರಿನ ಭಗಿನಿ ಸೇವಾ ಸಮಾಜ, ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಬಸವನಗುಡಿ ಲೇಡೀಸ್ ಕ್ಲಬ್, ಮಂಗಳೂರಿನ ಕ್ಯಾಥೋಲಿಕ್ ವಿಮೆನ್ ವರ್ಕ್ಸ್ ಅಸೋಸಿಯೇಶನ್ ಮತ್ತು ಕ್ರಿಸ್ಟಿನ್ ವೆಲ್‌ಫೇರ್ ಸೆಂಟರ್, ಹಾಸನದ ಗಾಯತ್ರಿ ಸೇವಾ ಮಂಡಳಿ, ಚಿಕ್ಕಜೋಗಿಹಳ್ಳಿಯ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಮಹಿಳಾ ಮಂಡಳಿ, ಮಂಗಳೂರಿನ ಲೇಡೀಸ್ ಸೋಶಿಯಲ್ ಸರ್ವಿಸ್ ಲೀಗ್, ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಲಲಿತಾ ಲೇಡೀಸ್ ಕ್ಲಬ್, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ಮಂಡ್ಯ, ತುಮಕೂರು, ಮಧುಗಿರಿ ಮತ್ತು ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರುಗಳಲ್ಲಿರುವ ಮಹಿಳಾ ಸೇವಾ ಸಮಾಜಗಳು, ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಮಲ್ಟೀಶ್ವರಂ ಲೇಡೀಸ್ ಅಸೋಸಿಯೇಶನ್,

ಮಡಿಕೇರಿಯ ಮಹಾದೇವಿ ಮಹಿಳಾ ಕೋ-ಆಪರೇಟಿವ್ ಸೊಸೈಟಿ, ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಮಹಿಳಾ ಸೇವಾ ಸಮಾಜ, ಶಾರದಾ ಸ್ತ್ರೀ ಸಮಾಜ ಮತ್ತು ತಿಲಕ ಮಹಿಳಾ ಸಮಾಜ, ವಿಜಾಪುರದ ವನಿತಾ ಉತ್ಕರ್ಷ ಮಂಡಳಿ, ಧಾರವಾಡದ ವನಿತಾ ಸೇವಾ ಸಮಾಜ, ಕಲ್ಬುರ್ಗಿಯ ವನಿತಾ ವಿಕಾಸ ಮಂಡಳಿ, ಅರಸೀಕೆರೆಯ ವಾಣಿ ಮಹಿಳಾ ಸಮಾಜ, ಇತ್ಯಾದಿ. ಈ ಪಟ್ಟಿ ಪೂರ್ಣ ವಾದುದಲ್ಲ. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಮಹಿಳಾ ಸಮಾಜ ಗಳಲ್ಲದೆ ಸರಕಾರದ ಧನಸಹಾಯ ಪಡೆಯುವ ಮತ್ತು ಪಡೆಯ ದಿರುವ ಇನ್ನೂ ಹಲವಾರು ಸಮಾಜಗಳಿವೆ.

ಅನಾಥಾಲಯಗಳು

ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಅನಾಥಾಲಯಗಳಿದ್ದು, ಅವುಗಳ ಪೈಕಿ ಕೆಲವು ನೂರು ವರ್ಷಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಪ್ರಾಚೀನವಾಗಿವೆ. ಅವು ನಿರ್ಗತಿಕ ಹಾಗೂ ಅನಾಥ ಮಕ್ಕಳ ಕಲ್ಯಾಣ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿರತವಾಗಿವೆ. 1981-82ರಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ 153 ಅನಾಥಾಲಯ ಗಳು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದು ಅವುಗಳು 16,295 ಅನಾಥ ಮಕ್ಕಳ ಸಲುವಾಗಿ 48,55,794 ರೂ.ಗಳ ಅನುದಾನ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಮುಂದಿನ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಕೋಷ್ಟಕದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಅನಾಥಾಲಯಗಳ ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ವಿತರಣೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಅದರೊಂದಿಗೆ 1981-82ರಲ್ಲಿ ಮಂಜೂರಾದ ಅನುದಾನದ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಅನಾಥಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಹೀಗಿವೆ: ಅಶಕ್ತ ಸಭಾ, ಅಬಲಾಶ್ರಮ, ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ ಸೇವಾ ಸಮಾಜ, ಅನಾಥ ಶಿಶು ನಿವಾಸ, ಆನಂದ ನಿಲಯಂ, ಅನಾಥ ಶಿಶು ಸೇವಾಶ್ರಮ, ಅನಾಥ ಅಶ್ರಮ, ಆರ್ಯ ಸೇವಾಶ್ರಮ ಟ್ರಸ್ಟ್, ಆಲ್ ಇಂಡಿಯಾ ವಿಮೆನ್ಸ್ ಕಾನ್ಸರೇನ್ಸ್‌ನ ಹೋಮ್ ಫಾರ್ ಡೆಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್ ಚಿಲ್ಡ್ರನ್, ಎಸೋಸಿಯೇಷನ್ ಫಾರ್ ಮಾರಲ್ ಆಂಡ್ ಸೋಶಿಯಲ್ ಹೈಜೀನ್ ಇನ್ ಇಂಡಿಯಾ ಸಂಸ್ಥೆಯು ನಡೆಸುವ ಡೆಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್ ಹೋಮ್ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿವೆ; ಅನಾಥಾಶ್ರಮ, ಮಾಲೂರು, ಅನಾಥ ಸೇವಾಶ್ರಮ, ಮಲ್ಲಾಡಿಹಳ್ಳಿ, ಅಶಕ್ತ ಪೋಷಕ ಸಭಾ, ದಾವಣಗೆರೆ, ವಿಜಾಪುರ ಆರ್ಫನೇಜ್, ವಿಜಾಪುರ, ಬಾಸೆಲ್ ಮಿಶನ್ ಬಾಯ್ಸ್ ಆರ್ಫನೇಜ್, ಗದಗ, ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿರುವ ಬಾಯ್ಸ್ ಆರ್ಫನೇಜ್ ಮತ್ತು ದಲಿತ ಸೇವಾಶ್ರಮ ದೀನ ಸೇವಾ ಸಂಘ, ಬೆಂಗಳೂರು, ಈಶ್ವರಾನಂದ ಮಹಿಳಾ ಸೇವಾಶ್ರಮ, ಸೊಸೈಟಿ, ಮತ್ತು ಫಾದರ್ ಮಲ್ಲರನ್ ಚಾರಿಟೇಬಲ್ ಇನ್‌ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಷನ್ (ಈ ಎರಡೂ ಮಂಗಳೂರಿ ನಲ್ಲಿವೆ), ಕಾವೇರಿ ಭಕ್ತ ಜನಸಂಘ, ವೀರಾಜಪೇಟೆ, ಮುಸ್ಲಿಂ ಆರ್ಫನೇಜ್, ಬೆಂಗಳೂರು ಮತ್ತು ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ, ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಸೇವಾ ಸಮಾಜ, ಪುತ್ತೂರು, ರಾಘವೇಂದ್ರ ಶಿಶುವಿಕಾರ ಆರ್ಫನೇಜ್, ಬಿದರಿ, ಮಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿರುವ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಾದ

1981-82ರಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ಅನಾಥಾಲಯಗಳು ಮತ್ತು ಮಹಿಳಾ ಸಮಾಜಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಕೆಲವು ಜಿಲ್ಲಾವಾರು
ವಿವರಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಕೋಷ್ಟಕ

ಜಿಲ್ಲೆ	ಅನಾಥಾಲಯಗಳು			ಮಹಿಳಾ ಸಮಾಜಗಳು	
	ಅನಾಥಾಲಯ ಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ	ಮಂಜೂರಾದ ಪ್ರವೇಶ ಸಂಖ್ಯೆ	ಅನುದಾನ ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ	ಮಹಿಳಾ ಸಮಾಜಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ	ಅನುದಾನ ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ
ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ	1	19	6,000	13	6,708
ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ	2	71	34,080	—	—
ಕೋಡಗು	—	—	—	18	15,687
ಕೋಲಾರ	1	123	50,000	11	7,048
ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು	—	—	—	9	3,330
ಚಿತ್ರದುರ್ಗ	8	744	3,51,917	30	25,267
ತುಮಕೂರು	12	3,054	8,21,891	13	9,186
ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ	26	2,623	7,65,200	14	9,744
ಧಾರವಾಡ	18	1,462	4,06,400	10	13,112
ಬಳ್ಳಾರಿ	11	1,331	1,70,000	7	4,017
ಬೆಳಗಾವಿ	4	1,389	1,11,000	7	3,476
ಬೆಂಗಳೂರು	17	1,693	9,62,786	17	14,028
ಮೈಸೂರು	30	2,441	6,60,000	6	5,256
ಮಂಡ್ಯ	2	250	97,600	2	792
ವಿಜಾಪುರ	18	870	3,51,120	3	2,148
ಶಿವಮೊಗ್ಗ	2	165	50,000	3	1,668
ಹಾಸನ	1	60	18,000	4	2,304

ಬಿದರೆ, ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ವಿವರಗಳು ದೊರೆತಿಲ್ಲ.

ಸೈಂಟ್ ಅಂಟೋನೀಸ್ ಆರ್ಥೋಡಾಕ್ಸ್, ಸೈಂಟ್ ಪಾಲ್ಸ್ ಆರ್ಥೋಡಾಕ್ಸ್, ಸೈಂಟ್ ರೀಬಾಸ್ ಆರ್ಥೋಡಾಕ್ಸ್ ಮತ್ತು ಸೈಂಟ್ ಜೋಸೆಫ್ಸ್ ಅಸೈಲಮ್, ಗುಳೇದಗುಡ್ಡದಲ್ಲಿರುವ ಸೈಂಟ್ ರೈವಿಯರ್ಸ್ ಆರ್ಥೋಡಾಕ್ಸ್, ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿರುವ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಾದ ಸೈಂಟ್ ಮೇರೀಸ್ ಆರ್ಥೋಡಾಕ್ಸ್, ಸೈಂಟ್ ಚಾರ್ಲ್ಸ್ ಆರ್ಥೋಡಾಕ್ಸ್, ಸೈಂಟ್ ಆಗ್ನೇಸ್ ಆರ್ಥೋಡಾಕ್ಸ್, ಸೈಂಟ್ ಜೋಸೆಫ್ಸ್ ಕಾನ್ವೆಂಟ್ ಆರ್ಥೋಡಾಕ್ಸ್, ಸೈಂಟ್ ಮೇರೀಸ್ ಆರ್ಥೋಡಾಕ್ಸ್, ಸೈಂಟ್ ಪ್ರಾಟ್ರೀಕ್ಸ್ ಆರ್ಥೋಡಾಕ್ಸ್ ಫಾರ್ ಬಾಯ್ಸ್, ಸೈಂಟ್ ಮೈಕೇಲ್ ಹೋಮ್, ಸೈಂಟ್ ಥಾಮಸ್

ಕಾನ್ವೆಂಟ್ ಆರ್ಥೋಡಾಕ್ಸ್, ಶಿಶುಭವನ ಮತ್ತು ಸೇವಾ ಸದನ ಅಸೋಸಿಯೇಷನ್, ಶಿವಮೊಗ್ಗಿಯ ಸಿಸ್ಟರ್ಸ್ ಆಫ್ ಚಾರ್ಲ್ಸ್ ಆರ್ಥೋಡಾಕ್ಸ್, ಸಿದ್ಧಗಂಗೆಯ ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಆರ್ಥೋಡಾಕ್ಸ್, ಮಂಗಳೂರಿನ ಶ್ರೀ ಶ್ರದ್ಧಾನಂದ ಸೇವಾಶ್ರಮ, ಸಿರಿಗೆರೆಯ ತರಳಬಾಳು ಜಗದ್ಗುರು ಆರ್ಥೋಡಾಕ್ಸ್, ಕುಣಿಗಲ್ ತಾಲೂಕಿನ ಬೆಟ್ಟಹಳ್ಳಿ ಉರಿಗದ್ದಿಗೇಶ್ವರ ಆರ್ಥೋಡಾಕ್ಸ್, ಇತ್ಯಾದಿ. ಈ ಪಟ್ಟಿ ಪೂರ್ಣ ರೂಪದಲ್ಲಿದೆ. ಧನ ಸಹಾಯ ಪಡೆಯುವ ಮತ್ತು ಪಡೆಯದೇ ಇರುವ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಅನಾಥಾಲಯಗಳು ಇವೆ. (ಮೇಲಿನ ಪಟ್ಟಿ ನೋಡಿ).

ಯುವಜನ ಕಲ್ಯಾಣ

ಸಮುದಾಯದ ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಯುವಜನ ಕಲ್ಯಾಣದ ಪಠ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಹೊಸದಾಗಿದ್ದು ಅದು ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಜನ್ಮತಾಳಿದೆ. ಅಧುನಿಕ ಸಮಾಜದ ಸಂಕೀರ್ಣತೆ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ತುಮುಲಗಳು ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣದ ಈ ಹೊಸ ಆಯಾಮದ ಮೇಲೆ ನಮ್ಮ ಗಮನವನ್ನು ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿವೆ. ಯುವಜನರ ಅದುಮಿಟ್ಟ ಶಕ್ತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳು ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ದೆಸೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವಹಿಸುವಂತೆ ಸರಕಾರ ಹಾಗೂ ಖಾಸಗಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಹಲವಾರು ಯೋಜನೆಗಳನ್ನೂ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನೂ ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡಿವೆ. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಗರಿಷ್ಠ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಯುವಜನರ ಸಂಭಾವ್ಯ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾದ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಹರಿಸಲು ಶ್ರಮಿಸುತ್ತಿವೆ. ಅಂಥ ಕೆಲವು ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಕಿರುಪರಿಚಯವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನೀಡಿದೆ.

ಯುವಜನ ಸೇವಾ ಇಲಾಖೆ : ಯುವಜನ ಸೇವಾ ಇಲಾಖೆಯು 1969ರಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಾರಂಭ ಮಾಡಿತು. 1980-81 ರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಕ್ರೀಡಾ ಮಂಡಳಿಯನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿ ವಿಲೀನಗೊಳಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ಅದಕ್ಕೆ ಯುವಜನ ಸೇವೆ ಮತ್ತು ಕ್ರೀಡಾ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ ಎಂದು ಪುನರ್ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಇಲಾಖೆಯು ಯುವಜನರಿಗಾಗಿ ಅನೇಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸುತ್ತದೆ. ಪದವೀಧರರಾದ ಯುವಜನರ ಶಕ್ತಿ ಕೌಶಲ್ಯಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ವತೋಮುಖ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇಲಾಖೆಯು 1971ರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಯುವಜನ ಸೇವಾಧಳ (ಕರ್ನಾಟಕ ಯೂಥ್ ಸರ್ವಿಸಸ್ ಕೋರ್ಸ್) ಎಂಬ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು. ಇದರನ್ವಯ ಆಯ್ಕೆಯಾದ ಪದವೀಧರರು ತಿಂಗಳಿಗೆ 200 ರೂಪಾಯಿ ಸ್ಪೆಷಿಂಡ್ ಪಡೆದು, ಅಸ್ವತ್ರೆ ಸೇವೆಗಳು, ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ, ಯುವಜನರ ಸೇವೆಗಳು, ಕೃಷಿ ಸುಧಾರಣಾ ಕೆಲಸ, ಮುಂತಾದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವರು. 1977ರಲ್ಲಿ ಸ್ಪೆಷಿಂಡಿಯರಿ ಉದ್ಯೋಗ ಯೋಜನೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾದೊಡನೆ ಯುವಜನ ಸೇವಾಧಳದ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಕೈಬಿಡಲಾಯಿತು. ಇಲಾಖೆಯು ಬೆಂಗಳೂರು-ಮೈಸೂರು ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿರುವ ಕುಂಬಳಗೋಡಿನಲ್ಲಿ ಯುವಜನ ವಸತಿಗೃಹವೊಂದನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ಯೂತ್ ಕ್ಲಬ್ಬುಗಳ ಪದಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ಸಂಘಟಕರಿಗೆ ಯುವಜನ ನಾಯಕತ್ವದ ಬಗ್ಗೆ ತರಬೇತಿ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಯುವಕ ಯುವತಿಯರು ಕ್ರೀಡೆ ಮತ್ತು ಪಂದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ, ಸಮಾಜ ಸೇವೆ, ಮುಂತಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಗ್ರಾಮೀಣ ಮತ್ತು ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಯುವಕರ ಕ್ಲಬ್ಬುಗಳನ್ನೂ, ಯುವತಿಯರ ಕ್ಲಬ್ಬು

ಗಳನ್ನೂ ಸಂಘಟಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. 1981-82ರಲ್ಲಿ 13,000 ಕ್ಲಬ್ಬುಗಳು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿವೆ, ಅವುಗಳ ಕಟ್ಟಡಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ, ಸಲಕರಣೆಗಳ ಖರೀದಿ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷ ಯೋಜನೆಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕಾಗಿ ಅವು 4.8 ಲಕ್ಷ ರೂ. ಧನಸಹಾಯ ಪಡೆದವು. ಯುವಜನ ಶಿಬಿರ ಮತ್ತು ರ್ಯಾಲಿಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ರಾಜ್ಯ, ವಿಭಾಗ, ಜಿಲ್ಲೆ ಮತ್ತು ತಾಲೂಕು ಮಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಏರ್ಪಡಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಯುವಜನರ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಸಮೃದ್ಧಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಯುವಕ (ಯೂತ್) ಕ್ಲಬ್ಬುಗಳ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಸಂದರ್ಶನೀಯ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಪ್ರವಾಸಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರೀಡಾಂಗಣವನ್ನು ಕಟ್ಟುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದು, ಬಿದರೆ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ಮಂಡ್ಯ, ರಾಯಚೂರು, ತುಮಕೂರು, ಕೋಲಾರ, ಹಾಸನ, ಮಂಗಳೂರು ಮತ್ತು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಲಸ ಮುಕ್ತಾಯದ ಹಂತದಲ್ಲಿದೆ. ಉಳಿದ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಪ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿದೆ. 35 ಲಕ್ಷ ರೂ. ಅಂದಾಜು ವೆಚ್ಚದ ಕ್ರೀಡಾ ಸಂಕೀರ್ಣ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಗತಿಪಥದಲ್ಲಿದೆ. ಗುರುನಾನಕ ಭವನ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಸೇವಾ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದು ಅದು 850 ಆಸನಗಳನ್ನುಳ್ಳ ಕ್ರೀಡಾಂಗಣವಾಗುವುದು. ಇಲಾಖೆಯು ಕ್ರೀಡೆಗಳನ್ನೂ ಹಾಗೂ ಕ್ರೀಡಾಪಟುಗಳನ್ನೂ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ವಿವಿಧ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆ. ಕುಂಬಳಗೋಡು ಮತ್ತು ಜೋಗಗಳಲ್ಲಿರುವ ಯುವಜನ ವಸತಿ ಗೃಹಗಳು, ರಾಯಚೂರು, ಬಳ್ಳಾರಿ, ಬೆಂಗಳೂರು ಮತ್ತು ತರಕೇಡಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವಸತಿಗೃಹಗಳು ಇಲಾಖೆಯ ವಸತಿ ಗೃಹ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಡಿ ಬರುತ್ತವೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಕಲ್ಯಾಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದನ್ವಯ ಅನೇಕ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಹೆಸರಿಸುವುದಾದರೆ, ಶ್ರೀಯಾಂಕ (ರಾಂಕ್) ಪಡೆದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಶಸ್ತಿ, ಶ್ರಮದಾನ ಮತ್ತು ಸಮಾಜ ಸೇವಾ ಶಿಬಿರಗಳು, ಕ್ರೀಡಾ ಕೌಶಲ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಶಿಷ್ಟವೇತನ ಕೊಡುವುದು, ನೌಕಾವಿಹಾರ ಕ್ಲಬ್ಬುಗಳು, ಒಳಾಂಗಣ ಕ್ರೀಡಾ ಭವನಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ, ಕ್ರೀಡಾಪಟುಗಳಿಗೆ, ಮಹಿಳಾ ಅಟಗಾರರಿಗೆ ಹಾಗೂ ಕುಸ್ತಿಪಟುಗಳಿಗೆ ಧನ ಸಹಾಯ, ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಹವ್ಯಾಸಕೂಟಗಳಿಗೆ (ಹಾಬಿ ಗ್ರೂಪ್ಸ್) ಧನಸಹಾಯ, ಅರಳುವ ಪ್ರತಿಭೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ, ಇತ್ಯಾದಿ.

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸೇವಾ ಯೋಜನೆ : ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸೇವಾ ಯೋಜನೆ (ಎನ್.ಎಸ್.ಎಸ್.) ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಮಹತ್ವದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ-ಯುವಜನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಭಾರತ ಸರಕಾರವು 1969ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು. ಅದನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅದೇ ವರ್ಷ 1,500 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಬಲದೊಡನೆ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳ

ಲಾಯಿತು. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು 1973-74ರಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೂ, 1977-78ರಲ್ಲಿ ಕಿರಿಯ ಕಾಲೇಜುಗಳಿಗೂ ವಿಸ್ತರಿಸಲಾಯಿತು. ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಧೈಯೋದ್ದೇಶಗಳೆಂದರೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಸಮುದಾಯದ ಮನೋಭಾವದಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತನೆ ಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದು, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಜಾಗೃತಗೊಳಿಸುವುದು, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಜನ ರೊಡನೆ ಬೆರೆತು ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಿ ಅವರು ಯುವಜನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಕೌಶಲ್ಯಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಅವರು ಗಳಿಸಿದ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಸಮಾಜದ ವಾಸ್ತವ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಪರಿಹಾರದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಗತವಾಗಿರುವ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ಪ್ರಕಾರಗಳಿವೆ : 1) ನಿಯಮಿತ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಮತ್ತು 2) ವಿಶೇಷ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು. ನಿಯಮಿತ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳೆಂದರೆ : ಕೊಳೆಗೇರಿಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ದತ್ತು ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡಿದ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಕಲ್ಯಾಣ ಸೇವೆಗಳಾದ ಆರೋಗ್ಯ, ನೈರ್ಮಲ್ಯ, ಪೌಷ್ಟಿಕಾಹಾರ, ಶಿಕ್ಷಣ, ಕುಶಲ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು, ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಅಸ್ವಚ್ಛ ಸೇವೆಗಳು, ಕಲ್ಯಾಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಸಹಾಯ ಸಲ್ಲಿಸುವುದು, ಇತ್ಯಾದಿ ; ವಿಶೇಷ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳೆಂದರೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ರಜಾ ಕಾಲದಲ್ಲಿ 10 ದಿವಸಗಳ ಕಾಲ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಶಿಬಿರಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ತೊಡಗಿಸುವುದು. ಇಂಥ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ರಸ್ತೆ ಮತ್ತು ಚರಂಡಿಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ, ಜನತಾ ಮನೆಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ, ಸಮುದಾಯ ಕೇಂದ್ರ ಹಾಗೂ ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ಬಾವಿಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ, ರೋಗ ನಿರೋಧಕ ಕ್ರಮಗಳು, ಆರೋಗ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ, ಅರಣ್ಯಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸುವುದು, ಸಾಮಾಜಿಕ ಅನಿಷ್ಟಗಳ ನಿವಾರಣೆ, ಪ್ರಾಚೀನ ಸ್ಮಾರಕಗಳ ರಕ್ಷಣೆ, ಇತ್ಯಾದಿ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. 1971ರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸೇವಾ ಯೋಜನೆಯ ಸ್ವಯಂಸೇವಕರು ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಲ ಸರ್ಕಾರವು ಸಂಘಟಿಸಿದ ಅಖಿಲ ಭಾರತ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಶಿಬಿರಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ, ಬಾಂಗ್ಲಾದೇಶದಿಂದ ಬಂದ ನಿರಾಸಿತರ ದುಃಖ ನಿವಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡರು. 1973ರಲ್ಲಿ ಈ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ, ವಿಜಾಪುರ, ಬಿದರೆ ಮತ್ತು ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಬರಪೀಡಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ ಬರಪೀಡಿತ ಜನರಿಗೆ ಸಹಾಯ ನೀಡಿದರು. ಈ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಂದ ಕೆಲವು ವಿಶೇಷ ಚಳವಳಿಗಳು ಕೂಡ ನಡೆದವು. 1974-75ರಲ್ಲಿ "ಕೊಳೆ ಮತ್ತು ರೋಗಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಯುವಕರು" ಎಂಬ ಚಳವಳಿ, 1975-76ರಲ್ಲಿ ನಡೆದ "ಅರಣ್ಯ ವೃದ್ಧಿಗೆ ಯುವಕರು" ಮತ್ತು "ಗ್ರಾಮೀಣ ಪುನರ್ ರಚನೆಗೆ ಯುವಕರು" ಎಂಬ ಚಳವಳಿಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಬಹುದು.

ಈ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸೇವಾ ಯೋಜನೆಗೆ ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರಗಳು 5 : 7 ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಹಣಕಾಸು ಒದಗಿಸುವುವು. ಪ್ರತೀ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ರೂ. 60 ಮತ್ತು ವಾರ್ಷಿಕ ಶಿಬಿರಗಳಿಗಾಗಿ ರೂ. 80 ಅನುದಾನ ಸಿಗುವುದು. 1980-81 ರಲ್ಲಿ 29,000 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ನಿಯಮಿತ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲೂ, 14,500 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ವಿಶೇಷ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲೂ ಭಾಗವಹಿಸಿದರು.

ಭಾರತ ಸೇವಕ ಸಮಾಜ : ಭಾರತ ಸೇವಕ ಸಮಾಜವು ಒಂದು ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿದ್ದು ಅದು ಯೋಜನಾ ಆಯೋಗದ ಶಿಫಾರಸುಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ 1952ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕರಿಗೆ ಸ್ವಯಂಸೇವಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಿಸಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪಡಿಸುವುದು, ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಾರ್ಯಕ್ಷಮತೆ ಹೆಚ್ಚುವಂತೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವುದು, ವೈರ್ಥವಾಗಿ ಹೋಗಬಹುದಾದ ಸಮಯ, ಶಕ್ತಿ, ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ಸಾಮಾಜಿಕ ಅರ್ಥಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಯ ವಿವಿಧ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಬರುವಂತೆ ಹರಿಯಬಿಡುವುದು, ಇವೆಲ್ಲ ಅದರ ಉದ್ದೇಶಗಳು. ಈ ಸಂಘಟನೆಯು ಯುವಜನರಿಗಾಗಿ ನಾಗರಿಕ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ, ಬೆಂಕಿ ಆರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ, ಗಂಡಾಂತರಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಣೆ, ಗ್ರಾಮೀಣ ಹಾಗೂ ನಗರದ ಯುವಜನರಿಗೆ ನಾಯಕತ್ವದ ತರಬೇತಿ ಮುಂತಾದ ವಿವಿಧ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದೆ. ಲೋಕ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ ಎಂಬ ಯೋಜನೆಯನ್ವಯ ಈ ಸಂಘಟನೆಯು 32 ಘಟಕಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಅಯ್ದ ಹತ್ತು ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಜನರ ಸಹಕಾರ ಹಾಗೂ ಸರ್ಕಾರದ ನೆರವಿನೊಂದಿಗೆ ಅದು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದೆ. ಅದು ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಶಿಷ್ಟ ತರಬೇತಿ ವರ್ಗಗಳನ್ನೂ, ವಿಚಾರಗೋಷ್ಠಿಗಳನ್ನೂ ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ಪಂಚ ವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಜನತೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶ ಹೊಂದಿದ ಜನಜಾಗರಣ ಎಂಬ ಯೋಜನೆ, ಕೊಳೆಗೇರಿಗಳ ಸುಧಾರಣೆಗೋಸ್ಕರ ನಗರ ಕಲ್ಯಾಣ ಕೇಂದ್ರಗಳು, ಮಾದರಿ ಕೃಷಿ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು, ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶ್ರಮ ಶಿಬಿರಗಳು, ಕೊಳೆಗೇರಿ ನಿರಾಸಿಗಳ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿ ಕುಶಲ ವೃತ್ತಿ ಕೇಂದ್ರಗಳು, ಇತ್ಯಾದಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಭಾರತ ಸೇವಕ ಸಮಾಜ ನಡೆಸಿದೆ. 1980-81ರಲ್ಲಿ ಅದು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ 21ನೇಯ ಸ್ವಯಂಸೇವಾ ಸಂಘಟನೆಗಳ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಮ್ಮೇಳನವನ್ನು ನಡೆಸಿತು. ಇದರಲ್ಲಿ 38 ದೇಶಗಳು ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದವು. ಭಾರತ ಸೇವಕ ಸಮಾಜವು ಯೋಗಾಸನಗಳನ್ನು ಜನಪ್ರಿಯಗೊಳಿಸುತ್ತಿದೆ ಮತ್ತು ನೈರ್ಮಲ್ಯ ಚಳವಳಿ, ಗೃಹ ವಿಜ್ಞಾನ ಶಿಬಿರ, ಇತ್ಯಾದಿ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿದೆ.

ನೆಹರೂ ಯುವಕ ಕೇಂದ್ರಗಳು : ನೆಹರೂ ಯುವಕ

ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಉದ್ದೇಶವೆಂದರೆ ನಮ್ಮ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಸಮುದಾಯದ ಬದುಕಿಗೆ ಹಾಗೂ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳಿಗೆ ಹತ್ತಿರ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು, ಯುವಜನರ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಉತ್ಪಾದಕ ಗಳ ಈಡೇರಿಕೆಗೆ ರಚನಾತ್ಮಕ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಯುವಜನರು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳಲು ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವುದೇ ಆಗಿವೆ. ನೆಹರೂ ಯುವಕ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಒತ್ತುಕೊಡುತ್ತ ಯುವಜನರ ಎಲ್ಲ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡುವುದು, ಸಾಮುದಾಯಿಕ ಹಾಡು ಮತ್ತು ರಂಗ ಭೂಮಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಪ್ರದರ್ಶಕ ಕಲೆಗಳ ಮೂಲಕ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಆಸ್ಪದ ಕಲ್ಪಿಸುವುದು, ಸ್ಪರ್ಧಾತ್ಮಕ ಕ್ರೀಡಾ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನೂ ಶಾರೀರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನೂ ಸಂಘಟಿಸುವುದು, ಬಿಡುವಿನ ವೇಳೆಯನ್ನು ಸದುಪಯೋಗಗೊಳಿಸುವ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಸಮುದಾಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಯುವಕರು ಭಾಗಿಗಳಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಕಾರಣಗಳಿಗಾಗಿ ರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಯುವಜನ ಸೇವಾ ನಿರ್ದೇಶಕರ ಆಡಳಿತ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ 11 ನೆಹರೂ ಯುವಕ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿವೆ. ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಕೇಂದ್ರಗಳಿಗೆ ಹಣಕಾಸು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ (ಭಾಗ I, ಪು. 411 ವನ್ನೂ ನೋಡಿ).

ಭಾರತ ಸೇವಾ ದಳ : ಭಾರತ ಸೇವಾ ದಳವು ಒಂದು ಯುವಜನ ಸಂಘಟನೆ. (ವಿವರಗಳಿಗೆ ಭಾಗ I, ಪು. 412 ನೋಡಿ). ಶರೀರ ಶ್ರಮ ಮತ್ತು ಸಮಾಜ ಸೇವೆಗಳು ಈ ಸಂಘಟನೆಯ ಅಧಾರ ಶಿಲೆಗಳು. ಸೇವಾದಳವು ಪ್ಯಾರಿಸಿನಲ್ಲಿರುವ ಯುನೆಸ್ಕೋ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಅಂತರ್‌ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸ್ವಯಂ ಸೇವಾ ಕಾರ್ಯ ಶಿಬಿರಗಳ ಸಮನ್ವಯ ಸಮಿತಿಯ ಸದಸ್ಯ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ 'ಯೂಥ್ ಹಾಸ್ಟೆಲ್ಸ್ ಅಸೋಸಿಯೇಷನ್ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯಾ'ದ ಮತ್ತು ಭಾರತ ಸೇವಕ ಸಮಾಜದ ಕಾರ್ಯಕಾರಿ ಸಮಿತಿಗಳ ಸದಸ್ಯ ಸಂಸ್ಥೆಯೂ ಹೌದು. ಇದನ್ನು ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಒಂದು ಸ್ವಯಂಸೇವಾ ಸಂಸ್ಥೆಯೆಂದು ಮಾನ್ಯ ಮಾಡಿವೆ.

ವೈ. ಎಂ. ಸಿ. ಎ. : ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಯಂಗ್ ಮೆನ್ಸ್ ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ ಅಸೋಸಿಯೇಷನ್ ಇದೇ ಹೆಸರಿನ ಅಂತರ್‌ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಶಾಖೆಯಾಗಿದ್ದು ಅದನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ 1885ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ವೈ. ಎಂ. ಸಿ. ಎ. ಸಂಘವು ಕೊಳೆಗೇರಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ಮಕ್ಕಳ-ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅವರ ನಾಯಕತ್ವ ಮತ್ತು ಮನರಂಜನೆಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ-ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ. ಬೆಂಗಳೂರಿನ ವೈ. ಎಂ. ಸಿ. ಎ. ಗೆ ಕುಂಬಳ ಗೋಡಿನಲ್ಲಿ 30 ಎಕರೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ಶಿಬಿರದ ಜಾಗವಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ

30 ಹಳ್ಳಿಗಳು ಗ್ರಾಮೀಣ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಿವೆ. ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರದಲ್ಲಿರುವ ವೈ. ಎಂ. ಸಿ. ಎ. ಶಾಖೆಯು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗಾಗಿ ವಾಹನ ಸಂಚಾರ ನಿಯಂತ್ರಣ ತರಬೇತಿ, ನಾಗರಿಕ ಹೊಣೆಗಳು ಮತ್ತು ನಾಯಕತ್ವ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸುತ್ತದೆ. ಮಂಗಳೂರು, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ, ಬೆಳಗಾವಿ ಮತ್ತು ಕಲ್ಬುರ್ಗಿಗಳಲ್ಲಿ ವೈ. ಎಂ. ಸಿ. ಎ. ಸಂಸ್ಥೆಯ ನಾಲ್ಕು ಶಾಖೆಗಳಿವೆ. ವೈ. ಡಬ್ಲ್ಯೂ. ಸಿ. ಎ. ಎಂಬುದು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಸಂಘಟಿತ ವಾದ ಸದೃಶ ಸಂಸ್ಥೆ.

ಯುವಜನ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಂಸ್ಥೆ : ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು (ಇನ್ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್ ಆಫ್ ಯೂತ್ ಅಂಡ್ ಡೆವಲಪ್‌ಮೆಂಟ್) 1978ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭ ವಾಯಿತು. ಸಂಸ್ಥೆಯ ಉದ್ದೇಶಗಳೆಂದರೆ, ದೇಶದ ಯುವ ಜನರ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸುವುದು, ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಯುಳ್ಳ ಯುವಜನರಿಗೆ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಅವರು ದೇಶದ ಸಮರ್ಥ ನಾಯಕರಾಗುವಂತೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವುದು. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಪಶುಸಂಗೋಪನೆ, ಹೊಲಿಗೆ, ಗ್ರಾಮೀಣ ಮತ್ತು ಗುಡಿ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು, ಕುಶಲ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು, ಕಬ್ಬು, ಭತ್ತ ಮುಂತಾದ ಆಯ್ದು ಅರ್ಥಿಕ ಬೆಳೆಗಳ ಸಾಗುವಳಿ, ರೇಷ್ಮೆ ಸಾಕಣೆ ಹಾಗೂ ಕೃಷಿ ಯಂತ್ರೋಪಕರಣಗಳಂಥ ವಿಷಯ ಗಳಲ್ಲಿ ವೃತ್ತಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಅನೇಕ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮತ್ತು ಅಂತರ್‌ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಘಟನೆಗಳು ತಮ್ಮ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಅವರ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಸಂಸ್ಥೆಯು ಹಲವಾರು ತರಬೇತಿ ವರ್ಗಗಳನ್ನೂ ವಿಚಾರ ಸಂಕಿರಣಗಳನ್ನೂ, ಸಲಹಾ ಸಭೆಗಳನ್ನೂ ಏರ್ಪಡಿಸಿದೆ.

ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಯುವಜನ ಕಲ್ಯಾಣ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವ ಹಲವಾರು ಖಾಸಗಿ ಸಂಘ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ 'ಯುವಜನ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಂಸ್ಥೆ' (ಬೆಂಗಳೂರು, 1978) ಎಂಬುದು ಯುವಜನರಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕುದುರಿಸಲು ಯತ್ನಿಸುವ ಅನ್‌ಪಚಾರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ. ಗ್ರಾಮ ವಿಕಾಸ (ಬೆಂಗಳೂರು, 1979) ಎಂಬ ಸಂಸ್ಥೆ ಮುಳಬಾಗಲು ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಯುವಜನರ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಗ್ರಾಮೀಣ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಬಳಸುವ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದೆ. ಏಷ್ಯನ್ ಇನ್‌ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್ ಫಾರ್ ರೂರಲ್ ಡೆವಲಪ್‌ಮೆಂಟ್ (ಬೆಂಗಳೂರು, 1976) ಗ್ರಾಮೀಣ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಸಂಶೋಧನೆ ನಡೆಸುತ್ತದೆಯಲ್ಲದೆ, ಸಮಾಜ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಯುವಜನರನ್ನು ತರಬೇತುಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಕೆನರಾ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಪಾಟಿನ್‌ಮನ್ ಜುಬಿಲಿ ರೂರಲ್ ಡೆವಲಪ್‌ಮೆಂಟ್ ಟ್ರಸ್ಟ್ (ಬೆಂಗಳೂರು, 1980) ಗ್ರಾಮೀಣ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಸಹಾಯ ನೀಡುವುದಲ್ಲದೆ

ಅವರಿಗೆ ತರಬೇತಿ ಕೊಡುವ ಮೂಲಕ ಗ್ರಾಮೀಣ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದೆ. 'ಸರ್ಚ್' (ಎಸ್. ಇ. ಎ. ಆರ್. ಸಿ. ಎಚ್. ಬೆಂಗಳೂರು, 1978) ಎಂಬುದು ಇನ್ನೊಂದು ಗಮನಾರ್ಹ ಸಂಸ್ಥೆ. ಇದು ಶಾಲೆ ಮತ್ತು ಕಾಲೇಜುಗಳ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ಕೊಡುತ್ತದೆ.

ಮೈರಾದಾ : 'ಮೈಸೂರು ರಿಸೆಟ್ಲಿ ಮೆಂಟ್ ಆ್ಯಂಡ್ ಡೆವಲಪ್‌ಮೆಂಟ್ ಏಜನ್ಸಿ' ಎಂಬ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಟಿಬೆಟಿನಿಂದ ಬಂದ ನಿರಾಶ್ರಿತರಿಗಾಗಿ ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡ ಮರುವಸತಿ ಯೋಜನೆಗಳ ಅಡಳಿತ ಮತ್ತು ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕಾಗಿ 1968ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. 20,000 ನಿರಾಶ್ರಿತರ ಮರುವಸತಿಗಾಗಿ ರಾಜ್ಯಸರ್ಕಾರವು 6,475 ಹೆಕ್ಟೇರ್ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಏಜನ್ಸಿಯು ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ ಮತ್ತು 'ಕಾಮನ್ ಪ್ರಾಜೆಕ್ಟ್ಸ್ ಆಫ್ ದಿ ಯೂರೋಪಿಯನ್ ರೆಪಬ್ಲಿಕ್ಸ್ ಕ್ಯಾಂಪೇನ್' ಎಂಬ ಸಂಘಟನೆಯ ವಿಶ್ವಸ್ಥ ಮಂಡಳಿ ಇವರಿಬ್ಬರ ನಡುವೆ ಅದ ಒಂದು ಒಪ್ಪಂದದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿತು. ಟಿಬೆಟಿನರ ಮರುವಸತಿ ಯೋಜನೆ ಪೂರ್ಣವಾಗುತ್ತಲೇ 'ಮೈರಾದಾ' ಸಂಸ್ಥೆಯು ಭೂರಿಹಿತ ಕಾರ್ಮಿಕರು ಮತ್ತು ಅಡಿವಾಸಿಗಳನ್ನು ನೆಲೆ ನಿಲ್ಲಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನು, ಅಂತೆಯೇ ಸಮಗ್ರ ಗ್ರಾಮೀಣ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಂಥ ಸಮುದಾಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಕೆಲಸವನ್ನು ಭಾರತಾದ್ಯಂತ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿತು. ಹೀಗೆ 'ಮೈರಾದಾ' ಸಂಸ್ಥೆಯ ಉದ್ದೇಶಗಳೆಂದರೆ ಭೂರಿಹಿತ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಮರುವಸತಿ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಪೋಷಿಸುವುದು, ಸಮಗ್ರ ಗ್ರಾಮೀಣ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಯೋಜಿಸಿ ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸುವುದು, ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೂ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮೀಣ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವ ಖಾಸಗಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಮರುವಸತಿ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೂ ಸಲಹಾ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುವುದು, ಗ್ರಾಮೀಣ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಯುಕ್ತಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ತಂತ್ರಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯವಿರುವ ದಾಖಲೆ ಸಂಗ್ರಹಣದ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದು. 'ಮೈರಾದಾ' ಸಂಸ್ಥೆಯ ಅಡಳಿತವು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರಗಳ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳನ್ನುಳ್ಳ ಒಂದು ನಿರ್ದೇಶಕ ಮಂಡಳಿಯ ಅಡಳಿತೆಯಲ್ಲಿದೆ. ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಸದ್ಯ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಆರ್ಥಿಕ ಶಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಉಂಟಾಗಿರುವ ಅನ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸುವ, ಹಾಗೂ ಕಡಿಮೆ ಆದಾಯದ ಜನಸಮೂಹದ ಬಲವನ್ನು ವರ್ಧಿಸಿ ಸಮತೋಲನವನ್ನು ತರುವ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವನ್ನು ಈ ಸಂಸ್ಥೆ ಹೊಂದಿದೆ.

ಸಂಸ್ಥೆಯು ಕೈಗೊಂಡ ಸಮಗ್ರ ಗ್ರಾಮೀಣ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕನಕಪುರ ಯೋಜನೆ, ಥಳ್ಳಿ ಯೋಜನೆ, ವಂಡೂರು ಯೋಜನೆ, ಪೆನುಗೋಡ ಯೋಜನೆ, ತಾಳವಾಡಿ

ಯೋಜನೆ, ಹುತ್ತೂರು ಯೋಜನೆ ಮತ್ತು ಗೂಡಲೂರು ಯೋಜನೆಗಳು ಸೇರಿವೆ. ಇವುಗಳ ಪ್ರಮುಖ ಅಂಗಗಳೆಂದರೆ ವಿಸ್ತರಣಾ ಸೇವೆಗಳು, ಸಹಕಾರ ಚಳವಳಿಗಳು, ಕೃಷಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ, ನೀರಾವರಿ, ಪಶುಸಂಗೋಪನೆ, ಗ್ರಾಮೀಣ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಹಾಗೂ ಸಮುದಾಯ ಸೇವೆಗಳು.

ಇತರ ಕಲ್ಯಾಣ ಯೋಜನೆಗಳು

ವೃದ್ಧಾಪ್ಯ ವೇತನ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರವು 1964-65ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು. ಈ ವೃದ್ಧಾಪ್ಯ ವೇತನ ಪಡೆಯಲು ಬೇಕಾದ ಷರತ್ತುಗಳೆಂದರೆ ವ್ಯಕ್ತಿಯು 70 ವರ್ಷ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಯವನಾಗಿರಬೇಕು ಮತ್ತು ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ 20 ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಾಯದ ಮಕ್ಕಳು ಅಥವಾ ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳು ಇರಬಾರದು. ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಅಂಗವಿಕಲನಾಗಿದ್ದರೆ ಅರ್ಹತೆಯ ವಯೋಮಿತಿಯಾದ 70ನ್ನು ಐದು ವರ್ಷಗಳಷ್ಟು ಸಡಿಲು ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಜೂನ್ 1972 ರಿಂದ ಕನಿಷ್ಠ ವಯೋಮಿತಿಯನ್ನು ನಿರ್ಗತಿಕರಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ 65ಕ್ಕೂ, ಅಂಗವಿಕಲರಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ 60ಕ್ಕೂ ಇಳಿಸಲಾಯಿತು. ಏಪ್ರಿಲ್ 1974 ರಿಂದ ಅಂಗವಿಕಲರಿಗೆ ಈ 60ರ ಕನಿಷ್ಠ ವಯೋಮಿತಿಯನ್ನು 45ಕ್ಕೆ ಇಳಿಸಲಾಯಿತು. ಹಾಗೂ ನವೆಂಬರ್ 1977ರಿಂದ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಇಳಿಸಿ 16 ವರ್ಷಕ್ಕೆ ತರಲಾಯಿತಲ್ಲದೆ ಅಂಥವರ ಕುಟುಂಬದ ವಾರ್ಷಿಕ ಆದಾಯ ರೂ. 3,000ಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಇರಬೇಕೆಂದು ನಿಗದಿಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. 1979ರ ಅಕ್ಟೋಬರ್‌ನಲ್ಲಿ ಅಂಗವಿಕಲರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಯಸ್ಸಿನ ನಿರ್ಬಂಧವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತೆಗೆದುಹಾಕಲಾಯಿತು. ಅದಲ್ಲದೆ ಈ ಸೌಲಭ್ಯಗಳ ಲಾಭವನ್ನು ಮನೋವಿಕಲ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸಲಾಯಿತು.

ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ವೃದ್ಧಾಪ್ಯ ವೇತನದ ಮೊಬಲಗು ತಿಂಗಳಿಗೆ ಕೇವಲ ರೂ. 15 ಮಾತ್ರ ಇತ್ತು. ಅದನ್ನು ನಂತರ 30 ರೂ.ಗಳಿಗೂ, ಅನಂತರ ಏಪ್ರಿಲ್ 1975ರಿಂದ 40 ರೂ.ಗಳಿಗೂ ಏರಿಸಲಾಯಿತು. ವೃದ್ಧಾಪ್ಯ ವೇತನವನ್ನು ಮಂಜೂರು ಮಾಡುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಮೊದಲು ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ನೀಡಲಾಗಿತ್ತು. 1974ರಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಸಹಾಯಕ ಕಮಿಷನರುಗಳಿಗೆ ವಹಿಸಿಕೊಡಲಾಯಿತು. ಮುಂದೆ ಅಗಸ್ಟ್ 1979ರಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ತಹಸೀಲ್ದಾರರಿಗೆ ಹಸ್ತಾಂತರಿಸಲಾಯಿತು. (1-4-1983 ರಿಂದ ವೃದ್ಧಾಪ್ಯ ವೇತನದ ಹಣವನ್ನು 50 ರೂ.ಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ).

ಹಿಂಚಣಿದಾರರ ಸಂಖ್ಯೆ (ವರ್ಷವಾರು) ಮತ್ತು 1973-74 ರಿಂದ 1980-81ರವರೆಗೆ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಿದ ಹಣ

ವರ್ಷ	ಡಿಸೆಂಬರ್ 31ರಂದು ಇದ್ದ ಹಿಂಚಣಿದಾರರ ಸಂಖ್ಯೆ	ವೆಚ್ಚ (ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ) (ಆರ್ಥಿಕ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ)
1973-74	49,193	89.50
1974-75	92,073	154.75
1975-76	1,53,438	332.12
1976-77	1,79,803	647.44
1977-78	2,01,811	841.02
1978-79	2,62,118	925.40
1979-80	3,07,454	1,181.35
1980-81	3,42,895	1,460.00

ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಧಿಗ್ರಸ್ಥರ ಹಾಗೂ ವೃದ್ಧರ ಯೋಗ ಕ್ಷೇಮವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಅನೇಕ ಸಂಘಟನೆಗಳಿವೆ. ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಫ್ರೆಂಡ್ಸ್-ಇನ್-ನೀಡ್ ಎಂಬ ಸಂಸ್ಥೆಯು 1830ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿದ್ದು ಅದು ವೃದ್ಧರಿಗಾಗಿ ಕಾಬ್ ಹೋಮ್ ಎಂಬ ವೃದ್ಧರ ಗೃಹವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ 60 ವರ್ಷಗಳನ್ನು ಮೀರಿದ ಅಶಕ್ತರನ್ನೂ ನಿರ್ಗತಿಕರನ್ನೂ ಇಟ್ಟು ಕೊಂಡು ಸಾಕಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿರುವ 'ಕಾಬ್ ಹೋಮ್ ಎನೆಕ್ಸ್' ಎಂಬ ವಿಸ್ತರಣೆಯಲ್ಲಿ ಆರ್ಥಿಕ ಅನುಕೂಲವಿರುವ, ಆದರೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಬಂಧು-ಬಳಗವಿಲ್ಲದ, ವೃದ್ಧರು ಆಶ್ರಯ ಪಡೆದಿರುತ್ತಾರೆ. 1982ರಲ್ಲಿ ಈ ಎರಡು ಗೃಹಗಳಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟಿಗೆ 24 ಗಂಡಸರೂ, 44 ಹೆಂಗಸರು ಇದ್ದರು. ಬೆಂಗಳೂರಿನ ವೃದ್ಧಾಶ್ರಮವನ್ನು ರಾಘವೇಂದ್ರ ಗೋ-ಆಶ್ರಮ ಟ್ರಸ್ಟ್ ಮತ್ತು ವಲ್ಲಭ ನಿರೀಕ್ಷಣಗಳು 1970ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದವು. ಇದು ವೃದ್ಧರ ಆರೈಕೆ ಮಾಡುವ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿದ್ದು 1982ರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಹನ್ನೊಂದು ನಿವಾಸಿಗಳಿಗೆ ಆಸ್ಪತ್ರೆ ಮತ್ತು ಆಶ್ರಯಗಳನ್ನು ನೀಡಿದೆ. ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ಇತರ ಸಂಘಟನೆಗಳೆಂದರೆ 'ಲಿಟಲ್ ಸಿಸ್ಟರ್ಸ್ ಆಫ್ ದಿ ಪುನರ್' ನಡೆಸುವ ವೃದ್ಧಾಶ್ರಮ, ಜೂಲಿಯಾ ಕ್ರಾಫ್ಟ್ ಈವನ್ ಟ್ರಿಡ್ ಹೋಮ್, ಅಶಕ್ತ ಪೋಷಕ ಸಭಾ ಮತ್ತು ಮಾತೃಭಾಯಾ. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿವೆ. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಇವೆ.

ರಾಜಕೀಯ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ವೇತನ : ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಯೋಧರಿಗೆ ಮತ್ತು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಯೋಧರ ವಿಧವೆಯರಿಗೆ ಹಿಂಚಣಿ ಕೊಡುವ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರವು ರಾಜ್ಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಯೋಧರ ಕಲ್ಯಾಣ ನಿಯಮಗಳು, 1967 ಇದರನ್ವಯ 1968ರಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೆ ತಂದಿತು ಮತ್ತು 1969ರಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಈ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ವೇತನಕ್ಕೆ ಅರ್ಹನಾಗಲು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಯೋಧನಿಗೆ ಕನಿಷ್ಠ ಮೂರು ತಿಂಗಳುಗಳ ಕಾಲ ಶಿಕ್ಷೆ ವಿಧಿಸಿರಬೇಕು, ಅಥವಾ ಆತನು ಮೂರು ತಿಂಗಳುಗಳ ಕಾಲ ಸೆರೆಮನೆ ಕಂಡಿರಬೇಕು, ಮತ್ತು ಆತನ ವಾರ್ಷಿಕ ಆದಾಯವು ರೂ. 2,400 ಮೀರಿರಬಾರದು. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಮಾಸಿಕ ಹಿಂಚಣಿಯು 50 ರೂ. ಎಂದು ನಿಗದಿ ಯಾಗಿತ್ತಾದರೂ ಮುಂದೆ ಜೂನ್ 1971ರಿಂದ ಅದನ್ನು 75ರೂ.ಗೆ ಏರಿಸಲಾಯಿತು. ಜೂನ್ 1978ರಲ್ಲಿ ಹಿಂಚಣಿಯ ಮೊಬಲಗನ್ನು 90ರೂ.ಗೆ ಏರಿಸಿದ ನಂತರ ಅದೇ ವರ್ಷ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್‌ನಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಮತ್ತೆ 125 ರೂ.ಗಳಿಗೆ ಏರಿಸಲಾಯಿತು. 1978ರ ಜೂನ್‌ನಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರವು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಯೋಧರ ವಿಧವೆಯರಿಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಯೋಧರು ಸತ್ತಂದಿನಿಂದ ಮಾಸಾಶನವನ್ನು ನೀಡುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಿತು. ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ 1980ರ ನಂತರ ಗುರುತಿಲ್ಲದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಯೋಧರು 125 ರೂ.ಗಳ ಬದಲಿಗೆ 100 ರೂ.ಗಳ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ವೇತನಕ್ಕೆ ಅರ್ಹರಾದರು. ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ 1980ರಿಂದ ಅರ್ಹತೆಯ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಸಡಿಲು ಗೊಳಿಸಿ ಶಿಕ್ಷೆ ಅಥವಾ ಸೆರೆವಾಸದ ಅವಧಿ ಮೂರು ತಿಂಗಳುಗಳಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಿದ್ದರೂ ನಡೆದೀತು, ಎಂದು ಹೇಳಲಾಯಿತು. ಹಾಗೆಯೇ ನವೆಂಬರ್ 1980ರಿಂದ ಯೋಧರ ಗರಿಷ್ಠ ಆದಾಯದ ಮಿತಿ 2,400 ರೂ. ಮೀರಿರಬಾರದು ಎಂಬ ನಿಯಮವನ್ನು ಕೈಬಿಡಲಾಯಿತು. ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ ರಾಜಕೀಯ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ವೇತನದ ಲಾಭವನ್ನು 1947ರ ಅಕ್ಟೋಬರ್‌ವರೆಗೆ ನಡೆದ ಮೈಸೂರು ಚಲೋ ಚಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಹೈದರಾಬಾದ್ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದ ಯೋಧರಿಗೂ, ಅಂಥ ಯೋಧರ ವಿಧವೆಯರಿಗೂ ವಿಸ್ತರಿಸಲಾಯಿತು.

ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು 1972ರಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಯೋಧರಿಗೆ ಮಾಸಿಕವಾಗಿ 200 ರೂ. ವಿಶ್ರಾಂತಿ ವೇತನ ಕೊಡುವ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದಿತು. ಹೀಗೆ ಕೊಡುವ 200 ರೂ. ನಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ 75 ರೂ. ವಿಶ್ರಾಂತಿವೇತನವೂ ಸೇರಿರುತ್ತದೆ. ಅಕ್ಟೋಬರ್ 1976ರಿಂದ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಕೊಡುವ ವಿಶ್ರಾಂತಿವೇತನವನ್ನು ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದೆ 200 ರೂ.ಗಳನ್ನು ಕೊಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು. 1977ರಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ 200 ರೂ. ಹಿಂಚಣಿ

ಪಡೆಯುವ ಪಿಂಚಣಿದಾರರಿಗೆ ತಾನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ 75 ರೂ. ಪಿಂಚಣಿ ಹಣವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಟ್ಟಿತು. ಆದರೆ ನಂತರ 1979ರಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಮತ್ತೆ ಹಿಂದಿನಂತೆಯೇ ಕೊಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು. ಆದರೆ ಪಿಂಚಣಿದಾರರ ಆದಾಯ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಪಿಂಚಣಿಯನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ವಾರ್ಷಿಕವಾಗಿ 2,400 ರೂ.ಗಳಿಗೆ ಮೀರಬಾರದು ಎಂಬ ನಿರ್ಬಂಧವನ್ನು ಹಾಕಿತು. 1ನೇಯ ಅಗಸ್ಟ್, 1980ರಿಂದ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಯೋಧರ ಪಿಂಚಣಿ ಯೋಜನೆಯನ್ನು 'ಸ್ವತಂತ್ರತಾ ಸೈನಿಕ ಸನ್ಮಾನ ಪಿಂಚಣಿ' ಯೋಜನೆ ಎಂದು ಪುನರ್ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಿ, ಮಾಸಿಕ ಪಿಂಚಣಿಯ ಮೊತ್ತವನ್ನು 300 ರೂ.ಗಳಿಗೆ ಏರಿಸಿತು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಯೋಧರ ವಿಧವೆಯರಿಗೆ ಕೊಡುವ ಪಿಂಚಣಿಯನ್ನು 200 ರೂ.ಗಳಿಗೆ ಏರಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ, ಅಂಥ ವಿಧವೆಯರಿಗೆ ಅನಿವಾರಿತ ರಾಜ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿದ್ದರೆ ಪ್ರತಿ ಹೆಣ್ಣು ಮಗಳಿಗೆ 50 ರೂ.ಗಳಂತೆ ಅಧಿಕ ಪಿಂಚಣಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಆ ವಿಧವೆಗೆ ಸಿಗುವ ಪಿಂಚಣಿ 300 ರೂ. ಮೀರಬಾರದು ಎಂಬ ನಿರ್ಬಂಧವಿದೆ. ಪಿಂಚಣಿ ಪಡೆಯಲು ಅರ್ಹರಾಗಲು ಪಿಂಚಣಿದಾರರ ವಾರ್ಷಿಕ ಆದಾಯ ರೂ. 5,000ಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಇರಬೇಕೆಂಬ ನಿರ್ಬಂಧವನ್ನೂ ತೆಗೆದು ಹಾಕಲಾಗಿದೆ. ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ 1979ರಲ್ಲಿ 7,355 ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಯೋಧರು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಪಿಂಚಣಿ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. 1978-79ರಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯವು ತನ್ನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಯೋಧರಿಗೆ ಪಿಂಚಣಿ ಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ರೂ. 53,53,715 ಖರ್ಚು ಮಾಡಿತು.

ಕೊಳೆಗೇರಿ ನಿವಾಸಿಗಳ ಕಲ್ಯಾಣ

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ನಗರೀಕರಣದ ಗತಿಯು ಬಹಳ ತೀವ್ರವಾಗಿದೆ ಮತ್ತು 1981ರ ಜನಗಣತಿಯು ತೋರಿಸುವ ಹಾಗೆ ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರವು ದೇಶದಲ್ಲಿಯೇ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಗತಿಯನ್ನು ಕಂಡಿದೆ. ರಾಜ್ಯದ ಈ ತೀವ್ರಗತಿಯ ನಗರೀಕರಣವು ನಗರಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಳೆಗೇರಿಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದೆ. ಸಣ್ಣ ಪಟ್ಟಣಗಳೂ ಈ ಕೊಳೆಗೇರಿಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತವಾಗಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ನಗರ ಪಾಲಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ನಗರಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಟ್ರಸ್ಟುಗಳಂಥ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಗಳು ಕೊಳೆಗೇರಿಗಳು ಬೆಳೆಯುವುದನ್ನು ತಡೆಯಲು, ಜನದಟ್ಟಣೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸಲು, ಹಾಗೂ ಕೊಳೆಗೇರಿ ನಿವಾಸಿಗಳಿಗೆ ಮೂಲ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಲು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದುಂಟು. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಲು ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರವು 1973ರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಕೊಳೆಗೇರಿ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಸುಧಾರಣೆ ಮತ್ತು ನಿರ್ಮೂಲನೆ) ಕಾಯ್ದೆಯನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದಿತು. ಈ ಕಾಯ್ದೆಯು ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಕೊಳೆಗೇರಿ ಸುಧಾರಣೆ ಮತ್ತು ನಿರ್ಮೂಲನೆ ಮಂಡಳಿಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಲಾಯಿತು.

ಕರ್ನಾಟಕ ಕೊಳೆಗೇರಿ ಸುಧಾರಣಾ ಮತ್ತು ನಿರ್ಮೂಲನಾ ಮಂಡಳಿಯನ್ನು 1975ರಲ್ಲಿ ರಚಿಸಲಾಯಿತು. ಅದರ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶಗಳು : ಪರಿಸರದ ಸುಧಾರಣೆ ಮಾಡುವುದು, ಕೊಳೆಗೇರಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲನೆ ಮಾಡಿ ಅಲ್ಲಿಯ ನಿವಾಸಿಗಳ ನೈರ್ಮಲ್ಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸುಧಾರಿಸುವುದು, ನಿಜವಾದ ಕೊಳೆಗೇರಿ ನಿವಾಸಿಗಳನ್ನು ಭೂಮಾಲಿಕರು ಓಡಿಸದಂತೆ ರಕ್ಷಿಸುವುದು, ಹೊರಗಿನ ಮೂಲಗಳಿಂದ ಸಾಲದ ಸಹಾಯ ಪಡೆದು ಆ ನಿವಾಸಿಗಳಿಗೆ ವಸತಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವುದು, ಅನಧಿಕೃತ ಜೋಪಡಿಗಳನ್ನು ಕಡೆಹುವುದು, ಹೊಸ ಕೊಳೆಗೇರಿಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳದಂತೆ ನೋಡುವುದು, ಇತ್ಯಾದಿ. ಮಂಡಳಿಯನ್ನು ರಚಿಸುವ ಮೊದಲು ಕೊಳೆಗೇರಿಗಳನ್ನು ಸುಧಾರಿಸುವ ಅಥವಾ ನಿರ್ಮೂಲನೆ ಮಾಡುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಅಯ್ಯಾಯಾ ನಗರದ ಪುರಸಭೆಗಳೇ ನಗರ, ಸಭೆಗಳೇ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು 792 ಕೊಳೆಗೇರಿಗಳಿವೆಯೆಂದು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರವೊಂದರಲ್ಲೇ 290 ಕೊಳೆಗೇರಿಗಳಿವೆ (1982). ಈ ಕೊಳೆಗೇರಿಗಳ ಅಂದಾಜು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಐದು ಲಕ್ಷಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು. ಇವುಗಳ ಪೈಕಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿರುವ 110 ಕೊಳೆಗೇರಿಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಹೊರಗಿರುವ 441 ಕೊಳೆಗೇರಿಗಳನ್ನು 1973ರ ಕರ್ನಾಟಕ ಕೊಳೆಗೇರಿ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಸುಧಾರಣೆ ಮತ್ತು ನಿರ್ಮೂಲನೆ) ಕಾಯ್ದೆಯ ಸೆಕ್ಷನ್ 3 ರನ್ವಯ ಕೊಳೆಗೇರಿ ಪ್ರದೇಶಗಳೆಂದು ಸಾರಲಾಗಿದೆ. ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿರುವ 290 ಕೊಳೆಗೇರಿಗಳ ಪೈಕಿ 64 ಕೊಳೆಗೇರಿಗಳು ಬೆಂಗಳೂರು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಅಧಿಕಾರ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತವೆ; 64 ಕೊಳೆಗೇರಿಗಳು ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರ ಮಹಾನಗರಸಭೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೂ, ಉಳಿದ 162 ಕೊಳೆಗೇರಿಗಳು ಸರ್ಕಾರೀ ಹಾಗೂ ಖಾಸಗಿ ಸ್ವಾಮ್ಯದ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿದ್ದು ಅವು ಕೊಳೆಗೇರಿ ನಿರ್ಮೂಲನಾ ಮಂಡಳಿಯ ಅಧಿಕಾರ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಸೇರುತ್ತವೆ. ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರದಲ್ಲಿರುವ ಕೊಳೆಗೇರಿಗಳ ಸುಧಾರಣೆ ಮತ್ತು ನಿರ್ಮೂಲನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳುವುದಾದರೆ, ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕೊಳೆಗೇರಿ ನಿರ್ಮೂಲನಾ ಮಂಡಳಿ, ಬೆಂಗಳೂರು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರ ಮಹಾನಗರ ಸಭೆ ಹೀಗೆ ಮೂರು ಅಧಿಕಾರಗಳು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತವೆ.

ಕೊಳೆಗೇರಿ ನಿವಾಸಿಗಳಿಗೆ ಕಲ್ಯಾಣ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮಂಡಳಿಯು ಕೊಳೆಗೇರಿಗಳ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅರ್ಥಿಕ ಸರ್ವೇಕ್ಷಣೆಯೊಂದನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡಿದೆ. ಸುಮಾರು 130 ಕೊಳೆಗೇರಿಗಳ ಈ ಸಮೀಕ್ಷಾ ಕಾರ್ಯ ಮುಗಿದಿದ್ದು, ಕೊಳೆಗೇರಿಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಐದು ಲಕ್ಷ ನಿವಾಸಿಗಳ ಪೈಕಿ ಶೇಕಡಾ 50ಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ನಿವಾಸಿಗಳು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದವರೆಂದು ಅಂದಾಜು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಕೊಳೆಗೇರಿ ನಿವಾಸಿಗಳಿಗೆ ಸಿಗುತ್ತಿರುವ ಕಲ್ಯಾಣ ಕ್ರಮಗಳು ಎರಡು ರೀತಿಯವು 1) ಕೊಳೆಗೇರಿಗಳ ಪರಿಸರ ಸುಧಾರಣೆ ಮತ್ತು 2) ಮರು ವಸತಿಯೊಂದಿಗೆ ಕೊಳೆಗೇರಿಗಳ ನಿರ್ಮೂಲನೆ ಮತ್ತು ಪುನರಭಿವೃದ್ಧಿ.

ಪರಿಸರ ಸುಧಾರಣೆಯ ಯೋಜನೆಯನ್ವಯ ನೀರಿನ ಪೂರೈಕೆ, ಒಳಚರಂಡಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ದಾರಿ ದೀಪ, ಕಕ್ಕಸುಗುಳು, ಓಣದಾರಿಗಳಿಗೆ ಕಲ್ಲುಚಪ್ಪಡಿ ಹಾಸುವುದು, ಚರಂಡಿ ನೀರು ಹರಿದು ಹೋಗುವಂತೆ ಬದಿ ಚರಂಡಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಇತ್ಯಾದಿ ಅತ್ಯವಶ್ಯಕ ಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಗಿದೆ. ದಿಸೆಂಬರ್ 1981ರ ಕೊನೆಯೊಳಗಾಗಿ ಮಂಡಳಿಯು 86 ಕೊಳೆಗೇರಿಗಳಿಗೆ 155.75 ಲಕ್ಷ ರೂ. ಖರ್ಚು ಮಾಡಿ ಅತ್ಯವಶ್ಯಕ ಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿತ್ತು. ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರದಲ್ಲಿ ಮಂಡಳಿಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಬರುವ 162 ಕೊಳೆಗೇರಿಗಳಲ್ಲಿ 77 ಕೊಳೆಗೇರಿಗಳ ಸುಧಾರಣಾ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ 44ರಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮುಗಿದಿದೆ. 1980-81ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಮಂಡಳಿಯು ಈ ಸುಧಾರಣಾ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ 90 ಲಕ್ಷ ರೂ. ಖರ್ಚು ಮಾಡಿದೆ. ಮಂಡಳಿ ರಚನೆಯಾದಂದಿನಿಂದ 1981ರ ದಿಸೆಂಬರ್ ಕೊನೆಯವರೆಗೆ ಅದು ಹಲವು ಪುರಸಭೆ ಮತ್ತು ನಗರಸಭೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಕೊಳೆಗೇರಿಗಳ ಸುಧಾರಣೆ ಮತ್ತು ನಿರ್ಮೂಲನೆಗಾಗಿ 2.82 ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳಷ್ಟು ಖರ್ಚು ಮಾಡಿದೆ. ಹುಡ್ಕೊ ಸಹಾಯದಿಂದ ಅದು 16 ಗ್ಯಹ ನಿರ್ಮಾಣ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದೆ. 1981-82ರ ಕೊನೆಯೊಳಗಾಗಿ 86 ಕೊಳೆಗೇರಿಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯವಶ್ಯಕ ಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಗಿದ್ದು, 676 ವಾಸದ ಮನೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ, ಅವುಗಳನ್ನು ಕೊಳೆಗೇರಿ ನಿವಾಸಿಗಳಿಗೆ ಹಂಚಲಾಗಿದೆ. ತ್ವರಿತ ನಗರೀಕರಣ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ಎಂಬ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದನ್ವಯ ಕರ್ನಾಟಕ ಕೊಳೆಗೇರಿ ಪ್ರದೇಶ ನಿರ್ಮೂಲನಾ ಮಂಡಳಿಯು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು, ಹಾಗೂ ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಕೊಳೆಚಿ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಸರ ಸುಧಾರಣಾ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಯ ನಿವಾಸಿಗಳಿಗೆ ತಕ್ಷಣದ ಅತ್ಯವಶ್ಯಕ ಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಲು ಯೋಚಿಸಿದೆ.

ಯಾವ ಕೊಳೆಗೇರಿಗಳನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಚೊಕ್ಕ ಕಾಲಗಿ ಗಳಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವೋ ಅಂಥವುಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲನಾ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಗುವುದು. ಈ ಯೋಜನೆಯಂತೆ ಕೊಳೆಗೇರಿಗಳಲ್ಲಿ ಈಗಿರುವ ಗುಡಿಸಲುಗಳನ್ನೂ ಕಟ್ಟಡಗಳನ್ನೂ ನೆಲಸಮ ಮಾಡಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ವಾಸದ ಮನೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಕೊಳೆಗೇರಿ ನಿವಾಸಿಗಳಿಗೆ ವಿತರಿಸಲಾಗುವುದು. 1979ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರದಲ್ಲಿ 46.50 ಲಕ್ಷ ರೂ. ಅಂದಾಜು ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿತ್ತು.

ಕೆಲವು ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಯ್ದೆಯ ಅಡತಡೆ ಮತ್ತು ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಂದಾಗಿ ಪ್ರಗತಿ ಬಹಳ ನಿಧಾನವಾಗಿತ್ತು. 1980ರಲ್ಲಿ ಹುಡ್ಕೋ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರದಲ್ಲಿ 3,456 ಮನೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುವ ಸಲುವಾಗಿ 268.20 ಲಕ್ಷ ರೂ. ಅಂದಾಜು ವೆಚ್ಚದ ಅರು ಯೋಜನೆಗಳಿಗೆ ಮಂಜೂರಾತಿ ನೀಡಿತು. ಮಂಡಳಿಯು ಕಲ್ಪುರ್ಗಿ, ಬಿದರೆ, ಬಳ್ಳಾರಿ, ರಾಯಚೂರು, ಮೈಸೂರು, ಮಂಡ್ಯ, ಹಾಸನ ಮತ್ತು ಶಿವಮೊಗ್ಗಗಳಲ್ಲಿ 167.49 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳ ಅಂದಾಜು ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ ಕೊಳೆಗೇರಿ ನಿವಾಸಿಗಳಿಗಾಗಿ 2,276 ವಾಸದ ಮನೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುವ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. 1981-82ರಲ್ಲಿ ಮಂಡಳಿಯು ಕೊಳೆಗೇರಿಗಳಿಗೆ ಕುಡಿಯುವ ನೀರು ಪೂರೈಸುವ ಒಂದು ತ್ವರಿತ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಅದನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಮುಗಿಸಿದೆ. 1982-83ರಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ಕೊಳೆಗೇರಿಗಳಲ್ಲಿ ಬೀದಿ ದೀಪಗಳನ್ನು ಹಾಕುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಯಿತು.

ಅನಧಿಕೃತ ಕಟ್ಟಡಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಕೊಳೆಗೇರಿಗಳು ನಿರ್ಮೂಲನಾಗುವುದನ್ನು ತಡೆಯಲು ಸರ್ಕಾರವು 1973ರ ಕರ್ನಾಟಕ ಕೊಳೆಗೇರಿ ಪ್ರದೇಶ (ಸುಧಾರಣೆ ಮತ್ತು ನಿರ್ಮೂಲನೆ) ಕಾಯ್ದೆಯ ಸೆಕ್ಷನ್ 5ನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಿದೆ. ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರದಲ್ಲಿ 2,466 ಗುಡಿಸಿಲುಗಳನ್ನು ಮಂಡಳಿಯು ನೆಲಸಮ ಮಾಡಿದೆ (1981). ಮಾರ್ಚ್ 1981ರಿಂದ ಅಂಥ ಗುಡಿಸಿಲುಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲನೆ ಮಾಡಲು ಮಂಡಳಿಯು ಒಬ್ಬ ಸಹಾಯಕ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಾಹಕ (ಎಕ್ಸಿಕ್ಯೂಟಿವ್) ಇಂಜಿನಿಯರ್‌ನ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಶೇಷ ದಳವನ್ನು ರಚಿಸಿದೆ.

ಬೆಂಗಳೂರು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರದ ಕಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸುಮಾರು 50,000 ಜನಸಂಖ್ಯೆಯಿರುವ 64 ಕೊಳೆಗೇರಿಗಳನ್ನು ಸುಧಾರಣೆಗಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ಅದು ಐದು ಶಾಲೆಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡಿದೆ ಯಲ್ಲದೆ ನೀರಿನ ಸರಬರಾಜಿಗಾಗಿ ಹನ್ನೆರಡು ಕೊಳವೆ ಬಾವಿಗಳನ್ನು ತೋಡಿಸಿದೆ. 1980-81ನೇಯ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ಕೊಳೆಗೇರಿ ನಿವಾಸಿಗಳಿಗಾಗಿ 4.81 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು ಖರ್ಚು ಮಾಡಿದೆ. 1981-82ನೇಯ ವರ್ಷದ ಅಂತ್ಯದ ವೇಳೆಗೆ ಬೆಂಗಳೂರು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ಕೊಳೆಗೇರಿಗಳ ಸುಧಾರಣೆಗಾಗಿ 55 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು ಖರ್ಚು ಮಾಡಿತ್ತು. 1981-82ರ ಅಂತ್ಯದವರೆಗೆ ಕೊಳೆಗೇರಿ ನಿವಾಸಿಗಳಿಗಾಗಿ 5,080 ನಿವೇಶನಗಳನ್ನು ಹಂಚಲಾಗಿತ್ತು. ಕೊಳೆಗೇರಿ ನಿವಾಸಿಗಳಿಗೋಸ್ಕರ ಮನೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಲು ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ನಗರದ ಪರಿಮಿತಿಯ ಹೊರಗೆ 250 ಎಕರೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು, 55 ಎಕರೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಮನೆಗಳ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಈಗಾಗಲೇ

ಕರ್ನಾಟಕ ಕೋಳಿಗೇರಿ ನಿರ್ಮೂಲನಾ ಮಂಡಳಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ಭಿಕ್ಷುಕರ ಪರಿಹಾರ

ಭಿಕ್ಷಾಟನೆಯ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಲು ಅರಸ ರಾಜ್ಯಕೆಯ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ 1944ರನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಲಾಗಿತ್ತು. ಆ ವರ್ಷ ಮೈಸೂರು ಭಿಕ್ಷಾಟನಾ ನಿಷೇಧ ಕಾಯ್ದೆಯನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿ ಅದನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರು ಮತ್ತು ಮೈಸೂರು ನಗರಗಳ ನಗರಸಭೆಯ ಪರಿಮಿತಿಯೊಳಗೆ ಅನ್ವಯಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಆ ಕಾಯ್ದೆಯನ್ವಯ ಭಿಕ್ಷುಕರ ನಿಯಂತ್ರಣ ಮತ್ತು ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಕೇಂದ್ರ ಭಿಕ್ಷುಕರ ಪರಿಹಾರ ಸಮಿತಿ ಯನ್ನು ರಚಿಸಲಾಗಿತ್ತು.

1975ರ ಕರ್ನಾಟಕ ನಿಷೇಧ ಕಾಯ್ದೆಯು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ರೂಪದ ಭಿಕ್ಷಾಟನೆಯನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸುತ್ತದೆ. ಕೆಲವು ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳೊಡನೆ 1981ರಲ್ಲಿ ಈ ಕಾಯ್ದೆಯನ್ನು ಹಾಸನ, ದಾವಣಗೆರೆ, ಬೆಳಗಾವಿ, ವಿಜಾಪುರ, ಬಳ್ಳಾರಿ, ಬೆಂಗಳೂರು, ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ-ಧಾರವಾಡ, ಮಂಗಳೂರು, ಮೈಸೂರು ಮತ್ತು ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಪುರಸಭೆ ಮತ್ತು ನಗರಸಭಾ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ಕಾಯ್ದೆಯನ್ನು ರಾಜ್ಯದ ಯಾತ್ರಾಸ್ಥಳಗಳಿಗೂ ಪ್ರವಾಸಿ ಕೇಂದ್ರಗಳಿಗೂ ಈವರೆಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಲಾಗಿಲ್ಲ. ಈಗ ಇದನ್ನು ಪ್ರವಾಸಿ ಕೇಂದ್ರವಾದ ಹಂಪೆಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಭಿಕ್ಷಾಟನಾ ನಿಷೇಧ ಕಾಯ್ದೆ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಪುರಸಭೆಯ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷುಕರ ಕಲ್ಯಾಣ ಕ್ರಮಗಳಿಗಾಗಿ ವಿನಿಯೋಗಿಸಲು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರೂಪಾಯಿ ತೆರಿಗೆಗೆ ಮೂರು ಪೈಸೆಗಳಷ್ಟು ಭಿಕ್ಷಾಟನಾ ಉಪಕರ (ಸೆಸ್) ವನ್ನು ವಸೂಲು ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಭಿಕ್ಷಾಟನಾ ಪರಿಹಾರ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದನ್ವಯ ಬೆಂಗಳೂರು, ಮೈಸೂರು ಮತ್ತು ದಾವಣಗೆರೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ಪರಿಹಾರ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿವೆ. ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಪುನರ್ವಸತಿ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷುಕರಿಗೆ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಉಪಯುಕ್ತ ಕಸುಬಿನಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ಕೊಡಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಒಂದು ಔದ್ಯೋಗಿಕ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ತೆರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ಪಡೆಯುವ ಭಿಕ್ಷುಕರಿಗೆ ತಾವು ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿ ದಿನಕ್ಕೆ ಎರಡು ರೂಪಾಯಿ ಕೂಲಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಭಿಕ್ಷುಕರು ಕ್ಷಯರೋಗ ಅಥವಾ ಕುಷ್ಠರೋಗದಿಂದ ಬಳಲುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡುಬಂದರೆ ಅವರನ್ನು ಚಿಕಿತ್ಸೆಗಾಗಿ ಅರೋಗ್ಯಧಾಮಗಳಿಗೆ ಕುಷ್ಠರೋಗ ಚಿಕಿತ್ಸಾಲಯಗಳಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ. 1982ನೇಯ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿರುವ ರಾಜ್ಯ ನಿರಾಶ್ರಿತರ ಪರಿಹಾರ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ 430 ನಿವಾಸಿಗಳೂ,

ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿರುವ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ 84 ನಿವಾಸಿಗಳೂ ಮತ್ತು ದಾವಣಗೆರೆ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ 23 ನಿವಾಸಿಗಳೂ ಇದ್ದರು.

ಜೀತದಾಳುಗಳ ಪುನರ್ವಸತಿ

ಗ್ರಾಮೀಣ ದುರ್ಬಲವರ್ಗಗಳ ಜನರಿಗಾಗಿ ಯೋಜಿಸಿದ ಕಲ್ಯಾಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಜೀತದಾಳುಗಳ ಬಿಡುಗಡೆ ಹಾಗೂ ಪುನರ್ವಸತಿಯೂ ಸೇರಿವೆ. ಇದು ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವು ಪುರಸ್ಕರಿಸಿದ ಯೋಜನೆ. 1976ರಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದ ಜೀತ ಪದ್ಧತಿ (ನಿರ್ಮೂಲನೆ) ಕಾಯ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಜೀತದಾಳುಗಳನ್ನು ಬಂಧಮುಕ್ತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲು ಅವಕಾಶವಿದೆ. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಕಾಯ್ದೆಯನ್ನು ಜಿಲ್ಲಾ ದಂಡಾಧಿಕಾರಿಗಳು/ಜಿಲ್ಲಾ ಧಿಕಾರಿಗಳು ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ತರುತ್ತಾರೆ. ಡಿಸೆಂಬರ್ 1979ರ ಅಂತ್ಯದವರೆಗೆ 62,689 ಜೀತದಾಳುಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಲಾಗಿತ್ತು. ಅವರಲ್ಲಿ 9,403 ಜೀತದಾಳುಗಳಿಗೆ 56.32 ಲಕ್ಷ ರೂ. ಧನಸಹಾಯದಿಂದ ಪುನರ್ವಸತಿ ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಅವರು ಈಗ ಕೃಷಿ ಕೂಲಿಗಾರರಾಗಿ, ಲೋಕೋಪಯೋಗಿ ಮತ್ತು ಆರಣ್ಯ ಇಲಾಖೆಗಳ ಕೆಲಸಗಾರರಾಗಿ ದುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. 1979-80ರ ಅಂತ್ಯದವರೆಗೆ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ಕೋಲಾರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ಬೆಳಗಾವಿ ಮತ್ತು ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಜೀತ ಮುಕ್ತರ ಪುನರ್ವಸತಿಗಾಗಿ ವಿವಿಧ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಗಿತ್ತು.

ಅಂಗವಿಕಲರ ಕಲ್ಯಾಣ

ಭೌತಿಕ ಹಾಗೂ ಮಾನಸಿಕ ಅಂಗವಿಕಲರ ಕಲ್ಯಾಣವು ಈ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆಂದಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಮಹತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ. ಅಂಗವಿಕಲರು ಎಂಥ ವೈಕಲ್ಯದಿಂದ ಬಳಲುತ್ತಿದ್ದಾರೆ, ಎಂಬುದನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸಿ, ಹಾಗೂ ಯಾವ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಅಭಿರುಚಿ ಮತ್ತು ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅಧರಿಸಿ, ಯುಕ್ತವಾದ ಶಿಕ್ಷಣ ಹಾಗೂ ತರಬೇತಿ ಕೊಡುವುದು ಯಾವುದೇ ಪುನರ್ವಸತಿ ಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಅಗತ್ಯವಾದ ಮಾರ್ಗವಾಗಿದೆ. ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕವು ದೇಶದ ಬೇರೆ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕಿಂತ ಹಿಂದೆ ಬಿದ್ದಿಲ್ಲ. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ಸರ್ಕಾರಿ ಹಾಗೂ ಸ್ವಯಂ ಸೇವಾ ಸಂಘಟನೆಗಳೆರಡೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಿವೆ. 1956ರಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಗಳ ಪುನರ್ಭಟನೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅಂಗವಿಕಲ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು, ಹೀಗೆ ಕೇವಲ ಎರಡು ಶಾಲೆಗಳು ಮಾತ್ರ ಇದ್ದವು. 1920ರ ದಶಕದ ನಂತರವೇ ಅಂಗವಿಕಲರ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಗಮನ ಕೊಡಲಾಯಿತು. ಮಹಿಳೆಯರ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಕಲ್ಯಾಣ ಇಲಾಖೆಯು ಅನೇಕ ಸ್ವಯಂಸೇವಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಜೊತೆ

ಗೂಡಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಂಗವಿಕಲರ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಹಲವಾರು ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿದೆ.

ಹಿಂದೆ ಅರಸರ ಅಲ್ಪಿಕೆಯ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನವು ಕೈಗೊಂಡ ವಿವಿಧ ಕಲ್ಯಾಣಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಶಕ್ತರು, ಕುರುಡರು, ಮತ್ತಿತರ ಅಂಗವಿಕಲ ಜನರಿಗೆ ಧರ್ಮದ ಊಟ ಉಣ್ಣೆ ಸುತ್ತಿದ್ದ ಅನ್ನ ಭತ್ತಗಳನ್ನೂ, ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಅಶಕ್ತರಿಗೆ, ಕುರುಡರಿಗೆ, ನಿರ್ಗತಿಕ ಮತ್ತು ವಿಧವೆಯರಿಗೆ, ಮತ್ತಿತರರಿಗೆ ಅರಮನೆಯು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಕಂಗಾಲರ ಅಕ್ಕಿ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹೇಳಬಹುದು. 1926ರಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಅನ್ನ ಭತ್ತಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಲಾಯಿತು. ಇದರಿಂದ ಉಳಿದ ಹಣವನ್ನು ಕಿವುಡ, ಮೂಕ ಮತ್ತು ಕುರುಡರಿಗೆ ಪರಿಹಾರ ಕೊಡುವ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೂ, ಅನಾಥಾಲಯಗಳಿಗೂ ಸಹಾಯಧನವೆಂದು ಕೊಡಲಾಯಿತು. ದಟ್ಟಿದ್ರವರಿಗೆ ಹಾಗೂ ದೈಹಿಕ ಅಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳ ಜನರಿಗೆ ಹಿಂದಿನಂತೆಯೇ ನೆಹಿಮಿ ಹಣ ಕೊಡುವುದನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಲಾಯಿತು.

ನಮ್ಮ ಜನಗಣತಿಯಲ್ಲಿ ದೈಹಿಕ ಅಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳಿಂದ ಬಳಲುವ ಜನರ ಬಗ್ಗೆ ಅಂಕಿ ಸಂಖ್ಯೆಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದನ್ನು 1981ರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇಂಥ ಮಾಹಿತಿ ನಂಬಲರ್ಹವಲ್ಲ ಎಂಬುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ಬೇರೆ ಕೆಲವು ಕಾರಣಗಳಿಂದಲೂ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದನ್ನು 1941 ರಿಂದ ಕೈಬಿಡಲಾಗಿತ್ತು. 1981ರ ಜನಗಣತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಮನೆಗಳ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಯಿತು. ಆದರೆ ಅಂಗವಿಕಲ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಗಂಡೋ ಹೆಣ್ಣೋ ಎಂಬುದನ್ನು ಮಾತ್ರ ನಮೂದಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಪೂರ್ಣ ಕುರುಡರು, ಪೂರ್ಣ ಕುಂಟಿರು ಮತ್ತು ಮೂಗರು ಎಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಕಲೆ ಹಾಕಲಾಗಿದೆ. ಗಣತಿದಾರನು ಗಣತಿಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅಂಗವಿಕಲರು ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಸಮರ್ಥರಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗದೇ ಹೋಗಿ, ಪೂರ್ಣ ಅಂಗವಿಕಲರ ಅಂಕಿಸಂಖ್ಯೆಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ. 1981ರ ಜನಗಣತಿಯ ಒಂದು ಮುಖ್ಯವಾದ ನ್ಯೂನತೆಯೆಂದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಮನೆಯಲ್ಲದ ಜನರ ಬಗ್ಗೆ ಇಂಥ ಮಾಹಿತಿ ಇಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ ಈ ಜನರಲ್ಲಿಯೇ ಇಂಥ ಅಂಗವಿಕಲತೆ ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಮನೆಗಳ ಗಣತಿ ಮಾಡುವಾಗ ಬೀದಿಯ ಬದಿಗಳಲ್ಲಿರುವ, ಬರ್ಸ ಮತ್ತು ರೈಲು ನಿಲ್ದಾಣಗಳಲ್ಲಿರುವ, ದೇವಸ್ಥಾನ, ಮಂಟಪ, ಇತ್ಯಾದಿ ಜಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಭಿಕ್ಷುಕರು, ಕುಪ್ಪರೋಗಿಗಳು, ಮತ್ತಿತರರು ಈ ಗಣತಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹಿಂದಿನ ಜನಗಣತಿಗಳನ್ನು ಹೋಲಿಸಿ ನೋಡಿದರೆ 1981ರ ಜನಗಣತಿಯಲ್ಲಿ ಕುರುಡರ ಮತ್ತು ಕಿವುಡರ ಸಂಖ್ಯೆ ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಏರಿಕೆ

ವುದನ್ನು ನೋಡುತ್ತೇವೆ. ನಾವು ಈ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೂ ಆ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೂ ಇರುವ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡರೆ ಈ ಹೆಚ್ಚಳ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ, ವಾಸ್ತವ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯುವುದರಿಂದ ಕಲ್ಯಾಣ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಅಂಗವಿಕಲರ ಪುನರಾವಸತಿ ಮುಂತಾದ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವುದೆಂಬುದನ್ನು ಜನರು ಈಗ ಮನಗಂಡಿದ್ದಾರೆ (ಅಂಗವಿಕಲರ ಬಗ್ಗೆ ಇರುವ ಅಂಕಿ ಸಂಖ್ಯೆಗಳಿಗಾಗಿ ಭಾಗ I, ಪುಟ 325 ನೋಡಿ).

ಅಂಗವಿಕಲ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕಲ್ಯಾಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ರಾಜ್ಯದ ಮಹಿಳೆಯರ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಕಲ್ಯಾಣ ಇಲಾಖೆಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದು ಮೈಸೂರು, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ, ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ, ದಾವಣಗೆರೆ, ಬೆಳಗಾವಿ ಮತ್ತು ಬಳ್ಳಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ಕುರುಡ ಮತ್ತು ಕಿವುಡ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಎಂಟು ವಸತಿ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ವೃತ್ತಿ ತರಬೇತಿಗಳಾದ ಸಂಗೀತ, ಬೆತ್ತದ ಹೆಣಿಗೆ, ಕಸೂತಿ, ಹೊಲಿಗೆ, ಹೆಣಿಗೆಗಳನ್ನೂ ಈಗೊಂಡಂತೆ ಏಳನೆಯ ತರಗತಿಯವರೆಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮೈಸೂರು ಮತ್ತು ಕಲ್ಬುರ್ಗಿಗಳಲ್ಲಿ ಎಸ್.ಎಸ್.ಎಲ್.ಸಿ.ವರೆಗೆ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮಾರ್ಚ್ 31, 1982ರ ವೇಳೆಗೆ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ 405 ಮಕ್ಕಳಿದ್ದರು. ಈ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಮಹಿಳಾ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಕಲ್ಯಾಣ ಇಲಾಖೆಯು ಸ್ವಯಂಸೇವಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಕುರುಡ, ಕಿವುಡ ಮತ್ತು ಮನೋವಿಕಲ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗಾಗಿ ವಾಕ್ ಶ್ರವಣ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ತೆರೆಯಲು ಹಣಕಾಸಿನ ನೆರವನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಶಾಲೆಗಳ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಕೊಡುವ ಸಂಬಳದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ನೂರಕ್ಕೆ ನೂರರಷ್ಟು ಧನ ಸಹಾಯವನ್ನೂ, ಅನಾವರ್ತ ಖರ್ಚಿನ ಪ್ರತಿಶತ ಐವತ್ತರಷ್ಟನ್ನೂ ಅನುದಾನವಾಗಿ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಸ್ವಯಂಸೇವಾ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಮಾನಸಿಕ ಮತ್ತು ಶಾರೀರಿಕವಾಗಿ ವಿಕಲರಾದ ಮಕ್ಕಳಿಗೋಸ್ಕರ ನಡೆಸುವ ವಸತಿಗೃಹ, ಅನಾಥಾಲಯ ಮತ್ತಿತರ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೂ ಧನ ಸಹಾಯ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ. 1981-82ರಲ್ಲಿ 30 ಸ್ವಯಂಸೇವಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಎಂಟು ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳ ಹಣ ಕಾಸಿನ ನೆರವನ್ನು ಪಡೆದಿವೆ. ಅಂಗವಿಕಲರ ಕುಟುಂಬದ ಆದಾಯ ವಾರ್ಷಿಕವಾಗಿ ರೂ. 600ಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಇದ್ದರೆ ಅಂಥವರು ಶ್ರವಣ ಸಾಧನಗಳನ್ನು, ತ್ರಿಚಕ್ರವಾಹನಗಳನ್ನು ಕೃತಕ ಅನಯವಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಊರುಗೋಲು (ಕ್ಯಾಲಿಪರ್ಸ್)ಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳುವಾಗ ನೂರಕ್ಕೆ ನೂರರಷ್ಟು ಧನ ಸಹಾಯ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಕುಟುಂಬದ ವಾರ್ಷಿಕ ಆದಾಯ ರೂ. 6,000 ದಿಂದ ರೂ. 12,000ದವರೆಗೆ ಇರುವ ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಕೊಳ್ಳುವ ಉಪಕರಣದ ಬೆಲೆಯ ಶೇ. 75ರಷ್ಟು ಧನ ಸಹಾಯ ಸಿಗುತ್ತದೆ. 1981-82ರಲ್ಲಿ ಅಂಗವಿಕಲರಾದ

266 ಜನರಿಗೆ 3,03,276 ರೂ. ಧನ ಸಹಾಯ ಮಂಜೂ ರಾಗಿತ್ತು.

ಎಂಟಿನೇಯ ತರಗತಿಯವರೆಗೆ ಓದುತ್ತಿರುವ ಅಂಗವಿಕಲ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಅವರ ಕುಟುಂಬದ ವಾರ್ಷಿಕ ಆದಾಯ ರೂ. 10,000ಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಿದ್ದರೆ ಮಹಿಳೆಯರ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಕಲ್ಯಾಣ ಇಲಾಖೆಯು ಶಿಷ್ಯ ವೇತನಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಆರಂಭದ ಎಂಟಿನೇಯ ತರಗತಿಯವರೆಗಿನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕೊಡುವ ಶಿಷ್ಯವೇತನದ ಮೊಬಲಗು ತಿಂಗಳಿಗೆ ರೂ. 25 ಇರುತ್ತದೆ. ಈ ಶಿಷ್ಯವೇತನಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಕುರುಡ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಓದಿನ ಭತ್ಯೆ ಯನ್ನೂ, ಅಂಗವಿಕಲರಿಗೆ ಸಾರಿಗೆ ಭತ್ಯೆವನ್ನೂ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಒಂಬತ್ತು ಮತ್ತು ಅದರ ಮೇಲಿನ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಓದುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಶಿಷ್ಯ ವೇತನಗಳು ಸಿಗುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳ ಮೊಬಲಗು 40 ರೂ.ನಿಂದ 125 ರೂ. ಇರುತ್ತದೆ. 1981-82ರಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು 5,000 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು 20 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಶಿಷ್ಯವೇತನದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪಡೆದರು; ಸುಮಾರು 1,200 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಏಳು ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳ ಶಿಷ್ಯವೇತನ ಪಡೆದರು.

ದೈಹಿಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ವಿಕಲಾಂಗರಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ, ಅವರ ಕುಟುಂಬದ ಆದಾಯ ವಾರ್ಷಿಕವಾಗಿ 3,600 ರೂ. ಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಇದ್ದರೆ, ತಿಂಗಳಿಗೆ 40 ರೂ. ನಿರ್ವಹಣಾ ಭತ್ಯೆ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ. 1981-82ರಲ್ಲಿ ದೈಹಿಕ ವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ವಿಕಲರಾದ ಸುಮಾರು 35,000 ಜನರು ಇಂಥ ನಿರ್ವಹಣಾ ಭತ್ಯೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದರ ಒಟ್ಟು ಮೊತ್ತ ಎರಡು ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳ.

ಮಹಿಳೆಯರ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಕಲ್ಯಾಣ ಇಲಾಖೆಯು ಬೆಂಗಳೂರು, ಬೆಳಗಾವಿ ಮತ್ತು ಕಲ್ಬುರ್ಗಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಂಗವಿಕಲರಿ ಗಾಗಿ ಮೂರು ಪ್ರಯಾಣ ಗೃಹಗಳನ್ನು (ಟ್ರಾನ್ಸಿಟ್ ಹೋಮ್ಸ್) ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆ. ಇವು ನಗರಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಲಭ್ಯವಿರುವ ವಿಶೇಷ ರೀತಿಯ ಚಿಕಿತ್ಸೆ, ಸಲಹಾ ಸೌಲಭ್ಯ ಮತ್ತು ಪುನರ್ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದ ಬರುವ ಅಂಗವಿಕಲರಿಗೆ ಒದಗಿಸುವುವು. ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಬರುವ ಅಂಗವಿಕಲರಿಗೆ ಉಚಿತ ವಸತಿ ಮತ್ತು ಊಟವನ್ನು ಇವು ಒದಗಿಸುವುವು. ಇಲಾಖೆಯು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಅಂಗವಿಕಲ ಕಾರ್ಮಿಕರಿಗಾಗಿ ಪುರುಷರಿಗೆ ಒಂದು, ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಒಂದು, ಹೀಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದರಲ್ಲಿಯೂ 50 ಸಂಖ್ಯಾಬಲದ ಎರಡು ವಸತಿಗೃಹಗಳನ್ನು ತೆರೆದಿದೆ. ಇವು ತರಬೇತಿ ಪಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಅಥವಾ ನೌಕರಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ

ಅಂಗವಿಕಲರಿಗೆ ವಸತಿಗೃಹ ಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ. ಕುರುಡರಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಓದಿನ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಮುದ್ರಿಸಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ 'ಯುನಿಸೆಫ್' ಸಹಾಯದೊಂದಿಗೆ ಒಂದು ಬೈಲ್ ಲಿಸಿ ಮುದ್ರಣಾಲಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮಹಿಳಾ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಕಲ್ಯಾಣ ಇಲಾಖೆಯು ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯೊಂದಿಗೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿ ಅಂಗವಿಕಲರಿಗೆಂದು ಒಂದು ಸಮಗ್ರ ಶಿಕ್ಷಣ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಿದೆ. ಇದನ್ನು ಅಯ್ದ ಹತ್ತು ಸಾಮಾನ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡುವ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ತರುವ ಯೋಜನೆಯಿದೆ. 'ಸೋಶಿಯಲ್ ಸರ್ವಿಸ್ ಕಾಂಪ್ಲೆಕ್ಸ್' ಎಂಬ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದು, ಅದು ವೃದ್ಧ ಮತ್ತು ಅಶಕ್ತರಿಗೆ, ಭೌತಿಕ ಮತ್ತು ಮಾನಸಿಕ ಅಂಗವಿಕಲರಿಗೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆ, ಆಶ್ರಯ ಮತ್ತು ಕಲ್ಯಾಣ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದೆ. 1981-82ರಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಆರು ವೃದ್ಧರು, 46 ಮನೋವಿಕಲರು, ಇಬ್ಬರು ಅಂಗವಿಕಲರೂ ಆಶ್ರಯ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು.

ಕಿವುಡರ ಮತ್ತು ಕುರುಡರ ಶಾಲೆ, ಮೈಸೂರು : ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿನ ಕಿವುಡರ ಮತ್ತು ಕುರುಡರ ಶಾಲೆಯು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಂಗವಿಕಲರಿಗಾಗಿ ಈ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲ ಶಾಲೆ. ಇದು ಎಂ. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ರಾವ್ ಎಂಬ ನಿವೃತ್ತ ಶಿಕ್ಷಣಾಧಿಕಾರಿಯ ಖಾಸಗಿ ದತ್ತಿ ಸಹಾಯದಿಂದ ಸ್ಥಾಪನೆಗೊಂಡಿತು. ಸರ್ಕಾರವು ಇದನ್ನು 1927ರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ವಶಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿತು. 1948ರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ 47 ಕುರುಡ ಮಕ್ಕಳೂ 39 ಕಿವುಡ ಮಕ್ಕಳೂ ಇದ್ದರು. ಈ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಓದು ಬರಹದೊಂದಿಗೆ ವೃತ್ತಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನೂ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಕುರುಡರಿಗೆ ಬೈಲ್ ಲಿಸಿಯ ಮೂಲಕ ಕಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವರ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತವು ಒಂದು ಮಹತ್ವದ ಬೋಧನೆಯ ವಿಷಯ. ಅದರ ಇದರೊಂದಿಗೆ ನೇಯುವುದು, ಬುಟ್ಟಿ ಹೆಣೆಯುವುದು, ಹಗ್ಗ ಹೊಸೆಯುವುದು ಮುಂತಾದ ಕರಕುಶಲ ತರಬೇತಿ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬೈಲ್ ಮುದ್ರಣಾಲಯ ವಿದೆ. ಕಿವುಡ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಬೈಲ್ ಪುಸ್ತಕಗಳಿಗೆ ರಟ್ಟಿ ಹೊದಿಸುವುದನ್ನು ಕಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ, ಅಂದರೆ 1981-82ರಲ್ಲಿ, ಈ ಶಾಲೆಯನ್ನು ಕುರುಡರ ಶಾಲೆ ಮತ್ತು ಕಿವುಡರ ಶಾಲೆಗಳೆಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಲಾಯಿತು. (ಅಖಿಲ ಭಾರತ ವಾಕ್ ಮತ್ತು ಶ್ರವಣ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಬಗ್ಗೆ ನೋಡಿ, ಭಾಗ III ಪುಟ 147).

ಶಾರೀರಿಕ ಅಂಗವಿಕಲರ ವೃತ್ತಿಪರ ಪುನರ್ವಸತಿ ಕೇಂದ್ರ : ಶಾರೀರಿಕ ಅಂಗವಿಕಲರ ವೃತ್ತಿಪರ ಪುನರ್ವಸತಿ ಕೇಂದ್ರವು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ 1981ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಅಂಗವಿಕಲ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ವಿಶೇಷ ಶಕ್ತಿ

ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ ಮಾಡುವುದು, ಅವರಿಗೆ ಉದ್ಯೋಗ ದೊರಕಿಸುವಲ್ಲಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವುದು, ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹಾಗೂ ಅಂತರ್ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪುನರ್ವಸತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಕೆಲಸ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಸಮನ್ವಯಗೊಳಿಸುವುದೇ ಮೊದಲಾದ ಉದ್ದೇಶ ಗಳಿಗಾಗಿ ಅದು ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು. ಈ ಕೇಂದ್ರವು ಪರಾಮರ್ಶೆಯ ಕಾರ್ಯ, ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ ಸೇವೆ, ಹೊಂದಾಣಿಕೆ, ತರಬೇತಿ ಮತ್ತು ಸಲಹೆ, ಸ್ಥಾವರಾಂತರ್ಗತ ತರಬೇತಿ, ಉದ್ಯೋಗ ಸಂಬಂಧದ ಸೇವೆ, ಇತ್ಯಾದಿ ಪುನರ್ವಸತಿ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಕೌಶಲ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ನೀಡಲು ಕೌಶಲ್ಯ ತರಬೇತಿ ಕಾರ್ಯಾಗಾರದ ಹೊಸ ಯೋಜನೆಯೊಂದನ್ನು ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಜೋಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಂಗವಿಕಲ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಅವರ ಮಾನಸಿಕ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ಅಳಿಯಲು 30 ದಿನಗಳ ಅವಧಿಯ ಮಾನಸಿಕ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ 70 ರೂಪಾಯಿಗಳ ಸ್ಟೈಪೆಂಡ್ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಈ ಕೇಂದ್ರವು ದೂರದೂರದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿರುವ ಅಂಗವಿಕಲ ಜನರ ಲಾಭಕ್ಕಾಗಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚಾರಿ ಶಿಬಿರಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸುತ್ತದೆ.

ಅಂಗವಿಕಲರಿಗೆ ಸಮಾನಾಂತರ ಕೌಶಲ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ರುವ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಸ್ಥೆ : ದಿ ನ್ಯಾಷನಲ್ ಸೊಸೈಟಿ ಫಾರ್ ಈಕ್ವಲ್ ಒಪೋರ್ಚುನಿಟಿ ಫಾರ್ ದಿ ಹ್ಯಾಂಡಿಕಾಪ್ಡ್ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಬೆಂಗಳೂರು ಶಾಖೆಯು 1974ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭ ವಾಯಿತು. ಅಂಗವಿಕಲರಿಗೆ ಪುನರ್ವಸತಿ, ಪುನರ್ಸ್ಥಾಪನೆ ಮತ್ತು ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದೂ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ವಿವಿಧ ಸಂಘ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಕೆಲಸವನ್ನು ಸಂಯೋಜಿಸುವುದೂ ಇದರ ಉದ್ದೇಶ. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ 1975 ಮತ್ತು 1981ರಲ್ಲಿ ಅಂಗವಿಕಲರ ಪ್ರಥಮ ಮತ್ತು ತೃತೀಯ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಒಲಿಂಪಿಕ್ ಕ್ರೀಡಾ ಕೂಟಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿತು. ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ 1981ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಏಷ್ಯಾ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಮತ್ತು ಕಾಮನ್‌ವೆಲ್ತ್ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಮಾನಸಿಕ ದೌರ್ಬಲ್ಯಗಳ ಮೇಲಿನ ಪ್ರಥಮ ಸಂಯುಕ್ತ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಿತು. ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಸ್ಥೆ ಅಂಗವಿಕಲರಿಗಾಗಿ ಒಂದು ಪ್ರಯಾಣ ಗೃಹ (ಟ್ರಾನ್ಸಿಟ್ ಹೋಮ್) ವನ್ನು 1981 ರಿಂದ ನಡೆಸುತ್ತಿದೆಯಲ್ಲದೆ, 1982 ರಿಂದ ಶ್ರವಣದೋಷ ಇರುವವರಿಗೆ ಒಂದು ಶಾಲೆಯನ್ನು ಕೂಡಾ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆ. 1982ರವರೆಗೆ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು 400 ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ನೆಲೆ ನೀಡುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದನ್ವಯ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದೆ. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಶಿಶು ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಕೇಂದ್ರವು 1978ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಅದು ಅಂಗವಿಕಾರಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಸಲಹೆ, ವೈದ್ಯಕೀಯ ಹಾಗೂ ಶಸ್ತ್ರಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಪುನರ್ವಸತಿಗೆ ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದೆ. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಸೇವೆಗಳಲ್ಲದೆ ಅಂಗ

ವಿಕಲರಿಗೆ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸೇವೆ, ಗಾಲಿಯ ಕುರ್ಚಿಗಳ ಸಂಗ್ರಹ (ವೀಲ್ ಚೇರ್ ಬ್ಯಾಂಕ್), ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಸೇರಿವೆ.

ಅಂಗವಿಕಲರ ಸಂಘ : ಇದು (ದಿ ಎನ್‌ಸೋಸಿಯೇಷನ್ ಆಫ್ ದಿ ಫಿಸಿಕಲಿ ಹ್ಯಾಂಡಿಕಾಪ್ಡ್) 1959ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಇದು ಅಂಗವಿಕಲತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ತರಬೇತಿ ಕೊಟ್ಟು, ಅವರ ಪುನರ್ವಸತಿಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುತ್ತಿದೆ. ಒಂದು ಸಮಗ್ರ ಶಾಲೆ, ಒಂದು ಕೈಗಾರಿಕಾ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆ, ಒಂದು ಉನ್ನತ ತರಬೇತಿ ಹಾಗೂ ಉತ್ಪಾದನಾ ಕೇಂದ್ರ, ಒಂದು ಗೃಹಬದ್ಧ (ಹೋಮ್ ಬೌಂಡ್) ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಮತ್ತು ಒಂದು ತೋಟಗಾರಿಕೆಯ ತರಬೇತಿ ಯೋಜನೆ ಇವೆಲ್ಲ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಈ ಸಂಘ ಕೈಕೊಂಡಿದೆ. ಡಿಸೆಂಬರ್ 1982ರ ಕೊನೆಯೊಳಗಾಗಿ ಸಂಘವು 425 ಅಂಗವಿಕಲ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ತರಬೇತುಗೊಳಿಸಿದೆ. ಭಾರತೀಯ ರೆಡ್‌ಕ್ರಾಸ್ ಸಂಸ್ಥೆಯ ದಿ ರೆಡ್‌ಕ್ರಾಸ್ ಹೋಮ್ ಅಂಗವಿಕಲರಾದ ಮಾಜಿ ಯೋಧರಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮತ್ತು ವೃತ್ತಿ ತರಬೇತಿ ಕೊಡುವ ಉದ್ದೇಶ ದಿಂದ 1946ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಆಗಸ್ಟಿನಲ್ಲಿ 1946ರಲ್ಲಿ 75 ನಿವಾಸಿಗಳಿದ್ದರು. 1980ರಲ್ಲಿ ಎಂಟು ನಿವಾಸಿಗಳಿದ್ದರು. ದಿ ಚೆಷಾಯರ್ ಹೋಮ್ ಇಂಡಿಯಾ ಸಂಘದ ಶಾಖೆಗಳು ಮಂಗಳೂರು ಮತ್ತು ಬೆಂಗಳೂರುಗಳಲ್ಲಿ ಇದ್ದು ಅವು ಅಂಗವಿಕಲರಾದ ಜನರಿಗೆ ಇರಲು ವಸತಿ ಸೌಕರ್ಯವನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ. ಇದರ ಮಂಗಳೂರು ಶಾಖೆಯು 1965ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿದ್ದು, ಅಲ್ಲಿ 1980ರಲ್ಲಿ ಮೈಸುಟ್ಟುಕೊಂಡ 14 ಜನರಿಗೂ ಫೋಲಿಯೋ ರೋಗದ ಪರಿಣಾಮಗಳಿಂದ ಬಳಲುವ ಐವರು ಹುಡುಗಿಯರಿಗೂ ಆಶ್ರಯ ನೀಡುತ್ತದೆ. ದಿ ರೋಹಿಣಿ ಫಿಸಿಕಲಿ ಹ್ಯಾಂಡಿಕಾಪ್ಡ್ ಸೊಸೈಟಿಯು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ 1979ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇದೂ ಕೂಡಾ ಅಂಗವಿಕಲರ ಪುನರ್ವಸತಿಗೆ ಶ್ರಮಿಸುತ್ತದೆ. ಇದು ನ್ಯೂ ಗವರ್ನಮೆಂಟ್ ಇಲೆಕ್ಟ್ರಿಕ್ ಫ್ಯಾಕ್ಟರಿಯ ಒಂದು ಅಧೀನ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕ ಅಂಧರ ಕಲ್ಯಾಣ ಸಂಘ : ಕರ್ನಾಟಕ ವೆಲ್‌ಫೇರ್ ಎನ್‌ಸೋಸಿಯೇಷನ್ ಫಾರ್ ದಿ ಬ್ಲೈಂಡ್ ಇದು 1967ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಅಂಧರ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಸುಭದ್ರತೆಯನ್ನು ಪುರಸ್ಕರಿಸುವುದು, ಅಂಧತ್ವವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸುವುದು, ಇತ್ಯಾದಿ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಅದು ಹುಟ್ಟಿತು. ಸಂಘವು ಹಲವಾರು ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡಿದೆ. ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಕಲಿಸುವ ಯೋಜನೆ ಎಂಬುದು 1975ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಎಲ್ಲ ವಯಸ್ಸಿನ ಅಂಧರು ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಬೈಲ್ ಲಿಖಿಯ ಸಹಾಯದಿಂದ ಓದುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು ಇದರ ಉದ್ದೇಶ. ದಿಕ್ಕು, ಪರಿಚಯ ಹಾಗೂ

ಜಲನೆ ತರಬೇತಿ ಯೋಜನೆ 1974ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಈ ಯೋಜನೆಯಂತೆ ಅಂಧರ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಕೇತವಾದ ಬಿಳಿಯ ಕೋಲೊಂದನ್ನು ಹಿಡಿದು ಅದರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಅಂಧರು ಓಡಾಡುವಂತೆ ಮಾಡಲಾಗುವುದು. ಹಾಗೆಯೇ ಅಂಧರಿಗಾಗಿರುವ ಉದ್ಯೋಗಾವಕಾಶಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ಯೋಗ್ಯ ಸ್ಥಾನ ಗಳನ್ನು ದೊರಕಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡಲಾಗುವುದು. ಸಂಘವು ಬೈಲ್ ಲಿಖಿಯ ಗ್ರಂಥಗಳಿರುವ ಒಂದು ಗ್ರಂಥ ಭಂಡಾರ ವನ್ನೂ ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಅಂಧರ ಸಂಘಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪಡೆದ ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಅಂಧರ ಸಂಘವು ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿ 1970ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಈ ಸಂಘವು ಅಂಧ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಒಂದು ಶಾಲೆಯನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದು, 1980 ರಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ 30 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕಲಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ದೃಷ್ಟಿ ದೋಷದಿಂದ ಬಳಲುವ ಜನರಿಗೆ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ, ವೃತ್ತಿಪರ ಹಾಗೂ ಉದ್ಯೋಗದ ಸವಲತ್ತುಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ರಮಣ ಮಹರ್ಷಿ ಅಂಧಜನರ ಅಕ್ಯಾಡೆಮಿಯು (ರಮಣ ಮಹರ್ಷಿ ಅಕಾಡೆಮಿ ಫಾರ್ ದಿ ಬ್ಲೈಂಡ್) 1969ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು. ಇದು ಹತ್ತನೆಯ ತರಗತಿಯವರೆಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡುವುದಲ್ಲದೆ ಅಂಧರಿಗೆ ಸಲಹೆ ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಕೈಗಾರಿಕೆ ಗಳಲ್ಲಿ ವೃತ್ತಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಅಕ್ಯಾಡೆಮಿಯು ಇತರ ಯೋಜನೆಗಳ ಪೈಕಿ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಕಲಿಸುವ ಯೋಜನೆ, ಅಂಚೆ ಪಾಠ ಯೋಜನೆ, ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಬಹುದು. ದಾವಣಗೆರೆಯ ಡಾ|| ಎಂ. ಸಿ. ವೋದಿ ಸಂಚಾರಿ ಉಚಿತ ಕಣ್ಣಿನ ಆಸ್ಪತ್ರೆ ಹಲವು ರೀತಿಗಳಲ್ಲಿ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಡಾ|| ಎಂ. ಸಿ. ವೋದಿಯವರು ನಾಲ್ಕು ಲಕ್ಷಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಶಸ್ತ್ರಚಿಕಿತ್ಸೆಗಳನ್ನು ಉಚಿತವಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದು, ನಲವತ್ತು ಲಕ್ಷ ಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ರೋಗಿಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ನೈದ್ಯಕೀಯ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿಯೇ ಅಭೂತಪೂರ್ವವಾದ ದಾಖಲೆ ಯೆನ್ನಬಹುದು. ಅವರು ಒಂದೇ ದಿನದಲ್ಲಿ 833 ಕಣ್ಣಿನ ಶಸ್ತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಾಡಿದ ದಾಖಲೆ ಇದೆ. 1968ರಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ 'ಪದ್ಮ ಭೂಷಣ' ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಕೊಡಲಾಯಿತು. ಹಾಗೂ 1974ರಲ್ಲಿ ನ್ಯೂಯಾರ್ಕಿನ ರೋಟರಿ ಕ್ಲಬ್ ಅವರಿಗೆ 'ವಿಶಿಷ್ಟ ಸೇವಾ ಪ್ರಶಸ್ತಿ' (ಡಿಪ್ಲಿಂಗ್ನಿಷ್ಡ್ ಸರ್ವಿಸ್ ಅವಾರ್ಡ್) ಕೊಟ್ಟು ಗೌರವಿಸಿತು.

ಶಿಲ್ಪ ಕೊಠವಾಲರ ಕಿವುಡರ ಸಂಸ್ಥೆ : ಇದು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ 1967ರಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂತು. ಕಿವುಡ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಒಂದು ಹಗಲುಶಾಲೆಯನ್ನು ನಡೆಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಇದು ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಯಿತು. 1980-81ರಲ್ಲಿ ಈ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಿಂಡರ್ ಗಾರ್ಟನ್ ತರಗತಿಯಿಂದ ಎಸ್.ಎಸ್.ಎಲ್.ಸಿ.ವರೆಗೆ 203 ಕಿವುಡ ಮಕ್ಕಳು ಕಲಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಲ್ಲಿ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಕುಶಲ ಕಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ತಾಂತ್ರಿಕ ತರಬೇತಿ ಕೊಡ

ಲಾಗುತ್ತದೆ. ಬೆಂಗಳೂರಿನ ವಾಕ್ ಮತ್ತು ಶ್ರವಣ ಸಂಸ್ಥೆಯು 1977ರಲ್ಲಿ ಲಯನ್ಸ್ ಕ್ಲಬ್ಬಿನಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಅದು ವಾಕ್ ಮತ್ತು ಶ್ರವಣ ಬಾಧೆಯಿರುವ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ವಯಸ್ಕರಿಗೂ ಪುನರ್ವಸತಿ ಕಲ್ಪಿಸುತ್ತದೆ. ವಾಕ್ ಚಿಕಿತ್ಸೆ, ಶ್ರವಣ ಸಾಧನ ಗಳನ್ನು ಕಿವಿಗೆ ಅಳವಡಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ಸಲಹೆ ಕೊಡುವುದು, ಉಚಿತ ವಾಕ್ ಹಾಗೂ ಶ್ರವಣ ಶಿಬಿರಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸುವುದು, ಇತ್ಯಾದಿ ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಈ ಸಂಸ್ಥೆ ನಡೆಸುತ್ತದೆ. 'ಎಸೋಸಿಯೇಷನ್ ಫಾರ್ ದಿ ಡೆಫ್' ಸಂಘವು ಪ್ರವರ್ತಕ ರಾಗಿರುವ ಕಿವುಡರಿಗಾಗಿ ತಾಂತ್ರಿಕ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರ ಎಂಬ ಸಂಸ್ಥೆ (1982) ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿದೆ. ಅದು ಕಿವುಡರಿಗೆ ಮಾನ್ಯತೆ ಪಡೆದ ವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ತಾಂತ್ರಿಕ ತರಬೇತಿ ಕೊಡುತ್ತದೆ.

ಬುದ್ಧಿ ಮಾಂದ್ಯರ ಹಾಗೂ ಮನೋವಿಕಲರ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಅನೇಕ ಸಂಘ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಧಾರವಾಡ ದಲ್ಲಿರುವ ಡಾಕ್ಟರ್ ಸ್ಪೀನರ್ನ್ ಕ್ಯುರೇಟಿವ್ ಎಜ್ಯುಕೇಷನ್ ಇನ್ ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್ ಒಂದು. ಇದು 1971ರಿಂದ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದು ಜನರು ಉಪಯೋಗಿಸದೇ ಇರುವ, ಅದರ ಲಭ್ಯವಿರುವ, ಸಮಯ ಮತ್ತು ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಶೋಧಿಸಿ, ವೃದ್ಧಿಸಿ, ಹೊರತರುವಲ್ಲಿ ಇದು ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಅರೆಬುದ್ಧಿಯ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ತರಬೇತುಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ಚಿಕಿತ್ಸಾತ್ಮಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಚಿತ್ರಕಲೆ ಕಲಿಸುವ ಮೂಲಕ ಮನೋವಿಕಲರಿಗೆ ಪುನರ್ವಸತಿ ಕಲ್ಪಿಸುತ್ತದೆ. 1980-81ರಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ಮಾನಸಿಕ ಹಿಂಜೀಕೆಯಿಂದ ಬಳಲುತ್ತಿದ್ದ 25 ನಿವಾಸಿಗಳು ಇಲ್ಲಿದ್ದರು. ಸಂತ ಆಗ್ನಿ ಸ್ ಮಂದಮತಿ ಮಕ್ಕಳ ವಿಶೇಷ ಶಾಲೆ (ಸೈಂಟ್ ಆಗ್ನಿ ಸ್ ನೈಶಲ್ ಸ್ಕೂಲ್ ಫಾರ್ ದಿ ಮೆಂಟಲಿ ರಿಟಾರ್ಡೆಡ್ ಚಿಲ್ಡ್ರನ್) ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ 'ಅಪೋಸ್ತೊಲಿಕ್ ಕಾರ್ಮಲ್' ಶತಮಾನೋತ್ಸವದ ಸ್ಮಾರಕವಾಗಿ 1970ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಇದೂ ಕೂಡ ಬುದ್ಧಿ ಮಾಂದ್ಯದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಶಾಲೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಕರಕುಶಲ ಕಲೆಗಳಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ಕೊಡುವುದಲ್ಲದೆ ಮಕ್ಕಳ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಗೆ ಸಹಕಾರಿಯಾದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಯೋಜಿಸುತ್ತದೆ. 1979ರಲ್ಲಿ ಈ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ 80 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿದ್ದರು. 'ದಿ ಸೋಫಿಯಾ ಅಪೋರ್ಚನಿಟಿ ಸ್ಕೂಲ್' ಎಂಬುದು ಸೋಫಿಯಾ ಹೈಸ್ಕೂಲಿನ ಒಂದು ಭಾಗವಾಗಿದ್ದು ಅದು 5 ರಿಂದ 16 ವರ್ಷ ಪ್ರಾಯದೊಳಗಿನ ಬುದ್ಧಿ ಮಾಂದ್ಯದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಈ ಶಾಲೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣದ ಜೊತೆಗೆ ಕರಕುಶಲ ಕಲೆಗಳಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿಯನ್ನೂ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸವನ್ನೂ ಕೊಡುತ್ತದೆ. 1980ರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ 104 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿದ್ದರು.

ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಮಲ್ಲೇಶ್ವರಂ 'ಗಾಂಧೀ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಘವು' ನಡೆಸುವ ಬಾಲ ವಿನೋವಿಕಾಸ ಕೇಂದ್ರವು ಬುದ್ಧಿಮಾಂದ್ಯದ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ನಡೆಸುವ ಹಗಲು ಶಾಲೆಯಾಗಿದ್ದು ಅದು 1965 ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ 1978ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ 'ನಿರೀಕ್ಷಣಾ' ಎಂಬ ಶಾಲೆಯೂ ಕೂಡ ಬುದ್ಧಿಮಾಂದ್ಯದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತರಬೇತಿ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿಸಯಗಳ ಬೋಧನೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಕನ್ನಡ, ತೆಲುಗು ಮತ್ತು ತಮಿಳು ಮಾಧ್ಯಮಗಳ ಮೂಲಕ ವೃತ್ತಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದೇ ಮುಂತಾದ ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಇದು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದೆ. 1982-83ರಲ್ಲಿ ಈ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ 11 ಹುಡುಗರಿದ್ದರು. ನೆಡಿಕ್ೋ-ಪ್ಯಾಸ್ಪೋರಲ್ ಅಸೋಸಿಯೇಷನ್ ಆಂಡ್ ಹಾಫ್-ವೇ ಹೋಮ್ ಎಂಬ ಸಂಘ 1964ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ವೈದ್ಯರು, ಧರ್ಮಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ಶಾರೀರಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಶೋಧಿಸುವ ಮತ್ತು ಅರಿಯುವ ಮೂಲಕ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಇದು ಪ್ರೇರಿತವಾಯಿತು. ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವುದು, ಮದ್ಯಪಾನ ಹಾಗೂ ಮಾದಕ ದ್ರವ್ಯಗಳ ವ್ಯಸನಗಳಿಗೆ ಸಹಾಯ ಒದಗಿಸುವುದು, ವಿವಿಧ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಲಹೆ ನೀಡುವುದು, ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾನಸಿಕ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದು, ಇತ್ಯಾದಿ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಈ ಸಂಘ ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡಿದೆ. 'ಹಾಫ್ ವೇ ಹೋಮ್' ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ಬಳಲುವವರಿಗೆ ವಸತಿ ಸೌಕರ್ಯವನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ವೃತ್ತಿಮೂಲ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಕೊಡುವ ವಿಭಾಗವಿದ್ದು ನಿವಾಸಿಗಳಿಗೆ ವಿವಿಧ ಕರಕುಶಲ ಕಲೆಗಳನ್ನು ಕಲಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. 1982ರ ವರೆಗೆ ಈ ಸಂಘವು 200 ಜನರನ್ನು ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ನಿರೋಧಕ ಸ್ವಯಂ ಸೇವಕರನ್ನಾಗಿ ತರಬೇತುಗೊಳಿಸಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಹಾಫ್ ವೇ ಹೋಮ್‌ನಲ್ಲಿ 70 ನಿವಾಸಿಗಳು ಇದ್ದು ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ಬುದ್ಧಿಮಾಂದ್ಯರಿಗಾಗಿ ಮನೆಗಳನ್ನೂ ಶಾಲೆಗಳನ್ನೂ ಕಾರ್ಯಾಗಾರಗಳನ್ನೂ ಒದಗಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಆಶಾ ನಿರೀತನ ಎಂಬ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ 1970ರಲ್ಲಿ 'ಫೆಲೋಶಿಪ್ ವಿಥ್ ದಿ ಮೆಂಟಲಿ ರಿಹಾರ್ಡ್ಡ್' (ಎಫ್. ಎಂ. ಇರ್. ಇಂಫಿಯಾ) ಸಂಸ್ಥೆಯಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಕುಷ್ಠರೋಗಿಗಳ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸರಕಾರಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಇತರ ಅನೇಕ ಸಂಘ ಸಂಸ್ಥೆಗಳೂ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿವೆ. ಬೆಳಗಾವಿಯ ಹಿಂಡಲಗಾದಲ್ಲಿರುವ 'ಬೆಳಗಾವಿ ಕುಷ್ಠರೋಗ ಅಸ್ಪತ್ರೆಯು' 1912ರಲ್ಲಿ ಕುಷ್ಠರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಲೆಂದು ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು. ಈ ಅಸ್ಪತ್ರೆಯು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕುಷ್ಠರೋಗ ನಿಯಂತ್ರಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಿದೆ. ಹಾಗೂ ಬೆಳಗಾವಿ ಮತ್ತು ಹುಕ್ಕೇರಿ

ತಾಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ. 1951ರಲ್ಲಿ ಮಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲಾ 'ಹಿಂದೂ ಕುಷ್ಠ ನಿವಾರಣ ಸಂಘವು' ಆ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಕುಷ್ಠರೋಗವನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ ಮತ್ತು ನಿರ್ಮೂಲನ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶ ಹೊಂದಿದೆ. ಅದು ಒಂದು ಪುನರ್ವಸತಿ ಕೇಂದ್ರವನ್ನೂ, ಒಂದು ಗೇರು ತೋಟವನ್ನೂ, ಕುಷ್ಠರೋಗಿಗಳಿಗಾಗಿ ಹಲವು ಚಿಕಿತ್ಸಾಲಯಗಳನ್ನೂ ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿರುವ ನವಜೀವನ ನಿಲಯ, 1959ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿದ್ದು ಅದು ಕುಷ್ಠರೋಗದ ಋಣ ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು ಪುನರ್ ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಹಾಗೂ ವೃತ್ತಿ ಉದ್ಯೋಗಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾದ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಕೊಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದೆ. 1978ರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ 131 ನಿವಾಸಿಗಳಿದ್ದರು. ಬೆಂಗಳೂರಿನ 'ಸೇವಾ ನಿಲಯ'ವು 1970ರಲ್ಲಿ ಅಸ್ಪತ್ರೆಗಳನ್ನು ಅನಾಥಾಶ್ರಮಗಳನ್ನೂ ಶಾಲೆ ಮತ್ತು ತರ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನೂ ಸ್ಥಾಪಿಸುವ, ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಹಾಗೂ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಶಾಲೆ, ಕಾರ್ಖಾನೆ ಮೊದಲಾದ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಕುಷ್ಠರೋಗವನ್ನು ಪತ್ತೆಹಚ್ಚಿ, ಅದನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವುದೇ ಮೊದಲಾದ ಕಾರ್ಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಅದು ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ನಿಲಯವು ನಿರ್ಗತಿಕ ಮಕ್ಕಳ ಧಾಮವೊಂದನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದೆಯಲ್ಲದೆ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಅಂಗವಿಕಲರ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಂಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದೆ.

ದೈಹಿಕ ಹಾಗೂ ಮಾನಸಿಕ ವಿಕಲರ ಒಳಿತಿಗಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸುವ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಸಂಘ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲದೆ ಇಂಥವೇ ಗುರಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಇತರ ಅನೇಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳೂ ಇವೆ. ಗದಗಿನಲ್ಲಿ 1944 ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ 'ಸಂಗೀತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮಹಾವಿದ್ಯಾಲಯ'ದಲ್ಲಿ ಕುರುಡರಿಗೆ ಸಂಗೀತ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ; ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶಿಗ್ಗಿಯ ಗ್ರಾಮ ಭಾರತಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಮಿತಿಯು ಕುರುಡರಿಗಾಗಿ ಒಂದು ಶಾಲೆಯನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ; ಮೇಲು ಕೋಟಿಯ 'ಜನಪದ ಸೇವಾ ಟ್ರಸ್ಟ್' ಅಂಗವಿಕಲರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡುತ್ತಿದೆ; 'ನವಜೀವಿ ಟ್ರಸ್ಟ್' ಬುದ್ಧಿ ಮಾಂದ್ಯದವರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡುತ್ತಿದೆ. 'ದಿವ್ಯಾನ್ ಲೈಟ್ ಸ್ಕೂಲ್ ಫಾರ್ ದಿ ಬ್ಲೈಂಡ್', 'ಸೈಲರ್ ಎಸೋಸಿಯೇಶನ್ ಫಾರ್ ದಿ ಪ್ರೀ-ಸ್ಕೂಲ್ ಎಜ್ಯುಕೇಶನ್', 'ದಿ ಚೈಲ್ಡ್ ಗೈಡೆನ್ಸ್ ಸೆಂಟರ್', ನ್ಯಾಶನಲ್ ಇನ್ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್ ಆಫ್ ಮೆಂಟಲ್ ಹೆಲ್ತ್ ಆಂಡ್ ನ್ಯೂರೋ ಸೈನ್ಸ್ ನ ಅಂಗಸಂಸ್ಥೆಯಾದ 'ಆಕ್ಯುಪೇಶನಲ್ ಥೆರಾಪಿ ರಿಹೇಬಿಲಿಟೇಷನ್ ಸೆಂಟರ್', 'ರಹಸ್ಯ ಟ್ರಸ್ಟ್' ಮತ್ತು 'ಎಸೋಸಿಯೇಷನ್ ಆಫ್ ದಿ ಡೆಫ್' ಇವೆಲ್ಲ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿರುವ ಸ್ವಯಂಸೇವಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಾಗಿದ್ದು, ಅಂಗವಿಕಲ ಮಕ್ಕಳ ಕಲ್ಯಾಣ ಮತ್ತು ಅವರನ್ನು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಪುನರ್ವಸತಿಗೊಳಿಸುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿವೆ. ಅಂಗವಿಕಲರಿಗೆ ಉದ್ಯೋಗ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ 1975ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಅಂಗವಿಕಲರ

ವಿಶೇಷ ಉದ್ಯೋಗ ವಿನಿಯಮ ಕೇಂದ್ರವೊಂದನ್ನು ತೆರೆಯಲಾಗಿದೆ.

ಅಂತರ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಘಟನೆಗಳು

ಸೈಂಟ್ ಜಾನ್ ಎಂಬುಲನ್ಸ್ ಎಸೋಸಿಯೇಶನ್ : ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ಸೈಂಟ್ ಜಾನ್ ಎಂಬುಲನ್ಸ್ ಎಸೋಸಿಯೇಶನ್ ಆಗಿನ ಮಹಾರಾಜರಾಗಿದ್ದ ನಾಲ್ವಡಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರ್ ಅವರಿಂದ 1910ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು. ಸಾರ್ವಜನಿಕರಿಗೆ ಪ್ರಥಮ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡುವುದು, ರೋಗಿಗಳನ್ನೂ, ಗಾಯಾಳುಗಳನ್ನೂ ಉಪಚರಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ನೈರ್ಮಲ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಇರುವ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಸೂತ್ರಗಳು ಮತ್ತು ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡುವುದು, ಇತ್ಯಾದಿ ಧೈಯೋದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಈ ಸಂಘ ಹೊಂದಿದೆ. ಇದು ಹೊಸದಿಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿರುವ ಸೈಂಟ್ ಜಾನ್ ಎಂಬುಲನ್ಸ್ ಎಸೋಸಿಯೇಶನ್ ಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆ. ಸಂಘವು ಕರ್ನಾಟಕದ ಎಲ್ಲ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಜಿಲ್ಲಾಸ್ಥಳೀಯ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದೆ. ಪ್ರಥಮ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮತ್ತು ಗೃಹ ಶುಶ್ರೂಷೆಯ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ನಾಗರಿಕರಿಗೆ ತರಬೇತಿ ಕೊಡುವುದರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಕೇಂದ್ರವು ಇಡೀ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದಿದೆ. ಸಾರಿಗೆ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯವರಿಗೆ ಪ್ರಥಮ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ತರಬೇತಿ ಏರ್ಪಡಿಸುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಂತೂ ಅದು ದೇಶದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಥಮ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದೆ. 1973ರಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಕೇಂದ್ರವು ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಮಟ್ಟದ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮತ್ತು ಗೃಹ ಶುಶ್ರೂಷೆ ಸ್ಪರ್ಧೆಗಳಿಗೆ ಅತಿಥಿಯ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿ ಅವುಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಟ್ಟಿತು.

ಭಾರತೀಯ ರೆಡ್ ಕ್ರಾಸ್ ಸಂಸ್ಥೆ : ಭಾರತೀಯ ರೆಡ್ ಕ್ರಾಸ್ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಶಾಖೆಯು 1921ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ರಾಜ್ಯಗಳ ಪುನರ್ಘಟನೆಯ ಮೊದಲು ಇದರ ಕಾರ್ಯವ್ಯಾಪ್ತಿ ಅರಸರ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ 1956ರ ನಂತರ ಅದರ ಕಾರ್ಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಸಮಗ್ರ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ವಿಸ್ತರಿಸಿವೆ. ರೆಡ್ ಕ್ರಾಸ್ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಎರಡು ರೀತಿಯ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮುಗ್ಧವಾಗಿದೆ. ಮೊದಲನೆಯದು ಶಾಂತಿ ಕಾಲದ ಕಾರ್ಯಗಳು; ಎರಡನೆಯದು ಯುದ್ಧ ಕಾಲದ ಕಾರ್ಯಗಳು. ಸಂಸ್ಥೆಯ ಶಾಂತಿಕಾಲದ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸವೆಂದರೆ ಮಾತೃತ್ವ ಮತ್ತು ಶಿಶುಕಲ್ಯಾಣ, ಬರಗಾಲ, ನೆರೆಹಾವಳಿ, ಅಗ್ನಿಪ್ರಕೋಪ, ಭೂಕಂಪ ಮೊದಲಾದ ಸಂಕಟಕಾಲದ ಪರಿಹಾರ ಕೆಲಸ, ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರ, ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಸೇವೆ, ರಕ್ತದಾನ ಚಳುವಳಿ, ಇತ್ಯಾದಿ. ಅದರ ಯುದ್ಧಕಾಲದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ಗಾಯಾಳುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು

ಬರುವುದು, ಅವರನ್ನು ಸೈನ್ಯ ಶಿಬಿರದ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳಿಗೆ ಸಾಗಿಸುವುದು, ಅವರಿಗೆ ಪ್ರಥಮ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಕೊಡುವುದು, ಇತ್ಯಾದಿ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. 1947ರಲ್ಲಿ ರೆಡ್ ಕ್ರಾಸ್ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಕೋಲಾರ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಮತ್ತು ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಬರಗಾಲ ಪರಿಹಾರ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿತು. 1952-53ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಭಾಗದ ಎಲ್ಲ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಹಾರ ಮತ್ತು ಮೇವಿನ ಕೊರತೆ ಬಾಧಿಸಿತ್ತು. ಅಗ ರೆಡ್ ಕ್ರಾಸ್ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಹಾಲು ಮತ್ತು ಆಹಾರ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಪುಕ್ಕಟೆಯಾಗಿ ವಿತರಣೆ ಮಾಡಿತು. 1955 ಮತ್ತು 1959ರ ನಡುವಿನ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು, ತುಮಕೂರು, ಮಂಡ್ಯ, ವಿಜಾಪುರ, ಬೆಳಗಾವಿ, ಧಾರವಾಡ, ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ಮತ್ತು ಬಿದರಿ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಬರಗಾಲ ಪರಿಹಾರ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಈ ಎಲ್ಲ ಮತ್ತು ಇಂಥ ಅನೇಕ ಸಂಕಟದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ರೆಡ್ ಕ್ರಾಸ್ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಪರಿಹಾರ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಅದರ್ಶ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಲ್ಲಿಸಿದೆ.

ರೌಂಡ್ ಟೇಬಲ್ ಗಳು : 1957ರಲ್ಲಿ ಮದ್ರಾಸಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ರೌಂಡ್ ಟೇಬಲ್ ರಚನೆಯಾಗುವುದರೊಂದಿಗೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ರೌಂಡ್ ಟೇಬಲ್ ಚಳವಳಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತೆನ್ನಬಹುದು. ಅದು 1964ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೂ ಹರಡಿತು. ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಏಳು ರೌಂಡ್ ಟೇಬಲ್ ಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲೂ, ಮೈಸೂರು, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ಮತ್ತು ಧಾರವಾಡಗಳಲ್ಲಿ ತಲಾ ಒಂದೊಂದು ಇದ್ದು, ಅವುಗಳ ಒಟ್ಟು ಸದಸ್ಯ ಸಂಖ್ಯೆ 125. ರೌಂಡ್ ಟೇಬಲ್ ಹದಿನೆಂಟರಿಂದ ನಲವತ್ತು ವರ್ಷ ಪ್ರಾಯದೊಳಗಿನ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯುತ ಯುವಕರ ಸಂಘಟನೆ. ಅದು ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವುದು, ಸ್ನೇಹವನ್ನು ವರ್ಧಿಸುವುದು, ಸಮುದಾಯ ಸೇವೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಮತ್ತು ಸದ್ಭಾವಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದು, ರೌಂಡ್ ಟೇಬಲ್ ಗಳ ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು, ನಿರ್ಗತಿಕರ ಗೃಹಗಳಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವುದು, ಬುದ್ಧಿ ಮಾಂದ್ಯದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವುದು, ವೈದ್ಯಕೀಯ ಹಾಗೂ ಶಸ್ತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸೆ, ಅಗತ್ಯವಾಗುವ ತುರ್ತು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರ ಒದಗಿಸುವುದು, ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳಿಗೆ ಅಪಘಾತ ಪರಿಹಾರ, ವ್ಯಾನ್ ಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದು, ಇತ್ಯಾದಿ, ಸೇರಿವೆ.

ರೋಟರಿ ಕ್ಲಬ್ ಗಳು : ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ರೋಟರಿ ಕ್ಲಬ್ ಬನ್ನು ಮದ್ರಾಸಿನ ರೋಟರಿ ಕ್ಲಬ್ ಬಿನ ಅನುಮೋದನೆಯೊಡನೆ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ 1934ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ರೋಟರಿಯ ಉದ್ದೇಶಗಳೆಂದರೆ ಸೇವೆಯ ಅದರ್ಶ

ವನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿ ಪೋಷಿಸುವುದು, ವೃತ್ತಿ ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯುಚ್ಛ ನೈತಿಕ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಬೆಳೆಸುವುದು, ಮತ್ತು ಅಂತರ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ತಿಳುವಳಿಕೆ, ಸದ್ಭಾವನೆ ಮತ್ತು ಶಾಂತಿಯನ್ನು ವರ್ಧಿಸುವುದು. ಕರ್ನಾಟಕದ ರೋಟರಿ ಕ್ಲಬ್ಬುಗಳು ಅಂತರ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ರೋಟರಿಯ 317, 318 ಮತ್ತು 319ನೇಯ ರೋಟರಿ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೆ ಸೇರಿವೆ. ರೋಟರಿ ಕ್ಲಬ್ಬುಗಳ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸೇವಾ ಕಾರ್ಯಗಳಾಗಿವೆ. ಈ ಕ್ಲಬ್ಬುಗಳು ಕಾಲೇಜುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿವೆ; ಅಸ್ವತ್ತೆಯ ವಾರ್ಡುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಕೊಟ್ಟಿವೆ; ಮಕ್ಕಳ ಚಿಕಿತ್ಸಾಲಯ, ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಸಭಾಂಗಣ, ಈಜುಕೋಳ, ಪುಸ್ತಕನಿಧಿ, ರಕ್ತನಿಧಿ, ನೇತ್ರನಿಧಿ, ಫಿಜಿಯೋಥೆರಪಿ ಕೇಂದ್ರಗಳು, ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿವೆ. ಈ ಕ್ಲಬ್ಬುಗಳು ಕಿವುಡರ ಮತ್ತು ಮೂಕರ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿವೆ; ಸಮುದಾಯ ಭವನಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿವೆ; ಮಕ್ಕಳ ಉಪವನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿವೆ; ನೇತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಶಿಬಿರಗಳನ್ನೂ ದಂತ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಶಿಬಿರಗಳನ್ನೂ ಕುಟುಂಬ ಯೋಜನಾ ಶಿಬಿರಗಳನ್ನೂ ಸಾಮಾನ್ಯ ಆರೋಗ್ಯ ತಪಾಸಣೆಯ ಶಿಬಿರಗಳನ್ನೂ ಏರ್ಪಡಿಸಿವೆ. ಅವು ಬಸ್ ಪ್ರಯಾಣಿಕರಿಗೆ ತಂಗುದಾಣಗಳನ್ನೂ, ವಾಹನ ಸಂಚಾರಿ ವೇದಿಕೆಗಳನ್ನೂ ಕಟ್ಟಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಬಡವರಿಗೆ ಉಚಿತ ಪುಸ್ತಕ, ಬಟ್ಟೆ ಬರೆಗಳನ್ನು ವಿತರಿಸಿವೆ; ಔಷಧ ಮದ್ದು, ಟ್ರಿಪಲ್ ಆಂಟಿಜೆನ್, ಪೋಲಿಯೋ ಲಸಿಕೆಗಳನ್ನೂ ಹಂಚಿವೆ. ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ರೋಟರಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರಿಗಾಗಿ ಇನ್ನರ್ ವಿಲ್ ಮತ್ತು ಎಳೆಯರಿಗಾಗಿ ರೋಟಿರಾಕ್ಸ್ ಎಂಬ ಎರಡು ಅಂಗಸಂಸ್ಥೆಗಳಿವೆ.

ಲಯನ್ಸ್ ಕ್ಲಬ್ಬುಗಳು : ಮುಂಬೈಯ ಲಯನ್ಸ್ ಕ್ಲಬ್ಬು 1957ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಲಯನ್ಸ್ ಕ್ಲಬ್ಬನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಲಯನ್ಸ್ ಚಳುವಳಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲ ಲಯನ್ಸ್ ಕ್ಲಬ್ಬುಗಳು ಲಯನ್ಸ್ ಇಂಟರ್‌ನ್ಯಾಷನಲ್‌ದ 324 ಡಿ ಮತ್ತು 324 ಡಿ2 ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೆ ಸೇರುತ್ತವೆ. ಕ್ಲಬ್ಬು ಕೈಗೊಳ್ಳುವ ಪರಿಹಾರ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಶು ಆರೈಕೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ, ಶಿಶು ರೋಗ ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ, ಕುಟುಂಬ ಯೋಜನಾ ಶಸ್ತ್ರಚಿಕಿತ್ಸೆ ಶಿಬಿರಗಳು, ನೇತ್ರದಾನ ಚಳುವಳಿ, ಕುಷ್ಠರೋಗ

ನಿವಾರಣಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ, ಗ್ರಾಮೀಣ ಆರೋಗ್ಯ ತಪಾಸಣಾ ಶಿಬಿರಗಳು, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಭಾಷಣ ಸ್ಪರ್ಧೆ, ನಾಯಕತ್ವ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಮುಂತಾದ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು, ಇತ್ಯಾದಿ ಸೇರಿವೆ. ಅಂಗವಿಕಲರ ಪುನರ್ವಸತಿ, ಮಹಿಳಾ ಕಲ್ಯಾಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ, ಸಾಮೂಹಿಕ ವಿವಾಹಗಳು, ವಿಧವಾ ವಿವಾಹಗಳು, ಬಸ್ ತಂಗುದಾಣಗಳು ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಉಪವನಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ ಮುಂತಾದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳೂ ನಡೆಯುತ್ತವೆ.

ಆಮ್‌ಸ್ಟ್ರಿ ಇಂಟರ್‌ನ್ಯಾಷನಲ್ : ಆಮ್‌ಸ್ಟ್ರಿ ಇಂಟರ್‌ನ್ಯಾಷನಲ್‌ನ ಬೆಂಗಳೂರು ಶಾಖೆಯು 1978ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಇದರ ಮಾತೃಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಬ್ರಿಟಿಷ್ ನ್ಯಾಯವಾದಿ ಪೀಟರ್ ಬೆನೆನ್‌ನ್ ಎಂಬವನು ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿ 1961ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ. ಇದರ ಭಾರತೀಯ ವಿಭಾಗ 1968ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಸೆರೆಯೊಳಗಿನ ಅತ್ಯಸಾಕ್ಷಿಗಳಿಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತದೆ; ಎಲ್ಲ ರಾಜಕೀಯ ಕೈದಿಗಳ ನ್ಯಾಯಯುತ ಹಾಗೂ ತೀವ್ರ ನ್ಯಾಯ ವಿಚಾರಣೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತದೆ; ಮರಣದಂಡನೆ, ಚಿತ್ರಹಿಂಸೆ, ಕ್ರೂರ ಅಮಾನುಷ ಶಿಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಮಾನವ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಹೋರಾಡುತ್ತದೆ. ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ನಡೆಸಲು ಸಂಘದ ಸದಸ್ಯರು ಸ್ವಯಂಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಕೊಡುವ ಚಂದಾ ಹಣವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಭ್ರಾತೃತ್ವ ಸಂಘ : 'ಇಂಡೋ ಇಂಟರ್‌ನ್ಯಾಷನಲ್ ಬ್ರದರ್ ಹುಡ್' ಎಂಬ ಸಂಘವು 1964ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು. ವಿವಿಧ ದೇಶಗಳ ಜನರ ನಡುವೆ ಉತ್ತಮ ಹಾಗೂ ಗಾಢವಾದ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸುವ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ, ಸ್ವಯಂಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಬರುವ ಎಲ್ಲ ವ್ಯಕ್ತಿ ಮತ್ತು ವಸ್ತು ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನೂ, ಪ್ರಯತ್ನ ಮತ್ತು ಸೇವೆಗಳನ್ನೂ ಕ್ರೋಢೀಕರಿಸಲು ಇದನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ಇದು ಸಮಾಜ ಸೇವಾ ಶಿಬಿರಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸುವುದು, ಕೊಳೆಗೇರಿಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ತೆರೆಯುವುದು, ಕಿರಿಯರಿಗಾಗಿ ತರಬೇತಿ ಶಿಬಿರಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸುವುದು, ಇವೇ ಮುಂತಾದ ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತದೆ.